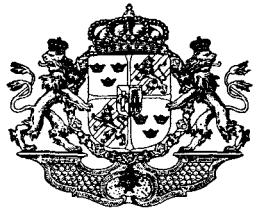
STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band 50

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1940

Nr 7-Nr 12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

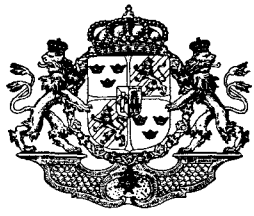
Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1940: 7-12.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19402

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band 50

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1940

Nr 7-Nr 12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STATISTISKA CENTRALBYRÅN
BIBLIOTEKET
STOCKHOLM 27

STOCKHOLM 1940
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
400090

INNEHÅLL

Vårt nuvarande ransoneringssystem för livsmedel m. m. 431
Sågverksarbetarnas arbets- och inkomstförhållanden i norra Sverige 1936—1938 440
Konjunkturläget våren 1940 466

Kortare meddelanden 471
Statens bränslekommission 471
Arbetsanskaffning åt överflyttad befolkning i Finland 472
Nya bestämmelser om arbetsförhållanden i Sovjetunionen 473

Periodiska översikter

De offentliga arbetsförmedlingarnas inkomster och utgifter år 1939 . . . 474
Arbetskraften i industrin år 1938 . . 478
Befolkningsutvecklingen under första kvartalet 1940 484
Levnadskostnaderna den 1 juli 1940 . 485
Arbetsmarknaden . . . . . .
Sysselsättningen inom industri och handel m. m. under andra kvartalet 1940 . . 501
Arbetsmarknaden under juni 1940 . . . 503
Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet under juni 1940 507
Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission 511
Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden 513

Litteraturöversikt 526
Författningar rörande sociala frågor . 530

INDEX

Notre système actuel de rationnement des denrées alimentaires, etc. 431
Conditions de travail et revenus des ouvriers des scieries de la Suède du Nord en 1936—1938. 440
La conjoncture pendant le printemps de 1940. 466

Courtes notices. 471
La Commission officielle des combustibles. 471
L'emploi de la population transférée en Finlande. 472
Nouvelles dispositions touchant les conditions de travail en U.R.S.S. 473

Aperçus périodiques

Recettes et dépenses des bureaux de placement publics en Suède en 1939. 474
La main-d'œuvre de l'industrie en 1938. 478
Mouvement de la population pendant le 1er trimestre 1940. 484
Coût de la vie le 1er juillet 1940. 485
Marché du travail.
Emploi et offre de travail pendant le 2e trimestre 1940. 501
Le marché du travail pendant juin 1940. 503
Activité de la Commission du marché du travail en juin 1940. 507
Communications de la Commission du marché du travail. 511
Tableaux relatifs à la situation du marché du travail. 513

Bibliographie. 526
Lois concernant les questions sociales. 530

Articles principaux du Bulletin.

Notre système actuel de rationnement. L'article rend compte de l'appareil administratif avec la Commission des denrées alimentaires à sa tête, les Commissions pour le temps de crise et les Comités pour le temps de crise. Les principes fondamentaux pour le contrôle des commerces de gros et de détail ainsi que le mode de distribution des cartes d'achat sont exposés. La première carte d'achat a été distribuée en octobre 1939 mais n'a été mise en usage qu'au 27 mars 1940 pour le rationnement du thé et du café. Puis a suivi le rationnement du sucre, le 10 avril; celui des savons et poudres de lessive, le 12 mai; celui des matières grasses, le 12 mai (associé avec la distribution de cartes de rabais pour l'achat du beurre, le 27 mai) et celui du cacao le 8 juillet. P. 431.

Conditions de travail et revenus des ouvriers des scieries. De concert avec les experts du chômage de l'année 1937, une enquête a été effectuée touchant la durée du travail et les revenus dans l'industrie des scieries et les occupations accessoires auxquelles se livrent les ouvriers des scieries dans la Suède du Nord. D'après les renseignements fournis par 352 patrons, concernant environ 17 000 ouvriers, la durée moyenne du travail en 1937 a été de 1 506 heures, le gain horaire de 1·03 cour. et le revenu annuel de 1 555 cour. D'après les données individuelles de 2 759 ouvriers, la durée moyenne du travail en 1937 a été de 239 jours, le gain journalier de 7·99 cour. (y compris les avantages en nature) et le revenus annuel de 1 911 cour. Outre les données des patrons et des ouvriers, on a utilisé 2 248 déclarations d'accident qui renseignent sur les conditions de travail et les revenus pendant l'année de travail qui s'est terminée en 1937. D'après ces données, la durée moyenne du travail dans l'industrie des scieries était de 207 jours; le gain journalier moyen en espèces était de 7·37 cour. et le revenu annuel (y compris les avantages en nature) de 1 616 cour. Certaines données ont été fournies également sur d'autres branches d'activité que l'industrie des scieries, sur les conditions d'habitation des travailleurs et sur les revenus des divers membres des familles. P. 440.

La conjoncture au printemps 1940. Des pertubations graves dans le cours normal de la vie industrielle ne sont survenues que lorsque les relations commerciales avec les pays occidentaux ont été rompues à la suite des événements du 9 avril. L'écoulement des produits des industries d'exportation a été rendu plus difficile et la situation a encore empiré pour certaines industries travaillant pour le marché intérieur (industries du bâtiment, du meuble, etc.). La demande de l'Etat de produits destinés à la défense nationale a, d'autre part, pris une importance accrue pour la situation du marché et ces circonstances réunies ont créé le profond déséquilibre qui caractérise avant tout l'aspect très compliqué de la conjoncture actuelle. Les prix de détail ont continué de monter à un rythme toujours aussi rapide mais la hausse mensuelle des prix de gros a fléchi. P. 466.

L'indice du cout de la vie était 124 au 1er juillet 1940 contre 119 au 1er avril (1935 = 100). En prenant pour base l'ancien indice (juillet 1914 = 100), on obtient le nombre-indice 193 contre 186 pour le trimestre précédent. P. 485.

Emploi et offre de travail pendant le 2e trimestre 1940. Dans les entreprises ayant fourni des renseignements pour le 2e trimestre 1939 et 1940, le nombre d'ouvriers occupés était tombé du début de juin 1939 à la fin de mai 1940 de 8·6 % et la somme des salaires versés de 2·3 %. P. 501.

Le marché du travail en juin 1940. Le nombre de demandes d'emploi pour 100 places disponibles dans les offices de placement publics était en juin 115 (114 en mai). Le nombre de chômeurs affiliés à des syndicats représentait à la fin de mai 9·2 % du nombre total des membres (11.1 % en avril). Le nombre de demandes de secours rapportées à la Commission officielle du marché du travail était à la fin de juin 5 406 (6 404 en mai). P. 503—525.

Häftets huvudinnehåll.

Juli 1940.

Vårt nuvarande ransoneringssystem. Redogörelse lämnas för den administrativa apparaten med livsmedelskommissionen i spetsen, kristidsstyrelserna och kristidsnämnderna. Grundprinciperna för kontrollen över partihandel och detaljhandel och förfarandet vid utdelning av inköpskort till allmänheten skildras. Det första livsmedelskortet, »beredskapskortet», utdelades i oktober 1939 och kom första gången till användning för ransonering av kaffe och te den 27 mars 1940. Därefter följde sockerransoneringen den 10 april, ransoneringen av tvätt- och rengöringsmedel den 12 maj, av margarin ävenledes den 12 maj (med därtill anknuten prisrabattering på smör den 27 maj) och av kakao den 8 juli. Sid. 431.

Sågverksarbetarnas arbets- och inkomstförhållanden. I samråd med 1937 års arbetslöshetssakkunniga har en undersökning verkställts rörande arbetstid och arbetsförtjänster inom sågverksindustrin samt sågverksarbetarnas bisysselsättningar m. m. i norra Sverige. Enligt uppgifter från 352 arbetsgivare, avseende c:a 17 000 arbetare, var den genomsnittliga arbetstiden år 1937 1 506 timmar, timförtjänsten 1·03 kr. och årsinkomsten 1 555 kr. Enligt individuella uppgifter från 2 759 arbetare var den genomsnittliga arbetstiden år 1937 239 dagar, dagsförtjänsten (inkl. naturaförmåner) 7·99 kr. och årsinkomsten 1 911 kr. Förutom arbetsgivarnas och arbetarnas uppgifter har man bearbetat 2 248 olycksfallsanmälningar, vilka belysa arbets- och inkomstförhållandena under ett arbetsår, som avslutats 1937. Enligt dessa uppgifter var den genomsnittliga arbetstiden inom sågverksindustrin 207 arbetsdagar, den genomsnittliga kontanta dagsförtjänsten 7·37 kr. och årsinkomsten (inkl. naturaförmåner) 1 616 kr. — Uppgifter lämnas också rörande andra fack än sågverksindustrin samt om arbetarnas bostadsförhållanden och familjemedlemmarnas inkomster. Sid. 440.

Konjunkturläget våren 1940. Allvarliga rubbningar i näringslivets normala gång inträdde först efter det handelsförbindelserna västerut, som en följd av händelserna den 9 april, avbrutits. Exportindustrins avsättningssvårigheter skärptes och en ytterligare försämring inträdde för vissa hemmamarknadsindustrier (bostadsproduktion, möbelindustri m. fl.). Statens efterfrågan på produkter för försvarsväsendet har å andra sidan fått ökad betydelse för marknadsläget och dessa omständigheter tillsammans ha givit upphov till den starka snedbelastning av näringslivet, som främst karakteriserar den nuvarande mycket komplicerade konjunkturbilden. Detaljpriserna ha fortsatt att stiga med oförminskad takt, men den månatliga partiprisstegringen har avmattats. Sid. 466.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1939 uppgingo till resp. c:a 2 570 000 och 2 564 000 kr. Av inkomsterna erhöllos 1 399 000 som anslag av staten, 637 000 av landstingen och 531 000 av kommuner m. m. Den största utgiftsposten gällde avlöningar (och pensionsavgifter) till personalen (1 570 000 kr.). Sid. 474.

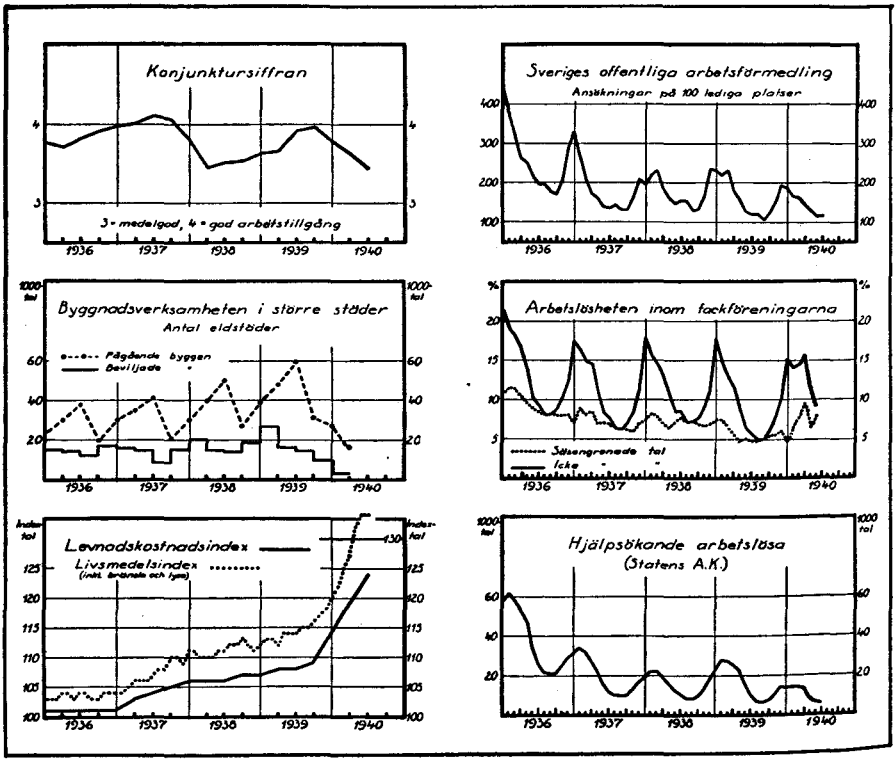
Levnadskostnadsindex med år 1935 som bas uppgick den 1 juli 1940 till 124 (mot 119 den 1 april). Anknytas dessa tal till den äldre serien med juli 1914 som bas, erhålles indextalet 193 den 1 juli (och 186 den 1 april). Sid. 485.

Sysselsättningen inom industrin m. m. andra kvartalet 1940. Inom företag, som lämnat uppgifter för både första

och andra kvartalen 1940, var antalet sysselsatta arbetare i slutet av maj 2·6 % lägre än tre månader tidigare, men den utbetalade lönesumman 1·3 % större. Vid företag, som lämnat uppgifter för andra kvartalet både 1940 och 1939, var arbetarantalet i slutet av maj 1940 8·6 % och den utbetalade lönesumman 2·3 % mindre än vid motsvarande tid föregående år. Sid. 501.

Arbetsmarknaden i juni 1940. Antalet ansökningar på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna var under juni 115 (114 i maj). Antalet sysselsatta arbetare inom industri, handel, byggnadsverksamhet m. m. sjönk från slutet av maj till slutet av juni med 8·0 %, delvis som en följd av semesterledigheten. Antalet arbetslösa inom fackförbunden utgjorde vid slutet av maj 9·2 % av medlemsantalet (11·1 % i april). Antalet till statens arbetslöshetskommission rapporterade hjälpsökande uppgick vid slutet av juni till 5 406 (6 404 i maj). Sid. 503—525.

Socialstatistiska diagram.

Vårt nuvarande ransoneringssystem för livsmedel m. m.

1. Organisation.

Den administrativa apparaten. *Statens livsmedelskommission* är ransoneringssystemets centrala organ, som bl. a. har till uppgift att planlägga ransoneringsåtgärder och lämna direktiv åt de lokala verkställande organen samt övervaka och kontrollera dessas arbete. Vidare åligger det kommissionen att utöva den slutliga och sammanfattande kontrollen över försäljningen av ransonerade varor. Inom kommissionen handläggas ärenden av sådan natur av konsumtionsavdelningen.

De verkställande organen inom länen äro *kristidsstyrelserna*. Landet är indelat i 33 kristidsstyrelseområden. Vissa större och folkrikare län ha uppdelats på två områden med var sin kristidsstyrelse. Kristidsstyrelserna äro statliga organ, bekostade med statsmedel. Ordföranden tillsättes av Kungl. Maj:t, en ledamot av vederbörande länsstyrelse och övriga ledamöter av livsmedelskommissionen.

Kristidsstyrelserna skola var och en inom sitt område bl. a. leda och övervaka tillämpningen av de bestämmelser, som utfärdas rörande ransoneringarna, handha den direkta övervakningen över partihandeln samt besörja utfärdandet av inköpsbevis (inköpslicenser) till andra förbrukare än enskilda hushåll. Vid fullgörande av de tekniskt-organisatoriska uppgifterna i samband med ransoneringarna biträdas styrelserna av systembolagen på de orter, där kristidsstyrelserna ha sitt säte. Särskilda ransoneringsavdelningar ha sålunda hittills icke behövt upprättas inom kristidsstyrelserna. Den tillämpade metoden, som möjliggjorts genom att systembolagens löpande arbete till följd av nu rådande förhållanden avsevärt minskats, medför givetvis betydande besparingar för staten. Kostnaderna för lokaler och kontorsutrustning bortfalla, och vidare innebär det ur organisatorisk synpunkt stora fördelar att för ransoneringsarbetet kunna utnyttja en med likartade arbetsuppgifter förtrogen personal.

Under kristidsstyrelserna sortera de lokala *kristidsnämnderna*, som äro kommunala organ, för vilka kostnaderna bestridas av kommunerna. Dessa utse ledamöterna med undantag av ordföranden, som tillsättes av vederbörande kristidsstyrelse. Kristidsnämndernas antal är f. n. 1 650. Kristidsnämnderna ha till uppgift att upprätthålla den omedelbara kontakten med konsumenterna, vilket bl. a. innebär, att de skola till de enskilda hushållen utdela erforderliga inköpskort samt förmedla övriga konsumenters inköpsbevis, som utfärdas av kristidsstyrelsen. Vidare åligger det kristidsnämnderna att utöva den närmaste övervakningen över detaljförsäljningsorganen.

Försäljningskontrollen. En nödvändig förutsättning för att en ransonering skall medföra åsyftat resultat är givetvis, att själva kontrollsystemet är ända-

målsenligt. Försäljningskontrollen måste vara fullt effektiv men samtidigt så enkel och smidig, att den lämnar möjlighet för handeln att i stort sett fortgå på vanligt sätt.

Grundprinciperna för försäljningskontrollen i det nuvarande ransoneringssystemet äro följande. Enskild förbrukare äger köpa en ransonerad vara mot kupong till inköpskort, utlämnat av kristidsnämnd. Övriga förbrukare få göra sina inköp på inköpslicens, utfärdad av kristidsstyrelse. Då beslut fattats om ransonering av en viss vara, åligger det detaljhandlare att inventera sitt lager av varan och avgiva deklaration till kristidsnämnden. Om hans lager icke är av erforderlig storlek, kan han efter ansökan om förskottstilldelning skaffa ett för sin rörelse tillräckligt stort ingångslager. Detaljhandlaren får endast mot inköpskupong eller inköpslicens försälja den ransonerade varan. Vid detaljhandlares inköp hos partihandlare tillämpas sedan i huvudsak samma metod som vid förbrukares inköp hos handlare. Detaljhandlaren skall nämligen, när han förnyar sitt lager, till sin leverantör överlämna kuponger och licenser svarande mot den kvantitet av varan han erhåller, d. v. s. han skall överlämna kuponger och licenser, som han själv mottagit vid försäljning till sina kunder. Att detaljhandlaren ej säljer till annan än inköpsberättigad kontrolleras sålunda automatiskt av partihandlaren, som ej får leverera mer till detaljhandlaren än denne visat sig ha sålt. För att förenkla redovisningen har iordningställts gummerade redovisningskort, på vilka detaljhandlaren har att uppsätta mottagna kuponger. Redovisningskorten äro uppdelade i rutor, och varje kort rymmer 120 kuponger. För partihandlaren blir det härigenom en enkel sak att kontrollera, att kupongernas antal motsvarar rekvirerad kvantitet.

Under kristiden 1914—1918 skedde kontrollen över detaljhandeln väsentligen på det sättet, att kristidsbyråerna direkt övervakade detaljhandeln. Det ålåg nämligen då detaljhandlarna att redovisa sin försäljning genom att till kristidsbyråerna överlämna det antal kuponger, som svarade mot försäljningen. Handlanden fick sålunda räkna kupongerna och överlämna dem till byrån, som i sin tur kontrollräknade dem och utfärdade en licens, mot vilken handlanden hos grossisten fick förnya sitt lager.

Med den nu tillämpade metoden att låta partihandeln s. a. s. automatiskt kontrollera detaljhandeln har hela proceduren förenklats utan att man dock behövt minska på kontrollens effektivitet. Handeln mellan detaljhandeln och partihandeln fortlöper utan ingrepp från kristidsorganens sida. Däremot är partihandeln underkastad kristidsmyndigheternas direkta kontroll. Till belysning av hur den statliga kontrollapparaten med denna metod kunnat begränsas kan nämnas, att inom kaffebranschen partihandlarnas antal uppgår till 6 à 700, under det att det torde finnas ungefär 30 000 detaljhandlare.

Då reglering av en viss vara träder i kraft, skola även partihandlarna inventera sina lager av varan och avgiva deklaration till resp. kristidsstyrelse. Det åligger sedan partihandlare att två gånger per månad till kristidsstyrelsen insända omsättningsrapport, åtföljd av mottagna redovisningskort och inköpslicenser.

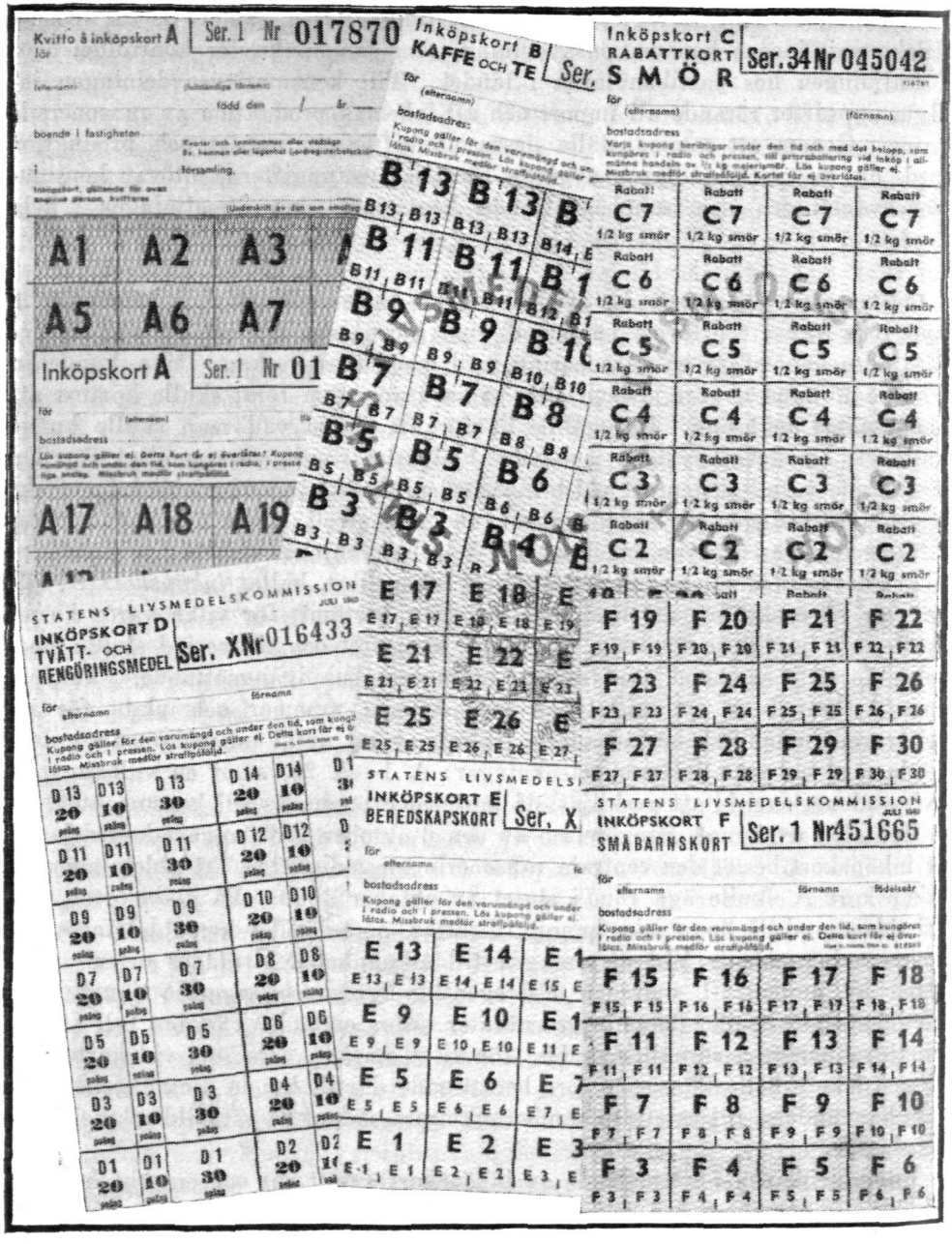
Sedan dessa rapporter granskats av kristidsstyrelsen, sändas de till livsmedelskommissionens konsumtionsavdelning, som sammanknyter kontrollen över försäljningen hos partihandlarna i landet. Till konsumtionsavdelningen inflyta uppgifter rörande all import och all inhemsk produktion av ransonerade varor. Genom att sammanställa dessa uppgifter om import och produktion med de av partihandlarna avgivna försäljningsuppgifterna utövar konsumtionsavdelningen den sammanfattande kontrollen över försäljningen i hela landet.

Utdelning av inköpskort. En av den centrala ransoneringsmyndighetens första uppgifter var att utforma en metod, som gjorde det möjligt att när så påfordrades genomföra en ransonering med omedelbar verkan. Man kunde ju icke på förhand avgöra, vilken eller vilka varor, som först skulle komma att underkastas reglering. Det gällde därför att skapa vad man skulle kunna kalla ett beredskapssystem, med vars hjälp det skulle vara möjligt för den beslutande myndigheten att vid behov med praktiskt taget ögonblicklig effekt ställa försäljningen av sådana varor under kontroll, vilka överhuvud taget låta sig regleras efter en enkel och för hela befolkningen enhetlig princip.

För detta ändamål iordningställdes ett inköpskort, kallat *inköpskort A*, vilket var så beskaffat, att man icke i förväg bestämt, för vilka varor kortet skulle komma till användning. Varuslag, kvantitet och tidsperiod skulle meddelas först i samband med själva ransoneringens igångsättande. Inköpskort A bestod av ett mittstycke med kortets nummer och plats för innehavarens namn och bostadsadress, vidare av ett antal inköpskuponger, försedda med enbart allmänna beteckningar: A 1—A 20, samt en vidhängande kvittotalong, avsedd att avskiljas, då kortet överlämnades till konsumenten.

Med stöd av kungl. kungörelsen av den 6 oktober 1939 angående utdelande av inköpskort beslöt den centrala ransoneringsmyndigheten, att utdelningen av inköpskort A skulle äga rum i slutet av oktober 1939. På vissa orter, där kristidsnämnd då ännu icke hunnit tillsättas, ombesörjdes kortutdelningen av kommunalnämnden. Vid utdelningen till allmänheten biträddes ortsmyndigheten av ombud. I områden med egentlig hyreshusbebyggelse tjänstgjorde fastighetsägarna eller deras representanter såsom ombud. I övriga fall utsågo kristidsnämnderna särskilda ombud för visst område. De som vid kortutdelningen icke erhöllo kort men voro berättigade därtill kunde senare genom direkt hänvändelse till kristidsnämnden rekvirera sådant på särskild rekvisitionsblankett.

Huvudprincipen för utdelande av inköpskort är att var och en erhåller kort på den ort och inom den fastighet respektive det område, där han vid kortutdelningen stadigvarande har sin bostad. Den som tillfälligt uppehåller sig på en ort, exempelvis för ett kortvarigt uppdrag eller tillfälligt arbete, tilldelas kort på hemorten. Person, som mera stadigvarande vistas å annan ort, än där han är mantalsskriven eller kyrkobokförd, tilldelas kort på den ort, där han vistas. Kort tilldelas icke den, som är intagen å allmän inrättning eller liknande anstalt. Dylika kollektiva hushåll erhålla nämligen ransonerad

Huvudkorten för ransonering av livsmedel, tvätt- och rengöringsmedel.

vara genom särskild licens. Inköpskort A utdelades till 97 % av landets befolkning.

I slutet av april 1940 utdelades särskilt kort för inköp av kaffe och te. Detta kort, *inköpskort B*, tilldelades personer födda tidigare än 1 januari

1934. Samtidigt infördes för vissa kategorier tilläggskort för inköp av kaffe och te.

Under senare delen av maj utdelades rabattkort på smör — *inköpskort C* — till en viss del av befolkningen.

I början av juli månad utdelades särskilt inköpskort för tvätt- och rengöringsmedel — *inköpskort D* — och efter särskild rekvisition tilläggskort till detta kort för barn.

Samtidigt med det särskilda kortet för tvätt- och rengöringsmedel utlämnades också ett nytt »beredskapskort», *inköpskort E*, vilket är av samma typ som det i höstas utdelade inköpskortet A, dock med den skillnaden att antalet kuponger är utökat till 28.

I medio av juli månad erhöllo barn födda under åren 1934, 1935, 1936 och 1937 ett särskilt s. k. småbarnskort — *inköpskort F;* detta kort är i första hand avsett för inköp av kakao.

Som ovan nämnts, upptog inköpskort A en kvittotalong, som avskildes sedan mottagaren på talongen kvitterat kortet samt ifyllt vissa uppgifter. Dessa talonger återställdes till den kortutdelande ortsmyndigheten, som med tillhjälp av talongerna upprättade ett konsumentregister. Vid utdelningen av övriga kort har man ej lagt upp något dylikt register, utan redovisningen för utdelningen har skett genom särskilda av ombuden upprättade hushålls- och personförteckningar. Det är dock sannolikt, att det blir nödvändigt att upprätta ett nytt konsumentregister, för den händelse strängare ransoneringsåtgärder än de nu tillämpade måste tillgripas.

2. Hittills genomförda ransoneringar.

Kaffe och te. Det i oktober månad 1939 utdelade »beredskapskortet» — inköpskort A — kom första gången till användning vid den ransonering av kaffe och te, som Kungl. Maj:t beslöt skulle genomföras fr. o. m. den 27 mars i år.

Ransoneringen var ett led i den importreglering, som vid denna tidpunkt genomfördes. Senare ha ju importmöjligheterna högst betydligt begränsats genom de utvidgade krigsförhållandena, varför kaffe- och teransoneringen nu är nödvändig för en rättvis fördelning av dessa förnödenheter på konsumenterna.

Kaffe och te fylla i stort sett samma behov i hushållen, och det faller sig ur ransoneringssynpunkt naturligt att sammanföra dessa varor till en grupp, som behandlas enhetligt. Av flera skäl är det fördelaktigt att förfara på detta sätt och sålunda låta konsumentens personliga smakriktning i fråga om valet mellan dessa drycker ha fritt spelrum inom ramen av de fastställda kvantiteterna, eller med andra ord att låta samma inköpskuponger gälla för inköp av såväl kaffe som te med frihet för kortinnehavaren att antingen ta ut hela sin tilldelning i endera av dessa varor eller att göra en lämplig kombination.

Första ransoneringsperioden omfattade tiden 27 mars—28 april. Den kvantitet, som för enskilt hushålls räkning under denna tid fick inköpas på varje

inköpskort, uppgick till 1/2 kg rostat kaffe eller 2 hg te. Inköpskupongerna A 1 och A 2 kommo härvid till användning och gällde vardera för 1/4 kg rostat kaffe eller ett hg te. Vid inköp av orostat kaffe erhölls 20 % större tilldelning eller sammanlagt 6 hg med hänsyn till den viktförlust, som uppkommer vid rostningsprocessen.

Andra förbrukare än enskilda hushåll — såsom restauranger, pensionat, kaféer och därmed jämförliga näringsställen samt allmänna inrättningar — erhålla inköpslicens, som utfärdas av kristidsstyrelse efter ansökan hos kristidsnämnd. De ålades vid ransoneringens igångsättande att inventera sina förråd av kaffe och te och att inlämna deklaration rörande lagrens storlek till kristidsnämnd. Näringsställena ålades vidare att oavsett storleken av inneliggande lager begränsa sin månadsförbrukning av kaffe till 80 % av månadsförbrukningen föregående år; under juli månad har restauranttilldelningen begränsats till 70 %.

Detaljhandlare och partihandlare hade att inventera och avgiva deklaration på sätt som ovan nämnts vid redogörelsen för försäljningskontrollen. Någon inventering av eventuella förråd av kaffe och te i enskilda hushåll påbjöds icke.

I fråga om kaffe och te kom inköpskort A till användning endast under den första ransoneringsperioden. Den 29 april togs det särskilda kaffe- och tekortet — inköpskort B — i bruk. Det tilldelades, som förut nämnts, samtliga personer födda före 1 januari 1934, vilket innebär, att barn i åldern under sex år från nämnda dag icke erhålla någon tilldelning av kaffe eller te.

På inköpskort B kan tillsvidare inköp göras för femveckorsperioder mot två kuponger, som vardera gälla för 1/4 kg rostat eller tre hg orostat kaffe eller 1 hg te.

Samtidigt infördes tilläggskort för personer födda tidigare än den 1 januari 1880. Dessa tilläggskort berättiga till inköp av 1/4 kg rostat eller tre hg orostat kaffe eller ett hg te per person under en period på tio veckor. Tilldelningen är med andra ord 1/4 av tilldelningen på inköpskort B.

Vidare tillkommo vid samma tid tilläggskort, som enligt särskilda bestämmelser kunna tilldelas vissa yrkesutövare (skogsarbetare, fiskare, flottare, kolare) efter individuell rekvisition. Tilldelningen på dessa kort är hälften av tilldelningen på inköpskort B.

Kakao. Kungl. Maj:t har genom kungörelse den 2 juli 1940 förordnat, att handeln med och förbrukningen av kakaopulver skall vara underkastad reglering. Såsom fallet varit med övriga ransoneringar, har uppdragits åt livsmedelskommissionen att meddela de ytterligare föreskrifter, som erfordras för regleringens genomförande.

Med stöd av detta bemyndigande beslöt kommissionen att sammanföra regleringen av handeln med kakaopulver med förut omnämnd reglering av handeln med kaffe och te, vilket innebär, att kakao från och med den 8 juli får inköpas mot inköpskort B alternativt med kaffe och te. Under den första ransoneringsperioden, som omfattar tiden 8 juli—11 augusti, gälla de två ku-

pongerna betecknade B 3 för sammanlagt 400 gram kakao eller 500 gram rostat kaffe eller 600 gram orostat kaffe eller 200 gram te. Även tilläggskorten gälla alternativt för kakao.

Då emellertid en grupp kakaokonsumenter, nämligen småbarnen, icke ha kaffekort, erhålla som förut nämnts, barn födda åren 1934 t. o. m. 1937 särskilt inköpskort, betecknat F. Detta kort gäller tills vidare under femveckorsperioder för 200 gram under varje period; detta kort gäller icke för inköp av kaffe eller te.

I övrigt är ransoneringen av denna vara ordnad i likhet med ransoneringen av kaffe. Näringsställen erhålla 70 % av förbrukningen under motsvarande tid föregående år.

Denna konsumentransonering omfattar icke ätchoklad, som säljes fritt i allmänna handeln, ehuru en viss reglering av tillverkningen kommer att äga rum.

Socker. Den ransonering av handeln med socker, som enligt Kungl. Maj:ts beslut trädde i tillämpning den 10 april, föranleddes icke av någon brist på varan. Regleringen företogs i första hand i syfte att förebygga den köppanik, som kunde befaras med anledning av att krigshändelserna utsträcktes till Danmark och Norge. Vissa tendenser till hamstring märktes omedelbart efter det att meddelandena om de nya krigshandlingarna inlöpt, och med hänsyn till de tråkiga erfarenheterna av hamstringen hösten 1939 beslöto myndigheterna att omedelbart sätta en ransonering av socker i verket. Redan samma dag kunde i radio lämnas meddelande om ransoneringen och erforderliga anvisningar till underordnade myndigheter och till allmänheten.

I huvudsak ordnades ransoneringen efter samma principer som den ett par veckor tidigare genomförda kaffe- och teransoneringen. Inköpskort A kom nu på nytt till användning. Tilldelningskvantiteten fastställdes för den första perioden, som omfattade tiden 10—28 april, till 2 kg, som såldes mot kupongerna A 9 och A 10, vardera berättigande till inköp av ett kg.

Andra förbrukare än enskilda hushåll köpa socker mot licens. Deras antal är något större än vid kaffe- och teransoneringen. I fråga om socker har tillkommit en betydande grupp, nämligen företag, som använda socker vid yrkesmässig tillverkning eller beredning av varor till avsalu. För denna grupp av förbrukare liksom för restauranger, pensionat, kaféer och därmed jämförliga näringsställen bestämdes att tilldelningen skulle begränsas till 90 % av förbrukningen under motsvarande tid 1939.

Under andra ransoneringsperioden, som omfattade tiden 29 april—26 maj, var tilldelningen likaledes 2 kg på kupongerna A 11 och A 12, under det att den för perioden 27 maj—30 juni höjdes till 3 kg, varav minst ½ kg var att betrakta som extratilldelning för syltning och saftning. Inköp skedde på kupongerna A 13, A 14 och A 15. Under perioden 1 juli—4 aug. har tilldelningen ytterligare höjts till 4 kg, varav minst 1½ kg avses för syltning och saftning. Inköp sker på kupongerna A 16, A 17, A 18 och A 19.

Fettvaror. Fr. o. m. den 12 maj genomfördes omfattande regleringar för att trygga landets fettförsörjning, nämligen förbud mot försäljning av hus-

hållsmargarin och i samband därmed prisrabattering på smör för vissa kategorier av befolkningen samt ransonering av fetthaltiga tvätt- och rengöringsmedel. Systemet sattes omedelbart i kraft, men en viss övergångstid bestämdes, varunder rabattkorten på smör successivt utdelades. Under denna övergångstid såldes margarin för förbrukning i enskilda hushåll mot kupong på inköpskort A.

Margarinransoneringen omfattade tiden 12—26 maj. Efter sistnämnda dag upphörde försäljningen av hushållsmargarin. Under ransoneringsperioden var tilldelningen ½ kg, och vid försäljningen hade handlanden att makulera kupong A 8 på inköpskortet genom att överkorsa den med bläck. S. k. bagerimargarin säljes fortfarande till bageriidkare mot licens, som efter ansökan utfärdas av kristidsstyrelse och beviljas för en kvantitet motsvarande 75 % av förbrukningen i rörelsen under motsvarande tidrymd år 1939. Andra förbrukare, såsom restauranger och allmänna inrättningar, lämnas icke tillstånd att inköpa margarin.

Prisrabatteringen på smör trädde i tillämpning den 27 maj. Mot varje kupong på särskilt rabattkort — inköpskort C — äger innehavare av sådant kort erhålla rabatt vid inköp av mejerismör (inom vissa områden också vid inköp av landssmör). Kupong till rabattkort, mottagen av handlande vid försäljning av smör, inlöses på livsmedelskommissionens vägnar av mejeriernas riksförening med ett belopp, som motsvarar rabatten.

Vid bestämmandet av vilka personer, som skola vara berättigade till rabattkort, har man främst haft i åtanke barn, åldringar och invalider inom de ekonomiskt svagare befolkningsgrupperna. Utdelningen av korten sker genom kristidsnämndernas försorg, och dessa äga att även i andra än nu nämnda fall utdela kort, där detta kan anses särskilt befogat med hänsyn till sökandens ekonomiska ställning. För producenthushåll gälla särskilda bestämmelser, varvid hänsyn även tages till den kvantitet mjölk, som för hushållets egen räkning produceras. — Även halvt rabattkort utdelas.

Helt rabattkort berättigade under inköpsperioden 27 maj—30 juni till prisrabattering vid inköp av 2 kg, halvt rabattkort till prisrabattering vid inköp av 1 kg mejerismör. Härvid kommo de med C 1 betecknade kupongerna till användning. Dessa gällde var och en för en rabatt på 65 öre vid inköp av ½ kg. Samma bestämmelser gälla för perioden 1 juli—4 augusti, då kupongerna C 2 användas.

Tvätt- och rengöringsmedel. Ransoneringen omfattar i huvudsak tvål, såpa och tvättpulver. Från densamma ha undantagits tvätt- och rengöringsmedel med en fettsyrehalt av 4 % eller mindre.

Ransoneringen trädde i kraft den 12 maj. Under första ransoneringsperioden — fr. o. m. nämnda dag t. o. m. den 9 juni — hade varje innehavare av inköpskort A rätt att inköpa 250 gram tvål eller 600 gram såpa eller 500 gram tvättpulver. Härvid skulle kupongerna A 3 och A 4 nyttjas. Vardera kupongen gällde sålunda för hälften av de nyssnämnda kvantiteterna. För att möjliggöra inköp av tvättmedel av olika slag på samma kupong baserades regleringen på en

poängvärdering av varorna efter deras fetthalt. För att underlätta försäljningen uppgjordes en tabell över denna poängvärdering. Varje kupong motsvarade 30 poäng.

Under ransoneringsperioden 10 juni—7 juli, då kupongerna A 5 och A 6 användes vid inköp av tvätt- och rengöringsmedel, gällde samma bestämmelser beträffande kvantiteten. Vissa mindre justeringar i poängtabellen hade emellertid vidtagits.

Under perioden 8 juli—11 augusti ha de särskilda inköpskorten för tvätt- och rengöringsmedel första gången kommit till användning. Liksom tidigare är den för inköp medgivna poängsumman 60, fördelad på två kuponger. För att underlätta försäljningen har den ena av kupongerna uppdelats i olika poängvärden på så sätt, att en tredjedel motsvarar 10 poäng och återstående del av kupongen 20 poäng, den icke uppdelade kupongen gäller för 30 poäng.

Efter den 20 juni utdelas efter skriftlig rekvisition tilläggskort för inköp av tvätt- och rengöringsmedel dels för barn, som ännu icke fyllt ett år, dels för barn i åldern ett t. o. m. sex år. För den förstnämnda gruppen gälla tilläggskorten för samma kvantitet som inköpskort, sålunda 60 poäng, för den sistnämnda gruppen gälla de för hälften så stor kvantitet.

Det hittills sagda avser ransoneringen för enskilda hushåll. Andra förbrukare av tvätt- och rengöringsmedel — hit räknas bl. a. personer eller företag, som yrkesmässigt utföra tvätt eller som ha rakstuga, frisérsalong eller badanstalt, vidare allmänna inrättningar, hotell, restauranger samt liknande förbrukare — erhålla inköpsrätt efter skriftlig ansökan hos kristidsnämnd. De ha att iakttaga en begränsning av sin förbrukning av dessa varor till 75 % i jämförelse med motsvarande tid förra året. Endast företag, som för rörelsens direkta utövande äro i behov av tvättmedel, tilldelas licens. Någon tilldelning för rengöring av lokaler eller för personalens behov förekommer icke.

Ransoneringsperiodens växlande längd. Det kunde synas önskvärt, att ransoneringsperioderna för en och samma vara alltid hade samma längd liksom att ransoneringsperioderna för olika varor sammanfölle. Givetvis skulle allmänheten härigenom besparas en del besvär, och i synnerhet skulle så bli fallet om ransoneringsperioderna räknades per kalendermånad. Mot detta vid första påseende så enkla och förnuftiga system tala dock åtskilliga skäl. Ransoneringarna ha börjat vid olika tidpunkter, och det kan redan för den skull ha sina svårigheter att åstadkomma enhetlighet i fråga om periodindelningen. Mera avgörande vid bedömandet av denna fråga är dock det förhållandet, att man eftersträvat att anknyta de olika kupongernas värde till i handeln vanliga förpackningar, och att man för den skull bör ha möjlighet till variation av ransoneringsperiodernas längd. Vid ökning eller minskning av tilldelningens storlek är det lättare och säkerligen för handeln lämpligare att ändra ransoneringsperiodens längd än att ändra kupongens värde. Ett på förhand fixerat kupongvärde ingår också som ett led i det förenklade system som gäller för kontroll av detaljhandlarnas inköp hos partihandlare.

Gustaf Kollberg.

Sågverksarbetarnas arbets- och inkomstförhållanden i norra Sverige 1936—1938.

Undersökningens tillkomst och planläggning. Genom kungl. brev den 14 oktober 1938 erhöll socialstyrelsen uppdrag att i samråd med 1937 års arbetslöshetssakkunniga verkställa en statistisk undersökning av inkomst- och levnadsförhållandena för vissa sågverksarbetare.

Enligt den plan för undersökningen, som uppgjordes i samråd med arbetslöshetssakkunniga, skulle densamma avse sysselsättnings- och försörjningsproblemen för sågverksarbetare i norra Sverige. Särskild uppmärksamhet borde ägnas de problem, som sammanhängde med säsongarbetet inom sågverksindustrin och arbetarnas möjligheter att under lågsäsongen komplettera sina inkomster genom arbete i andra fack. Undersökningen borde belysa arbetsförhållandena såväl vid de större sågverken som vid de smärre cirkel- och klingsågarna, vilka under senare år fått avsevärt ökad betydelse.

I samråd med tillkallade sakkunniga utarbetades inom socialstyrelsen två frågeformulär, form. 1 och 2. Form. 1 skulle besvaras av arbetsgivare inom sågverksindustrin, vilka för varje sysselsatt arbetare skulle redovisa ålder, arbetsplats (timmermagasinet, sågen, hyvleriet o. s. v.) och yrkesspecialitet samt antalet utgjorda arbetstimmar (eller dagsverken), den utbetalda kontanta avlöningen och värdet av naturaförmåner dels under hela år 1937, dels under vartdera 4:e kvartalet 1937 och 1:a—3:e kvartalen 1938. — Form. 2 skulle besvaras individuellt av arbetare inom sågverksindustrin. Dessa skulle bl. a. uppgiva ålder, anställningstid inom sågverksindustrin och yrkesspecialitet inom denna. Vidare skulle uppgiftslämnarna redovisa sina olika sysselsättningar under tiden 1 januari 1937—30 september 1938, inkomsterna av dessa samt de perioder under denna tid, då vederbörande varit utan arbete. Ytterligare frågepunkter avsågo eventuell anställning vid beredskapsarbete eller reservarbete, hustruns och de hemmavarande barnens inkomster samt bostadsförhållandena.

Det befanns lämpligt att, förutom form. 1 och 2, för undersökningen utnyttja de till yrkesinspektörerna regelbundet inkommande anmälningarna om olycksfall i arbete. Enligt formuläret för dylik anmälan skall vederbörande arbetsgivare anmäla bl. a. den skadades födelseår och -dag, civilstånd, yrke och bostad. För vederbörande olycksfallsförsäkringsanstalts behov skall vidare ett helt arbetsår närmast före olycksfallsdagen redovisas på så sätt, att för varje period, under vilken den skadade haft arbetsanställning, uppgives sysselsättningens art, antal arbetsdagar, kontant arbetsförtjänst och naturaförmåner, varjämte för övriga tidsperioder lämnas upplysning om huruvida ve-

derbörande arbetat för egen räkning eller saknat arbete på grund av sjukdom, arbetslöshet eller av annan orsak.[1]

Materialets insamling. I december 1938 utsändes form. 1 till 923 företag i Norrland, Värmlands, Kopparbergs och Uppsala län enligt adresslistor, som utarbetats i samråd med sågverksförbundet och svenska sågverksindustriarbetareförbundet, samt med ledning av riksförsäkringsanstaltens arbetsgivareförteckningar.

Samtidigt utsändes form. 2 till samtliga 163 avdelningar av svenska sågverksindustriarbetareförbundet i Norrland, Värmlands och Kopparbergs län samt till en avdelning i Uppsala län jämte en anmodan till avdelningarna att inom sina verksamhetsområden insamla uppgifter enligt formuläret.

Genom förmedling av riksförsäkringsanstalten införskaffades från yrkesinspektörerna i dåvarande 7:e, 8:e och 9:e distrikten samtliga anmälningar om olycksfall i arbete under år 1937. Bland dessa utsorterades sådana anmälningar, som avsågo sågverksarbetare i Norrland samt Värmlands och Kopparbergs län, varefter vissa uppgifter i dessa anmälningar överfördes till särskilda bearbetningskartoliner.

Materialets omfattning och gruppering. Form. 1 besvarades av 352 arbetsgivare, vilka under perioden 1 januari 1937—30 september 1938 hade sysselsatt tillhopa 16 978 arbetare i sågverks- och hyvlerirörelse, lådfabrikation och trähustillverkning samt vid brädgårdar, kolugnar och prämvarv. En närmare översikt av företagens och arbetarnas fördelning efter ortsgrupper, storleksgrupper av företag, yrkes- och åldersgrupper meddelas i tab. 1. I siffrorna ingå ej arbetsledare i tjänstemannaställning och kvinnliga arbetare och ej heller arbetare, som sysselsatts vid resp. företag i annan produktionsverksamhet än den ovan anförda (t. ex. tillverkning av träfiberplattor, pappersmassa m. m.). Dessa yrkesgrupper ha icke heller tagits med i beräkningen vid företagens indelning i storleksgrupper efter arbetarantalet.

Som framgår av tab. 1, ha de i form. 1 redovisade arbetarna fördelats på sju huvudgrupper av yrken, av vilka de fem första grupperna omfatta arbetare, sysselsatta i olika led av produktionsprocessen. Gruppen »arbetare vid drivmaskiner och övriga specialarbetare» omfattar maskinister, eldare, smörjare, montörer, elektriker, mekaniska verkstadsarbetare, smeder, smedhantlangare, byggnadsarbetare, snickare, träarbetare, chaufförer och reparatörer. Till gruppen »kolnings- och övriga arbetare» ha räknats kolare och kolgårdsarbetare, vakter samt diverse och ej närmare specificerade arbetare.

Form. 2 besvarades av 2 806 arbetare, anställda vid 129 olika företag. En översikt av arbetarnas fördelning efter län, civilstånd, ålder och anställningstid inom sågverksindustrin meddelas i tab. 2.

De bearbetade olycksfallsanmälningarna avse tillhopa 2 248 arbetare. I

[1] Dylika uppgifter ha tidigare utnyttjats vid socialstyrelsens undersökning av skogsarbetarnas sysselsättnings- och inkomstförhållanden i norra Sverige 1933—34 (se Skogsbygdens arbets- och levnadsvillkor, utgiven av K. Socialstyrelsen, Stockholm 1938, del I, sid. 210 o. f.).

Tab. 1. Antal av arbetsgivarna i form. 1 redovisade företag och arbetare, fördelade efter dyrortsgrupper, företagsstorlek, ålder och yrke.

	Uppsala län	Värmlands län	Kopparbergs län	Gävleborgs län	Västernorrlands län	Jämtlands län	Västerbottens län	Norrbottens län	S:a för Norrsverige
Antal företag:									
Samtliga grupper	1	65	66	51	50	27	50	42	352
Dyrortsgrupp A	—	29	8	5	1	2	6	—	51
B	1	30	49	28	15	10	12	—	145
C	—	5	6	16	19	10	24	20	100
D	—	—	3	1	14	5	5	15	43
E	—	—	—	—	—	—	3	4	7
F	—	1	—	1	1	—	—	3	6
Företag med 1— 4 arbetare	—	17	7	10	13	10	22	19	98
5— 9 »	—	18	8	7	5	9	17	9	73
10— 49 »	—	25	39	24	8	6	5	8	115
50— 99 »	—	3	8	1	3	2	1	—	18
100—199 »	—	1	3	4	11	—	1	—	20
200 arb. o. däröver	1	1	1	5	10	—	4	6	28
Antal arbetare:									
Samtliga grupper	346	1 329	2 542	3 497	4 808	429	1 847	2 180	16 978
Dyrortsgrupp A	—	329	327	109	2	11	23	—	801
B	346	506	1 580	1 246	653	171	562	—	5 064
C	—	427	391	1 731	1 685	226	623	1 529	6 612
D	—	—	244	4	2 333	21	572	590	3 764
E	—	—	—	—	—	—	67	19	86
F	—	67	—	407	135	—	—	42	651
Företag med 1— 4 arbetare	—	50	18	21	35	29	64	60	277
5— 9 »	—	133	49	48	33	52	100	54	469
10— 49 »	—	493	947	635	202	166	110	151	2 704
50— 99 »	—	179	679	70	360	182	61	—	1 531
100—199 »	—	198	526	878	1 739	—	199	—	3 540
200 arb. o. däröver	346	276	323	1 845	2 439	—	1 313	1 915	8 457
Arbetare i åldern under 18 år	28	105	199	336	548	40	197	245	1 698
18—20 »	2	60	163	260	343	33	143	166	1 170
21—24 »	4	113	247	346	491	52	206	234	1 693
25—39 »	126	433	905	1 299	1 829	119	676	951	6 338
40—49 »	103	217	332	530	824	47	302	334	2 689
50—59 »	81	164	214	317	530	27	188	180	1 701
60—66 »	2	68	75	171	163	13	30	29	551
67 år o. däröver	—	21	15	41	43	5	10	3	138
ej angiven	—	148	392	197	37	93	95	38	1 000
Yrkesgrupper:									
Timmermagasinet, barkning	56	90	167	277	528	15	167	373	1 673
Sågen, småvirke, virkessortering, torkning, lagring	88	659	973	1 106	1 726	192	745	701	6 190
Brädgården, prämvarvet	98	202	355	840	1 384	37	522	704	4 142
Hyvleriet, lådfabrikation, hustillverkning	21	148	419	611	431	47	191	143	2 011
Bogserbåtar och prämar	13	6	3	26	7	—	17	5	77
Arbetare vid drivmaskiner o. övr. specialarbetare	27	88	163	225	396	16	132	174	1 221
Kolnings- och övriga arbetare	43	136	462	412	336	122	73	80	1 664

Tab. 2. Antal arbetare, som besvarat form. 2, fördelade efter län, civilstånd, anställningstid inom sågverksindustrin och ålder.

	Uppsala län	Värmlands län	Kopparbergs län	Gävleborgs län	Västernorrlands län	Jämtlands län	Västerbottens län	Norrbottens län	S:a för Norrsverige
Antal företag	1	12	28	27	31	10	11	9	**129**
Antal arbetare	**7**	**116**	**406**	**475**	**908**	**104**	**257**	**533**	**2 806**
därav									
gifta och förut gifta	7	75	283	336	610	56	172	343	**1 882**
ogifta	—	38	106	124	240	45	70	130	**753**
utan uppg. om civilstånd	—	3	17	15	58	3	15	60	**171**
med en anställningstid inom sågverksindustrin av									
mindre än 1 år	—	—	4	1	2	1	2	—	**10**
1—4 »	—	8	36	16	24	8	12	54	**158**
5—9 »	—	5	40	29	83	18	28	56	**259**
10 år o. däröver	7	101	321	416	772	76	210	391	**2 294**
ej angiven	—	2	5	13	27	1	5	32	**85**
i åldern									
under 18 år	—	1	5	2	12	2	5	5	**32**
18—20 »	—	1	15	10	17	5	7	16	**71**
21—24 »	—	6	28	25	77	9	21	41	**207**
25—39 »	5	51	174	237	460	55	123	289	**1 394**
40—59 »	2	55	159	177	310	28	93	170	**994**
60 år o. däröver	—	2	25	24	26	2	5	6	**90**
ej angiven	—	—	—	—	6	3	3	6	**18**

Tab. 3. De i olycksfallsanmälningarna för år 1937 upptagna sågverksarbetarna, fördelade efter län, dyrortsgrupper, anställningstid inom företaget och ålder.

	Värmlands län	Kopparbergs län	Gävleborgs län	Västernorrlands län	Jämtlands län	Västerbottens län	Norrbottens län	S:a för Norrsverige	Dyrortsgrupp A	B	C	D	E	F	G
Arbetare med en anställningstid inom företaget av															
mindre än 1 år	50	113	65	109	15	55	31	**438**	.	.	.	.	.	.	.
1—4 »	45	83	80	98	27	29	74	**436**	.	.	.	.	.	.	.
5—9 »	11	40	44	31	6	34	53	**219**	.	.	.	.	.	.	.
10 år o. däröver	70	103	205	196	28	129	48	**779**	.	.	.	.	.	.	.
ej angiven	9	47	79	176	6	25	34	**376**	.	.	.	.	.	.	.
Arbetare i åldern															
under 18 år	11	32	46	55	5	29	16	**194**	6	37	82	38	13	18	—
18—20 »	14	40	45	64	12	21	20	**216**	12	55	93	20	15	21	—
21—24 »	14	44	46	68	15	40	37	**264**	9	81	96	47	11	18	2
25—39 »	80	147	177	224	32	96	98	**854**	61	361	567	272	57	118	5
40—59 »	51	100	120	168	14	76	58	**587**							
60 år o. däröver	11	22	39	28	4	8	6	**118**	5	28	43	19	6	17	—
ej angiven	4	1	—	3	—	2	5	**15**	2	5	3	4	—	1	—
Samtliga grupper	**185**	**386**	**473**	**610**	**82**	**272**	**240**	**2 248**	**95**	**567**	**884**	**400**	**102**	**198**	**7**

tab. 3 redovisas deras fördelning efter län, dyrortsgrupper, ålder och anställningstid vid resp. företag.

Vid grupperingen av de redovisade arbetarna efter ålder har man beträffande form. 1 och 2 utgått från åldern den 31 december 1937, beträffande olycksfallsmaterialet däremot från åldern vid tiden för olycksfallet.

Materialets representativitet. I 1930 års folkräkning redovisas tillhopa 49 114 arbetare (därav 164 kvinnor) vid sågverk, hyvlerier och lådämnesfabriker. Av dessa voro 34 707 bosatta i de åtta län, som beröras av undersökningen. Med hänsyn till det förhållandet, att kommerskollegii industristatistik utvisar en minskning av sysselsättningen inom sågverksindustrin från 1930 till 1937, synes det rimligt att betrakta folkräkningsuppgifterna som maximisiffror. Å andra sidan är att märka, att i form. 1 redovisats ett antal arbetare, som varit sysselsatta med tillverkning av monteringsfärdiga trähus; dessa arbetare ha icke alltid kunnat särskiljas från arbetarna vid hyvlerier och lådfabriker.

Antalet i form. 1 redovisade arbetare inom Värmlands och Kopparbergs län samt de fem Norrlandslänen utgjorde 50·3 % av antalet manliga arbetare vid sågverk, hyvlerier och lådämnesfabriker i dessa län enligt 1930 års folkräkning. För de arbetare, som besvarat form. 2, var motsvarande relationstal 8·5 % och för de i olycksfallsmaterialet redovisade arbetarna 6·8 %.

Vid en jämförelse mellan de tre undersökningsmaterialen inbördes finner man, att form. 1 och olycksfallsmaterialet utvisa en tämligen likartad fördelning efter l ä n; i form. 2 äro särskilt Västernorrlands och Norrbottens län relativt starkare, Värmlands och Gävleborgs län relativt svagare representerade än i de båda andra undersökningsmaterialen.

Vad beträffar fördelningen på d y r o r t s g r u p p e r, äro i olycksfallsmaterialet de högsta grupperna (E—G) relativt starkare, grupperna B och D svagare representerade i olycksfallsmaterialet än i form. 1. Uppgifterna enligt form. 2 ha ej fördelats på dyrortsgrupper.

Med hänsyn till å l d e r s f ö r d e l n i n g e n visa form. 1 och olycksfallsmaterialet en tämligen likartad sammansättning, medan däremot i form. 2 de lägre åldersklasserna äro relativt svagare företrädda. Antalet arbetare under 25 år utgjorde enligt form. 1 28·5 %, enligt form. 2 11·1 % och enligt olycksfallsmaterialet 30·2 % av samtliga arbetare med uppgiven ålder. Av denna jämförelse torde man kunna dra den slutsatsen, att uppgifterna i form. 2 äro i högre grad än form. 1 och olycksfallsmaterialet representativa för de mera varaktigt sysselsatta arbetarna; det är även att märka, att uppgifterna i form. 2, vilka insamlats genom de fackliga organisationerna, nästan uteslutande representera de medelstora och större företagen inom sågverksindustrin, under det form. 1 och olycksfallsmaterialet närmare ansluta sig till den faktiska frekvensen av olika storlekstyper av företag.

Sågverksarbetarnas sysselsättningar under ett arbetsår.

Olika slag av sysselsättningar. Arbetsgivarnas uppgifter (form. 1) avsågo endast arbetstiden och arbetsinkomsterna vid resp. företag. Arbetarnas uppgifter (form. 2) och olycksfallsanmälningarna innehöllo däremot även redovisning av sysselsättningen i och inkomsterna från andra fack än sågverksindustrin. På grundval av dessa uppgifter ha tab. 4 och 5 sammanställts.

Av de 2 806 arbetare, som besvarat form. 2, hade 2 759 under år 1937 haft arbete inom sågverksindustrin, under det de övriga 47 endast haft dylikt arbete under år 1938. 112 arbetare hade år 1937 varit sysselsatta vid skogs- eller flottningsarbete; blott ett fåtal personer redovisade avlönat arbete inom

Tab. 4. Sågverksarbetarnas olika sysselsättningar under ett arbetsår.

	Arbetarnas uppgifter (form. 2) (1937)	Olycksfallsmaterialet (1936/37)		Arbetarnas uppgifter (form. 2) (1937)	Olycksfallsmaterialet (1936/37)
Antal redovisade arbetare .	2 806	2 248	vägarbete (inkl. beredskapsarbete)	7	37
därav arbetare, som under år 1937, resp. 1936/37 haft nedanstående sysselsättningar m. m.:			byggnads- och snickeriarbete	18	35
			övrigt lönearbete	14	98
			eget förvärvsarbete (exkl. jordbruk)	1	34
sågverksarbete	2 759	2 248	eget jordbruksarbete . . .	2	36
annat industriellt arbete .	12	18	värnplikt, skolgång . . .	72	39
skogs- och flottningsarbete	112	211	sjukdom	304	147
jordbruksarbete (hos andra)	1	52	ej angiven sysselsättning	697	111
			arbetslöshet	1 870	1 724

Tab. 5. Sågverksarbetarnas fördelning efter olika kombinationer av sysselsättningar under ett arbetsår.

	Arbetarnas uppgifter (form. 2) (1937)	Olycksfallsmaterialet (1936/37)
Antal redovisade arbetare	2 806	2 248
därav arbetare, som under år 1937, resp. 1936/37 haft nedanstående kombinationer av sysselsättningar:		
sågverksarbete enbart	2 640	1 796
» och skogs- och flottningsarbete	81	122
» » jordbruksarbete (hos andra)	—	19
» » annat o. ej spec. lönearbete	30	153
» » skogsarbete och jordbruksarbete	—	18
» » » » annat lönearbete . . .	5	53
» » jordbruksarbete och annat lönearbete . .	—	9
» » eget förvärvsarbete (inkl. jordbruk) . .	3	31
» » » » och lönearbete . . .	—	36
andra kombinationer av arbeten (inkl. sågverksarbete) . .	—	11
» » » » (exkl. ») . .	36	—
arbetslöshet eller ej angiven sysselsättning	11	—

andra fack och endast 3 personer eget jordbruksarbete eller annat förvärvsarbete. 1 870 arbetare hade direkt redovisat en eller flera arbetslöshetsperioder under år 1937, medan ytterligare 254 arbetare icke redovisat sina sysselsättningar under hela året. Om man antager, att de sistnämnda varit arbetslösa under de icke redovisade perioderna, skulle 2 124 arbetare eller 75·7 % av samtliga ha varit arbetslösa någon del av året, under det 682 (24·3 %) antingen haft sysselsättning hela året eller blott varit frånvarande från arbetet på grund av värnplikt, skolgång eller sjukdom.

Som framgår av tab. 4, hade de i olycksfallsmaterialet upptagna arbetarna i större utsträckning än de arbetare, som besvarat form. 2, varit sysselsatta med lönarbete inom andra fack än sågverksindustrin eller eget förvärvsarbete. Detta torde sammanhänga med att arbetarna vid mindre företag av utpräglad säsongkaraktär äro starkare representerade i olycksfallsmaterialet än i form. 2. Av samtliga olycksfallsskadade arbetare hade 76·7 % varit arbetslösa under någon del av året före olycksfallet. (Det är att märka, att rubriken »ej angiven sysselsättning» i tab. 4 beträffande olycksfallsmaterialet avser dels lönearbete hos arbetsgivare utan närmare specificerad verksamhet, dels icke specificerat arbete hos föräldrar o. d.; i fråga om form. 2 torde rubriken i flertalet fall avse arbetslöshetsperioder.)

De nyss antydda olikheterna mellan de båda materialen komma även till uttryck i tab. 5, där de redovisade arbetarna fördelats efter olika kombinationer av sysselsättningar.

Enligt instruktionerna i form. 2 skulle anställningstiden vid reservarbete redovisas som arbetslöshet, under det beredskapsarbete skulle räknas som arbete i den fria marknaden. Av samtliga arbetare, som besvarat form. 2, hade under år 1937 24 varit anställda vid reservarbete och 4 vid beredskapsarbete. Enligt olycksfallsmaterialet hade 41 arbetare varit sysselsatta vid reservarbete under året före olycksfallet.

Arbetstiden vid sågverksarbete. Arbetsgivarna skulle å form. 1 för varje arbetare, som varit sysselsatt vid företaget under någon del av perioden $^{1}/_{1}$ 1937 —$^{30}/_{9}$ 1938, redovisa antalet utgjorda arbetstimmar och den utbetalda lönesumman dels år 1937, dels under vartdera 4:e kvartalet 1937 och 1:a—3:e kvartalen 1938. I instruktionerna för ifyllande av formuläret framhölls, att därest avlöningsbokföringen ej medgav exakt redovisning på kvartal, kunde uppgifter lämnas för de avlöningsperioder, vilka närmast sammanföllo med resp. kvartal. — Vid bearbetningen har det ej ansetts nödvändigt att införa korrektioner för dylika avvikelser, vilka i det hela äro av ringa betydelse och till stor del inbördes motväga varandra.

I tab. 6 ges en sammanfattning av arbetsgivarnas uppgifter beträffande antalet av varje arbetare utgjorda arbetstimmar dels under år 1937, dels under perioden $^{1}/_{10}$ 1937—$^{30}/_{9}$ 1938. Den sistnämnda perioden betecknas i det följande 1937/38.

Av de i form. 1 redovisade 16 978 arbetarna hade 15 661 (92·2 % av samtliga) varit sysselsatta vid resp. företag 1937 och 15 873 (93·5 %) 1937/38. År 1937

Tab. 6. Arbetstiden per år enligt arbetsgivarnas uppgifter (form. 1).

	Uppsala län	Värmlands län	Kopparbergs län	Gävleborgs län	Västernorrlands län	Jämtlands län	Västerbottens län	Norrbottens län	S:a för Norrsverige	Företag med ..... arbetare				
										1–4	5–9	10–49	50–99	100 o. däröver
1937.														
Antal sysselsatta arbetare	**325**	**1131**	**2205**	**3254**	**4606**	**345**	**1741**	**2054**	**15 661**	**203**	**297**	**2 202**	**1 382**	**11 577**
därav (i %) med ..... arbetstimmar:														
under 400 . . .	0·9	14·9	12·2	5·8	3·1	18·3	8·4	6·4	**7·1**	50·7	53·9	20·9	8·3	2·4
400— 799 . . .	1·5	10·7	11·0	6·5	8·2	18·5	9·5	12·9	**9·3**	27·6	21·2	17·5	12·2	6·7
800—1 199 . . .	2·2	11·0	10·5	8·4	13·4	8·7	11·6	24·3	**12·6**	14·8	11·4	15·6	16·7	11·6
1 200—1 599 . . .	9·5	16·0	13·6	12·3	29·5	8·7	23·7	22·7	**20·3**	2·9	5·4	14·3	17·7	22·5
1 600—1 999 . . .	55·7	16·8	19·7	25·1	27·8	19·4	27·0	19·0	**24·5**	1·0	5·7	14·8	18·6	27·9
2 000 o. däröver .	30·2	30·6	33·0	41·9	18·0	26·4	19·8	14·7	**26·2**	3·0	2·4	16·9	26·5	28·9
1/10 1937—30/9 1938.														
Antal sysselsatta arbetare	**346**	**1221**	**2239**	**3292**	**4560**	**369**	**1700**	**2096**	**15 873**	**221**	**366**	**2 307**	**1 401**	**11 578**
därav (i %) med ..... arbetstimmar:														
under 400 . . .	3·2	20·0	15·2	9·0	6·8	25·5	13·5	12·4	**11·3**	57·0	58·2	23·8	12·6	6·3
400— 799 . . .	4·0	15·2	13·6	7·9	9·7	19·5	9·3	14·2	**11·0**	29·0	22·9	20·5	14·4	7·9
800—1 199 . . .	3·2	11·5	9·7	8·0	12·9	7·3	14·2	19·2	**12·0**	9·5	8·2	14·7	16·3	11·0
1 200—1 599 . . .	5·8	11·0	11·8	12·0	23·2	7·1	22·6	22·9	**17·4**	3·2	3·6	13·3	17·7	19·0
1 600—1 999 . . .	46·8	14·7	18·7	24·9	26·5	17·3	25·5	18·7	**23·2**	0·4	4·6	11·1	16·3	27·5
2 000 o. däröver .	37·0	27·6	31·0	38·2	20·9	23·3	14·9	12·6	**25·1**	0·9	2·5	16·6	22·7	28·3
Genomsnittligt antal utgjorda arbetstim.														
1937	1863	1401	1483	1702	1504	1262	1448	1316	**1 506**	517	565	1 139	1 433	1 626
1937/38	1824	1278	1406	1621	1468	1139	1329	1242	**1 432**	442	505	1 063	1 324	1 566

hade något över hälften (50·7 %) och 1937/38 något mindre än hälften (48·3 %) av de under resp. perioder sysselsatta arbetarna utgjort minst 1 600 arbetstimmar. 1937 var medianen[1] för årsarbetstiden 1 610 timmar och den genomsnittliga arbetstiden 1 506 timmar; 1937/38 voro motsvarande tal 1 562 och 1 432 timmar. Av de redovisade länen hade Uppsala och Gävleborgs län den längsta, Jämtlands och Norrbottens län den kortaste arbetstiden per år. Vid de större företagen var arbetstiden genomgående längre än vid de mindre.

I tab. 7 redovisas enligt form. 2 arbetarnas fördelning efter antalet utgjorda arbetsdagar och den genomsnittliga arbetstiden år 1937 dels inom sågverksindustrin, dels i samtliga redovisade sysselsättningar. Tab. 8 innehåller motsvarande uppgifter enligt olycksfallsmaterialet.

Enligt form. 2 skulle av de arbetare, som under år 1937 varit sysselsatta inom sågverksindustrin, nära hälften (48·4 %) ha arbetat minst 250 arbetsdagar inom sågverksindustrin; den genomsnittliga arbetstiden inom sågverks-

[1] Med median för årsarbetstiden (resp. årsinkomsten o. s. v.) avses den arbetstid, som överstiges, resp. understiges av hälften av de redovisade arbetarna, om dessa ordnas i en stigande skala med hänsyn till årsarbetstidens längd.

Tab. 7. Arbetstiden inom sågverksindustrin och inom samtliga redo-

		Antal arbetare med redovisad inkomst 1937	Därav sågverksindu-			
			under 50	50—99	100—149	150—199
1	Uppsala län	7	—	—	—	—
2	Värmlands »	116	—	1	5	12
3	Kopparbergs »	405	1	5	14	32
4	Gävleborgs »	473	—	1	8	55
5	Västernorrlands »	902	—	7	48	251
6	Jämtlands »	104	1	1	—	9
7	Västerbottens »	256	—	2	8	28
8	Norrbottens »	532	2	11	58	95
9	S:a för Nordsverige	2 795	4	28	141	482
	Arbetare i åldern					
10	under 18 år	31	2	3	4	10
11	18—20 »	70	—	1	12	17
12	21—24 »	204	1	7	27	73
13	25—39 »	1 389	1	11	68	239
14	40—59 »	996	—	6	25	132
15	60 år o. däröver	90	—	—	5	8
16	ej angiven	18	—	—	—	3
	Arbetare *som utfört*					
17	enbart sågverksarbete	2 639	2	21	115	430
18	sågverksarbete och andra arbeten	120	2	7	26	52
19	enbart andra arbeten än sågverksarbete	36	—	—	—	—

Tab. 8. Arbetstiden per år (1936/37) inom sågverksindustrin och inom

		Antal arbetare med uppgift om antalet dagsverken	Därav sågverksindu-			
			under 50	50—99	100—149	150—199
1	Värmlands län	154	11	5	16	22
2	Kopparbergs »	295	15	10	20	61
3	Gävleborgs »	397	12	11	30	38
4	Västernorrlands »	583	19	43	66	127
5	Jämtlands »	51	1	3	4	8
6	Västerbottens »	213	8	9	24	46
7	Norrbottens »	199	4	5	45	61
8	S:a för Nordsverige	1 842	70	86	205	363
	Arbetare med en anställningstid inom företaget av					
9	mindre än 1 år	216	58	49	48	32
10	1—4 »	390	7	18	58	95
11	5—9 »	198	—	1	20	62
12	10 år och däröver	786	1	6	31	109
13	ej angiven	302	4	12	48	65
	Arbetare med					
14	1 sysselsättning	1 543	4	23	137	295
15	2 sysselsättningar	167	18	31	45	52
16	3 »	50	23	14	8	4
17	4—6 »	12	7	4	1	—
18	ej angivet antal sysselsättningar	70	18	14	14	12

visade sysselsättningar år 1937 enligt arbetarnas uppgifter (form. 2).

med ..... arbetsdagar inom								Genomsnittligt antal arbetsdagar inom		
strin		samtliga redovisade sysselsättningar								
200—249	250 o. däröver	under 50	50—99	100—149	150—199	200—249	250 o. däröver	sågverksindustrin	samtliga sysselsättningar	
6	1	—	—	—	—	6	1	238	238	1
26	67	—	—	7	11	27	71	247	249	2
74	278	1	3	7	25	73	296	260	266	3
90	314	—	1	7	47	91	327	259	262	4
285	305	—	5	44	247	280	326	223	225	5
26	67	1	1	—	7	25	70	257	260	6
64	154	—	1	4	29	67	155	251	254	7
181	166	1	17	59	96	188	171	222	221	8
752	**1 352**	**3**	**28**	**128**	**462**	**757**	**1 417**	**239**	**241**	9
9	2	2	4	4	10	9	2	170	167	10
19	20	—	1	10	17	19	23	209	215	11
58	36	1	7	27	70	60	39	198	200	12
414	638	—	11	62	231	413	672	238	241	13
217	599	—	5	21	123	220	624	252	254	14
27	50	—	—	4	8	28	50	251	252	15
8	7	—	—	—	3	8	7	243	243	16
723	1 348	2	21	115	430	723	1 348	242	242	17
29	4	1	1	4	25	32	57	169	236	18
—	—	—	6	9	7	2	12	—	188	19

samtliga redovisade sysselsättningar enligt olycksfallsmaterialet.

med ..... arbetsdagar inom								Genomsnittligt antal arbetsdagar inom		
strin		samtliga redovisade sysselsättningar								
200—249	250 o. däröver	under 50	50—99	100—149	150—199	200—249	250 o. däröver	sågverksindustrin	samtliga sysselsättningar	
35	65	1	—	9	25	38	81	208	236	1
61	128	—	—	18	50	77	150	215	237	2
90	216	—	6	20	39	99	233	230	242	3
150	128	3	19	58	141	171	141	193	208	4
18	17	—	—	5	3	20	23	215	237	5
62	64	—	1	20	50	68	74	204	221	6
48	36	—	1	40	55	58	45	188	200	7
464	**654**	**4**	**27**	**170**	**363**	**531**	**747**	**207**	**224**	8
18	11	3	13	51	52	52	45	107	189	9
85	127	—	6	43	96	96	149	203	218	10
49	66	—	—	17	56	51	74	214	220	11
226	363	1	3	20	96	238	378	237	242	12
86	87	—	5	39	63	94	101	205	215	13
432	652	4	23	137	295	432	652	225	225	14
20	1	—	4	16	36	58	53	132	217	15
1	—	—	—	6	13	15	16	67	219	16
—	—	—	—	2	3	5	2	54	210	17
11	1	—	—	9	16	21	24	114	221	18

industrin uppgick till 239 arbetsdagar. I Kopparbergs och Gävleborgs län framträder den längsta, i Västernorrlands och Norrbottens län den kortaste arbetstiden per år. Arbetare över 39 år redovisade längre årsarbetstid än de yngre åldersklasserna. För de arbetare, som under år 1937 endast varit sysselsatta inom sågverksindustrin, var årsarbetstiden i medeltal 242 arbetsdagar; för arbetare, som dessutom haft annan sysselsättning, var den genomsnittliga årsarbetstiden inom sågverksindustrin 169 arbetsdagar.

Användbara uppgifter om antalet arbetsdagar inom olika sysselsättningar föreligga beträffande 1 842 av de 2 248 arbetare, som redovisats i olycksfallsmaterialet. Av dessa hade över en tredjedel arbetat minst 250 och över hälften minst 200 dagar inom sågverksindustrin. I genomsnitt uppgick för dessa arbetare årsarbetstiden inom sågverksindustrin till 207 arbetsdagar. Arbetstiden var i genomsnitt längst i Gävleborgs län, kortast i Norrbottens och Västernorrlands län. De arbetare, som anställts vid resp. företag först under året före olycksfallsdagen, hade helt naturligt den kortaste årsarbetstiden inom sågverksindustrin, nämligen i medeltal 107 dagar. För arbetare, som varit anställda vid företaget minst ett år, ökades i genomsnitt årsarbetstiden med anställningstidens längd. De arbetare, som under året före olycksfallet endast arbetat inom sågverksindustrin, hade en årsarbetstid av 225 arbetsdagar, under det arbetare med två eller flera sysselsättningar under året hade en väsentligt kortare genomsnittlig arbetstid inom sågverksindustrin.

Enligt form. 1 uppgick den genomsnittliga arbetstiden inom sågverksindustrin år 1937 till 1 506 timmar eller c:a 188 arbetsdagar om 8 timmar. Enligt form. 2 var årsarbetstiden i medeltal 239 arbetsdagar under år 1937 och enligt olycksfallsmaterialet 207 arbetsdagar 1936/37. — En dylik jämförelse mellan de tre materialen överdriver i någon mån skillnaden mellan resultaten, enär i själva verket den faktiska arbetstiden per dag ej torde uppgå till fullt 8 timmar. Vidare är det sannolikt, att de siffror, som framräknats ur form. 2 och olycksfallsmaterialet, innebära en viss överskattning av den faktiska arbetstiden, emedan fall av kortare frånvaro från arbetet på grund av sjukdom eller annan anledning icke alltid blivit redovisade. Slutligen är att märka, att form. 2 mera ensidigt än de båda andra materialen torde representera arbetare vid större företag och med fastare anställning.

Säsongväxlingar i sysselsättningen. Arbetsgivarnas uppgifter beträffande sysselsättningen under 4:e kvartalet 1937 och 1:a—3:e kvartalen 1938 ligga till grund för tab. 9, vari anges a) antalet arbetare, som haft sysselsättning under vartdera av dessa kvartal, b) det genomsnittliga antalet arbetstimmar per sysselsatt arbetare under resp. kvartal, c) antalet arbetstimmar, som utgjorts under vartdera kvartalet, uttryckt i procent av hela antalet under perioden $^{1}/_{10}$ 1937—$^{30}/_{9}$ 1938 utgjorda arbetstimmar; dessutom meddelas i tabellen vissa uppgifter om löneförhållandena under olika kvartal (jfr sid. 460).

Av de 15 873 arbetare, som haft sysselsättning under någon del av perioden $^{1}/_{10}$ 1937—$^{30}/_{9}$ 1938, voro 83·9 % sysselsatta någon del av 4:e kvartalet 1937; motsvarande siffror för 1:a, 2:a och 3:e kvartalen 1938 voro resp. 71·0,

Tab. 9. Säsongväxlingar i sysselsättning och arbetsförtjänster 1/10 1937—30/9 1938 enligt arbetsgivarnas uppgifter (form. 1).

	Uppsala län	Värmlands län	Kopparbergs län	Gävleborgs län	Västernorrlands län	Jämtlands län	Västerbottens län	Norrbottens län	S:a för Norrsverige	Företag med ..... arbetare				
										1—4	5—9	10—49	50—99	100 o. däröver
Antal sysselsatta arbetare														
4 kv. 1937 . .	320	878	1 577	2 816	4 190	244	1 473	1 827	**13 325**	48	72	1 243	1 111	10 851
1 kv. 1938 . .	320	840	1 734	2 685	3 061	224	1 196	1 212	**11 272**	85	171	1 547	900	8 569
2 kv. 1938 . .	331	1117	2 065	3 106	4 095	320	1 516	1 829	**14 379**	179	292	2 026	1 239	10 643
3 kv. 1938 . .	341	886	1 820	2 902	4 073	257	1 418	1 828	**13 525**	50	95	1 495	1 158	10 727
Genomsnittligt antal arbetstimmar per sysselsatt arbetare														
4 kv. 1937 . .	541	478	467	510	462	411	389	396	**458**	217	275	375	428	472
1 kv. 1938 . .	359	341	407	392	307	413	354	297	**353**	320	322	355	349	353
2 kv. 1938 . .	498	401	439	462	419	361	426	365	**424**	267	274	391	433	436
3 kv. 1938 . .	523	459	478	488	517	437	434	467	**485**	244	318	430	457	498
Antal utgjorda arbetstimmar (i %)														
4 kv. 1937 . .	27·4	26·9	22·9	26·9	28·9	23·9	25·4	27·8	**26·8**	10·7	10·7	19·0	25·7	28·3
1 kv. 1938 . .	18·2	18·4	21·9	19·7	14·1	22·0	18·8	13·8	**17·5**	27·8	29·8	22·4	16·9	16·7
2 kv. 1938 . .	26·1	28·7	28·2	26·9	25·6	27·4	28·6	25·6	**26·8**	49·0	43·2	32·3	28·9	25·6
3 kv. 1938 . .	28·3	26·0	27·0	26·5	31·4	26·7	27·2	32·8	**28·9**	12·5	16·3	26·3	28·5	29·4
Genomsnittlig inkomst per sysselsatt arbetare (kr.)														
4 kv. 1937 . .	603	469	429	537	493	366	433	401	**474**	178	211	318	418	501
1 kv. 1938 . .	401	328	381	416	326	365	391	301	**363**	252	272	309	323	380
2 kv. 1938 . .	630	409	439	527	475	329	481	416	**469**	260	221	358	431	505
3 kv. 1938 . .	604	466	469	532	569	399	515	510	**525**	191	247	396	463	554
Utbetald lönesumma (i %)														
4 kv. 1937 . .	26·2	26·5	21·8	26·0	28·2	23·6	24·9	26·2	**26·0**	9·9	10·1	18·1	25·4	27·1
1 kv. 1938 . .	17·5	17·7	21·3	19·2	13·6	21·6	18·2	13·1	**16·9**	24·9	31·1	21·8	15·9	16·3
2 kv. 1938 . .	28·3	29·3	29·3	28·2	26·6	27·8	28·4	27·3	**27·8**	54·1	43·1	33·1	29·3	26·9
3 kv. 1938 . .	28·0	26·5	27·6	26·6	31·6	27·0	28·5	33·4	**29·3**	11·1	15·7	27·0	29·4	29·7

90·6 och 85·2 %. Antalet sysselsatta arbetare var sålunda minst under 1:a och störst under 2:a kvartalet 1938. Den genomsnittliga arbetstiden per sysselsatt arbetare var kortast under 1:a och längst under 3:e kvartalet 1938 (353, resp. 485 timmar). Den totala sysselsättningsvolymen var likaledes minst under 1:a och störst under 3:e kvartalet 1938, i det antalet utgjorda arbetstimmar under dessa kvartal utgjorde resp. 17·5 och 28·9 % av hela antalet under 1937/38 utgjorda arbetstimmar.

Inom vart och ett av de åtta länen inföll minimum för sysselsättningsvolymen under 1:a kvartalet 1938. Detsamma gäller beträffande företag med 50 eller flera arbetare, medan däremot för de mindre och medelstora företagen (t. o. m. 49 arbetare) sysselsättningsvolymen var minst under 4:e kvartalet 1937.

Belysande för sysselsättningens variationer mellan olika kvartal är även nedanstående tablå, vari de arbetare, som varit sysselsatta under någon del av vartdera 4:e kvartalet 1937—3:e kvartalet 1938, fördelats efter antalet under resp. kvartal utgjorda arbetstimmar. Till jämförelse meddelas även, hur de arbetare, som varit sysselsatta under någon del av 1937/38, fördelade sig efter medelarbetstiden per kvartal (d. v. s. en fjärdedel av årsarbetstiden).

	4 kv. 1937	1 kv. 1938	2 kv. 1938	3 kv. 1938	1/10 1937—30/9 1938
Antal sysselsatta arbetare	13 325	11 272	14 379	13 525	15 873
därav (i %) med sammanlagt arbetstimmar per kvartal					
1— 99	4·6	12·3	3·8	3·3	11·3
100—199	5·8	11·7	7·4	3·9	11·0
200—299	8·3	14·4	9·2	5·1	12·0
300—399	10·2	16·1	16·0	8·8	17·4
400—499	21·0	18·2	24·8	19·6	23·2
500 o. däröver	50·1	27·3	38·8	59·3	25·1

De uppgifter, som lämnats i form. 2 beträffande olika sysselsättningar m. m. under perioden 1 januari 1937—30 september 1938, ligga till grund för tab. 10, vari angives antalet arbetare (räknat i promille av samtliga redovisade arbetare), som i medio av varje månad under denna period varit sysselsatta med olika slags arbeten eller varit utan arbete. Tabellen synes utvisa, att högsäsongen inom sågverksindustrin infaller under perioden maj—oktober. Av de olika biyrken, som redovisas i tabellen, är skogs- och flottningsarbetet det avgjort viktigaste.

Som arbetslösa redovisas i tab. 10 mellan 0·3 % (juni 1937) och 43·5 % (januari 1937) av samtliga arbetare. Förutom de arbetare, som direkt redovisat arbetslöshet vid resp. tidpunkter, torde ett stort antal arbetslösa återfinnas bland dem, som i tabellen förts under rubriken »ej angiven sysselsättning»; deras antal växlade mellan 0·2 % (juli—augusti 1937) och 10·5 % av samtliga (november 1937).

Till jämförelse med relationstalen för antalet arbetslösa och arbetare utan angiven sysselsättning återges i tabellens sista kolumn arbetslöshetsprocenten i slutet av resp. månader inom svenska sågverksindustriarbetareförbundet enligt socialstyrelsens löpande arbetslöshetsstatistik. Även om samtliga arbetare »utan angiven sysselsättning» räknas som arbetslösa, blir arbetslöshetsfrekvensen enligt form. 2 väsentligt lägre än enligt denna statistik. Härvid bör ihågkommas, att den sistnämnda avser hela riket samt att de båda serierna ej avse identiska tidpunkter; den exceptionellt höga siffran för slutet av december i socialstyrelsens löpande statistik förklaras delvis av den sedvanliga driftsnedläggelsen under jul- och nyårshelgen. Tydligt är dock, att av de arbetare, som besvarat form. 2, endast ett fåtal varit arbetslösa under sågverksindustrins högsäsong, medan däremot den löpande arbetslöshetsstatistiken omfattar åtskilliga mer eller mindre permanent arbetslösa. Jämförelsen mellan

de båda sifferserierna bestyrker sålunda den tidigare anförda uppfattningen, att uppgifterna enligt form. 2 ensidigt representera de mera fast anställda arbetarna vid de större företagen.

Arbetstiden inom samtliga sysselsättningar. I tab. 7 och 8 återges enligt form. 2, resp. olycksfallsmaterialet arbetarnas fördelning efter antalet arbetsdagar och det genomsnittliga antalet arbetsdagar inom samtliga sysselsättningar (utom reservarbete).

Eftersom det stora flertalet av de arbetare, som besvarat form. 2, under år 1937 ej utfört annat förvärvsarbete än sågverksarbete (jfr tab. 4), ligger den genomsnittliga arbetstiden per år i samtliga sysselsättningar endast obetydligt över motsvarande genomsnitt för enbart sågverksarbete (241, resp. 239 dagar). Om man emellertid inskränker jämförelsen till att avse enbart sådana arbetare, som under året utfört dels sågverksarbete, dels ett eller flera andra arbeten, erhåller man för samtliga sysselsättningar en genomsnittlig ar-

Tab. 10. Arbetarnas fördelning på olika sysselsättningar vid olika tidpunkter 1937—1938 (i promille av samtliga redovisade arbetare) enligt arbetarnas uppgifter (form. 2).

	Antal arbetare (i promille) med nedanstående sysselsättningar m. m. i medio av månaden												Arbetslösa inom sågv.-ind.-arb.-förb. vid slutet av mån. (%)
	Sågverksarbete	Annat industriellt arbete	Skogs- och flottningsarbete	Jordbruksarbete (hos andra)	Väg-arbete (inkl. beredskapsarbete)	Byggnads- och snickeriarbete	Övrigt lönearbete	Eget förvärvsarbete	Eget jordbruksarbete	Värnplikt, skolgång	Sjukdom	Ej angiven sysselsättning	Arbetslöshet	
1937														
jan.	485	2	19	—	1	2	1	—	1	6	16	32	435	48·1
febr.	561	2	25	—	1	2	2	—	1	4	17	19	366	42·8
mars	627	2	19	—	0	2	2	—	1	4	17	16	310	46·4
april	717	3	8	—	0	2	1	—	1	3	17	15	233	37·7
maj	899	3	7	—	0	2	0	—	0	3	9	6	71	18·6
juni	953	3	9	—	0	2	1	—	—	3	9	17	3	14·4
juli	955	3	8	—	1	3	1	—	—	3	9	2	15	14·8
aug.	952	3	9	—	1	2	1	—	—	2	11	2	17	16·5
sept.	939	2	4	—	1	2	1	—	—	12	13	5	21	23·4
okt.	915	2	6	—	0	3	1	0	0	5	12	13	43	26·1
nov.	830	2	10	—	1	3	2	—	0	4	14	105	29	38·0
dec.	681	2	11	—	1	2	1	—	0	5	21	83	193	64·4
1938														
jan.	537	1	23	—	—	2	1	—	1	5	24	30	376	45·7
febr.	562	2	31	—	—	2	2	0	1	5	21	17	357	41·6
mars	634	2	25	—	—	2	2	0	1	5	16	13	300	42·3
april	675	2	7	—	1	2	2	—	0	2	20	13	276	34·9
maj	882	2	5	0	0	2	—	—	0	3	13	5	88	21·0
juni	937	3	8	1	1	2	1	—	—	3	11	3	30	19·9
juli	932	3	8	1	1	2	4	—	—	3	15	4	27	19·0
aug.	925	2	8	2	2	2	4	—	—	4	11	5	35	24·0
sept.	898	2	4	2	2	2	2	—	—	9	13	26	40	28·1
Medeltal														
1937	793	2	11	—	1	2	1	—	0	5	14	26	145	32·4
jan.—sept. 1937	788	3	12	—	1	2	1	0	0	4	13	13	163	29·1
» » 1938	776	2	13	1	1	2	2	0	0	4	16	13	170	30·8

Tab. 11. Procentuell fördelning av arbetsdagarna under ett år efter sysselsättning m. m.

	Enligt form. 2			Enligt olycksfallsmaterialet			
	Samtliga arbetare	Arbetare med		Samtliga arbetare	Arbetare med en anställningstid av		
		1 sysselsättning	2 el. fl. sysselsättn.		mer än 1 år	mindre än 1 år	ej angiven
Antal arbetare med uppgift om sysselsättningar m. m.	2 795	2 669	126	1 842	1 324	216	302
Antal arbetsdagar (i %):							
Sågverksarbete	78·4	79·6	53·6	69·0	74·6	35·7	68·1
Annat industriellt arbete	0·3	0·3	0·7	0·2	0·1	0·9	0·2
Skogs- och flottningsarbete	1·0	0·3	16·5	2·3	1·2	9·9	1·3
Vägarbete (inkl. beredskapsarbete)	0·1	—	1·3	0·2	0·1	1·5	0·1
Byggnads- och snickeriarbete	0·2	0·2	1·6	0·4	0·2	2·1	0·3
Annat lönearbete (inkl. jordbruksarbete)	0·1	—	2·7	1·3	0·4	7·9	0·6
Reservarbete	—	—	—	0·5	0·1	2·6	0·9
Eget förvärvsarbete (inkl. jordbruk)	0·1	—	1·0	0·2	0·1	1·2	0·1
Värnplikt, skolgång	0·5	0·4	0·8	0·5	0·4	0·5	0·8
Sjukdom	1·4	1·4	2·1	1·1	0·9	1·1	1·4
Ej angiven sysselsättning	2·0	1·9	2·9	1·0	0·5	3·8	1·1
Arbetslöshet	15·9	15·9	16·8	23·3	21·4	32·8	25·1

betstid av 236 dagar mot 169 dagar för enbart sågverksarbete; sysselsättningen inom biyrkena utgjorde med andra ord för dessa arbetare i genomsnitt 67 arbetsdagar under år 1937.

Tab. 8 utvisar, i likhet med tab. 4 och 5, att biyrkena spelade en väsentligt större roll för de i olycksfallsanmälningarna redovisade arbetarna än för de arbetare, som besvarat form. 2. De förra hade i genomsnitt arbetat 224 dagar per arbetsår, varav 207 dagar inom sågverksindustrin och 17 dagar i övriga yrken. De arbetare, som varit anställda vid resp. företag mindre än ett år, hade en genomsnittlig arbetstid av 107 dagar inom sågverksindustrin och 82 dagar inom övriga yrken, d. v. s. tillhopa 189 dagar per arbetsår.

Till belysning av de olika biyrkenas betydelse för sågverksarbetarnas sysselsättning kunna förutom de uppgifter om sysselsättningen vid olika tidpunkter, som återges i tab. 10, även anföras uppgifterna i tab. 11, som visar hur hela antalet arbetsdagar under ett år för samtliga i form. 2, resp. olycksfallsmaterialet redovisade arbetare fördelade sig på olika sysselsättningar, sjukdom, arbetslöshet o. s. v. — Det må framhållas, att beteckningen »biyrke» icke är fullt träffande, eftersom en del arbetare under redovisningsperioden arbetat kortare tid inom sågverksindustrin än i andra sysselsättningar.

Sågverksarbetarnas inkomstförhållanden.

Arbetsinkomsten per timme och dag inom sågverksindustrin. Med utgångspunkt från arbetsgivarnas uppgifter i form. 1 beträffande den utbetalda lönesumman (inberäknat värdet av naturaförmåner) och antalet utgjorda arbetstim-

mar har man beräknat de genomsnittliga timförtjänsterna för varje enskild arbetare och för olika grupper av arbetare under år 1937 och januari—september 1938, ävensom mediantimförtjänsterna för resp. grupper.

Nedanstående tablå utvisar, hur de i form. 1 redovisade arbetarna fördelade sig efter timförtjänsten 1937, resp. 1938[1]:

	Antal sysselsatta arbetare	Därav (i %) med en timförtjänst av ..... öre											
		under 50	50—59	60—69	70—79	80—89	90—99	100—109	110—119	120—129	130—139	140—149	150 o. däröver
1937	15 661	4·0	4·0	4·9	8·0	10·3	12·8	17·1	18·0	13·1	5·5	1·4	0·9
1938	15 156	2·4	3·8	4·2	6·2	9·3	11·0	15·5	17·2	15·9	9·7	3·1	1·7

År 1937 uppgick den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga arbetare till 1·03 kr. och mediantimförtjänsten till 1·04 kr. År 1938 voro motsvarande tal 1·08 och 1·08 kr. I tab. 12 återges medeltal och medianer för olika arbetargruppers timförtjänst 1937 och 1938.

En jämförelse mellan de olika länen utvisar betydande skillnader i den genomsnittliga inkomstnivån. Den högsta medelinkomsten finner man i Uppsala län och därnäst i Västernorrlands län, den lägsta i Jämtlands län.

När arbetarna fördelas efter arbetsplatsens belägenhet i dyrortsavseende, finner man att timförtjänsten i ortsgrupperna A—E stiger med stigande dyrortsindex; för ortsgrupp F ligga medianerna högre än för grupp C, men lägre än för grupp D. — Det må här erinras om att lönesättningen inom sågverksindustrin uteslutande är baserad på lokala avtal och överenskommelser.

Vid de större företagen voro timförtjänsterna i stort sett högre än vid de mindre företagen.

Vid jämförelse mellan de olika åldersklasserna finner man, att medianinkomsten stiger med stigande ålder, bortsett från gruppen över 60 år. Den stegring av medianinkomsten från 1937 till 1938, som i tabellen framträder för varje särskild åldersgrupp, torde i synnerhet för de yngsta grupperna ge en något överdriven bild av den faktiska tendensen, beroende på att de enskilda arbetarna klassificerats efter åldern den 31 december 1937. År 1938 var följaktligen varje åldersgrupp i allmänhet något äldre än motsvarande grupp år 1937; särskilt i gruppen under 18 år ingå dock åtskilliga arbetare, som först år 1938 erhållit anställning vid resp. företag.

Av de olika yrkesgrupperna hade arbetare vid brädgårdar och pråmvarv samt arbetare vid drivmaskiner och övriga specialarbetare den högsta, kolningsarbetare och »övriga» arbetare den lägsta genomsnitts- och medianinkomsten per timme.

För de i form. 2 redovisade arbetarna har man beräknat medeltal för den

[1] Det bör observeras, att den relativt stora frekvensen av låga timförtjänster, resp. dagsförtjänster (jfr tablån sid. 457) sammanhänger med det förhållandet, att redovisningen avser både vuxna och minderåriga arbetare.

Tab. 12. Timförtjänster och årsinkomster (inkl. naturaförmåner) inom sågverksindustrin enligt arbetsgivarnas uppgifter (form. 1).

	Antal sysselsatta arbetare			Timförtjänst (kr.)				Årsinkomst (kr.)			
				median		medeltal		median		medeltal	
	1937	1/10 1937–30/9 1938	1938	1937	1938	1937	1938	1937	1937/38	1937	1937/38
Uppsala län	325	346	345	1·15	1·21	1·12	1·19	2 123	2 290	2 083	2 126
Värmlands »	1 131	1 221	1 193	0·92	0·95	0·96	1·00	1 300	1 112	1 352	1 276
Kopparbergs »	2 205	2 289	2 190	0·89	0·96	0·91	0·97	1 425	1 423	1 355	1 352
Gävleborgs »	3 254	3 292	3 207	1·05	1·11	1·05	1·10	1 999	1 985	1 790	1 765
Västernorrlands »	4 606	4 560	4 293	1·09	1·13	1·07	1·11	1 664	1 693	1 602	1 607
Jämtlands »	345	369	344	0·80	0·87	0·88	0·90	1 031	782	1 109	1 026
Västerbottens »	1 741	1 700	1 605	1·13	1·18	1·10	1·14	1 724	1 613	1 599	1 509
Norrbottens »	2 054	2 096	1 979	1·04	1·11	1·03	1·09	1 376	1 404	1 355	1 332
Dyrortsgrupp A	627	677	662	0·80	0·84	·	·	833	654	·	·
B	4 520	4 634	4 452	0·98	1·03	·	·	1 629	1 552	·	·
C	6 193	6 216	5 884	1·05	1·10	·	·	1 631	1 596	·	·
D	3 631	3 620	3 459	1·10	1·14	·	·	1 734	1 786	·	·
E	74	84	84	1·19	1·24	·	·	1 388	1 421	·	·
F	616	642	615	1·07	1·11	·	·	1 863	1 890	·	·
Företag med 1— 4 arbetare	203	221	214	0·76	0·81	0·76	0·89	293	287	393	390
5— 9 »	297	366	357	0·78	0·81	0·77	0·81	303	256	436	409
10—49 »	2 202	2 307	2 228	0·83	0·89	0·86	0·90	861	796	976	949
50—99 »	1 382	1 401	1 288	0·93	0·98	0·95	0·99	1 340	1 264	1 363	1 303
100 arb. o. däröver	11 577	11 578	11 069	1·09	1·14	1·07	1·12	1 835	1 866	1 737	1 728
Arbetare i åldern											
under 18 år	1 381	1 630	1 530	0·53	0·60	·	·	589	605	·	·
18—20 »	1 074	1 070	981	0·81	0·91	·	·	1 057	967	·	·
21—24 »	1 540	1 513	1 432	0·95	1·02	·	·	1 269	1 324	·	·
25—39 »	6 054	5 975	5 731	1·09	1·15	·	·	1 826	1 872	·	·
40—59 »	4 285	4 219	4 105	1·13	1·18	·	·	2 085	2 146	·	·
60 år o. däröver	672	664	628	1·03	1·07	·	·	1 898	1 829	·	·
ej angiven	655	802	749	0·82	0·87	·	·	564	397	·	·
Yrkesgrupper:											
Timmermagasinet, barkning	1 569	1 553	1 457	1·02	1·07	1·01	1·06	1 393	1 392	1 421	1 392
Sågen, småvirke, virkessortering, torkning, lagring	5 648	5 721	5 536	1·05	1·10	1·06	1·12	1 680	1 672	1 569	1 547
Brädgården, prånvarvet	3 885	3 942	3 715	1·07	1·11	1·04	1·08	1 582	1 545	1 495	1 467
Hyvleriet, lådfabrikation, hustillverkning	1 911	1 947	1 893	1·01	1·07	1·00	1·05	1 718	1 708	1 632	1 606
Bogserbåtar och prånar	71	76	76	0·98	0·99	0·97	0·99	2 500	2 170	2 051	2 039
Arbetare vid drivmaskiner o. övr. specialarbetare	1 168	1 190	1 149	1·07	1·12	1·06	1·10	2 205	2 268	2 095	2 099
Kolnings- och övriga arbetare	1 409	1 444	1 330	0·90	0·95	0·92	0·97	1 210	986	1 231	1 166
S:a för Nordsverige	**15 661**	**15 873**	**15 156**	1·04	1·08	1·03	1·08	**1 647**	**1 626**	**1 555**	1 528

kontanta dagsinkomsten av sågverksarbete år 1937, ävensom för den totala dagsinkomsten (inberäknat naturaförmåner). Beträffande olycksfallsmaterialet har man endast beräknat medeltal för den kontanta dagsinkomsten under året före olycksfallet.

Tab. 13. Dagsförtjänster och årsinkomster år 1937 (kr.) enligt arbetarnas uppgifter (form. 2).

	Inkomst av sågverksarbete						Årsinkomst av andra arbeten än sågverksarbete			Total årsinkomst (kontant o. natura)		
	Antal redovisade arbetare	Dagsförtjänst kontant median	Dagsförtjänst kontant medeltal	Dagsförtjänst kontant o. natura medeltal	Årsinkomst (kontant o. natura) median	Årsinkomst (kontant o. natura) medeltal	Antal redovisade arbetare	Årsinkomst (kontant o. natura) median	Årsinkomst (kontant o. natura) medeltal	Antal redovisade arbetare	Median	Medeltal
Uppsala län .	7	8·67	8·27	8·46	2 000	2 015	—	—	—	7	2 000	2 015
Värmlands » .	111	7·77	7·47	7·96	2 107	1 968	8	2 050	1 287	116	2 112	1 972
Kopparbergs » .	404	7·26	7·17	7·46	2 009	1 938	29	533	550	405	2 030	1 973
Gävleborgs » .	468	7·77	7·63	8·08	2 147	2 095	33	320	440	473	2 153	2 103
Västernorrlands » .	896	8·16	8·05	8·46	1 925	1 885	34	392	727	902	1 941	1 900
Jämtlands » .	104	7·13	6·91	7·32	1 928	1 879	5	350	315	104	1 932	1 895
Västerbottens » .	256	7·73	7·63	8·01	2 109	2 015	9	360	387	256	2 112	2 028
Norrbottens » .	513	7·74	7·68	7·71	1 792	1 710	38	814	796	532	1 772	1 706
S:a för Nordsverige	**2 759**	**7·77**	**7·68**	**7·99**	**1 964**	**1 911**	**156**	**414**	**646**	**2 795**	**1 974**	**1 923**
Arbetare med en anställningstid inom sågverksindustrin:												
mindre än 1 år . .	6	5·75	5·73	·	1 300	1 213	1	600	750	6	1 300	1 338
1—4 » . .	155	6·15	5·96	·	1 247	1 255	15	600	627	158	1 306	1 291
5—9 » . .	257	6·87	6·93	·	1 490	1 497	17	300	450	258	1 509	1 521
10 år o. däröv.	2 264	7·95	7·90	·	2 045	2 015	112	388	642	2 289	2 052	2 024
ej angiven .	77	7·10	7·10	·	1 625	1 640	11	1 200	1 011	84	1 610	1 636
Arbetare i åldern												
under 18 år . . .	30	4·06	4·11	4·18	717	711	1	400	450	31	700	703
18—20 » . . .	69	5·53	5·46	5·48	1 108	1 144	4	700	584	70	1 121	1 161
21—24 » . . .	202	6·78	6·86	6·91	1 362	1 367	11	333	558	204	1 369	1 384
25—39 » . . .	1 371	7·87	7·82	8·06	1 946	1 919	90	374	553	1 389	1 953	1 930
40—59 » . . .	979	7·97	7·95	8·32	2 132	2 100	48	586	858	993	2 138	2 112
60 år och däröver	90	7·43	7·39	7·85	1 994	1 967	2	900	483	90	1 994	1 978
ej angiven . . .	18	7·50	7·39	7·72	1 900	1 873	—	—	—	18	1 900	1 873
Arbetare, som under år 1937 utfört enbart sågverksarbete	2 759	7·77	7·68	7·99	1 964	1 911	—	—	—	2 639	1 988	1 938
sågverksarbete och andra arbeten .	—	—	—	—	—	—	120	331	387	120	1 727	1 716
enbart andra arbeten än sågverksarbete	—	—	—	—	—	—	36	1 325	1 511	36	1 325	1 511

Hur de i form. 2, resp. olycksfallsmaterialet redovisade arbetarna fördelade sig efter dagsinkomstens storlek, framgår av nedanstående tablå[1]:

	Antal arbetare med redovisad dagsförtjänst	Därav (i %) med en kontant dagsförtjänst av ..... kr. under 4·00	4·00–4·99	5·00–5·99	6·00–6·99	7·00–7·99	8·00–8·99	9·00–9·99	10·00–10·99	11·00 o. däröver
Form. 2: 1937	2 759	1·1	2·5	7·3	16·3	29·7	27·9	12·0	2·3	0·9
Olycksfallsmaterialet: 1936–37	2 220	5·0	5·8	8·7	15·8	24·3	25·0	11·2	3·2	1·0

[1] Jfr not sid. 455.

Tab. 14. Dagsförtjänster och årsinkomster 1936/37 (kr.) enligt olycksfallsmaterialet.

	Dagsförtjänst av sågverksarbete (kontant)			Årsinkomst av sågverksarbete (kontant o. natura)			Årsinkomst av andra arbeten än sågverksarbete (kontant o. natura)			Total årsinkomst (kontant o. natura)		
	Antal redovisade arbetare	Median	Medeltal	Antal redovisade arbetare	Median	Medeltal	Antal redovisade arbetare	Median	Medeltal	Antal redovisade arbetare	Median	Medeltal
Hemmansägare och hemmasöner[1]	·	·	·	46	810	749	32	820	820	46	1 386	1 320
Övriga arbetare:												
Värmlands län	185	7·46	7·27	168	1 685	1 540	43	622	706	168	1 794	1 721
Kopparbergs »	386	7·17	7·02	315	1 692	1 612	67	614	672	315	1 817	1 755
Gävleborgs »	445	7·38	7·16	440	1 888	1 762	53	657	705	440	1 926	1 847
Västernorrlands »	610	7·76	7·48	559	1 611	1 558	95	510	612	559	1 684	1 662
Jämtlands »	82	6·92	6·68	52	1 389	1 452	13	600	632	52	1 650	1 610
Västerbottens »	272	8·28	7·87	229	1 830	1 715	51	629	737	229	1 952	1 879
Norrbottens »	240	8·03	7·75	218	1 529	1 467	42	414	599	218	1 636	1 582
S:a för Nordsverige	**2 220**	**7·61**	**7·37**	**1 981**	**1 691**	**1 616**	**364**	**563**	**664**	**1 981**	**1 777**	**1 738**
Dyrortsgrupp A	95	6·94	6·72	69	1 600	1 596	8	575	663	69	1 750	1 673
B	567	7·30	7·17	468	1 572	1 526	129	609	655	468	1 756	1 707
C	856	7·80	7·50	792	1 736	1 658	129	539	634	792	1 799	1 761
D	400	8·04	7·73	368	1 698	1 621	61	529	647	368	1 773	1 729
E	102	7·18	6·99	92	1 420	1 467	19	800	955	92	1 658	1 666
F	193	7·35	7·15	188	1 777	1 719	18	450	701	188	1 838	1 787
G	7	7·50	7·16	4	2 500	1 975	—	—	—	4	2 500	1 975
Arbetare med en anställningstid inom företaget:												
mindre än 1 år	438	6·67	6·44	260	548	690	162	788	860	260	1 191	1 226
1—4 »	436	6·62	6·47	407	1 272	1 347	70	469	581	407	1 425	1 447
5—9 »	219	7·75	7·69	207	1 647	1 673	17	360	393	207	1 676	1 705
10 år o. däröver	775	8·25	8·18	758	2 044	2 021	58	420	470	758	2 068	2 057
ej angiven	352	7·75	7·63	349	1 741	1 705	57	473	490	349	1 810	1 785
Arbetare i åldern												
under 18 år	194	3·99	4·01	129	720	728	9	200	241	129	733	745
18—20 »	214	6·22	6·19	189	1 171	1 118	46	558	585	189	1 250	1 260
21—24 »	262	7·41	7·32	217	1 350	1 290	49	600	719	217	1 463	1 452
25—39 »	839	7·95	7·90	782	1 778	1 699	184	570	676	782	1 873	1 858
40—59 »	579	8·23	8·16	542	2 077	1 976	65	600	687	542	2 099	2 058
60 år och däröver	117	7·62	7·51	110	1 887	1 817	9	600	801	110	1 900	1 883
ej angiven	15	7·00	6·96	12	1 433	1 340	2	900	674	12	1 567	1 452

År 1937 uppgick den genomsnittliga kontanta dagsinkomsten enligt form. 2 till 7·68 kr. och motsvarande medianinkomst till 7·77 kr. Den genomsnittliga totala dagsinkomsten (inberäknat naturaförmåner) var 7·99 kr., motsvarande en timförtjänst av 1·00 kr., såvida man sätter en arbetsdag lika med 8 timmar. Med hänsyn till det ovan (sid. 450) påpekade förhållandet, att beräk-

[1] Denna grupp har utskilts vid beräkningen av årsinkomsterna, men ej vid beräkningen av dagsförtjänsterna (jfr sid. 459).

ningsmetoden i fråga om form. 2 sannolikt innebär en viss överskattning av antalet arbetsdagar, torde denna siffra i själva verket vara något för låg.

Enligt olycksfallsmaterialet var medeltalet för den kontanta dagsförtjänsten 1936—37 7·37 kr. och medianen 7·61 kr.

Medeltal och medianer för olika arbetargruppers dagsinkomster enligt form. 2 och olycksfallsmaterialet meddelas i tab. 13 och 14.

Enligt form. 2 voro dagsförtjänsterna högst i Uppsala och Västernorrlands län och lägst i Kopparbergs och Jämtlands län; enligt olycksfallsmaterialet voro de högst i Västerbottens och Norrbottens län, lägst i Kopparbergs och Jämtlands län.

Enligt olycksfallsmaterialet stiger lönenivån i dyrortsgrupperna A—D med stigande dyrortsindex; i grupperna E och F voro dagsförtjänsterna lägre än i grupperna B—D.

Såväl form. 2 som olycksfallsmaterialet utvisa, i likhet med form. 1, ett positivt samband mellan levnadsålder och arbetsförtjänst, bortsett från gruppen 60 år och däröver. För jämförliga åldersgrupper var dagsinkomsten i allmänhet lägre enligt form. 2 än enligt olycksfallsmaterialet, vilket senare delvis avser löneförhållandena år 1936, då den allmänna lönenivån inom sågverksindustrin var lägre än 1937; denna omständighet ger ytterligare belägg för antagandet, att den tillämpade beräkningsmetoden innebär en underskattning av dagsinkomsterna enligt form. 2. — Att den genomsnittliga dagsinkomsten för samtliga redovisade arbetare var högre enligt form. 2 än enligt olycksfallsmaterialet, förklaras av att de yngre åldersgrupperna äro starkare representerade i det sistnämnda materialet.

Tab. 14 ger slutligen vid handen, att den genomsnittliga dagsförtjänsten ökades med ökad anställningstid inom sågverksindustrin (enligt form. 2), resp. inom företaget (enligt olycksfallsmaterialet).

Arbetsinkomsten per år inom sågverksindustrin. I tab. 12 återges medianer och medeltal för de i form. 1 redovisade arbetarnas årsinkomster (inberäknat naturaförmåner) dels under kalenderåret 1937, dels under perioden 1 oktober 1937—30 september 1938. I tab. 13 och 14 meddelas motsvarande siffror enligt form. 2 och olycksfallsmaterialet.

Användbara uppgifter om årsinkomsten av sågverksarbete ha kunnat erhållas beträffande 2 027 av de i olycksfallsanmälningarna redovisade 2 248 arbetarna. Vid bearbetningen har man utskilt 46 »hemmansägare och hemmasöner», varmed här avses personer, som under någon del av året före olycksfallet utfört oavlönat jordbruksarbete vid eget eller anhörigas jordbruk.

Hur de redovisade arbetarna enligt de olika undersökningsmaterialen fördela sig med hänsyn till den totala årsinkomsten av sågverksarbete, framgår av följande tablå:

	Antal redovisade arbetare	Därav (i %) med en årsinkomst av sågverksarbete av ..... kr.											
		under 600	600—799	800—999	1 000—1 199	1 200—1 399	1 400—1 599	1 600—1 799	1 800—1 999	2 000—2 199	2 200—2 399	2 400—2 599	2 600 o. däröver
Form. 1: 1937	15 661	15·9	6·2	6·0	6·0	6·8	7·2	8·4	9·2	9·8	8·9	7·2	8·4
1/10 1937—30/9 1938	15 873	20·3	5·6	5·3	5·3	5·7	7·0	7·0	8·2	8·9	9·0	7·5	10·2
Form. 2: 1937	2 759	1·0	1·9	3·1	4·8	6·2	9·2	11·0	15·6	15·9	12·3	10·2	8·8
Olycksfallsmaterialet (exkl. hemmansägare och hemmasöner): 1936/37	1 981	10·4	5·4	6·0	7·0	7·6	9·2	9·6	10·2	12·3	8·5	6·6	7·2

Enligt form. 1 var den genomsnittliga årsinkomsten för samtliga arbetare år 1937 1 555 kr. och medianinkomsten 1 647 kr. Dessa siffror överensstämma väl med motsvarande tal enligt olycksfallsmaterialet, resp. 1 616 och 1 691 kr. Enligt form. 2 erhållas däremot väsentligt högre tal, nämligen 1 911 och 1 964 kr. Dessa skiljaktigheter sammanhänga otvivelaktigt med den tidigare påpekade omständigheten, att de äldre och mera fast anställda arbetarna samt arbetarna vid större företag äro relativt starkare representerade i form. 2 än i de båda andra materialen.

Såsom framgår av tab. 12—14, framträda avsevärda skiljaktigheter i fråga om årsinkomsten av sågverksarbete mellan de olika ortsgrupperna och olika kategorier av arbetare; dessa betingas av de förut avhandlade olikheterna med avseende på dels arbetstiden per år, dels löneinkomsten per timme eller dag.

Enligt form. 1 var den genomsnittliga årsinkomsten i allmänhet något lägre under perioden 1/10 1937—30/9 1938 än under kalenderåret 1937. Detta förklaras helt och hållet av den minskning i antalet arbetstimmar, som inträdde från 1937 till 1938 och som mer än uppvägde den samtidiga stegringen av timförtjänsterna.

Inkomsterna under olika kvartal inom sågverksindustrin. I tab. 9 meddelas den genomsnittliga inkomsten enligt form. 1 per sysselsatt arbetare under vartdera 4:e kvartalet 1937 och 1:a—3:e kvartalen 1938, ävensom fördelningen av den totala under perioden 1937/38 utbetalda lönesumman mellan dessa kvartal. Löneinkomsterna uppvisa helt naturligt säsongvariationer i samma riktning som de i tab. 9 redovisade variationerna i fråga om sysselsättningen. Nedanstående tablå visar hur de under varje kvartal sysselsatta arbetarna fördelade sig efter inkomsten under resp. kvartal:

	4 kv. 1937	1 kv. 1938	2 kv. 1938	3 kv. 1938
Antal sysselsatta arbetare	13 325	11 272	14 379	13 525
Utbetald lönesumma (%)	26·0	16·9	27·8	29·3
Inkomst per sysselsatt arbetare (kr.)	474	363	469	525
Antal arbetare (i %) med en inkomst av ..... kr.				
under 200	13·7	25·5	13·3	9·1
200—399	20·9	29·2	21·9	16·0
400—499	13·9	16·5	16·2	13·0
500 och däröver	51·5	28·8	48·6	61·9

Inkomsterna av andra sysselsättningar än sågverksarbete. Av de 2 806 arbetare, som besvarat form. 2, hade 156 (5·6 %) redovisat inkomster av andra sysselsättningar än sågverksarbete. I tab. 13 återges medianer och medeltal för dessa inkomster. Vid beräkningarna ha även medtagits 36 arbetare, som icke redovisat någon inkomst av sågverksarbete år 1937; i tabellens slutrad redovisas dessa arbetare separat.

I olycksfallsmaterialet redovisades inkomster av andra sysselsättningar än sågverksarbete för 396 arbetare, d. v. s. 19·5 % av de arbetare, för vilka användbara uppgifter om årsinkomsten erhållits. Medianer och medeltal för dessa biinkomster meddelas i tab. 14. I tabellen ha hemmansägare och hemmasöner skilts från övriga arbetare; i deras redovisade inkomster av andra sysselsättningar än sågverksarbete ingå ej (natura-)inkomsterna av det arbete de utfört på eget eller anhörigas jordbruk.

Sysselsättningar vid sidan av sågverksarbetet förekommo väsentligt oftare bland de i olycksfallsmaterialet redovisade arbetarna än bland de arbetare, som besvarat form. 2. Med hänsyn till vad som ovan anförts om de båda materialens sammansättning torde man kunna utgå från att olycksfallsmaterialet ger en mera representativ bild av hithörande förhållanden än form. 2. I båda materialen förekomma en del arbetare, för vilka »biinkomsterna» uppgingo till större belopp än inkomsterna av sågverksarbete (jfr sid. 454).

Den genomsnittliga årsinkomsten av bisysselsättningarna var något större enligt olycksfallsmaterialet än enligt form. 2, såsom framgår av nedanstående sammanställning:

	Antal arbetare med redovisad inkomst av andra arb. än sågverksarbete	Därav (i %) med en årsinkomst av dessa arbeten av ..... kr.							Median, kr.	Medeltal, kr.
		under 200	200–399	400–599	600–799	800–999	1 000–1 199	1 200 o. däröver		
Form. 2.										
a: samtliga redovisade arbetare	156	17·3	32·0	13·5	13·5	5·8	3·8	14·1	414	646
b: arbetare, som utfört sågverksarbete år 1937	120	22·5	41·7	14·2	16·7	1·6	2·5	0·8	331	387
c: arbetare, som ej utfört sågverksarbete år 1937	36	—	—	11·1	2·8	19·4	8·4	58·3	1 325	1 511
Olycksfallsmaterialet (exkl. hemmansägare och hemmasöner)	364	12·6	21·4	19·8	14·8	8·0	8·0	15·4	563	664

Sågverksarbetarnas totala årsinkomst. Tab. 13 återger medianer och medeltal för olika arbetargruppers sammanlagda inkomst år 1937 (inberäknat naturaförmåner) av samtliga sysselsättningar enligt form. 2; härvid ha de arbetare uteslutits, som icke redovisat någon inkomst under år 1937. I tab. 14 meddelas motsvarande uppgifter enligt olycksfallsmaterialet. En översikt av arbetarnas fördelning efter den totala årsinkomstens storlek lämnas i följande tablå:

	Antal redovisade arbetare	Därav (i %) med en årsinkomst av samtliga sysselsättningar av ..... kr.											
		under 600	600— 799	800— 999	1 000— 1 199	1 200— 1 399	1 400— 1 599	1 600— 1 799	1 800— 1 999	2 000— 2 199	2 200— 2 399	2 400— 2 599	2 600 o. däröver
Form. 2: 1937	2 795	1·0	1·6	3·0	4·5	6·4	8·9	11·2	15·5	16·3	12·5	10·2	8·9
Olycksfallsmaterialet (exkl. hemmansägare och hemmasöner): 1936/37 . . .	1 981	3·4	5·0	5·6	7·2	8·5	10·5	11·1	11·5	13·2	9·5	6·7	7·8

Den totala årsinkomsten för olika arbetargrupper företer i huvudsak samma variationer som enbart inkomsten av sågverksarbete; detta är naturligt med hänsyn till biinkomsternas relativt ringa betydelse. Om man slår ut de redovisade biinkomsterna på samtliga arbetare med redovisad inkomst, finner man, att inkomsterna av andra sysselsättningar än sågverksarbete enligt form. 2 i medeltal utgjorde 1·9 % av den totala inkomsten år 1937. Enligt olycksfallsmaterialet blir motsvarande relationstal 7·0 %, om man bortser från hemmansägare och hemmasöner, vilkas totala årsinkomst ej med någon säkerhet kunnat uppskattas; för de sistnämnda utgjorde de redovisade inkomsterna av andra sysselsättningar än sågverksarbete 43·2 % av den totala redovisade årsinkomsten. En detaljerad översikt av biinkomsternas storlek och sammansättning enligt olycksfallsmaterialet meddelas i tab. 15.

Tab. 15. Sågverksarbetarnas genomsnittliga årsinkomst från olika slag av förtjänstarbete 1936/37 (enligt olycksfallsmaterialet).

	Hemmansägare, hemmasöner	Övriga arbetare	Därav i						
			Värmlands län	Kopparbergs län	Gävleborgs län	Västernorrlands län	Jämtlands län	Västerbottens län	Norrbottens län
Antal arbetare med redovisad årsinkomst	46	1 981	168	315	440	559	52	229	218
Genomsnittlig årsinkomst, kr.	1 320	1 738	1 721	1 755	1 847	1 662	1 610	1 879	1 582
Därav (i %) av									
sågverksarbete	56·8	93·0	89·5	91·9	95·4	93·7	90·2	91·3	92·7
annat industriellt arbete . .	3·6	0·2	1·2	—	0·1	0·2	0·2	0·2	0·1
skogs- o. flottningsarbete .	10·9	2·6	2·3	3·2	2·2	2·2	6·2	3·2	2·5
jordbruksarbete (hos andra)	2·4	0·4	1·0	0·7	0·1	0·4	0·2	0·4	0·3
vägarbete (inkl. beredskapsarbete)	3·6	0·4	0·4	0·5	0·0	0·3	—	0·9	0·2
byggnads- o. snickeriarbete	1·2	0·5	0·7	0·8	0·4	0·1	0·4	0·4	1·5
övrigt lönearbete	4·3	1·1	2·6	1·1	0·2	1·9	0·8	0·7	0·3
eget förvärvsarbete (utom jordbruk)	2·7	0·4	0·6	0·3	0·6	0·1	—	0·2	1·3
eget jordbruksarbete . . .	11·4	—	—	—	—	—	—	—	—
ej angivet slag av arbete .	3·1	1·4	1·7	1·5	1·0	1·1	2·0	2·7	1·1

Tab. 16. Naturaförmåner och bostadsförhållanden (enligt form. 2).

	Uppsala län	Värmlands län	Kopparbergs län	Gävleborgs län	Västernorrlands län	Jämtlands län	Västerbottens län	Norrbottens län	S:a för Norrsverige	Gifta arbetare	Ogifta arbetare	Arb. utan uppgift om civilstånd
Antal redovisade arbetare	7	116	406	475	908	104	257	533	2 806	1 882	753	171
Antal arbetare, som redovisat												
fri bostad	—	34	77	210	315	32	35	17	720	576	111	33
andra naturaförmåner	7	34	173	156	362	29	147	51	959	733	169	57
fri bostad och/eller andra naturaförmåner	7	68	250	366	677	61	182	68	1 679	1 309	280	90
Därav arb., för vilka naturaförmånernas värde utgjorde ..... kr. pr år												
under 25	—	5	10	7	13	2	1	7	45	24	20	1
25— 49	6	6	73	42	66	2	14	4	213	162	41	10
50— 99	1	14	35	24	160	12	90	25	361	255	86	20
100—149	—	3	27	106	117	8	7	12	280	196	64	20
150—199	—	11	16	136	165	33	9	6	376	329	29	18
200—249	—	9	67	7	133	4	21	4	245	214	15	16
250 o. däröver	—	20	17	34	6	—	40	7	124	111	8	5
ej angivet belopp	—	—	5	10	17	—	—	3	35	18	17	—
Naturaförmånernas medianvärde (kr.)	42	170	109	157	142	161	75	95	133	153	94	136
Antal arbetare, som besvarat frågan om bostadsförhållandena	7	116	402	470	904	103	249	523	2 774	1 860	748	166
Därav arbetare, som bodde												
hos föräldrar och anhöriga	—	22	77	68	167	21	64	102	521	27	461	33
i eget hem	2	27	74	94	226	23	108	322	876	750	61	65
i förhyrd bostad (ej tillhörig arbetsg.)	—	21	92	63	139	15	30	59	419	310	82	27
i av arbetsgivaren upplåten bostad:												
gratis	—	34	77	210	315	32	35	17	720	576	111	33
mot en hyra av ..... kr. per år												
under 50	—	1	1	1	3	2	1	2	11	6	5	—
50— 99	—	9	17	1	34	2	—	9	72	61	11	—
100—149	—	1	33	5	10	4	5	7	65	56	5	4
150—199	—	1	19	7	2	1	1	—	31	24	4	3
200—249	5	—	8	8	—	—	3	—	24	24	—	—
250 o. däröver	—	—	2	4	—	2	—	—	8	4	3	1
ej angivet belopp	—	—	2	9	8	1	2	5	27	22	5	—
tillhopa	5	46	159	245	372	44	47	40	958	773	144	41

Kontantavlöning och naturaförmåner. Vid åtskilliga företag utgår avlöningen delvis i form av naturaförmåner, av vilka de viktigaste äro fri bostad och fritt bränsle. I form. 1 och 2 efterfrågades det uppskattade värdet av förekommande naturaförmåner; i de fall, då bostad, bränsle o. d. erhöllos till priser, avsevärt understigande eljest gällande, skulle prisskillnaden upptagas som förmån. Även olycksfallsanmälningarna innehöllo i allmänhet uppgifter om värdet av naturaförmåner. Hithörande uppgifter ha utnyttjats vid beräkningen av inkomsterna per timme och dag, ävensom av den totala årsinkomsten.

Tab. 17. Inkomster för hustru och hemmavarande barn under år 1937 enligt arbetarnas uppgifter (form. 2).

	Antal gifta och förut gifta arbetare	Därav arbetare, som redovisat inkomst för hustru och barn		Antal hushåll, där hustruns och de hemmavarande barnens inkomst år 1937 utgjorde ..... kr.											Medeltal, kr.
		absoluta tal	i %	under 200	200—399	400—599	600—799	800—999	1 000—1 199	1 200—1 399	1 400—1 599	1 600—1 799	1 800—1 999	2 000 och däröver	
Uppsala län	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Värmlands »	75	11	14·7	2	1	—	4	—	2	—	—	—	1	1	878
Kopparbergs »	283	44	15·5	3	5	6	6	7	4	3	3	1	1	5	1 055
Gävleborgs »	336	32	9·5	5	6	4	4	7	1	1	1	—	—	3	970
Västernorrlands »	610	48	7·9	5	5	6	5	8	3	5	4	1	1	5	1 019
Jämtlands »	56	2	3·6	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1 250
Västerbottens »	172	9	5·2	1	3	2	1	1	—	—	1	—	—	—	558
Norrbottens »	343	13	3·8	2	2	2	1	2	—	2	1	—	—	1	872
S:a för Nordsverige	1 882	159	8·4	18	22	20	22	25	10	11	10	2	4	15	974

I de fall, då naturaförmåner redovisats utan uppgift om värdet, har detta vid bearbetningen uppskattats, i flertalet fall efter förfrågan hos resp. företag.

Av de arbetare, som besvarat form. 2, uppgåvo 720 (25·7 % av samtliga), att de av arbetsgivaren erhållit fri bostad, och 959 (34·2 %) att de åtnjutit andra naturaförmåner. Förekomsten av naturaförmåner och deras värde belyses närmare av tab. 16, vari även redovisas de svar, som lämnats på den i form. 2 upptagna frågan om bostadsförhållandena. Det framgår icke klart av de besvarade formulären, i vad mån en låg hyra i av arbetsgivaren upplåten bostad räknats som naturaförmån. Såsom framgår av tab. 16, uppgåvo 238 arbetare, att de bodde i dylika bostäder mot en hyra, som i flertalet fall understeg 200 kr. per år. Tabellen utvisar även, att flertalet av de ogifta arbetarna bodde hos föräldrar eller anhöriga, under det de gifta arbetarna vanligen bodde i eget hem eller i av arbetsgivaren upplåten bostad.

Inkomsterna för hustru och hemmavarande barn. I form. 2 skulle arbetarna lämna uppgift om hustruns och de hemmavarande barnens sammanlagda kontanta arbetsinkomst dels under år 1937, dels 1 januari—30 september 1938.

Av de 1 882 gifta och förut gifta arbetare, som besvarat form. 2, ha endast 159 (8·4 %) redovisat någon inkomst under år 1937 för hustrun och de hemmavarande barnen. Tillhopa utgjorde dessa inkomster i genomsnitt 974 kr. En närmare översikt över dessa tillskott till husfaderns inkomst lämnas i tab. 17, som bl. a. visar, att frekvensen av dylika tillskott var störst i Kopparbergs län och minst i Jämtlands län.

Sammanfattning.

Enligt arbetsgivarnas uppgifter var den genomsnittliga arbetstiden inom sågverksindustrin år 1937 1 506 timmar och under perioden 1 oktober 1937—30 september 1938 1 432 timmar. Den genomsnittliga timlönen (inberäknat naturaförmåner) var år 1937 1·08 kr. och 1938 1·08 kr. Årsinkomsten av sågverksarbete var i medeltal 1 555 kr. för år 1937 och 1 528 kr. för perioden 1 oktober 1937—30 september 1938.

Enligt arbetarnas uppgifter var den genomsnittliga arbetstiden år 1937 239 dagar inom sågverksindustrin och 241 dagar inom samtliga redovisade sysselsättningar. Inom sågverksindustrin utgjorde dagsförtjänsten (inberäknat naturaförmåner) i medeltal 7·99 kr. och årsinkomsten 1 911 kr. Den totala årsinkomsten av samtliga redovisade sysselsättningar var i medeltal 1 923 kr.

Enligt olycksfallsanmälningarna, vilka för varje redovisad arbetare avsågo ett arbetsår, som avslutats under år 1937, var den genomsnittliga årsarbetstiden 207 dagar inom sågverksindustrin och 224 dagar inom samtliga sysselsättningar. Den genomsnittliga kontanta dagsförtjänsten av sågverksarbete var 7·37 kr. Årsinkomsten av sågverksarbete (inberäknat naturaförmåner) var i medeltal 1 616 kr. och årsinkomsten av samtliga redovisade sysselsättningar 1 738 kr.

Såväl arbetsgivarnas som arbetarnas uppgifter ge vid handen, att arbetet inom sågverksindustrin under redovisningsperioden var starkt säsongbetonat. Enligt arbetsgivarnas uppgifter var sysselsättningen vid företag med under 50 arbetare minst under 4:e kvartalet; vid företag med 50 arbetare och däröver inföll motsvarande minimum under 1:a kvartalet. Arbetarnas uppgifter tyda på att den egentliga högsäsongen inom sågverksindustrin infaller under månaderna maj—oktober.

Bland de bisysselsättningar, av vilka sågverksarbetarna erhålla inkomster vid arbetsbrist inom sitt egentliga fack, är skogs- och flottningsarbetet den vanligast förekommande. Bisysselsättningarna kunna ej utfylla lågsäsongen; enligt såväl arbetarnas individuella uppgifter som olycksfallsanmälningarna voro flertalet av de redovisade arbetarna arbetslösa längre eller kortare tid av året.

Vid bedömandet av de ovan återgivna inkomstuppgifterna bör man taga hänsyn till förekomsten av naturaförmåner, speciellt fri bostad, som ofta värderats till mycket låga belopp; en kostnadsfritt upplåten bostad innebär givetvis ett betydelsfullt tillskott till försörjningen under arbetslöshetsperioder. — För de gifta sågverksarbetarna synes familjeinkomsten blott relativt sällan kompletteras genom hustruns och barnens förvärvsarbete.

L. B.

Konjunkturläget våren 1940.

I föreliggande artikel refereras den i Meddelanden från konjunkturinstitutet Ser. A: 6 publicerade redogörelsen för det ekonomiska läget.

En stark snedbelastning av hela det svenska näringslivet. I en allmän karakteristik av den hittillsvarande ekonomiska utvecklingen under 1940 framhålles, att allvarliga rubbningar i näringslivets normala gång inträtt först efter de händelser den 9 april, som ledde till avspärrning från handelsförbindelser västerut. Förändringarna i försörjningsläget under första kvartalet 1940 och därav föranledda reglerande åtgärder på olika områden av näringslivet medförde nämligen icke omedelbart några väsentliga förskjutningar i de tendenser i den allmänna ekonomiska utvecklingen, som visat sig under hösten 1939. Förändringarna i försörjningsläget efter den 9 april 1940 innebära till en del en starkare markering av de tendenser, som redan tidigare tydligt framträtt. Exportindustrins redan förut tydliga avsättningssvårigheter skärptes, och en ytterligare försämring inträdde i läget för vissa hemmamarknadsindustrier, som tillverka för närvarande mer umbärliga produkter (bostäder, möbler m. m.). Statsutgifternas betydelse för marknadsläget för ett antal produkter, som ingå i försvarets behov, har vidare ökat i betydelse, samtidigt som avspärrningen i tillförseln av råvaror och färdigfabrikat västerifrån medfört minskad tillgång. Härigenom har på ett antal punkter ett knapphetsläge uppstått, som icke haft motsvarighet under tidigare skeden.

Nuvarande komplicerade konjunkturbild, sammansatt av starkt motsatta tendenser inom olika områden av näringslivet, härrör enligt konjunkturinstitutets uppfattning från en våldsam snedbelastning av hela det svenska näringslivet. En ytterligt starkt uppdriven efterfrågan, som direkt och indirekt stammar från upprustningen, ställer väsentligt ökade krav på en betydande del av produktionsapparaten, samtidigt med att sysselsättningsmöjligheterna för stora delar av näringslivet undergå en katastrofal minskning. Denna snedbelastning skärpes i viss mån genom att tillförseln av utländska råvaror och bränslen beskurits.

Avspärrning och krigshushållning ha satt sin prägel på industriproduktionens utveckling. I rapportens andra kapitel belyses en rad industriella försörjnings- och omställningsproblem. Utredningen visar, att svårigheterna för handelsförbindelserna förskjutit tyngdpunkten för den industriella planeringen från en hushållning med ett knappt kapacitetsutrymme till en hushållning med knappa råvaror. Avspärrningen hotar i själva verket på längre sikt att genom sina verkningar både på import- och exportsidan helt omkasta situationen, så att överskott uppstår på kapacitet såväl i exportindustrierna som i de hemmamarknadsindustrier, som för sin tillverkning äro beroende av importerade råvaror. I

detta nya läge kan den ekonomiska politiken komma att inriktas på att finna användning både för sysslolös industriell kapacitet och arbetskraft. Planeringen har dock hittills, som utförligt belyses i kapitlen över både industrins och jordbrukets läge, i huvudsak gällt hushållningen med den knappa tillgången på råvaror och bränslen. Anförda exempel visa och bestyrka det grundläggande faktum för ett bedömande av den framtida utvecklingen, att en inskränkning av industrins förbrukning av de viktigare importvarorna vid fortsatt avspärrning västerut kommer att inträda icke allt efter som råvarulagren taga slut utan omedelbart, i den mån planer för en begränsning hinna utarbetas och sättas i verket. Vad beträffar betydelsen av industrins omställning för produktion av krigsmaterial ge vissa approximativa beräkningar till resultat, att minst $^1/_4$ av industrins hela förädlingsvärde torde taga form av militära förnödenheter. Det framhålles, att betydelsen av de militära beställningarna är ytterst varierande för olika industrigrenar liksom belastningen på de enskilda företagen inom varje gren. Snedbelastningens ogynnsamma verkningar ha dock till stor del kunnat neutraliseras genom förenade åtgärder av de planläggande statliga organen (industrikommissionens krigsindustriavdelning, statens ammunitionsnämnd och arbetsmarknadskommissionen) samt företagen själva. Genom en planmässig orderfördelning har det blivit möjligt att rationellt utnyttja företagens kapacitet. Inom järnindustrin skedde detta genom upprättandet av en fördelningscentral inom industrikommissionen för statliga järn- och stålbeställningar. Omfattningen av fördelningscentralens verksamhet framgår därav, att de statliga beställningarna vid järnbruken under månaderna mars—juni 1940 enligt uppgifter om orderställningen i början av mars månad uppgingo till omkring en tredjedel av järnindustrins maximala produktionsförmåga.

Central produktions-, och konsumtionsplanering inom livsmedelsförsörjningen. Aktuella tendenser inom produktionen av jordbrukets och fiskets produkter belysas i ett antal tabeller och diagram. Särskilt anmärkningsvärda äro de siffror, som anföras rörande den veterinärbesiktigade slakten, som för april visar en onormalt hög slakt av storboskap, kalv och svin. En förutberäkning av tillgången på slaktsvin har utförts med hjälp av betäckningsstatistiken. Denna visar, att vi ha att vänta en kontinuerlig minskning i tillgången på slaktsvin, särskilt märkbar mot slutet av året. Under första tredjedelen av år 1941 skulle nedgången utgöra icke mindre än 15 % av motsvarande medeltal under perioden 1935—1939.

Hur produktionsplaneringen för den nu inledda avspärrningsperioden betingas av en rad faktorer på såväl utbuds- som efterfrågesidan visas utförligt i rapportens tredje kapitel. Vissa jordbruksekonomiska förhållanden bli i hög grad bestämmande på valet av produktionsinriktning. Det framhålles sålunda t. ex., att det vid en avspärrning med dess på längre sikt ofrånkomliga försämring av vår försörjning med livsmedelsråvaror är långt ifrån likgiltigt vilka växtslag som per arealenhet ge den högsta avkastningen i kalorier räknat, resp. hur nettoutbytet ur näringssynpunkt ställer sig vid produktion av vegetabilier, direkt avsedda till människoföda, i jämförelse med produktion av sådana som

äro avsedda att via våra nötkreatur, grisar och höns förvandlas till färdiga livsmedelsråvaror. Animalieproduktionen är ur denna synpunkt den minst ekonomiska. Av vegetabiliernas näringsvärde beräknas vid förädlingen i djurkropparna i genomsnitt drygt ⅔ gå förlorade. »Verkningsgraden» hos olika djur är rätt varierande, för nötkreaturen och svinen högst, c:a 33—34 %, och för hönsen lägst, c:a 9 %.

Även efterfrågesidan måste givetvis beaktas vid planläggningsarbetet. Vid inträdet av förstärkt försvarsberedskap påverkas det samlade födoämnesbehovet (kaloribehovet) i stigande riktning. Det kan nämnas, att en svensk beräkning över stegringen i kaloribehovet vid krigsmässiga förhållanden uppskattar, att denna motsvarar en ökning i antalet konsumtionsenheter i Sverige med c:a 10 %. Särskild hänsyn bör tagas till möjligheterna, att olika livsmedel kunna ersätta varandra i förbrukningen. Ett exempel på en efter avspärrningen av allt att döma redan inträdd substitution av större betydelse erbjuder fiskens delvisa ersättande med fläsk, av vilket senare vara konsumtionen nu är övernormalt stor. Som ett viktigt led i produktionsplaneringen står tryggandet av tillgången på arbetskraft. Delvis tack vare arbetsblocken, delvis genom vissa hjälpåtgärder från de militära myndigheternas sida har vårbruket, trots de omfattande militära inkallelserna, kunnat i stort sett tillfredsställande genomföras. Det har visat sig, att enbart genom bildandet av arbetsblocken och lokala åtgärder för arbetskraftsbehovets tillgodoseende genom frivilliga avtal med yngre och äldre arbetskraft, kvinnliga beredskapsorganisationer o. s. v. kunde den vid en total mobilisering beräknade arbetskraftsbristen reduceras med mer än 60 %. I allt ha 98 % av landets jordbruk sammanslutits i arbetsblock. Antalet uppgår till c:a 75 000 med i genomsnitt 5 jordbruk per arbetsblock.

Arbetsmarknaden präglad av starka motsättningar. Redogörelsen visar, att medan full sysselsättning, forcerat övertidsarbete och arbetskraftbrist råder på vissa områden, kännetecknas andra åter av sjunkande sysselsättning, korttidsarbete och arbetslöshet. Militärinkallelserna ha givetvis skärpt bristen på arbetskraft inom vissa områden. Till förvånansvärt stor del har minskningen i arbetsstyrkan dock kunnat kompenseras genom omplaceringar inom företagen av redan anställd personal samt ökat övertidsarbete. En undersökning för februari visar att av de industri- och hantverksföretag, som haft sådan känning av inkallelserna, att särskilda åtgärder måst tillgripas, hade nära hälften rett sig enbart genom omplaceringar och övertidsarbete, utan anställande av ersättningspersonal. Starkast utpräglad har produktionsbegränsningen och därav följande överskott på arbetskraft under vårmånaderna varit inom byggnadsindustrin. Tidvis, särskilt under april månad, har arbetslösheten inom byggnadsfacken motverkats av skyddsrumsbyggen, vilka dock endast sysselsatt vissa grupper av byggnadsarbetare, timmermän och stenarbetare, och därtill helt naturligt varit av mera tillfällig karaktär. I icke ringa omfattning synas byggnadsarbetare ha sökt sig över till andra arbetsområden, från vilka de i många fall tämligen nyligen rekryterats under de senaste årens byggnads-

hausse; särskilt kommer här i fråga jordbruk samt vissa arbetsområden inom metallindustrin. Detta till trots kvarstår problemet att befordra överförandet av arbetskraft från byggnadsverksamheten till andra områden som ett av de största aktuella arbetsmarknadsproblemen.[1]

Importvolymen övernormalt stor under årets fyra första månader. Konjunkturinstitutets volymberäkningar visa, att importvolymen (beräknad med bortseende från prisförskjutningar) under tiden januari—april 1940 var 13 % större än importvolymen under samma period i genomsnitt för åren 1936—1938. I betraktande av de förhållanden, under vilka utrikeshandeln särskilt under de senare månaderna har måst försiggå, får importsituationen intill den tiden betecknas som mycket tillfredsställande. Genom krigshändelserna under maj och juni ha emellertid utsikterna att tillföra vårt land viktiga förnödenheter allvarligt försämrats.

Fortsatt åtstramning på kreditmarknaden. Nettoutströmningen av valutor från riksbanken uppgick till omkring 365 milj. kr. under tiden januari—maj 1940. Samtidigt uppgick affärsbankernas nettoinköp av valutor till 67 milj. kr., så att nettoutströmningen för samtliga banker blev omkring 300 milj. kr. Importöverskottet under krigsperioden (300 milj. kr. för tiden september—december 1939 och 400 milj. kr. under 1940 års fem första månader) motväges sannolikt till en del av ökade fraktintäkter. Enligt en approximativ uppskattning skulle den svenska handelsflottan under tiden från krigsutbrottet t. o. m. mars 1940 ha bidragit med c:a 200 milj. kr. i utländsk valuta mot mindre än 100 milj. kr. under motsvarande tid 1938—1939.

Det statliga utbetalningsöverskottet inom landet uppskattat till omkring 500 milj. kr. för tiden $^{30}/_{6}$ 1939—$^{31}/_{5}$ 1940. Av siffrorna på driftbudgetens underskott, som beräknas uppgå till i runt tal en miljard kronor för budgetåret 1939/40, och av kapitalbudgetens omfattning (över 500 milj. kr.) kunde man draga slutsatsen, att det statliga köpkraftstillskottet skulle vara mycket betydande. Som mätare av finanspolitikens inverkan på den totala inkomstbildningen ge dessa siffror emellertid en överdriven föreställning om effekten. Man får en riktigare föreställning om finanspolitikens inverkan genom den i rapporten gjorda beräkningen. Denna avser att genom förändringar i kassahållning och upplåning utröna, hur stor ökningen av de statliga utgifterna varit utöver löpande inkomster. Härvid har från de statliga utbetalningarna dragits likviderna för de statliga inköpen i utlandet. Resultatet av denna beräkning, som likväl endast avser tiden intill utgången av maj 1940, blir ett utbetalningsöverskott (köpkraftstillskott) på 500 milj. kr.

Prisstegringstakten väsentligt långsammare än under hösten 1939. Detaljhandelspriserna (levnadskostnaderna) ha under året fortsatt att stiga i oförändrad takt med i genomsnitt 1·5 % per månad. Den månatliga partiprissteg-

[1] En utförligare redogörelse för förhållandena på arbetsmarknaden sedan september 1939 återfinnes i föregående nummer av denna tidskrift (Soc. Medd. årg. 1940, sid. 396).

ringen (räknad enligt kommerskollegii generalindex) har däremot undergått en fortgående avmattning från 6·4 % mellan augusti och september 1939 till 0·7 % mellan april och maj 1940. I konjunkturrapportens sista kapitel påvisas hur och varför prisutvecklingen radikalt förändrat karaktär i och med avspärrningen från världsmarknaden den 9 april. Importprisstegringen upphörde därmed att vara den primära drivkraften i prisstegringsprocessen. Tvärtom ha importpriserna, framför allt tack vare sänkta kol- och kokspris, motverkat en fortsatt prishöjning. Någon annan drivkraft, som på samma sätt som importpriserna med mekanisk nödvändighet bestämmer en fortsatt prisstegring, har icke visat sig. En ökad spänning mellan köpkraft och tillgång på varor, som på olika områden tagit sig uttryck i skärpt knapphet på råvaror och fabrikat, behöver icke orsaka en stark prisstegring. Detta gäller, som utförligt motiveras i en analys av det allmänna prisbildningsläget, under förutsättning, att priskontrollen liksom hittills lyckas förebygga en starkt spekulativ prisstegring och att en reglering av förbrukningen kommer till stånd på områden, där knappheten är utpräglad. En mer politiskt betingad men därför icke mindre viktig förutsättning är vidare, att serien jordbrukspris—levnadskostnader—arbetslöner—partipris—levnadskostnader icke bilda en prisstegringsspiral.

Kortare meddelanden.

Statens bränslekommission. Den 14 juni utfärdade Kungl. Maj:t instruktion för den nya bränslekommissionen (SFS: 581) och samtidigt förordnades kommissionens ordförande och ledamöter. Kommissionens verksamhet tog sin början den 1 juli.

Bränslekommissionens uppgifter ha i instruktionen angivits vara följande. Kommissionen skall under Kungl. Maj:ts ledning handha den under rådande utomordentliga förhållanden erforderliga ledningen av bränsleförsörjningen. Det åligger även kommissionen att handlägga frågor rörande gasgeneratorer för motordrift och att, efter Kungl. Maj:ts förordnande, omhänderha den centrala drifttekniska ledningen av den elektriska kraftproduktionen och distributionen samt av det tekniska samarbetet mellan olika kraftföretag inom landet. Kommissionen skall vidare handlägga de övriga uppgifter, som Kungl. Maj:t överlämnar.

Under bränslekommissionen ha överförts från industrikommissionen de uppgifter, som tidigare ålegat statens vednämnd, statens kolnämnd, statens gengasnämnd samt bensin- och oljenämnden, den sistnämnda i vad avser andra frågor än sådana som röra försörjningen av smörjmedel, vilka överflyttats till industrikommissionen. Samtidigt härmed har de fyra ovannämnda nämndernas verksamhet upphört.

Enligt instruktionen skall bränslekommissionen med uppmärksamhet följa den allmänna utvecklingen på de områden, som äro föremål för dess verksamhet, såväl inom landet som, så långt möjligt, i utlandet samt vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, vilka kommissionen därutinnan finner påkallade. Kommissionen skall tillika giva råd och anvisningar rörande den enskilda hushållningen på förevarande områden i syfte att främja utnyttjandet på bästa sätt av förefintliga tillgångar. Befinner sig riket i krig, skall kommissionen i möjligaste mån taga hänsyn till de önskemål, som framställas av överbefälhavaren över rikets försvarskrafter.

Med avseende å regleringen av landets bränsleförsörjning skall det särskilt åligga kommissionen:

a) att skaffa sig möjligast fullständiga kännedom om landets tillgångar och behov av bränslen;

b) att verka för importens upprätthållande eller, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, själv föranstalta om behövliga inköp från utlandet samt de inköpta varornas fraktande till landet;

c) att planlägga och, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, genomföra erforderliga åtgärder för den inhemska bränsleproduktionens ordnande och bedrivande på ett ändamålsenligt sätt;

d) att förbereda och, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, genomföra regleringar rörande den inrikes handeln med och dispositionen över olika slag av bränslen samt att, efter erhållet bemyndigande, för statens räkning övertaga förråd av bränsle;

e) att studera och befrämja produktionen och användningen av bränslen, som lämpa sig såsom ersättning för under normala förhållanden nyttjade bränslen;

f) att verka för besparing i och rationalisering av bränsleanvändningen;

g) att planlägga och, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, genomföra erforderliga regleringar i fråga om användningen av bränslen;

h) att verkställa utredningar rörande prisförhållanden och, i den mån det ej förbehållits Kungl. Maj:t eller annan myndighet, bestämma eller överenskomma om priser och övriga föreäljningsvillkor beträffande sådant bränsle, som underkastats statlig reglering; samt

i) att samverka med vederbörande militära förvaltningsmyndigheter för tillgodoseende av krigsmaktens behov.

Kommissionen skall, efter regeringens bestämmande, besörja föredragning inför vederbörande statsråd av sådana kommissionens ärenden, som bragts under Kungl. Maj:ts eller departementschefs prövning.

Kommissionen bör samarbeta med näringslivets organisationer och i den mån så lämpligen kan ske, utnyttja dessa för genomförandet av sina uppgifter.

Vad organisationen beträffar, skall kommissionen enligt instruktionen bestå av ordförande och chef samt minst två och högst sex ledamöter.

Vid kommissionens sida skall finnas ett råd, i vilket Kungl. Maj:t till det antal, Kungl. Maj:t bestämmer, skall utse personer med erfarenhet beträffande de ämnen, varmed kommissionen har att taga befattning. Kommissionen äger även att i mån av behov anlita sakkunniga för särskilda uppdrag. Bränslekommissionens ordförande är jägmästaren E. Lundh och övriga ledamöter direktören S. Schwartz (vice ordf.), förste ordföranden i landsorganisationen A. Lindberg, överdirektören K.-G. Ljungdahl och riksdagsmannen G. Strindlund. Chef för kommissionens sekretariat (huvudsekreterare) är jägmästaren E. W. Höjer.

Ur »Från departement och nämnder», 1940 nr 12.

Arbetsanskaffning åt överflyttad befolkning i Finland. Enligt regeringsbeslut den 14 juni 1940 placeras den befolkning, som överflyttats från de i freden med Ryssland avträdda områdena, i statens och enskildas arbeten med beaktande av å ena sidan att de vid varje tidpunkt viktigaste arbetena erhålla erforderlig arbetskraft och å andra sidan att envar härvid placeras i sådant arbete, som närmast motsvarar hans förmåga och yrkeskunnighet. Ungdomen skall vidare givas arbete och undervisning, som är ägnad att främja inlärandet av ett visst yrke. Inrikesministeriet bestämmer, på vad sätt utövare av hemindustri, hantverkare, fiskare och yrkesarbetare skola förses med arbetsredskap i stället för dem, som gått förlorade under kriget.

Envar arbetsför man och kvinna, tillhörande den förflyttade befolkningen, som normalt erhåller sin utkomst av arbete och fyllt femton men icke sextio år och som åtnjuter understöd av staten, är, där han eller hon saknar avlönat arbete, skyldig att mottaga arbete i enlighet med detta regeringsbeslut och är i sådant syfte pliktig anmäla sig hos den, som placerar den förflyttade befolkningen i arbete.

I varje kommun, där det finnes minst 200 personer, som åtnjuta statsunderstöd, utser länsstyrelsen en person, som äger placera den förflyttade befolkningen i arbete. Behörig myndighet för placering i arbete är kommunens arbetslöshetsnämnd, eller, då sådan ej finnes, vårdnämndens arbetslöshetssektion. Arbetsförmedlingsmannen, som skall tillhöra den förflyttade befolkningen, samarbetar med sagda nämnd eller sektion och skall därjämte biträda den förflyttade befolkningens »vårdledare» vid den allmänna vården av denna befolkning. Arbetsförmedlingsmannen skall uppgöra ett kortregister över tillgänglig arbetskraft bland den förflyttade befolkningen, ordnat efter yrkesgrupper, placera de förflyttade i arbete, övervaka, att förflyttad ej placeras i arbete, i vilket den erbjudna lönen understiger gängse lön, samt månatligen till vissa myndigheter insända uppgift om arbetsläget bland den förflyttade befolkningen. Han skall vidare lämna vårdledaren för den förflyttade befolkningen uppgift rörande personer, som anvisats arbete, samt rörande sådana, som vägrat att mottaga erbjudet arbete.

Enligt beslutet indrages statens vårdunderstöd omedelbart för till arbete hänvisad eller för person, som på annan väg erhåller avlönat arbete. Om vederbörande är familjeförsörjare eller uppfyller annan på fattigvårdslagen grundad försörjningsplikt, utgår emellertid understöd till nästa avräkningsdag och högst under två veckor efter det han blivit anvisad arbete. Därest till arbete hänvisad utan eget förvållande blir arbetslös och icke kan anvisas annat arbete, är han berättigad att ånyo erhålla understöd.

Den som utan giltigt skäl vägrar att mottaga honom erbjudet, hans arbetsförmåga motsvarande, från strejk och lockout fritt arbete, i vilket erlägges inom hans arbetsbransch vid tiden gängse lön, eller arbete anordnat för lindrande av arbetslösheten, yrkes-

kurser och arbete i arbetsstugor däri medräknade, går omedelbart förlustig sitt understöd.

Kommunikationsministeriet har att övervaka och leda arbetsplaceringen samt kontrollera, att åt den förflyttade befolkningen erläggas sådana löner, som i beslutet förutsättas.

Enligt uppgifter, som meddelats pressen av vårdledaren för den förflyttade befolkningen, uppgick vid ingången av juni månad antalet flyktingar, som åtnjöto understöd, till 291 205 personer, motsvarande 63·3 % av hela antalet flyktingar, vilket beräknades uppgå till 460 000 personer. Samtidigt meddelades, att antalet flyktingar, som åtnjuta understöd, numera befinner sig i snabbt nedgående.

Meddelande från svenska beskickningen i Helsingfors.

Nya bestämmelser om arbetsförhållanden i Sovjetunionen. I en kungörelse den 26 juni 1940 stadgar högsta sovjetrådet bl. a., att de arbetare och anställda, som hittills arbetat sex timmar, med vissa undantag skola arbeta sju timmar och de som arbetat sju skola få sin arbetstid ökad till åtta timmar per dag. Dessutom ökas arbetsveckan från nuvarande sex dagar till sju, varigenom söndagen blir vilodag i stället för såsom hittills den 6, 12, 18, 24 och 30 i varje månad. Att märka är, att på landet härutinnan ingen förändring inträder, ty där har på de flesta håll den gamla arbetsveckan om sju dagar bibehållits. Dualismen i detta avseende, vilken vållat åtskilliga komplikationer och omintetgjort vilomöjligheterna för många, upphör nu.

Samtidigt införas bestämmelser, vilka dels förbjuda, att någon egenmäktigt lämnar arbetet, dels hindrar övergången från en arbetsplats till en annan. Cheferna på arbetsplatserna bemyndigas att inom snäva gränser — bl. a. då fråga är om invaliditet eller vidareutbildning vid skolor — medgiva undantag från de nya bestämmelserna. För brott mot de nya föreskrifterna stadgas ett slags straffarbete på arbetsplatserna intill sex månader med ända till 25 % minskad arbetslön eller också fängelse från 2 till 4 månader. Straff kan även träffa arbetsledare, som icke tillser, att i dessa avseenden skyldiga personer befordras till näpst.

I en annan samtidig kungörelse stadgas, att dag- och månadslön icke skall undergå höjning till följd av den ökade arbetstiden och att icke heller de obligatoriska löneavdragen skola ändras. Däremot skola arbetsnormerna ökas, respektive ackordssatserna sänkas i förhållande till arbetstidens utökning.

Meddelande från svenska beskickningen i Moskva.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1939.

Inkomster och utgifter under år 1939 för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, vilka uppgingo till ett antal av 29 med 436 080 tillsatta platser under året, framgå av tabellerna å nästföljande sidor. För verksamheten under år 1938 utbetalades av statsmedel, utöver vad i inkomsttabellen upptagits till vissa anstalter förskottsvis 246 890 kr. Sammanlagda statsbidraget för 1938 uppgick alltså till 1 376 292·56 kr.[1]

Statsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen utgår enligt bestämmelserna i lagen den 15 juni 1934 om offentlig arbetsförmedling (10 §) och kungörelsen den 23 november 1934 angående handläggningen av frågor om statsbidrag till offentlig arbetsförmedling. I enlighet härmed är arbetsförmedlingsanstalt berättigad *(1 mom.)* att av statsmedel åtnjuta ersättning för *post-, telegraf- och telefonavgifter samt nödvändiga utgifter för tryckning av formulär och blanketter*, som fastställts av socialstyrelsen men icke tillhandahållas av densamma. Vidare erhålles *(2 mom.)* ersättning med tre fjärdedelar av *resekostnaderna för medellösa arbetssökande*. Slutligen lämnas statsbidrag *(3 mom.)* med hälften av det utgivna beloppet för *andra utgifter* än de nu nämnda, i den mån de kunna anses ha varit av behovet påkallade. Under särskilda förhållanden kan Konungen bevilja statsbidrag till mer än hälften av viss anstalts utgifter. Detta gäller även i fråga om förmedling av arbete inom viss verksamhetsgren samt beträffande kostnader, som föranledas av anstalternas samverkan eller av särskilda anordningar för underlättande av yrkesval och för arbetsanvisning åt ungdom.

Förutom av landsting och stadsfullmäktige i de städer, som icke deltaga i landsting, anvisades anslag till arbetsförmedlingsverksamheten av cirka 400 kommuner. Dessa anslag voro mestadels kontanta men utgingo stundom i form av upplåtelse av fria lokaler. Utöver dessa inkomster tillkommo i två fall anslag från hushållningssällskap.

[1] Angående arbetsförmedlingens verksamhetsresultat år 1939 se Soc. Medd. årg. 1940, sid. 91.

Tab. 1. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster (i kr.) under år 1939.

Arbetsförmedlingen i	Anslag från staten för verksamheten 1938	Anslag från staten Förskott för 1939	Anslag från staten Summa	Anslag från landsting	Anslag från kommuner[2]	Övriga inkomster	Summa inkomster
Stockholms stad .	229 238·99	—	229 238·99	—	194 395·74	—	**423 634·73**
Stockholms län . .	63 476·60	—	63 476·60	51 072·00	11 455·00	95·69	**126 099·29**
Uppsala län . . .	24 993·68	—	24 993·68	22 978·26	500·00	13·60	**48 485·54**
Södermanlands län	26 814·17	—	26 814·17	25 000·00	2 300·00	70·16	**54 184·33**
Östergötlands län .	[1]37 719·17	22 380·00	60 099·17	46 800·00	2 460·00	227·84	**109 587·01**
Norrköpings stad .	[1]21 571·06	9 790·00	31 361·06	—	27 860·11	—	**59 221·17**
Jönköpings län . .	[1]13 035·88	10 040·00	23 075·88	26 397·35	2 325·00	23·65	**51 821·88**
Kronobergs län . .	[1]7 581·00	3 700·00	11 281·00	5 750·00	2 200·00	29·41	**19 260·41**
Norra Kalmar län .	6 914·98	—	6 914·98	7 713·00	—	145·14	**14 773·12**
Södra Kalmar län .	[1]11 115·27	7 900·00	19 015·27	18 447·00	1 900·00	92·30	**39 454·57**
Gotlands län . . .	[1]7 021·75	3 440·00	10 461·75	4 225·75	900·00	82·95	**15 670·45**
Blekinge län . . .	[1]18 174·64	8 250·00	26 424·64	18 492·33	—	182·28	**45 099·25**
Kristianstads län .	[1]16 155·79	8 550·00	24 705·79	19 021·88	—	—	**43 727·67**
Malmö stad . . .	[1]42 778·81	26 560·00	69 338·81	5 000·00	50 130·22	—	**124 469·03**
Malmöhus län . .	[1]27 538·31	15 640·00	43 178·31	31 171·69	1 700·00	—	**76 050·00**
Hälsingborgs stad .	[1]23 636·93	10 190·00	33 826·93	—	19 708·23	—	**53 535·16**
Hallands län . . .	15 861·70	—	15 861·70	15 318·15	1 750·00	81·75	**33 011·60**
Göteborgs stad . .	[1]74 699·51	46 470·00	121 169·51	—	92 592·58	—	**213 762·09**
Göteb. o. Bohus län	[1]27 367·39	11 890·00	39 257·39	19 599·02	4 050·00	245·21	**63 151·62**
Älvsborgs län . .	38 459·76	—	38 459·76	35 040·24	9 725·00	0·60	**83 225·60**
Skaraborgs län . .	30 111·16	—	30 111·16	21 182·50	6 655·00	265·30	**58 213·96**
Värmlands län . .	[1]21 767·03	15 000·00	36 767·03	21 754·23	8 345·00	184·05	**67 050·31**
Örebro län	48 456·39	—	48 456·39	44 593·73	4 785·00	96·21	**97 931·33**
Västmanlands län .	23 654·09	—	23 654·09	16 000·00	7 350·00	51·45	**47 055·54**
Kopparbergs län .	[1]14 865·03	—	14 865·03	29 000·00	3 625·00	—	**47 490·03**
Gävleborgs län . .	51 614·17	—	51 614·17	18 599·74	27 319·93	—	**97 533·84**
Västernorrlands län	[1]75 716·38	35 580·00	111 296·38	53 820·00	22 629·30	—	**187 745·68**
Jämtlands län . .	[1]30 886·79	15 710·00	46 596·79	29 000·00	7 525·00	134·95	**83 256·74**
Västerbottens län .	[1]34 424·43	18 600·00	53 024·43	15 000·00	8 583·00	500·00	**77 107·43**
Norrbottens län . .	63 751·70	—	63 751·70	36 155·97	8 650·00	—	**108 557·67**
Summa 1939	**1129402·56**	**269 690·00**	**1 399 092·56**	**637 132·84**	**531 419·11**	**2 522·54**	**2 570 167·05**
» 1938	958 543·92	246 890·00	1 205 433·92	525 189·40	508 768·69	1 701·07	**2 241 093·08**

[1] Anstalten har därjämte erhållit förskott för verksamheten 1938 (se årg. 1939, sid. 489).
[2] I kommunbidragen äro inräknade anslag från hushållningssällskap: Örebro län 300 kr., Jämtlands län 500 kr.

Tab. 2. De offentliga arbetsförmedlingsan-

	Arbetsförmedlingen i	Utgifter, för vilka statsbidrag utgår						
		1 mom.			2 mom.	3 mom.		
		Postavgifter	Telegraf- o. telefonavgifter	Formulär och blanketter	Resebidrag t. arbetssökande	Avlöningar till personal samt pens.-avgifter	Resekostnader för personal	Styrelse och revisorer
1	Stockholms stad	4 429·64	15 539·18	1 148·75	1 190·20	291 784·78	404·35	—
2	Stockholms län	1 332·38	8 809·05	—	350·10	80 669·84	531·10	305·50
3	Uppsala län . .	851·95	3 975·55	—	62·10	33 275·00	55·40	50·00
4	Södermanlands l.	1 154·38	4 230·73	206·00	49·10	38 196·00	642·10	355·20
5	Östergötlands län	3 339·33	11 818·19	287·50	1 635·84	59 228·05	2 233·95	988·60
6	Norrköpings stad	674·02	2 821·10	216·68	217·68	33 463·07	184·20	50·00
7	Jönköpings län .	1 636·84	5 909·20	251·55	69·15	29 110·00	995·15	303·00
8	Kronobergs län .	739·36	3 165·70	—	—	10 563·37	928·50	558·35
9	Norra Kalmar län	290·70	2 196·26	54·55	12·60	8 024·77	398·70	1 409·13
10	Södra Kalmar län	906·10	4 922·75	43·50	612·67	22 416·46	621·95	155·05
11	Gotlands län . .	296·65	1 938·58	165·00	2 975·55	8 585·40	94·50	339·30
12	Blekinge län .	877·15	6 185·98	236·00	124·05	29 135·00	263·95	918·30
13	Kristianstads län	950·44	5 135·15	60·00	—	28 506·18	559·66	685·15
14	Malmö stad . .	3 177·15	5 211·05	496·87	6 070·57	81 662·49	182·85	—
15	Malmöhus län .	2 145·95	6 700·95	446·00	57·20	61 387·41	148·20	500·45
16	Hälsingborgs stad	821·53	3 434·29	197·00	—	35 840·59	15·90	—
17	Hallands län . .	629·63	2 670·29	146·00	241·15	19 418·76	307·94	541·15
18	Göteborgs stad .	4 050·00	10 550·21	1 509·75	256·25	137 190·30	348·05	—
19	Göteb.o. Bohus l.	1 140·70	7 475·18	186·60	1 762·70	36 735·17	2 698·45	629·05
20	Älvsborgs län .	1 399·45	8 418·50	235·00	810·81	43 076·97	1 184·99	816·06
21	Skaraborgs län .	1 523·30	6 250·00	227·50	95·60	33 954·36	985·00	503·50
22	Värmlands län .	1 522·46	9 355·15	393·42	541·37	41 606·42	434·70	554·90
23	Örebro län . . .	1 901·44	7 186·76	350·00	540·30	64 809·19	601·95	670·80
24	Västmanlands l.	836·65	5 850·12	326·25	147·70	31 853·00	173·60	213·40
25	Kopparbergs län	757·60	6 638·37	171·78	258·50	28 819·57	463·15	916·50
26	Gävleborgs län .	1 118·15	8 307·32	289·00	4 369·74	64 191·95	1 379·70	793·75
27	Västernorrlands l.	3 903·84	20 973·41	60·00	26 353·90	88 867·83	4 566·35	780·80
28	Jämtlands län .	2 390·71	15 424·85	276·00	4 011·80	35 096·83	1 674·24	468·30
29	Västerbottens l.	2 359·34	13 149·19	64·00	7 655·15	38 408·35	3 524·80	1 072·10
30	Norrbottens län	1 904·77	12 321·13	791·72	13 911·94	53 904·00	3 446·70	964·00
31	Summa 1939	**49 061·61**	**226 564·19**	**8 836·42**	**74 883·72**	**1 569 781·11**	**30 050·08**	**15 542·34**
32	» 1938	44 046·48	185 330·03	6 986·16	29 120·74	1 389 313·00	34 407·53	12 942·65

stalternas utgifter (i kr.) under år 1939.

enligt arbetsförmedlingslagens 10 §									
3 mom. (forts.)								Summa utgifter	
Lokalhyror	Uppvärmn., belysning o. vatten	Städning, renhållning o. tvätt	Möbler m. fl. inventarier	Skrivmaterial o. tryckssaker	Annonsering m. m.	Pensioner	Andra utgifter		
48 223·67	7 964·03	14 176·11	3 847·09	7 533·76	3 487·85	22 036·08	1 869·24	**423 634·78**	1
16 712·50	1 528·03	3 895·41	1 157·52	1 465·57	963·79	6 132·00	1 078·99	**124 961·78**	2
1 400·00	613·79	1 954·50	1 368·09	1 181·54	749·68	1 800·00	895·84	**48 233·44**	3
2 250·00	1 083·54	1 571·04	1 314·80	1 177·19	427·75	—	455·27	**53 113·10**	4
11 091·50	1 472·94	2 557·72	3 386·14	5 635·18	1 693·97	5 659·00	3 295·94	**114 323·85**	5
5 000·00	1 850·43	2 080·28	1 549·29	1 499·86	1 031·65	7 680·00	752·91	**59 071·17**	6
2 225·00	311·65	555·85	6 982·01	2 048·20	720·88	—	548·74	**51 667·22**	7
1 900·00	256·10	339·58	694·05	740·31	363·63	—	53·66	**20 302·61**	8
1 159·00	224·68	334·35	295·43	342·42	207·71	600·00	130·54	**15 680·84**	9
4 000·04	184·80	425·48	910·39	816·88	851·44	2 100·00	305·51	**89 273·02**	10
2 200·00	61·40	438·45	289·73	525·17	1 062·46	—	16·70	**18 988·89**	11
—	170·20	1 461·50	759·70	1 479·47	608·98	766·56	—	**42 986·84**	12
5 225·00	79·64	606·65	14·00	833·49	832·97	—	239·84	**43 727·67**	13
8 996·00	3 144·07	1 856·13	2 229·19	7 118·20	2 344·98	769·20	54·75	**123 313·50**	14
600·00	6·50	57·75	448·35	1 681·26	1 121·42	—	90·18	**75 391·62**	15
3 250·00	658·88	828·60	214·66	1 176·90	176·85	6 660·04	234·92	**53 510·16**	16
2 610·00	160·84	832·31	2 754·93	638·88	803·01	924·00	164·62	**82 843·01**	17
25 380·00	1 346·11	6 427·99	3 321·23	6 583·80	1 718·48	11 616·00	2 746·03	**213 044·20**	18
7 000·00	—	1 340·00	1 257·55	1 076·34	400·69	934·50	268·69	**62 905·62**	19
11 501·00	1 046·54	1 787·30	3 392·99	2 471·34	1 733·58	4 102·04	1 272·22	**83 248·79**	20
6 075·00	194·29	1 649·83	2 536·30	1 707·37	591·08	1 500·00	195·86	**57 988·99**	21
7 225·01	379·59	1 563·76	1 496·72	1 653·58	915·57	2 646·00	580·41	**70 869·06**	22
10 914·33	683·03	3 228·29	4 500·05	3 882·18	1 186·14	800·00	254·59	**101 509·05**	23
3 300·00	383·68	844·27	1 337·02	956·49	676·05	800·00	165·53	**47 863·76**	24
4 999·40	163·35	305·27	1 418·89	831·54	545·34	1 360·84	243·11	**47 898·21**	25
5 113·67	893·90	2 003·85	1 425·58	1 179·97	3 202·10	2 951·79	270·57	**97 491·04**	26
15 357·83	591·29	70·58	5 036·98	4 036·95	2 092·84	2 599·92	1 356·18	**176 648·70**	27
3 739·16	270·72	708·33	5 957·13	1 811·13	1 696·48	3 197·20	1 251·36	**77 974·24**	28
4 274·00	223·28	958·14	2 779·21	1 797·52	1 013·31	—	119·75	**77 898·14**	29
6 100·00	239·20	2 186·08	6 473·33	2 757·99	381·15	2 250·00	925·66	**108 557·67**	30
227 822·11	**26 186·00**	**57 045·40**	**69 148·35**	**66 640·48**	**33 601·33**	**89 885·17**	**19 887·11**	**2 564 885·92**	31
212 155·63	24 983·45	50 014·63	67 372·60	59 755·99	27 778·53	67 601·51	13 507·93	**2 225 316·86**	32

Arbetskraften i industrin år 1938.

Enligt kommerskollegii i serien Sveriges officiella statistik nyligen publicerade redogörelse »Industri, berättelse för år 1938» utmärktes den industriella produktionen i Sverige även år 1938 av en stegring, som vid jämförelse med förhållandena de närmast föregående åren dock ter sig som skäligen svag. Sättes industrins produktionsvolym år 1935 lika med 100, erhålles sålunda för åren 1936, 1937 och 1938 indextalen 109, 122 och 123.

Industriproduktionen var i åtskilliga fall av betydligt mindre omfattning år 1938 än under rekordåret 1937. Särskilt ha flera av de viktigaste exportindustrierna, gruvor, sågverk, pappersmassefabriker och pappersbruk, påverkats av den under första halvåret inträdda försämringen i det internationella konjunkturläget. Å andra sidan uppvisas ökade produktionssiffror beträffande bl. a. ett flertal verkstadsprodukter, cement och cementarbeten samt åtskilliga konsumtionsvaror.

Arbetskraft, drivkraft och tillverkningsvärde.

Antalet redovisade arbetsställen uppgick år 1938 till 18 631 och antalet av den vid dem sysselsatta personalen till 618 425, därav 75 577 tillhörande

Tab. 1. Industriella anläggningar i Sverige år 1938.

Industrigrupper	Antal arbetsställen	Förvaltningspersonal	Arbetspersonal			Tillverkningsvärde			Effekt. hkr använda i omedelbar maskindrift
			Antal	i % av hela antalet	per arbetsställe	i miljoner kr.	i % av totalbeloppet	i kr. per arbetsställe	
Malmbrytning	113	773	12 559	2·3	111	256·5	3·5	2 270 186	136 326
Metall- o. maskinindustri	4 457	30 909	187 555	34·5	42	2 318·6	31·3	520 210	745 751
Jord- och stenindustri	1 489	3 165	40 471	7·4	27	239·9	3·2	1 610 810	143 796
Träindustri	3 640	4 610	64 395	11·9	18	523·6	7·1	143 858	330 321
Pappersmasse- o. pappers-tillverkning	169	3 196	36 167	6·7	214	633·1	8·5	3 746 147	845 485
Grafisk o. div. pappersind.	1 067	5 390	23 714	4·4	22	273·7	3·7	256 460	32 047
Livsmedelsindustri	4 563	8 280	49 377	9·1	11	1 618·8	21·9	354 759	262 790
Textil- och beklädnadsindustri	1 111	8 908	80 457	14·8	72	696·9	9·4	627 303	129 909
Läder-, hår- och gummivaruindustri	647	3 176	24 623	4·5	38	243·6	3·3	376 526	36 743
Kemisk-teknisk industri	486	3 757	15 028	2·8	31	322·8	4·4	664 095	70 025
Kraft-, belysnings- och vattenverk	889	3 413	8 502	1·6	10	274·2	3·7	308 459	49 284
Summa år 1938	18 631	75 577	542 848	100·0	29	7 401·7	100·0	397 277	2 782 477
» » 1937	18 226	70 832	535 742	—	29	7 185·2	—	394 227	2 651 890
» » 1936	17 279	64 271	498 607	—	29	5 993·2	—	346 846	2 472 645
» » 1935	16 677	61 012	470 869	—	28	5 475·7	—	328 337	2 340 288
» » 1934	15 952	57 233	438 367	—	27	4 936·8	—	309 477	2 230 382
» » 1933	14 175	53 404	393 181	—	28	4 073·9	—	287 403	2 119 540

Tab. 2. Industrin inom olika län och orter.

Län och städer	Antal arbetsställen	Antal industriarbetare	Medelfolkmängd	Antal industriarbetare på 1 000 inv.	Städer	Antal arbetsställen	Antal industriarbetare	Medelfolkmängd	Antal industriarbetare på 1 000 inv.
Stockholms stad	1 682	53 579	563 863	95	Uppsala . . .	130	3 999	36 779	109
Stockholms län .	658	20 675	276 045	75	Linköping . .	135	3 923	34 756	113
Uppsala län . .	370	9 676	138 340	70	Mölndal . . .	49	3 905	16 424	238
Södermanlands l.	650	20 836	190 189	110	Halmstad . .	106	3 806	27 069	141
Östergötlands län	1 072	31 121	312 547	100	Trollhättan .	56	3 460	16 096	215
Jönköpings län .	1 197	24 259	238 601	102	Huskvarna . .	24	3 155	9 117	346
Kronobergs län .	526	10 262	152 564	67	Sundbyberg .	35	2 888	9 516	303
Kalmar län . . .	807	15 729	229 824	68	Karlstad . . .	124	2 861	27 773	103
Gotlands län . .	123	2 123	58 059	37	Karlskrona . .	57	2 812	27 860	101
Blekinge län . .	409	10 635	144 788	73	Södertälje . .	56	2 793	14 822	188
Kristianstads län	861	14 756	247 859	60	Lidköping . .	48	2 439	11 288	216
Malmöhus län .	1 666	53 183	524 508	101	Alingsås . . .	60	2 364	9 853	240
Hallands län . .	436	8 981	151 968	59	Nyköping . .	72	2 334	12 651	184
Göteb. o. Boh. l.	1 364	54 108	479 178	113	Uddevalla . .	61	2 212	16 098	137
Älvsborgs län .	1 103	41 030	325 201	126	Trelleborg . .	59	2 049	13 976	147
Skaraborgs län .	962	14 730	238 116	62	Lund	101	2 020	26 668	76
Värmlands län .	626	21 003	270 223	78	Avesta	15	1 755	5 804	302
Örebro län . . .	817	29 733	220 830	135	Kalmar . . .	76	1 752	21 091	83
Västmanlands län	497	20 530	164 994	124	Katrineholm .	39	1 676	10 342	162
Kopparbergs län	778	24 855	247 253	101	Arvika	36	1 665	8 644	193
Gävleborgs län .	650	24 996	278 077	90	Kristianstad .	56	1 638	15 299	107
Västernorrl. län .	492	17 162	279 270	61	Höganäs . . .	29	1 619	6 802	238
Jämtlands län .	217	3 047	136 979	22	Varberg . . .	43	1 586	10 073	157
Västerbottens län	387	7 425	217 448	34	Västervik . .	55	1 457	12 787	114
Norrbottens län .	281	8 414	210 744	40	Ludvika . . .	22	1 437	6 060	237
Hela riket	18 631	542 848	6 297 468	86	Nässjö	64	1 435	9 834	146
					Kristinehamn .	56	1 372	13 248	104
Därav städer m. mer än 1 000 industriarbetare:					Skellefteå . .	40	1 326	8 470	157
					Oskarshamn .	37	1 312	8 609	152
					Vänersborg . .	41	1 295	9 083	143
					Kungälv . . .	16	1 244	3 227	385
Stockholm . . .	1 682	53 579	563 863	95	Tranås	73	1 219	7 199	169
Göteborg	805	36 452	272 667	134	Karlshamn . .	39	1 187	10 073	118
Malmö	568	22 414	149 522	150	Lidingö . . .	34	1 136	11 144	102
Borås	215	12 086	46 548	260	Falköping . .	54	1 110	8 860	125
Norrköping . . .	276	10 863	68 954	158	Falun	61	1 069	13 780	78
Eskilstuna . . .	194	9 242	38 463	240	Tidaholm . .	22	1 050	4 308	244
Hälsingborg . .	208	8 191	61 062	134	Lysekil . . .	41	1 041	5 433	192
Örebro	219	7 967	47 004	169	Skövde	48	1 015	11 818	86
Västerås	96	6 252	35 965	174	Ronneby . . .	23	1 001	6 016	166
Gävle	155	5 703	39 655	144	*Övriga städer*	1 716	29 186	340 765	86
Jönköping . . .	132	4 287	34 726	123					
Landskrona . . .	70	4 244	19 943	213	Samtliga »	8 529	289 883	2 257 887	128

förvaltnings- och 542 848 arbetarpersonalen. Den använda primära drivkraften har uppgivits till 3 371 865 effektiva hästkrafter. Därav nyttjades 320 892 för omedelbar maskindrift och 3 050 973 för drivande av elektricitetsgeneratorer. Med inräkning av elektriska motorer uppgick den direkt använda drivkraften till 2 782 477 hästkrafter.

Antalet arbetsställen har under året ökats med 2·2 % och arbetarantalet med 1·3 %. Förvaltningspersonalen och den för omedelbar fabriksdrift avsedda drivkraften har även ökats, den förra med 6·7 och den senare med 4·9 %. An-

Tab. 3. Kvinnors och minderårigas

Yrkesgrupper	Hela antalet arbetare	Därav							
		kvinnor (vuxna och minderåriga)		minderåriga				vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen	
		Antal	% av hela antalet arbetare	Antal			% av hela antalet arbetare	Antal	% av hela antalet arbetare
				Manl.	Kvinnl.	Summa			
A. Egentliga fabriksarbetare									
1. *Malmbrytning och metallindustri*	**178 864**	**9 407**	**5·3**	**15 089**	**1 483**	**16 522**	**9·2**	**24 446**	**13·7**
Järnmalmsgruvor och anrikningsverk	8 218	34	0·4	268	3	271	3·3	302	3·7
Andra malmgruvor och anrikningsverk	1 411	—	—	24	—	24	1·7	24	1·7
Verk för framställning av järn o. stål	18 321	—	—	702	—	702	3·8	702	3·8
Verk för framställning av andra metaller	654	—	—	1	—	1	0·2	1	0·2
Järn- och stålmanufaktur	33 177	1 813	5·5	3 355	407	3 762	11·3	5 173	15·6
Mekaniska verkstäder	76 592	1 941	2·5	6 508	137	6 645	8·7	8 449	11·0
Skeppsvarv och båtbyggerier	11 220	1	0·0	627	—	627	5·6	628	5·6
Fabriker för elektriska maskiner	5 416	569	10·5	924	149	1 073	19·8	1 493	27·6
Fabriker f. elektr. apparater o. ledningar	9 346	3 216	34·4	851	429	1 280	13·7	4 067	43·5
Instrument- och urfabriker	1 910	184	9·6	229	43	272	14·2	413	21·6
Metallmanufaktur	10 016	1 104	11·0	1 307	242	1 549	15·5	2 411	24·1
Guld- och silvervarufabriker	1 647	486	29·5	162	68	230	14·0	648	39·3
Annan järn- och metallindustri	936	54	5·8	81	5	86	9·2	135	14·4
2. *Jord- och stenindustri*	**35 381**	**2 500**	**7·1**	**2 033**	**492**	**2 525**	**7·1**	**4 533**	**12·8**
Kolgruvor	914	1	0·1	—	—	—	—	1	0·1
Torvindustri	1 869	123	6·6	206	30	236	12·6	329	17·6
Brytning jämte grovhuggning av sten	7 589	20	0·3	34	—	34	0·4	54	0·7
Finare stenförädlingsindustri	2 290	4	0·2	62	1	63	2·8	66	2·9
Kalk- och kritbruk	1 709	5	0·3	12	—	12	0·7	17	1·0
Cementfabriker	806	—	—	27	—	27	3·3	27	3·3
Stengods- och lergodsfabriker	396	54	13·6	66	6	72	18·2	120	30·3
Tegelbruk	8 006	113	1·4	708	9	717	9·0	821	10·3
Porslins- och kakelfabriker	3 318	1 615	48·7	283	275	558	16·8	1 898	57·2
Glasindustri	5 120	515	10·1	553	171	724	14·1	1 068	20·9
Annan jord- och stenindustri	3 364	50	1·5	82	—	82	2·4	132	3·9
3. *Träindustri*	**61 017**	**901**	**1·5**	**5 658**	**205**	**5 863**	**9·6**	**6 559**	**10·7**
Sågverk och hyvlerier	32 644	14	0·0	2 594	—	2 594	7·9	2 608	8·0
Låd- och fanerfabriker	1 439	50	3·5	279	6	285	19·8	329	22·9
Snickeri- och möbelfabriker	23 588	468	2·0	2 483	133	2 616	11·1	2 951	12·5
Annan trävarufabrikation	3 346	369	11·0	302	66	368	11·0	671	20·1
4. *Pappers- och grafisk industri*	**45 924**	**8 588**	**18·7**	**2 480**	**1 742**	**4 222**	**9·2**	**11 068**	**24·1**
Pappersmassefabriker	13 515	26	0·2	401	2	403	3·0	427	3·2
Pappersbruk och pappfabriker	10 134	2 077	20·5	405	182	587	5·8	2 482	24·5
Kartongfabriker och annan pappersind.	7 777	5 234	67·3	360	1 309	1 669	21·5	5 594	71·9
Tapetfabriker	380	58	15·3	47	14	61	16·1	105	27·6
Grafiska anstalter	2 833	333	11·8	333	66	399	14·1	666	23·5
Boktryckerier	11 285	860	7·6	934	169	1 103	9·8	1 794	15·9
5. *Livsmedelsindustri*	**36 438**	**13 186**	**36·2**	**1 077**	**1 540**	**2 617**	**7·2**	**14 263**	**39·1**
Kvarnar	2 373	89	3·8	76	26	102	4·3	165	7·0
Stärkelsefabriker	550	—	—	2	—	2	0·4	2	0·4
Pressjästfabriker	158	1	0·6	8	—	8	5·1	9	5·7
Bagerier	5 878	1 999	34·0	189	85	274	4·7	2 188	37·2
Råsockerbruk (inkl. saftstationer)	2 579	63	2·4	—	—	—	—	63	2·4
Sockerraffinaderier	1 337	531	39·7	46	—	46	3·4	577	43·2
Choklad- och karamellfabriker	5 346	4 291	80·3	118	968	1 086	20·3	4 409	82·5
Brännvinsbrännerier	640	—	—	—	—	—	—	—	—

användande inom olika industrigrenar år 1938.

Yrkesgrupper	Hela antalet arbetare	Därav							
		kvinnor (vuxna och minderåriga)		minderåriga				vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen	
		Antal	% av hela antalet arbetare	Antal			% av hela antalet arbetare	Antal	% av hela antalet arbetare
				Manl.	Kvinnl.	Summa			
Destilleringsverk	10	—	—	—	—	—	—	—	—
Bryggerier och mälterier	1 969	21	1·1	90	—	90	4·6	111	5·6
Fabriker för andra dryckesvaror	669	246	36·8	43	9	52	7·8	289	43·2
Tobaksfabriker	2 152	1 788	83·1	11	91	102	4·7	1 799	83·6
Mejerier	4 774	1 539	32·2	166	27	193	4·0	1 705	35·7
Margarin- och flottfabriker m. m.	765	234	30·6	32	17	49	6·4	266	34·8
Slakterier och charkuterier	3 753	348	9·3	120	22	142	3·8	468	12·5
Fiskberednings- och konservfabriker	2 712	1 826	67·3	149	270	419	15·4	1 975	72·8
Annan livsmedelsindustri	773	210	27·2	27	25	52	6·7	237	30·7
6. *Textil- och beklädnadsindustri*	**76 333**	**54 926**	**72·0**	**1 884**	**7 076**	**8 960**	**11·7**	**56 810**	**74·4**
Bomullsindustri: spinnerier	7 188	4 650	64·7	330	670	1 000	13·9	4 980	69·3
väverier	6 931	4 288	61·9	163	419	582	8·4	4 451	64·2
vaddfabriker	481	207	43·0	46	25	71	14·8	253	52·6
Linne-, hamp- o. juteindustri: spinnerier	943	617	65·4	24	69	93	9·9	641	68·0
väverier	1 498	877	58·5	91	132	223	14·9	968	64·6
drevfabr.	6	2	33·3	—	—	—	—	2	33·3
Ylleindustri: spinnerier	3 103	1 823	58·7	196	251	447	14·4	2 019	65·1
väverier	5 813	3 851	66·2	126	318	444	7·6	3 977	68·4
schoddyfabriker	130	43	33·1	3	1	4	3·1	46	35·4
Trikåfabriker	10 597	8 775	82·8	220	1 581	1 801	17·0	8 995	84·9
Band- och gardinfabriker m. m.	1 540	995	64·6	103	170	273	17·7	1 098	71·3
Repslagerier och bindgarnsfabriker	651	356	54·7	21	29	50	7·7	377	57·9
Sömnadsfabriker	27 112	23 220	85·6	345	2 829	3 174	11·7	23 565	86·9
Hatt- och mössfabriker	2 558	2 202	86·1	40	317	357	14·0	2 242	87·6
Färgerier och impregneringsfabriker	6 262	2 138	34·1	121	131	252	4·0	2 259	36·1
Annan hithörande industri	1 520	882	58·0	55	134	189	12·4	937	61·6
7. *Läder-, hår- o. gummivaruindustri*	**23 664**	**9 849**	**41·6**	**1 844**	**1 945**	**3 789**	**16·0**	**11 693**	**49·4**
Garverier	1 973	149	7·6	130	11	141	7·1	279	14·1
Päls- och skinnvarufabriker	1 776	994	56·0	113	148	261	14·7	1 107	62·3
Skofabriker	10 971	4 600	41·9	822	1 107	1 929	17·6	5 422	49·4
Gummivarufabriker	5 634	2 978	52·9	360	402	762	13·5	3 338	59·2
Annan hithörande industri	3 310	1 128	34·1	419	277	696	21·0	1 547	46·7
8. *Kemisk-teknisk industri*	**11 768**	**4 086**	**34·7**	**402**	**638**	**1 040**	**8·8**	**4 488**	**38·1**
Färg- och fernissfabriker	810	175	21·6	58	30	88	10·9	233	28·8
Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker	2 203	1 195	54·2	66	265	331	15·0	1 261	57·2
Konstgödningsfabriker	207	—	—	1	—	1	0·5	1	0·5
Kolnings- och trädestillationsverk	318	17	5·3	6	—	6	1·9	23	7·2
Krutbruk o. andra sprängämnesfabriker	1 833	621	33·9	19	46	65	3·5	640	34·9
Tändsticksfabriker	1 828	1 000	54·7	7	81	88	4·8	1 007	55·1
Annan kemisk-teknisk industri	4 569	1 078	23·6	245	216	461	10·1	1 323	29·0
9. *Kraft-, belysnings- o. vattenverk*	**9 759**	**111**	**1·1**	**78**	**—**	**78**	**0·8**	**189**	**1·9**
Elektricitetsverk	6 301	49	0·8	64	—	64	1·0	113	1·8
Gasverk	1 837	43	2·3	9	—	9	0·5	52	2·8
Vattenledningsverk	1 621	19	1·2	5	—	5	0·3	24	1·5
Summa egentliga industriarbetare	479 148	103 554	21·6	30 495	15 121	45 616	9·5	134 049	28·0
B. Lagerarbetare, chaufförer, kuskar m. fl.	63 700	3 804	6·0	3 502	431	3 933	6·2	7 306	11·5
Samtliga arbetare	542 848	107 358	19·8	33 997	15 552	49 549	9·1	141 355	26·0

talet av arbetarpersonalen utgjorda arbetstimmar har beräknats till c:a 1 027 miljoner, vilket i förhållande till år 1937 innebär en minskning med 0·3 %.

Industrins fördelning gruppvis och de olika gruppernas relativa betydelse belysas av tab. 1. Vad de vid fabrikerna anställda *arbetarna* beträffar, äro närmare uppgifter om dessas fördelning på olika industrigrenar att finna i följande specialredogörelse rörande kvinnors och minderårigas användande inom industrin.

Under rubriken *förvaltningspersonal* (75 577 personer) ha sammanförts fyra personalgrupper med följande antal anställda:

	1938	1937
Företagsledare	7 681 (därav 151 kvinnor)	7 325 (därav 150 kvinnor)
Teknisk förvaltningspersonal	26 894 (» 1 238 »)	25 011 (» 1 116 »)
Kontorspersonal	37 109 (» 14 760 »)	34 732 (» 13 320 »)
Resande i firmans tjänst	3 893 (» 60 »)	3 764 (» 63 »)

Industrins fördelning ortsvis åskådliggöres av förestående tab. 2. De viktigare städerna äro, som synes, i tabellen upptagna i ordningsföljd efter antalet redovisade industriarbetare. I förhållande till folkmängden utvisar Kungälv det största antalet industriarbetare (385 per 1 000 inv.), närmast följd av Huskvarna (346), Sundbyberg (303), Avesta (302) och Borås (260).

Kvinnors och minderårigas användande inom industrin. Enligt kommerskollegii industriberättelse sysselsattes inom den svenska industrin år 1938 tillhopa 542 848 arbetare, mot 535 742 år 1937 och 498 607 år 1936. I vad mån kvinnor och minderåriga ingå i dessa siffror framgår av följande tablå:

	Antal			I % av hela antalet arbetare		
	1938	1937	1936	1938	1937	1936
Kvinnor, inalles	107 358	106 464	100 607	19·78	19·87	20·18
därav: vuxna	91 806	90 627	86 645	16·91	16·91	17·38
minderåriga	15 552	15 837	13 962	2·86	2·96	2·80
Män, »	33 997	35 410	31 466	6·26	6·61	6·31
Summa minderåriga	49 549	51 247	45 428	9·13	9·57	9·11
Hela antalet vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen	141 355	141 874	132 073	26·04	26·48	26·49

Kvinnor och minderåriga utgöra tillsammans nära tre fjärdedelar av de egentliga fabriksarbetarna inom hela gruppen textil- och beklädnadsindustri (74·4 %), vilket framgår av tab. 3. Övriga i tabellen redovisade industrier, där mer än halva arbetsstyrkan utgjordes av kvinnor och barn, voro: tobaksfabriker, choklad- och karamellfabriker, fiskberednings- och konservfabriker, kartongfabriker och annan pappersindustri, päls- och skinnvarufabriker, gummivarufabriker, porslins- och kakelfabriker, olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker samt tändsticksfabriker.

Tab. 4. Inom industrin sysselsatta kvinnor och minderåriga i procent av hela arbetarantalet inom olika län år 1938.

Län	Kvinnor (vuxna o. minderåriga)	Minderåriga (manl. o. kvinnl.)	Vuxna kvinnor o. minderåriga av bägge könen	Län	Kvinnor (vuxna o. minderåriga)	Minderåriga (manl. o. kvinnl.)	Vuxna kvinnor o. minderåriga av bägge könen
Stockholms stad . .	31·3	7·6	36·0	Göteborgs o. Bohus län	30·7	10·1	36·0
Stockholms län . . .	17·4	8·5	23·3	Älvsborgs län . . .	36·2	9·8	41·4
Uppsala län	19·5	8·5	25·2	Skaraborgs län . . .	16·6	9·0	23·3
Södermanlands län .	14·5	10·6	22·6	Värmlands län . . .	8·3	6·8	14·0
Östergötlands län . .	24·3	10·4	30·9	Örebro län	15·4	9·7	22·1
Jönköpings län . . .	16·3	9·9	23·4	Västmanlands län .	5·4	11·2	15·4
Kronobergs län . . .	9·2	11·4	18·2	Kopparbergs län . .	5·4	6·4	11·1
Kalmar län	9·0	8·2	15·9	Gävleborgs län . . .	9·1	7·5	15·2
Gotlands län	5·8	3·3	8·9	Västernorrlands län .	3·4	7·1	10·4
Blekinge län	13·4	8·7	20·1	Jämtlands län . . .	5·4	5·5	10·8
Kristianstads län . .	17·3	10·2	24·5	Västerbottens län .	3·2	6·2	9·5
Malmöhus län . . .	29·8	11·4	36·2	Norrbottens län . .	1·7	4·2	5·9
Hallands län	24·0	11·0	31·2	Hela riket	19·8	9·1	26·0

Av tab. 4 framgår, i vad mån olika län förete skiljaktigheter med avseende å förekomsten av kvinnor och minderåriga inom industrin. Deras sammanlagda antal var relativt taget störst i Älvsborgs län med 41·4 %, varefter följa Malmöhus län med 36·2, Stockholms stad med 36·0, Göteborgs och Bohus län med 36·0, Hallands län med 31·2 och Östergötlands län med 30·9. Sist kommer Norrbottens län med 5·9 %.

Befolkningsutvecklingen under första kvartalet 1940.

I statistiska centralbyråns kvartalsstatistik ha följande preliminära uppgifter sammanställts rörande antalet vigda par samt antalet levande födda och döda under första kvartalet 1940 med jämförelsetal för åren 1939 och 1938.

Preliminära uppgifter angående antalet vigda, födda och döda, januari—mars 1940.

Period	Landsbygden				Städerna				Hela riket			
	Vigda par	Levande födda	Döda	Överskott av födda (+) el. döda (−)	Vigda par	Levande födda	Döda	Överskott av födda (+) el. döda (−)	Vigda par	Levande födda	Döda	Överskott av födda (+) el. döda (−)
Januari . .	1 323	4 853	4 751	+ 102	1 072	2 858	2 440	+ 418	2 395	7 711	7 191	+ 520
Februari .	1 648	4 868	5 003	− 135	1 252	2 892	2 446	+ 446	2 900	7 760	7 449	+ 311
Mars . . .	2 875	5 692	4 834	+ 858	2 561	3 355	2 297	+1058	5 436	9 047	7 131	+1916
Jan.—Mars 1940	5 846	15 413	14 588	+ 825	4 885	9 105	7 183	+1922	10 731	24 518	21 771	+2747
1939	4 584	15 813	13 278	+2535	3 124	7 921	6 448	+1473	7 708	23 734	19 726	+4008
1938	4 851	15 058	13 148	+1910	3 003	7 649	6 400	+1249	7 854	22 707	19 548	+3159

Antalet vigda par under första kvartalet 1940 överstiger med omkring 40 % talen för motsvarande period de båda närmast föregående åren. Ökningen, vilken till omkring $^2/_3$ faller på mars månad och är mest utpräglad för städerna, torde huvudsakligen bero på att den förstärkta försvarsberedskapen påskyndat ingåendet av äktenskap i de yngre åldrarna. I ovan angivna siffror för första kvartalet ingå s. k. krigsvigslar, varmed förstås äktenskap som ingåtts, utan att lysning föregått, till ett antal av över 700 och till övervägande delen tillkommande landsbygden i de norrländska länen samt Stockholms stad.

Antalet levande födda utvisar för första kvartalet 1940 i jämförelse med år 1939 en fortsatt ökning, som dock i sin helhet kommer på städerna, medan landsbygden företer någon minskning. Då antalet dödsfall under det senast gångna kvartalet likaledes ökats, företer överskottet av födda för hela riket i jämförelse med första kvartalet år 1939 en minskning, medan däremot för städerna motsvarande tal fortsatt att stiga.

Levnadskostnaderna den 1 juli 1940.

Socialstyrelsens vid början av varje kvartal verkställda indexberäkningar rörande levnadskostnaderna ha nu slutförts med avseende å kvartalsskiftet juni/juli 1940. Såsom var att vänta utvisa levnadskostnaderna sedan näst föregående kvartalsskifte en fortsatt, avsevärd stegring.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga juni månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras endast en gång under senare delen av månaden. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 492—493) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *oskummad mjölk*, som i december förra året undergick höjning med 1 öre per liter, steg under april med ytterligare 1 öre, från 26 till 27 öre, vilket pris kvarstod oförändrat vid kvartalets slut.

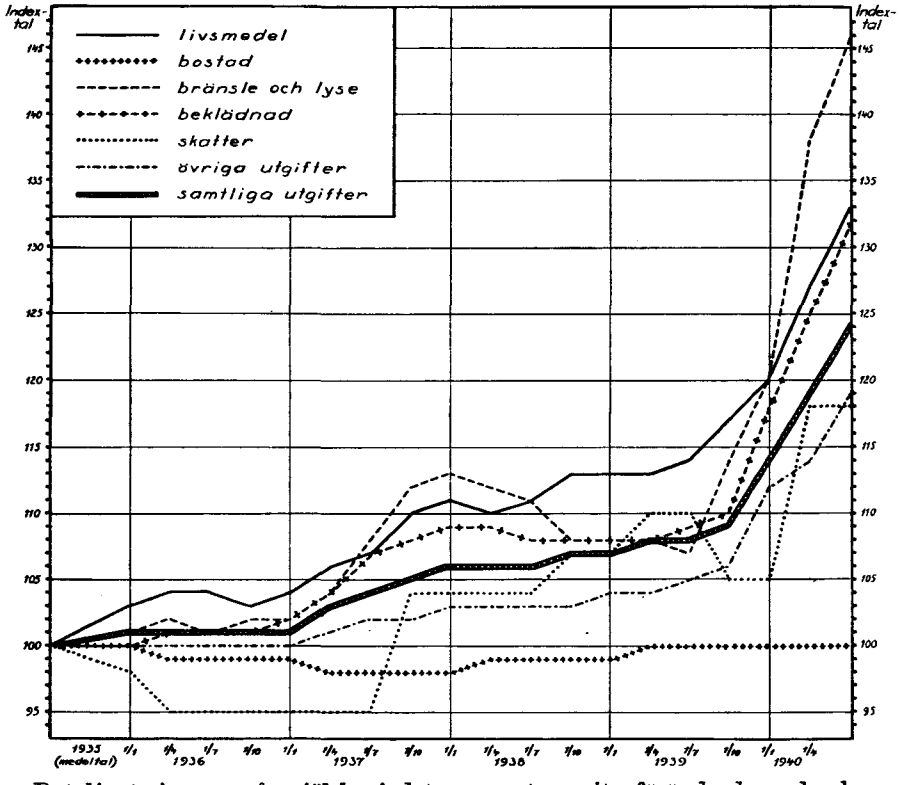
Detaljpriserna å *smör*, som i stort sett legat fasta sedan augusti i fjol, voro i genomsnitt oförändrade under april och maj men stego under sista veckan i juni till följd av att partipriset höjdes med 25 öre per kg. I detta sammanhang må emellertid framhållas, att vid beräknandet av levnadskostnadsindex per 1 juli 1940 hänsyn tagits till de bestämmelser angående prisrabattering vid inköp av smör, som utfärdats till följd av förbudet att efter den 26 maj innevarande år inköpa margarin för förbrukning i enskilt hushåll. Ovannämnda bestämmelser avse i huvudsak de talrika hushåll, vilka vid fjolårets taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt upptagits till ett beskattningsbart belopp understigande 1 500 kr. Till denna grupp hör den till grund för beräkningen av levnadskostnadsindex liggande s. k. normalfamiljen (man, hustru och två barn) med en inkomst av för närvarande c:a 4 200 kr. Med anledning härav har den i indexbudgeten ingående margarinkvantiteten ersatts med prisrabatterat smör, varjämte viss del av den i budgeten ingående smörkvantiteten, vilken enligt ovannämnda bestämmelser får inköpas till lägre pris, upptagits till det rabatterade priset. Rabatten utgör 65 öre per ½ kg.

Färska ägg utvisa den för säsongen vanliga prisutvecklingen med de lägsta priserna i maj. Medelpriserna utgjorde under resp. kvartalsmånader 1·93, 1·74 och 1·78 kr. per kg mot 2·21 kr. i mars och 1·53 kr. i juni förra året.

Medelpriset å *potatis* har under kvartalet stigit med 2 öre per kg och utgjorde i juni 23 öre mot 14 öre vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Priserna å *havregryn* och *risgryn* ha ytterligare fördyrats sedan förra kvartalsskiftet och ställa sig nu resp. 28 och 49 % högre än för ett år sedan.

Levnadskostnadernas förändringar enligt socialstyrelsens levnadskostnadsindex (år 1935 = 100).

Detaljnoteringarna å *mjöl* ha i det närmaste varit oförändrade under kvartalet, under det att partinoteringarna visat något stigande tendens. En jämförelse med prisnivån ett år tidigare ger vid handen, att detaljpriset å samtliga noterade mjölsorter stigit med 2 öre per kg och partipriset med 1·50 kr. per 100 kg för vetemjöl och rågsikt samt med 2 kr. per 100 kg för sammalet rågmjöl. *Brödpriserna* förete endast en del obetydliga stegringar sedan mars månad men ha sedan juni 1939 fördyrats med i genomsnitt 14 %.

De under den gångna kvartalsperioden ävensom under året i sin helhet inträffade prisfluktuationerna å *slaktdjur* (enligt uppgifter från de offentliga slakthusen) samt å *kött och fläsk* framgå av följande sammanställning, varvid emellertid direkta jämförelser mellan partipriserna och detaljhandelspriserna böra göras endast med beaktande av att dessa senare gälla vissa särskilda köttkvaliteter.

Genomsnittlig prisförändring i %	Mars 1940—juni 1940				Juni 1939—juni 1940			
	Nötkreatur	Kalvar	Får	Svin	Nötkreatur	Kalvar	Får	Svin
Slaktdjur, levande vikt	+ 8·0	+0·6	— 2·0	+ 7·9	+15·1	+ 8·7	+23·1	+16·0
Kött: partihandelspris	+ 8·8	+1·2	+ 2·7	+11·5	+17·2	+14·5	+17·2	+25·9
detaljhandelspris	+ 4·9	+1·8	+ 1·8	+ 5·7	+12·0	+ 6·1	+ 8·5	+10·5

Tab. 1. Indextal för livsmedel, bränsle och lyse (1935 = 100).

	1935	1936	1937	1938	1939	1 juli 1939	1 mars 1940	1 apr. 1940	1 maj 1940	1 juni 1940	1 juli 1940
Mejeriprod., ägg o. margarin (6 varuslag)[1]	100	103	109	114	119	119	125	128	131	130	127
Mjöl (2 varuslag)[2]	100	103	111	115	114	114	117	117	117	117	120
Bröd (8 varuslag)[3]	100	101	107	109	112	110	125	126	127	127	127
Kött (8 varuslag)[4]	100	111	111	118	125	122	128	128	129	130	134
Fisk (6 varuslag)[5]	100	105	93	96	101	97	121	123	126	129	123
Rotsaker, frukt o. grönsaker (6 varuslag)[6]	100	102	104	110	108	106	130	143	155	168	182
Specerier (4 varuslag)[7]	100	99	103	101	104	104	119	119	123	123	124
Maltdrycker (2 varuslag)[8]	100	100	103	103	103	103	110	110	110	110	114
Samtliga livsmedel	**100**	**104**	**108**	**112**	**116**	**114**	**125**	**127**	**130**	**132**	**133**
Elektrisk ström	100	98	95	93	93	91	94	94	94	94	94
Fotogen	100	99	101	104	110	104	129	129	129	129	129
Kokgas	100	100	100	100	100	100	112	112	124	147	141
Ved (2 varuslag)[9]	100	105	116	122	126	121	159	171	177	180	182
Kol och koks (3 varuslag)[10]	100	101	124	124	118	112	171	171	215	215	171
S:a bränsle och lyse	**100**	**102**	**108**	**110**	**111**	**107**	**134**	**138**	**149**	**154**	**146**
Livsmedel, bränsle o. lyse	**100**	**104**	**108**	**111**	**115**	**114**	**125**	**128**	**132**	**134**	**134**

Priserna å slaktdjur visa under andra kvartalet uppgång för nötkreatur och svin, en svag stegringstendens för kalvar men nedgång för får. Köttpriserna utvisa samtidigt både i parti och detalj genomgående stigande tendens. Vid en jämförelse med motsvarande tidpunkt 1939 kan konstateras, att både slaktdjur och kött genomgående stigit i pris, vilket särskilt gäller nötkreatur, får och svin samt motsvarande köttsorter.

Färsk fisk utvisar större eller mindre prisförskjutningar i båda riktningarna; junipriserna äro i genomsnitt 15 % högre än för ett år sedan. För *salt sill* uppgår prisfördyringen sedan i fjol till icke mindre än 54 %.

Kaffenoteringarna utvisa något stigande tendens sedan förra kvartalet. Detaljpriset å rostad santosblandning utgjorde i juni i genomsnitt 3·74 kr. per kg mot 3·70 kr. i mars. Medelpriset å *bitsocker* steg i april från 50 till 54 öre per kg, vilket pris kvarstod oförändrat vid kvartalets slut.

De noterade olika slagen av *frukt och grönsaker* ha under den nu gångna kvartalsperioden delvis undergått högst avsevärda prisstegringar, i huvudsak beroende av den genom kriget minskade importen och de starkt ökade fraktkostnaderna. Äpplen ha sålunda stigit i pris med i medeltal 1·09 kr. per kg och apelsiner med i genomsnitt 93 öre per dussin. För katrinplommon stannar uppgången vid 20 öre per kg och för vitkål utgör den endast 7 öre. En jämförelse med prisnivån i juni 1939 visar, att äpplen och apelsiner för när-

[1] Oskummad mjölk, mejeri- och landssmör, helfet ost, ägg och margarin. — [2] Vetemjöl och rågsikt. — [3] Spisbröd, knäckebröd, sötlimpa, grovbröd, skorpor, mjukt matbröd av vete och mjukt kaffebröd. — [4] Nötstek, soppkött, gödkalvstek, spädkalvstek, malet nötkött, färskt och salt fläsk samt fläskkorv. — [5] Åbborre, gädda, strömming, torsk, färsk och salt sill. — [6] Potatis, äpplen, apelsiner, bananer, katrinplommon och vitkål. — [7] Gula ärter, havregryn, kaffe och socker. — [8] Pilsner och svagdricka. — [9] Björk- och barrved. — [10] Antracit- och hushållskol, koks.

varande äro i genomsnitt 92 % dyrare än i fjol och katrinplommon samt vitkål resp. 55 och 74 %.

Noteringarna å *pilsner* (klass II) ha under kvartalets sista månad stigit med i medeltal 2 öre per flaska.

Priserna å *bränsle och lyse* ha sedan förra kvartalsskiftet ytterligare stigit rätt avsevärt. Uppgången har dock varit väsentligt mindre än under närmast föregående kvartal. Indextalet för bränsle- och lyseposten har stigit från 138 till 146 mot 120 vid förra årsskiftet (1935 = 100); motsvarande tal för ett år sedan var 107.

Sammanfattning av prisförändringarna beträffande livsmedel, bränsle och lyse. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedels-, bränsle- och lysepriserna ägt rum i detaljhandeln från och med 1935 till 1 juli 1940, meddelas i tab. 1 en serie »vägda» indextal, vilka utarbetats med användande av samma kvantitetstal för de särskilda varuslagen som vid uträknandet av levnadskostnadsindex. Från och med detta kvartal har den förändringen vidtagits, att margarin, som förut tillförts gruppen specerier, överflyttats till posten mejeriprodukter etc. De för den 1 juli, 1 mars o. s. v. angivna indextalen grunda sig på prisnoteringar, som insamlats närmast föregående månad (juni, februari o. s. v.). Beträffande prisutvecklingen för tiden före 1935 hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 72, och årg. 1939, sid. 308.

Jämför man indextalen för de olika varugrupperna den 1 juli 1940 med 1935 års prisnivå, befinnes det, att rotsaker och frukt stigit med 82 %, kött med 34 %, mejeriprodukter, ägg och margarin med 27 %, bröd med likaledes 27 %, specerier och fisk med resp. 24 och 23 %, mjöl med 20 samt maltdrycker med 14 %. Inom bränsle- och lysegruppen har ved stigit med 82 %, kol och koks med 71, kokgas med 41 samt fotogen med 29 %. Elektrisk ström (för belysningsändamål) har däremot sjunkit i pris med 6 %.

Bostad. Med avseende å hyresposten ha de preliminära resultaten av 1939 års allmänna hyresräkning nu kunnat läggas till grund för beräkningarna. Bostadsuppgifter föreligga för sammanlagt 245 kommuner. Av dessa ha 106 ingått i 1933 års hyresräkning. Därtill kommer Stockholms stad, varifrån uppgifter erhållits för såväl 1933 som 1939 genom en extra bearbetning inom stadens statistiska kontor av materialet till de kommunala hyresräkningarna ifrågavarande år.

På grundval av uppgifterna för dessa 107 orter, bland vilka återfinnas flertalet större städer, har hyresutvecklingen mellan hyresåren 1933/34 och 1939/40 kunnat beräknas. Materialet är till sin omfattning mer än tillräckligt omfattande för att ge resultat fullt representativa för rikets stadssamhällen. På de undersökta orterna komma sålunda 68 % av folkmängden och 74 % av hyreslägenheterna i rikets samtliga städer, köpingar och municipalsamhällen tillhopa. De framräknade indextalen grunda sig sålunda på uppgifter för c:a 300 000 hyreslägenheter. Vid urvalet av orter har så långt möjligt eftersträvats likformig representation av olika landsdelar och orter av olika storlek.

Tab. 2. Indextal för beklädnad (1935 = 100).

	1935	1936	1937	1938	1939	1 juli 1939	1 okt. 1939	1 jan. 1940	1 apr. 1940	1 juli 1940
Herrkostym, beställd o. konfektion	100	100	105	107	110	108	109	116	122	127
Vinteröverrock, konfektion . . .	100	101	105	108	110	108	110	118	124	128
Arbetsblus	100	99	105	107	108	106	107	115	123	131
Skjorta	100	105	112	117	122	119	122	133	144	152
Kalsonger	100	100	107	110	113	110	112	122	133	143
Strumpor: herr-, ylle	100	103	110	113	117	114	116	128	139	147
dam-, konstsilke . . .	100	96	97	96	96	94	96	101	106	109
barn-, bomull	100	99	104	106	107	105	107	114	121	129
Hatt, herr-	100	99	101	101	102	101	101	105	109	113
Ylletyg (t. damklänning) pr m .	100	100	106	108	111	108	110	120	130	140
Bomullstyg (till dito) » » .	100	100	105	107	109	107	109	116	124	135
Ullgarn » kg .	100	104	127	119	123	112	128	152	187	193
S:a kläder	**100**	**100**	**105**	**108**	**110**	**108**	**110**	**118**	**126**	**132**
Kängor av sportläder: herr- . . .	100	103	108	111	113	110	112	122	131	137
barn- . . .	100	103	109	113	116	114	115	124	130	135
» » boxkalv, herr-	100	102	106	110	111	109	110	118	125	129
Lågskor, dam-	100	102	106	110	111	109	111	119	126	131
Halvsulning o. klackning	100	100	106	110	111	111	111	115	119	123
Galoscher, herr-	100	99	107	105	99	102	95	95	109	125
S:a skodon	**100**	**102**	**107**	**111**	**112**	**111**	**111**	**118**	**124**	**130**
Kläder och skodon	**100**	**101**	**106**	**108**	**111**	**109**	**110**	**118**	**125**	**132**

Beräkningarna omfatta i öppna marknaden uthyrda bostadslägenheter om högst 3 rum och kök eller närmare bestämt de lägenhetskategorier, på vilka kalkyleringen av bostadskostnaden grundas vid dyrortsgrupperingarna (enkelkök, enkelrum, 1 rum och kokvrå, 1 rum och kök, 2 rum och kök samt 3 rum och kök med frånräknande av lägenheter, som innehålla något rum mind-

Tab. 3. Indextal för »övriga utgifter» (1935 = 100).

	1935	1936	1937	1938	1939	1 juli 1939	1 okt. 1939	1 jan. 1940	1 apr. 1940	1 juli 1940
Möbler	100	100	105	108	114	114	116	118	118	119
Mattor, sängkläder, hushållslinne	100	100	104	104	105	102	104	115	120	132
Husgeråd, verktyg m. m.	100	100	108	110	112	109	111	121	126	127
Tvål och såpa	100	100	107	106	113	105	113	136	139	140
Tvätt	100	99	101	101	103	102	103	107	113	116
Kroppsvård	100	101	103	104	105	105	105	105	109	112
Sjukvård	100	100	99	97	95	94	94	97	97	97
Intellektuella ändamål	100	100	102	102	103	103	103	104	108	111
Förenings- o. försäkringsavg. . .	100	100	103	106	112	112	112	113	113	115
Nöjen och förströelser	100	100	101	104	105	104	106	106	109	113
Resor	100	99	98	98	98	98	98	98	99	108
Ränta å lån	100	91	91	91	91	91	91	91	91	114
Telefon, postporto, skrivmateriel .	100	100	100	100	100	100	100	101	101	106
Arbetshjälp i hemmet	100	100	102	103	106	106	106	110	113	114
Tobak	100	99	98	98	100	98	98	110	110	134
Spritdrycker	100	100	100	102	121	112	112	174	174	183
»Övriga utgifter»[1]	**100**	**100**	**102**	**103**	**106**	**105**	**106**	**112**	**114**	**119**

[1] Denna post omfattar även en mindre del ej specificerade utgifter. Beträffande grupperingen av de olika varuslagen och tjänsterna hänvisas till Soc. Medd. årg. 1940, sid. 53.

Tab. 4. Levnadskostnadsindex med juli 1914 som bas.

		Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	100
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	139
1917	maj	174	108	190	170	109	130	152
	sept.	180	112	240	210	109	150	166
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	192
	1 april	229	112	280	270	114	185	203
	1 juli	258	112	286	285	114	195	219
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	242
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	267
	1 april	327	120	367	320	160	215	265
	1 juli	318	120	326	310	160	210	257
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	257
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	259
	1 april	287	130	333	370	290	230	265
	1 juli	287	130	372	390	290	235	270
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	281
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	271
	1 april	247	155	316	295	372	235	249
	1 juli	231	155	264	270	372	225	236
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	231
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	216
	1 april	184	163	196	225	264	200	195
	1 juli	178	163	188	210	264	195	190
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	190
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	183
	1 april	164	163	188	199	211	188	177
	1 juli	158	163	185	196	211	188	174
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	177
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	176
	1 april	160	178	183	192	173	185	173
	1 juli	155	178	182	192	173	183	171
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	174
1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183	178
	1 april	171	186	179	192	162	182	177
	1 juli	168	186	177	191	162	181	176
	1 okt.	167	186	172	190	168	180	175
1926	1 jan.	163	188	171	190	168	180	174
	1 april	158	188	170	188	185	179	173
	1 juli	156	188	168	187	185	180	172
	1 okt.	156	188	166	184	183	180	171
1927	1 jan.	155	188	186	182	183	179	171
	1 april	149	198	180	181	184	179	170
	1 juli	148	198	176	180	184	179	169
	1 okt.	154	198	171	181	184	180	172
1928	1 jan.	152	198	168	182	184	179	171
	1 april	152	199	166	184	183	179	171
	1 juli	156	199	164	185	183	179	173
	1 okt.	154	199	162	186	184	179	172
1929	1 jan.	150	199	159	186	184	179	170
	1 april	151	200	165	185	187	178	171
	1 juli	148	200	161	184	187	178	169
	1 okt.	150	200	160	183	183	178	170
1930	1 jan.	145	200	160	183	183	178	167
	1 april	140	205	160	181	176	178	165
	1 juli	138	205	159	180	176	178	164
	1 okt.	137	205	156	178	176	176	163
1931	1 jan.	132	205	155	177	176	177	161
	1 april	130	206	155	175	173	177	160
	1 juli	127	206	153	173	173	176	158
	1 okt.	128	206	150	170	173	175	158
1932	1 jan.	127	206	149	169	173	175	157
	1 april	125	206	149	168	172	177	157
	1 juli	124	206	146	168	172	177	156
	1 okt.	125	206	144	167	171	177	156
1933	1 jan.	123	206	142	166	171	176	154
	1 april	119	202	139	163	187	175	153
	1 juli	120	202	138	162	187	175	153
	1 okt.	123	202	136	163	189	175	154
1934	1 jan.	120	202	136	164	189	174	153
	1 april	120	202	136	165	191	174	153
	1 juli	123	201	136	166	191	174	155
	1 okt.	125	201	136	167	189	174	155
1935	1 jan.	124	201	137	168	189	174	155
	1 april	126	198	137	167	178	174	155
	1 juli	129	198	137	167	178	174	156
	1 okt.	131	198	138	167	179	173	157
1936	1 jan.	132	198	138	168	179	173	158
	1 april	134	196	140	169	170	172	158
	1 juli	134	196	139	169	170	173	158
	1 okt.	132	196	140	169	170	173	157
1937	1 jan.	133	196	141	170	170	174	158
	1 april	137	195	143	174	166	176	161
	1 juli	138	195	148	179	166	177	162
	1 okt.	140	195	153	182	177	177	165
1938	1 jan.	142	195	154	183	177	177	165
	1 april	141	196	154	182	176	178	165
	1 juli	143	196	152	182	176	178	166
	1 okt.	145	196	150	181	181	178	167
1939	1 jan.	145	196	149	181	181	180	167
	1 april	145	198	149	181	188	180	168
	1 juli	147	198	147	182	198	182	169
	1 okt.	150	198	156	184	190	183	171
1940	1 jan.	154	198	164	197	190	195	178
	1 april	163	198	189	210	214	198	186
	1 juli	170	198	201	220	214	207	193

Tab. 5. Levnadskostnadsindex med år 1935 som bas.

	Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.		Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.
1935	100	100	100	100	100	100	**100**	1938 1 juli	111	99	111	108	104	103	**106**
								1 okt.	113	99	108	108	107	103	**107**
1936 1 jan.	103	100	101	100	98	100	**101**	1939 1 jan.	113	99	108	108	107	104	**107**
1 april	104	99	102	101	95	100	**101**	1 april	113	100	108	108	110	104	**108**
1 juli	104	99	101	101	95	100	**101**	1 juli	114	100	107	109	110	105	**108**
1 okt.	103	99	102	101	95	100	**101**	1 okt.	117	100	114	110	105	106	**109**
1937 1 jan.	104	99	102	102	95	100	**101**	1940 1 jan.	120	100	120	118	105	112	**114**
1 april	106	98	104	104	95	101	**103**	1 april	127	100	138	125	118	114	**119**
1 juli	107	98	108	107	95	102	**104**	1 juli	133	100	146	132	118	119	**124**
1 okt.	110	98	112	108	104	102	**105**								
1938 1 jan.	111	98	113	109	104	103	**106**								
1 april	110	99	112	109	104	103	**106**								

re än 9 kvm). Årshyran per eldstad (rum eller kök) har uträknats för lägenheter utan och med centralvärme. Därigenom har det varit möjligt att avlägsna en del av de förändringar i hyresmedeltalen, som blott äro en följd av att bostadsbeståndet kvalitativt förbättrats sedan 1933. Beräkningarna ha resulterat i sedan närmast föregående år oförändrade indextal, 100 om 1935 tages till basår och 198 med juli 1914 som utgångspunkt.

Beklädnad. Uppgifterna avse de priser, som gällde under senare delen av kvartalets sista månad. Den nu slutförda undersökningen visar, att priserna å samtliga hithörande varuslag undergått ytterligare höjningar sedan föregående kvartal.

Det särskilda indextalet för beklädnadsposten steg sålunda från 125 till 132; motsvarande tal för ett år sedan var 109 (1935 = 100). Tab. 2 ger en bild av prisnivåns förändringar för de olika varuslagen sedan år 1935. Den största stegringen visar fortfarande ullgarn med icke mindre än 93 %, under det att uppgången för övriga inom gruppen kläder noterade varor varierar mellan 9 % för damstrumpor av konstsilke och 52 % för skjortor. Skor ha fördyrats med i genomsnitt 33 %.

Skatteposten har vid detta tillfälle icke varit föremål för omräkning.

Övriga utgifter. Beräkningarna grunda sig på dels priser under senare delen av kvartalets sista månad, dels taxor (järnvägs- och tidningstaxor) fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen visar, att prisnivån stigit sedan förra kvartalet till följd av prisförhöjningar inom så gott som samtliga grupper, som äro representerade i posten »övriga utgifter». Indextalet för denna post visade sålunda uppgång med fem enheter, från 114 till 119 mot 105 ett år tidigare (1935 = 100). I tab. 3 meddelas indextal för de olika grupperna inom ovannämnda post. (Forts. på sid. 498.)

	Varuslag	Kvantitet	[1] 1914	[1] 1919	1920	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
1	Mjölk, oskummad	l	15	47	44	21	20	20	21	21	22	23	24	25
2	Smör: borde- (mejeri-)	kg	289	729	657	255	235	244	276	268	263	297	311	328
3	mat- (lands-)	»	218	727	651	240	220	224	258	258	250	281	294	312
4	Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	162	624	524	190	175	147	170	177	189	183	186	212
5	Bordsmargarin, ej smörblandat	»	144	453	376	129	125	127	141	135	133	148	160	165
6	Ägg, svenska, färska	»	142	568	482	161	142	135	140	154	170	180	179	183
7	Potatis: gammal	»	9	20	17	13	13	10	10	12	13	14	14	15
8	»	100 kg	.	1779	1348	950	948	727	726	896	975	1062	1066	1130
9	färsk, svensk	kg	23	29	55	33	22	22	18	23	25	22	23	24
10	Gula ärter, svenska	»	35	78	89	32	31	33	42	43	42	42	42	41
11	Bruna bönor	»	49	214	180	43	47	43	53	62	62	54	58	112
12	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	33	75	91	39	36	36	35	38	39	41	43	43
13	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	23	56	56	24	24	24	23	24	25	27	28	28
14	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	29	73	73	35	33	32	31	33	34	36	37	37
15	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	42	99	101	36	39	32	34	35	37	41	43	44
16	ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	41	111	176	46	43	42	41	40	41	43	44	48
17	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	43	96	111	64	62	61	59	59	60	65	65	66
18	hårt, knäckebröd	»	.	.	139	88	87	85	84	82	83	85	85	85
19	sötlimpa eller siktbröd	»	40	96	105	61	60	58	58	58	59	62	64	65
20	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	31	64	71	46	47	46	45	45	45	48	50	51
21	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	78	230	254	141	138	136	134	132	132	137	141	144
22	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	46	116	128	75	74	72	71	72	73	76	78	80
23	billigaste sort » » mjölk	»	61	167	145	89	88	86	84	85	86	90	92	95
24	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	.	.	.	.	101	100	98	97	98	104	107	112
25	Nötkött, färskt: stek	»	116	563	398	181	163	148	156	179	198	191	197	214
26	soppkött	»	95	490	353	150	131	114	121	143	156	154	156	170
27	Kalvkött, stek: gödkalv	»	130	512	496	225	206	188	198	217	232	242	251	270
28	spädkalv	»	70	312	274	138	126	114	117	129	142	145	151	166
29	Fårkött, färskt, stek	»	130	600	481	218	201	187	192	205	217	226	237	255
30	Malet nötkött (köttfärs)	»	.	.	.	.	159	142	147	172	189	184	190	205
31	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	129	605	449	147	141	142	136	177	196	198	220	228
32	salt, svenskt (sidfläsk)	»	137	619	470	153	147	148	141	182	200	202	223	232
33	Fläskkorv, ej delikatess-	»	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	172
34	Fisk, färsk: abborre	»	76	202	191	121	115	109	107	110	111	110	112	116
35	gädda	»	110	333	312	192	171	157	152	158	159	158	159	161
36	sill	»	35	110	102	68	63	61	62	62	61	61	65	71
37	strömming	»	39	114	106	68	62	59	57	57	57	58	61	63
38	torsk	»	57	160	139	97	92	89	87	89	89	88	90	90
39	rödspotta (spätta)	»	81	244	219	154	150	148	143	145	149	148	149	154
40	kolja	»	.	.	152	124	122	116	118	116	118	118	119	122
41	Salt sill, prima islands-	»	45	148	120	56	38	40	49	62	71	49	50	56
42	Kaffe, rostat, santosblandning	»	.	.	.	.	322	313	301	291	284	296	281	295
43	Socker, bit-	»	65	133	168	42	47	47	46	46	47	48	48	49
44	Salt, matsalt	»	10	32	31	16	16	16	16	15	15	15	15	16
45	Äpplen, ät-	»	.	.	.	.	127	105	97	101	94	94	105	94
46	Apelsiner, medelstora	dussin	.	.	.	.	138	115	111	115	115	125	131	126
47	Bananer, prima	kg	.	.	.	.	164	166	161	160	146	139	160	178
48	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	.	.	.	.	108	107	106	101	85	90	81	87
49	Vitkål, svensk	»	.	.	.	.	30	23	24	24	33	30	28	28
50	Pilsner, klass II, utan glas	1/2 l	.	.	.	.	22	24	24	24	24	24	24	24
51	Svagdricka	l	6	16	16	16	16	16	16	15	15	16	16	16
52	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	.	.	.	.	36	35	35	35	34	33	33	33
53	Fotogen, Water White	l	21	71	60	24	23	24	22	20	20	20	21	22
54	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	.	.	.	.	17	17	17	17	17	17	17	17
55	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	740	2310	2385	1165	1070	945	920	945	995	1065	1145	1175
56	barr-, » »	»	595	1895	2310	890	820	725	715	730	765	845	900	930
57	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	411	—	2069	651	633	620	618	614	607	644	647	666
58	hushålls-(fyrkol), prima,	»	242	—	1664	800	292	288	287	291	294	344	347	348
59	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	.	.	.	.	445	434	437	452	459	577	577	588
60	c:a 40–60 el. 60–80 mm,	»	.	.	.	.	427	419	421	436	446	565	569	580

[1] 44 orter.

Juni 1939	Aug. 1939	Sept. 1939	Dec. 1939	Jan. 1940	Febr. 1940	Mars 1940	April 1940	Maj 1940	Juni 1940	Juniprisernas procentuella förändringar sedan juli 1914	sedan år 1935	sedan juni 1939	sedan aug. 1939	
25	25	25	26	26	26	26	27	27	27	+ 80·0	+ 28·6	+ 8·0	+ 8·0	1
316	341	341	342	342	342	342	342	342	[3]347	+ 48·9	+ 29·5	+ 9·8	+ 1·8	2
301	322	323	338	329	329	330	331	331	[3]334	+ 59·0	+ 32·0	+ 11·0	+ 3·7	3
210	215	219	228	229	230	230	231	232	233	+ 44·7	+ 31·6	+ 11·0	+ 8·4	4
160	170	170	171	171	171	170	171	171	—	—	—	—	—	5
153	172	193	220	199	203	221	193	174	178	+ 56·1	+ 15·6	+ 16·3	+ 3·5	6
14	[1]16	15	15	15	18	21	23	24	23	+ 155·6	+ 91·7	+ 64·3	+ 43·8	7
1117	—	1121	1201	1219	1368	1710	1928	1992	1872	.	+ 108·9	+ 67·6	—	8
—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
41	41	44	[2]—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
114	113	110	118	117	115	113	112	112	113	+ 145·7	+ 82·3	— 0·9	0·0	11
43	43	43	44	44	44	44	44	44	45	+ 45·2	+ 18·4	+ 4·7	+ 4·7	12
27	27	27	29	29	29	29	29	29	29	+ 38·1	+ 20·8	+ 7·4	+ 7·4	13
36	36	36	38	38	38	38	38	38	38	+ 40·7	+ 15·2	+ 5·6	+ 5·6	14
43	43	44	50	50	50	50	50	53	55	+ 52·8	+ 57·1	+ 27·9	+ 27·9	15
45	45	45	60	61	62	63	64	66	67	+ 71·8	+ 67·5	+ 48·9	+ 48·9	16
65	66	66	69	70	70	71	71	71	72	+ 75·6	+ 22·0	+ 10·8	+ 9·1	17
85	85	85	87	88	88	89	89	89	89	.	+ 8·5	+ 4·7	+ 4·7	18
65	66	67	68	72	73	74	74	74	74	+ 94·7	+ 27·6	+ 13·8	+ 12·1	19
50	51	51	52	55	56	57	58	58	58	+ 87·1	+ 28·9	+ 16·0	+ 13·7	20
142	144	145	148	153	156	158	159	159	159	+ 112·0	+ 20·5	+ 12·0	+ 10·4	21
78	82	82	85	88	89	89	90	90	90	+ 104·5	+ 25·0	+ 15·4	+ 9·8	22
93	96	97	99	103	104	104	105	105	105	+ 78·0	+ 23·5	+ 12·9	+ 9·4	23
108	113	115	121	129	133	134	135	136	136	.	+ 40·2	+ 25·9	+ 20·4	24
212	218	228	219	220	223	223	225	228	236	+ 100·0	+ 31·8	+ 11·8	+ 8·3	25
167	169	177	175	177	180	181	182	183	188	+ 93·8	+ 31·5	+ 12·6	+ 11·2	26
273	269	273	272	276	280	281	282	283	286	+ 118·8	+ 31·8	+ 4·8	+ 6·8	27
163	163	167	172	171	172	172	172	172	175	+ 153·6	+ 35·7	+ 7·4	+ 7·4	28
258	260	263	256	258	263	275	282	279	280	+ 105·9	+ 36·6	+ 8·5	+ 7·7	29
200	208	216	209	209	212	213	214	217	227	.	+ 32·0	+ 13·5	+ 9·1	30
220	226	229	228	228	230	230	232	234	243	+ 89·8	+ 37·3	+ 10·5	+ 7·5	31
225	230	234	233	234	236	235	238	239	247	+ 83·0	+ 35·7	+ 9·8	+ 7·4	32
171	172	174	175	176	177	178	179	180	185	.	.	+ 8·2	+ 7·6	33
105	112	116	122	122	126	130	137	116	108	+ 44·0	— 1·8	+ 2·9	— 3·6	34
149	168	166	168	170	182	196	188	158	159	+ 40·7	+ 3·9	+ 6·7	— 5·4	35
74	74	84	75	72	71	73	79	96	91	+ 139·5	+ 46·8	+ 23·0	+ 23·0	36
62	64	66	66	71	77	76	80	86	79	+ 113·5	+ 38·6	+ 27·4	+ 23·4	37
90	90	96	94	98	111	112	116	115	103	+ 87·8	+ 15·7	+ 14·4	+ 14·4	38
149	150	156	155	161	174	177	176	178	164	+ 105·0	+ 13·1	+ 10·1	+ 9·8	39
117	116	125	125	127	136	138	140	151	141	.	+ 21·6	+ 20·5	+ 21·6	40
50	55	60	71	72	72	72	73	76	77	+ 79·1	+ 24·2	+ 54·0	+ 40·0	41
287	288	289	368	368	369	370	370	371	374	.	+ 28·5	+ 30·3	+ 29·9	42
50	48	48	50	50	50	50	54	54	54	— 15·6	+ 17·4	+ 8·0	+ 12·5	43
15	15	16	20	20	20	20	20	21	21	.	+ 40·0	+ 40·0	+ 40·0	44
113	94	57	74	89	96	109	125	161	218	.	+ 115·8	+ 92·9	+ 131·9	45
123	123	126	146	133	131	142	164	206	235	.	+ 104·8	+ 91·1	+ 91·1	46
164	164	164	208	209	209	209	210	—	—	.	—	—	—	47
84	84	85	100	104	108	110	113	120	130	.	+ 28·7	+ 54·8	+ 54·8	48
34	29	24	26	32	44	52	56	61	59	.	+ 145·8	+ 73·5	+ 103·4	49
24	24	24	24	26	26	26	26	26	28	.	+ 16·7	+ 16·7	+ 16·7	50
16	16	16	16	16	17	17	17	17	17	+ 183·3	+ 13·3	+ 6·3	+ 6·3	51
32	32	33	33	33	33	33	33	33	33	.	— 5·7	+ 3·1	+ 3·1	52
21	21	24	25	26	26	26	26	26	26	+ 30·0	+ 30·0	+ 23·8	+ 23·8	53
17	17	17	17	18	19	19	21	25	24	.	+ 41·2	+ 41·2	+ 41·2	54
1125	1125	1220	1290	1355	1455	1550	1605	1630	1655	+ 126·7	+ 75·1	+ 47·1	+ 47·1	55
890	885	975	1040	1105	1195	1300	1345	1370	1390	+ 137·6	+ 90·4	+ 56·2	+ 57·1	56
634	637	679	769	784	848	847	1002	1002	843	+ 115·1	+ 37·3	+ 33·0	+ 32·3	57
324	326	365	416	423	508	502	657	655	496	+ 116·6	+ 70·4	+ 58·1	+ 52·1	58
512	517	548	630	636	795	796	1002	1005	804	.	+ 77·9	+ 57·0	+ 55·5	59
502	506	545	623	630	776	780	989	991	785	.	+ 80·0	+ 56·4	+ 55·1	60

[1] Medeltal av julipriserna å gammal och augustipriserna å färsk vara. — [2] Fr. o. m. oktober 1939 saknas noteringar på grund av statsbeslag. — [3] Angående prisrabatt å smör se sid. 485.

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm	Södertälje	Uppsala	Nyköping	Eskilstuna	Linköping	Norrköping	Motala	Jönköping
1	Mjölk, oskummad	l	29	28	26	25	26	26	27	25	26
2	Smör: bords- (mejeri-)	kg	349	345	345	345	345	345	345	345	340
3	mat- (lands-)	»	331	334	339	338	342	333	329	332	330
4	Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	249	240	236	242	243	236	241	224	220
5	Bordsmargarin, ej smörblandat	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Ägg, svenska, färska	»	187	203	181	194	180	172	185	161	177
7	Potatis: gammal	»	27	26	24	22	25	25	23	19	21
8	»	100 kg	—	—	1900	1875	—	2075	—	—	1750
9	färsk, svensk	kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gula ärter, svenska	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Bruna bönor	»	116	117	120	108	103	123	111	111	104
12	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	45	43	44	44	44	44	43	43	43
13	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	30	29	28	31	28	31	30	31	28
14	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	39	37	37	39	37	38	36	38	36
15	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	58	54	55	55	54	58	55	57	57
16	ris-, burma-, moulmein el. sv., prima	»	76	70	62	68	77	75	78	69	69
17	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	73	73	68	71	65	76	70	74	74
18	Rågbröd: hårt, knäckebröd	»	101	103	86	90	86	90	89	90	89
19	sötlimpa eller siktbröd	»	79	85	93	80	69	83	81	78	74
20	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	63	62	51	54	46	71	63	60	60
21	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	163	118	157	166	158	165	169	161	150
22	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	89	101	112	82	74	97	96	93	87
23	billigaste sort » » mjölk	»	126	106	119	94	100	108	112	106	99
24	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	151	156	128	140	100	137	152	143	136
25	Nötkött, färskt: stek	»	262	240	247	231	227	238	235	233	242
26	soppkött	»	182	178	193	181	189	207	208	201	206
27	Kalvkött, stek: gödkalv	»	313	302	316	276	300	299	298	293	285
28	spädkalv	»	—	177	185	—	—	—	—	194	200
29	Fårkött, färskt, stek	»	357	—	—	—	310	—	—	300	287
30	Malet nötkött (köttfärs)	»	257	240	236	230	200	221	230	230	236
31	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	266	253	249	240	245	249	266	241	257
32	salt, svenskt (sidfläsk)	»	266	257	248	240	250	248	269	247	257
33	Fläskkorv, ej delikatess-	»	209	191	193	186	170	205	202	211	206
34	Fisk, färsk: abborre	»	99	102	125	107	118	136	101	114	110
35	gädda	»	165	157	156	164	152	162	156	168	183
36	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	strömming	»	78	74	85	70	72	77	70	78	91
38	torsk	»	130	113	140	134	103	119	131	100	100
39	rödspotta (spätta)	»	168	177	152	163	186	163	176	165	163
40	kolja	»	144	146	136	152	152	156	167	145	136
41	Salt sill, prima islands-	»	83	71	69	69	70	79	84	78	78
42	Kaffe, rostat, santosblandning	»	399	386	384	378	353	396	401	375	370
43	Socker, bit-	»	51	52	54	54	53	53	53	52	54
44	Salt, matsalt	»	22	20	20	24	20	25	22	19	22
45	Äpplen, ät-	»	281	—	242	—	—	—	—	—	—
46	Apelsiner, medelstora	dussin	259	270	258	180	—	245	225	250	240
47	Bananer, prima	kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	130	128	122	136	128	132	126	127	122
49	Vitkål, svensk	»	71	—	60	—	—	—	—	64	65
50	Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	26	28	30	26	26	30	29	27	27
51	Svagdricka	l	28	18	18	17	16	20	25	15	17
52	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	28	30	25	38	30	32	35	33	38
53	Fotogen, Water White	l	27	27	28	—	25	27	27	—	25
54	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	20	25	20	25	22	25	25	—	23
55	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	1950	2025	1610	—	2000	1900	1755	1750	1650
56	barr-, » »	»	1700	1650	1360	1615	1700	1650	1550	1350	1450
57	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	775	780	808	833	—	918	860	930	975
58	hushålls- (fyrkol), prima, »	»	495	500	550	490	—	535	490	590	550
59	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	790	709	823	773	817	863	800	890	904
60	c:a 40–60 el. 60–80 mm, »	»	743	736	793	753	779	815	740	904	851

Värnamo	Växjö	Kalmar	Västervik	Visby	Karlskrona	Kristianstad	Malmö	Lund	Landskrona	Halsingborg	Ystad	Halmstad	Varberg	Göteborg	Lysekil	
25	24	26	25	26	26	25	25	25	25	25	24	25	25	28	25	1
339	337	345	343	340	345	340	340	340	340	340	340	345	345	350	355	2
310	326	334	333	330	324	330	—	—	—	—	—	333	328	340	344	3
248	240	242	233	248	242	227	239	229	244	235	234	228	238	250	238	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
159	183	167	165	156	168	162	179	169	168	170	165	174	168	189	156	6
18	21	22	22	24	17	21	19	21	20	21	18	19	21	24	21	7
1600	1400	1848	1950	2200	1167	1667	—	1400	1574	1757	1400	—	1800	2050	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
110	120	117	110	98	127	—	132	146	100	127	112	110	112	118	112	11
43	47	42	44	45	46	43	44	43	45	44	43	44	42	46	45	12
28	33	27	27	29	31	30	30	32	30	28	27	28	26	30	30	13
37	40	36	38	37	39	38	39	39	39	38	38	36	36	38	37	14
55	57	52	55	57	57	55	56	56	55	56	55	56	58	55	55	15
69	65	73	68	74	72	73	69	69	68	67	69	70	65	79	55	16
72	75	74	69	75	74	73	78	74	74	73	74	73	75	78	74	17
86	105	95	91	96	89	95	102	94	98	89	88	89	92	95	90	18
56	55	60	60	72	70	50	55	57	61	60	55	58	62	81	70	19
44	44	47	50	63	60	40	41	43	46	49	44	49	58	68	65	20
145	175	137	165	156	173	188	140	153	136	137	167	143	125	148	148	21
69	68	91	100	97	115	—	87	—	—	—	64	—	82	105	98	22
77	86	102	88	120	136	162	91	94	92	82	83	98	107	127	100	23
132	125	117	150	142	133	167	99	118	123	127	105	111	113	140	138	24
216	244	223	230	255	232	207	250	250	246	250	229	232	226	253	240	25
178	201	184	185	191	200	164	209	208	206	222	179	194	178	198	192	26
258	260	255	275	275	274	277	286	290	287	299	283	270	252	288	297	27
—	168	178	163	—	—	176	180	182	184	184	179	165	—	162	—	28
255	300	248	293	291	268	275	—	260	284	300	—	294	275	—	—	29
199	230	203	223	215	220	207	228	212	228	250	200	222	201	240	219	30
220	242	222	246	243	229	221	230	230	230	228	215	233	230	266	243	31
225	250	221	243	242	230	240	260	267	250	243	230	249	234	269	242	32
195	180	185	180	198	180	185	167	159	175	173	165	188	183	181	180	33
113	125	100	70	148	70	143	122	112	—	138	—	131	—	138	—	34
165	158	150	147	166	143	139	171	183	179	191	200	182	155	175	150	35
—	—	—	—	—	—	80	88	99	79	94	—	110	95	89	70	36
98	84	77	67	90	50	60	76	—	—	81	67	108	79	103	—	37
125	100	—	76	96	43	66	69	76	63	66	65	76	63	68	57	38
175	146	—	—	—	—	144	152	159	148	150	150	158	128	164	137	39
123	135	120	—	—	—	165	—	163	—	—	—	—	129	117	105	40
70	80	74	76	70	78	79	74	77	90	76	70	80	80	96	83	41
375	360	347	379	377	398	370	377	370	373	365	376	367	344	396	393	42
54	54	54	53	58	54	52	52	52	52	53	52	55	54	53	54	43
22	20	22	20	20	20	21	20	21	20	20	20	22	20	22	23	44
250	—	138	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	—	200	45
—	—	248	—	—	—	198	—	—	250	—	230	215	225	260	227	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
123	140	117	150	127	140	135	139	126	120	125	129	110	121	141	130	48
—	34	—	—	—	—	—	—	60	—	56	—	—	—	—	—	49
27	27	28	27	29	28	30	26	28	30	28	28	30	26	28	26	50
17	20	18	15	18	15	14	17	14	14	15	12	16	12	17	20	51
31	39	37	39	49	44	22	42	36	40	30	32	40	43	25	34	52
24	26	25	25	25	26	—	25	25	—	25	25	—	27	25	25	53
—	—	23	29	30	22	20	23	20	25	25	20	—	—	16	—	54
1300	1450	1360	1600	1900	1550	1900	2100	1800	2200	2100	2200	1640	1800	2400	2200	55
1075	1200	1060	1400	1525	—	1700	1900	1600	2000	2000	2000	1440	1550	2000	1800	56
—	—	780	875	870	800	—	790	835	—	825	853	775	825	835	830	57
—	—	460	530	473	450	450	455	460	470	470	431	445	480	490	490	58
932	—	760	760	809	765	760	767	820	794	770	725	750	770	731	796	59
932	—	756	740	885	811	760	670	770	759	720	725	690	720	683	809	60

	Varuslag	Kvantitet	Vänersborg	Borås	Lidköping	Tidaholm	Karlstad	Filipstad	Arvika	Örebro	Västerås
1	Mjölk, oskummad	l	25	27	24	24	27	27	27	27	26
2	Smör: bords- (mejeri-)	kg	345	355	350	345	345	345	345	341	345
3	mat- (lands-)	»	328	337	325	317	330	328	310	323	335
4	Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	241	242	234	228	227	242	240	223	234
5	Bordsmargarin, ej smörblandat	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Ägg, svenska, färska	»	161	175	167	154	187	186	172	172	198
7	Potatis: gammal	»	28	24	25	20	25	21	24	19	24
8	»	100 kg	2194	—	2320	1455	2100	1925	2000	1700	2200
9	färsk, svensk	kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gula ärter, svenska	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Bruna bönor	»	110	117	125	113	107	108	110	104	106
12	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	44	43	44	44	44	45	44	44	45
13	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	29	29	27	29	28	28	30	29	29
14	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	37	37	37	37	38	38	38	36	38
15	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	53	55	56	56	57	54	57	55	55
16	ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	73	66	63	70	60	70	65	61	65
17	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	74	78	73	69	77	67	75	68	65
18	Rågbröd: hårt knäckebröd	»	94	94	89	84	96	88	93	82	87
19	sötlimpa eller siktbröd	»	79	94	92	79	76	75	78	74	74
20	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	71	61	70	49	63	55	66	61	53
21	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	159	174	121	140	202	160	170	157	153
22	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	97	105	83	81	93	100	73	86	78
23	mjukt matbröd, billigaste sort	»	117	110	79	91	103	95	95	107	90
24	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	143	148	150	113	133	140	118	137	132
25	Nötkött, färskt: stek	»	246	239	243	243	240	229	230	242	240
26	soppkött	»	193	204	174	193	183	196	187	180	171
27	Kalvkött, stek: gödkalv	»	273	271	288	284	277	270	279	276	297
28	spädkalv	»	150	—	168	180	154	—	176	145	—
29	Fårkött, färskt, stek	»	297	—	293	—	280	—	257	288	297
30	Malet nötkött (köttfärs)	»	247	219	220	244	230	223	220	247	240
31	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	267	255	234	244	253	243	240	245	254
32	salt, svenskt (sidfläsk)	»	250	255	244	250	253	—	240	250	250
33	Fläskkorv, ej delikatess-	»	200	179	200	168	180	170	210	188	197
34	Fisk, färsk: abborre	»	100	110	92	125	97	120	131	104	94
35	gädda	»	145	177	139	172	148	154	147	162	160
36	sill	»	95	99	94	—	—	—	100	—	78
37	strömming	»	96	86	84	95	78	84	89	82	73
38	torsk	»	136	94	110	118	106	120	120	112	105
39	rödspotta (spätta)	»	181	162	154	154	167	150	—	172	164
40	kolja	»	142	128	—	144	125	128	149	152	131
41	Salt sill, prima islands-	»	79	88	74	84	80	79	80	71	77
42	Kaffe, rostat, santosblandning	»	385	377	378	375	383	350	370	363	360
43	Socker, bit-	»	53	54	53	54	55	55	55	53	54
44	Salt, matsalt	»	22	20	20	22	20	20	20	20	20
45	Äpplen, ät-	»	200	250	—	230	225	—	140	225	225
46	Apelsiner, medelstora	dussin	—	245	280	—	250	—	—	220	280
47	Bananer, prima	kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	135	130	115	133	135	128	135	129	128
49	Vitkål, svensk	»	—	—	60	—	—	—	40	—	65
50	Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	31	29	27	27	30	27	25	26	26
51	Svagdricka	l	20	20	16	14	16	15	20	18	15
52	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	35	30	25	35	34	37	27	33	26
53	Fotogen, Water White	l	25	23	—	25	25	26	27	26	29
54	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	21	—	24	—	18	—	—	22	32
55	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	2000	1840	1750	1500	1700	1400	1500	1715	1680
56	barr-, » »	»	1600	1525	1385	1000	1465	1100	1250	1515	1330
57	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	875	—	900	915	790	840	925	915	785
58	hushålls- (fyrkol), prima, »	»	550	—	550	590	495	—	440	575	440
59	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	818	860	933	880	750	—	950	855	770
60	c:a 40—60 el. 60—80 mm, »	»	827	802	916	858	711	—	950	854	745

Falun	Avesta	Ludvika	Mora	Gävle	Söderhamn	Sundsvall: staden	Sundsvall: skgv.-distr.	Kramfors	Östersund	Umeå	Vilhelmina	Luleå	Gällivare o. Malmberget	Kiruna	Samtliga orter	
27	27	27	27	27	27	27	27	28	28	28	28	31	33	32	27	1
350	350	350	350	349	350	358	355	345	350	346	345	365	361	370	[2]347	2
349	347	325	348	345	350	240	339	329	346	326	307	359	341	350	[2]334	3
222	238	223	243	201	221	230	221	238	231	214	216	213	220	225	233	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
189	186	178	185	179	186	186	187	189	192	186	188	193	193	194	178	6
25	22	22	20	21	25	23	22	24	25	22	—	27	26	28	23	7
2320	—	1850	—	1809	2350	—	2000	—	—	—	1915	2350	—	—	1872	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
116	108	93	—	120	123	115	106	121	118	100	100	110	110	118	113	11
46	44	44	45	46	45	45	47	47	45	46	45	46	46	48	45	12
30	30	27	29	29	29	30	30	30	30	30	30	30	31	30	29	13
38	38	37	38	37	40	39	40	41	39	40	38	42	40	40	38	14
57	57	54	55	51	56	56	55	—	55	54	53	56	59	53	55	15
70	65	51	65	60	73	62	61	61	65	51	56	61	60	58	67	16
75	66	64	67	60	70	71	68	73	73	68	71	71	65	72	72	17
84	80	80	78	78	85	83	80	90	86	90	81	82	83	90	89	18
90	79	74	79	61	77	82	73	78	76	76	85	94	91	92	74	19
60	—	69	—	66	74	68	73	—	67	61	—	78	—	—	58	20
146	151	156	177	170	184	189	164	160	150	170	130	200	218	—	159	21
110	90	77	92	89	89	100	88	86	77	100	75	103	90	96	90	22
133	—	104	—	92	114	111	101	121	128	—	—	—	—	—	105	23
135	159	152	143	137	150	169	143	147	128	172	120	150	130	156	136	24
245	228	266	230	243	249	221	217	212	209	196	185	262	246	275	236	25
178	186	162	204	169	163	172	168	181	168	161	160	215	192	205	188	26
279	275	305	312	283	293	277	245	294	308	—	—	337	293	320	286	27
173	171	—	180	163	171	179	163	168	170	184	190	197	186	180	175	28
286	—	—	290	300	285	268	235	—	258	—	215	—	—	245	280	29
238	226	243	244	218	240	218	213	212	228	238	190	256	242	248	227	30
260	247	247	246	237	256	242	236	240	228	241	225	273	246	250	243	31
258	243	250	240	245	255	241	230	245	239	245	210	285	240	270	247	32
180	174	185	187	156	185	184	177	175	177	181	155	199	191	203	185	33
120	132	128	100	88	63	100	84	106	123	—	100	62	63	100	108	34
145	175	190	168	164	150	170	150	163	147	140	125	125	100	146	159	35
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	36
70	80	76	77	98	66	69	61	66	81	67	—	62	74	92	79	37
—	151	140	110	133	—	—	—	128	155	—	—	—	—	—	103	38
200	176	200	163	180	175	—	—	—	190	—	—	—	—	—	164	39
—	144	150	—	150	—	—	—	—	159	—	—	—	—	—	141	40
80	74	70	71	62	69	88	89	76	90	79	85	80	50	88	77	41
368	375	363	370	365	375	372	366	389	376	360	368	373	360	385	374	42
52	54	53	54	52	55	57	59	58	55	58	56	56	56	60	54	43
20	19	20	22	18	20	20	20	22	20	20	23	23	20	20	21	44
195	—	—	—	150	238	—	260	—	250	—	—	202	—	—	218	45
180	250	—	235	180	265	—	—	180	245	213	225	250	245	—	235	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
147	118	123	130	106	140	135	129	147	118	158	127	131	115	130	130	48
30	60	60	—	—	80	—	—	—	—	70	—	—	70	65	59	49
27	26	27	27	26	27	27	28	28	27	27	30	27	29	28	28	50
12	16	15	15	15	15	20	20	20	18	18	20	23	23	25	17	51
27	33	34	34	39	35	36	36	37	[1]10	33	[1]34	[1]4	28	28	33	52
—	—	27	27	24	28	—	—	27	29	29	—	35	—	30	26	53
30	—	—	—	22	—	25	—	—	30	—	—	—	—	—	24	54
1665	1500	1300	1150	1600	1200	1600	1340	1500	1390	1000	800	—	1200	1300	1655	55
1465	1300	1000	850	1300	875	1300	1100	1100	1090	900	650	—	1000	1000	1390	56
810	825	840	—	775	815	790	—	—	910	—	—	865	—	—	845	57
—	—	520	—	455	495	445	—	—	565	—	—	490	—	—	496	58
709	780	774	938	758	798	685	—	—	902	—	—	745	—	—	804	59
655	750	820	885	810	796	690	—	—	840	—	—	738	—	—	785	60

[1] Sommartaxa. — [2] Beträffande rabatterat smör se sid. 485.

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Beträffande tillvägagångssättet vid indexberäkningarna hänvisas till den redogörelse härför, som återfinnes i Soc. Medd. årg. 1939, sid. 643 o. f.

Resultatet av den nu senast utförda beräkningen, avseende prisläget omkring den 1 juli 1940, redovisas i tab. 4 och 5.

Betraktar man förändringarna av samtliga levnadskostnader under det nu gångna kvartalet, finner man enligt tab. 5, att levnadskostnadsindex med år 1935 som basår stigit med fem enheter, från 119 till 124. Anknytes denna serie till den äldre med juli 1914 som bas (tab. 4) befinnes, att indextalet sedan förra beräkningstillfället stigit med sju enheter, från 186 till 193.

Ser man vidare på de i beräkningarna ingående huvudposterna, framgår av tab. 5, som delvis tidigare nämnts, att livsmedelsposten stigit med sex enheter, posten bränsle och lyse med åtta enheter samt beklädnadsposten och posten »övriga utgifter» med resp. *sju* och *fem enheter*.

Diagrammet å sid. 486 belyser ytterligare prisnivåns förändringar sedan 1935.

*

I detta sammanhang torde även de uppgifter rörande *inackorderingspriser för arbetare*, som årligen (under månaderna februari, mars och april) införskaffas från socialstyrelsens ombudsorter, förtjäna att anföras till ytterligare belysning av levnadskostnadernas förändringar. Medelpriset per vecka för privat inackordering för arbetare utgjorde för samtliga orter:

	1913	1914	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Absoluta tal:													
Endast måltider, kr.	8·98	9·47	16·73	16·37	16·08	15·38	15·08	15·06	15·45	15·60	15·81	16·14	17·79
Måltider o. husrum, »	12·21	12·55	24·09	23·48	22·65	22·21	21·93	21·69	22·03	22·72	23·46	24·05	26·18
Indextal:													
Endast måltider . .	*100*	*105*	*186*	*182*	*179*	*171*	*168*	*168*	*172*	*174*	*176*	*180*	*198*
Måltider o. husrum .	*100*	*103*	*197*	*192*	*186*	*182*	*180*	*178*	*180*	*186*	*192*	*197*	*214*

Inackorderingspriserna ha, som man finner, i likhet med övriga levnadskostnader stigit avsevärt sedan föregående år och ligga nu i genomsnitt för endast måltider 98 % och för måltider och husrum 114 % högre än 1913.

Parti- och minutpriser. En jämförelse mellan parti- och minutprisernas utveckling lämnas i efterföljande tab. 6. De här meddelade månadsindextalen i kommerskollegii och finanstidningens serier ha daterats i överensstämmelse med socialstyrelsens indextal, varför alltså de som t. ex. 1 juli, 1 mars o. s. v. rubricerade indextalen grunda sig på prismaterial från föregående juni, resp. februari månader o. s. v. Siffrorna visa, huru mycket snabbare den av krigsförhållandena orsakade prisstegringen påverkat partipriserna än detaljpriserna.

Tab. 6. Indextal för levnadskostnader och partipriser i Sverige (år 1935 = 100).

	Socialstyrelsens index		Kommerskollegii partiprisindex											Finanstidningens partiprisindex (1914 = 100)
	Samtl. levnadskostnader	Livsmedel, bränsle o. lyse	Samtliga varor	Konsumtionsvaror	Ej el. oväsentl. bearb. varor	Väsentligt bearb. varor	Animaliska livsmedel	Vegetabiliska livsmedel	Bränsle	Metaller o. met.ind.varor	Hudar och läderv aror	Kautschuk o. kautschukvaror	Spånadsämnen o. textilvaror	
1935 . . .	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	111
1936 . . .	101	104	102	101	104	101	104	101	104	101	106	101	102	116
1937 . . .	104	108	114	106	120	108	108	107	129	127	118	107	109	139
1938 . . .	106	111	111	106	114	107	114	104	119	118	108	88	102	128
1939 . . .	109	115	115	109	121	108	120	105	138	124	114	79	104	133
1 juli 1939	108	114	109	106	113	105	114	104	120	117	109	77	98	124
1 mars 1940	·	125	138	125	149	125	130	122	231	147	134	86	130	169
1 april »	119	128	140	126	153	127	130	123	256	149	136	91	133	176
1 maj »	·	132	141	128	152	129	129	126	227	152	138	93	136	[1]164
1 juni »	·	134	142	131	151	131	133	131	179	155	140	95	139	167
1 juli »	124	134	142	133	152	133	134	134	179	156	140	98	139	167

Riksbankens konsumtionsprisindex.

De svenska detaljprisernas utveckling under perioden juni 1939—juni 1940 enligt riksbankens konsumtionsprisindex framgår av tabellen å sid. 500, som utgör en fortsättning av den i häfte nr 1, 1940 (sid. 56) intagna tabellen.

Av nämnda översikt framgår, att den genomsnittliga prisnivån för ifrågavarande period steg med 15 % eller från 106·5 i juni 1939 till 122·5 i juni 1940. De olika delindextalens förändring under de olika perioderna av år 1939 samt för hela krigsperioden aug. 1939—juni 1940 framgår av följande sammanställning.

	Dec. 1938—aug. 1939	Aug.—dec. 1939	Aug. 1939—juni 1940
Föda- och njutningsämnen	+ 2·1	+ 5·9	+ 15·0
Bränsle och lyse	− 0·6	+ 15·7	+ 45·5
Kläder	+ 1·0	+ 9·7	+ 23·4
Skodon	− 0·6	+ 5·7	+ 16·8
Inventarier	+ 0·8	+ 7·1	+ 12·5
Övriga utgifter	+ 0·4	+ 2·8	+ 9·1
Generalindex	+ 1·2	+ 5·7	+ 14·2

Av den till 14·2 % uppgående höjningen av generalindextalet under perioden aug. 1939—juni 1940 härrörde 2·9 % från skärpningar av de indirekta skatterna, varav för vin och sprit 1·1 %, för kaffe 0·5 % och för tobak 0·7 %. Den genomsnittliga prisstegringen med avdrag för de indirekta skatternas inverkan utgjorde sålunda cirka 11·3 %, varav livsmedelsgruppen bidrog med 3·2 %, bränsle och lyse med 2·1 %, beklädnad med 3·7 %, inventarier med 1·4 % samt övriga utgifter med 1·2 %.

[1] Nedgången från 1 april till 1 maj beror på att noteringarna å engelska stenkol och engelsk koks utbytts mot tysk vara, sedan kolimporten från England upphört.

Riksbankens konsumtionsprisindex juni 1939—juni 1940 (sept. 1931 = 100).

	1939							1940						Förändring i %
	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juni 1939—juni 1940
Födo- och njutningsämnen	*116·4*	*117·7*	*118·1*	*119·1*	*119·7*	*122·3*	*125·1*	*127·3*	*128·4*	*129·5*	*131·1*	*132·5*	*135·8*	*+16·7*
Mjölk, smör, ost, margarin	121·4	125·0	127·0	127·7	128·1	128·3	128·9	130·1	130·4	130·9	131·2	131·2	131·3	+ 8·2
Kött	116·7	117·4	117·7	123·4	120·6	119·1	119·7	120·1	122·4	122·5	123·1	125·2	128·4	+10·0
Fläsk	136·1	137·7	138·9	141·2	141·3	140·5	140·6	140·4	140·5	140·8	141·9	143·6	148·9	+ 9·4
Ägg, fisk	104·9	107·0	107·2	113·1	109·7	112·5	111·7	115·2	119·0	121·6	125·0	123·8	120·5	+14·9
Potatis, mjöl, bröd m. m.	103·1	104·1	104·8	105·0	106·3	107·7	108·9	111·8	112·7	113·9	115·2	116·6	118·0	+14·5
Trädgårdsprodukter	113·6	111·0	109·9	108·1	106·7	105·7	104·3	105·1	107·3	110·9	115·0	119·5	130·2	+14·6
Specerier, kolonialvaror	107·8	107·5	107·0	107·2	109·7	109·6	120·4	123·6	125·0	125·7	129·3	130·4	131·8	+22·3
Drycker, tobak m. m.	122·0	124·0	124·0	124·0	126·0	139·1	143·4	147·3	147·5	148·2	148·2	150·0	158·3	+29·8
Bränsle och lyse	*100·7*	*101·2*	*101·2*	*106·0*	*112·8*	*116·9*	*117·1*	*122·3*	*132·9*	*134·1*	*145·2*	*146·1*	*147·2*	*+46·1*
Beklädnad	*103·2*	*103·6*	*103·8*	*105·9*	*109·5*	*111·4*	*113·2*	*117·1*	*119·6*	*121·1*	*124·4*	*125·5*	*127·0*	*+23·1*
Kläder	106·1	106·5	107·0	109·5	113·4	115·4	117·4	121·5	124·3	125·8	129·7	130·8	132·0	+24·4
Skodon	98·0	98·0	97·2	97·4	99·9	101·5	102·7	105·6	106·8	108·8	109·5	110·3	113·5	+15·8
Inventarier	*102·4*	*102·5*	*102·6*	*103·8*	*107·5*	*108·9*	*110·0*	*110·8*	*111·6*	*112·0*	*113·4*	*114·2*	*115·5*	*+12·8*
Övriga utgifter	*98·3*	*98·3*	*98·3*	*98·7*	*99·5*	*99·9*	*100·5*	*101·7*	*102·0*	*102·8*	*104·4*	*104·8*	*107·2*	*+ 9·0*
Generalindex	**106·5**	**107·1**	**107·3**	**108·4**	**110·1**	**111·8**	**113·4**	**115·4**	**116·8**	**117·7**	**119·6**	**120·5**	**122·5**	**+15·0**

Arbetsmarknaden.

Översikt utarbetad inom socialstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission.

Sysselsättningen inom industri och handel m. m. under andra kvartalet 1940.

För den mellersta av varje kvartals tre månader efterfrågas på socialstyrelsens rapportkort angående ställningen på arbetsmarknaden, utom antalet sysselsatta arbetare och övriga sysselsatta, den till arbetare utbetalade lönesumman vid sista avlöningstillfället i månaden och lönesumman för hela månaden till övrig personal. På grundval av sådana uppgifter för februari och maj 1940 samt uppgifter om den till arbetare utbetalade lönesumman under första avlöningsperioden i juni 1939 ha i tabellen å följande sida indextal beräknats, vilka visa lönesummornas förändringar från första till andra kvartalet 1940 och beträffande lönesummorna till arbetarna även förändringarna från andra kvartalet 1939 till andra kvartalet 1940. För att möjliggöra jämförelser mellan sysselsättningsvolym och lönesumma ha i tabellen dessutom anförts indextal över antalet sysselsatta arbetare och övriga sysselsatta.

Indextalen för samtliga näringsgrenar sammanslagna visa från slutet av februari 1940 till slutet av maj 1940 en minskning av antalet sysselsatta arbetare med 2·6 % men en ökning av den till arbetare utbetalade lönesumman med 1·3 %. För enbart den egentliga industrin sjönk arbetarantalet med 4·9 % och lönesumman med 1·9 %. Beträffande den övriga personalen visa indextalen för samtliga näringsgrenar tillhopa en nedgång av antalet sysselsatta personer med 4·2 % och en minskning av lönesumman med 1·2 %. Inom den egentliga industrin voro procenttalen 5·3 och 1·6. Från första till andra kvartalet innevarande år har alltså skett en förskjutning i förhållandet mellan lönesumma och antal sysselsatta personer på 3 à 4 %. Denna förskjutning är väsentligen en verkan av indexlöneregleringen, som första gången trädde i funktion under maj månad. För huvudparten av de arbetstagare, som materialet omfattar, torde indexlönereglering enligt det s. k. ramavtalets bestämmelser gälla. Enligt dessa bestämmelser höjdes i maj lönerna med 3·32 % av 1938 års löner.

Enligt indextalen i tabellens senare avdelning var för hela materialet antalet sysselsatta arbetare i slutet av maj 1940 8·6 % mindre än vid motsvarande tidpunkt i fjol (början av juni 1939). Den utbetalade lönesumman hade sjunkit med 2·3 %. För enbart den egentliga industrin sjönko indextalen med resp. 7·6 och 1·3 %. Förskjutningen på 6 à 7 % är det sammanlagda resultatet av den lönehöjning enligt nya avtal omkring årsskiftet, som kan uppskattas till c:a 3 %, och höjningen enligt index i maj. Inom de särskilda grupperna framträda vissa olikheter i förhållandet mellan lönesumma och antal sysselsatta, vilka huvudsakligen återspegla förekomsten av övertidsarbete respektive korttidsarbete. Arbetstidsförhållandena inom det svenska näringslivet

Näringsgrenar	6 416 företag med uppgifter för såväl 1:a kv. 1940 som 2:a kv. 1940							2 015 företag med uppgifter för såväl 2:a kv. 1939 som 2:a kv. 1940		
	Maj 1940		Indextal för maj 1940[1] (febr. 1939 = 100)					Maj 1940	Indextal f. maj 1940[1] (juni 1939=100)	
			Arbetare		Övriga		S:a arb. och övr.			
	Arbetare	Övriga	Antal	Lönesumma	Antal	Lönesumma		Arbetare	Antal arbetare	Till arb. utbet. lönesumma
Malmbrytning o. metallind.	74 446	14 888	96·3	98·8	95·4	99·1	96·1	104 583	95·6	103·1
Gruvor o. anrikningsverk	1 108	55	102·4	112·3	93·2	92·2	101·9	5 599	80·3	77·7
Järn-, stål- o. kopparverk	6 991	811	100·4	103·4	94·3	101·0	99·8	17 668	99·0	105·3
Järn- o. stålmanufaktur	11 495	1 501	89·1	87·6	92·0	95·7	89·5	13 082	90·3	93·1
Mekaniska verkstäder	37 443	8 360	97·2	99·7	95·5	99·2	96·9	46 092	99·0	109·6
Skeppsvarv	3 490	382	107·6	118·9	105·8	107·0	107·4	3 398	93·2	111·0
Elektriska verkstäder	8 559	2 783	101·8	105·5	97·4	100·6	100·7	13 784	97·7	107·8
Annan metallindustri	5 360	996	86·0	86·7	91·9	96·9	86·9	4 960	86·7	90·9
Jord- o. stenindustri	8 620	895	102·0	108·0	93·4	98·5	101·1	12 465	67·8	71·9
Kolgruvor	806	39	101·4	116·4	·	110·8	101·6	806	105·4	127·3
Torvindustri	709	23	248·8	253·1	·	108·3	237·7	306	53·8	70·4
Stenbrott o. stenhuggerier	1 285	155	87·2	100·5	98·1	101·4	88·3	1 331	59·6	62·9
Cementfabriker, kalkbruk	1 808	239	110·0	126·8	93·4	97·1	107·7	3 267	75·6	79·0
Tegelbruk	1 637	147	157·7	162·9	89·1	96·3	148·3	2 649	58·7	60·7
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	1 177	162	76·5	74·9	90·5	91·1	78·0	2 457	70·5	76·5
Glasbruk	1 198	130	71·2	71·9	92·9	108·2	72·9	1 649	66·0	64·1
Träindustri	13 825	1 405	90·9	98·1	87·2	96·3	90·6	7 715	68·7	67·0
Sågverk o. hyvlerier	6 770	473	107·9	118·0	90·1	99·8	106·5	3 528	70·2	64·9
Snickeri- o. möbelfabriker	5 549	728	77·0	84·8	84·4	93·7	77·7	3 046	64·5	65·6
Annan trävaruindustri	1 506	204	87·8	88·8	91·1	97·8	88·1	1 141	77·1	78·0
Pappers- o. grafisk ind.	20 255	4 527	83·3	82·7	94·3	97·1	85·1	15 829	80·7	78·6
Pappersmassefabriker	3 839	478	86·2	84·1	99·0	101·6	87·4	4 113	78·0	78·5
Pappersbruk o. pappfabr.	6 223	696	74·1	72·8	96·3	98·9	75·9	4 937	72·7	71·2
Annan pappersindustri	3 004	507	87·5	88·9	91·5	92·5	88·0	1 800	83·9	78·2
Grafisk industri	7 189	2 846	89·3	88·4	93·6	96·6	90·5	4 979	92·0	85·3
Livsmedelsindustri	18 324	5 019	103·6	112·0	97·4	99·2	102·2	13 303	93·6	100·4
Kvarnar	1 027	263	104·8	111·5	104·0	102·0	104·6	961	106·5	113·4
Bagerier	3 939	925	109·4	118·3	102·0	102·2	107·9	2 266	103·0	105·4
Råsockerbruk o. raffinad.	3 116	398	103·1	117·5	85·0	94·4	100·7	3 019	112·3	122·1
Choklad- o. karamellfabr.	1 317	260	102·3	102·5	89·3	98·3	99·9	1 071	88·2	99·4
Bryggerier o. läskedrycksf.	3 717	820	102·6	113·3	98·3	100·3	101·8	2 337	80·6	81·1
Tobaksfabriker	1 173	129	100·8	98·3	102·4	104·7	100·9	1 173	89·6	97·1
Slakterier o. konservfabr.	2 498	1 219	105·7	109·6	96·9	99·9	102·6	1 790	88·6	96·1
Annan livsmedelsindustri	1 537	1 005	93·0	104·4	98·9	97·6	95·3	686	70·4	84·1
Textil- o. beklädnadsind.	48 281	5 230	96·2	100·6	93·9	99·3	96·0	37 913	101·6	115·1
Bomullsindustri	10 134	815	97·5	99·8	100·0	100·1	97·7	8 815	100·5	122·1
Jute- och linneindustri	1 784	96	81·6	93·2	99·0	106·1	82·4	2 102	90·7	115·4
Ylleindustri	8 796	816	98·7	99·8	91·4	102·0	98·0	7 497	106·5	113·4
Trikåfabriker	7 536	834	94·9	94·8	94·5	102·8	94·9	4 722	99·5	107·5
Skrädderier o. sömnadsfabr.	15 272	1 852	97·8	105·3	94·0	95·7	97·4	11 975	104·2	115·2
Annan hithörande industri	4 759	817	93·0	101·5	89·6	97·7	92·5	2 802	95·4	110·6
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	17 819	2 468	98·1	100·6	93·1	95·5	97·4	15 651	107·9	121·1
Garverier	1 652	172	103·9	105·2	89·1	100·9	102·3	1 526	118·6	134·2
Skofabriker	7 750	909	95·9	97·5	95·3	89·6	95·8	7 060	104·5	118·7
Gummivarufabriker	6 298	938	101·5	104·8	91·7	100·9	100·1	5 996	113·7	125·8
Annan hithörande industri	2 119	449	92·4	96·1	93·2	92·0	112·9	1 069	90·3	98·1
Kemisk-teknisk industri	7 211	2 076	87·8	88·0	94·4	97·4	89·2	6 101	92·9	92·8
Färg-, olje- o. parfymfabr.	2 170	1 095	92·0	98·4	95·5	99·4	93·2	1 757	89·0	100·0
Sprängämnesfabriker	439	61	103·5	89·4	93·8	80·9	102·2	427	116·3	92·7
Tändsticksfabriker	2 212	193	68·3	62·8	88·1	95·6	69·5	2 212	89·6	83·8
Annan kemisk-tekn. ind.	2 390	727	109·3	109·2	94·5	97·6	105·5	1 705	97·0	96·0
Samtliga industrigrupper	**208 781**	**36 508**	**95·1**	**98·1**	**94·7**	**98·4**	**95·0**	**213 560**	**92·4**	**98·7**
Byggnadsverksamhet	10 405	1 339	105·1	122·4	94·6	96·5	103·8	8 418	60·8	63·9
Statl. verk o. byggnadsarb.	26 766	5 933	113·0	111·1	101·4	103·0	110·7	10 711	125·4	156·3
Komm. verk o. byggn.-arb.	7 894	2 258	95·2	95·5	94·5	102·0	95·0	8 137	82·9	88·3
Handel o. varulager	6 863	23 924	92·9	100·7	96·7	98·6	95·8	2 335	89·5	98·9
Samfärdsel	3 266	754	140·0	188·5	100·7	112·3	130·4	—	—	—
Banker	—	4 412	—	—	94·5	96·3	94·5	—	—	—
Försäkringsföretag	—	2 772	—	—	94·4	97·2	94·4	—	—	—
Samtliga näringsgrenar	**263 975**	**77 900**	**97·4**	**101·3**	**95·8**	**98·8**	**97·0**	**243 161**	**91·4**	**97·7**

[1] Indextal för mindre än 50 personer (under maj) ha ej beräknats. Indextal, som avse 50 men ej 100 personer, äro tryckta med medievalstil.

ha som bekant varit starkt splittrade under de senaste månaderna. I en del fall torde i någon mån även ha inverkat en förskjutning från manlig till kvinnlig arbetskraft. På omfattande övertidsarbete tyda siffrorna för exempelvis mekaniska verkstäder, skeppsvarv, elektriska verkstäder, kolgruvor, vissa textilgrupper och skofabriker. Verkan av korttidsarbete på lönesumman framträder särskilt inom vissa delar av jord- och stenindustrin, träindustrin och pappersindustrin.

Förändringarna i den till arbetarna utbetalade lönesumman alltsedan första kvartalet 1935 framgå av nedanstående indextal, vilka beräknats med första kvartalet 1935 såsom fast basperiod (den första period, för vilken här ifrågavarande uppgifter finnas). Indextalen ha uträknats på grundval av samma slags indextal, som i tabellen beräknats för lönesumman under maj 1940 i jämförelse med lönesumman under februari 1940.

År	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
1935	100·0	104·7	111·4	111·7
1936	107·6	114·3	120·3	121·6
1937	119·4	133·3	134·7	133·9
1938	129·4	131·4	137·7	138·3
1939	136·6	145·4	146·6	149·4
1940	139·0	140·9	—	—

Den utbetalade lönesumman visar en utomordentligt stark ökning under åren 1935—1939. Om man bortser från en regelbundet återkommande sänkning mellan sista kvartalet varje år och första kvartalet närmast påföljande år, visar sifferserien på ett undantag när (senare delen av 1937) en ständig tillväxt från kvartal till kvartal. I förhållande till denna de senare årens utveckling av lönesumman betecknar de senaste två kvartalens siffror en påtaglig brytning. Nedgången i lönesumman från sista kvartalet 1939 till första kvartalet 1940 var avsevärt starkare än säsongnormalt. Trots lönehöjning enligt levnadskostnadsindex mellan första och andra kvartalen innevarande år var ökningen av lönesumman mellan dessa kvartal obetydlig och långt svagare än som under senare år varit vanligt.

Arbetsmarknaden under juni 1940.

Läget på arbetsmarknaden präglas alltjämt av de sedan föregående höst framträdande motsättningarna mellan produktionsområden med full sysselsättning och brist på arbetskraft samt sådana med fortsatt sysselsättningsminskning och ökad arbetslöshet. Å ena sidan har sålunda inom jordbruket och skogsbruket den rådande bristen på arbetskraft endast delvis kunnat bemästras och även inom de industrigrenar, som beröras av statsbeställningarna för försvarsberedskapen, anmäles fortfarande behov av yrkeskunnig arbetskraft. Å andra sidan har inom exportindustrierna och vissa produktionsgrenar, som upparbeta importerade råvaror, de alltmera kännbara verkningarna av avspärrningen från handelsförbindelserna västerut medfört ytterligare driftsinskränkningar, varjämte byggnadsverksamhetens nedgång än mera bidrager till utvecklingens förskjutning åt arbetslöshetssidan.

De statistiska serier, som belysa arbetsmarknadens utveckling, uppvisa inte några väsentliga förändringar av läget under juni jämfört med föregående månad.

Socialstyrelsens sysselsättningsstatistik visar för juni månad en nedgång av antalet sysselsatta arbetare inom industri, handel o. dyl. med 8 % och av annan personal med nära 5 %, varvid dock den sålunda framkomna sysselsättningsminskningen till större delen torde bero på semesterledighet. Enligt samma uppgiftsmaterial uppgick konjunktursiffran för arbetstillgången under juni till 3·42, vilket tyder på att läget är detsamma som föregående månad, då motsvarande siffra utgjorde 3·44. Arbetsmarknadskommissionens uppgifter om förändringar av företagens arbetsstyrkor ge även vid handen, att med avseende på senare hälften av juni antalet nyanställda arbetare något översteg antalet entledigade.

Enligt rapporterna från de offentliga arbetsförmedlingarna hade vidare omsättningen på arbetsmarknaden under juni något mindre omfattning än en månad tidigare. Arbetssökandefrekvensen visade sålunda cirka 10 % nedgång i genomsnitt för olika yrkesområden, jämsides med att platstillgången och antalet tillsatta platser reducerades i ungefär samma omfattning. Genomsnittliga antalet ansökningar på 100 lediga platser var i det närmaste oförändrat sedan föregående månad eller 115 i juni mot 114 i maj, varvid visserligen det låga relationstalet framför allt torde bero på den starka efterfrågan av arbetskraft för jordbruks- och skogsarbete.

De senast tillgängliga uppgifterna om arbetslösheten inom fackförbunden, avseende månadsskiftet maj/juni, utvisade en arbetslöshet om 9·2 % bland medlemmarna inom samtliga rapporterande förbund (exkl. skogs- och flottningsarbetareförbundet) mot 11·1 % en månad tidigare. Antalet till arbetsmarknadskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa hade vid juni månads utgång gått ned till 5 406 från 6 404 föregående månad.

Vid en jämförelse med förhållandena under motsvarande tidpunkt föregående år framgår det, att trots den betydande nedgången i sysselsättningen är relationstalet för platsansökningar hos arbetsförmedlingarna endast 4 enheter lägre än i juni 1939, arbetslöshetsprocenten inom fackförbunden endast 2·9 enheter högre och antalet hjälpsökande arbetslösa endast 55 % av motsvarande antal under fjolåret. Detta förhållande ger en antydan om i vilken omfattning inkallelserna till militärtjänst och andra med försvarsberedskapen sammanhängande åtgärder motverkat uppkomsten av en öppen arbetslöshet.

Med avseende på de olika produktionsområdena var för jordbrukets vidkommande behovet av tillfällighetsarbetare för skörden ej så stort som i normala fall, då höskörden till följd av den rådande torkan blivit mindre än vanligt; arbetskraftbehovet har också kunnat tillgodoses bl. a. genom hempermittering av till militärtjänst inkallade jordbruksarbetare och genom utplacering av skolungdom som hjälp i jordbruket. Till vedavverkningarna har däremot behovet av arbetskraft snarare ökats än minskats.

Inom den industriella verksamheten har sysselsättningen fortfarande hög-

konjunkturprägel inom malmbrytning och större delen av metallindustrin. Den nedgång i sysselsättningsindex, som framkommit för dessa grupper, torde helt sammanhänga med semesterledighet. Arbetsförmedlingsstatistiken visar, att det alltjämt finnes ett visst utrymme för överföring av yrkeskunnig arbetskraft till verkstadsindustrin från de områden, där arbetslöshet gör sig gällande.

Vid kolgruvor och torvindustri föreligger en ökning av arbetarantalet av delvis säsongmässig karaktär men även som en följd av dessa produktionsgrenars betydelse för ersättningsproduktionen. Utvecklingen inom träindustrin visar likaledes under juni månad en uppgång med ett par procent av antalet sysselsatta arbetare vid sågverk och hyvlerier; inkomna beställningar på färdiggjorda trähus för inhemskt behov och även för export ha lokalt skapat ökade arbetstillfällen, men överföringen av arbetslösa träarbetare till andra yrkesområden har samtidigt pågått.

Av de huvudsakligen för hemmamarknaden arbetande konsumtionsindustrierna har sysselsättningen varit väl hävdad inom livsmedelsindustrin, om man bortser från driftnedläggelserna vid margarinfabrikerna. Vid bryggerier och läskedrycksfabriker visar sysselsättningsindex den sedvanliga säsonguppgången under sommaren, och vid slakterier och konservfabriker är enligt överensstämmande uppgifter i sysselsättnings- och arbetsförmedlingsuppgifterna arbetstillgången mycket god. Inom textil- och beklädnadsindustrin liksom läder-, hår- och gummivaruindustrin, vilka i viss utsträckning arbeta för militära behov, märkes ännu ingen avmattning, ehuru enligt rapporterna sysselsättningen på dessa områden varit synnerligen ojämn med övertidsarbete för brådskande statsbeställningar och med en för säsongförhållandena normal korttidssysselsättning på andra avdelningar. Vid skrädderier och sömnadsfabriker kommer därjämte en säsongmässig nedgång av antalet sysselsatta till synes. Vid trikåfabrikerna synes en begynnande brist på råmaterial ligga bakom nedgången i arbetareantalet. Detsamma är fallet vid tvålfabriker och annan färg-, olje- och parfymindustri, där sysselsättningen gått avsevärt tillbaka sedan maj månad.

Inom de exportindustrier, vilkas beskurna exportmöjligheter inte kunna kompenseras på den inhemska marknaden, har läget ytterligare försämrats. Glasbruken, där arbetareantalet redan under de två föregående månaderna gått tillbaka, samt pappersmassefabrikerna och pappersbruken uppvisa sålunda en avsevärd sammankrympning av sysselsättningen. Vid tändsticksfabrikerna ligger exporttillverkningen helt nere, men driften har kunnat återupptagas i full omfattning vid en fabrik och delvis vid en annan för den inhemska marknadens behov.

Läget inom byggnadsindustrin var i det närmaste oförändrat. Arbetare inom väg- och anläggningsfacken voro således relativt väl sysselsatta, under det att den inskränkta husbyggnadsverksamheten endast ytterst sparsamt kunde ge sysselsättning. Sämst ställda voro murare och målare.

För utvecklingen inom olika yrkesfack och på särskilda områden lämna uppgifterna från arbetsförmedlingsanstalterna ytterligare några upplysningar.

Inom jordbruket kunde vid månadens början restbehovet av betskötare helt tillgodoses av arbetsförmedlingarna, men svårigheterna att skaffa kvalificerad personal till djurens skötsel voro lika framträdande som förut. Till vedhuggningarna i skogarna stod alltjämt i vissa trakter, såsom i Norrbotten, icke tillräcklig arbetskraft till buds för de omfattande avverkningar, som ännu återstå. Stora beställningar ha ingått på arbetare till torvmossarna, och behovet har varit svårt att fylla, trots det att ovan arbetskraft från andra yrkesområden godtagits. Grovarbetare till kalkbrott ha likaledes varit livligt efterfrågade.

Inom metall- och maskindustrin var bristen på verktygs- och maskinarbetare konstant, medan arbetstillgången för tempoarbetare försvagats. Inom textilindustrin översteg efterfrågan på vävare och andra yrkesarbetare fortfarande tillgången, och vidare förekom inom bageri- och konditorirörelsen brist på arbetskraft.

Sjöfarten visade visserligen under juni månad större livaktighet än under maj, på grund av att trafiken på Östersjön fått ökad omfattning, men i stort sett var arbetsmarknaden på detta område fortfarande synnerligen åtstramad. Antalet arbetsansökningar har sjunkit dels på grund av inkallelser till militär beredskapstjänst, dels av den orsak, att sjömän, som haft någon kännedom om mekaniskt arbete, kunnat överföras till verkstadsarbete. Sjömanhusen redovisade sammanlagt 2 663 påmönstringar och 1 966 avmönstringar mot 2 391 påmönstringar och 2 624 avmönstringar föregående månad. Motsvarande siffror för juni 1939 voro 4 921 och 4 481.

Inom handel och samfärdsel rådde som en följd av handelsspärrens menliga inverkan stort överskott på kontorsfolk av olika kategorier, dock med undantag för stenografer och maskinskriverskor, som hade relativt lätt att få plats. Situationen för affärs- och lagerarbetare var något ljusare än föregående månad, och särskilt livsmedelsaffärerna hade större behov av arbetskraft än tidigare. Reducerad arbetstillgång noterades för chaufförer och andra av bensinrestriktionerna berörda grupper. I och med skolornas avslutande har behovet av varubud kunnat fyllas, och bristen på springpojkar synes för tillfället hävd. Hotell- och restaurangfacket hade helt naturligt på grund av rådande förhållanden inskränkt sin rörelse i jämförelse med i fjol, men det oaktat var efterfrågan livlig på all slags personal, särskilt kokerskor och kallskänkor samt sevitriser. Vid anstalter och sjukhus rådde brist på sjukvårdsbiträden och examinerade barnsköterskor.

På det husliga arbetsområdet hade inga nämnvärda förändringar inträtt. Tillgången var således god på såväl fasta som tillfälliga platser, i synnerhet för kunniga ensamjungfrur, medan antalet sökande alltjämt var otillräckligt.

Till belysande av samarbetet mellan arbetsförmedlingsorgan inom skilda delar av landet må nämnas, att i samverkan mellan olika kontor och ombud under juni månad tillsattes 3 148 platser, av vilka 2 502 manliga och 646 kvinnliga. Genom dessa interlokala förmedlingar erhöllo 1 885 personer (1 504 män och 381 kvinnor) arbetsanställning i annat län än det, inom vilket ansökan om arbete ingivits.

Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet under juni 1940.

Den utveckling i riktning mot överflöd på arbetskraft å ena sidan och utpräglad brist på speciellt yrkeskvalificerad arbetskraft å andra sidan, vilken alltsedan krigsutbrottet varit särskilt utmärkande för den svenska arbetsmarknaden, har ingalunda mattats. Kommissionen, som haft uppmärksamheten särskilt inriktad på denna utveckling, har till motverkande därav vidtagit anordningar i olika avseenden syftande till åstadkommandet av en mera ändamålsenlig fördelning och ett bättre utnyttjande av den tillgängliga arbetskraften för samhällsviktiga ändamål. Genom den uppgiftsskyldighet rörande anställande och entledigande av arbetskraft, som ålagts vissa arbetsgivare och som trätt i kraft den 16 juni, har kommissionen beretts ökade möjligheter att kontinuerligt följa utvecklingen på arbetsmarknaden och att anpassa åtgärderna efter arbetsmarknadens aktuella behov.

Arbetsförmedlingsverksamheten. Den av kommissionen påbörjade *upplysningsverksamheten* bland fackförbundens medlemmar rörande det aktuella omflyttningsbehovet på arbetsmarknaden har under månaden fortgått i samarbete med representanter för förbunden.

För att underlätta överflyttningen av icke yrkeskunnig arbetskraft till *skogsbruket*, där tillgången på vana skogsarbetare alltjämt är knapp, ha de arbetssökande förutom verktyg och resehjälp i vissa fall även beretts möjlighet att erhålla undervisning i skogsavverkning genom särskilda instruktörer. Då det var att förutse, att rekryteringen av arbetskraft till skogsbruket skulle försvåras till följd av att de ovana arbetarna måste beräknas uppnå mindre goda arbetsresultat, lät kommissionen utdela handböcker i avverkningsteknik och verktygsvård till personer, som hänvisats till dylikt arbete. Dessutom ha i samråd med andra myndigheter träffats vissa anordningar för att kunna tillgodose det oundgängligen nödvändiga behovet av ledarepersonal vid utstämplingsarbeten och dylikt. Kommissionen har dessutom utverkat, att personal och hästar ur militära förband i begränsad omfattning lämnat sin medverkan vid skogsarbete.

Organisationsplanerna för utnyttjande av *skolungdomens arbetskraft* ha i och med skolavslutningarna trätt i funktion. Såväl anmälningsfrekvensen hos skolungdomen som intresset hos jordbrukarna att begagna sig av skolungdomens arbetsvillighet har varit stigande. För att göra jordbrukarna uppmärksamma på tillgången på extra arbetskraft av detta slag, i den mån sådan anmält sig hos arbetsförmedlingen, har kommissionen genom reklamtryck lämnat allmänheten en orientering i saken. Slutligen har kommissionen, för att

underlätta anställning på annan ort än hemorten, medgivit statsbidrag till skolungdomens resekostnader från hemorten till anställningsorten utom i fråga om luftbevakningstjänst, där kostnaderna täckas genom de militära myndigheternas försorg.

Beträffande den mognare skolungdomen har densamma gjort en insats även i den *frivilliga luftbevakningstjänsten*, där denna ungdom tillsammans med övriga frivilligt anmälda kunnat ersätta särskilt inom jordbruket och skogsbruket värdefull arbetskraft. Den i samverkan med andra myndigheter och organisationer igångsatta förmedlingsverksamheten har givit till resultat, att under tiden 15 maj—30 juni icke mindre än 7 400 inkallade blivit avlösta av frivilliga.

I enlighet med de tidigare utarbetade planerna för *frigörande av värnpliktig arbetskraft till jordbruket*, varom redogörelse lämnades förra månaden, ha vissa kategorier av värnpliktiga jordbrukare och jordbruksarbetare inom olika delar av landet erhållit möjlighet att deltaga i det pågående skördearbetet. I den mån det befunnits lämpligt med hänsyn till militära och andra förhållanden ha även *civila och militära flyktingar* av arbetsförmedlingsorganen anvisats skördearbete.

För att motverka de svårigheter, som förorsakats av att inom *insjöfisket* sysselsatta personer inkallats till militärtjänstgöring, har lantbruksstyrelsen i samarbete med livsmedelskommissionen och arbetsmarknadskommissionen utarbetat en för allmänheten avsedd broschyr angående bildande av s. k. fiskeområden, motsvarande arbetsblocken vid jordbruket, med bl. a. anvisningar rörande anskaffande och överflyttning av arbetskraft inom denna näringsgren.

Vid de offentliga arbetsförmedlingarna tillsattes under månaden 24 628 manliga och 17 810 kvinnliga platser. Förmedlingsverksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna samt inom olika yrkesgrupper belyses i tab. 1—4 i tabellavdelningen.

Hjälpverksamheten för arbetslösa. Statens arbetslöshetslindrande åtgärder ha även under juni månad haft mycket begränsad omfattning såsom en följd av den fortgående minskningen av antalet hos arbetslöshetskommittéerna anmälda hjälpsökande arbetslösa. Förhållandet har kommit till synes inom flertalet av hjälpverksamhetens grenar. Även ansökningar om dispens från gällande avstängningsbestämmelser ha under månaden nedgått till en obetydlighet. Endast på ett område har förekommit en viss utvidgning av hjälpåtgärderna, nämligen beträffande deltagare i beredskapskurser. Sålunda har ett ökat antal understöd tillhandahållits deltagare i dylika kurser, varjämte bifall även lämnats till framställningar om statsbidrag till bestridande av internatkostnader för kursdeltagare. Kommissionen har hos Kungl. Maj:t hemställt, att olycksfallsförsäkringslagen må äga tillämplighet jämväl för elever vid statliga och statsunderstödda beredskapskurser.

Hela antalet till arbetsmarknadskommissionen rapporterade hjälpsökande

vid juni månads utgång utgjorde 5 406, varav 3 747 (69·3 %) åtnjöto hjälp från stat och kommun. Av dessa senare voro 2 099 (56·0 %) hjälpta med statsmedel. En summarisk redogörelse för den av kommissionen bedrivna hjälpverksamheten under juni månad lämnas i det följande. Om icke annat anmärkts, avse sifferuppgifterna förhållandet vid juni månads utgång. Närmare uppgifter om antalet hjälpta i olika hjälpformer och inom olika län samt en översikt av hjälpverksamhetens omfattning under tiden maj 1939—juni 1940 lämnas i tab. 13 i tabellavdelningen.

Arbetslinjen. Vid månadens utgång bedrev kommissionen 33 statliga reservarbetsföretag (utom arkivarbeten). Sedan föregående månad hade 2 arbeten återupptagits, 1 arbete avslutats och 5 arbeten nedlagts. Enligt styrkebeskeden uppgick arbetsstyrkan till sammanlagt 838 man, varav 350 voro reservarbetare och 488 specialarbetare. Vid 35 statliga arkivarbetsplatser sysselsattes 128 arbetslösa kontorister. Statskommunala reservarbeten bedrevos av 4 städer, 9 landskommuner och 1 vägdistrikt. Till dessa arbeten voro hänvisade 214 arbetslösa, antingen familjeförsörjare eller ungkarlar över 50 år.

Understödslinjen. Dagunderstöd utgick i de tre största städerna samt i 3 kommuner i Västernorrlands län, 2 kommuner i Värmlands län och 3 kommuner i andra län till sammanlagt 993 arbetslösa (utom kursdeltagare), av vilka 821 (82·7 %) voro försörjningspliktiga. Dagunderstöd beviljades företrädesvis äldre familjeförsörjare. För juni månad hade 6 kommuner, varav 3 städer, beviljats tillstånd att bedriva hyreshjälpverksamhet med bidrag av statsmedel.

Ungdomshjälp. Kursverksamhet för arbetslösa bedrevs under juni månad endast i form av beredskapskurser, för vilka redogörelse lämnas i det följande. Av eleverna vid dessa voro 354 anmälda som hjälpsökande och åtnjöto dagunderstöd. Frivillig arbetstjänst, avseende teoretisk och praktisk yrkesutbildning, bedrevs under månaden vid Vännäs yrkesskola. Antalet arbetselever uppgick till 42. Vid kommissionens ungdomsreservarbete vid Pengsjöby, där arbetet består i anläggandet av ett antal småbruk, voro 10 arbetslösa sysselsatta.

Beredskapsarbeten. Enligt statsmakternas beslut skola vid statliga och kommunala beredskapsarbeten i största möjliga utsträckning sysselsättas hos arbetslöshetskommittéer hjälpsökande arbetslösa, företrädesvis familjeförsörjare. Fördelningen av tillgängliga platser på de kommuner, som kunna komma i fråga, verkställes av kommissionen, som i fråga om på senare tid beviljade arbeten äger lämna föreskrifter beträffande uttagning av arbetskraft till företagen samt rörande sysselsättningen vid dessa. Vid månadens utgång voro vid beredskapsarbeten sysselsatta 1 529 av arbetslöshetskommittéer anvisade arbetslösa, av vilka 1 011 voro sysselsatta vid statliga och 518 vid kommunala beredskapsarbeten.

Från och med den 1 juli 1940 har kommissionen jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni att handlägga och avgöra ärenden om beredskapsarbeten. En redogörelse för vissa härav betingade organisatoriska åtgärder lämnas å sid. 512.

Arbeten i öppna marknaden. Under månaden bedrev kommissionen även arbeten, där arbetare, som icke äro anmälda som hjälpsökande arbetslösa, anställas och avlönas enligt öppna marknadens villkor. Hela antalet vid dylika arbeten sysselsatta uppgick till 985 mot 926 föregående månad.

Krigsfamiljebidragsärenden. Kommissionen har under juni månad till samtliga familjebidragsnämnder och övriga myndigheter, som handlägga krigsfamiljebidragsärenden, utsänt »Anvisningar nr 2». Ytterligare ett antal blanketter och formulär, avsedda att underlätta familjebidragsnämndernas fortsatta handläggning av ärenden rörande familjebidrag av olika slag, har utarbetats, varjämte en omfattande konsultationsverksamhet bedrivits.

Utbildningsärenden. Vid månadens utgång voro *beredskapskurser* för omskolning och utbildning av tempoarbetare för verkstadsindustrin anordnade dels av arbetslöshetskommittéerna i Stockholm, Växjö och Göteborg, dels vid verkstadsskolor för arbetslös ungdom i Lysekil, Mölndal, Uddevalla, Arvika, Köja, Sandö, Sundsvall och Piteå, dels ock vid kommunala anstalter för yrkesundervisning i Stockholm, Uppsala, Eskilstuna, Lilla Edet, Trollhättan, Vänersborg, Mariestad och Malmberget. Hela antalet elever fördelade på olika yrkesavdelningar framgår av följande sammanställning.

Avdelningar för	Antal avdelningar	Antal elever
mekaniker	41	608
finmekaniker	5	62
verktygsskötare	1	5
elektromekaniker	1	17
smeder	4	55
svetsare	3	45
gassvetsare	2	20
Summa	57	812

Statsbidrag har under månaden dessutom beviljats till kurser i Södertälje och Tidaholm, vilka beräknas kunna påbörjas under juli månad.

Den under maj månad vid Stockholms stads skolor för yrkesundervisning av arbetsmarknadskommissionen i samarbete med skolöverstyrelsen anordnade 4-veckors kursen för *utbildning av lärare* vid beredskapskurser å annan ort än Stockholm avslutades den 12 juni. Det stora flertalet av kursdeltagarna kunde omedelbart beredas anställning.

Understöd till f. d. tobaksarbetare. Jämlikt Kungl. kungörelsen den 7 juli 1921 (nr 409) har kommissionen att under vissa förutsättningar utbetala understöd åt genom tobaksmonopolets införande nödlidande personer. Under månaden har dylikt understöd utgått till 223 f. d. tobaksarbetare.

Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission.

Statens arbetsmarknadskommissions råd. Kungl. Maj:t har den 28 juni 1940 förordnat 33 personer, huvudsakligen representanter för arbetsgivare- och arbetstagareorganisationer, till ledamöter i den rådgivande församling — Statens arbetsmarknadskommissions råd — som enligt kommissionens instruktion skall stå vid kommissionens sida.

Till ledamöter i rådet ha utsetts:

Ordföranden i svenska pappersindustriarbetareförbundet A. Hj. Adiels, ombudsmannen i Sveriges arbetsledareförbund E. Ahlberg, ordföranden i Sveriges hantverksorganisation, fabrikören S. Anderson, ordföranden i svenska murareförbundet V. E. Björkman, ordföranden i köpmännens garantiförening, direktören P. E. Brolin, ordföranden i mellersta kretsen av byggnadsämnesförbundet, disponenten för Sala tegelbruksaktiebolag, kaptenen C. Camitz, ordföranden i svenska garveriidkareföreningen, direktören G. Ehrnberg, vice ordföranden i Sveriges redareförening, konteramiralen H. Ericson, yrkesinspektrisen Ida Fischer, ordföranden i svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet O. Forslund, ombudsmannen i svenska bankmannaföreningen S. Hallnäs, förtroendemannen i svenska transportarbetareförbundet R. Helgesson, verkställande direktören i pappersmasseförbundet G. Hultman, ledamoten av riksdagens andra kammare, fru Elsa Johansson, ordföranden i svenska lantarbetsgivareföreningen, ledamoten av riksdagens andra kammare, godsägaren C. G. Liedberg, sekreteraren i svenska grov- och fabriksarbetareförbundet C. Lindahl, förste ordföranden i svenska byggnadsträarbetareförbundet N. Linde, ordföranden i Sveriges pappersbruksförbund, disponenten C. J. Malmros, ordföranden i svenska sågverksindustriarbetareförbundet E. Nyström, verkställande direktören i Sveriges textilindustriförbund och Sveriges konfektionsindustriförbund E. W. Paues, lantbrukaren K. Pettersson i Mjölorp, Vreta kloster, ombudsmannen i svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet R. Rosenqvist, verkställande direktören i järnbruksförbundet G. Rudenstam, vice ordföranden i svenska väg- och vattenbyggarnas arbetsgivareförbund, verkställande direktören i aktiebolaget Skånska cementgjuteriet A. E. Sandberg, ordföranden i svenska lantarbetareförbundet G. Sträng, vice ordföranden i svenska byggnadsindustriförbundet, byggmästaren G. A. Svensson, ordföranden i Sveriges verkstadsförening, verkställande direktören i Husqvarna vapenfabriksaktiebolag G. Tham, sekreteraren i svenska metallindustriarbetareförbundet E. Thörnberg, ordföranden i biltrafikens arbetsgivareförbund, direktören G. Wahlstedt, förste ordföranden i svenska textilarbetareförbundet G. Wennström, verkställande direktören i svenska jästfabriksaktiebolaget S. Westerberg, ombudsmannen hos föreningen skogsarbeten, jägmästaren R. Wikander och ordföranden i svenska skofabrikantföreningen, direktören T. Åqvist.

Ändrade bestämmelser rörande hjälpverksamheten för arbetslösa. Fr. o. m. den 1 juli 1940 utföras de statliga reservarbeten, som bedrivits i arbetsmarknadskommissionens regi, efter den öppna marknadens lönevillkor och benämnas »Statliga beredskapsarbeten i Statens arbetsmarknadskommissions regi». Som

en konsekvens härav bortfalla vissa sociala förmåner, som utgått vid de förutvarande statliga reservarbetena, nämligen fri bostad samt ortstillägg. Arbetare, som så önskar, kan tillhandahållas bostad genom kommissionens försorg; ersättning härför erlägges av arbetaren, t. v. med 30 öre per dag. De såsom statligt reservarbete anordnade arkivarbetena för arbetslösa tillhörande tekniska och merkantila yrken samt statskommunala reservarbeten skola däremot även efter 1 juli 1940 bedrivas efter i huvudsak samma normer som hittills.

Genom brev den 28 juni 1940 har Kungl. Maj:t bemyndigat kommissionen att fr. o. m. den 1 juli 1940 tillsvidare handlägga och avgöra ärenden om statliga och kommunala beredskapsarbeten. På grund härav komma bl. a. samma regler i avseende å arbetskraftens hänvisning m. m. att tillämpas vid beredskapsarbeten i kommissionens och i annan myndighets regi. Vidare komma samtliga vid beredskapsarbeten sysselsatta av arbetslöshetskommittéer hänvisade arbetslösa att redovisas i kommittéernas månadsrapporter såsom hjälpsökande, vilket tidigare icke varit fallet med dem som före den 1 juli 1940 voro sysselsatta vid beredskapsarbeten.

Uppgifter om anställande och entledigande av arbetskraft under perioden 16—30 juni 1940. I föregående häfte lämnades en redogörelse för den uppgiftsskyldighet beträffande anställande och entledigande av arbetstagare, som kommissionen med stöd av Kungl. kungörelsen den 10 maj 1940 (SFS 1940: 330) ålagt arbetsgivare. Kommissionens kungörelse härom, given den 14 juni 1940, är intagen i Svensk författningssamling under nr 588. Uppgifter för den första redovisningsperioden, 16—30 juni, ha hittills ($^{15}/_{7}$) inkommit från 619 uppgiftsskyldiga företag. Av dessa uppvisade 346 företag övervägande nyanställningar och 260 företag övervägande entledigande, medan vid 13 företag nyanställningar och entledigande uppvägde varandra. Antalet nyanställda resp. entledigade inom olika näringsgrenar framgår av följande tablå.

	Antal företag	Antal nyanställda	Antal entledigade	Ökning (+) eller minskning (−)
Malmbrytning o. metallindustri	122	1 392	641	+ 751
Jord- o. stenindustri	49	312	640	— 328
Träindustri	32	47	244	— 197
Pappers- o. grafisk industri	16	262	435	— 173
Livsmedelsindustri	37	286	67	+ 219
Textil- o. beklädnadsindustri	47	261	495	— 234
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	10	143	96	+ 47
Kemisk-teknisk industri	22	256	137	+ 119
Byggnadsverksamhet	215	1 848	1 660	+ 188
Handel o. varulager	48	284	325	— 41
Samfärdsel	3	13	14	— 1
Hotell- o. restaurangrörelse	11	226	45	+ 181
Banker	4	47	4	+ 43
Försäkringsföretag	3	34	10	+ 24
Samtliga företag	**619**	**5 411**	**4 813**	**+ 598**

Mera omfattande nyanställningar förekommo under perioden inom kemisk-teknisk industri vid sprängämnesfabriker. Mera omfattande entlediganden förekommo inom jord- och stenindustri vid glasbruk, inom pappers- och grafisk industri vid pappersmassefabriker samt inom handel och varulager vid företag inom mineraloljebranschen.

Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden.

A. Arbetsförmedlingsverksamheten.

Tab. 1. Översikt av verksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna under juni 1940.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
Stockholms stad .	7 109	2 975	2 474	6 078	5 264	3 789	13 187	8 239	6 263	160
Stockholms län . .	1 772	1 508	1 090	1 303	1 982	1 093	3 075	3 490	2 183	88
Uppsala län . . .	1 124	1 463	690	776	647	402	1 900	2 110	1 092	90
Södermanlands län	777	606	394	520	472	316	1 297	1 078	710	120
Östergötlands län .	1 669	2 377	1 180	919	1 094	664	2 588	3 471	1 844	75
Norrköping	971	880	591	430	308	201	1 401	1 188	792	118
Jönköpings län . .	1 633	925	569	1 056	792	527	2 689	1 717	1 096	157
Kronobergs län . .	805	499	274	215	289	182	1 020	788	456	129
Norra Kalmar län .	585	485	277	132	134	83	717	619	360	116
Södra Kalmar län .	1 241	936	559	436	423	260	1 677	1 359	819	123
Gotlands län . . .	201	266	209	126	185	109	327	451	318	73
Blekinge län . . .	1 384	1 376	830	660	812	456	2 044	2 188	1 286	93
Kristianstads län .	1 315	1 200	744	705	1 038	516	2 020	2 238	1 260	90
Malmöh. l.: Malmö	2 617	692	640	2 497	1 322	1 076	5 114	2 014	1 716	254
Hälsingborg . .	979	457	428	442	323	253	1 421	780	681	182
Länet i övrigt .	1 812	1 629	1 346	1 077	960	669	2 889	2 589	2 015	112
Hallands län . . .	800	736	621	480	391	229	1 280	1 127	850	114
Göteborgs stad . .	6 827	2 577	2 433	3 392	1 998	1 439	10 219	4 575	3 872	223
Göteb. o. Boh. län	1 585	741	603	455	516	364	2 040	1 257	967	162
Älvsborgs län . .	1 227	1 334	614	803	946	572	2 030	2 280	1 186	89
Skaraborgs län . .	900	1 148	640	568	700	418	1 468	1 848	1 058	79
Värmlands län . .	1 618	2 683	888	702	969	484	2 320	3 652	1 372	64
Örebro län	1 626	1 735	1 017	1 543	976	670	3 169	2 711	1 687	117
Västmanlands län .	864	1 784	634	670	758	396	1 534	2 542	1 030	60
Kopparbergs län .	823	1 818	623	590	799	404	1 413	2 617	1 027	54
Gävleborgs län . .	1 355	2 328	630	632	570	328	1 987	2 898	1 008	69
Västernorrlands län	2 481	1 784	954	852	610	431	3 333	2 394	1 385	139
Jämtlands län . .	1 136	2 044	693	766	767	469	1 902	2 811	1 162	68
Västerbottens län .	1 195	1 012	669	670	692	456	1 865	1 704	1 125	109
Norrbottens län . .	1 942	2 668	1 264	816	777	554	2 758	3 445	1 818	80
Summa juni 1940	**50 373**	**42 666**	**24 628**	**30 311**	**27 514**	**17 810**	**80 684**	**70 180**	**42 438**	**115**
» maj 1940	58 940	50 063	29 878	30 952	28 857	18 633	89 892	78 920	48 511	114
» juni 1939	44 828	27 649	21 558	21 108	27 824	15 569	65 936	55 473	37 127	119
» » 1938	43 862	19 044	14 763	19 889	22 726	12 106	63 751	41 770	26 869	153
» » 1937	42 145	21 681	15 318	16 721	22 607	11 310	58 866	44 288	26 628	133

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 163 personer under månaden efter beslut av vederbörande arbetslöshetskommitté erhållit hänvisning till reservarbete och arbetsläger.

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 3 148 platser, varav 2 502 manliga och 646 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 1 885 (1 504 manliga och 381 kvinnliga) platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

Tab. 2. Verksamheten inom olika yrkesgrupper vid de

A = ansökningar L = lediga

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk			Skogshushållning			Malmbrytning, metall- o. maskin-industri			Trävaruindustri, pappers- o. grafisk industri		
		A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T
1	*Manliga avdeln.* . .	**3 756**	**8 223**	**4 330**	**1 751**	**13 920**	**2 364**	**3 739**	**2 416**	**1 598**	**5 968**	**879**	**778**
2	Stockholms stad . . .	4	5	5	4	—	—	695	430	302	225	33	25
3	Stockholms län	334	703	444	39	277	181	171	72	51	50	34	30
4	Uppsala län	146	414	187	29	523	34	50	19	11	46	17	13
5	Södermanlands län . .	64	226	91	14	66	9	179	80	77	147	26	20
6	Östergötlands län . . .	216	899	390	14	633	50	177	306	243	297	46	39
7	Norrköping	84	197	134	5	135	11	60	49	24	68	18	16
8	Jönköpings län	53	251	75	20	165	31	61	30	19	760	103	103
9	Kronobergs län	65	95	43	13	163	22	64	16	13	270	18	16
10	Kalmar län	108	351	176	26	350	36	59	79	18	833	179	179
11	Gotlands län	84	100	73	—	9	—	—	2	—	4	—	—
12	Blekinge län	68	166	57	2	364	10	128	28	4	61	13	3
13	Kristianstads län . . .	342	656	333	9	65	6	44	19	11	211	13	8
14	Malmöhus l.: Malmö .	39	198	160	—	—	—	169	36	34	94	9	7
15	Hälsingborg	49	69	54	—	—	—	48	12	6	21	3	3
16	Länet i övrigt . . .	357	702	496	2	2	1	77	57	46	36	15	11
17	Hallands län	270	389	301	3	29	12	39	12	11	85	5	5
18	Göteborgs stad	74	100	70	2	11	11	643	127	123	562	19	16
19	Göteborgs o. Bohus län .	56	124	71	1	26	12	49	67	63	105	26	24
20	Älvsborgs län	98	257	84	12	269	11	110	283	84	198	30	28
21	Skaraborgs län	168	469	194	14	166	19	66	46	40	117	29	28
22	Värmlands län	182	347	161	161	1 804	293	128	35	17	292	25	13
23	Örebro län	146	378	181	53	583	177	164	165	94	136	41	34
24	Västmanlands län . .	122	339	139	24	834	46	188	298	185	37	12	1
25	Kopparbergs län . . .	137	188	118	185	1 318	231	55	54	46	57	21	15
26	Gävleborgs län	80	115	45	183	1 758	217	88	50	36	194	22	22
27	Västernorrlands län . .	117	109	65	220	1 160	386	81	2	2	758	64	63
28	Jämtlands län	97	138	77	320	1 577	335	52	7	6	46	26	26
29	Västerbottens län . . .	79	125	65	127	359	126	34	12	9	102	15	13
30	Norrbottens län	117	113	41	269	1 274	97	60	23	23	156	17	17
31	*Kvinnliga avdeln.* .	**453**	**2 754**	**1 297**	—	—	—	**107**	**148**	**106**	**241**	**108**	**88**
32	Stockholms stad . . .	31	39	39	—	—	—	45	41	35	57	53	42
33	Stockholms län	15	260	198	—	—	—	10	6	6	6	3	3
34	Uppsala län	16	89	13	—	—	—	1	—	—	—	—	—
35	Södermanlands län . .	11	39	24	—	—	—	18	11	8	8	2	2
36	Östergötlands län . . .	10	194	114	—	—	—	1	19	13	1	3	2
37	Norrköping	—	64	62	—	—	—	—	24	22	6	16	11
38	Jönköpings län	8	92	20	—	—	—	—	39	16	18	—	—
39	Kronobergs län	8	44	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40	Kalmar län	11	56	13	—	—	—	—	—	—	30	4	4
41	Gotlands län	4	39	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Blekinge län	14	75	16	—	—	—	5	—	—	—	1	1
43	Kristianstads län . . .	24	151	80	—	—	—	—	—	—	1	—	—
44	Malmöhus l.: Malmö .	11	112	98	—	—	—	4	—	—	30	11	10
45	Hälsingborg	3	11	11	—	—	—	1	—	—	3	1	1
46	Länet i övrigt . . .	72	196	142	—	—	—	—	—	—	4	—	—
47	Hallands län	6	34	12	—	—	—	—	—	—	5	—	—
48	Göteborgs stad	1	31	28	—	—	—	15	—	—	24	6	5
49	Göteborgs o. Bohus län .	9	74	61	—	—	—	—	—	—	14	3	3
50	Älvsborgs län	55	77	66	—	—	—	—	—	—	2	—	—
51	Skaraborgs län	16	144	85	—	—	—	2	3	3	8	1	—
52	Värmlands län	3	136	18	—	—	—	—	—	—	—	1	1
53	Örebro län	7	45	12	—	—	—	—	—	—	15	2	2
54	Västmanlands län . . .	8	89	16	—	—	—	4	4	2	1	1	1
55	Kopparbergs län . . .	16	97	30	—	—	—	—	1	1	—	—	—
56	Gävleborgs län	18	55	16	—	—	—	—	—	—	2	—	—
57	Västernorrlands län . .	12	73	9	—	—	—	—	—	—	6	—	—
58	Jämtlands län	31	218	55	—	—	—	1	—	—	—	—	—
59	Västerbottens län . . .	20	118	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—
60	Norrbottens län	13	102	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—

platser T = tillsatta platser.

Byggnadsverksamhet			Övriga till industri o. hantverk hörande grupper			Sjöfart o. fiske			Kontorsarbete, allm. tjänst o. fria yrken			Övriga till handel o. samfärdsel hörande grupper			Diversearbete o. husligt arbete			Ungdom u. utbildning	
A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	
8 312	**3 363**	**3 105**	**4 499**	**2 019**	**1 543**	**4 316**	**2 090**	**2 026**	**3 193**	**3 195**	**3 014**	**5 641**	**4 245**	**3 662**	**4 459**	**2 316**	**4 790**	**4 739**	1
1 658	124	114	591	342	293	464	322	313	697	457	351	1 659	1 014	823	406	248	713	706	2
297	77	69	69	36	33	36	2	1	30	68	61	133	98	88	194	141	434	419	3
131	200	196	61	11	7	13	—	—	380	163	145	92	63	45	108	53	70	68	4
131	26	24	44	17	14	11	9	9	10	54	54	39	49	44	73	53	67	65	5
182	164	160	102	46	35	44	22	22	56	93	91	183	118	103	171	50	234	227	6
101	22	22	88	58	43	93	26	21	20	60	59	255	302	248	21	13	176	176	7
83	53	47	202	74	47	6	—	—	235	148	147	68	45	44	96	56	49	49	8
135	28	27	116	84	60	—	—	—	17	64	64	39	18	16	47	13	40	39	9
118	23	21	116	41	33	256	148	142	18	80	77	71	92	81	139	78	83	82	10
6	8	8	7	78	70	42	22	19	2	2	1	33	24	22	21	21	2	2	11
298	218	215	145	29	26	184	98	94	28	75	73	117	223	198	283	162	70	70	12
193	57	54	96	149	112	86	18	14	26	77	76	92	95	83	93	51	123	123	13
621	43	42	222	19	17	202	73	72	170	93	90	383	150	148	238	71	479	479	14
79	28	28	50	6	6	377	207	207	27	22	22	136	103	95	82	7	111	110	15
261	155	148	218	150	129	225	215	213	159	83	70	107	150	135	202	100	168	168	16
61	41	40	97	33	32	85	74	73	10	47	47	29	22	19	69	84	52	52	17
1 147	111	105	407	84	68	1 514	602	590	276	534	528	1 072	762	698	470	227	661	660	18
250	108	103	677	145	121	131	81	77	18	28	28	63	65	39	188	71	47	47	19
231	130	108	240	69	45	14	7	7	27	93	92	98	95	64	135	101	67	64	20
107	93	72	106	94	53	26	7	7	28	64	58	66	100	92	80	80	124	122	21
269	110	90	164	61	44	47	24	24	100	74	71	130	91	81	93	112	53	52	22
245	106	100	374	168	150	18	1	1	75	107	107	154	89	78	89	97	172	172	23
169	38	32	47	26	19	30	4	4	54	44	42	56	115	94	63	74	77	74	24
27	33	33	33	13	11	3	—	—	118	93	91	39	32	21	140	66	29	29	25
137	60	60	61	12	11	126	61	55	38	126	124	129	56	50	210	68	112	109	26
414	211	208	81	9	6	206	26	24	202	138	138	173	28	25	138	37	92	91	27
160	66	53	24	61	32	3	1	1	184	58	58	64	92	87	73	18	114	113	28
381	251	229	18	16	5	38	13	12	157	116	115	51	64	54	123	41	85	85	29
420	779	697	43	88	21	36	27	24	31	134	134	110	90	87	414	123	286	286	30
10	**3**	**2**	**4 688**	**1 360**	**893**	**282**	**188**	**178**	**4 384**	**3 833**	**3 195**	**4 526**	**5 645**	**3 836**	**11 503**	**13 475**	**8 215**	**4 117**	31
1	1	1	577	329	214	195	149	145	791	482	306	1 287	1 311	1 004	2 417	2 859	2 003	677	32
—	—	—	88	60	38	2	—	—	52	98	46	91	238	112	791	1 317	690	248	33
—	—	—	125	7	4	—	—	—	344	212	198	34	81	50	191	258	137	65	34
2	—	—	41	34	9	—	—	—	49	83	80	58	78	56	228	225	137	105	35
—	—	—	69	41	24	—	1	1	69	115	92	87	169	115	535	552	303	147	36
—	—	—	105	36	8	2	—	—	34	17	12	55	71	39	107	80	47	121	37
—	—	—	333	75	64	—	—	—	242	169	158	98	128	93	301	289	176	56	38
—	—	—	11	10	7	—	—	—	16	69	64	40	45	35	95	121	70	45	39
2	—	—	60	8	5	1	5	4	68	51	48	86	99	80	249	334	189	61	40
—	—	—	—	10	9	2	2	1	16	10	7	35	43	26	60	81	48	9	41
—	—	—	18	24	14	—	—	—	85	92	75	143	211	114	316	409	236	79	42
—	—	—	70	53	32	—	—	—	57	57	43	137	238	133	295	479	228	121	43
—	—	—	763	74	46	3	—	—	203	97	84	449	354	297	663	674	541	371	44
—	—	—	58	9	5	1	—	—	18	62	59	48	109	79	199	131	98	111	45
—	—	—	146	54	47	3	3	3	239	107	96	90	166	100	357	434	281	166	46
—	—	—	118	10	10	1	—	—	42	24	19	87	131	97	154	192	91	67	47
—	—	—	859	140	115	57	16	14	408	295	203	499	448	351	926	1 062	723	603	48
—	1	1	70	40	23	1	1	1	57	70	56	87	133	93	174	194	126	43	49
—	—	—	200	109	38	1	—	—	65	170	135	75	143	68	337	447	265	68	50
—	—	—	84	22	14	—	—	—	65	87	68	49	80	55	243	363	193	101	51
—	—	—	79	24	12	—	1	—	128	141	125	76	153	85	348	513	243	68	52
—	—	—	659	110	102	—	3	3	75	187	169	132	181	125	502	448	257	153	53
—	1	—	30	19	14	—	—	—	125	109	89	101	149	79	338	386	195	63	54
5	—	—	27	18	14	—	—	—	134	112	83	134	191	101	252	380	175	22	55
—	—	—	43	12	11	1	1	1	56	110	90	128	140	81	290	252	129	94	56
—	—	—	35	6	3	11	4	4	172	76	70	90	95	79	486	356	366	40	57
—	—	—	9	13	8	—	—	—	356	134	128	143	201	149	187	201	129	39	58
—	—	—	8	9	3	—	1	—	367	261	258	60	63	43	191	240	133	24	59
—	—	—	3	4	—	1	1	1	51	336	334	127	136	97	271	198	106	350	60

Tab. 3. Översikt av verksamheten inom olika yrkesgrupper under juni 1940.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk o. skogshush.	5 507	22 143	6 694	453	2 754	1 297	5 769	5 960	24 897	7 991
Jordbruk	3 756	8 223	4 330	453	2 754	1 297	4 030	4 209	10 977	5 627
Skogshushållning . .	1 751	13 920	2 364	—	—	—	1 739	1 751	13 920	2 364
Industri o. hantverk .	22 518	8 677	7 024	5 046	1 619	1 089	26 454	27 564	10 296	8 113
Malmbrytning . . .	74	117	90	—	—	—	74	74	117	90
Metall- o. maskinind.	3 665	2 299	1 508	107	148	106	3 637	3 772	2 447	1 614
Jord- och stenind. .	1 380	781	568	37	26	8	1 377	1 417	807	576
Trävaruindustri . .	4 864	811	718	67	8	7	4 765	4 931	819	725
Pappers- o. graf. ind.	1 104	68	60	174	100	81	1 233	1 278	168	141
Livsmedelsindustri .	884	571	447	516	439	284	1 241	1 400	1 010	731
Textil- o. bekl.-ind.	682	155	108	3 030	662	410	3 599	3 712	817	518
Läder- o. gummiind.	1 124	225	153	942	85	71	2 032	2 066	310	224
Kemisk-teknisk ind. .	240	184	177	163	148	120	392	403	332	297
Byggnadsverksamh. .	8 312	3 363	3 105	10	3	2	7 925	8 322	3 366	3 107
Kraft- o. värmeprod.	189	103	90	—	—	—	179	189	103	90
Sjöfart och fiske . .	4 316	2 090	2 026	282	188	178	4 437	4 598	2 278	2 204
Handel o. samfärdsel	8 834	7 440	6 676	8 910	9 478	7 031	16 544	17 744	16 918	13 707
Kontorsarbete . . .	971	271	210	1 241	385	339	2 158	2 212	656	549
Affärs- o. lagerarb. .	2 089	512	437	1 029	548	364	2 952	3 118	1 055	801
Landtransport . . .	3 092	3 389	2 948	209	431	329	2 936	3 301	3 820	3 277
Hotell- o. rest.-rör. .	460	344	277	3 288	4 671	3 143	3 217	3 748	5 015	3 420
Litter. o. konstn. arb.	270	67	67	66	8	7	333	336	75	74
Förvaltn. o. underv. .	1 826	2 681	2 658	2 161	2 080	2 064	3 966	3 987	4 761	4 722
Sjukvård o. hygien .	126	176	79	916	1 360	785	982	1 042	1 536	864
Husligt arbete . . .	89	74	51	11 196	13 440	8 181	7 721	11 285	13 514	8 232
Diversearbete	4 370	2 242	2 157	307	35	34	4 139	4 677	2 277	2 191
Ungdom ut. särsk. utb.	4 739	—	—	4 117	—	—	8 714	8 856	—	—
Summa	**50 373**	**42 666**	**24 628**	**30 311**	**27 514**	**17 810**	**73 778**	**80 684**	**70 180**	**42 438**
Därav under 18 år	5 872	3 715	2 986	5 554	3 591	2 891	11 212	11 426	7 306	5 877

Tab. 4. Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft under maj och juni 1940 samt under juni 1939.

Huvudgrupper	Ansökningar på 100 lediga platser									Tillsatta platser på 100 lediga		
	Manliga			Kvinnliga			Tillsammans					
	Juni 1940	Maj 1940	Juni 1939	Juni 1940	Maj 1940	Juni 1939	Juni 1940	Maj 1940	Juni 1939	Män	Kv.	Tills.
Jordbruk o. skogshush.	25	34	104	16	33	18	24	34	93	30	47	32
Jordbruk	46	48	60	16	33	18	38	45	54	53	47	51
Skogshushållning . .	13	22	293	.	.	.	13	22	293	17	.	17
Industri o. hantverk .	260	294	235	312	359	177	268	303	223	81	67	79
Sjöfart och fiske . .	207	270	133	150	198	107	202	264	131	97	95	97
Handel o. samfärdsel	119	140	85	94	117	52	105	127	66	90	74	81
Husligt arbete . . .	.	.	.	83	84	71	84	85	71	.	61	61
Diversearbete	195	177	298	.	.	.	205	178	297	96	.	96
Summa	**118**	**118**	**162**	**110**	**107**	**76**	**115**	**114**	**119**	**58**	**65**	**60**
Därav under 18 år	158	99	111	155	133	90	156	114	101	80	81	80

Tab. 5. Sysselsatta personer i slutet av juni 1940 i jämförelse med slutet av maj 1940.

Näringsgrenar	Företag med uppgifter för såväl maj 1940 som juni 1940									
	Antal företag	Juni 1940		Indextal för juni 1940 (maj 1940=100)[1]						
		Arbetare	Övriga	Arbetare			Övriga	Samtliga		
				Män	Kv.	S:a	S:a	Män	Kv.	S:a
Malmbrytning o. metallind.	1 079	79 018	15 618	89·8	83·3	89·3	93·1	90·2	86·8	89·9
Gruvor o. anrikningsverk	13	1 907	106	99·7	·	99·8	99·1	99·7	·	99·8
Järn-, stål- o. kopparverk	25	12 833	1 667	92·7	129·1	92·9	97·1	93·1	101·8	93·3
Järn- o. stålmanufaktur	248	9 619	1 257	83·5	96·8	84·5	84·5	83·6	93·4	84·5
Mekaniska verkstäder	537	39 134	9 012	89·5	69·9	88·3	93·0	90·1	78·6	89·1
Skeppsvarv	39	4 363	704	86·0	—	86·0	97·1	87·2	97·6	87·4
Elektriska verkstäder	62	6 366	1 970	93·4	91·2	92·9	95·7	93·7	93·1	93·5
Annan metallindustri	155	4 796	902	94·0	94·6	94·1	91·6	93·7	93·6	93·7
Jord- o. stenindustri	407	13 823	1 381	95·0	95·2	95·0	92·7	94·9	94·3	94·8
Kolgruvor	3	825	39	102·4	—	102·4	·	102·1	·	102·2
Torvindustri	48	1 022	31	137·0	71·1	127·6	·	135·7	72·4	126·9
Stenbrott o. stenhuggerier	86	1 935	179	91·3	·	91·4	88·6	91·0	·	91·2
Cementfabriker, kalkbruk	81	2 568	270	97·7	·	97·3	86·8	96·9	80·2	96·2
Tegelbruk	129	3 458	407	94·1	·	94·5	99·3	94·7	106·5	95·0
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	17	2 523	275	96·4	100·4	98·0	89·0	95·5	99·5	97·1
Glasbruk	43	1 492	180	76·4	77·2	76·5	94·7	78·0	79·6	78·1
Träindustri	496	12 519	1 258	98·5	98·0	98·5	100·6	98·6	100·0	98·7
Sågverk o. hyvlerier	191	6 212	441	102·7	·	102·6	103·3	102·7	95·7	102·7
Snickeri- o. möbelfabriker	272	5 147	685	95·8	111·3	96·0	100·6	96·2	106·0	96·5
Annan trävaruindustri	33	1 160	132	88·9	95·0	89·6	93·0	89·1	95·6	90·0
Pappers- o. grafisk ind.	457	18 839	4 623	85·2	88·4	85·9	94·4	86·3	91·2	87·4
Pappersmassefabriker	41	4 514	670	78·9	·	78·5	93·3	79·7	101·5	80·2
Pappersbruk o. pappfabr.	46	5 194	761	83·1	82·3	82·9	95·7	84·6	83·4	84·4
Annan pappersindustri	95	2 495	489	88·6	88·5	88·5	95·9	89·4	89·8	89·6
Grafisk industri	275	6 636	2 703	92·6	96·8	93·4	94·0	92·7	96·1	93·6
Livsmedelsindustri	575	18 257	5 587	93·2	91·5	92·6	97·2	93·4	93·9	93·6
Kvarnar	37	991	274	92·6	76·1	91·1	91·6	92·3	83·0	91·3
Bagerier	138	3 311	917	96·3	90·6	94·0	102·8	97·2	94·2	95·8
Råsockerbruk o. raffinad.	22	2 590	370	77·4	72·6	76·3	89·4	78·7	74·3	77·8
Choklad- o. karamellfabr.	44	1 370	337	87·9	90·6	90·0	97·1	89·8	91·9	91·3
Bryggerier o. läskedrycksf.	151	4 358	874	102·2	105·7	102·9	96·6	100·7	105·7	101·3
Tobaksfabriker	6	1 509	160	99·1	90·1	91·9	97·0	98·1	90·6	92·4
Slakterier o. konservfabr.	86	2 489	1 106	98·4	100·7	99·2	97·6	97·7	100·2	98·7
Annan livsmedelsindustri	91	1 639	1 549	90·5	90·5	90·5	97·4	91·9	95·5	93·7
Textil- o. beklädnadsind.	462	44 395	5 171	94·7	91·6	92·6	94·1	94·5	91·9	92·7
Bomullsindustri	34	9 106	670	99·4	98·8	99·1	101·4	99·6	99·0	99·2
Jute- o. linneindustri	12	2 782	187	99·8	99·1	99·4	96·4	99·4	99·1	99·2
Ylleindustri	54	8 426	878	90·2	96·5	93·6	94·7	90·7	96·5	93·7
Trikåfabriker	84	5 614	658	92·2	90·9	91·2	93·2	92·0	91·2	91·4
Skrädderier o. sömnadsfabr.	174	14 170	1 940	93·4	88·9	89·5	92·1	92·4	89·3	89·8
Annan hithörande industri	104	4 297	838	93·9	81·8	86·4	92·7	93·5	83·4	87·4
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	229	17 866	2 413	96·9	97·1	97·0	91·1	96·4	96·1	96·3
Garverier	24	2 096	211	96·9	100·8	97·4	95·5	96·8	100·0	97·2
Skofabriker	88	7 347	767	97·6	95·6	96·6	80·3	96·0	93·5	94·8
Gummivarufabriker	22	6 061	937	97·7	98·3	98·0	101·5	98·1	98·8	98·5
Annan hithörande industri	95	2 362	498	93·8	98·0	95·4	90·7	93·6	95·9	94·5
Kemisk-teknisk industri	163	5 583	2 446	69·8	65·6	68·4	95·8	75·5	73·9	74·9
Färg-, olje- o. parfymfabr.	67	1 748	1 222	77·3	89·2	81·3	93·6	80·7	93·2	86·0
Sprängämnesfabriker	6	207	22	106·2	103·0	104·0	·	105·0	104·3	104·6
Tändsticksfabriker	8	306	222	12·5	15·6	13·8	115·0	24·8	17·7	22·0
Annan kemisk-tekn. ind.	82	3 322	980	93·0	89·9	92·1	94·8	93·7	90·3	92·7
Samtliga industrigrupper	3 868	210 300	38 497	90·9	90·2	90·7	94·2	91·2	91·1	91·2
Byggnadsverksamhet	863	10 326	1 337	91·1	·	91·0	93·8	91·2	97·2	91·3
Statliga verk o. byggn.-arb.	174	27 706	5 875	102·4	101·5	102·3	93·1	100·7	99·9	100·6
Komm. verk o. byggnadsarb.	188	13 737	3 021	91·2	103·4	91·8	97·5	92·1	101·7	92·8
Handel o. varulager	1 162	5 302	19 198	91·7	88·6	91·0	97·0	93·5	97·5	95·6
Samfärdsel	147	5 509	1 213	97·9	96·7	97·9	96·7	97·9	91·7	97·6
Banker	114	—	4 270	—	—	—	102·3	99·3	107·1	102·3
Försäkringsföretag	53	—	3 815	—	—	—	94·0	95·0	93·4	94·0
Samtliga näringsgrenar	6 569	272 880	77 226	92·3	90·7	92·0	95·4	92·7	92·7	92·7

[1] Se Anm. vid slutet av tabellavdelningen.

Tab. 6. Sysselsatta personer i slutet av juni 1940 i jämförelse med slutet av maj 1940 inom vissa näringsgrenar och olika län.

Län	Indextal över antalet sysselsatta personer i slutet av juni 1940 med slutet av maj 1940 som bas[1]														
	Malmbrytn. o. metallind.	Jord- o. stenindustri	Träindustri	Pappers- o. grafisk ind.	Livsmedelsindustri	Textil- o. beklädnadsind.	Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	Kemisk-teknisk ind.	Samtliga industrigrupper	Byggnadsverksamhet	Statl. o. komm. verk	Handel o. varulager	Banker o. försäkr.-företag	Samtliga näringsgrenar
Stockholms stad	88·7	91·4	85·9	92·9	92·3	80·7	97·1	85·3	88·8	91·5	96·0	93·1	97·2	91·6
Stockholms län	93·9	110·7	99·1	140·0	103·8	98·2	·	93·0	97·2	75·0	98·1	106·7	·	97·2
Uppsala »	76·7	104·1	70·6	91·1	92·9	71·5	93·0	100·0	80·9	85·4	109·4	101·4	101·4	84·2
Södermanlands »	94·4	100·0	98·8	94·6	96·0	99·6	·	96·2	96·1	93·8	100·9	93·5	102·8	96·7
Östergötlands »	91·6	103 4	93·6	95·1	99·6	94·4	100·1	97·5	94·1	90·6	97·6	101·4	95·7	94·7
Jönköpings »	92·8	95·3	92·5	79·4	97·7	88·2	99·8	44·0	88·2	88·6	100·0	96·2	98·8	89·2
Kronobergs »	94·2	78·4	100·0	64·1	102·7	90·6	92·9	—	81·5	106.3	113·3	100·5	·	83·5
Kalmar »	95·4	73·7	119·0	94·9	99·1	94·1	·	54·0	93·2	102·1	90·1	89·9	·	93·2
Gotlands »	118·0	108·8	·	100·0	92·4	—	—	—	103·3	·	97·7	94·9	·	102·1
Blekinge »	60·1	89·3	105·8	69·4	84·3	98·5	94·9	71·9	75·7	94·7	87·1	102·4	·	81·8
Kristianstads »	101·0	104·1	90·8	89·2	87·1	79·3	101·1	97·4	95·8	119·2	104·4	99·3	·	96·5
Malmöhus »	95·6	79·7	93·8	91·4	87·7	91·6	98·7	92·6	92·0	90·0	95·3	94·6	105·3	92·7
Hallands »	103·1	103·8	·	90·8	97·5	98·0	85·1	—	98·3	94·4	75·5	98·4	·	97·5
Göteb. o. Bohus »	60·6	91·2	81·7	91·3	95·1	95·7	91·4	84·8	81·7	96·1	94·1	95·4	99·3	85·7
Älvsborgs »	99·7	108·7	101·3	85·6	100·6	95·5	96·0	89·2	96·0	89·3	100·1	96·7	93·4	96·3
Skaraborgs »	93·2	100·6	97·1	149·7	103·7	79·2	97·6	9·2	83·2	91·5	99·2	99·5		88·0
Värmlands »	91·8	131·3	104·1	85·0	102·8	87·6	99·3	·	91·3	89·5	99·8	98·9	95·2	92·3
Örebro »	99·3	105·0	105·9	94·2	99·1	82·5	91·3	79·6	96·9	74·1	102·1	106·4	115·2	97·4
Västmanlands »	83·1	101·7	91·3	92·6	97·9	—	100·0	—	86·0	86·8	97·0	96·5	·	87·3
Kopparbergs »	100·3	—	118·6	·	·	·	·	·	95·9	·	107·9	101·6	·	100·7
Gävleborgs »	104·8	97·1	99·9	64·5	98·8	97·4	89·8	85·7	97·1	93·9	93·3	96·4	·	96·6
Västernorrlands »	95·3	—	121·3	—	100·5	93·8	97·5	—	104·3	·	107·0	96·3	100·0	104·9
Jämtlands »	99·0	·	120·8	78·5	109·1	—	·	—	94·8	102·2	104·6	95·0	—	99·7
Västerbottens »	105·8	326·3	113·1	96·3	90·4	—	108·3	—	106·8	88·8	123·1	100·4	·	108·8
Norrbottens »	119·7	·	93·8	78·2	97·6	·	·	·	103·0	86·4	108·0	101·6	—	104·0
Hela riket	89·9	94·8	98·7	87·4	93·6	92·7	96·3	74·9	91·2	91·3	97·9	95·6	98·2	92·6

Tab. 7. Indextal över antalet sysselsatta arbetare september 1939—juni 1940 (bas: september 1939).

Näringsgrenar	1939			1940					
	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni
Malmbrytn. o. metallind. . . .	98·8	100·2	95·9	97·0	97·1	98·4	94·4	93·8	83·8
Jord- o. stenindustri	87·8	83·6	76·0	69·2	64·8	64·8	63·2	67·8	64·4
Träindustri	86·5	82·0	73·4	70·9	69·5	71·2	67·7	68·2	67·2
Pappers- och grafisk ind. . . .	97·4	97·6	92·3	91·4	90·9	91·9	82·8	74·9	64·3
Livsmedelsindustri	114·2	113·9	96·4	96·0	95·3	93·7	95·8	97·6	90·4
Textil- o. beklädnadsind. . . .	99·7	100·9	97·7	100·3	102·4	102·7	99·7	98·4	91·1
Läder-, hår- och gummiv.-ind. .	100·5	102·6	98·3	98·9	100·9	102·5	100·5	99·0	96·0
Kemisk-teknisk ind.	101·8	106·4	101·3	102·2	102·4	105·8	100·9	91·2	62·4
Samtliga industrigrenar	**98·6**	**98·9**	**92·9**	**92·9**	**92·9**	**93·7**	**90·0**	**88·6**	**80·4**
Byggnadsverksamhet	88·1	74·1	59·3	56·6	55·8	51·8	57·8	58·7	53·4
Statl. verk o. byggn.-arb. . . .	105·9	100·6	86·4	90·3	93·1	96·5	100·7	105·9	108·3
Komm. verk o. byggn.-arb. . .	97·2	97·9	90·4	86·2	83·3	85·7	83·0	80·8	74·2
Handel o. varulager	88·0	86·9	85·5	81·0	78·8	80·5	73·9	72·1	65·6
Samtliga näringsgrenar	**98·2**	**97·3**	**90·4**	**89·8**	**89·4**	**90·5**	**88·1**	**87·3**	**80·3**

[1] Se Anm. vid slutet av tabellavdelningen.

Tab. 8. Arbetstillgången enligt uppgifter från företagare (konjunktursiffror).

Näringsgrenar	1939					1940					
	2 kv.	3 kv.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni
Malmbrytning o. metallindustri	4·15	4·11	3·99	3·99	4·05	3·99	4·02	3·84	3·81	3·64	3·77
Gruvor o. anrikningsverk	3·74	3·62	2·99	3·33	4·11	3·46	3·80	3·51	3·90	3·84	4·19
Järn-, stål- o. kopparverk	4·11	4·14	4·36	4·25	4·71	4·70	4·44	4·31	4·32	3·98	3·87
Järn- o. stålmanufaktur	4·05	4·15	4·28	4·11	3·94	3·59	3·53	3·21	3·31	3·14	3·07
Mekaniska verkstäder	4·22	4·09	3·86	3·93	3·96	4·01	4·06	3·98	3·95	3·82	4·05
Skeppsvarv	3·71	3·72	2·90	2·97	3·94	3·95	3·84	4·22	3·96	3·76	4·08
Elektriska verkstäder	4·43	4·46	4·24	4·24	3·94	3·78	4·34	3·68	3·50	3·66	3·30
Annan metallindustri	4·27	4·40	4·32	4·17	4·07	3·56	3·51	3·28	3·02	2·72	2·81
Jord- o. stenindustri	3·73	3·76	3·24	3·19	3·06	2·80	2·51	2·74	2·62	2·69	2·85
Kolgruvor	3·90	4·00	3·00	3·51	3·52	3·50	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00
Torvindustri	3·96	3·90	3·46	3·16	2·69	3·26	3·49	3·53	3·56	4·14	4·20
Stenbrott o. stenhuggerier	3·03	3·29	2·76	2·54	2·57	2·26	1·54	2·10	2·12	2·22	2·30
Cementfabriker, kalkbruk	4·15	4·17	3·59	3·14	3·08	2·86	2·81	2·69	3·20	3·26	3·05
Tegelbruk	4·04	3·78	2·87	3·08	3·10	3·25	2·84	2·96	2·57	2·65	3·08
Porslins-, kakel- o. lergodsfabr.	3·47	3·45	3·51	3·58	3·32	2·79	2·71	2·86	2·18	1·23	2·22
Glasbruk	3·70	3·93	3·44	3·56	3·07	2·46	2·39	2·45	2·32	2·38	2·37
Träindustri	3·92	3·74	3·24	3·23	3·30	2·93	2·88	2·85	2·70	2·81	2·80
Sågverk o. hyvlerier	3·91	3·59	2·89	2·95	3·32	3·26	3·15	3·27	2·98	3·22	3·22
Snickeri- o. möbelfabriker	3·99	3·94	3·61	3·51	3·29	2·59	2·60	2·48	2·39	2·40	2·34
Annan trävaruindustri	3·67	3·77	3·12	3·45	3·18	3·15	2·81	2·92	2·67	2·61	2·86
Pappers- o. grafisk industri	3·54	3·69	3·47	3·66	3·66	3·48	3·49	3·37	2·89	2·87	2·45
Pappersmassefabriker	3·06	3·44	3·28	3·36	3·57	3·45	3·43	3·49	3·13	2·64	2·45
Pappersbruk o. pappfabriker	3·63	3·80	3·80	4·04	4·28	4·37	3·99	3·87	2·91	1·97	2·15
Annan pappersindustri	4·30	4·32	3·75	4·18	3·83	3·42	3·50	3·12	2·93	2·72	2·89
Grafisk industri	4·04	3·78	3·24	3·38	3·12	2·98	2·95	2·91	2·65	2·41	2·46
Livsmedelsindustri	3·78	3·86	3·62	3·64	3·61	3·33	3·35	3·36	3·57	3·59	3·62
Kvarnar	3·54	4·06	3·64	3·85	3·65	3·31	3·29	3·56	4·18	3·92	3·56
Bagerier	3·66	3·94	3·30	3·43	3·49	3·14	3·18	3·33	3·77	3·87	3·59
Råsockerbruk o. raffinaderier	3·57	4·04	3·69	3·67	3·14	3·26	3·42	3·15	3·54	3·56	3·85
Choklad- o. karamellfabriker	3·74	3·84	4·59	4·40	4·43	3·10	3·59	3·33	3·44	3·49	3·83
Bryggerier o. läskedrycksfabr.	3·90	3·75	2·87	3·06	3·26	3·02	2·86	3·09	3·22	3·53	3·63
Tobaksfabriker	3·90	3·89	4·22	3·72	4·23	4·42	3·91	4·00	3·32	3·05	3·29
Slakterier o. konservfabriker	3·92	3·71	3·48	3·63	3·60	3·32	3·35	3·34	3·52	3·43	3·34
Annan livsmedelsindustri				3·65	3·77	3·69	3·74	3·70	3·82	3·58	3·77
Textil- o. beklädnadsindustri	3·98	4·10	4·28	4·29	4·24	4·11	4·12	4·09	3·93	3·85	3·66
Bomullsindustri	3·86	3·99	4·30	4·54	4·56	4·28	4·32	4·31	4·19	4·41	4·11
Jute- o. linneindustri	4·20	4·35	4·45	4·34	4·29	4·52	4·40	4·23	4·41	4·16	3·95
Ylleindustri	4·00	4·00	4·46	4·52	4·53	4·57	4·55	4·60	4·51	4·33	4·23
Trikåfabriker	4·04	4·12	4·34	4·34	4·14	4·31	4·26	4·31	4·04	3·98	3·66
Skrädderier o. sömnadsfabriker	4·06	4·19	4·23	4·08	4·04	3·78	3·76	3·73	3·50	3·33	3·21
Annan hithörande industri	3·78	4·22	3·87	3·94	3·79	3·84	3·83	3·74	3·42	3·05	2·97
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	3·53	3·96	4·18	4·38	4·23	4·34	4·25	4·13	4·03	3·97	3·65
Garverier	4·03	4·11	4·63	4·41	4·62	4·62	4·57	4·45	4·59	4·47	3·97
Skofabriker	3·79	4·27	4·37	4·48	4·45	4·46	4·36	4·16	3·91	3·91	3·85
Gummivarufabriker	2·88	3·54	3·76	4·23	3·96	4·34	4·28	4·22	4·28	4·17	3·42
Annan hithörande industri	3·95	3·84	4·09	4·39	3·92	3·77	3·76	3·58	3·39	3·26	3·45
Kemisk-teknisk industri	3·61	3·92	4·08	4·14	4·17	3·95	3·95	3·70	3·20	2·75	3·09
Färg-, olje- o. parfymfabriker	3·73	3·97	3·63	4·07	4·30	3·79	3·41	3·31	3·58	3·09	2·63
Sprängämnesfabriker	·	·	4·93	4·69	3·88	4·04	4·78	4·77	3·58	4·21	3·87
Tändsticksfabriker	3·00	4·00	5·00	5·00	5·00	5·00	5·00	4·00	2·00	1·00	2·00
Annan kemisk-teknisk industri	3·91	3·93	3·87	3·63	3·48	3·34	3·29	3·28	3·67	3·45	3·46
Samtliga industrigrupper	3·92	3·97	3·86	3·89	3·90	3·77	3·78	3·68	3·57	3·46	3·46
Byggnadsverksamhet	3·97	3·93	3·17	2·80	2·60	2·53	2·45	2·86	2·51	2·46	2·43
Statliga verk o. byggn.-arb.	—	—	3·73	3·80	3·75	3·81	3·69	3·76	3·86	3·85	3·83
Kommunala verk o. byggn.-arb.	3·61	3·50	3·57	3·26	3·15	3·12	3·21	3·10	3·24	3·36	3·20
Handel o. varulager	3·92	3·86	3·64	3·51	3·49	3·26	3·15	3·30	3·26	3·10	3·17
Samfärdsel	4·27	4·03	2·99	3·51	3·81	3·70	3·14	3·26	3·57	3·01	2·77
Banker	—	—	4·23	4·24	4·46	4·48	4·28	4·40	4·44	4·03	4·08
Försäkringsföretag	—	—	3·49	3·70	3·70	3·71	3·74	3·90	3·70	3·84	3·64
Samtliga näringsgrenar	3·92	3·96	3·77	3·78	3·78	3·66	3·67	3·60	3·53	3·44	3·42

C. Arbetslösheten inom fackförbunden.

Tab. 9. Arbetslösheten inom fackförbunden den 31 maj 1940.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	87	26 860	22 458	1 350	5·0	1 262	27 164	1 042	3·8
Bleck- o. plåtslagareförb. .	46	2 596	—	377	14·5	—	2 724	545	20·0
Bokbindareförbundet . . .	51	8 072	5 179	469	5·8	348	8 094	470	5·8
Bryggeriindustriarb.-förb. .	110	7 216	1 587	213	3·0	122	7 177	424	5·9
Byggnadsträarbetareförb. .	312	34 934	—	8 362	23·9	—	35 639	9 852	27·6
De förenade förbunden . .	50	10 879	3 539	398	3·7	232	11 280	383	3·4
Elektriska arbetareförb. . .	56	6 905	—	476	6·9	—	7 284	615	8·4
Gjutareförbundet	102	8 114	—	196	2·4	—	8 158	195	2·4
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	521	63 238	8 249	9 669	15·3	1 513	64 813	13 088	20·2
Byggnadsind.-arb. . . .	178	24 627	670	4 396	17·9	165	24 764	6 219	25·1
Byggnadsämnesind.-arb.	174	11 507	382	1 771	15·4	31	12 933	3 525	27·3
Glasbruksarb.	37	3 312	78	673	20·3	20	3 315	353	10·6
Sockerfabriksarb. . . .	19	4 259	820	464	10·9	106	4 217	588	13·9
Tändsticksarb.	4	1 422	596	491	34·5	187	1 483	34	2·3
Övriga arb.	109	18 111	5 703	1 874	10·3	1 004	18 101	2 369	13·1
Gruvindustriarbetareförb. .	46	8 001	57	144	1·8	4	7 853	180	2·3
Handelsarbetareförb. . . .	256	40 032	16 367	1 422	3·6	363	39 837	1 616	4·1
Kommunalarbetareförb. . .	232	38 838	10 144	699	1·8	205	44 244	1 727	3·9
Lantarbetareförbundet . .	623	34 764	563	1 028	3·0	226	34 446	1 332	3·9
Litografförbundet	18	2 819	176	83	2·9	6	2 820	47	1·7
Livsmedelsarbetareförb. . .	116	25 661	7 888	987	3·8	395	25 659	1 252	4·9
Metallindustriarb.-förb. . .	295	166 211	10 461	7 952	4·8	717	166 770	9 055	5·4
Järnbruksarbetare . . .	58	35 562	474	571	1·6	19	35 012	697	2·0
Verkstadsarbetare . . .	237	130 649	9 987	7 381	5·6	698	131 758	8 358	6·3
Murareförbundet	106	9 927	—	3 543	35·7	—	10 207	4 318	42·3
Målareförbundet	192	14 433	2	3 894	27·0	—	15 115	5 616	37·2
Pappersindustriarb.-förb. .	121	28 404	1 411	6 300	22·2	514	31 549	4 867	15·4
Sadelm.- o. tapetseraref. .	56	3 714	796	631	17·0	137	3 651	523	14·3
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	52	11 433	4 801	461	4·0	299	11 381	439	3·9
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	253	13 265	4	3 827	28·9	2	14 727	5 247	35·6
Stenindustriarbetareförb. .	117	6 656	1	970	14·6	—	6 397	1 338	20·9
Sågverksindustriarb.-förb. .	201	18 100	10	2 946	16·3	2	20 351	5 753	28·3
Textilarbetareförbundet . .	97	38 813	22 534	926	2·4	656	38 678	736	1·9
Tobaksindustriarb.-förb. .	12	2 430	1 863	79	3·3	75	2 432	73	3·0
Transportarbetareförb. . .	138	21 042	376	1 924	9·1	86	21 215	2 936	13·8
Träindustriarbetareförb. . .	235	21 372	348	3 114	14·6	96	21 651	3 568	16·5
Typografförbundet	104	11 750	605	575	4·9	65	11 644	611	5·2
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	237	21 241	—	4 920	23·2	—	23 710	6 127	25·8
Summa	4 842	707 720	119 419	67 935	9·6	7 325	726 670	83 975	11·6
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	4 589	694 455	119 415	64 108	9·2	7 323	711 943	78 728	11·1

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under maj uppgivits till inalles 364 023.

Tab. 10. Antalet arbetslösa i olika fackförbund i procent av det redovisade medlemsantalet 30/4 1939—31/5 1940.

Fackförbund	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	31/1	29/2	31/3	30/4	31/5
Beklädnadsarbetareförb.	3·1	1·8	4·0	3·0	3·7	2·2	2·3	4·3	14·9	5·7	5·3	5·0	3·8	5·0
Bleck- o. plåtslagareförb.	12·9	5·8	2·7	2·0	1·9	2·5	6·5	11·7	14·9	19·6	26·0	27·7	20·0	14·5
Bokbindareförbundet	2·7	2·8	2·3	2·1	2·6	2·4	2·6	1·8	2·8	3·9	3·9	4·4	5·8	5·8
Bryggeriindustriarbetareförb.	4·2	2·9	2·2	2·4	2·2	3·4	5·9	6·1	5·5	5·3	6·6	6·5	5·9	3·0
Byggnadsträarbetareförb.	19·7	12·9	12·4	7·9	7·9	10·9	21·0	29·9	38·5	44·5	46·1	52·6	27·6	23·9
De förenade förbunden	4·2	3·4	3·3	4·4	2·9	4·0	4·3	2·9	2·9	3·5	3·8	5·0	3·4	3·7
Elektriska arbetareförb.	5·9	3·9	2·7	1·7	1·3	1·1	1·6	3·5	6·9	9·3	12·8	15·4	8·4	6·9
Gjutareförbundet	3·8	2·9	2·6	2·5	1·9	1·7	1·7	2·2	8·0	2·2	3·1	3·5	2·4	2·4
Grov- o. fabriksarbetareförb.	16·1	12·0	11·1	9·6	9·7	11·7	14·9	19·2	30·9	29·4	30·9	33·5	20·2	15·3
Byggnadsind.-arb.	20·5	14·9	15·2	11·9	12·1	15·7	22·2	29·2	43·4	41·2	43·7	46·1	25·1	17·9
Byggnadsämnesind.-arb.	15·3	8·5	6·5	5·3	6·7	11·1	15·3	22·2	37·0	35·6	39·0	41·4	27·3	15·4
Glasbruksarb.	7·3	6·7	6·4	5·7	5·4	3·6	4·0	5·5	15·0	13·0	14·2	14·7	10·6	20·3
Sockerfabriksarb.	26·3	26·3	17·0	12·7	7·9	8·3	6·6	7·6	28·2	26·3	20·4	27·2	13·9	10·9
Tändsticksarb.	4·0	2·2	2·5	3·4	2·2	3·2	3·6	3·2	2·7	0·4	0·5	0·7	2·3	34·5
Övriga arb.	10·8	9·1	8·9	9·9	10·2	9·3	9·2	9·7	15·0	14·2	15·8	18·8	13·1	10·3
Gruvindustriarbetareförb.	7·2	4·4	2·5	3·1	3·4	3·2	3·5	3·3	3·5	2·7	2·9	3·0	2·3	1·8
Handelsarbetareförb.	3·7	3·5	3·9	3·8	3·7	3·5	3·9	4·4	4·9	4·1	4·5	4·6	4·1	3·6
Kommunalarbetareförb.	4·1	1·4	1·5	1·9	2·0	2·0	3·4	5·0	6·9	6·8	6·8	6·5	3·9	1·8
Lantarbetareförbundet	6·8	5·1	4·5	4·4	4·3	3·8	4·3	6·3	6·6	7·5	8·0	8·1	3·9	3·0
Litografförbundet	1·3	1·3	1·2	0·9	0·9	1·2	1·6	1·4	1·9	2·0	2·8	3·0	1·7	2·9
Livsmedelsarbetareförb.	7·7	5·7	4·2	3·7	4·1	5·1	5·9	6·3	10·5	8·8	7·4	7·8	4·9	3·8
Metallindustriarbetareförb.	4·8	3·5	3·0	2·8	2·6	3·5	4·3	4·7	5·5	5·2	5·6	6·5	5·4	4·8
Järnbruksarbetare	2·9	1·7	1·5	1·2	1·1	1·2	1·5	1·5	1·6	1·6	1·9	2·4	2·0	1·6
Verkstadsarbetare	5·3	3·9	3·4	3·3	3·0	4·1	5·1	5·6	6·5	6·1	6·6	7·6	6·3	5·6
Murareförbundet	7·1	2·7	1·9	1·6	4·3	11·2	18·5	27·3	49·4	54·7	57·3	58·8	42·3	35·7
Målareförbundet	20·7	9·1	7·4	2·2	1·2	1·4	10·3	24·7	31·2	48·5	49·3	49·4	37·2	27·0
Pappersindustriarbetareförb.	13·1	10·2	9·8	6·6	6·2	9·8	7·4	7·4	6·9	6·9	8·1	8·9	15·4	22·2
Sadelm.- o. tapetserareförb.	4·6	5·4	4·8	4·3	4·4	2·4	2·0	2·6	19·7	21·1	21·2	27·9	14·3	17·0
Sko- o. läderindustriarb.-förb.	4·8	4·4	5·9	4·0	3·0	2·4	2·2	2·2	9·9	4·3	4·4	4·5	3·9	4·0
Skogs- o. flottn.-arbetareförb.	58·7	48·3	44·1	46·7	47·8	45 7	44·3	46·3	45·5	17·3	19·6	38·0	35·6	28·9
Stenindustriarbetareförb.	11·3	10·3	8·5	7·3	9·0	17·7	17·5	19·4	39·4	29·3	29·5	33·8	20·9	14·6
Sågverksindustriarbetareförb.	33·9	21·6	12·8	12·7	19·4	24·7	28·9	34·7	52·7	35·5	31·6	39·1	28·3	16·3
Textilarbetareförbundet	2·9	2·9	2·9	2·8	2·7	2·4	2·2	2·3	2·0	2·2	2·0	2·0	1·9	2·4
Tobaksindustriarbetareförb.	2·4	2·5	2·1	2·3	2·0	2·5	3·6	3·6	3·6	3·2	3·0	3·3	3·0	3·3
Transportarbetareförb.	10·1	7·3	6·6	6·8	7·1	10·4	10·7	11·3	10·3	15·2	17·2	17·2	13·8	9·1
Träindustriarbetareförb.	6·3	5·1	4·7	4·0	4·3	4·6	5·6	8·1	34·0	15·5	15·8	20·1	16·5	14·6
Typografförbundet	2·6	1·8	1·4	1·5	2·6	4·5	5·2	5·4	5·3	5·6	6·0	6·8	5·2	4·9
Väg- o. vattenb.-arbetareförb.	26·0	21·0	17·6	15·4	15·3	18·0	23·3	32·5	42·3	32·1	33·1	36·2	25·8	23·2
Summa	**10·3**	**7·4**	**6·6**	**5·8**	**6·0**	**7·2**	**8·9**	**11·2**	**15·9**	**14·2**	**14·6**	**16·2**	**11·6**	**9·6**
Utom skogs- o. flottn.-arb.	9·0	6·3	5·6	4·8	5·0	6·3	8·0	10·4	15·2	14·1	14·5	15·8	11·1	9·2

D. Hjälpsökande arbetslösa.

Tab. 11. Till arbetsmarknadskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa.

a) *Vid utgången av juni 1940.*

Län	Antal rapportkommuner		Antal hjälpsökande arbetslösa			Ökning (+) eller minskning (−) gent emot närmast föregående månad				Arbetslösa per 1 000 inv.	Försörjningspliktiga i % av samtliga
	hela antalet	därav städer	Städer	Landsbygd	Summa	Städer	Landsbygd	Summa antal	Summa %		
Stockholms stad	1	1	1 081	—	1 081	+ 24	—	+ 24	+ 2·3	1·9	69·5
Stockholms	5	2	24	95	119	— 2	+ 7	+ 5	+ 4·4	0·4	76·5
Uppsala	2	1	76	8	84	— 5	— 12	— 17	— 16·8	0·6	85·7
Södermanlands	3	3	87	—	87	+ 11	—	+ 11	+ 14·5	0·5	75·9
Östergötlands	1	1	6	—	6	— 1	—	— 1	·	0·0	100·0
Jönköpings	6	4	57	3	60	+ 15	± 0	+ 15	·	0·3	76·7
Kronobergs	2	1	29	21	50	+ 4	— 2	+ 2	·	0·3	98·0
Kalmar	3	2	64	3	67	— 47	— 31	— 78	— 53·8	0·3	80·6
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge	11	2	15	55	70	— 4	— 31	— 35	— 33·3	0·5	94·3
Kristianstads	1	—	—	2	2	— 9	— 4	— 13	·	0·0	100·0
Malmö stad	1	1	473	—	473	— 2	—	— 2	— 0·4	3·1	73·6
Malmöhus i övrigt	3	3	112	—	112	+ 19	— 6	+ 13	+ 13·1	0·3	83·0
Hallands	4	2	43	7	50	— 1	± 0	— 1	— 2·0	0·3	90·0
Göteborgs stad	1	1	1 648	—	1 648	— 267	—	— 267	— 13·9	6·0	66·7
Göteborgs o. Bohus i övrigt	24	4	192	311	503	— 93	— 32	— 125	— 19·9	2·4	69·2
Älvsborgs	7	5	43	15	58	— 17	— 7	— 24	— 29·3	0·2	65·5
Skaraborgs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Värmlands	12	1	99	91	190	— 15	— 1	— 16	— 7·8	0·7	74·7
Örebro	2	1	65	4	69	— 26	— 2	— 28	— 28·9	0·3	79·7
Västmanlands	1	1	7	—	7	— 33	—	— 33	·	0·0	71·4
Kopparbergs	3	1	22	44	66	— 8	— 5	— 13	— 16·5	0·3	75·8
Gävleborgs	5	3	85	8	93	— 72	— 11	— 83	— 47·2	0·3	74·2
Västernorrlands	22	2	31	381	412	— 14	— 243	— 257	— 38·4	1·5	82·5
Jämtlands	1	1	3	—	3	+ 1	—	+ 1	·	0·0	100·0
Västerbottens	10	1	1	66	67	— 2	— 31	— 33	— 33·0	0·3	99·9
Norrbottens	9	1	1	28	29	— 3	— 40	— 43	— 59·7	0·1	55·2
Summa	**140**	**45**	**4 264**	**1 142**	**5 406**	**— 547**	**— 451**	**— 998**	**— 15·6**	**0·9**	**71·7**

b) *Maj 1939—juni 1940.*

1939.											
maj	286	68	4 897	10 413	15 310	— 3 256	— 4 224	— 7 480	— 32·8	2·4	62·7
juni	266	63	3 649	6 268	9 917	— 1 248	— 4 145	— 5 393	— 35·2	1·6	63·5
juli	232	63	3 038	3 596	6 634	— 611	— 2 672	— 3 283	— 33·1	1·1	64·2
augusti	227	57	2 723	3 348	6 071	— 315	— 248	— 563	— 8·5	1·0	66·0
september	226	58	3 067	3 996	7 063	+ 344	+ 648	+ 992	+ 16·3	1·1	69·0
oktober	250	69	4 953	4 893	9 846	+ 1 886	+ 897	+ 2 783	+ 39·4	1·6	69·6
november	266	69	7 003	6 492	13 495	+ 2 050	+ 1 599	+ 3 649	+ 37·1	2·1	70·1
december	265	71	7 327	5 941	13 268	+ 324	— 551	— 227	— 1·7	2·1	73·1
1940.											
januari	252	71	8 313	5 632	13 945	+ 986	— 309	+ 677	+ 5·1	2·2	75·5
februari	239	68	9 012	4 826	13 838	+ 699	— 806	— 107	— 0·8	2·2	74·9
mars	227	67	8 962	4 288	13 250	— 50	— 538	— 588	— 4·2	2·1	75·8
april	178	54	5 705	3 127	8 832	— 3 257	— 1 161	— 4 418	— 33·3	1·4	74·8
maj	159	48	4 811	1 593	6 404	— 894	— 1 534	— 2 428	— 27·5	1·0	71·9
juni	140	45	4 264	1 142	5 406	— 547	— 451	— 998	— 15·6	0·9	71·7

Tab. 12. De hjälpsökande arbetslösas yrkestillhörighet.

a) Fördelning på yrkesgrupper vid utgången av juni 1940.

Yrkesgrupper	Städer	Landsbygd	Summa		Ökning (+) eller minskning (−) gent emot närmast föregående månad			
			hela antalet	därav i åldern 16–21 år	Städer	Landsbygd	Summa antal	Summa %
Jordbruk och skogshushållning	36	31	57	4	− 5	− 12	− 17	−23·0
Jordbruk	23	2	25	3	− 4	− 3	− 7	·
Skogshushållning	3	29	32	1	− 1	− 9	− 10	·
Industri och hantverk	2 435	797	3 232	57	−322	− 274	− 596	−15·6
Malmbrytning	2	—	2	—	± 0	− 2	− 2	·
Metall- och maskinindustri	363	24	387	20	− 43	+ 5	− 38	− 8·9
Jord- och stenindustri	104	300	404	3	− 66	− 29	− 95	−19·0
stenindustri	62	257	319	1	− 54	− 22	− 76	−19·2
glasindustri	6	43	49	—	± 0	+ 3	+ 3	·
övrig jord- och stenindustri	36	—	36	2	− 12	− 10	− 22	−37·9
Trävaruindustri	215	183	398	13	− 52	− 111	− 163	−29·1
Pappers- och grafisk industri	75	109	184	7	+ 13	− 63	− 50	−21·4
Livsmedelsindustri	44	5	49	1	− 14	− 1	− 15	−23·4
Textil- och beklädnadsindustri	58	2	60	2	− 6	− 1	− 7	−10·4
Läder-, hår- och gummivaruindustri	76	4	80	1	+ 16	+ 1	+ 17	+27·0
Kemisk-teknisk industri	54	1	55	—	− 19	± 0	− 19	−25·7
Byggnadsverksamhet	1 421	166	1 587	10	−140	− 71	− 211	−11·7
husbyggnadsarbete	1 177	75	1 252	8	− 84	− 21	− 105	− 7·7
väg-, gatu- och vattenbyggnadsarbete	244	91	335	2	− 56	− 50	− 106	−24·0
Kraft- och värmeproduktion	23	3	26	—	− 11	− 2	− 13	·
Sjöfart och fiske	119	15	134	9	− 42	− 4	− 46	−25·6
Handel, samfärdsel och allmän tjänst	902	37	939	20	− 53	− 3	− 56	− 5·6
Kontorsarbete	100	3	103	1	− 15	+ 1	− 14	−12·0
Affärs- och lagerarbete	320	8	328	5	− 41	− 6	− 47	−12·5
Landtransport	351	25	376	13	+ 25	+ 3	+ 28	+ 8·0
Hotell- och restaurangröreise	51	—	51	—	− 14	—	− 14	−21·5
Litterärt och konstnärligt arbete	52	—	52	—	− 7	− 1	− 8	−13·3
Förvaltning och undervisning	15	—	15	—	± 0	—	± 0	—
Sjukvård och hygien	13	1	14	1	− 1	± 0	− 1	·
Husligt arbete	17	1	18	1	± 0	− 1	− 1	·
Arbete, ej hänförligt till annan grupp	765	261	1 026	59	−125	− 157	− 282	−21·6
Diversearbete	762	217	979	14	−125	− 126	− 251	−20·4
Ungdom utan särskild utbildning	3	44	47	45	± 0	− 31	− 31	−39·7
Summa	4 264	1 142	5 406	150	−547	− 451	− 998	−15·6
därav i åldern 16—21 år	64	86	150		− 7	− 21	− 28	−15·7

b) Fördelning på huvudgrupper av yrken maj 1939—juni 1940.

Huvudgrupper	1939							1940					
	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni
Jordbruk o. skogshushållning	3 529	1 867	748	791	792	1 017	1 365	902	540	459	416	267	74	57
Industri och hantverk	5 541	3 603	2 658	2 445	3 250	4 519	6 539	6 891	7 940	8 312	8 162	5 371	3 828	3 232
Sjöfart och fiske	168	105	79	76	94	126	175	154	183	213	195	165	180	134
Handel, samfärdsel och allmän tjänst	1 207	865	734	675	795	1 171	1 482	1 389	1 495	1 544	1 513	1 159	995	939
Husligt arbete	22	18	17	20	16	20	32	23	27	25	28	21	19	18
Arbete, ej hänförligt till annan grupp	4 843	3 459	2 398	2 064	2 116	2 993	3 902	3 909	3 760	3 285	2 936	1 849	1 308	1 026
Summa	15 310	9 917	6 634	6 071	7 063	9 846	13 495	13 268	13 945	13 838	13 250	8 832	6 404	5 406

Tab. 18. Hjälpverksamheten för arbetslösa.

a) *Vid utgången av juni 1940.*

Län	Av arbetslöshetskommitté hjälpta genom								Summa	I beredskapsarbeten sysselsatta av arbetslöshetskommitté anvisade arbetslösa[1]		
	reservarbete				kontantunderstöd			ungdomshjälp				
	statligt	statskommunalt	kommunalt	Summa	dagunderstöd	kommunalt understöd	Summa			Statliga arbeten	Kommunala arbeten	Summa
Stockholms stad	142	29	82	253	251	75	326	266	845	—	171	171
Stockholms	24	—	—	24	22	31	53	7	84	—	—	—
Uppsala	1	—	45	46	—	8	8	2	56	—	—	—
Södermanlands	—	—	76	76	—	1	1	—	77	—	—	—
Östergötlands	2	—	—	2	—	4	4	—	6	—	—	—
Jönköpings	2	—	45	47	—	—	—	—	47	—	—	—
Kronobergs	24	—	—	24	—	—	—	—	24	—	—	—
Kalmar	2	15	18	35	—	—	—	—	35	—	67	67
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge	26	6	9	41	—	1	1	—	42	—	31	31
Kristianstads	—	—	2	2	—	—	—	—	2	—	—	—
Malmö stad	21	—	—	21	168	175	343	—	364	—	—	—
Malmöhus i övrigt	7	—	3	10	—	70	70	—	80	—	1	1
Hallands	—	6	15	21	—	2	2	—	23	—	—	—
Göteborgs stad	51	—	30	81	415	648	1 063	50	1 194	19	—	19
Göteborgs o. Bohus i övrigt	94	25	35	154	40	28	68	4	226	440	90	530
Älvsborgs	2	—	17	19	—	1	1	7	27	—	—	—
Skaraborgs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Värmlands	19	—	42	61	16	1	17	1	79	—	19	19
Örebro	—	45	—	45	—	—	—	—	45	—	—	—
Västmanlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs	5	—	42	47	—	—	—	—	47	—	—	—
Gävleborgs	24	—	9	33	24	2	26	—	59	19	9	28
Västernorrlands	24	88	117	229	57	9	66	21	316	491	97	588
Jämtlands	1	—	—	1	—	—	—	—	1	2	—	2
Västerbottens	12	—	—	12	—	—	—	41	53	—	24	24
Norrbottens	3	—	2	5	—	1	1	9	15	40	9	49
Summa	486	214	589	1 289	996	1 057	2 050	408	3 747	1 011	518	1 529

b) *Maj 1939—juni 1940.*

1939.												
maj	1 490	1 087	1 489	4 066	2 441	1 127	3 568	320	7 954	1 413	887	2 300
juni	1 763	904	1 347	4 014	529	839	1 368	214	5 596	1 655	929	2 584
juli	1 533	674	1 015	3 222	—	776	776	153	4 151	1 734	861	2 595
augusti	1 364	624	896	2 884	—	596	596	146	3 626	1 903	735	2 638
september	1 246	544	844	2 634	—	783	783	143	3 560	1 622	814	2 436
oktober	1 294	454	964	2 712	842	834	1 676	178	4 566	1 571	766	2 337
november	1 863	492	1 192	3 047	1 811	1 366	3 177	176	6 400	1 301	787	2 088
december	1 135	443	1 277	2 855	2 930	1 688	4 618	76	7 549	1 045	627	1 672
1940.												
januari	1 314	411	1 335	3 060	3 273	2 085	5 358	110	8 528	971	636	1 607
februari	1 197	298	1 404	2 899	3 423	2 582	6 005	306	9 210	766	580	1 346
mars	993	213	1 386	2 592	3 493	2 814	6 307	229	9 128	647	435	1 082
april	728	138	1 041	1 907	2 676	1 397	4 073	156	6 136	638	402	1 040
maj	582	196	724	1 452	1 279	921	2 200	283	3 935	926	546	1 472
juni	486	214	589	1 289	993	1 057	2 050	408	3 747	1 011	518	1 529

[1] Ingå ej i antalet hjälpsökande arbetslösa.

E. Sammanfattande uppgifter rörande arbetsmarknaden åren 1935—1940.

Tab. 14. Arbetsförmedling och arbetslöshet.

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Medeltal
	Antal ansökningar om arbete på 100 lediga platser												
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	262
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	187
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	236	231	196
1939	219	230	179	155	126	119	119	106	124	154	193	186	173
1940	165	162	144	132	114	115							
	Arbetslösheten inom fackförbunden (Procent av medlemstalet)												
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	13·7	14·9	21·3	15·0
1936	19·0	18·1	16·5	13·3	10·2	9·3	8·1	8·1	8·7	10·3	12·3	17·5	12·7
1937	16·3	14·8	14·5	11·2	8·3	7·7	6·4	6·2	6·8	8·3	11·1	17·3	10·8
1938	15·6	14·5	13·0	10·7	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	10·9
1939	14·9	13·0	11·7	9·0	6·3	5·6	4·8	5·0	6·3	8·0	10·4	15·2	9·2
1940	14·1	14·5	15·8	11·1	9·2								
	Antal rapporterade hjälpsökande arbetslösa												
1935	93 419	89 838	83 588	75 122	61 177	51 157	42 582	41 723	41 190	47 045	54 167	57 965	61 581
1936	61 400	58 127	53 162	46 638	34 571	25 863	21 510	20 783	20 903	24 712	28 742	36 814	35 601
1937	33 509	31 280	27 750	22 247	15 840	11 429	9 800	9 577	9 782	13 411	16 169	18 765	18 213
1938	21 723	21 766	19 184	15 791	12 463	10 421	8 481	8 346	9 154	13 349	17 350	22 099	14 927
1939	27 547	27 087	25 290	22 790	15 310	9 917	6 634	6 071	7 063	9 846	13 495	13 268	15 360
1940	13 945	13 838	13 250	8 832	6 404	5 406							

Tab. 15. Konjunktursiffran.

År	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	Medeltal
1935	3·51	3·71	3·73	3·76	3·68
1936	3·71	3·82	3·91	3·97	3·85
1937	4·01	4·10	4·06	3·80	3·99
1938	3·45	3·51	3·53	3·63	3·53
1939	3·66	3·92	3·96	3·78	3·83
1940	3·67				

Månadssiffror			
1939 Okt. . .	3·77	Mars . .	3·60
Nov. . .	3·78	April .	3·53
Dec. . .	3·78	Maj . .	3·44
1940 Jan. . .	3·66	Juni . .	3·42
Febr. .	3·67		

Arbetstillgång: 5 = mycket god, 4 = god, 3 = medelgod, 2 = mindre god, 1 = dålig.

Anmärkningar till tabellavdelning B (tab. 5—8). I tab. 5 och 6 ha indextal för mindre än 50 personer (under juni) ej beräknats. Indextal, som avse minst 50 men under 100 personer, äro tryckta med medievalstil. — Uppgifterna insamlas medelst rapportkort, som varje månad utsändas till ungefär 13 000 arbetsgivare. För juni 1940 ha c:a 6 700 arbetsgivare insänt besvarade rapportkort. De vid indexberäkningarna använda uppgifterna avse antalet sysselsatta arbetare den sista arbetsdagen av den sista avlöningsperioden i maj och juni samt övriga sysselsatta den 31 maj och 29 juni 1940. — Det bör framhållas, att indextalen i tab. 6 i många fall grunda sig på ett mycket litet material. — Med användande av månadsindextalen över antalet sysselsatta arbetare ha i tab. 7 enligt den s. k. kedjemetoden indextal uträknats över antalet sysselsatta arbetare i slutet av månaderna oktober 1939—juni 1940 med början av september 1939 som bas. — Konjunktursiffrorna i tab. 8 grunda sig på arbetsgivarnas omdömen om arbetstillgången. Vid beräkningarna har man givit omdömet mycket god arbetstillgång poängsiffran 5 och låtit siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång, varefter ett med antalet sysselsatta personer (före oktober 1939 antalet arbetare) vägt medeltal av dessa poängsiffror framräknats. Storleken av det material, som ligger till grund för juni månads konjunktursiffror, framgår av de tre första kolumnerna i tab. 5.

Litteraturöversikt.

(Juni 1940.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

GJELSVIK, Ö. Den private eiendomsrett i nutidssamfundet. Sosialt arbeid 1940, nr 5.

Sverige.

HENELL, O. Krisen och varudistributionen. Affärsekonomi 1940, nr 8.

HOLMSTRÖM, H. Rekryterings- och befordringsförhållanden m. m. vid svenska privatbanor under femtio år. Sv. järnvägstidningen 1940, nr 7—8 & 11.

JÖNSSON, JOHAN E. Hur kriget förstör arbetet. Metallarbetaren 1940, nr 24.

Centralkök, daghem, lekstugor och gemensamma måltidstimmar aktualiseras genom krisen. Morgonbris 1940, nr 6.

Frivillig evakuering. Folkskollärarnas tidning 1940, nr 23.

Den kommunala kristidsorganisationen. Landskommunernas tidskrift 1940, nr 6.

Krigsförsäkring av byggnader. Sveriges fastighetsägaretidning 1940, nr 11.

Städernas skolbarn till landet. Sv. lärartidning 1940, nr 23.

Amerikas förenta stater.

SANDERS, B. S., KANTOR, ANNE G., & CARLTON, DORIS. Income, children, and gainful workers in urban multi-family households. Social security bulletin 1940, nr 4.

Danmark.

EINER-JENSEN. De nye Kriselove. Arbejderen 1940, nr 12.

LIND, A. Nyordningar i nordiskt arbetsliv. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 23.

Dansk prövning. [Indexlönerna.] Metallarbetaren 1940, nr 23.

De danska krislagarna. Industria 1940, nr 12.

De nye Kriselove. Tidsskrift for Industri 1940, nr 11.

Storbritannien.

SHENKMAN, I. M. Sales, prices, and gross profit margins. Review of international co-operation 1940, nr 4.

Arbetarskydd.

Sverige.

SCHULZENHEIM, H. v. Om de lindriga skadorna och deras frekvens inom olycksfallsförsäkringen. Verkstäderna 1940, nr 6.

ÖSTRAND, D. Olycksfall och konjunkturer i statistisk belysning. Affärsekonomi 1940, nr 9.

Yrkesinspektrisen har inspekterat textilfabrikerna. Textilarbetaren 1940, nr 2.

Danmark.

NILSSON, EDV. En ny Arbejderbeskyttelseslovs Betydning for Ulykkesforebyggelsen. Socialt Tidsskrift 1940, nr 4.

Tyskland.

EISERHARDT, HILDE. Soziale Betriebsarbeit im Kriege. Soziale Praxis 1940, nr 12.

Arbetslön och arbetstid.

B[RÜNIUS], A. Krislönerna i Norge och Danmark. Industria 1940, nr 13.

THORNDIKE, E. L. The variation in wage-ratios. The quarterly journal of economics maj 1940.

Conditions of domestic employment in the scandinavian countries. International labour review juni 1940.

Sverige.

CASPARSSON, R. Full kompensation om semestern skall slopas. Lantarbetaren 1940, nr 22.

GABRIELSSON, G. W. Tjänstgöringstiden. Postmannen 1940, nr 11.

HILBERT, E. Vad förtjänar svenska folket? Förbundskamraten 1940, nr 5.

ÅSBRINK, P. Förlängd arbetstid — för att klara arbetslösheten? Fackföreningsrörelsen 1940, nr 25/26.

De indexreglerade lönernas problem. Finanstidningen 1940, nr 23.

Semesterrätten. Sv. trafiktidning 1940, nr 24.

Danmark.

Loven angaaende Pristalsregulering. Arbejderen 1940, nr 11.

Loven om Arbejdsdeling. Arbejderen 1940, nr 11.

Norge.

NJÅ, A. Vernelov for hushjelpa. Sosialt arbeid 1940, nr 5.

TORSVIK, HJ. Norgebrev om lönereglerингen. Industria 1940, nr 13.

Forskrifter om endringer av lönns- og arbeidsvilkår innen nærings- og omsetningslivet. Arbeidsgiveren 1940, nr 11.

Norsk lönediktatur. Metallarbetaren 1940, nr 24.

Tyskland.

Lohn und Überstundenlohn für Lehrlinge. Soziale Praxis 1940, nr 12.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Requisitioning of labour. International labour review juni 1940.

Sverige.

[ANDERSON, KNUT.] Kring de partiellt arbetsföras problem. Vår stad 1940, nr 6.

GÅRDLUND, T. Arbetslösheten och bristen på arbetskraft. Lantarbetaren 1940, nr 23.

GÅRDLUND, T., ADIELS, HJ., & NYSTRÖM, E. Arbetsmarknadsproblemen. Skogsindustriarbetaren 1940, nr 12.

HEDFELDT, E. Några synpunkter på lagen om tjänsteplikt. Förvaltningsrättslig tidskrift 1940, nr 3.

JERNEMAN, T. Den svenska statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen och lantarbetarna. Sosialt arbeid 1940, nr 5.
JOHANSSON, ALF. Arbetsmarknadsläget. Hertha 1940, nr 6/7.
LINDBERG, A. Arbetsfolket och krigstiden. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 25/26.
NETZÉN, G. Jordbrukets arbetskraftförsörjning. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 25/26.
NORDSTRÖM, G. H. Ett avslutat kapitel. [A. K.] Tiden 1940, nr 6.
PALMI, S. Jordbruksarbetet och den värnpliktiga arbetskraften. Landtmannen 1940, nr 26.
PLOGNER, SVEA. Småskollärarinnornas arbetslöshet fortsätter. Sv. lärartidning 1940, nr 24.
SKOGH, S. Krisen och arbetsmarknaden. Industriförbundets meddelanden 1940, nr 3.
WIKANDER, R. Ny arbetslöshetspolitik. Sunt förnuft 1940, nr 5.
Arbetskraftens fördelning och utnyttjande. Skogen 1940, nr 11.
Byggnadskrisens verkningar. Byggnadsträarbetaren 1940, nr 6.
Civilanställningsorganen måste bevaras. Sv. underbefälstidning 1940, nr 26.
Snedbelastning. [Omfördelning av arbetskraft.] Metallarbetaren 1940, nr 25.
Övergång till erkänd arbetslöshetskassa beslutad (inom De förenade förbunden). Förbundet 1940, nr 2.

Danmark.

Arbetslöshetsproblemet i Danmark 1930—1938. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 24.

Finland.

KAHRA, E. Arbetsmarknadens utveckling under de av kriget orsakade undantagsförhållandena. Social tidskrift 1940, nr 4/5.

Norge.

JACKBO, E. Tvungen samfunnstjeneste. Sosialt arbeid 1940, nr 4.
LORANGE, O. Avskjedigelse og oppsigelse av arbeidstagere. Arbeidsgiveren 1940, nr 11.

Tyskland.

HILDEBRANDT, H. Ausbau der Arbeitseinsatzmassnahmen für die Rüstungswirtschaft. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 17.
LÜDERS, ELSE. Die Frau in der deutschen Landwirtschaft. Soziale Praxis 1940, nr 12.
RILKE, ALICE. Zur Frage des zusätzlichen Einsatzes weiblicher Arbeitskräfte. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 17.

Befolkningsfrågan.

Nederländerna.

KROSE, H. A. Der Geburtenrückgang in den Niederlanden. Allg. statistisches Archiv B. 29, s. 280.

Tyskland.

ALEGÅRD, G. Tyska befolkningsproblem. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 22.
Erste endgültige Teilergebnisse der Volks- und Berufszählung vom 17. Mai 1939. Wirtschaft und Statistik 1940, nr 10.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

BJÖRK, L. Byggnadskostnaderna på landsbygden. Byggnadsträarbetaren 1940, nr 6.
BORG-NYGREN, KARIN. Några synpunkter på bostadsfrågan. Vår stad 1940, nr 5.
LARSSON, SVEN. Bostadsmarknaden under granskning av riksdagen. Vår bostad 1940, nr 11/12.
[SVERIGES FASTIGHETSÄGAREFÖRBUND.] Hur går det med bränsleförsörjningen? Sveriges fastighetsägaretidning 1940, nr 12.
Socialstyrelsens värmeklausul. Sveriges fastighetsägaretidning 1940, nr 11.
Statlig bostadspolitik vid jordbruket. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1940, nr 6.
Vad blir min hyra i höst? Hyresgästen 1940, nr 11.
Äntligen klart besked! [Varmvattnet.] Sveriges fastighetsägaretidning 1940, nr 11.

Finland.

Städernas »snabbkolonisation». Finsk kommunaltidskrift 1940, nr 3.

Tyskland.

Die Bauernsiedlung im Jahre 1939. Wirtschaft und Statistik 1940, nr 11.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

Sverige.

A[NDERSSO]N, A[RNE]. Nya understödsformer i kristid. Tidskrift för fattigvård 1940, nr 3.
ATTERMARK, T. Stockholms stads barnstugor. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1940, nr 3.
BRATT, J. Fattigvårdslagens bestämmelser om preskription. Förvaltningsrättslig tidskrift 1940, nr 3.
BRODIN, W. *Om obehöriga åtgärder i syfte att överflytta fattigvårdsbörda från en kommun till annan.* Tidskrift för fattigvård 1940, nr 3.
HALLSTRÖM, C. O. Våra ålderdomshem. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1940, nr 6.
MALMROTH, ELSA. Spädbarns- och mödrahemmen — några önskemål. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1940, nr 3.
WHITE, INGER. Redogörelse för en undersökning rörande skyddsuppfostrade flickor, som åren 1931—1939 intagits på Fredrique Wohlfarts stiftelse. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1940, nr 3.

Amerikas förenta stater.

PECKHAM, C. H. *The Essentials of* adequate maternal care in rural areas. The Child nov. 1939.
Child-labor legislation in 1939. The Child nov. 1939.

Norge.

ANKER, ELLA. Barnetrygd med kontantbidrag. Sosialt arbeid 1940, nr 4.

Hälso- och sjukvård.

NORDGREN, G. Sund social reglering bättre än hälsokult. Vi 1940, nr 23.

Sverige.

BRUNDIN, O. Något om sinnesvårdens organisation. Tidskrift för fattigvård 1940, nr 3.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

OLSSON, HELMER. Jordbrukets debet och kredit. Vi 1940, nr 24.

De nya grunderna för egnahemsverksamheten. Hushållningssällskapens tidskrift 1940, nr 4.

Amerikas förenta stater.

Amerikanske Landbrugsorganisationer. Udenrigsministeriets Tidsskrift 16 maj 1940.

Norge.

Jordbrukstellingen 20. juni 1939. Statistiske meddelelser 1940, nr 3/5.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Sverige.

KARLSON, HENNING. Kommunaltjänstemännens förhandlingsrätt. Sv. stadsförbundets tidskrift 1940, nr 5.

Ramavtalet inför riksdagen. Sv. typograf-tidning 1940, nr 22.

Finland.

F[AGERHOLM], K.-A. Ett framsteg. [Samråd mellan parterna på arbetsmarknaden.] Social tidskrift 1940, nr 4/5.

Norge.

Lönekontroll och konfliktförbud i Norge. Industria 1940, nr 12.

Kooperation.

WATKINS, W. P. Concentration and co-operative democracy. Review of international co-operation 1940, nr 4.

Sverige.

WINGÅRD, E. Föreningarnas verksamhet och ekonomi 1939. Kooperatören 1940, nr 10/11.

Frankrike.

LASSERRE, G. Les fonctions du profit en régime coopératif. Revue des études coopératives 1 kv. 1940.

Levnadskostnader.

HAMMAR, B., & SCHRÖDERHEIM, J. Nypon som C-vitaminkälla. Sv. läkartidningen 1940, nr 22.

WENDT, G. v. Hur kan C-vitaminhalten i vår kost ökas? Mjölkpropagandan 1940, nr 6.

An international survey of recent family living studies: III. Families of unemployed workers. International labour review juni 1940.

Sverige.

BOALT, CARIN. På vakt mot brister i folknäringen. Morgonbris 1940, nr 6.

BONOW, M. Livsmedelsförsörjningen och jordbruksregleringen. S. A. P. information 1940, nr 11.

— Matfettsförsörjningen vid avspärrning. Kooperatören 1940, nr 10/11.

KOCK, KARIN. Ransonering eller upplysning? Två vägar till konsumtionsanpassning. Från departement och nämnder 1940, nr 11.

OLSSON, HELMER. Kooperativ prisreglering i kristider. Kooperatören 1940, nr 10/11.

STENSGÅRD, A. H. Nytt prisindex. Landtmannen 1940, nr 23.

— Prisförändringarna å jordbrukets produkter och produktionsmedel. En redogörelse för det nya index. Från departement och nämnder 1940, nr 11.

WIDÉN, L. Metoden vid dyrortsgruppering med flera budgetsystem. Statsvetenskaplig tidskrift 1940, nr 2.

VÄSTHAGEN, N. Budgetpristävlingen. Vår bostad 1940, nr 11/12.

Jordbrukets prisnivå. Jordbrukarnas föreningsblad 1940, nr 23.

Kunna vi bekämpa inflationen? Svensk tidskrift 1940, nr 5.

Danmark.

Lov om Priser m. v. Tidsskrift for Industri 1940, nr 12.

Storbritannien.

WALWORTH, G. British war-time food control and the co-operative movement. Review of international co-operation 1940, nr 3.

Lärlingsväsen och yrkesorientering.

Sverige.

FISCHER, IDA. Vidga flickornas möjligheter till yrkesutbildning. Arbetets kvinnor 1940, nr 3.

LARSSON, IVAN. Några synpunkter på detaljhandelns lärlingsproblem, den s. k. »springpojksfrågan». Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1940, nr 5.

Tyskland.

Urval och utbildning av arbetslösa för den tyska krigsflygindustrin. Affärsekonomi 1940, nr 9.

Militärfrågor.

Sverige.

RINGENSON, S. Värnpliktigas familjebidrag under krigstjänstgöring. Metallarbetaren 1940, nr 23.

SUNESSON, L. Hyrestrassel för de värnpliktigas familjer. Vår bostad 1940, nr 11/12.

Bittra reflexioner i beredskapen. [Inkallads avlöning.] Tidning för Sveriges läroverk 1940, nr 12.

Frikallelse från militärtjänst för jordbruksarbete. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1940, nr 6.

Löneförhållandena vid luftskyddstillstånd. Telegraf- och telefonmannaförbundets facktidning 1940, nr 6.

Oron bland de inkallade. [Inkallads avlöning. Familjebidraget.] Folkskollärarnas tidning 1940, nr 24.

Tyskland.

SCHELP. Das Arbeitsverhältnis der Einberufenen. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 16.

Nykterhetsfrågan.

Sverige.

G[AH]N, H. Rusdrycks*konsumtionen* och nykterhetstillståndet enligt systembolagsberättelserna. Tidskrift för systembolagen 1940, nr 6.

JONZON, BROR. Några synpunkter på nykterhetsundervisningen i folkskolan. Tirfing 1940, nr 2.

KASSMAN, G. Är alkoholistvården tillfredsställande? Reformatorn 1940, nr 22.

ÅMAN, A. Lagstiftningen mot återfallsfylleriet skärpt. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1940, nr 5.

Fackföreningsrörelsen får inte stå neutral till alkoholbruket. Gjutaren 1940, nr 3.

Finland.

HYNNINEN, E. Vårt lands alkoholpolitik under senaste tid och resultaten av densamma. Tidskrift för alkoholpolitik 1940, nr 1.

Finlands alkoholkonsumtion nedgick betydligt 1939. Tidskrift för systembolagen 1940, nr 6.

Socialförsäkring.

Sverige.

Beredskapsåtgärder för säkerställande av understödsföreningarnas verksamhet vid krig m. m. Sv. sjukkasse-tidning 1940, nr 6.

Amerikas förenta stater.

ALTMEYER, A. J. Greater security for aged workers and dependents. Labor information bulletin 1939, nr 12.

BROWER, F. BEATRICE. Coordinating the company pension plan with the amended social security act. The conference board management record 1940, nr 5.

Danmark.

FRÖLING. Bemærkninger om Folkeforsikringslovens Revision m. m. Socialt Tidsskrift 1940, nr 4.

Ut- och invandring.

Sverige.

Läkarimporten. Sv. läkartidningen 1940, nr 25.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Bureau of labor statistics.
Bulletin. Wash. 1939—40.
644. Family income in 9 cities of the East central region 1935—36. Vol. 1.
646. Family expenditure in 6 urban communities of the West central-rocky mountain region 1935—36. Vol. 2.
647. — in 3 Southeastern cities 1935—36. Vol. 2.
669. The wage and hour structure of the furniture-manufacturing industry, Oct. 1937.

— — Women's bureau.
Bulletin. Wash. 1939.
161. Women at work. A century of industrial change.

— Maritime labor board.
Report, March 1, 1940. Wash. 1940. (76th congress, 3d session. House doc. 646.)

— National labor relations board. Division of economic research.
Bulletin. Wash. 1940.
4. Written trade agreements in collective bargaining.

ARPI, G. Hagfors och Nykroppa järnverks träkolsförsörjning. Upps. 1940. (Geographica. 9.)

CANADA. Department of labour.
Prices in Canada and other countries 1939. Ottawa 1940. (Suppl. till The labour gazette.)

DANMARK. Statsboligfonden.
Beretning og Regnskab. Regnskabsaar 17 (1939). Khvn 1940.

DOMMER og kjennelser av Arbeidsretten, Domstolen for boikottsaker og Tjenestemannsretten. 1939. Oslo 1940.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1939—40.
6. Befolkningsstatistik.
91. Befolkningsförhållandena år 1938.
18 A. Industristatistik. 55 (1938).
21 A. Vårdstatistik.
1. Fattigvården, barnskyddet, lösdrivar- och alkoholistvården år 1937.

— Oy alkoholiliike Ab.
Årsberättelse. 8 (1939). Hki 1940.

— Statistiska centralbyrån.
Statistisk årsbok för Finland. 37 (1939). Hfors 1940.

GÅRDLUND, T. Arbetets beredskap. Sthlm 1940.

HJULSTRÖM, F. Sveriges elektrifiering. En ekonomisk-geografisk studie över den elektriska energiförsörjningens utveckling. Upps. 1940. (Geographica. 8.)

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Studies and reports. Geneva 1940.
Ser. N. (Statistics.)
23. *Woodbury, R. M.* Methods of family living studies. Income, expenditure, consumption.

MALM, G. Svenskbyborna. En redogörelse. Sthlm 1939.

MINNESSKRIFT utg. med anledning av Svenska tobaksmonopolets 25-åriga verksamhet d. 1 juni 1940. 1915—1940. Sthlm 1940.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1940.
188. Norges industri. Produksjonsstatistikk. 1938.

RIKSRÄKENSKAPSVERKET.
Årsbok för budgetåret 1938/39. Sthlm 1940.

SCHWEIZ. Eidg. statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1940.
93. *Steuerbelastung* in der Schweiz. 1939.

SEJR, E. Statsbiblioteket i Aarhus. Meddelelser om Virksomheden 1927—1939. Aarhus 1940.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1940. Sthlm 1940.
12. Betänkande med utredning och förslag angående inrättande av fritidsreservat för städernas och de tättbebyggda samhällenas befolkning. Avg. [d. 31 maj 1940] av Fritidsutredningen.

STORBRITANNIEN. Industrial health research board.
Emergency report. Lond. 1940.
1. Industrial health in war. A summary of research findings capable of immediate application in furtherance of the national effort.

SVENSKA NATIONALFÖRENINGEN MOT TUBERKULOS. Meddelande. Sthlm 1939.
26. Vad varje sanatoriepatient bör veta.
27. Sammanfattning av utredningen angående förbättrad tuberkuloseftervård. — *Hellström, N.* Reflexioner i anslutning till utredningen angående förbättrad tuberkuloseftervård.

SVERIGES BAGERIIDKAREFÖRENING. Jubileumsskrift. 1900—1940. Sthlm 1940.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1940.
Folkmängden och dess förändringar.
Dödsorsaker år 1937. Av Statistiska centralbyrån.
Folkmängden inom administrativa områden d. 31 dec. 1939. Av Statistiska centralbyrån.
Sjöfart. Berättelse för år 1938 av Kommerskollegium.
Sparbanker.
Allmän sparbanksstatistik år 1938. Av Statistiska centralbyrån.

WALIN, G. [utg.] Den nya hyreslagen m. m. Med förklarande anmärkningar. Sthlm 1940.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 juni—10 juli 1940 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
482.	Lag ang. ändrad lydelse av 10 § lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården	14 juni
483.	Lag ang. tillägg till lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister	14 »
484.	Lag om undantag från gällande bestämmelser rörande arbetstidens reglering m. m.	14 »
486.	K. socialstyrelsens kung. om ändring av kung. den 29 maj 1940 (nr 398) med föreskrifter rörande utlännings resa genom vissa delar av riket	14 »
504.	K. *förordn. om* inskränkning i rätten att återtaga avbetalningsgods m. m.	14 »
505.	Lag ang. ändrad lydelse av 1 § lagen den 14 oktober 1939 (nr 727) om förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m.	14 »
540.	Lag om krigsskadeersättning	21 »
551.	K. kung. om upphävande av kung. den 23 november 1934 (nr 552) ang. samverkan mellan de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna	21 »
552.	K. förordn. ang. ändrad lydelse av 3 § förordn. den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning	21 »
556.	K. brev till socialstyrelsen ang. ändrade bestämmelser rörande fattigvårdsstatistiken	14 »
568.	K. kung. ang. accis å margarin m. m. (Jfr även 1940: 567 och 569)	21 »
581.	K. instruktion för statens bränslekommission (Jfr även 1940: 582, 583 och 584)	14 »
588.	Statens arbetsmarknadskommissions kung. ang. skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift om anställande och entledigande av arbetstagare	14 »
589.	K. kung. ang. den statliga egnahemsverksamheten (Jfr även 1940: 595 och 596)	7 »
590.	K. kung. ang. statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet	7 »
592.	K. kung. om ackordslån och hjälplån till jordbrukare	7 »
601.	K. *kung. ang. upphävande av kung. den 6 februari* 1940 (*nr* 59) *med vissa föreskrifter* ang. finsk medborgares inresa och vistelse i riket	21 »
612.	K. kung. med förordnande att lantarbetstidslagen icke skall äga tillämpning	28 »
636.	K. kung. med förordnande jämlikt 1 § lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt	28 »
637.	K. kung. med särskilda bestämmelser om tjänsteplikt för medicinalpersonal	28 »
643.	K. *kung. ang. ändring i vissa delar av kung.* den 8 september 1939 (nr 657) om kristidsstyrelser	28 »
661.	K. kung. ang. utlännings vistelse i vissa delar av riket (Jfr även 1940: 666)	28 »
668.	K. kung. ang. ändrad lydelse av 1 § kung. den 4 *september* 1935 (*nr* 512) *om* lån och bidrag av statsmedel för beredande av hyresboställer åt mindre bemedlade, barnrika familjer	28 »
669.	K. kung. om ändring i vissa delar av kung. den 30 juni 1937 (nr 658) ang. tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet	28 »
670.	K. kung. ang. ändring i vissa delar av kung. den 22 juni 1939 (nr 464) om förbättringsbidrag samt nybyggnads- och förbättringslån för bostadsbyggnadsföretag på landsbygden	28 »
671.	K. kung. ang. *ändring i vissa delar av kung.* den 22 juni 1939 (nr 465) om lantarbetarbostadslån och lantarbetarbostadsbidrag	28 »
673.	K. kung. ang. beslag av kakaobönor m. m. samt reglering av kakaoförbrukningen	2 juli
676.	K. kung. ang. hävande av gällande beslag å ärter	2 »

INNEHÅLL

Sociala frågor vid 1940 års lagtima riksdag 533
Livsmedelskonsumtionen i maj och februari 1940 547
Kortare meddelanden 553
Statens hantverksinstitut 553
Blockbildning inom hantverket och den mindre industrin 553
Lantbrukets lärlingsfråga 553
Aktiv hushållning 554
Aktion för gemensamma måltidstimmar . 555
Bestämmelser om avtalsförhandlingar och driftsinskränkningar i Norge 556
Bestämmelser om avtalsförhandlingar och arbetsinställelser i Storbritannien . . . 557
Säkerställandet av arbetskraft för det danska jordbruket 557

INDEX

Questions sociales devant la session ordinaire du Riksdag de 1940.
La consommation des denrées alimentaires en mai et en février 1940.
Courtes notices.
L'Ecole nationale d'arts et métiers.
La formation de »blocs» dans l'artisanat et la petite industrie.
La question de l'apprentissage dans l'agriculture.
Economie active.
L'action en faveur de la normalisation des heures de repas.
Dispositions relatives à la négociation des contrats collectifs et aux réductions de l'activité industrielle en Norvège.
Dispositions relatives à la négociation des contrats collectifs et aux grèves et lockouts en Grande-Bretagne.
Mesures pour assurer la main-d'œuvre nécessaire à l'agriculture danoise.

Periodiska översikter

Byggnadsverksamheten i Sverige år 1939 558
Byggnadsverksamheten i vissa större städer under andra kvartalet 1940 . 563
Kollektivavtalen under andra kvartalet 1940 568
Fylleriförseelser och spritsmuggling under andra kvartalet 1940 569
Utlänningar med vistelsetillstånd den 1 juli 1940 570
Livsmedelskostnaderna den 1 augusti 1940 574
Arbetsmarknaden 576
Arbetsmarknaden under juli 1940 . . . 576
Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet under juli 1940 579
Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission 583
Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden 585
Litteraturöversikt 599
Författningar rörande sociala frågor . 602

Aperçus périodiques

Activité de l'industrie du bâtiment en Suède en 1939.
Activité de l'industrie du bâtiment dans certaines grandes villes pendant le 2e trimestre 1940.
Les contrats collectifs pendant le 2e trimestre 1940.
Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 2e trimestre 1940.
Etrangers en possession d'un permis de séjour le 1er juillet 1940.
Prix des denrées alimentaires le 1er août 1940.
Marché du travail.
Le marché du travail pendant juillet 1940.
Activité de la Commission du marché du travail en juillet 1940.
Communications de la Commission du marché du travail.
Tableaux relatifs à la situation du marché du travail.
Bibliographie.
Lois concernant les questions sociales.

Articles principaux du Bulletin.

Questions sociales devant la session ordinaire du Riksdag de 1940. Un certain nombre des questions traitées résultent de l'aggravation des conditions économiques et concernent notamment l'organisation du marché du travail. Parmi elles on peut ranger l'entrée en vigueur de certains articles de la loi sur le service civil, la réorganisation de la Commission officielle du marché du travail, le vote d'un budget de réserve ainsi que de lois de pleins pouvoirs autorisant le gouvernement de suspendre l'application des lois sur la durée du travail, les congés payés, etc. Dans le traitement des questions relatives aux habitations, les considérations touchant le marché du travail ont joué un rôle prépondérant. D'autres questions se rapportaient directement à la défense militaire, telles que les indemnités aux familles des mobilisés, le sursis accordé à ceux-ci pour le paiement de leur loyer, les évacuations nécessitées par les mesures de défense aérienne, le risque d'accidents pour les équipages maritimes pendant la guerre. On peut citer en outre les questions concernant le droit de négociation des fonctionnaires communaux et les dispositions restrictives sur l'octroi de l'assistance aux mères. P. 533.

La consommation des denrées alimentaires en mai et en février 1940. Des données sont fournies sur les quantités moyennes de denrées alimentaires consommées par ménage et leur coût pendant deux semaines des mois de février et de mai. Le rationnement du sucre et du café n'a pas influé sensiblement sur leur consommation mais on trouve dans les budgets certaines traces de l'interdiction de la vente de la margarine et des rabais sur le prix du beurre. Le coût de l'alimentation par personne et par jour était pratiquement le même en mai et en février, soit d'environ 1·15 cour. P. 547.

Activité de l'industrie du bâtiment, en Suède, en 1939. Il est fourni un compte-rendu préliminaire sur les travaux de construction et de démolition achevés, au cours de l'année 1939, dans 810 localités (dont 351 villes et agglomérations urbaines, représentant pratiquement la totalité des régions urbaines du pays). Il a été créé, au total, 45 425 logements contenant 134 458 pièces (cuisines comprises) ainsi que 24 266 locaux commerciaux, industriels etc. d'une surface totale de 1 407 000 m². Une comparaison relative à 312 localités identiques fait ressortir que le nombre de logements achevés était, en 1939, de 21 % supérieur à celui de 1938 et de 60 % environ supérieur à la moyenne annuelle de la période 1930—1939. L'activité de construction pour des buts commerciaux et industriels, etc., était en 1939 de 39 % supérieure à l'année précédente. — Pour les villes de plus de 10 000 habitants il est fourni des données relatives au nombre des permis de bâtir délivrés. — Le compte-rendu définitif sera publié dans une brochure spéciale. P. 558.

Activité de l'industrie du bâtiment. Dans 13 villes de plus de 30 000 habitants ont été construits, pendant le 2e trimestre 1940, 1 558 logements et 4 286 pièces, contre 2 514 logements et 7 323 pièces pendant le 2e trimestre 1939. Des autorisations de construire ont été accordées pour 586 logements et 1 819 pièces, contre 5 762 logements et 17 004 pièces le 2e trimestre 1939. 5 128 logements et 14 036 pièces étaient en voie de construction le 1er juillet 1940 contre 22 158 logements et 59 743 pièces le 1er juillet 1939.

Dans six des plus grandes villes de la Suède, la surface des locaux destinés à des usages autres que l'habitation et construits pendant le 2e trimestre 1940 s'élevait à 47 000 m², contre 61 000 m² le 2e trimestre 1939. Des autorisations de construire de ce genre de locaux ont été accordées pour 36 000 m², contre 324 000 le 2e trimestre 1939. P. 563.

Permis de séjour des étrangers. Le 1er avril 1940, 19 899 étrangers possédaient un permis de séjour; parmi eux 12 262 avaient un permis de travail. P. 570.

Le marché du travail en juillet 1940. Le nombre de demandes d'emploi pour 100 places disponibles dans les offices de placement publics était en juillet 137 (115 en juin). Le nombre des ouvriers dans l'industrie, le bâtiment, le commerce etc. avait augmenté de la fin de juin à la fin de juillet de 2·4 %. Le nombre de chômeurs affiliés à des syndicats représentait à la fin de juin 8·6 % du nombre total des membres (9·5 % en mai). Le nombre de demandes de secours rapportées à la Commission officielle du marché du travail était à la fin de juillet 7 902, ci-inclus les ouvriers occupés à certains travaux publics. P. 576.

Häftets huvudinnehåll.

Augusti 1940.

Sociala frågor vid 1940 års lagtima riksdag. En rad frågor betingas av de försämrade ekonomiska konjunkturerna och gälla bl. a. arbetsmarknadens organisation. Hit kunna räknas ikraftträdandet av delar av tjänstepliktslagen, omorganisationen av statens arbetsmarknadskommission, antagandet av allmän beredskapsstat och av fullmaktslagar om upphävande av arbetstidslagarna, semesterlagen m. m. Även vid behandlingen av bostadsfrågorna har hänsynen till arbetsmarknaden haft avgörande betydelse. Andra frågor sammanhänga direkt med den militära beredskapen, såsom frågorna om de inkallades familjebidrag, anstånd för dem med betalning av bostadshyra och utrymning för luftskyddsändamål, eller med olycksfallsrisken för sjöfolk under stormaktskriget. I övrigt kunna nämnas frågorna om förhandlingsrätt för kommunaltjänstemän och skärpning av bestämmelserna om moderskapspenning. Sid. 533.

Livsmedelskonsumtionen i maj och i februari 1940. Uppgifter lämnas om de i genomsnitt per hushåll förbrukade mängderna av matvaror och utgifterna härför under 14 dagar i februari och maj. Det visas, att ransoneringen av socker och kaffe icke märkbart påverkat förbrukningen men att margarinförbudet och smörrabatten satt vissa spår i budgeten. Livsmedelsutgiften per hushållsmedlem och dag var praktiskt taget densamma i maj som i februari eller c:a 1.15 kr. Sid. 547.

Byggnadsverksamheten i Sverige år 1939. En preliminär redogörelse lämnas för under år 1939 fullbordade och avgångna byggnadsföretag på 810 orter, varibland 351 städer och stadssamhällen. Sammanlagt tillkommo under året 45 425 bostadslägenheter och 134 458 rum (inkl. kök) samt 24 266 lokaler för andra än bostadsändamål med c:a 1 407 000 m² golvyta. Av bostadslägenheterna bestodo nära 40 % av högst 1 rum och kök. En jämförelse med tidigare år beträffande 312 identiska orter visar, att antalet år 1939 nybyggda lägenheter var 21 % större än år 1938 och c:a 60 % större än genomsnittet för perioden 1930—1939. Byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål var år 1939 39 % större än föregående år. Den definitiva redogörelsen kommer att utgivas som särskild publikation. Sid. 558.

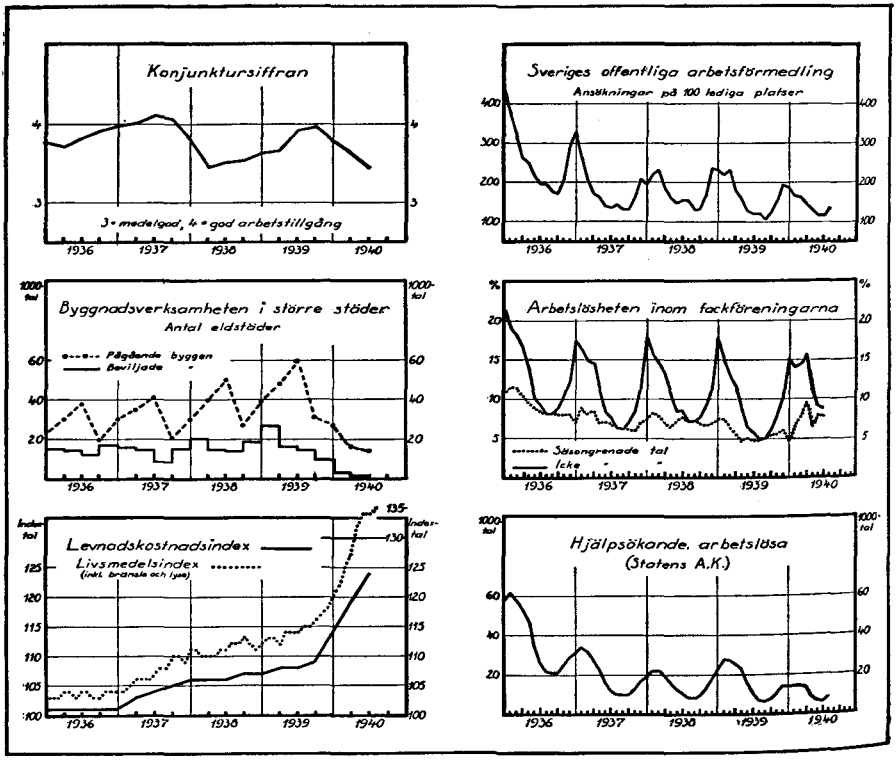
Byggnadsverksamheten under andra kvartalet 1940. I 13 städer med över 30 000 invånare fullbordades under andra kvartalet 1940 1 558 bostadslägenheter och 4 286 rum (»eldstäder», d. v. s. boningsrum eller kök) mot 2 514 lägenheter och 7 323 rum under andra kvartalet 1939. Byggnadslov beviljades för 586 lägenheter och 1 819 rum mot 5 762 lägenheter och 17 004 rum under andra kvartalet 1939. Den 1 juli 1940 befunno sig 5 128 lägenheter och 14 036 rum under byggnad mot 22 158 lägenheter och 59 743 rum vid motsvarande tidpunkt förra året.

I sex av rikets största städer fullbordades under andra kvartalet lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. dyl. ändamål med en sammanlagd golvyta av c:a 47 000 m² mot 61 000 m² andra kvartalet 1939. Samtidigt utfärdades byggnadslov för dylika lokaler med en golvyta av tillhopa c:a 36 000 m² mot 324 000 m² andra kvartalet 1939. Sid. 563.

Vistelsetillstånd. Den 1 juli 1940 hade 19 899 utlänningar vistelsetillstånd i Sverige mot 18 452 den 1 april. Antalet utlänningar med arbetstillstånd var den 1 juli 12 262. Sid. 570.

Arbetsmarknaden under juli 1940. Antalet ansökningar på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna var under juli 137 (115 i juni). Antalet sysselsatta arbetare inom industri, handel, byggnadsverksamhet m. m. steg från slutet av juni till slutet av juli med 2·4 %, vilket dock sammanhängde med semesterledighetens större omfattning vid föregående redovisningstillfälle. Antalet arbetslösa inom fackförbunden utgjorde vid slutet av juni 8·6 % av medlemsantalet (9·5 i maj). Antalet till statens arbetsmarknadskommission rapporterade hjälpsökande, inkl. i beredskapsarbeten sysselsatta, personer uppgick vid slutet av juli till 7 902, vilket var 1 094 flera än en månad tidigare. Sid. 576.

Socialstatistiska diagram.

Sociala frågor vid 1940 års lagtima riksdag.

Arbetsförhållanden.

Utsikterna på arbetsmarknaden tedde sig vid början av år 1940 tämligen mörka. Om också arbetslösheten vid tiden för riksdagens början var avsevärt mindre än ett år tidigare, måste framtiden med hänsyn till det utrikespolitiska världsläget anses komma att medföra svårbemästrade problem. Den minskning i antalet hjälpsökande arbetslösa, som inträtt särskilt efter mitten av år 1939, kunde sålunda tillskrivas huvudsakligen inkallelserna av värnpliktiga, och det ansågs felaktigt att därav sluta, att näringslivets möjligheter att sysselsätta arbetskraft ökats mot föregående år. Krigskonjunkturen hade visserligen för vårt land medfört ökad sysselsättning inom några verksamhetsgrenar, men fara för stagnation eller åtminstone ovisshet förelåg på andra vidsträckta områden. Särskilt oroande föreföll utvecklingen inom sten-, trä- och byggnadsindustrin samt de av den sistnämnda i sin tur beroende facken. Militärinkallelserna beräknades å andra sidan under den närmaste tiden komma att framkalla brist på arbetskraft inom i första hand jordbruket, skogsbruket och verkstadsindustrin. Frågan om arbetskraftens användning under krisförhållandena var alltså komplicerad, och eftersom läget växlade med de utrikespolitiska händelserna och omöjligt kunde förutses för framtiden, ställde det sig mycket svårt för statsmakterna att med någon grad av säkerhet beräkna beskaffenheten och omfattningen av de behövliga statliga åtgärderna. Endast så mycket kunde sägas, framhöll socialministern i ett yttrande till statsrådsprotokollet, att vi måste vara beredda på åtgärder för att tillgodose ökade anspråk på arbetskraft på vissa håll, att hjälpåtgärder i anledning av arbetslöshet praktiskt taget alltid komma att erfordras i viss utsträckning, ävensom att här antydda huvudformer av åtgärder delvis böra kombineras. Det framstod därför som en angelägenhet av stor praktisk vikt, att man uppnådde en form för samordnande av nu förekommande och framdeles planerade åtgärder på området.

Vad angår åtgärder, som syfta att utjämna å ena sidan ökade anspråk på arbetskraft och å andra sidan arbetskraft utan sysselsättning, föreslogs till en början i prop. 215, att regeringen måtte bemyndigas sätta kap. 2—7 i *lagen den 30 december 1939 om tjänsteplikt* (se angående denna lag Soc. Medd. årg. 1940, sid. 3) i kraft, varigenom förutsättning erhölles att upprätta den i denna lag planerade organisationen med riksarbetsstyrelsen i spetsen, vilken organisation just vore avsedd att utgöra ett effektivt, centralt instrument för bl. a. omgrupperingen av arbetskraft. För detta ändamål behövde tjänstepliktslagens kap. 2 sättas i kraft. Vissa av lagens bestämmelser i kap. 3—7, nämligen om arbetsförmedlingstvång och företrädesrätt för olika slag av tjänste-

plikt vore däremot icke avsedda att omedelbart tillämpas, men såsom en beredskapsåtgärd borde tillstånd samtidigt lämnas av riksdagen att sätta även dessa delar i kraft. Propositionen bifölls, men i motionerna II: 55 och 83 framförda förslag om tjänstepliktslagens upphävande avvisades. Det kan tilläggas, att regeringen med stöd av detta riksdagens medgivande satt andra kapitlet (om arbetsförmedling) och sjunde kapitlet (om allmän tjänsteplikt) av tjänstepliktslagen i kraft (SFS 1940: 269 resp. 636). Vidare föreslog regeringen i prop. 216 en omorganisation av *statens arbetsmarknadskommission*, varigenom denna skulle komma att övertaga uppgifterna som riksarbetsstyrelse och sålunda få till uppgift att genomföra den erforderliga regleringen av arbetskraftens användning. Kommissionen skulle ha att leda och samordna den offentliga arbetsförmedlingen, vars kostnader helt borde övertagas av staten. Den skulle dessutom fungera som tillsynsmyndighet enligt förordningen om krigsfamiljebidrag. Riksdagen biföll propositionen i alla delar. Angående den nya arbetsmarknadskommissionens organisation och dess lokala organ hänvisas till redogörelse i Soc. Medd. årg. 1940, sid. 303. Här skall blott i korthet nämnas, att omorganisationen bl. a. innebar, att statens arbetslöshetskommission uppgick i arbetsmarknadskommissionen och att till densamma överflyttades den avdelning inom socialstyrelsens arbetsmarknadsbyrå, som handhar tillsynen över den offentliga arbetsförmedlingen. (Arbetsmarknadskommissionens instruktion återfinnes i SFS 1940: 326. Jfr även nr 328 och 329.)

Trots de planerade åtgärderna för utjämning av överskott och brist på arbetskraft räknade socialministern med att viss arbetslöshet kunde komma att bli bestående. Han ansåg det sålunda svårt att till områden med brist på arbetskraft överföra arbetslösa äldre arbetare och familjeförsörjare och beräknade, att dessa kategorier i viss utsträckning måste bispringas med beredskapsarbeten på hemorten. Den restarbetslöshet av överårig eller eljest icke fullgod arbetskraft, som kvarstod oberoende av krisen, krävde dessutom bibehållande av såväl statliga reservarbeten för kontorister som statskommunala reservarbeten. Övriga statliga reservarbeten borde dock överföras till arbeten i öppna marknaden. I enlighet härmed begärdes i prop. 236 ett reservationsanslag om 18 milj. kr. till *åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.*, avsett att användas i huvudsak till militära arbeten för vårt fasta försvar. Riksdagen biföll dessa förslag och beviljade samtidigt en hemställan i samma proposition, att uppkommande reservationer på de för budgetåret 1939/40 anvisade anslagen till reservarbeten, kontantunderstöd m. m. till statliga och kommunala beredskapsarbeten samt till särskilda arbetslöshetsåtgärder måtte få överföras till nyssnämnda reservationsanslag. Riksdagen uttalade även sitt gillande i allt väsentligt av de åtgärder och planer rörande s. k. beredskapskurser, som omnämnts i propositionen och som avsågo speciellt utbildningen av verkstadspersonal, ävensom av vad socialministern anfört rörande anordnande av cykelstigar med anlitande av arbetslösa.

I prop. 194 föreslogs, att 78 000 kr. skulle anslås till bestridande av åtgärder för *utbildning av viss ersättningspersonal*, avsedd att vid behov rycka

in på arbetsmarknaden. Av beloppet skulle 50 000 kr. användas till förverkligande av en från kvinnoföreningarnas beredskapskommitté framförd plan om anordnande av praktikarbete hos enskilda jordbrukare. Den övriga delen av anslaget skulle användas till utbildning av ersättare för lastbilförare. Verksamhetens ledning borde handhavas av arbetsmarknadskommissionen. Propositionen bifölls.

Vid 1938 och 1939 års riksdagar hade riksdagen genom särskilda finansfullmakter ställt medel till regeringens förfogande att finansiera åtgärder, som kunde behöva vidtagas i händelse av en väsentlig försämring av konjunkturläget i landet eller inom vissa näringsområden. Dylik fullmakt hade utformats som en beredskapsstat, genom vilken riksstaten kompletterats, och benämnts *allmän beredskapsstat*. I prop. 282 föreslog finansministern, att en allmän beredskapsstat måtte antagas även för budgetåret 1940/41, men anförde samtidigt, att han hyste tvekan om behovet av en dylik. Då man emellertid måste räkna med möjligheten, att en arbetslöshet kunde uppstå, som icke i sin helhet kunde avvecklas genom överföring av arbetskraft mellan olika arbetsområden, syntes dock lämpligt att bibehålla systemet med den allmänna beredskapsstaten. Härvid borde man begränsa sig till att giva den för innevarande budgetår gällande staten förlängd giltighet, varvid likväl förutsattes, att fullmakten icke utnyttjades, förrän övriga möjligheter att använda arbetskraften uttömts, och att utnyttjandet då skedde efter förnyad prövning av angelägenhetsgraden hos de ifrågavarande arbetsföretagen och en undersökning av möjligheten att utan skada för andra intressen taga i anspråk erforderlig materiel. Riksdagen delade finansministerns tvekan rörande behovet av beredskapsstaten men ansåg sig dock — samtidigt som den underströk finansministerns uttalanden om villkoren för medlens ianspråkstagande — böra bifalla förslaget. Motionen i ämnet, II: 286, avslogs.

I motionen I: 121 yrkades, att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle anhålla om utredning rörande praktiska åtgärder i syfte att tillgodogöra samhället de *partiellt arbetsföras arbetskraft*, och i I: 33 att regeringen borde vidtaga skyndsamma åtgärder i syfte att underlätta för *vanföra personer att vinna arbetsanställning*. Bägge motionerna vunno riksdagens bifall. Motionen II: 147 angående *företagares skyldighet att anmäla driftsnedläggelse* avslogs däremot.

De svårigheter, som genom militärinkallelserna uppstått för jordbruket att hålla produktionen i gång, hade föranlett regeringen att den 17 april 1940 under tre månader framåt sätta lantarbetstidslagen ur kraft i hela Svea- och Götaland. Detta hade kunnat ske i enlighet med lagens 10 § mom. 2, som stadgar, att regeringen äger rätt meddela undantag från lagens tillämpning, bl. a. om denna skulle medföra särskilda svårigheter inom viss del av riket. Socialministern fann emellertid risk föreligga, att bristen på arbetskraft för jordbruket kunde bli så stor, att behov av suspendering i än större utsträckning, eventuellt för riket i dess helhet, inom kort uppstode, och hemställde därför (i prop. 225), att riksdagen genom särskild lag måtte giva regeringen den för beslut härom erforderliga befogenheten. Propositionen bifölls. Den

fullmakt beträffande lantarbetstidslagens tillämpning, som sålunda beviljats, intogs emellertid senare i en annan, kollektiv fullmaktslag, avseende bl. a. hela komplexet av arbetstidslagar. Denna lag föreslogs i prop. 256 och antogs ävenledes av riksdagen. Sistnämnda fullmakt giver regeringen rätt att »vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga av krig föranledda förhållanden» upphäva *lagen om arbetarskydd, lagen om skyldighet i vissa fall att vid flottled anordna härbärgen åt flottningsarbetarna, lagen om arbetstidens begränsning, lagen om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete, skogshärbärgeslagen, lagen om semester, sjöarbetstidslagen, lantarbetstidslagen, arbetstidslagen för detaljhandeln* och *butiksstängningslagen*. Fullmaktslagen utfärdades sedermera såsom SFS 1940: 484. Det kan tilläggas, att regeringen därefter, med stöd av denna fullmaktslag, satt lantarbetstidslagen ur kraft i hela riket under tiden 18 juli—15 oktober 1940 (SFS 1940: 612).

I prop. 71 föreslog regeringen viss ändring i fjärde stycket av övergångsbestämmelserna till *lagen den 18 april 1935 med vissa bestämmelser om arbetsförmedling m. m.* i syfte att giva möjlighet för socialstyrelsen att alltfort meddela tillstånd till internationell arbetsförmedling beträffande musiker, sceniska artister och liknande yrkesutövare, oberoende av att överenskommelser därom mellan Sverige och främmande stat saknas. Då den föreslagna ändringen strider mot 1933 års konvention angående avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer, vilken ratificerats av Sverige, anhölls samtidigt, att riksdagen ville yttra sig i spörsmålet, huruvida icke anstalter borde vidtagas för att åstadkomma erforderlig revision av konventionen. Riksdagen biföll propositionen om lagändringen och uttalade sin anslutning till uppfattningen, att en revision av konventionen borde åstadkommas.

Semesterlagen var föremål för ändrings- eller tilläggsförslag i ett antal motioner, nämligen I: 84 och II: 144, vari yrkades, att lagstadgad semester borde införas även för arbetare vid statliga, statskommunala och kommunala reservarbeten, vidare II: 25, vari förslag framlades om sådan ändring av semesterlagen, att även dagsverkstorpare kunde komma i åtnjutande av semester, och slutligen II: 188, vari yrkades på sådan ändring, att som kvalifikationstid för semester måtte räknas också den tid som arbetstagare fullgör tjänstgöring i förstärkt beredskapstjänst. Samtliga motioner avslogos av riksdagen.

I de likalydande motionerna I: 83 och II: 138 föreslogs, att riksdagen skulle hos regeringen begära utredning av orsakerna till och omfattningen av yrkessjukdomen *skrivkramp* (och telegrafistkramp) i och för denna sjukdoms införande i yrkessjukdomsförsäkringslagen. Riksdagen biföll motionerna men utvidgade den begärda utredningens område att omfatta även andra sjukdomar i muskler och leder, vilka kunna orsakas av arbete genom inverkan på övervägande mekanisk väg.

De i de likalydande motionerna I: 10 och II: 31 framförda önskemålen om allsidig utredning rörande *bostäderna å svenska fartyg*, i vilken utredning även frågan om statens ekonomiska medverkan till lösandet av problemet borde innefattas, avvisades av riksdagen.

I enlighet med prop. 19 tog riksdagen ställning till de av *internationella arbetsorganisationens konferens vid dess tjugofemte sammanträde år 1939 fattade besluten.* Samtliga förslag till konventioner och rekommendationer avvisades sålunda, ehuru i något varierande ordalag. Definitivt avslogos vissa förslag till konventioner och rekommendationer rörande infödda arbetares anställnings- och arbetsförhållanden. Följande förslag till konventioner samt rekommendationer ansågos icke för närvarande böra ratificeras, resp. föranleda någon åtgärd, nämligen: En konvention och en rekommendation angående migrerande arbetares rekrytering, arbetsförmedling och arbetsvillkor; en rekommendation angående samarbete mellan staterna beträffande migrerande arbetares rekrytering o. s. v.; en konvention angående reglering av arbets- och vilotider vid transport på väg; en rekommendation angående individuella kontrollböcker vid transport på väg; en rekommendation angående reglering av nattarbete vid transport på väg; en rekommendation angående metoderna för reglering av arbetstiden vid transport på väg; en rekommendation angående vilotider för yrkesförare av enskilda åkdon och en rekommendation angående lärlingsväsen.

Bostadsfrågor.

Programmet under senare år för den statliga verksamheten till förmån för bostadsförsörjningen kan sammanfattas sålunda: Åtgärder för bostadsförbättring på landsbygden, syftande till en allmän kvalitativ upprustning; åtgärder för att relativt snabbt lösa lantarbetarnas speciella bostadsproblem genom stöd åt anskaffningen av fullgoda lönebostäder; åtgärder för bostadsanskaffningen genom subventionerade hyreslägenheter eller egna hem åt barnrika, mindre bemedlade familjer såväl i städerna som på landsbygden; åtgärder för bostadsproduktion i städer och stadsliknande samhällen, syftande till modernisering och därmed tillvaratagande av äldre bostäder samt till stöd åt strävanden att anskaffa småhägenheter till överkomligt pris; åtgärder för bostadsanskaffning i pensionärshem åt folkpensionärer och med dem jämställda.

I riksstaten för år 1939/40 voro för dessa ändamål upptagna tillhopa 19·7 milj. kr., varav 5·95 milj. utgingo såsom bidrag till verksamheten under 5:e huvudtiteln och resten till förstärkning av lånefonderna (8·0 milj. till statens utlåningsfonder och 5·75 milj. till fonden för låneunderstöd). Besluten vid 1940 års lagtima riksdag ha i stort sett inneburit ett fullföljande av programmet.

I 1940/41 års riksstat ha i enlighet med prop. 237 till förbättring av bostadsförhållandena anslagits sammanlagt 41·15 milj. kr., varav till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer 2·4 milj. kr., till bostadsbyggande på landsbygden 3·25 milj. kr., till inrättande av pensionärshem 0·5 milj. kr., såsom kapitalinvestering i statens utlåningsfonder för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer 20·0 milj. kr. och för främjande av bostadsbyggande på landsbygden 3·0 milj. kr. samt såsom kapitalinvestering i fonden för låneunderstöd till tertiärlån till viss byggnadsverksamhet 10·0 milj. kr. och till lån för bostadsförbättringsverksamheten

2·0 milj. kr. Som bidrag under 5:e huvudtiteln ha alltså gått sammanlagt 6·15 milj. och som tillskott till fonderna 35·0 milj. kr. Den betydande ökningen av fonderna gentemot föregående år kommer huvudsakligen på lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, som ökats från 5·5 milj. kr. föregående budgetår till 20·0 milj. 1940/41, och fonden för låneunderstöd till tertiärlån, som ökats från 750 000 till 10·0 milj. kr.

Ur propositionen — som för övrigt innehåller en fyllig framställning av den statliga bostadspolitiken under senare år och bostadssociala utredningens promemoria rörande bostadsbyggnadsverksamheten och bostadsförsörjningen — kunna följande synpunkter anföras, närmast från departementschefens sammanfattning. Verkningarna på arbetsmarknaden av byggnadsverksamhetens förlamning började redan göra sig gällande vid början av år 1940. Samtidigt kunde konstateras, att någon mera betydande bostadsreserv icke fanns, att äktenskapsfrekvensen och följaktligen bosättningen var relativt hög och att även oavsett detta efterfrågan på smålägenheter väntades stiga, varför alltså risk för bostadsbrist förelåg för framtiden. Stödåtgärder för bostadsbyggande i syfte att skapa tillgång till nya, icke alltför dyra bostäder voro därför sannolikt påkallade. Å andra sidan måste det anses angeläget, att ev. åtgärder icke finge fördröja den nödvändiga överflyttningen av arbetskraft från byggnadsverksamhet till andra, för tillfället mera angelägna arbetsområden, varjämte förutsättningarna för verksamheten med hänsyn till den allmänna ekonomiska och politiska utvecklingen syntes ovissa. Åtgärder till bostadsbyggandets stöd borde därför betraktas som en beredskap, vars ikraftträdande efter Kungl. Maj:ts bedömande borde göras beroende av situationens utveckling.

Riksdagen antog vidare regeringens förslag till ändrade grunder för bidrag (och lån) till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer innebärande, dels att verksamheten med anordnande av hyresbostäder under vissa omständigheter utsträcktes till den egentliga landsbygden, dels att Kungl. Maj:t erhöll möjlighet att i undantagsfall, genom dispens bevilja lån och bidrag enligt kungörelse nr 247/1938, trots att författningsenlig inteckningssäkerhet icke kunde ställas. Beträffande reglerna för verksamheten till främjande av bostadsbyggande på landsbygden antog riksdagen ävenledes i propositionen framlagda förslag av innehåll, bl. a. att gränsen för bidrag till bostadsförbättringar å skogstorp, odlingslägenheter, kronotorp, fjällägenheter och kolonat i Norrland och Dalarna höjdes från 2 000 till 2 500 kr. Slutligen biföllos i propositionen framförda, närmast från bostadssociala utredningen upptagna förslag om ändringar i reglerna för tertiärlångivningen, varigenom bl. a. räntesatsen för lånen sänktes från $4^3/_4$ till $4^1/_2$ %, lånebeloppet ökades från 15 till 20 % av fastighetsvärdet, modifikationer infördes beträffande amorteringstiden och långivningen utsträcktes att omfatta även enfamiljshus och gjordes tillgänglig också för landets tre största städer, vilka hittills varit uteslutna från rätten därtill.

I motionerna I: 51 och II: 197 hade understrukits de svårigheter, vari den för tillfället pågående byggnadsverksamheten försatts genom knappheten på

kapitalmarknaden, och riksdagen ansåg sig i anslutning till de sålunda framförda synpunkterna dessutom böra giva Kungl. Maj:t befogenhet att genom tertiärlån ordna toppkrediterna för byggnader, som uppförts under det senaste året och för vilkas finansiering den inträdda krisen föranlett svårigheter.

Riksdagen biföll i motionen II: 32 framfört yrkande på skrivelse till regeringen med anhållan om utredning och förslag rörande *vattenförsörjning för sådana bebyggelseområden på landsbygden*, vilka med nu gällande bestämmelser icke kunna få statsbidrag för dylikt ändamål.

Motionen II: 59 om införande av skyldighet för hyresvärd att *anmäla om bostad är ledig eller uthyrd* avslogs.

Förenings- och förhandlingsrätt.

I prop. 106, som antogs av riksdagen, föreslogos vissa ändringar i 3 och 29 §§ *lagen den 11 september 1936 om förenings- och förhandlingsrätt*, innebärande att begreppet föreningsrätt närmare preciserades.

Sedan förhandlingsrätt genom kungörelse år 1937 tillerkändes föreningar av statstjänstemän, har det endast funnits en grupp av anställda, som stått utanför lagstiftningen i detta ämne, nämligen de kommunala tjänstemän, som äro underkastade ämbetsmannaansvar. Genom ett i prop. 4 framlagt förslag till *lag om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän* skulle frågan om förhandlingsordning vinna sin lösning även för denna personals vidkommande. Riksdagen antog propositionen, dock bl. a. med sådan ändring, att lagen kom att äga tillämpning även på lärare vid folk- och småskolor samt fortsättningsskolor. Motioner syftande till sistnämnda ändring, nämligen de likalydande I: 154 och II: 209 samt II: 212, hade också avgivits. Förhandling kan enligt lagen äga rum beträffande tjänstemännens allmänna anställnings-, arbets- och avlöningsvillkor ävensom beträffande tillämpningen av sådana villkor, dock utan att inskränkning därigenom göres i kommunen eller kommunal myndighet, enligt lag eller författning, tillkommande beslutanderätt. Förhandlingsrätt tillkommer därvid endast förening, vilken avser att tillvarataga tjänstemännens intressen såsom arbetstagare och vilken socialstyrelsen tillerkänt sådan rätt. Beträffande de nyssnämnda lärarkategorierna har intagits en särskild bestämmelse, med innebörd att regeringen för dem äger rätt föreskriva de begränsningar i förhandlingsrätten, som eventuellt finnas erforderliga. (Lagen utfärdad i SFS 1940: 331.)

Försvarsberedskap.

Frågan om *familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring* erhöll sin lösning genom antagandet av en förordning i ämnet, krigsfamiljebidragsförordningen, vars huvudinnehåll redan återgivits i Soc. Medd. årg. 1940, sid. 242. (Se SFS 1940: 223.) I förordningen stadgas i korthet, att familjepenning utgår till vissa den inkallades anhöriga, dels utan behovsprövning med grundbelopp (1 kr. för hustru och 40 öre för varje barn under 16 år), räknat

per dag, dels med tillägg efter individuell prövning, vilka variera i tre grader efter dyrorten. Högsta sammanlagda dagsbidraget (i dyrortsgrupp III) utgör 2·25 kr. för hustru och 0·90 kr. för barn under 16 år. Anordningen av familjepenningen har betecknats som resultatet av en kompromiss mellan synpunkten att penningen vore vederlag för de tjänster den inkallade gör landet (löneprincipen) samt hänsynen till statsekonomiska skäl och till önskvärdheten av att arbetsmarknaden icke undandrages behövlig arbetskraft från den inkallades familj. För värnpliktiga, som i det civila äro statstjänstemän eller vilkas lön utgår med statsbidrag, kan regeringen stadga att hela familjepenningen utgår efter behovsprövning. (Det kan inskjutas, att sådant undantag också sedermera stadgats. Jfr SFS 1940: 322, 13 §.) Utöver familjepenningen kan utgå sjukbidrag och — såvida regeringen ej annorlunda förordnar — bostadsbidrag. Regeringen äger också, om så finnes lämpligt, förordna om näringsbidrag till avlöning av arbetskraft, som anställts för att upprätthålla den inkallades ev. näring eller rörelse. (Hela bidragssystemet, inkl. näringsbidraget, har satts i kraft genom förordning utfärdad i SFS 1940: 323.) — Propositionen i ämnet (nr 93) antogs oförändrad utom på ett par punkter. Regeringen hade sålunda föreslagit, att om kommun icke önskade inrätta särskild familjebidragsnämnd för att handlägga de ärenden, som avsågos i krigsfamiljebidragsförordningen, kunde annan kommunal myndighet än fattigvårdsstyrelsen utöva sådan nämnds befogenheter. Riksdagen, som härutinnan anslöt sig till motionen I: 161, beslöt, att fattigvårdsstyrelsen icke skulle undantagas i detta sammanhang. Vidare jämkade riksdagen på regeringens förslag om kommuns rätt att av staten återfå utbetalade familjebidrag. Andra lagutskottet, som haft propositionen om hand, hade dessutom yrkat ändring på en viktig punkt, nämligen beträffande behovsprövningen av familjepenningen. Enligt utskottet — liksom också motionerna I: 148, I: 152 och II: 206 — borde vid bidragens fastställande större hänsyn tagas till löneprincipen, och utskottet förordade för sin del, att den inkallades närmaste anförvanter (hustru och barn) skulle erhålla hela familjepenningen utan behovsprövning. Första kammaren biträdde emellertid regeringens förslag, och, sedan försvarsministern vädjat till andra kammaren att icke fördröja avgörandet genom att fatta beslut av annan innebörd, biföll även denna kammare propositionens bestämmelse. Som en följd av riksdagens ståndpunkt i frågan om behovsprövningen avslogs motionen II: 214, vari yrkats att behovsprövningen skulle göras generell, d. v. s. att icke någon del av familjepenningen skulle utgå utan behovsprövning. Även andra motionsvis framförda yrkanden, rörande speciellt familjepenningens belopp, ortsgraderingen och storleken av de kostnader för bidragen, som borde bäras av statsverket, avslogos. (Jfr, utom ovan nämnda motioner, nr I: 150, II: 208 och 213 samt de likalydande I: 153 och II: 207.)

Krigsfamiljebidragsförordningen är avsedd att tillämpas huvudsakligen på värnpliktiga, som mobiliserats eller inkallats till förstärkt försvarsberedskap, men gäller icke dem som fullgöra vanliga, även i fredstid förekommande, värnpliktsövningar. För dessa kategoriers räkning antogs förslag till *förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under tjänstgöring i fredstid* (freds-

familjebidragsförordning) i enlighet med prop. 94. I förordningen (sedermera given i SFS 1940: 422) stadgas endast om ett slags familjebidrag, motsvarande familjepenningen i krigsfamiljebidragsförordningen. Under annan tjänstgöring än landstormsövning skall bidraget bestå av ett grundbelopp om 1 kr. för hustru och 40 öre för varje barn under 16 år, som utgår utan behovsprövning, och i övrigt utgå i mån av behov, som prövas av länsstyrelsen, med belopp som växla mellan tre dyrortsgrupper och i högsta gruppen (dyrortsgrupp III) utgör 3·75 kr. för hustru och 0·90 kr. för barn under 16 år. Under landstormsövning äger den värnpliktige uppbära familjebidrag utan behovsprövning med 2 kr. för hustru och 50 öre för varje barn under 16 år. Motionsvis (I: 147 och 149, II: 210) föreslogs, att hela familjebidraget även under annan tjänstgöring än landstormsövning skulle utgå utan behovsprövning, men med hänvisning till det tidigare fattade beslutet rörande krigsfamiljebidragsförordningen lämnade riksdagen icke sitt bifall till sådan anordning. Icke heller i motionerna I: 149 och II: 42 gjorda yrkanden om höjning av bidragsbeloppen, eller i II: 104 om att understödsrätt borde tillerkännas även fosterbarn, föräldrar och syskon, biföllos.

I prop. 300 framlagt förslag till ändrad lydelse av lagen den 14 oktober 1939 om *förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m.* antogs oförändrat. I 1939 års lag stadgades skydd mot avskedande i anledning av tjänstgöring åt det allmänna, som åligger någon enligt lag. Genom ändringen utsträcktes skyddet till dem, som frivilligt åtaga sig sådan tjänstgöring, t. ex. genom att ingå i krigsmaktens reserv eller i hemvärnet. (Lagen utfärdad i SFS 1940: 505.) Likaså antogs oförändrat ett förslag till *lag om anstånd för vissa värnpliktiga med betalning av hyra m. m.*, innebärande bl. a., att värnpliktig under krigstjänstgöring m. m. icke kan uppsägas till flyttning på grund av underlåtenhet att erlägga hyra, som förfaller under tiden för tjänstgöringen eller inom ett år efter dess slut, så länge han sist på andra söckendagen av varje kalendermånad erlägger den på samma månad belöpande hyran. Medför tjänstgöringen en viss, väsentlig försämring av den värnpliktiges ekonomiska förhållanden, har han rätt att uppsäga avtalet att upphöra i förtid. (Lagen utfärdad i SFS 1940: 233.)

Vissa motioner (de likalydande I: 23 och II: 69 samt I: 98 och II: 116), i vilka yrkades på åtgärder för att förhindra, att militär tjänstgöring skulle oförmånligt påverka *statsanställdas utsikter att erhålla befordran eller löneutsuppflyttning*, avslogos med motivering, att dessa synpunkter, i den mån riksdagen biträdde dem, redan tillgodosetts genom bifall till prop. 144.

I enlighet med nyssnämnda proposition hade beslutats, att Kungl. Maj:t skulle erhålla befogenhet att vid sidan av de civila avlöningsreglementena genom generella bestämmelser eller beslut från fall till fall medgiva statstjänsteman o. dyl. rätt att — där sådant icke är medgivet i vederbörande reglemente — *för löneklassuppflyttning taga i beräkning tid, varunder han i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering åtnjutit tjänstledighet från sin civila befattning.* Befogenheten omfattar även anställningsförhållandet för kvinnliga befattningshavare, som samtidigt äro land-

stormskvinnor o. dyl. (Jfr SFS 1940: 678.) Likaså fattades med anledning av förslag i samma proposition beslut om åtgärder för att förebygga för statstjänstemän — som icke redan genom tidigare bestämmelser förhindrats därtill — att vid ledighet från den civila befattningen för tjänstgöring som militära beställningshavare uppbära *för hög sammanlagd inkomst* av de bägge tjänsterna. Ävenledes bifölls en i samma proposition föreslagen rätt för Kungl. Maj:t att lämna *krigsriskersättning till viss personal vid statens järnvägars tågfärjor samt å lotsverkets fyrskepp och tjänstefartyg m. fl.* i likhet med de bestämmelser, som gälla befälet vid svenska handelsflottan.

Lagen den 11 juni 1937 om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer avser att tillförsäkra vederbörande ersättning för *olycksfall till följd av krigsåtgärd* men täcker icke vissa närbesläktade fall, då ersättning rimligen bör utgå. Ett sådant fall är, då olycksfallet inträffar under hemfärd till Sverige, sedan det fartyg, på vilket vederbörande tjänstgjort, förlist. Någon ändring av nyssnämnda lag har på den grund icke ansetts lämplig, men i prop. 105 föreslogs en ny författning, vars huvudregel var, att personer, som råka ut för det exemplifierade fallet inom sådant område och under sådan tid, att 1937 års krigsförsäkringslag är gällande, skulle erhålla ersättning av statsmedel. Vidare föreslogs, att Kungl. Maj:t även i andra fall erhölle befogenhet att besluta om ersättning. Propositionen bifölls.

De likalydande motionerna I: 26 och II: 61, som avsågo att avskaffa *lagen den 15 december 1939 om utbetalande av krigsriskersättning åt sjömän* och därmed det förmynderskap över sjöfolket, som staten enligt motionärernas åsikt utövade i kraft av densamma, avslogos.

I detta sammanhang skall i korthet ytterligare nämnas, att riksdagen biföll regeringens i prop. 267 framlagda förslag till *lag om krigsskadeersättning*, varigenom viss egendom obligatoriskt blir krigsförsäkrad av staten. Försäkringen är av tre slag, nämligen fastighetsförsäkring, som förutom fastigheter omfattar vissa inventarier och produkter inom jordbruk och trädgårdsskötsel samt vissa skogsprodukter, vidare varuförsäkring och maskinförsäkring. (Jfr SFS 1940: 540.)

Vissa spörsmål sammanhängande med frågan om *utrymning för luftskyddsändamål* ha varit föremål för utredning inom sociala försvarsberedskapskommittén, som härom avlämnat betänkande med förslag (jfr Soc. Medd. årg. 1940, sid. 11), vilket i sin tur föranlett regeringen framlägga prop. 148, innehållande bl. a. en förordning om utrymningshjälp, en lag om vissa skyldigheter för kommun i avseende å utrymning m. m. och en förordning med vissa bestämmelser om legosängsavgifter under utrymning. Propositionen antogs av riksdagen utan ändring.

Enligt förordningen om utrymningshjälp skall staten, då luftskyddsort eller annat område utrymmes i anledning av krig eller krigsfara, bereda utrymningshjälp till dem, som ålagts eller uppmanats bortflytta till annan kommun. Hjälpen skall utgå kontant eller in natura och ej anses som fattigvård, men får endast utgå då vederbörande ej själv kan bestrida utgifterna i samband med utrymningen. En viss prövning av hjälpbehovet skall sålunda alltid äga

rum. Naturahjälpen kan utgå såsom fri resa, förplägnad, inkvartering eller sjukvård och kontanthjälpen såsom resebidrag, underhållsbidrag, hyresbidrag eller sjukbidrag. Villkor för att få utrymningshjälp är för arbetsför person, att han utan ersättning utför arbete, som föranledes av utrymningen, samt att han anmäler sig som arbetssökande hos arbetsförmedlingen och antar lämpligt arbete, i den mån sådant bjudes. Den centrala ledningen av frågor rörande utrymningshjälp skall utövas av den myndighet regeringen utser därtill. Lokala myndigheter äro i de utrymda kommunerna luftskyddsmyndigheterna och i inkvarteringskommunen en inkvarteringsnämnd under tillsyn av den inkvarteringschef, som har överinseende över kommunen. (Som central myndighet rörande utrymningen har sedermera förordnats statens utrymningskommission. Jfr SFS 1940: 238 och 297.)

I lagen om kommunernas skyldigheter med avseende på utrymning stadgas, att kommunerna skola tillsätta inkvarteringsnämnd m. m. I förordningen om legosängsavgifter under utrymning stadgas bl. a., att lägsta avgift skall erläggas av person, som intages å sjukhus i inkvarteringsorten, oavsett om han annars icke är berättigad till dylik förmån.

För att åvägabringa en *ökad utflyttning till landet av barn från städer och andra tättbebyggda samhällen* framlade regeringen i prop. 303 förslag, att riksdagen skulle för detta ändamål anvisa 1 milj. kr. under innevarande budgetår och 7 milj. kr. för nästa budgetår samt bemyndiga regeringen att meddela de särskilda bestämmelser, som erfordras för att genomföra en dylik förflyttning. Medicinalstyrelsen, som utarbetat förslaget, hade framhållit, att under nuvarande förhållanden så många barn som möjligt böra få tillfälle till en lantvistelse under sommaren, så att deras motståndskraft stärkes inför den kommande krisvintern. Det hela är tänkt som en frivillig utflyttning, som skall utföras av den nyskapade utrymningsorganisationen i samråd med skolöverstyrelsen, medicinalstyrelsen och arbetsmarknadskommissionen. Utflyttningen skulle i huvudsak gälla skolbarn i åldern 9—14 år, bosatta inom de luftskyddsorter, som redan ha planerat utrymning. Föräldrarna skulle i regel vara skyldiga att bidraga till kostnaderna, men en del barn skulle erhålla vistelsen gratis, nämligen de, som haft eller ha sin försörjare inkallad till militärtjänst för längre tid, och barn från familjer, vilkas beskattningsbara inkomst föregående år uppgått till högst 1 000 kr. Resorna skulle däremot helt betalas av staten. Utskottet tillstyrkte förslaget med vissa erinringar, men sänkte nyssnämnda inkomstgräns till 700 kr. Riksdagen följde utskottets förslag.

Nykterhetsfrågor.

Enligt 1931 års alkoholistlag fick nykterhetsnämnd endast efter medgivande av Kungl. Maj:t till arbetsutskott överlämna befattningen med ärenden enligt alkoholistlagen. Denna bestämmelse ansågs ej gälla körkorts- och motboksärenden. Efter ändringarna i alkoholistlagen år 1938 saknade nykterhetsnämnd rätt att utan Kungl. Maj:ts förordnande till arbetsutskott delegera

något slag av ärenden, som ankomme på nämnden. Trots detta har det löpande arbetet inom nämnderna i stor utsträckning varit överlåtet åt ordföranden eller ett arbetsutskott. För att erhålla bättre överensstämmelse mellan lag och praxis framförde socialstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t spörsmålet om *ändring av 7 § alkoholistlagen.* Sedan riksdagen antagit ett i prop. 66 framlagt förslag härtill, äger nykterhetsnämnd uppdraga åt ett inom nämnden valt arbetsutskott eller åt nämndens ordförande att avgiva yttrande till polismyndighet eller systembolag rörande ansökan om eller innehav av körkort eller motbok. Enligt uttrycklig föreskrift i lagen skall dock på detta sätt handlagt ärende anmälas för nämnden vid dess nästa sammanträde. Däremot erfordras fortfarande Kungl. Maj:ts medgivande för överlämnande till arbetsutskott av rena alkoholistvårdsärenden.

Socialförsäkring.

I avsikt att nedbringa den tid, som förflyter från det folkpension sökes till dess sådan första gången utbetalas och som, trots betydlig förkortning under senare tid, alltjämt uppgått till i regel omkring fem månader, föreslog regeringen i prop. 60 sådan ändring i *lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering* (§ 30), att besvärstiden över pensionsnämnds beslut blev nedsatt från 30 till 14 dagar, vilket ock bifölls av riksdagen. Såsom departementschefen anfört i sammanhanget är emellertid tiden mellan ansökan och utbetalning, även sedan denna ändring genomförts, alltför lång, varför frågan om väntetiden alltjämt skall hållas under observation. Som en följd av omtalade ändring förkortas besvärstiden också vid handläggningen av barnbidragsfall. Ett genom samma proposition framlagt förslag om fortsatt giltighet av gällande indelning i ortsgrupper för dyrortsgradering av folkpensioner bifölls ävenledes. Förslag om sådan ändring i lagen om folkpension (§ 19), att länsstyrelses befogenhet att fastställa eller ogilla beslut om uppdelning av kommun i flera pensionsdistrikt eller sammanslagning av sådana distrikt, framfördes i motionen II: 60 men avslogs av kammaren. Även motion II: 62, vari föreslogs, att med levnadskostnadsindex rörligt tillägg till folkpensionerna skulle införas och den s. k. fria inkomstgränsen höjas till 500 kr. per år, avslogs. (Se även under rubriken Försvarsberedskap ovan.)

Socialvård.

I prop. 289 föreslog regeringen bl. a., att *förordningen den 11 juni 1937 om moderskapspenning* skulle ändras därhän, att den inkomstgräns (mätt efter det beskattningsbara beloppet), utöver vilken moderskapspenning icke beviljas, sänkes från 3 000 till 2 500 kr. per år räknat. Härigenom skulle en kostnadsminskning för staten på omkring 100 000 kr. vid oförändrad födelsefrekvens uppstå. Förslaget bifölls. Departementschefen anförde i yttrande till propositionen, att det statsfinansiella läget tvingade till en åtstramning, där en sådan kunde vidtagas utan att försämra villkoren för de mest behövande. I

detta fall vore det synbarligen endast de barnfattiga ur förhållandevis välställda befolkningslager, som komme att drabbas av åtgärden. (Jfr SFS 1940: 552.)

Vid riksdagen avgåvos två motioner rörande mödrahjälpen. I den ena av dessa, II: 27, föreslogs sådan ändring i förordningen, att *mödrahjälp skall kunna utgå inom nio månader efter nedkomsten* i stället för som nu inom sex månader. Detta förslag motiveras med att behandling hos tandläkare i de fall, då mödrahjälpen utgår i form av tandvård, i allmänhet icke hinner avslutas inom sex månader. I den andra motionen, I: 36, hemställdes att *utredning angående sammanslagning av moderskapspenning och mödrahjälp* skulle utföras samtidigt med den statistiska utredning, som regeringen den 10 november 1939 uppdragit åt socialstyrelsen att verkställa angående tillämpningen av mödrahjälpsförordningen. Bägge motionerna avslogos.

I de likalydande motionerna I: 76 och II: 133 hemställdes, att riksdagen måtte bevilja ett förslagsanslag å 50 000 kr. till *åldersstöd åt privatsköterskor.* Bankoutskottet fann, att sociala och humanitära skäl talade för att ifrågavarande sjuksköterskors pensioneringsförhållanden bragtes till en lösning, men avstyrkte likväl motionerna med motivering, att riksdagens beslut i frågan på grund av dess räckvidd borde grunda sig på proposition av regeringen. Utskottets förslag följdes.

För upprätthållande av verksamheten vid skyddshemmet *åkerbrukskolonin Hall* föreslogs i prop. 212, att ett tillfälligt driftsbidrag på 18 000 kr. skulle beviljas för tiden 1 jan. till 1 juli 1940, enär den nuvarande verksamheten, vilken tidigare beräknats skola vara slutförd den 1 januari 1940, icke skulle kunna helt avslutas förrän den 1 juli 1940. Anslaget beviljades. Vidare antog riksdagen prop. 108 om anvisande av 105 000 kr. till utrustning av *statens anstalt för själsligt abnorma skyddshemselever.*

I prop. 290 framlade regeringen förslag angående *omläggning av fattigvårdsstatistiken,* närmast föranledd därtill av skrivelser från socialstyrelsen den 12 februari och 11 maj 1940. Socialstyrelsen hade bl. a. framhållit, att fattigvårds-(och barnavårds-)statistiken i dess nuvarande form kommit att minska i värde, därigenom att vid dess utarbetande föga hänsyn tagits till socialvårdens utveckling och differentiering. Sålunda lämnar statistiken icke uppgifter om andra sociala hjälpformer än fattig-(resp. barna-)vård, utom vissa summariska uppgifter om förmåner enligt lagen om kommunala pensionstillskott. Understödstagarnas familjeförhållanden och ekonomiska villkor lämnas nästan helt utan beaktande. Under den rådande kristiden ansåg regeringen det dock icke böra ifrågakomma att genomföra hela den omläggning av statistiken, som i och för sig kunde synas angelägen. Förslaget, som är att betrakta som ett provisorium, innebär därför endast, att lagen den 14 juni 1918 om fattigvården (10 §) ändras därhän, att fattigvårdsstyrelse icke längre behöver jämsides med socialregistret föra särskild förteckning över understödstagarna, och att lagen den 20 mars 1936 om socialregister ändras så att det kommunala organ, som utsetts att föra socialregister, förpliktas avlämna statistiska uppgifter. Propositionen bifölls. (Jfr SFS 1940: 482, 483 och 556.)

Sociala frågor i övrigt.

Riksdagen beslöt i enlighet med prop. 146, att den hittills och från år 1935 gällande *indelningen av samtliga orter i riket med avseende på levnadskostnadernas höjd,* vilken tillämpas i skatte- och lönesystemen, skall förlängas till utgången av år 1942.

I syfte att erhålla kännedom om hushållens livsmedelsförbrukning och livsmedelsutgifter under innevarande kristid hade regeringen i januari 1940 anbefallt socialstyrelsen att i samverkan med statens institut för folkhälsan och statens livsmedelskommission utföra *fortlöpande konsumtionsundersökningar.* I prop. 264 hemställdes, att riksdagen ville bevilja anslag för ändamålet med dels 8 500 kr. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 och dels 18 000 kr. å riksstaten för år 1940/41. Propositionen bifölls. Materialet till denna undersökning består av hushållsräkenskaper förda under fjortondagarsperioder en gång per kvartal, och resultatet skall utnyttjas bl. a. av de myndigheter, som ha att handlägga frågor rörande folkförsörjningen samt läggas till grund för en systematisk propaganda rörande det ur ekonomisk och hälsosynpunkt bästa sättet att anpassa födoämnesförbrukningen efter landets ändrade försörjningsläge. (Jfr sid. 547.)

I anledning av de likalydande motionerna I: 7 och II: 28 beslöt riksdagen anhålla hos regeringen att taga under förnyat övervägande frågan om ikraftträdande snarast möjligt av *1939 års lagstiftning om villkorlig dom.* Bakgrunden till denna åtgärd är följande. Den nya lagen om villkorlig dom var avsedd att träda i kraft, när regeringen så förordnade men krävde som komplement en konsulentorganisation, som riksdagen också beslutat och beviljat anslag till att utgå fr. o. m. år 1940. Till följd av det förändrade statsfinansiella läget hade sistnämnda organisation icke börjat byggas upp, men ytterligare uppskov vore enligt riksdagens mening förbundet med allvarliga olägenheter samtidigt som någon ekonomisk vinst därav knappast vore att vänta.

I anslutning till tidigare utredningar angående norrlandsfrågan och med hänvisning till ett antal motioner vid 1938 års riksdag med förslag om åtgärder till förbättrande av jordbruket i Norrland väcktes två likalydande motioner (I: 89 och II: 109) om *tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.* Motionerna bifölls såtillvida att riksdagen beslöt hemställa om u t r e d n i n g i frågan.

I prop. 75 har regeringen föreslagit riksdagen att godkänna vissa grunder för *bestridande av kostnader för sjukhusvård i Sverige åt krigsinvalider från Finland m. m.* och för ändamålet anvisa 1 milj. kr. Ifrågavarande förslag hade föranletts av framställningar dels av överstyrelsen för svenska röda korset angående beredande av vård i Sverige åt finska krigsmän och krigsinvalider och dels av styrelsen för svenska landstingsförbundet angående gäldande av kostnaderna för sjukhusvård i Sverige åt evakuerade finska medborgare. Propositionen bifölls.

Livsmedelskonsumtionen i maj och februari 1940.

Bearbetningen av det material, som insamlats under den andra etappen i serien av fortlöpande konsumtionsundersökningar, har nu fortskridit så långt, att vissa huvudresultat kunna publiceras.

Undersökningens omfattning m. m. Enligt planen skulle hushållsräkenskaper avseende en fjortondagarsperiod genom förmedling av särskilda ombud insamlas en gång per kvartal från c:a 500 familjer i städer och industriorter fördelade över hela landet. Då den första undersökningsperioden inföll under senare delen av februari,[1] befanns det lämpligt att förlägga den andra perioden till senare delen av maj. Ombuden instruerades därför att låta räkenskapsförarna sätta i gång bokföringen omkring den 17 nämnda månad. Av det inlämnade materialet kan man finna, att $^2/_3$ av hushållen börjat räkenskapsföringen någon av dagarna den 17—20 maj.

Ombuden, som vid majundersökningen voro 109 till antalet, inlämnade 523 ifyllda formulär, av vilka man dock måste kassera 24, emedan de inlämnats för sent, och 64 av andra orsaker, såsom att någon hushållsmedlem regelbundet intagit huvudmåltid utom hemmet (t. ex. i skolbespisning), att mannen varit inkallad till militärtjänst hela eller en del av räkenskapsperioden eller att hushållet haft en för undersökningen olämplig sammansättning. Efter dessa avdrag återstodo 435 räkenskaper till bearbetning, av vilka 214 tillhörde hushåll, som bidragit också till det vid februariundersökningen bearbetade materialet.

De bearbetade räkenskapernas *regionala fördelning* framgår av tab. 1. Vid jämförelse med föregående gång finner man, att bland landsdelarna södra Sverige i maj var svagare företrätt än i februari med 61 räkenskaper mot 85; från t. ex. Malmö hade inkommit endast 15 bearbetningsbara räkenskaper, mot 28 i februari. Otvivelaktigt har evakueringen, särskilt av skolbarn, starkt bidragit till manfallet i denna landsdel. Däremot har antalet räkenskaper från norra Sverige ökats, som väntat var, då särskilda ansträngningar gjorts att där skaffa nya ombud för att fylla den tidigare luckan i landsdelens representation. Antalet var nu 71 mot 34 i februariundersökningen.

Hushållens sammansättning och storlek var i stort sett densamma vid majsom vid februariundersökningen. Sammanfattningsvis kan härom sägas, att av de i februariundersökningen deltagande hushållen bestodo 363 (av samtliga 418) av man, hustru och 1—4 barn om högst 15 år, medan i maj 407 (av 435 hushåll) tillhörde nämnda typer. Antalet medlemmar per hushåll var 4·1 i februari och 4·0 i maj. Antalet konsumtionsenheter per hushåll utgjorde enligt den använda skalan för kalorier m. m. 3·16 i februari och 3·07 i maj och enligt skalan för äggvita m. m. 3·84 i februari och 3·73 i maj.

[1] En redogörelse för februariundersökningen publicerades i Soc. Medd. årg. 1940, sid. 228.

Tab. 1. I konsumtionsundersökningarna i maj och februari 1940 deltagande hushåll fördelade på orter (jämte orternas tyrortslittera).

	Antal hushåll	
	maj	februari
Östra Sverige	*138*	*146*
Stockholm (I)	62	66
Eskilstuna (E)	11	14
Linköping (E)	6	—
Norrköping (F)	1	12
Uppsala (F)	5	6
Västerås (F)	2	3
Nyköping (E)	6	5
Södertälje (F)	3	—
Finspång (C)	5	5
Motala (D)	6	5
Norrtälje (C)	13	7
Nynäshamn (F)	6	7
Strängnäs (D)	5	3
Åtvidaberg (C)	7	6
Österbybruk (A)	—	7
Småland och öarna	*39*	*40*
Jönköping (E)	6	3
Kalmar (E)	4	4
Visby (D)	7	4
Gislaved (B)	7	7
Nässjö (D)	6	7
Oskarshamn (D)	3	3
Vetlanda (B)	—	2
Värnamo (B)	1	5
Växjö (C)	5	5
Södra Sverige	*61*	*85*
Malmö (F)	15	28
Hälsingborg (E)	1	10
Karlskrona (E)	3	6
Lund (D)	5	—
Kristianstad (C)	5	7
Ystad (C)	5	6
Hässleholm (C)	5	5
Höganäs (C)	7	7
Höör (B)	3	4
Klippan (B)	6	7
Kävlinge (B)	6	5
Västra Sverige	*126*	*113*
Göteborg (G)	40	41
Borås (F)	5	12
Halmstad (D)	—	5
Karlstad (F)	8	—
Örebro (F)	8	—
Alingsås (D)	1	—
Lidköping (C)	—	7
Skövde (D)	7	—
Uddevalla (D)	6	4
Arvika (D)	4	2
Falköping (D)	5	3
Hunnebostrand (C)	11	7
Karlskoga (D)	—	4
Kinna (B)	6	6
Kumla (D)	5	—
Lysekil (D)	4	7
Mariestad (C)	7	7
Munkfors (B)	5	5
Vänersborg (D)	4	3
Norra Sverige	*71*	*34*
Gävle (F)	12	5
Falun (E)	5	6
Härnösand (F)	4	—
Kiruna (H)	7	5
Luleå (H)	5	—
Söderhamn (F)	3	—
Borlänge (D)	4	4
Essvik (D)	6	—
Frånö (C)	4	—
Hedemora (C)	7	5
Holmsund (D)	2	—
Hudiksvall (F)	3	4
Ludvika (E)	4	5
Örnsköldsvik (E)	5	—
Summa	435	418

Med avseende på *inkomsten* kan meddelas, att hushållen i maj hade uppgivit mannens kontanta huvudinkomst år 1939 med belopp, som i genomsnitt för samtliga 435 hushåll utgjorde 3 318 kr., medan för de i februariundersökningen deltagande motsvarande tal var 3 343 kr. Hushållets totalinkomst år 1939 uppskattades till i genomsnitt 3 487 kr., mot 3 525 kr. i februari. Då emellertid extrainkomster i åtskilliga fall tyckas ha varit mindre väl redovisade, synes det vara lämpligt att göra en kompletterande beräkning med hjälp

av tidigare erfarenheter om familjeinkomsters sammansättning. Enligt uppgifter i publikationen »Levnadsvillkor och hushållsvanor i städer och industriorter omkring år 1933» utgjorde mannens kontanta huvudinkomst i hushåll av den typ, varom här är fråga, i genomsnitt c:a 88 % av familjeinkomsten. Tillämpad på det föreliggande fallet skulle detta betyda, att de deltagande hushållen haft en samlad familjeinkomst på i genomsnitt c:a 3 800 kr. enligt februari- och 3 770 kr. enligt majundersökningen. Med hjälp av de redovisade beloppen kan man oavsett detta konstatera, att de i februari och i maj deltagande hushållen tillhört samma ekonomiska skikt och sannolikt också haft praktiskt taget samma nominella inkomst vid undersökningstillfällena.

Av samtliga i majundersökningen deltagande hushåll tillhörde 313 arbetarklassen, medan återstående 122 kunna föras till gruppen lägre tjänstemän. Till arbetarna ha därvid räknats tre västkustfiskare och till tjänstemännen några enstaka utövare av fria yrken.

En rätt god bild av hushållens ekonomiska och sociala standard ge de uppgifter om bostädernas rymlighet och beskaffenhet, vilka sammanställts i nedanstående översikt:

Hela antalet lägenheter	[1]434	försedda med skafferi	385
därav bestående av 1 rum och kokvrå	3	» » matkällare	341
» » 1 » » kök	139	» » vedspis	267
» » 2 » » »	217	» » gasspis	132
» » 3 » » »	65	» » elektrisk spis	51
» » 4 o. fl. rum o. kök	10	» » isskåp	6
försedda med centralvärme	260	» » kylskåp	8
» » elektr. ström	430	» » värmeskåp	6
» » kokgas	180		

Utgifter och konsumerade kvantiteter av livsmedel i genomsnitt per hushåll. *Utgifterna* under de 14 dagarna i maj utgjorde i genomsnitt för samtliga 435 hushåll 64·3 kr., vad avser hela livsmedelsbudgeten, och 62·8 kr., vad enbart matvaror beträffar. Beloppen voro i bägge fallen praktiskt taget lika med dem som erhöllos i februari, vilket allt framgår av tab. 2. Det kan här inskjutas, att socialstyrelsens index för livsmedelspriser, som i princip icke tager hänsyn till konsumtionens förändringar, visade en uppgång mellan februari och maj på 5·8 %. Husmödrarna ha sålunda ställts inför problemet att anpassa konsumtionen efter en stigande prisnivå vid i stort sett oförändrade inkomster. De poster i budgeten, där beloppen i maj mera avsevärt understego beloppen i februari, äro i främsta rummet kött, fläsk, bröd samt frukt och bär. Per person och dag utgjorde utgiften för hela livsmedelsposten 1·15 kr. och för enbart matvaror 1·12 kr. räknat på majbeloppen.

Matvarubudgeternas sammansättning skilde sig dock icke oväsentligt vid de bägge undersökningstillfällena. Anledningarna härtill, i den mån dessa äro att finna i förändringar i de förbrukade kvantiteterna, beröras nedan. Här skall blott påpekas, att utgiften för ägg blivit större i maj än i februari, trots betydligt lägre priser på våren, och att potatisutgiften trots lägre konsumtion, dragit större utgift till följd av c:a 33 % ökning i potatispriset. Icke

[1] Uppgift saknas för ett hushåll. Av bostäderna voro 121 egna hem, 5 fritt upplåtna, 26 bostadsföreningslägenheter och 282 hyreslägenheter.

Tab. 2. Utgifter för livsmedel i genomsnitt per hushåll under 14 dagar i maj och februari 1940.

Varuslag	Utgift i kr.		Matvaruutgiftens sammansättning %	
	Maj	Februari	Maj	Februari
Antal hushåll	*435*	*418*	*435*	*418*
Mjölk	7·9	7·6	12·6	11·9
Grädde	1·7	1·9	2·7	3·0
Smör	5·2	4·5	8·3	7·1
Ost	2·0	2·1	3·2	3·3
Margarin o. annat fett	2·4	2·9	3·8	4·5
Ägg	3·2	2·7	5·1	4·2
Kött (inkl. inälvor)	5·0	5·5	8·0	8·6
Fläsk	3·3	3·9	5·3	6·1
Korv (o. sylta)	2·4	2·5	3·8	3·9
Köttkonserver, smörgåsmat	1·0	1·0	1·6	1·6
Fisk (inkl. konserver)	3·0	2·4	4·8	3·8
Mjöl	3·4	3·2	5·4	5·0
Gryn och flingor	0·9	0·9	1·4	1·4
Bröd	5·3	6·0	8·4	9·4
Potatis	2·9	2·4	4·6	3·8
Rotfrukter	0·3	0·5	0·5	0·8
Färska grönsaker	1·3	0·5	2·1	0·8
Torkade och konserverade grönsaker	0·4	0·5	0·6	0·8
Färsk frukt och bär	1·2	2·6	1·9	4·1
Torkade och konserverade frukter och bär	2·9	2·9	4·6	4·6
Socker	2·1	1·9	3·4	3·0
Sirap och honung	0·3	0·4	0·5	0·6
Karameller	0·4	0·4	0·6	0·6
Kaffe	2·8	2·9	4·5	4·6
Te och kakao	0·7	0·7	1·1	1·1
Salt, kryddor	0·4	0·5	0·6	0·8
Färdiglagad mat	0·4	0·4	0·6	0·6
Summa matvaror	62·8	63·7	100·0	100·0
Öl	0·4	0·4	—	—
Svagdricka	0·6	0·5	—	—
Summa dryckesvaror	1·0	0·9	—	—
Förtäring utom hemmet	0·5	0·5	—	—
Total	64·3	65·1	—	—

heller sockerprisets uppgång har svarat mot proportionsvis minskad förbrukning.

Tillförlitliga beräkningar över livsmedelsutgifternas andel av inkomsten torde icke kunna göras, dels till följd av den berörda osäkerheten i inkomstuppgifterna, dels på grund av att konsumtionen under undersökningsperioden sannolikt något överstigit den normala.

En jämförelse mellan de genomsnittligen *konsumerade kvantiterna* av matvaror i februari och maj kan utföras med hjälp av tab. 3. Man finner, att konsumtionen i maj på viktiga punkter ter sig något knappare än i februari. Detta gäller t. ex. de stora varugrupperna kött och fläsk, bröd, potatis och rotfrukter, grönsaker och färsk frukt. Avsevärt högre förbrukning märkes beträffande ägg och fisk.

Tab. 8. Konsumerade kvantiteter av livsmedel i genomsnitt per hushåll under 14 dagar i maj och februari 1940.

Varuslag	Maj	Februari	Varuslag	Maj	Februari
Antal hushåll	*435*	*418*	Mjöl o. gryn hg	90·8	88·4
Mjölk, oskummad l	28·7	28·4	Vetemjöl »	48·3	46·0
» skum- o. kärn- »	2·2	1·6	Grahamsmjöl »	1·5	1·7
Grädde dl	7·8	9·0	Rågsiktmjöl »	16·0	14·3
Smör hg	16·6	13·4	Sammalet rågmjöl »	6·3	6·6
Ost »	9·1	9·5	Annat mjöl o. makaroner »	4·6	5·1
Margarin »	12·3	14·5	Havregryn »	9·7	9·2
Annat fett »	2·0	2·0	Andra gryn o. flingor »	4·4	5·5
Ägg »	18·9	13·7	Bröd »	52·2	60·3
Kött och fläsk »	51·7	61·7	Hårt matbröd »	14·0	12·3
Nötkött med ben »	4·9	8·4	Grovt, mjukt matbröd »	12·4	15·4
» utan » »	2·0	2·0	Sötlimpa, siktbröd o. dyl. »	8·2	9·7
Kalvkött med ben »	4·2	3·6	Vitt, mjukt matbröd »	6·2	8·4
» utan » »	1·0	0·5	Mjukt kaffebröd (enkelt) »	4·7	7·6
Malet kött »	6·5	6·7	Kex o. skorpor »	2·8	2·8
Annat färskt kött »	0·9	2·0	Wienerbröd, bakelser, småbröd o. dyl. »	3·9	4·1
Rimmat kött »	0·2	0·3	Potatis kg	13·8	14·7
Annat salt o. rökt kött »	0·7	0·7	Morötter hg	4·4	9·5
Färskt fläsk »	7·3	11·6	Andra rotfrukter »	2·3	7·5
Färsk skinka »	1·5	2·2	Tomater, färska »	0·1	0·0
Salt o. rökt fläsk »	5·3	4·7	Färska bladgrönsaker »	3·6	5·2
Korv o. sylta »	12·5	13·1	Andra färska grönsaker o. lök »	3·3	2·5
Blod »	0·1	0·6	Torkade ärter o. bönor »	1·0	2·4
Lever »	1·5	1·7	Andra torkade o. kons. grönsaker »	2·6	2·9
Andra inälvor »	0·3	0·6	Färska äpplen o. päron »	1·6	17·8
Konserver av kött o. fläsk »	0·4	0·5	Apelsiner, citroner, grapefrukt »	4·0	18·7
Smörgåsmat »	2·4	2·5	Andra färska bär o. frukter »	6·5	1·0
Fisk »	28·2	23·6	Torkade nypon (äv. nyp.-mjöl) »	0·5	0·6
Färsk sill o. strömming »	6·5	6·6	Annan torkad frukt o. bär »	4·2	4·2
Annan fet, färsk fisk »	4·6	0·5	Kons. o. inkokt frukt o. bär »	21·1	20·7
Annan färsk fisk o. skaldjur »	8·7	6·6	Socker »	41·7	42·0
Salt o. rökt sill o. strömming »	6·0	6·6	Sirap o. honung »	3·3	2·9
Salt o. torkad fisk »	0·7	1·6	Karameller, chokl. o. a. sötsaker »	1·4	1·6
Konserverad fisk och skaldjur »	1·7	1·7	Kaffe »	7·4	7·5
			Kakao »	1·3	1·3

I vad mån dessa förändringar kunna tillskrivas hushållens strävan att hålla levnadskostnaderna nere trots stigande priser, må tills vidare lämnas osagt, men man bör givetvis räkna med sannolikheten, att så kan ha varit fallet, åtminstone på vissa punkter (t. ex. beträffande köttkonsumtionen). Däremot är det otvivelaktigt, att åtskilliga förändringar äro säsongmässiga. Detta gäller ägg- och färsk fisk, varav konsumtionen stigit, och grönsaker och de flesta färska frukter, varav den minskat. Mycket stark är nedgången i fråga om apelsiner samt färska äpplen och päron. Det enda varuslag inom gruppen färsk frukt och bär, varav förbrukningen ökat, synes vara rabarber, och detta varuslag svarar också för den betydande uppgången i posten »andra färska bär och frukter». Vad fisk beträffar, kommer ökningen på grupperna »annan färsk fisk» och därvid i synnerhet på »annan fet, färsk fisk». Uppgången gäller samtliga undersökta fem landsdelar men framförallt västra Sverige, som i maj uppvisade genomsnittssiffran 11·5 hg per hushåll mot 0·7 i

februari. Det synes vara den säsongmässiga ökningen i tillgången på makrill, som närmast orsakat denna konsumtionsstegring. Beträffande »annan icke fet, färsk fisk», som också stigit, uppvisade norra Sverige särskilt höga tal, eller 11·8 hg mot 5·1 i februari, vilket huvudsakligen kan tillskrivas bättre tillgång på insjöfisk (abborre och gädda).

De ingrepp i margarinförsäljningen, som margarinransoneringen den 12—26 maj och försäljningsförbudet från sistnämnda datum inneburo, ha givetvis icke undgått att sätta spår i hushållsbudgeterna, om än den konstaterade konsumtionsminskningen (från 14·5 hg margarin i februari till 12·3 hg i maj) icke kan betecknas som stor. Den genomsnittliga ransonen (c:a 20 hg per hushåll) översteg också den tidigare genomsnittliga förbrukningen. Av intresse är att konstatera, att smörkonsumtionen ökats mera än som kompenserar margarinförbrukningens nedgång, eller med 3·2 hg. Det i medeltal betalade smörpriset var i februari 3·36 kr. per kg och i maj 3·10 kr., en sänkning, som kan tillskrivas smörrabatten, vilken infördes under senare delen av räkenskapsperioden (fr. o. m. den 27 maj). Den sammanlagda utgiften för smör och margarin hade dock icke blivit lägre i maj än i februari, ty beloppen utgjorde 7·3 resp. 7·1 kr. Icke heller sockerransoneringen från den 10 april eller kafferansoneringen från den 27 mars tyckas ha påverkat förbrukningen av de berörda varuslagen; ransonerna voro också avmätta efter den normala förbrukningen.

Den minskning i inköpen av bröd och ökning i inköpen av mjöl, som antydes av tabellen, är icke genomgående för alla landsdelar. Räknar man om bröd till mjöl (med relationen 1 kg mjukt bröd = 0·77 kg mjöl och 1 kg hårt bröd = 1·25 kg mjöl), erhålles en sammanlagd mjölförbrukning av 127·4 hg i februari och 125·0 i maj, d. v. s. praktiskt taget samma kvantitet. Förskjutningarna mellan olika sorter av matbröd, innebärande en ökning i förbrukningen av hårt rågbröd i förhållande till mjukt grovbröd, förklaras genom den förskjutning norröver, som skett i antalet deltagande hushåll.

Nämnas må i detta samband, att i majundersökningen insamlats särskilda uppgifter rörande h e m b a k n i n g e n s utbredning och ekonomi, vilka uppgifter för närvarande äro under bearbetning.

Kortare meddelanden.

Statens hantverksinstitut. Den verksamhet, som sedan år 1922 utövats av Sveriges hantverksorganisation genom dess hantverksinstitut, har från den 1 juli 1940 övertagits av staten, under benämningen statens hantverksinstitut. Denna institution har tillkommit efter förslag av 1936 års hantverkssakkunniga och skall enligt instruktionen »verka för höjandet av yrkesskickligheten genom att bereda tillfälle för yrkesmän inom hantverket och den mindre industrin att förvärva ökad utbildning och ökade möjligheter att följa utvecklingen på området». Institutet är avsett att vara en hantverkets högskola, där såväl praktisk som teoretisk undervisning meddelas. Det skall även utöva rådgivande verksamhet, handha ett centralt yrkesbibliotek och en aktuell yrkesutställning samt i övrigt stödja hantverkets och den mindre industrins tekniska och konstnärliga utveckling. Vidare skall försöksverksamhet inom de berörda produktionsområdena bedrivas.

Ledningen av institutet utövas av en styrelse, bestående av 10 av regeringen för en tid av högst tre år förordnade ledamöter jämte suppleanter samt av direktören. Av ledamöterna föreslås en av kommerskollegium, en av skolöverstyrelsen, fyra av Sveriges hantverksorganisation, en av Sveriges industriförbund, en av landsorganisationen och en av stadskollegiet i Stockholm. Regeringen utser en av ledamöterna att vara ordförande i styrelsen. Den närmaste ledningen av institutet utövas av en direktör, som av regeringen förordnas på sex år.

Blockbildning inom hantverket och den mindre industrin. Sveriges hantverksorganisation öppnade i april 1940 en rådgivningsbyrå för hantverket och småindustrin. Huvudsakliga syftet med denna »informationstjänst» är att under nuvarande kritiska förhållanden söka förbättra existensmöjligheterna för de mindre företagarna. Den skall sålunda stå företagarna till tjänst med expertupplysningar i alla frågor, som beröra det industriella livet, samt utgöra en förmedlingslänk mellan småföretagen och de större beställarna, t. ex. staten. I detta syfte söker man sammanföra småföretagare i samma fack till större block. En stor beställning kan härigenom fördelas på flera företagare, som samverka vid arbetets utförande, bl. a. genom tempoarbete. Förmedlingsverksamheten åsyftar även att skapa en livligare kontakt mellan mindre företagare å ena sidan och grossister och köpmän å den andra, för att stimulera tillverkningen av produkter, som tidigare importerats, men nu måste produceras inom landet. Byråns verksamhet omfattar hela landet och vänder sig i främsta hand till de 346 hantverksföreningar, som äro medlemmar i hantverksorganisationen, och vilka vid årsskiftet hade 22 000 medlemmar. Med tanke på förmedlingsverksamhetens betydelse för speciellt den mindre industrin har hantverksorganisationen tillsatt kommittéer distriktsvis. Dessa bestå av tre personer inom varje länsdistrikt, utsedda av distriktet, med undantag för de distriktsområden, där företagarföreningar redan finnas. Inom dessa områden har organisationen endast en representant för den mindre industrin.

För Sveriges hantverksorganisations förmedlingsbyrå har beviljats statsbidrag för budgetåret 1940/41 å 10 000 kr.

Lantbrukets lärlingsfråga. I ett betänkande, som lantbruksstyrelsen den 1 juli 1940 avgivit angående lantbrukets lärlingsfråga, framhålles till en början, att den alltjämt fortskridande intensifieringen och mekaniseringen av jordbruket jämte de stegrade lantarbetarlönerna medfört ökade krav på yrkeskunnighet och specialutbildning hos jordbru-

kets personal. En ordnad yrkesutbildning, som tillgodoser dessa krav, skulle även höja jordbruksarbetets sociala anseende och därmed motverka flykten från jordbruket till andra yrken.

För ungdom i åldern 16—19 år, vilken redan har en viss vana vid jordbruk, föreslås, att tvåårig utbildning vid lärlingsgårdar anordnas. Innehavare av dylika lärlingsgårdar måste vara intresserade för saken och ha förmåga att handleda lärlingarna, och de utvalda gårdarna böra vara av lämplig storleksordning och erbjuda omväxlande arbetsuppgifter. Utbildningen skall förläggas till minst två gårdar av olika storlek och art. Lärlingsgårdens innehavare (lärlingsvärden) ålägges att föra journal över de olika arbeten, som utföras, samt om lärlingens arbetsförmåga, flit och uppförande för att efter avslutad utbildning kunna utfärda betyg däröver.

För handhavande av verksamheten föreslås att inom varje hushållningssällskaps område inrättas en jordbrukets lärlingsnämnd, bestående av fem personer, varav två utses av hushållningssällskapet, två av landstinget och en (ordföranden) av lantbruksstyrelsen. Nämnden, som skall vara underställd lantbruksstyrelsen, har att utvälja lärlingsgårdar och träffa avtal med innehavaren, antaga lärlingar och se till att personligt avtal träffas mellan lärling och lärlingsvärd, utöva tillsyn över utbildningen och genom besök på lärlingsgårdarna förvissa sig om, att utbildningen bedrives på rätt sätt. Nämnden utfärdar diplom för utlärd jordbruksarbetare.

En jordbrukslärlingslön föreslås utgå under lärlingstiden och därvid under första halvåret uppgå till 60 % av den avtalsenliga kontanta minimilönen för manlig arbetare, som fyllt 18 år, under andra halvåret till 70 % o. s. v., så att lönen under andra lärlingsårets sista halvår utgör 90 % av nämnda avtalslön. Härvid skulle utgå ett statsbidrag till lärlingslönen om 35 kr. per månad, varav $^1/_{10}$ dock skulle innehållas av lärlingsnämnden och utbetalas först efter erhållet diplom. Statsbidrag skulle därjämte utgå till resekostnad från hemorten till lärlingsgården eller vid förflyttning från en lärlingsgård till en annan. Lärlingsnämndens årliga kostnader ha uppskattats till 2 000 kr. eller sammanlagt 52 000 kr. för 26 lärlingsnämnder.

Vidare föreslås inrättande av yrkesskolor för jordbruk, vid vilka fortsättningsskoleplikten kan fullgöras direkt efter avslutad folkskola. Härigenom skulle ungdomens intresse just vid den ålder, då valet av yrke brukar ske, inriktas på jordbruket. Dylika yrkesskolor böra förläggas till centralt belägna egendomar med en areal av omkring 50 ha åker och 100—150 ha skogsmark. Även denna utbildning skall vara tvåårig. På så kort tid erhålles emellertid icke tillräcklig yrkeskunnighet, utan eleverna böra även genomgå den ovannämnda praktiska lärlingsutbildningen. Huvudmän för yrkesskolorna böra vara landstingen, ev. hushållningssällskapen eller stiftelser.

Även specialutbildade arbetare behövas på olika områden av jordbruket. Ett flertal kurser för dylika finnas redan, och lantbruksstyrelsen ämnar senare framlägga förslag till viss omorganisation och modernisering av ifrågavarande kursverksamhet. Redan nu föreslås emellertid inrättande av utbildningskurser för gårdshantverkare för att tillgodose behovet av kompetent folk för underhåll och reparationer av byggnader, redskap, maskiner m. m. För detta ändamål anses lämpligt att vid en eller två lantbruksskolor anordna ettåriga kurser.

En yrkesskola skulle kosta 500 000 kr. i anläggning och 62 000 kr. per år i driftskostnad, varav 38 000 kr. beräknas komma på statens del. För gårdshantverkarkurserna har beräknats ett statsanslag av c:a 7 500 kr. per kurs.

Aktiv hushållning. Det nya läge, som inträtt för varuförsörjningen genom kriget, fordrar, att den civila konsumtionen såvitt möjligt inskränkes och anpassar sig i bestämd riktning. För att undvika ransonering söker man genom upplysningsverksamhet åstadkomma den önskade konsumtionsanpassningen. En upplysningsverksamhet av detta slag har redan länge bedrivits av skilda organisationer för olika konsumtionsområden.

För att effektivisera upplysningsverksamheten har finansdepartementet uppdragit åt statens informationsstyrelses upplysningsavdelning att samordna de olika initiativen å området samt att ställa vederhäftiga informationer till föredragshållares och författares förfogande.

Upplysningsavdelningens verksamhet för konsumtionsanpassningen, vilken började i slutet av maj, har bedrivits med utnyttjande av tidningspress och radio och i form av artiklar, föreläsningar, kurser, broschyrer m. m. Sålunda ha presskonferenser hållits med föredrag bl. a. om socialstyrelsens pågående konsumtionsundersökningar och i konserveringsfrågan. Samarbetet med pressen har även bedrivits på så sätt, att artiklar t. ex. rörande kost- och klädfrågor utsänts till tidningarna. Radiotjänst har organiserat två serier korta föreläsningar på konsumtionsområdet, den ena riktad till husmödrarna som yrkesutövare och den andra till samtliga konsumenter. Valet av ämnen och föreläsare har skett i samråd med upplysningsavdelningen. I samarbete med institutet för folkhälsan och livsmedelskommissionen ha planer utarbetats för kurser, som anses speciellt aktuella. Dessa ha i tryck utsänts till hemkonsulenter, föreningar, skolor m. m. i ett antal av c:a 10 000. De planerade kurserna ha rubricerats sålunda: Mera trädgårdsprodukter i vardagskosten; Klok konservering; Vinterförråd av grönsaker och rotfrukter; Fisk i vardagskosten; Tvätt efter nya metoder; Vård av kläder och hemmets material. En serie broschyrer har startats under rubriken Aktiv hushållning. Hittills ha utkommit: Aktiv hushållning; Klok konservering; Tvättråd. Broschyrer i följande ämnen äro under utarbetande: Fisken och dess användning; spannmålsprodukternas användning, klädvård och annan materialvård samt uppläggandet av en budget i en krissituation. Broschyrerna äro avsedda att ge konsumenterna konkreta råd rörande den av förhållandena påkallade omläggningen av konsumtionen. Vidare ha hållits ett antal konferenser med sakkunniga bl. a. med representanter för kristidskommissionerna, husmodersorganisationerna, hemkonsulenter, skolköksläraringar, personalkonsulenter, representanter för reklamverksamheten, gross- och detaljhandeln, de anställda inom affärsvärlden, tidningsutgivarna m. fl.

Aktion för gemensamma måltidstimmar. Till socialministern har ingivits en promemoria rörande större enhetlighet i fråga om måltidstimmarna, vilken utarbetats av docent Karin Kock i egenskap av sakkunnig för sparsamhetspropagandan.

Såsom även framhållits vid tidigare diskussioner i detta ämne, skulle införande av gemensamma måltidstimmar för hemmen bidraga till rationalisering av hemarbetet och besparing på mat- och bränslekontot samt även ha ur näringshygienisk synpunkt fördelaktiga konsekvenser. Emellertid måste hänsyn tagas till att koncentration av matlagningen till kortare tidsintervall ställer stora anspråk på kapaciteten hos gas- och elektricitetsverk. Vad beträffar gasverken, skulle detta på en del håll nödvändiggöra utvidgningar av nätet, vilka i nuvarande situation ej äro möjliga att genomföra. Elektricitetsverken synas icke ha så stor förmiddagsbelastning, men en utvidgning av kapaciteten skulle måhända nödvändiggöras vid en mera långtgående elektrifiering av köken. Man måste även ta hänsyn till att industrin mer och mer elektrifierats, vilket gör det önskvärt att förbrukning för matlagning förlägges till sådana tider, då fabrikerna stå stilla.

Gemensamma måltidstimmar för skolor, fabriker, kontor o. dyl. ha redan helt eller delvis genomförts på tolv orter och underhandlingar pågå på andra håll. Erfarenheterna visa, att problemet måste lösas lokalt, ehuru ett visst samarbete bör äga rum mellan närbelägna orter med hänsyn till elektricitetsverkens intresse att utnyttja de möjligheter, som finnas för samkörning mellan olika kraftkällor. Frågan måste tas upp i samarbete mellan industriföretag, affärer och kontor, skolor och husmödrar samt gas- och elektricitetsverk samt i vissa fall även kommunikationsföretag. Måltidsrasterna skulle härigenom, åtminstone på en del orter, kunna koncentreras till två timmar, efter ett för varje ort avpassat schema.

Bestämmelser om avtalsförhandlingar och driftsinskränkningar i Norge. En angelägenhet av största vikt har i Norge varit att så långt möjligt få arbetet i industri och annan verksamhet att fortgå obehindrat av de genom ockupationen inträdda förhållandena. Administrationsrådet tillsatte den 3 maj 1940 en nämnd för industri och omsättning. På basis av nämndens förslag utfärdade rådet redan påföljande dag en förordning, enligt vilken ingen driftsinställelse finge äga rum utan att på förhand ha anmälts till nämnden med angivande av skälen för åtgärden, varjämte näringslivets organisationer uppmanades att icke uppsäga tjänstemän och arbetare. Samtidigt förordnades, att de avtalsenliga löne- och arbetsvillkoren skulle gälla, tills annat bestämdes antingen genom förhandling mellan parterna eller av myndigheterna.

Den 23 maj utfärdade administrationsrådet en förordning, som stadgade, att alla ändringar i löne- och arbetsvillkor, som vidtagas eller vidtagits efter den 9 april, skola föreläggas socialdepartementet för godkännande. Redan vidtagna ändringar få gälla tills vidare men skola för sin fortsatta giltighet ha vunnit departementets godkännande före den 1 juli. Då ändringar krävas efter förordningens utfärdande, skola parterna först förhandla sinsemellan. Om enighet uppnås, skall överenskommelsen genast framläggas för socialdepartementet för godkännande. Nås ej enighet inom två dagar efter att förhandlingar begärts, skola parterna genast anmäla detta till riksförlikningsmannen eller till en distriktsförlikningsman, som har att omedelbart inleda medlingsförsök. Leder ej detta till resultat inom två dagar, skall förlikningsmannen genast framlägga förslag i frågan till socialdepartementet, som har det slutliga avgörandet i sin hand. Socialdepartementet kan även på eget initiativ fastställa löne- och arbetsvillkor och skall i så fall begära, att förhandlingar upptagas under ledning av förlikningsman, varvid förslag till uppgörelse skall framläggas för departementet inom två dagar. I speciella fall kan departementet träffa avgöranden också utan föregående förhandlingar.

Rikesförlikningsmannen har i kommentarer till förordningen framhållit, att den gäller allt sådant arbete, som tidigare omfattats av lagen om arbetstvister. Den omfattar sålunda både arbetare och tjänstemän inom näringslivets område ävensom arbetare vid offentliga företag. Husligt arbete är dock en grupp, som faller utanför förordningens bestämmelser.

Förordningen har fått omedelbar praktisk betydelse, bl. a. i fråga om dyrtidstilläggsbestämmelserna på arbetsmarknaden. Efter förhandlingar mellan den norska arbetsgivareföreningen, Norges redareförbund och landsorganisationen den 28 och 29 maj har inför riksförlikningsmannen uppgörelse träffats, enligt vilken det dyrtidstillägg, som utgått jämlikt skiljedom den 12 december 1939 och det godkända medlingsförslaget den 4 januari 1940 (se Soc. Medd. årg. 1940, sid. 35), eller för vuxen manlig arbetare 12 öre per arbetad timme fr. o. m. årsskiftet och ytterligare 8 öre fr. o. m. den 12 april reducerats på så sätt, att endast det i april tillkomna dyrtidstillägget å 8 öre bibehållits. Socialdepartementet har godkänt uppgörelsen.

På förlikningsmännen ha ytterligare överförts vissa nya uppgifter. Den 11 juni har administrationsrådet bestämt, att driftsinskränkningar kunna inom ramen av avtals- och lönereglementsbestämmelser liksom hittills genomföras med iakttagande av vanliga uppsägningsbestämmelser. Om driftsinskränkningen antages komma att sträcka sig över en månad eller längre, skall anmälan om densamma med upplysning om anledningen genast göras till distriktsförlikningsmannen liksom i alla de fall, där arbetstiden begränsas till 24 timmar per vecka eller mindre.

Den 20 juli har socialdepartementet utfärdat närmare bestämmelser om förlikningsmännens uppgifter med avseende å ändringar i avtal och anmälningar om driftsinskränkningar. Sålunda har den frist, som stipulerats för godkännande av avtalsändringar i löne- och arbetsvillkor under tiden den 9 april—23 maj, förlängts från den 1 juli till den 15 augusti. Departementet har vidare givit distriktsförlikningsmännen fullmakt att godkänna avtal om sådana ändringar ävensom om nya ändringar. Om distriktsförlikningsmannen finner, att det ingångna avtalet av sociala eller ekonomiska skäl icke bör godkännas, skall han meddela parterna detta och framlägga förslag till ändring. Blir förslaget

icke antaget av parterna, skall ärendet med utredning sändas till riksförlikningsmannen, som med eget yttrande framlägger det för socialdepartementet.

Samtidigt har bestämts, att anmälan om driftsinskränkningar jämlikt föreskrifterna den 11 juni skall upptagas till behandling av distriktsförlikningsmännen, som fått fullmakt att godkänna »ändringar». Finner förlikningsmannen, att företagets åtgärd av sociala eller ekonomiska skäl bör ändras, skall han göra framställning härom till företaget. Ernås härigenom icke tillfredsställande ordning, skall han överlämna ärendet jämte utredning till riksförlikningsmannen, som med eget yttrande framlägger saken för socialdepartementet.

När distriktsförlikningsmannen godkänner avtal om ändringar i löne- och arbetsvillkor eller driftsinskränkningar, skall han därom göra anmälan hos riksförlikningsmannen.

Bestämmelser om avtalsförhandlingar och arbetsinställelser i Storbritannien. Genom en förordning, »Conditions of Employment and National Arbitration Order» av den 18 juli 1940, som trätt i kraft den 25 i samma månad, har arbetsministern Bevin fastställt metoden för en fredlig lösning av arbetstvister och reglering av arbetsförhållandena i allmänhet.

Arbetsgivarna äro förbjudna att förklara lockout och arbetarna att strejka, därest icke tvisten anmälts till arbetsministern och denne icke inom tre veckor hänskjutit densamma till den nationella skiljedomstolen. Parterna äro skyldiga att böja sig för domstolens beslut, som skall avkunnas inom 14 dagar. Även normala överenskommelser åstadkomna med eller utan medling äro bindande. Härigenom bli i realiteten alla lockouter och strejker olagliga, så länge förordningen är i kraft. Straffet för överträdelser av densamma kan uppgå till sex månaders fängelse eller 200 punds böter.

Skiljedomstolen (National Arbitration Tribunal) består av fem ledamöter, därav tre av arbetsministern utnämnda fasta ledamöter samt en av vardera parten utsedd ojävig representant för varje särskilt mål.

Enligt förordningen äro vidare arbetsgivarna skyldiga att tillse, att arbetsvillkor och arbetsförhållanden icke äro mindre gynnsamma än de, som fastställts vid förhandlingar eller genom skiljedom mellan organisationer, representerande större grupper av arbetsgivare och arbetare inom ifrågavarande industri. Nu gällande praxis på arbetsmarknaden är sålunda kodifierad.

Meddelande från svenska beskickningen i London.

Säkerställandet av arbetskraft för det danska jordbruket. I ett av socialministeriet den 13 juli utfärdat cirkulär åläggas de offentliga arbetsförmedlingarna att i samarbete med arbetslöshetsutskotten i kommunerna verkställa undersökning angående jordbrukets behov av arbetskraft inför det stundande skördearbetet och angående antalet jordbruksarbetare, som för närvarande antingen äro arbetslösa eller äro sysselsatta vid arbeten av icke lantbruksmässig art, som t. ex. torvupptagning, vägarbeten o. dyl. Arbetsförmedlingarna bemyndigas att, därest så skulle visa sig erforderligt, anmoda arbetsgivare, som sysselsätta arbetare av sistnämnda kategorier i annat arbete än jordbruksarbete, att avskeda erforderligt antal arbetare, vilka därefter komma att anvisas skördearbete. Sålunda överförd arbetskraft kommer, enligt vad som vidare framgår av cirkuläret, att genom arbetsförmedlingarnas försorg omedelbart ersättas av icke-lantbruksarbetare.

Meddelande från svenska beskickningen i Köpenhamn.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Byggnadsverksamheten i Sverige år 1939.

Preliminär redogörelse.

På grundval av socialstyrelsens löpande kvartalsstatistik har en preliminär redogörelse för byggnadsverksamheten i vissa städer med över 10 000 invånare lämnats i Sociala Meddelanden, årg. 1940, sid. 132. I det närmaste samtliga övriga städer och stadsliknande samhällen, där byggnadsverksamheten är underkastad offentlig kontroll genom byggnadsnämnd (eller byggnadsinspektör), ha nu insänt uppgifter angående under år 1939 *fullbordade* (d. v. s. i regel slutavsynade) och *avgångna* byggnadsföretag; från städer med över 10 000 invånare föreligga även uppgifter om *beviljade* byggnadsföretag. Byggnadsnämndernas, resp. byggnadsinspektörernas uppgifter ha kompletterats med uppgifter om vissa statliga byggnadsföretag från vederbörande centrala ämbetsverk. Här nedan återges vissa huvudresultat av den bearbetning av materialet, som verkställts. Den fullständiga statistiken kommer liksom föregående år att utgivas i en särskild publikation.[1]

För år 1939 erhöllos uppgifter om byggnadsverksamheten från byggnadsnämnderna, resp. byggnadsinspektörerna i 810 orter (mot 762 år 1938). Av samtliga orter ha 351 (nämligen 116 städer, 52 köpingar, 182 municipalsamhällen och 1 landskommun) betecknats såsom stadssamhällen, varmed här avses sådana orter, där byggnadsstadgans bestämmelser för stad äro gällande. Folkmängden i dessa samhällen uppgick till sammanlagt 2·68 milj. invånare, motsvarande 42·4 % av rikets hela folkmängd. De 459 såsom »övriga orter» betecknade orterna utgöras av sådana områden, där byggnadsstadgans bestämmelser för landsbygden äro tillämpliga.

På grund av det successiva utsträckandet av byggnadsstadgans tillämpningsområde till allt flera orter har antalet i statistiken ingående orter undergått en kontinuerlig ökning med varje redovisningsår. För att detta förhållande icke skall behöva inverka vid jämförelser med tidigare år, ha de orter, för vilka uppgifter endast erhållits för vissa av åren 1930—1939, utesluts vid dylika jämförelser, vilka sålunda avse 312 stadssamhällen, i det följande benämnda »gemensamma orter». Folkmängden i dessa uppgick år 1939 till 2·62 milj. invånare, motsvarande 98·0 % av invånarantalet i samtliga stadssamhällen, för vilka uppgifter erhållits år 1939.

Under år 1939 uppfördes inom samtliga redovisade orter 9 868 boningshus (d. v. s. hus, i vilka minst hälften av utrymmet var avsett för bostadsändamål) samt 2 028 byggnader för industriella, kommersiella, administrativa o. dyl. ändamål. Dessutom företogos ändrings- och tillbyggnadsarbeten, som berörde 1 349 boningshus och 900 hus för andra ändamål. Sammanlagt tillkommo un-

[1] Jfr Byggnadsverksamheten i Sverige år 1938 (Stockholm 1939).

Tab. 1. Byggnadsverksamheten under år 1939.

	Samtl. städer m. över 100 000 inv.	därav Stockholm	Städer med 20 000–100 000 inv.	Städer med 10 000–20 000 inv.	Stadssamhällen med 5 000–10 000 inv.	Stadssamhällen med under 5 000 inv.	Övriga orter	Samtliga orter
Antal orter	3	1	16	24	38	270	459	**810**
Bostäder.								
Antal tillkomna och ändrade boningshus	2 064	1 113	1 491	1 218	1 197	2 181	3 066	**11 217**
Därav:								
ny- och helt ombyggda	1 864	1 042	1 322	1 043	971	1 894	2 774	**9 868**
uppförda av sten	749	446	646	207	178	360	166	**2 306**
uppförda av trä	1 115	596	676	836	793	1 534	2 608	**7 562**
innehållande följande antal lägenheter 1	999	603	464	443	423	1 023	1 933	**5 285**
innehållande följande antal lägenheter 2	193	19	189	289	284	574	744	**2 273**
innehållande följande antal lägenheter 3—9	53	33	318	254	211	240	85	**1 161**
innehållande följande antal lägenheter 10 o. fl.	619	387	351	57	53	57	12	**1 149**
Antal tillkomna bostadslägenheter	19 349	11 447	9 816	3 671	3 465	4 882	4 242	**45 425**
Därav:								
enkelkök, enkelrum	2 812	1 606	1 411	315	363	450	159	**5 510**
därav 1 rum m. kokvrå	2 327	1 562	1 065	214	178	179	29	**3 992**
2 o. fl. rum utan kök	260	199	268	64	47	94	86	**819**
1 rum och kök	5 520	3 493	3 350	656	790	892	461	**11 669**
2 » » »	6 291	3 611	2 843	1 300	997	1 565	1 553	**14 549**
3 » » »	3 008	1 771	1 240	855	792	1 134	1 273	**8 302**
4 » » »	890	419	391	275	279	413	423	**2 671**
5 o. fl. rum och kök	568	348	313	206	197	334	287	**1 905**
Antal tillkomna rum (eldstäder)	53 641	31 369	26 336	11 924	11 061	16 204	15 292	**134 458**
Antal avgångna								
bostadslägenheter	1 714	1 149	616	278	311	245	180	**3 344**
rum (eldstäder)	5 255	3 499	1 805	878	1 062	820	508	**10 328**
Nettotillskott								
bostadslägenheter	17 635	10 298	9 200	3 393	3 154	4 637	4 062	**42 081**
rum (eldstäder)	48 386	27 870	24 531	11 046	9 999	15 384	14 784	**124 130**
Lokaler för andra än bostadsändamål.								
Antal tillkomna och ändrade hus för andra än bostadsändamål	439	151	370	358	358	716	687	**2 928**
Därav ny- och helt ombyggda	309	93	264	246	260	454	495	**2 028**
Antal tillkomna lokaler för andra än bostadsändamål	7 618	4 529	3 988	3 108	2 775	3 909	2 868	**24 266**
Överbyggd golvyta (m²)	469 529	278 403	310 868	156 992	128 103	204 443	136 697	**1 406 632**
Därav:								
kontors-, butiks- o. lagerlokaler	155 278	71 065	139 520	55 736	40 927	63 599	39 610	**494 670**
fabriks- och verkstadslokaler	171 138	102 940	98 289	40 925	37 019	68 536	43 533	**459 440**
övriga lokaler	143 113	104 398	73 059	60 331	50 157	72 308	53 554	**452 522**

der året 45 425 bostadslägenheter och 134 458 rum (»eldstäder», d. v. s. boningsrum eller kök) samt 24 266 lokaler för andra än bostadsändamål med en beräknad överbyggd golvyta av 1 406 632 m². Den överbyggda golvytan för bostadsändamål har uppskattats till 3 361 450 m².

I tab. 1 återges vissa detaljuppgifter rörande under år 1939 fullbordade och

Tab. 2. Byggnadsverksamheten under åren 1930—1939 i 312 »gemensamma orter».

Antal tillkomna bostadslägenheter	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	Årsmedeltal 1930—1939
Städer med över 20 000 inv.	17 097	16 703	15 058	9 403	11 859	19 868	21 051	21 107	23 524	29 165	18 483
Övriga orter	4 665	4 914	4 230	4 033	5 636	7 150	8 828	8 477	10 360	11 683	6 998
Tillhopa	**21 762**	**21 617**	**19 288**	**13 436**	**17 495**	**27 018**	**29 879**	**29 584**	**33 884**	**40 848**	**25 481**
Antal tillkomna rum (eldstäder)											
Städer med över 20 000 inv.	44 075	43 415	38 912	26 292	32 453	53 142	58 223	58 525	66 287	79 977	50 130
Övriga orter	15 734	16 221	14 287	14 505	19 348	24 153	29 471	28 305	32 894	37 943	23 286
Tillhopa	**59 809**	**59 636**	**53 199**	**40 797**	**51 801**	**77 295**	**87 694**	**86 830**	**99 181**	**117920**	**73 416**
Beräknad total golvyta (1 000 m²)											
för bostadsändamål	1 495	1 491	1 330	1 020	1 295	1 932	2 192	2 171	2 480	2 948	1 835
för andra ändamål	785	611	475	317	430	564	707	686	891	1 235	670
Tillhopa	**2 280**	**2 102**	**1 805**	**1 337**	**1 725**	**2 496**	**2 899**	**2 857**	**3 371**	**4 183**	**2 505**

avgångna byggnadsföretag. Man finner, att 23·4 % av samtliga tillkomna bostadshus voro uppförda av sten och 76·6 % av trä. 53·6 % av samtliga bostadshus innehöllo en lägenhet, 23·0 % två lägenheter och 23·4 % tre eller flera lägenheter. Enbart för stadssamhällena voro motsvarande relationstal 47·2, 21·6 och 31·2 % och enbart för »övriga orter» 69·7, 26·8 och 3·5 %.

Av samtliga tillkomna bostadslägenheter tillhörde 39·6 % de minsta kategorierna (t. o. m. 1 rum och kök). Lägenheter om 2 rum och kök utgjorde 32·0 % av samtliga och lägenheter om minst 3 rum och kök 28·4 %.

Genom rivning bortgingo under år 1939 i samtliga orter 3 344 lägenheter och 10 328 rum, motsvarande resp. 7·4 och 7·7 % av bruttotillskottet.

I tab. 2 visas utvecklingen i de 312 »gemensamma orterna» under de senaste tio åren. Efter toppåren 1930—31 gick byggnadsverksamheten tillbaka under 1932 och ännu starkare under 1933, då en omfattande arbetskonflikt pågick inom byggnadsindustrin. 1934—1936 inträdde en kraftig stegring av bostadsproduktionen. År 1937 minskades lägenhetstillskottet något i jämförelse med föregående år för att ånyo ökas 1938 (med 14·5 %). Från 1938 till 1939 ökades antalet tillkomna lägenheter med 20·6 % och antalet rum med 18·9 %. För de större städerna utgjorde ökningen 24·0, resp. 20·7 % och för orter med under 20 000 invånare 12·8 och 15·3 %. Bostadstillskottet år 1939 låg c:a 60 % över genomsnittet för perioden 1930—1939. — Bostadsproduktionens omfattning i städerna med över 10 000 invånare åren 1938 och 1939 framgår av tab. 3.

Byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål, som 1938 ökats med 29·9 %, ökades år 1939 med 38·6 %. Ökningen var särskilt utpräglad i fråga om fabriks- och verkstadslokaler. Under redovisningsåret låg följaktligen såväl bostadsproduktionen som övrig byggnadsverksamhet på en högre nivå än något tidigare år.

Tab. 8. Under år 1939 fullbordade och beviljade lägenheter och rum i städer med över 10 000 inv.

Städer	Fullbordade byggnadsföretag					Beviljade byggnadsföretag				
	Lägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum och kök (1939)	Rum (eldstäder)		Lägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum och kök (1939)	Rum (eldstäder)	
	1938	1939		1938	1939	1938	1939		1938	1939
Stockholm	8 275	11 447	8 909	23 129	31 369	11 335	12 466	9 792	30 915	33 180
Lidingö	79	102	23	357	466	77	122	29	366	554
Södertälje	80	64	40	258	212	227	279	204	735	772
Uppsala	425	756	566	1 306	2 000	606	554	391	1 612	1 554
Nyköping	119	126	104	333	357	210	113	77	589	362
Katrineholm	171	197	121	553	679	·	225	150	·	721
Eskilstuna	818	280	234	2 250	765	980	522	455	2 672	1 284
Linköping	546	692	561	1 443	1 789	574	664	515	1 500	1 736
Norrköping	756	945	825	1 880	2 326	1 197	840	686	2 641	2 156
Jönköping	373	723	588	1 105	1 864	566	643	501	1 583	1 780
Kalmar	266	183	122	822	610	222	163	94	705	554
Västervik	94	173	107	324	490	112	202	119	384	686
Visby	114	72	33	413	274	111	92	61	380	319
Karlskrona	228	315	240	656	944	307	339	285	888	961
Karlshamn	47	114	81	153	362	·	18	10	·	60
Kristianstad	140	311	249	425	864	261	320	254	788	908
Malmö	3 343	2 863	2 372	9 214	7 735	3 365	1 572	1 315	9 477	4 227
Lund	345	548	423	1 047	1 539	511	431	268	1 412	1 366
Landskrona	323	481	433	799	1 241	445	277	240	1 144	785
Hälsingborg	263	907	711	858	2 543	568	795	616	1 602	2 250
Ystad	69	48	29	236	158	86	83	31	270	332
Trelleborg	106	185	130	333	587	157	226	158	467	690
Halmstad	259	346	163	872	1 254	330	390	222	1 127	1 383
Varberg	131	100	53	379	343	·	·	·	·	·
Göteborg	4 469	5 039	3 602	13 297	14 537	3 748	4 548	3 330	11 116	13 308
Mölndal	152	181	145	461	531	175	211	177	532	590
Uddevalla	140	204	149	431	624	109	257	192	353	776
Borås	622	850	754	1 740	2 180	915	760	591	2 424	2 125
Trollhättan	448	328	230	1 391	1 034	405	357	264	1 327	1 075
Lidköping	137	148	93	389	490	164	120	77	472	399
Skövde	22	150	84	102	547	132	157	82	509	556
Karlstad	293	528	391	856	1 610	697	363	261	2 104	1 090
Kristinehamn	145	87	58	460	313	137	114	85	452	364
Örebro	856	1 101	917	2 051	2 623	1 215	788	603	2 741	2 096
Västerås	861	820	705	2 329	1 972	777	631	519	1 956	1 611
Falun	235	127	75	753	420	182	162	107	598	496
Gävle	203	341	239	633	1 076	319	310	202	962	1 070
Söderhamn	4	19	5	18	76	35	35	13	142	131
Härnösand	109	128	55	375	490	161	150	64	582	568
Sundsvall	148	187	130	473	519	169	304	215	585	895
Östersund	178	262	137	591	902	360	244	129	1 038	867
Umeå	82	200	123	295	663	122	163	109	457	544
Luleå	115	158	81	392	524	141	173	86	488	596
Tillhopa	26 589	32 886	25 090	76 182	91 901	32 210	31 188	23 579	90 095	87 777

I tab. 2 meddelas uppgifter om den beräknade totala golvytan i bostäder och övriga lokaler under åren 1930—1939. Man har vid denna beräkning utgått från antagandet, att den genomsnittliga golvytan per eldstad (boningsrum eller kök) skulle vara 25 m². Den totala byggnadsverksamheten i de gemensamma orterna företer enligt denna uppskattning år 1939 en ökning gentemot föregående år med 24·1 %.

Tab. 4. Under år 1939 nybyggda boningshus och i dessa förefintliga bostadslägenheter inom Stockholm jämte förortsområde.

Bebyggelsezoner	Antal boningshus avsedda att bebos året om	Därav boningshus			Antal bostadslägenheter om					Tillhopa		Antal lägenheter med bad- eller duschrum	Antal redovisade sommarbostäder om	
		av trä	med 1 läg.	med butiks- o. verkstadslok. etc.	t. o. m. 2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum o. kök	bostadsläg.	rum (eldstäder)		högst 2 rum och kök	över 2 rum och kök
A. Egentliga staden .	162	—	—	127	4 495	557	180	89	17	5 338	12 882	5 026	—	—
B. Förortsområdet .	1 910	1 515	1 520	238	5 084	1 651	349	161	185	7 430	22 910	6 726	297	46
a) Inom stadens adm. område														
Brännkyrka . . .	143	85	84	40	1 021	97	29	9	6	1 162	2 958	1 117	—	—
Enskede	251	166	168	65	800	394	48	2	2	1 246	4 103	1 094	—	—
Bromma	498	348	350	98	1 826	601	135	58	108	2 728	8 691	2 553	—	—
Tillhopa	892	599	602	203	3 647	1 092	212	69	116	5 136	15 752	4 764	—	—
därav i kommunala trädgårdsstäder	657	441	448	150	1 967	969	171	56	103	3 266	11 368	2 958	—	—
b) Övriga orter inom 10 km	460	385	393	22	1 195	266	75	58	43	1 637	4 630	1 553	25	18
c) Orter inom 10—25 km	558	531	525	13	242	293	62	34	26	657	2 528	409	272	28
Sthlm med förortsområde	2 072	1 515	1 520	365	9 579	2 208	529	250	202	12 768	35 792	11 752	297	46

Beträffande 42 städer med över 10 000 invånare redovisas i tab. 3 inkomna uppgifter om *beviljade* lägenheter och rum. Antalet beviljade bostadslägenheter hade i jämförelse med fjolåret minskats med 3·9 % och antalet beviljade rum (eldstäder) med 3·4 %. Nedgången förklaras av den kraftiga minskning i antalet beviljade byggnadsföretag, som inträdde under fjärde kvartalet (jfr Soc. Medd. årg. 1940, sid. 132 o. f.). — År 1939 utfärdades i de 42 städerna byggnadslov för lokaler för andra än bostadsändamål med en beräknad sammanlagd golvyta av 1 206 230 m², vilket gentemot fjolåret innebär en ökning med 25·5 %.[1]

I likhet med föregående år har en specialundersökning verkställts rörande bostadsproduktionen i Stockholm med förortsområde, inberäknat vissa områden, där byggnadsverksamheten ej är underkastad offentlig kontroll. Huvudresultaten av denna undersökning återges i tab. 4. I de av undersökningen berörda områdena tillkommo under år 1939 12 768 lägenheter, vilket i förhållande till fjolåret innebär en ökning med 23·1 %.

[1] Jämförelsetalet hänför sig endast till de städer, för vilka uppgifter lämnats såväl år 1938 som år 1939.

Byggnadsverksamheten i vissa större städer under andra kvartalet 1940.

Materialets omfattning. Fr. o. m. år 1934 har socialstyrelsen kvartalsvis inhämtat uppgifter om antalet fullbordade och beviljade samt vid kvartalsskiftena under byggnad varande bostadslägenheter och rum (»eldstäder», d. v. s. boningsrum eller kök) i 12 städer med över 30 000 inv. Sedan år 1937 har kvartalsstatistiken utvidgats till att omfatta även vissa andra städer med över 10 000 invånare. Motsvarande uppgifter ha nu även erhållits beträffande Eskilstuna, den enda stad med över 30 000 invånare, som ej tidigare redovisats till kvartalsstatistiken. För andra kvartalet 1940 ha uppgifter inkommit från tillhopa 35 städer.

I det följande återges de uppgifter angående bostadsproduktionen, som inkommit för andra kvartalet 1940, varjämte motsvarande uppgifter för 1939 och första kvartalet 1940 anföras för möjliggörande av jämförelser. Dessa uppgifter avse nybyggnadsarbeten och sådana ändringsarbeten, som givit upphov till nya bostadsutrymmen, men ej smärre ändrings-, reparations- eller moderniseringsarbeten. Beträffande sex av de största städerna meddelas även en sammanfattning av inkomna kvartalsuppgifter om fullbordade och beviljade lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. dyl. ändamål.

Städer med över 30 000 invånare. I tab. A återges antalet lägenheter och rum (eldstäder) i under år 1939 och första halvåret 1940 fullbordade och beviljade byggnadsföretag. Denna sammanställning ger vid handen, att antalet lägenheter och rum i under redogörelseperioden fullbordade — d. v. s. i regel slutavsynade[1] — byggnadsföretag i förhållande till andra kvartalet 1939 företedde en minskning med 38·0, resp. 41·5 %. Nedgången berör samtliga redovisade städer utom Göteborg, Örebro, Eskilstuna och Jönköping. I jämförelse med första kvartalet 1940 framträder minskning av antalet fullbordade lägenheter och rum i samtliga städer utom Gävle, som redovisar ökning av såväl antalet lägenheter som rum, samt Örebro och Jönköping, där antalet lägenheter är detsamma som under första kvartalet men antalet rum utvisar ökning. — Vid varje jämförelse mellan olika kvartal bör det beaktas, att de tidsperioder, som förflyta, innan ett färdigställt byggnadsföretag i statistiken redovisas såsom fullbordat, kunna växla från år till år och från ort till ort. De växlingar i antalet fullbordade lägenheter och rum, som framträda i statistiken, ge följaktligen ej något klart uttryck för byggnadsverksamhetens säsongvariationer. Den starka tendens till minskad bostadsproduktion, som framträtt efter krigsutbrottet i september 1939, återspeglas med en viss försening i statistiken över fullbordade byggnadsföretag.

Antalet beviljade lägenheter och rum minskades under andra kvartalet 1940

[1] Uppgifterna för Stockholm och Hälsingborg avse till slutavsyning anmälda byggnadsföretag.

Tab. A. Antal bostadslägenheter och rum (eldstäder) i under år 1939 och de två första kvartalen 1940 fullbordade och beviljade byggnadsföretag i städer med över 30 000 invånare.

	Antal bostadslägenheter							Antal rum (eldstäder)						
	1939					1940		1939					1940	
Fullbordade byggnadsföretag.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Hela året	1 kv.	2 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Hela året	1 kv.	2 kv.
Stockholm	2 463	1 852	1 922	5 210	11 447	2 396	1 096	6 529	5 611	5 354	13 875	31 369	6 117	3 021
Göteborg .	812	88	2 994	1 145	5 039	961	222	2 379	275	8 373	3 510	14 537	2 647	591
Malmö . .	1 046	33	1 437	347	2 863	391	15	2 855	144	3 690	1 046	7 735	1 114	67
Norrköping	190	21	572	162	945	172	—	447	62	1 397	420	2 326	420	—
Hälsingborg	101	87	358	361	907	92	2	279	232	1 016	1 016	2 543	215	10
Örebro . .	101	10	952	38	1 101	17	17	217	32	2 217	157	2 623	43	51
Borås . .	164	269	277	140	850	87	49	465	579	758	378	2 180	242	149
Eskilstuna	45	—	106	129	280	76	34	132	—	313	320	765	203	42
Gävle . .	31	25	161	124	341	3	14	105	70	491	410	1 076	16	41
Västerås .	5	20	191	604	820	102	18	16	69	430	1 457	1 972	296	48
Uppsala .	83	3	645	25	756	—	—	206	8	1 695	91	2 000	—	—
Linköping	40	106	274	272	692	24	17	99	241	756	693	1 789	66	41
Jönköping	144	—	517	62	723	74	74	382	—	1 301	181	1 864	199	225
Tillhopa	**5 225**	**2 514**	**10 406**	**8 619**	**26 764**	**4 395**	**1 558**	**14 111**	**7 823**	**27 791**	**23 554**	**72 779**	**11 578**	**4 286**
Beviljade byggnadsföretag.														
Stockholm	5 145	2 197	2 784	2 340	12 466	573	333	12 976	6 341	7 742	6 121	33 180	1 740	1 099
Göteborg .	2 168	1 222	665	493	4 548	135	112	6 174	3 932	1 663	1 539	13 308	456	349
Malmö . .	643	393	522	14	1 572	221	15	1 612	1 188	1 356	71	4 227	584	50
Norrköping	237	257	309	37	840	21	3	560	647	841	108	2 156	51	9
Hälsingborg	443	124	174	54	795	12	—	1 188	387	480	195	2 250	57	2
Örebro . .	117	280	262	129	788	47	18	359	826	617	294	2 096	87	32
Borås . .	259	310	110	81	760	6	20	771	856	333	165	2 125	20	31
Eskilstuna	176	145	61	140	522	2	25	446	408	156	274	1 284	5	53
Gävle . .	178	67	48	17	310	6	2	592	272	154	52	1 070	16	4
Västerås .	267	260	79	25	631	35	3	615	675	240	81	1 611	44	7
Uppsala .	240	165	42	107	554	15	46	632	472	119	331	1 554	73	146
Linköping	255	177	126	106	664	8	4	641	506	300	289	1 736	28	12
Jönköping	258	165	142	78	643	8	5	606	494	447	233	1 780	22	25
Tillhopa	**10 886**	**5 762**	**5 824**	**3 621**	**25 093**	**1 089**	**586**	**27 172**	**17 004**	**14 448**	**9 753**	**68 377**	**3 183**	**1 819**

med 89·8, resp. 89·3 % i förhållande till motsvarande antal andra kvartalet 1939. Nedgången är genomgående för samtliga städer. I jämförelse med första kvartalet 1940 framträder en minskning av antalet beviljade lägenheter och rum i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Örebro, Gävle, Västerås och Linköping men en ökning i Borås, Eskilstuna och Uppsala. Jönköping uppvisar minskning av antalet lägenheter men ökning av antalet rum.

I nedanstående tablå återges huvudsiffrorna för första halvåret 1940 i jämförelse med motsvarande siffror för första halvåret 1939.

	Lägenheter		Rum (eldstäder)	
	fullbordade	beviljade	fullbordade	beviljade
Januari—juni 1939	7 739	16 148	21 434	44 176
Januari—juni 1940	5 953	1 675	15 864	5 002

Tab. B. Antal vid kvartalsskiftena 1 april 1939—1 juli 1940 under byggnad varande bostadslägenheter och rum (eldstäder) i städer med över 30 000 invånare.

Orter	Antal bostadslägenheter						Antal rum (eldstäder)					
	1/4 1939	1/7 1939	1/10 1939	1/1 1940	1/4 1940	1/7 1940	1/4 1939	1/7 1939	1/10 1939	1/1 1940	1/4 1940	1/7 1940
Stockholm . . .	7 579	8 938	4 211	4 394	2 842	2 670	19 514	23 766	11 805	11 839	7 572	7 043
Göteborg . . .	3 604	4 772	2 634	2 225	629	328	10 168	13 746	6 494	6 109	1 950	1 084
Malmö	1 396	1 948	726	728	435	470	3 549	5 138	2 113	2 076	1 250	1 297
Norrköping . .	700	728	506	254	79	47	1 535	1 619	868	603	212	128
Hälsingborg . .	768	846	567	204	134	48	2 105	2 351	1 593	619	422	189
Örebro	921	1 230	428	413	425	425	2 081	2 980	1 131	1 029	1 034	1 014
Borås	463	553	438	396	222	152	1 217	1 640	1 294	1 197	781	461
Eskilstuna[1] . .	.	.	.	.	.	108	.	.	.	.	.	183
Gävle	585	645	503	395	395	383	1 827	1 985	1 648	1 278	1 271	1 234
Västerås . . .	820	1 058	945	375	309	294	2 080	2 549	2 426	988	758	717
Uppsala	608	707	91	191	169	105	1 555	1 829	181	491	434	348
Linköping . . .	414	561	296	151	148	67	1 103	1 477	771	409	365	188
Jönköping . . .	450	172	246	112	46	31	1 168	663	800	262	173	150
Tillhopa	18 808	22 158	11 591	9 838	5 833	5 128	47 902	59 743	31 124	26 900	16 222	14 036

Siffrorna ge klart uttryck för en fortskridande nedgångstendens.

Belysande för bostadsproduktionens utvecklingstendenser äro även de uppgifter rörande antalet vid kvartalsskiftena fr. o. m. 1 april 1939 t. o. m. 1 juli 1940 under byggnad varande lägenheter och rum, som lämnas i tab. B. Av tabellen framgår, att antalet under byggnad varande lägenheter och rum i samtliga städer (exkl. Eskilstuna) minskats med sammanlagt 77·3, resp. 76·8 % i förhållande till den 1 juli 1939 och med 13·9, resp. 14·6 % i förhållande till den 1 april 1940. Nedgången från 1 juli 1939 berör samtliga städer. I jämförelse med 1 april 1940 framträder en minskning i samtliga städer utom Örebro, där antalet under byggnad varande lägenheter är detsamma som föregående kvartal, samt Malmö, där en ökning föreligger. Följande sammanfattningstal för samtliga 12 städer återge utvecklingen sedan början av år 1937:

År	Antal vid nedanstående kvartalsskiften under byggnad varande							
	bostadslägenheter				rum (eldstäder)			
	1/1	1/4	1/7	1/10	1/1	1/4	1/7	1/10
1937	11 209	12 581	14 537	7 131	29 850	34 729	40 992	20 580
1938	11 266	15 061	18 400	10 178	30 099	39 440	49 977	27 077
1939	14 741	18 308	22 158	11 591	39 316	47 902	59 743	31 124
1940	9 838	5 833	5 128	—	26 900	16 222	14 036	—

På grundval av byggnadsnämndernas uppgifter om produktionen av lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. dyl. ändamål har för Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Borås en beräkning företagits över arealen i sådana lokaler, vilka redovisats såsom fullbordade, resp. beviljade under år 1939 och första halvåret 1940. Resultaten av denna

[1] Uppgifter saknas för de föregående kvartalen.

Tab. C. Beräknad nettogolvyta (i m²) i för kommersiella, industriella, administrativa o. dyl. ändamål avsedda byggnadsföretag, fullbordade under 1939 och de två första kvartalen 1940 i vissa städer med över 30 000 invånare.

	1939					1940	
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Hela året	1 kv.	2 kv.
Fullbordade byggnadsföretag.							
Stockholm	44 455	17 723	15 897	200 328	278 403	55 518	8 014
Göteborg	34 195	4 610	40 994	23 670	103 469	46 710	35 372
Malmö	19 555	5 694	11 167	51 241	87 657	9 710	2 570
Norrköping	1 010	23 120	6 100	45 925	76 155	5 415	160
Hälsingborg	9 776	6 778	3 006	36 354	55 914	3 367	165
Borås	6 253	3 276	2 798	2 650	14 977	8 062	683
Samtliga 6 städer	**115 244**	**61 201**	**79 962**	**360 168**	**616 575**	**128 782**	**46 964**
därav:							
kontors- och butikslokaler	48 803	22 918	35 700	111 759	219 180	51 118	28 362
fabriks- och verkstadslokaler	34 507	25 650	26 404	138 670	225 231	37 597	11 337
övriga lokaler	31 934	12 633	17 858	109 739	172 164	40 067	7 265
Beviljade byggnadsföretag	**146 401**	**324 867**	**188 557**	**140 025**	**799 350**	**88 203**	**36 416**
därav:							
kontors- och butikslokaler	69 796	67 163	71 559	64 214	272 732	38 661	22 544
fabriks- och verkstadslokaler	56 796	151 906	50 906	28 870	288 478	21 518	7 560
övriga lokaler	19 809	105 298	66 092	46 941	238 140	23 024	6 312

beräkning meddelas i tab. C. Då exakta arealuppgifter i vissa fall ej kunnat erhållas, ha beräkningarna delvis måst baseras på uppskattningar. De anförda talen torde dock ge en tillfredsställande bild av storleksordningen av här ifrågavarande byggnadsverksamhet, låt vara att de inkomna uppgifterna med hänsyn till de skiftande redovisningsmetoderna i olika städer ej kunna ge någon fullt klar bild av byggnadsverksamhetens fördelning på olika kvartal.

Städer med 10 000—30 000 invånare. I tab. D meddelas för 22 städer med 10 000—30 000 invånare antalet under år 1939 och första halvåret 1940 fullbordade, resp. beviljade lägenheter och rum. Antalet fullbordade lägenheter företer gentemot andra kvartalet 1939 en ökning med 7·6 % och antalet fullbordade rum en ökning med 6·0 %. I fråga om beviljade byggnadsföretag framträder en minskning av antalet lägenheter med 93·3 % och en minskning av antalet rum med 92·8 %. Antalet omkring den 1 juli 1940 under byggnad varande lägenheter och rum i 10 av de redovisade städerna framgår av nedanstående tablå:

	Lägenheter	Rum		Lägenheter	Rum
Karlskrona	16	41	Södertälje	49	197
Kalmar	42	152	Trelleborg	21	75
Landskrona	14	44	Kristinehamn	11	36
Sundsvall	50	181	Ystad	10	31
Mölndal	52	172			
Kristianstad	41	154	Tillhopa	**306**	**1 083**

Tab. D. Antal bostadslägenheter och rum (eldstäder) i under år 1939 och de två första kvartalen 1940 fullbordade och beviljade byggnadsföretag i vissa städer med 10 000—30 000 invånare.

	Antal bostadslägenheter							Antal rum (eldstäder)						
	1939					1940		1939					1940	
Fullbordade byggnadsföretag.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Hela året	1 kv.	2 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Hela året	1 kv.	2 kv.
Karlstad . .	77	18	423	10	528	32	14	216	46	1 314	34	1 610	104	41
Karlskrona .	71	18	21	205	315	33	63	193	51	99	601	944	84	165
Halmstad .	9	72	8	257	346	45	33	39	244	38	933	1 254	137	109
Lund . . .	9	7	530	2	548	2	40	33	15	1 485	6	1 539	7	145
Kalmar . .	—	34	127	22	183	—	53	—	99	441	70	610	—	148
Landskrona	88	—	392	1	481	80	—	231	—	1 007	3	1 241	235	—
Sundsvall .	9	2	79	97	187	6	4	29	5	263	222	519	22	13
Trollhättan .	50	35	212	31	328	23	13	163	90	667	114	1 034	76	48
Mölndal . .	27	28	82	44	181	—	55	80	94	223	134	531	—	138
Östersund .	—	7	189	66	262	—	6	—	25	656	221	902	—	24
Kristianstad	4	6	48	253	311	62	98	18	27	134	685	864	161	262
Södertälje .	8	2	42	12	64	1	32	28	3	122	59	212	3	65
Trelleborg .	40	—	116	29	185	35	10	142	—	366	79	587	100	30
Umeå . . .	—	40	130	30	200	12	9	—	123	432	107	662	48	31
Kristinehamn	8	31	32	16	87	20	18	26	107	111	69	313	58	48
Nyköping .	—	86	21	19	126	104	7	—	238	61	58	357	319	17
Västervik .	15	54	53	51	173	1	32	53	105	187	145	490	5	100
Visby . . .	13	—	32	27	72	4	7	54	—	126	94	274	12	22
Lidköping .	20	22	39	67	148	26	4	71	70	125	224	490	57	21
Ystad . . .	18	1	21	8	48	21	—	47	4	74	33	158	60	—
Söderhamn .	2	—	—	17	19	2	—	8	—	—	68	76	5	—
Karlshamn .	—	—	5	109	114	—	—	—	—	14	348	362	—	—
Tillhopa	**468**	**463**	**2 602**	**1 373**	**4 906**	**509**	**498**	**1 431**	**1 846**	**7 945**	**4 307**	**15 029**	**1 496**	**1 427**
Beviljade byggnadsföretag.														
Karlstad . .	122	104	75	62	363	75	3	364	320	202	204	1 090	135	9
Karlskrona .	129	120	71	19	339	23	9	372	322	201	66	961	52	20
Halmstad .	160	127	82	21	390	10	6	555	490	271	67	1 383	44	28
Lund . . .	85	221	74	51	431	2	10	249	723	214	180	1 366	8	31
Kalmar . .	45	62	39	17	163	—	1	147	238	115	54	554	1	4
Landskrona	148	67	60	2	277	5	—	420	193	166	6	785	7	—
Sundsvall .	115	58	88	43	304	5	—	271	203	308	113	895	22	—
Trollhättan .	120	153	26	58	357	4	9	350	458	88	179	1 075	18	31
Mölndal . .	68	54	45	44	211	2	—	176	170	132	112	590	11	—
Östersund .	58	101	81	4	244	4	2	210	332	314	11	867	15	11
Kristianstad	222	4	47	47	320	25	—	589	13	143	163	908	99	—
Södertälje .	96	95	74	14	279	1	5	232	291	187	62	772	3	17
Trelleborg .	40	74	43	69	226	6	17	120	249	133	188	690	20	44
Umeå . . .	56	60	35	12	163	9	7	175	200	132	37	544	30	21
Kristinehamn	26	57	21	10	114	—	1	95	165	67	37	364	1	6
Nyköping .	21	83	7	2	113	—	4	66	268	21	7	362	—	14
Västervik .	55	41	84	22	202	6	6	189	160	278	59	686	24	33
Visby . . .	35	36	15	6	92	2	—	123	136	49	11	319	6	—
Lidköping .	62	32	15	11	120	1	5	207	90	55	47	399	1	25
Ystad . . .	38	20	8	17	83	2	15	171	73	37	51	332	7	53
Söderhamn .	6	17	3	9	35	—	6	23	66	10	32	131	—	27
Karlshamn .	—	7	7	4	18	2	—	—	23	24	13	60	7	—
Tillhopa	**1 707**	**1 598**	**1 000**	**544**	**4 844**	**184**	**106**	**5 104**	**5 183**	**3 147**	**1 699**	**15 133**	**511**	**374**

Kollektivavtalen under andra kvartalet 1940.

De under kvartalet träffade avtalsuppgörelserna ha i regel medfört vissa löneförhöjningar, varjämte överenskommits om utgående av rörliga dyrtidstillägg efter socialstyrelsens indexberäkningar.

För *handskindustrin*, vars tidigare avtal utlöpte den 31 januari, har under medverkan av särskild förlikningsman nytt avtal för ett år träffats. Detta innebär höjning av samtliga timlöner och ackord med 4 % samt överenskommelse om indexreglering enligt det s. k. ramavtalet. För *pälsvarubranschen* har likaledes nytt avtal träffats, gällande till den 15 juli 1941 och innebärande vissa lönehöjningar samt indexreglering enligt ovannämnda ramavtal.

I anslutning till det tidigare under året träffade avtalet för byggnadsindustrin har uppgörelse träffats om nytt avtal för *parkettläggarefacket*.

För *väg- och broentreprenörsfacket i de 11 sydligaste länen* har nytt gemensamt avtal träffats, därvid de tidigare specialavtalen samarbetats till ett. Jämte revision av en del avtalsbestämmelser innebär det nya avtalet en del lönejusteringar uppåt samt införandet av rörliga dyrtidstillägg.

Inom *stuverifacket i Norrland* ha nya avtal upprättats, avseende stuveriarbetet i ett 30-tal hamnar. Förutom vissa justeringar uppåt av löner och ackord fastställdes i dessa avtal lönereglering efter index enligt ramavtalet.

För *handelsträdgårdsfacket i Skåne* ha de under föregående kvartal påbörjade förhandlingarna resulterat i ett avtal, som gäller retroaktivt från den 1 februari till årets utgång. Avtalet innebär höjning av timlönerna för yrkesarbetare med 3 och för grovarbetare med 6 öre. För dyrtidstillägg skola ramavtalets bestämmelser gälla. Semester skall utgå med sex dagar i följd under månaderna maj—september.

De inom *herr- och damfrisörfacket* gällande riksavtalen ha prolongerats för ett år framåt från den 1 september. I samband därmed fastställdes ett dyrtidstillägg av 4 % på veckolönen att gälla från den 1 juni. Från den 1 september skall den fasta veckolönen ökas med 5 %.

För *restaurangmusikerna* har för första gången träffats ett kollektivavtal, avseende musiker vid till musiketablissementens förening anslutna företag. Avtalet gäller från den 1 juni till utgången av år 1941.

För de grafiska facken uppsades gällande riksavtal för *boktryckerier, bokbinderi-, emballage- och wellpappindustrier samt litografiska anstalter* till utlöpande den 1 juli. Inför förlikningskommission träffades i början av juli månad uppgörelser i dessa omfattande avtalstvister. De nya avtalen innebära bland annat en höjning av minimilönerna med 3 % såsom fast dyrtidstillägg, varjämte rörliga dyrtidstillägg utgå. Även för *tidningstryckerierna* ha nya avtal upprättats i juli månad.

Såsom framgår av det ovan anförda har vid avtalsuppgörelserna under kvartalet principuppgörelsen angående rörliga dyrtidstillägg som regel vunnit tillämpning. Även i några fall, där avtal med flerårig giltighetstid löpa, ha överenskommelser ernåtts om utgivandet av rörliga dyrtidstillägg. Så har varit fallet bland annat i fråga om riksavtalet för *snickerifabriker*, där ramavtalet bringats i tillämpning. Inom *elektriska installationsfacket* har överenskommits om utgivande från och med den 2 juni 1940 av rörliga dyrtidstillägg, utgående med visst örestal per arbetad timme. Överenskommelsen gäller för riksavtalets återstående giltighetstid eller till årets slut.

Även på *tjänstemannaorganisationernas* områden har löneanpassning efter dyrtidsläget vunnit ökad tillämpning. Såväl för järnhandelns som för bokhandelns anställda ha efter förhandlingar inför förordnad opartisk ordförande uppgörelser träffats, innebärande rekommendationer till företagarna att utgiva rörliga dyrtidstillägg.

Fylleriförseelser och spritsmuggling under andra kvartalet 1940.

Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under andra kvartalet 1940, tillhopa 7 225, av vilka 7 122 begåtts av män och 103 av kvinnor.

I nedanstående tablå återgivas vissa huvudsiffror för andra kvartalet 1939 samt första och andra kvartalen 1940:

	Antal avdömda fylleriförseelser	Därav begångna av:					
		män	kvinnor	personer med motbok	personer utan motbok	25 år och däröver	under 25 år
2 kv. 1939	7 784	7 684	100	2 302	5 482	6 055	1 729
1 kv. 1940	5 413	5 348	65	1 566	3 847	4 093	1 320
2 kv. 1940	7 225	7 122	103	2 121	5 104	5 594	1 631

Enligt från generaltullstyrelsens statistiska avdelning erhållna uppgifter gjordes under andra kvartalet 1940 tillhopa 16 beslag, som helt eller delvis avsågo sprit (eller brännvin); den beslagtagna kvantiteten utgjorde 20 liter. Under hela år 1939 utgjorde för hela riket antalet dylika beslag 627 om tillhopa 11 584 liter. För andra kvartalet 1939 voro motsvarande siffror 156, resp. 1 427. Inom Stockholms tulldistrikt gjordes under andra kvartalet 1940 2 beslag om 3 liter. För hela år 1939 voro motsvarande siffror 335, resp. 4 711 liter och för andra kvartalet 1939 73, resp. 501 liter.

Utlänningar med vistelsetillstånd den 1 juli 1940.

Vistelsetillstånd. Liksom i tidigare sammanställningar rörande utlänningar med vistelsetillstånd (senast i Soc. Medd. årg. 1940, sid. 354) sammanföras även i föreliggande redogörelse utlänningar med uppehålls- och arbetstillstånd och utlänningar med uppehålls- och arbetsvisering till en gemensam grupp, kallad utlänningar med vistelsetillstånd.

Antalet utlänningar, som innehade av socialstyrelsen beviljat vistelsetillstånd, utgjorde den 1 juli 1940 19 058 personer. Såsom av tab. 1 framgår, har antalet under sistförflutna kvartal ökats med 2 123. Ökningen sammanhänger främst med att antalet norrmän och danskar stegrats, nämligen med resp. 1 557 och 500. Anmärkas bör emellertid, att ökningen avser antalet utlänningar med vistelsetillstånd och att antalet härvarande utlänningar icke undergått motsvarande stegring. Genom kungörelserna i SFS 1940: 202 och 367 ha nämligen vissa grupper danskar och norrmän, vilka tidigare voro undantagna från skyldigheten att för vistelse härstädes inneha särskilt tillstånd, blivit viseringspliktiga. Detta förhållande har till viss del påverkat siffrorna.

Vidare må nämnas, att antalet här varande norrmän sannolikt är lägre än den angivna siffran, då det är känt, att av de krigsflyktingar, som hitkommit från Norge och här erhållit vistelsetillstånd, ett större antal återvänt till hemlandet före tillståndstidens utgång.

Tab. 1. Utlänningar, som den 1 juli, den 1 april och den 1 januari 1940 samt den 1 oktober 1939 innehade av socialstyrelsen beviljat vistelsetillstånd.

Nationalitet	1 juli 1940			1 april 1940			1 januari 1940			1 oktober 1939		
	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga
Dansk	1 144	666	1 810	773	537	1 310	776	528	1 304	1 648	534	2 182
Isländsk	47	23	70	30	21	51	32	27	59	32	30	62
Finsk	794	2 724	3 518	673	2 786	3 459	604	2 465	3 069	759	2 573	3 332
Norsk	2 282	1 732	4 014	1 124	1 333	2 457	1 004	1 345	2 349	1 018	1 366	2 384
Amerikansk	153	104	257	238	165	403	253	180	433	387	241	628
Brittisk	336	292	628	282	288	570	284	321	605	359	361	720
Fransk	33	70	103	34	79	113	41	88	129	59	101	160
Holländsk	133	76	209	126	74	200	120	85	205	126	79	205
Italiensk	162	75	237	170	75	245	175	80	255	163	89	252
Polsk	165	156	321	132	132	264	107	127	234	83	75	158
Schweizisk	125	87	212	118	92	210	121	98	219	142	91	233
Tysk	2 414	2 205	4 619	2 422	2 242	4 664	2 481	2 367	4 848	3 002	2 644	5 646
Ungersk	76	55	131	72	55	127	70	52	122	79	53	132
Rysk (*f. d.*)	242	123	365	251	131	382	205	118	323	214	113	327
Statslös	739	397	1 136	663	356	1 019	626	329	955	524	284	808
Övriga	679	749	1 428	692	769	1 461	600	732	1 332	541	667	1 208
Samtl. utlänningar	9 524	9 584	19 058	7 800	9 135	16 935	7 499	8 942	16 441	9 136	9 301	18 437

Tab. 2. Utlänningar, som den 1 juli, den 1 april, den 1 januari 1940 samt den 1 oktober 1939 innehade av socialstyrelsen beviljat tillstånd till arbetsanställning.

Närings- och yrkesgrupper	1 juli 1940			1 april 1940			1 januari 1940			1 oktober 1939		
	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga
Jordbruk o. skogshushållning	1 789	566	**2 355**	787	564	**1 351**	692	527	**1 219**	742	615	**1 357**
Industri och bergsbruk . .	2 351	525	**2 876**	2 056	512	**2 568**	1 957	453	**2 410**	3 105	448	**3 553**
därav												
personal i chefsställning . .	182	—	182	191	—	191	187	—	187	215	—	215
ingenjörer, ritare o. dyl. . .	346	—	346	370	—	370	309	—	309	371	—	371
verkmästare, förmän o. dyl.	239	—	239	236	—	236	237	—	237	268	—	268
föreståndarinnor o. dyl. . .	—	23	23	—	20	20	—	22	22	—	30	30
montörer	133	—	133	129	—	129	133	—	133	209	—	209
kontorister o. dyl.	59	40	99	62	44	106	66	42	108	64	47	111
arbetare, arbeterskor . . .	1 392	462	1 854	1 068	448	1 516	1 025	389	1 414	1 978	371	2 349
Handel och samfärdsel . .	1 243	674	**1 917**	1 200	623	**1 823**	1 096	578	**1 674**	1 078	588	**1 666**
därav												
personal i chefsställning . .	176	—	176	173	—	173	163	—	163	155	—	155
handelsresande	169	3	172	167	—	167	146	—	146	163	—	163
affärs- och kontorspersonal .	324	274	598	293	265	558	266	237	503	246	236	482
restaurangpersonal	134	389	523	109	357	466	111	341	452	143	352	495
lager-, transportarbetare o. d.	440	8	448	458	1	459	410	—	410	371	—	371
Husligt arbete	7	3 069	**3 076**	13	3 021	**3 034**	—	3 111	**3 111**	—	3 228	**3 228**
därav												
hembitr., barnsköterskor o. d.	3	2 729	2 732	9	2 710	2 719	—	2 795	2 795	—	2 813	2 813
landsjungfrur	—	295	295	—	283	283	—	282	282	—	361	361
övriga sysslor	4	45	49	4	28	32	—	34	34	—	54	54
Fria yrken	273	78	**351**	256	88	**344**	237	72	**309**	425	99	**524**
därav												
arkitekter, tecknare o. dyl.	62	12	74	76	10	86	91	—	91	125	—	125
musiker	46	10	56	48	6	54	41	6	47	49	9	58
gästuppträdande konstnärer	—	—	—	16	7	23	3	1	4	3	3	6
cirkusartister	44	9	53	41	9	50	16	1	17	94	29	123
varieté-, revy- o. d. artister	79	45	124	33	56	89	43	64	107	106	58	164
jockeyer, idrottstränare o. d.	42	2	44	42	—	42	43	—	43	48	—	48
Andra yrken	316	360	**676**	310	370	**680**	315	353	**668**	329	352	**681**
därav												
fotografer	10	5	15	12	3	15	12	—	12	13	—	13
frisörer	27	30	57	26	32	58	31	35	66	35	35	70
lärare, utövare av litterär verksamhet o. dyl. . . .	213	125	338	215	108	323	209	112	321	214	107	321
sjuksköterskor o. dyl. . . .	12	163	175	4	169	173	—	147	147	—	158	158
övriga sysslor	54	37	91	53	58	111	63	59	122	67	52	119
Volontärer o. d. inom skilda näringsgrenar och yrken .	663	169	**832**	635	146	**781**	627	160	**787**	790	188	**978**
Samtliga utlänningar	**6 642**	**5 441**	**12083**	**5 257**	**5 324**	**10581**	**4 924**	**5 254**	**10178**	**6 469**	**5 518**	**11987**

Av tab. 2 framgår, att antalet utlänningar, som av socialstyrelsen beviljats tillstånd till arbetsanställning, den 1 juli utgjorde 12 083 mot 10 581 den 1 april 1940. Den största ökningen kommer på gruppen jordbruk och skogshushållning, inom vilka näringsgrenar flyktingar från Norge företrädesvis erhållit arbetsanställning.

Antalet utlänningar, som av utrikesdepartementet (eller vissa svenska utlandsmyndigheter) beviljats inresevisering, innefattande uppehållsrätt den 1

juli 1940, utgjorde 841; av dessa voro 230 tyskar, 143 norrmän och 52 danskar. I 179 fall avsåg viseringen även tillstånd till arbetsanställning. Den 1 april utgjorde antalet utfärdade inreseviseringar 1 517, varför antalet under sistförflutna kvartal avsevärt minskats.

Totala antalet utlänningar med vistelsetillstånd i riket den 1 juli 1940 utgjorde sålunda 19 899, och av dessa innehade 12 262 tillstånd till arbetsanställning. Motsvarande uppgifter för den 1 april voro 18 452 resp. 10 837.

Av utlänningarna voro 1 185 (därav 840 kvinnor) födda i Sverige. Inom denna kategori återfinnas 234 statslösa — vanligen f. d. ryska medborgare — 174 tyskar och 491 medborgare i de nordiska grannländerna.

Bland redovisade utlänningar ingå även ett antal personer, vilka betecknats som flyktingar.

Flyktingar. Såsom av tab. 3 framgår, var antalet flyktingar, som den 1 juli 1940 innehade av socialstyrelsen beviljat vistelsetillstånd, 3 454. Av dessa voro 2 731 judar och 723 politiska flyktingar. Sedan den 1 januari 1940, då antalet flyktingar med vistelsetillstånd var 3 716, har antalet judar minskat med 100 och antalet politiska flyktingar med 162. Minskningen sammanhänger med att vissa flyktingar, som vistats här i avvaktan på inresetillstånd till främmande, vanligen transoceana länder, haft möjlighet att emigrera vidare. Av utrikesdepartementet beviljad inresevisering med uppehållsrätt den 1 juli innehades av 57 flyktingar, samtliga judar. Av samtliga flyktingar innehade 1 704 tillstånd till arbetsanställning (tab. 4).

De angivna siffrorna avse endast flyktingar, för vilka erfordras tillstånd

Tab. 8. Antal flyktingar, som den 1 juli 1940 innehade vistelsetillstånd.

Nationalitet	Arbetstillstånd eller arbetsvisering		Uppehållstillstånd eller uppehållsvisering		Samtliga med vistelsetillstånd
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	
Tyskar	662	326	469	674	2 131
judar	581	282	453	643	1 959
politiska flyktingar	81	44	16	31	172
Tjecker	46	17	38	49	150
judar	24	6	18	26	74
politiska flyktingar	22	11	20	23	76
Polacker	23	7	25	25	80
judar	22	7	25	25	79
politiska flyktingar	1	—	—	—	1
Statslösa	410	128	159	179	876
judar	177	63	92	98	430
politiska flyktingar	233	65	67	81	446
Övriga	62	23	57	75	217
judar	55	16	51	67	189
politiska flyktingar	7	7	6	8	28
Samtliga	1 203	501	748	1 002	3 454
judar	859	374	639	859	2 731
politiska flyktingar	344	127	109	143	723

Tab. 4. Antalet flyktingar, som den 1 juli 1940 innehade tillstånd till arbetsanställning.

Närings- och yrkesgrupper	Judar	Politiska flyktingar	Samtliga	Närings- och yrkesgrupper	Judar	Politiska flyktingar	Samtliga
Jordbruk och skogshushållning	66	50	116	Fria yrken	24	3	27
Industri och bergsbruk .	276	257	533	Andra yrken	93	36	129
Handel och samfärdsel .	246	63	309	Volontärer inom skilda yrken	378	15	393
Husligt arbete	150	47	197	Samtliga	1 233	471	1 704

att vistas i landet. Sålunda innefatta siffrorna icke minderåriga, vilka äro införda i föräldrarnas pass och för vilka särskilda tillstånd därför icke erfordras. I det angivna antalet ingå icke heller de politiska flyktingar, vilka tidigare åtnjutit asylrätt i Norge och vilkas ansökningar om vistelsetillstånd den 1 juli ännu voro under handläggning. Med hänsyn till nämnda förhållanden torde totala antalet härvarande flyktingar, judar och politiska flyktingar, den 1 juli böra uppskattas till omkring 4 200.

Som jämförelse må nämnas, att styrelsen tidigare beräknat antalet flyktingar, som inkommit i landet före 1933, till 900 — främst f. d. ryska medborgare. I november 1938 uppskattades totalantalet härvarande flyktingar till mellan 2 300 och 2 700, i januari 1939 till mellan 3 900 och 4 000, den 1 juli 1939 till mellan 4 300 och 4 800 samt den 1 januari 1940 till omkring 4 200.

Livsmedelskostnaderna den 1 augusti 1940.

De noteringar av minuthandelspriser på livsmedel, bränsle och lyse, som meddelas i sammandragstabellen på följande sida, ha insamlats på socialstyrelsens 49 ombudsorter under juli månad och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet.

Under juli har prisnivån stigit något, vartill i främsta rummet bidragit ökning av priserna på smör, bröd, kött och kaffe.

Till belysning av de allmänna förändringar, som med avseende å minutpriserna på livsmedel, bränsle och lyse ägt rum till den 1 augusti 1940, meddelas följande serier av vägda indextal.

Basperiod	Juli 1914	Årsmedeltal 1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1939 3:e kv.	4:e kv.	1940 1:a kv.	2:a kv.	1 juni	1 juli	1 aug.
år 1935 . .	·	·	·	·	100	104	108	111	115	115	118	125	133	134	134	135
juli 1914 . .	100	127	123	124	130	134	140	144	149	150	153	162	172	173	173	175

Utgår man från 1935 som basår, befinnes det, att den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse stigit med en enhet sedan föregående månad. Anknytes denna serie till indexberäkningarna med utgångspunkt från juli 1914, finner man, att indextalet utvisar uppgång med två enheter. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m.), vilket uträknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 juli 1940, 124, om år 1935 tages till basperiod, och 193, om juli 1914 sättes lika med 100.

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709 och 1938, sid. 127). Indextalen, vilka grunda sig på uppgifter för 15 orter, avse den vecka, i vilken den 15:e ingår. Generalindextalen för juli 1940 ävensom för närmast föregående månad och för juli åren 1937—1939 framgå av nedanstående uppställning.

Sept. 1931	Juli 1937	Juli 1938	Juli 1939	Juni 1940	Juli 1940
100	104·2	105·7	107·1	122·5	123·8

Varuslag	Kvantitet	1914[1]	1935	Juli 1939	Aug. 1939	Juni 1940	Juli[2] 1940	Julipriserna procentuella förändringar sedan år 1935	Julipriserna procentuella förändringar sedan juli 1939	Julipriserna procentuella förändringar sedan aug. 1939
Mjölk, oskummad	l	15	21	25	25	27	27	+ 28·6	+ 8·0	+ 8·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	289	268	335	341	347	368	+ 37·3	+ 9·9	+ 7·9
mat- (lands-)	»	218	253	315	322	334	353	+ 39·5	+ 12·1	+ 9·6
Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	162	177	212	215	233	234	+ 32·2	+ 10·4	+ 8·8
Bordsmargarin, ej smörblandat	»	144	135	170	170	—	—	—	—	—
Ägg, svenska, färska	»	142	154	160	172	178	183	+ 18·8	+ 14·4	+ 6·4
Potatis: gammal	»	9	12	14	[3] 16	23	19	+ 58·3	+ 35·7	+ 18·8
»	100 kg	·	896	1170	—	1872	1547	+ 72·7	+ 32·2	—
färsk, svensk	kg	23	26	31	17	—	41	+ 57·7	+ 32·3	+ 141·2
Gula ärter, svenska	»	35	48	41	41	—	72	+ 50·0	+ 75·6	+ 75·6
Bruna bönor	»	49	62	115	113	113	113	+ 82·3	— 1·7	0·0
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	33	38	43	43	45	45	+ 18·4	+ 4·7	+ 4·7
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	23	24	28	27	29	30	+ 25·0	+ 7·1	+ 11·1
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	29	33	37	36	38	38	+ 15·2	+ 2·7	+ 5·6
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	42	35	43	43	55	56	+ 60·0	+ 30·2	+ 30·2
ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	41	40	45	45	67	68	+ 70·0	+ 51·1	+ 51·1
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	43	59	65	66	72	72	+ 22·0	+ 10·8	+ 9·1
hårt, knäckebröd	»	·	82	85	85	89	89	+ 8·5	+ 4·7	+ 4·7
sötlimpa eller siktbröd	»	40	58	65	66	74	77	+ 32·8	+ 18·5	+ 16·7
grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	31	45	50	51	58	61	+ 35·6	+ 22·0	+ 19·6
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	78	132	143	144	159	164	+ 24·2	+ 14·7	+ 13·9
mjukt matbröd, bakat med vatten	»	46	72	79	82	90	92	+ 27·8	+ 16·5	+ 12·2
billigaste sort » » mjölk	»	61	85	94	96	105	109	+ 28·2	+ 16·0	+ 13·5
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	·	97	110	113	136	137	+ 41·2	+ 24·5	+ 21·2
Nötkött, färskt: stek	»	116	179	215	218	236	238	+ 33·0	+ 10·7	+ 9·2
soppkött	»	95	143	169	169	188	189	+ 32·2	+ 11·8	+ 11·8
Kalvkött, stek: gödkalv	»	180	217	269	269	286	287	+ 32·3	+ 6·7	+ 6·7
spädkalv	»	70	129	163	163	175	178	+ 38·0	+ 9·2	+ 9·2
Fårkött, färskt, stek	»	180	205	261	260	280	281	+ 37·1	+ 7·7	+ 8·1
Malet nötkött (köttfärs)	»	·	172	205	208	227	229	+ 33·1	+ 11·7	+ 10·1
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	129	177	223	226	243	250	+ 41·2	+ 12·1	+ 10·6
salt, svenskt (sidfläsk)	»	137	182	228	230	247	254	+ 39·6	+ 11·4	+ 10·4
Fläskkorv, ej delikatess-	»	·	·	171	172	185	188	·	+ 9·9	+ 9·3
Fisk, färsk: abborre	»	76	110	111	112	108	117	+ 6·4	+ 5·4	+ 4·5
gädda	»	110	153	168	168	159	177	+ 15·7	+ 5·4	+ 5·4
sill	»	35	62	76	74	91	103	+ 66·1	+ 35·5	+ 39·2
strömming	»	39	57	66	64	79	85	+ 49·1	+ 28·8	+ 32·8
torsk	»	57	89	90	90	103	108	+ 21·3	+ 20·0	+ 20·0
rödspotta (spätta)	»	81	145	154	150	164	168	+ 15·9	+ 9·1	+ 12·0
kolja	»	·	116	118	116	141	140	+ 20·7	+ 18·6	+ 20·7
Salt sill, prima islands-	»	45	62	50	55	77	79	+ 27·4	+ 58·0	+ 43·6
Kaffe, rostat, santosblandning	»	·	291	288	288	374	379	+ 30·2	+ 31·6	+ 31·6
Socker, bit-	»	65	46	50	48	54	54	+ 17·4	+ 8·0	+ 12·5
Salt, matsalt	»	10	15	15	15	21	21	+ 40·0	+ 40·0	+ 40·0
Äpplen, ät-	»	·	101	113	94	218	214	+ 111·9	+ 89·4	+ 127·7
Apelsiner, medelstora	dussin	·	115	123	123	235	243	+ 111·3	+ 97·6	+ 97·6
Bananer, prima	kg	·	160	164	164	—	—	—	—	—
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	·	101	84	84	130	133	+ 31·7	+ 58·3	+ 58·3
Vitkål, svensk	»	·	24	36	29	59	50	+ 108·3	+ 38·9	+ 72·4
Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	·	24	24	24	28	28	+ 16·7	+ 16·7	+ 16·7
Svagdricka	l	6	15	16	16	17	18	+ 20·0	+ 12·5	+ 12·5
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	·	35	32	32	33	33	— 5·7	+ 3·1	+ 3·1
Fotogen, Water White	l	21	20	21	21	26	32	+ 60·0	+ 52·4	+ 52·4
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	·	17	17	17	24	24	+ 41·2	+ 41·2	+ 41·2
Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	740	945	1130	1125	1655	1680	+ 77·8	+ 48·7	+ 49·3
barr-, » »	»	595	780	890	885	1390	1410	+ 93·2	+ 58·4	+ 59·3
Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	411	614	636	637	843	842	+ 37·1	+ 32·4	+ 32·2
hushålls- (fyrkol), prima, »	»	242	291	325	336	496	500	+ 71·8	+ 53·8	+ 53·4
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	·	452	513	517	804	808	+ 78·8	+ 57·5	+ 56·3
c:a 40—60 el. 60—80 mm, »	»	·	436	503	506	785	783	+ 79·6	+ 55·7	+ 54·7

[1] 44 orter. — [2] Medeltal av julipriserna å gammal och augustipriserna å färsk vara. — [3] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden.

Översikt utarbetad inom socialstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission.

Arbetsmarknaden under juli 1940.

Läget på arbetsmarknaden har under juli månad icke undergått några större förskjutningar. Driftsinskränkningarna under närmast föregående månader inom stora delar av de industriella verksamhetsområdena kvarstår alltjämt och återverkningarna därav framträda med ökad tydlighet. De vidtagna hempermitteringarna av inkallade i beredskapstjänst ha emellertid för jordbrukets vidkommande inneburit en lättnad i svårigheterna att erhålla arbetskraft.

De statistiska serier, som belysa arbetsmarknadens utveckling, uppvisa icke några väsentliga förändringar av läget under juli jämfört med föregående månad med undantag för ökningen av antalet hjälpsökande arbetslösa.

Enligt socialstyrelsens sysselsättningsstatistik för juli månad föreligger en ökning av antalet sysselsatta arbetare inom industri, handel o. dyl. med mer än 2 % och av annan personal med något över 1 %. Denna ökning av det redovisade antalet sysselsatta arbetare torde emellertid helt sammanhänga med att antalet semesterlediga var betydligt mindre vid det senaste rapporteringstillfället i slutet av juli än vid det föregående i veckan efter midsommar. Enligt samma uppgiftsmaterial uppgick konjunktursiffran för arbetstillgången under juli till 3·40 mot 3·42 föregående månad. Sysselsättningsläget utmärkes sålunda icke av någon deciderad tendens i den ena eller andra riktningen men kan med tanke på uteblivandet av en uppåtgående säsongrörelse snarast betecknas som något sämre.

Till arbetsmarknadskommissionen rapporterade uppgifter om anställningar och entlediganden av arbetskraft ge vid handen, att antalet under månaden nyanställda arbetare något översteg antalet entledigade; en betydande del av nyanställningarna hänförde sig emellertid till försvarsarbeten o. dyl.

Rapporterna från de offentliga arbetsförmedlingarna utvisa, att platstillgången inte obetydligt nedgått inom jordbruk och skogshushållning men att flera arbetstillfällen erbjudits inom industri- och sjöfartsgrupperna än föregående månad. Genomsnittliga antalet ansökningar per 100 lediga platser har gått upp från 115 i juni till 137 i juli. Uppgången kan icke anses innebära någon förändring av större betydelse, i all synnerhet som juli månad även under normala förhållanden plägar uppvisa högre och alltså ej så förmånliga relationstal som juni.

De senast tillgängliga uppgifterna om arbetslösheten inom fackförbunden, som emellertid avse månadsskiftet juni/juli, utvisade en arbetslöshet om 8·6 %

bland medlemmarna inom samtliga rapporterande förbund (exkl. skogs- och flottningsarbetareförbundet) mot 9·5 % en månad tidigare. Antalet till arbetsmarknadskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa utgjorde vid utgången av juli månad 7 902, vilket (med hänsyn tagen till redovisningens omläggning) innebär en ökning med icke mindre än 1 094 nyanmälda hjälpsökande. Ökningen är desto mera anmärkningsvärd, som under de föregående åren en minskning av antalet hjälpsökande varit det vanliga för juli; den torde vara att betrakta som en försenad återverkning av den tidigare under året inträdda sysselsättningsminskningen inom exportindustrierna och byggnadsverksamheten.

En jämförelse med förhållandena under motsvarande tid föregående år utvisar en sammankrympning av sysselsättningen inom industri, byggnadsverksamhet, handel o. dyl. med sammanlagt bortåt 20 %. Försvarsberedskapen och därmed sammanhängande åtgärder ha hittills motverkat uppkomsten av en mera omfattande öppen arbetslöshet, och under januari—juni 1940 ha relationstalen för tillgång och efterfrågan på arbetskraft samt antalet hjälpsökande arbetslösa t. o. m. varit lägre än motsvarande siffror för samma månader under fjolåret. I juli var emellertid arbetsförmedlingarnas relationstal 18 enheter högre än vid motsvarande tid föregående år och arbetslösheten inom fackförbunden 3·2 % högre. Antalet hjälpsökande arbetslösa var ungefär detsamma som under fjolåret.

Med avseende på de olika produktionsområdena var inom jordbruket efterfrågan på arbetskraft mindre än under juni men blev något livligare mot slutet av månaden, då spannmålsskörden började bli aktuell. Hempermitteringarna av inkallade i militärtjänst, överföringen av arbetskraft från andra områden och utnyttjande av skolungdom m. m. ha dock som förut nämnts medfört lättnader i svårigheterna att erhålla arbetskraft för skörden. I fråga om fast personal rådde liksom tidigare brist på ladugårdsskötare, kördrängar och landsjungfrur.

Behovet av skogsarbetare för vedavverkning har avtagit något, sedan på de flesta orter den tilldelade vedavverkningskvoten i huvudsak uppnåtts. Efterfrågan på skogsarbetare var dock alltjämt allmän över hela landet och ansträngningar göras som förut att genom överflyttning från andra orter och yrkesområden täcka det mest trängande behovet; bostadsfrågan har emellertid berett svårigheter på många håll för förmedlingsverksamheten.

Utvecklingen inom de industriella verksamhetsgrenarna företedde icke några anmärkningsvärda förändringar. Inom malmbrytning och metallindustri rådde fortfarande full sysselsättning. Verktygs- och maskinarbetare av skilda slag efterfrågades alltjämt för metallindustrin. Vid gjuterierna förekom dock överskott på arbetskraft.

Torvindustrin, där under föregående månad en stark säsongmässig nyrekrytering av arbetskraft ägde rum, uppvisade nu en viss sänkning av sysselsättningen. Arbetet vid tegelbruken har åter kommit i gång. Stenhuggeriernas gatstenstillverkning uppehölls huvudsakligen med statsbeställningar.

Läget inom träindustrin var i det närmaste oförändrat. Snickeri- och möbelfabriker ha mångenstädes arbetat med förkortad arbetstid, och överflöd på maskinsnickare förelåg under juli liksom under juni.

Inom de olika grenarna av textilindustrin rådde delvis tack vare statsbeställningarna för försvarsväsendets behov i huvudsak normal sysselsättning. Den brist på väveriarbetare, som sedan länge tillbaka observerats inom textilindustrin, förefanns alltjämt ehuru tillsynes i något mindre omfattning. Korttidsarbete har tillämpats vid en del konfektionsfabriker. Skofabrikerna hade liksom förut i allmänhet god arbetstillgång, ehuru permitteringar förekommit i samband med semestern. Vad den kemisk-tekniska industrin beträffar, voro arbetarna vid konstgödningsfabriker väl sysselsatta, under det att sedan föregående månad sysselsättningen var minskad vid färg-, olje- och parfymfabriker samt vid tändsticksfabrikerna, av vilka endast två voro i gång.

Om man bortser från de tidigare omnämnda permitteringarna vid margarinfabrikerna, var sysselsättningen inom livsmedelsindustrins olika grenar god. Vid kvarnar, sockerfabriker, slakterier och konservfabriker gjorde sig en normal säsonguppgång gällande.

Glasbruken samt pappersmassefabrikerna och pappersbruken, där som en följd av avspärrningsläget sysselsättningen gått starkt tillbaka under de tre föregående månaderna, uppvisade under juli i vissa fall ytterligare smärre minskningar. De arbetslösa inom dessa industrier ha delvis kunnat placeras inom andra verksamhetsområden.

Arbetare inom väg- och anläggningsfacken voro fortfarande relativt väl sysselsatta, under det att husbyggnadsverksamheten alltjämt endast gav sparsamma arbetstillfällen. Antalet vid arbetsförmedlingarna anmälda arbetssökande byggnadsarbetare av olika kategorier har successivt stigit. Byggnadsträarbetare och murare synas för närvarande vara sämst ställda, sedan skyddsrumsanläggningar o. dyl. till största delen färdigställts. För målare och rörläggare uppgivas däremot arbetstillfällena ha något ökat under juli. Det må nämnas, att antalet hjälpsökande arbetare tillhörande husbyggnadsfacken utgjorde 1 540 eller nära 20 % av samtliga till arbetsmarknadskommissionen rapporterade arbetslösa.

För sjöfarten var läget något bättre än under föregående månad, sedan trafiken på östersjöhamnarna åter delvis kommit i gång. Behovet gällde därvid väsentligen befaret sjöfolk, under det att som en följd av knappheten på motorbränsle efterfrågan på arbetskraft vid kanal- och insjöflottan endast var obetydlig. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 2 430 påmönstringar och 2 016 avmönstringar. Motsvarande siffror för juli 1939 voro 4 385 och 4 188, alltså ungefär det dubbla.

I fråga om handeln är det betecknande för läget, att antalet lediganmälda semestervikariat i år varit mindre än vanligt inom olika branscher. Järnvägarnas ökade behov av transportarbetare har gjort, att en del lediga chaufförer kunnat erhålla tillfälligt arbete, men i stort sett har denna yrkesgrupp haft svårt att få sysselsättning. Restaurangpersonalen har som alltid under juli månad haft högkonjunktur men ej på långt när samma goda arbetstillgång som

vid motsvarande tid i fjol, beroende på den minskade besöksfrekvensen på sommarrestauranger och pensionat.

Bristen på hembiträden var alltjämt synnerligen markerad, även om platstillgången som vanligt minskat något under sommarmånaderna.

Till belysande av samarbetet mellan arbetsförmedlingarna inom skilda delar av landet må nämnas, att i samverkan mellan olika kontor och ombud under juli tillsattes 3 550 platser, av vilka 2 957 manliga och 593 kvinnliga. Överflyttningsresultatet för juli översteg föregående månads med 400 platser. Genom dessa interlokala förmedlingar erhöllo 1 718 personer (1 390 män och 328 kvinnor) arbetsanställning i annat län än det, inom vilket ansökan om arbete ingivits. Bl. a. har sålunda beretts arbete vid kalkbrott på Gotland för ett stort antal arbetare från fastlandet och vid anläggningsarbetena i Norrbotten för ledigbliven arbetskraft från olika delar av landet bl. a. stenarbetare från stendistrikten.

Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet under juli 1940.

Läget på arbetsmarknaden har under juli månad icke undergått några mera väsentliga förändringar, varför kommissionens verksamhet i huvudsak fortgått efter de riktlinjer, för vilka redogörelse lämnades föregående månad.

Arbetsförmedlingsverksamheten. Till följd av brist på arbetskraft inom vissa yrkesområden och överskott inom andra ha omflyttningar alltjämt måst vidtagas för att åstadkomma en utjämning. Dessa omflyttningar ha i hög grad underlättats genom de nya bestämmelser om *statsbidrag till arbetssökandes resor samt flyttningshjälp*, som Kungl. Maj:t utfärdat den 28 juni 1940. En utförlig redogörelse för de nya bestämmelserna lämnas nedan under rubriken Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission.

I enlighet med de uppgjorda planerna för *frigörande av värnpliktig arbetskraft till jordbruket* ha vissa kategorier av värnpliktiga jordbrukare och jordbruksarbetare inom olika delar av landet beretts periodisk hempermittering för att deltaga i det pågående skördearbetet, vilket i avsevärd grad bidragit till att jordbrukets behov av arbetskraft vid höskörden kunnat tillgodoses. I viss utsträckning torde andra värnpliktiga komma att inkallas till militärtjänst som ersättare för sådana, som hempermitterats för att deltaga i jordbruksarbete. Då inkallelserna av ersättare i föreliggande fall komma att ske individuellt, ha länsarbetsnämnderna beretts tillfälle att medverka vid nämnda inkallelser, så att för jordbruket och näringslivet i övrigt viktig arbetskraft icke fråntages produktionen.

Liksom under föregående månad har även under juli *skolungdomens arbetskraft* utnyttjats, framförallt för utförande av jordbrukets sommar- och skördearbeten.

Som ett ytterligare led i de beredskapsåtgärder, som vidtagits för tillgodoseende av näringslivets behov av arbetskraft, har bildats en *rikskommitté för ungdomens arbetsberedskap*. Rörelsen står under ledning av vissa politiska och ideella organisationer, som i samarbete med arbetsmarknadskommissionen åtagit sig att organisera ett frivilligt uppbåd av arbetskraft bland organisationernas medlemmar. Till ordförande i organisationen har arbetsmarknadskommissionen utsett tjänstemannen i kommissionen fil. lic. Torsten Gårdlund. Under rikskommittén ha länskommittéer bildats, vilka stå under ledning av en av respektive länsarbetsnämnd utsedd ordförande. Kommittéerna ha igångsatt registrering av organisationernas medlemmar för att dessa skola kunna tagas i anspråk, då näringslivets behov av arbetskraft ej kan tillgodoses på annat sätt.

Vid de offentliga arbetsförmedlingarna tillsattes under månaden 23 312 manliga och 15 013 kvinnliga platser. Förmedlingsverksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna samt inom olika yrkesgrupper belyses i tab. 1—4 i tabellavdelningen.

Hjälpverksamheten för arbetslösa. Då antalet arbetslösa, som anmält sig såsom hjälpbehövande hos arbetslöshetskommittéerna, alltjämt är ringa, ha hjälpåtgärderna under juli månad kunnat hållas inom en mycket begränsad ram. Antalet till olika slag av arbeten hänvisade arbetslösa har varit obetydligt, och dagunderstöd och hyreshjälp har tillhandahållits åt ett mycket begränsat antal arbetslösa med hemvist i storstäderna samt vissa kommuner inom de s. k. arbetslöshetsdistrikten. Fortfarande har gällt, att allenast personer, vilka icke kunna utnyttjas för försvaret eller folkförsörjningen, beretts hjälp. Undersökningar ha igångsatts rörande arbetslöshetsförhållandena bland vissa grupper av yrkesutövare, som drabbats av arbetslöshet särskilt till följd av statliga regleringsåtgärder. Åtgärder ha planerats för bispringande av dylika arbetslösa, varjämte hela problemet om beredande av sysselsättning åt sådana personer, som kunna beräknas bli utan arbete vid fortsatt handelsavspärrning, har upptagits till diskussion i samråd med bl. a. industrikommissionen. Ansökningar om understöd till deltagare i beredskapskurser eller statsbidrag till bestridande av internatkostnader för kursdeltagare ha inkommit i förhållandevis stor utsträckning och blivit föremål för prövning av kommissionen.

Fr. o. m. den 1 juli 1940 gälla vissa ändrade bestämmelser rörande hjälpverksamheten för arbetslösa, för vilka redogörelse lämnades i föregående häfte (Soc. Medd. årg. 1940, sid. 511). De ändrade bestämmelserna ha medfört en viss omläggning av arbetslöshetskommittéernas månadsrapporter, varför uppgifterna om antalet hjälpsökande arbetslösa icke äro fullt jämförbara med uppgifterna för tidigare månader. I antalet hjälpsökande för juli ingå sålunda vid statliga beredskapsarbeten i annan myndighets än kommissionens regi samt vid kommunala beredskapsarbeten sysselsatta hänvisade arbetslösa, vilka tidi-

gare icke redovisades i kommittéernas månadsrapporter som hjälpsökande. Hela antalet till arbetsmarknadskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa vid juli månads utgång utgjorde 7 902. Frändragas de på grund av den ändrade rapporteringen nyredovisade arbetslösa — 1 402 — uppgår ökningen i antalet hjälpsökande från föregående månad till 1 094, eller 20·2 %. Av hela antalet hjälpsökande vid juli månads utgång åtnjöto 5 858 (74·1 %) hjälp från stat och kommun. Av dessa voro 3 818 (65·2 %) hjälpta med statsmedel. En summarisk redogörelse för den av kommissionen bedrivna hjälpverksamheten under juli månad lämnas i det följande. Om icke annat anmärkts, avse sifferuppgifterna förhållandet vid juli månads utgång. Närmare uppgifter om antalet hjälpta i olika hjälpformer och inom olika län samt en översikt av hjälpverksamhetens omfattning under tiden juni 1939—juli 1940 lämnas i tabellavdelningen.

Arbetslinjen. Arbeten för arbetslösa bedrevos under månaden dels i form av statliga och kommunala beredskapsarbeten, dels i form av som reservarbete anordnade arkivarbeten och statskommunala reservarbeten. I statliga beredskapsarbeten sysselsattes vid 44 arbetsplatser i kommissionens regi 524 arbetslösa och vid 39 arbetsplatser i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi 1 084 arbetslösa. Vid kommunala beredskapsarbeten sysselsattes 318 arbetslösa. Förutom hänvisade arbetslösa sysselsattes vid beredskapsarbeten även specialarbetare m. fl., vilka icke voro anmälda som hjälpsökande och sålunda icke ingå i kommittéernas månadsrapporter. Vid 34 arkivarbetsplatser sysselsattes 119 arbetslösa kontorister och vid statskommunala reservarbeten 197 arbetslösa, antingen familjeförsörjare eller ungkarlar över 50 år. Statskommunala reservarbeten bedrevos av 4 städer, 9 landskommuner och 1 vägdistrikt.

Understödslinjen. Dagunderstöd utgick i städerna Stockholm, Malmö, Göteborg, Lysekil, Mölndal och Söderhamn samt i Solna (Sthlm), Eda (Värml.), Glava (Värml.), Alnö (Vrnl.) och Sköns (Vrnl.) landskommuner. Hela antalet understödda uppgick till 1 009, av vilka 855 (84·7 %) voro försörjningspliktiga. För juli månad hade kommittéerna i Stockholm, Malmö, Göteborg, Alnö och Skön även beviljats tillstånd att bedriva hyreshjälpverksamhet med bidrag av statsmedel.

Understöd till kursdeltagare, frivillig arbetstjänst m. m. (Utbildningshjälp). Kursverksamhet för arbetslösa bedrevs under månaden endast i form av beredskapskurser, för vilka redogörelse lämnas i det följande. Av eleverna voro 524 anmälda som hjälpsökande och åtnjöto dagunderstöd eller bidrag till internatkostnaderna. Frivillig arbetstjänst, avseende teoretisk och praktisk yrkesutbildning, bedrevs under månaden vid Vännäs yrkesskola. Antalet arbetselever uppgick till 43. Kommissionens ungdomsreservarbete vid Pengsjöby avslutades före månadens utgång.

Krigsfamiljebidragsärenden. Den omfattande konsultationsverksamhet, som bedrivits av kommissionen med anledning av olika frågor, som stå i samband med krigsfamiljebidragsförfattningarna, har även fortgått under juli månad i så gott som oförändrad omfattning. På hemställan av vissa länsstyrelser

ha i olika delar av landet sammankomster med representanter för familjebidragsnämnder och länsstyrelserevisorer ägt rum, därvid chefen för socialhjälpsbyråns krigsfamiljebidragssektion hållit informerande föredrag rörande krigsfamiljebidragsförfattningarna och deras tillämpning. Ytterligare ett antal formulär ha utarbetats och distribuerats.

Tilläggas må, att Kungl. Maj:t den 23 juli 1940 utfärdat kungörelse med provisoriska bestämmelser om familjebidrag åt värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada. Härigenom har värnpliktig, som tillerkänts bidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen, beretts möjlighet att under vissa förutsättningar under tid efter tjänstgöringens slut vid fall av kroppsskada t. v. åtnjuta familjepenningens grundbelopp för därtill berättigade familjemedlemmar. (Jfr SFS 1940: 730.)

Utbildningsärenden. Vid månadens utgång voro beredskapskurser för omskolning och utbildning av tempoarbetare för verkstadsindustrin anordnade dels av arbetslöshetskommittéerna i Stockholm, Växjö och Göteborg, dels vid verkstadsskolor för arbetslös ungdom i Lysekil, Mölndal, Uddevalla, Tidaholm, Arvika, Köja, Sandö, Sundsvall och Piteå, dels ock vid kommunala anstalter för yrkesundervisning i Stockholm, Uppsala, Södertälje, Eskilstuna, Göteborg, Lilla Edet, Trollhättan, Vänersborg, Mariestad och Malmberget. Hela antalet elever fördelade på olika yrkesavdelningar framgår av följande sammanställning:

Avdelningar för	Antal avdelningar	Antal elever
mekaniker	49	689
finmekaniker	5	65
verktygsskötare	1	6
elektromekaniker	1	19
smeder	4	60
svetsare	3	45
gassvetsare	2	30
Summa	65	914

Understöd till f. d. tobaksarbetare. Jämlikt Kungl. kungörelsen den 7 juli 1921 (nr 409) har kommissionen under månaden utbetalat understöd åt 223 f. d. tobaksarbetare.

Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission.

Lagen om tjänsteplikt i begränsad tillämpning. I genomförandet av den förstärkta försvarsberedskapen hösten 1939 ingick en omfattande organisation av sjukvårdsanstalter för militära behov. Denna organisation kunde icke genomföras enbart med användning av militär personal, utan civil sådan måste i stor utsträckning anlitas. Då vederbörande myndigheter icke ansågo sig kunna genomföra denna organisation snabbt och effektivt endast med frivillig civil arbetskraft, tillskapades genom lag den 8 december 1939 (nr 832) en särskild form av tjänsteplikt för vissa personalgrupper med den sammanfattande benämningen »medicinalpersonal». Denna lagstiftning genomfördes, redan innan den mera allmängiltiga tjänsteplikten förverkligades genom lag den 30 december 1939 (nr 934), och även efter dennas ikraftträdande bibehöllos tills vidare de särskilda bestämmelserna om medicinalpersonal. Dessa voro emellertid av provisorisk natur och utlöpte den 30 juni 1940. För att därefter vinna en grundval för fortsatt tillämpning av tjänsteplikt för medicinalpersonal sattes genom kungörelse den 28 juni 1940 (nr 636) 7 kap. i lagen om tjänsteplikt i tillämpning. Riksdagens samtycke härtill hade redan tidigare — i sammanhang med den i maj genomförda omläggningen av den offentliga arbetsförmedlingen — inhämtats för att möta varje eventualitet (riksdagens skrivelse 1940 nr 190).

Det bör sålunda understrykas, att det partiella ikraftsättandet av lagen om tjänsteplikt endast har denna begränsade praktiska innebörd. Någon tillämpning därav i annat hänseende än beträffande viss medicinalpersonal lär icke vara aktuell för närvarande.

Statsbidrag till arbetssökandes resor. Genom beslut den 28 juni 1940 har Kungl. Maj:t meddelat nya bestämmelser angående förskott av statsmedel till arbetssökandes resor m. m. Arbetsförmedlingsanstalterna ha redan tidigare i viss utsträckning bekostat arbetssökandes resor och flyttningskostnader, men för denna verksamhet ha icke funnits andra bestämmelser än de regler, enligt vilka anstalterna i sin tur erhållit ersättning av statsmedel för dessa utgifter. I den praxis, som på detta område utbildat sig inom anstalterna, ha givetvis avspeglat sig de principer, som kommit till uttryck i bestämmelserna om statsbidrag. Dessa ha återfunnits dels i 10 § av 1934 års lag om offentlig arbetsförmedling och dels i särskilda beslut av Kungl. Maj:t, nämligen ett av den 26 maj 1939 om arbetskraft till betfälten, ett av den 11 augusti 1939 om överföring av arbetskraft från områden med kvardröjande restarbetslöshet samt ett av den 26 januari 1940 om överföring av arbetskraft till näringsområden av vikt för folkförsörjningen och försvaret (angående dessa bestämmelser se närmare prop. 236 till lagtima riksdagen 1940 sid. 29 ff.).

Sedan numera staten tillfälligt övertagit ansvaret för arbetsförmedlingsverksamheten, har det ansetts erforderligt att meddela närmare, enhetliga föreskrifter om denna del av verksamheten. Dessa innebära på det hela taget ett befästande av hittills tillämpad praxis och en sammanfattning av principerna i de nyssnämnda bestämmelserna om statsbidrag.

Anstalt har sålunda rätt att åt medellös arbetssökande lämna *förskott* till hans resa för att tillträda anställning på annan ort. I princip föreligger återbetalningsskyldighet för förskottet. Anstalten skall i första hand vända sig till arbetsgivaren med begäran, att denne skall åtaga sig kostnaden helt eller delvis. Om arbetsgivaren icke anser sig kunna göra detta, må anstalten ändå bekosta resan, där flyttningen anses önskvärd ur samhällets synpunkt, t. ex. för att skaffa arbetskraft till en viktig sysselsättning eller för att lindra arbetslöshet inom sökandens hemort. Den del av förskottet, som ej ersättes av arbetsgivaren eller på annat sätt, får sökanden själv förbinda sig att återbetala. Ekonomiskt svagt ställda sökande skola dock bli befriade från återbetalningsskyldighet. — Om den planerade anställningen icke kommer till stånd, kan arbetsförmedlingsanstalt i undantagsfall bekosta vederbörandes *återresa.*

I vissa fall, där samhällets intresse av arbetskraftens flyttning är utpräglat, får resans bekostande med statsmedel mera karaktär av *subvention* än av förskott, i det att återbetalning icke kräves vare sig av arbetsgivaren eller av den arbetssökande själv. Detta gäller de fall, i vilka enligt tidigare bestämmelser högre statsbidrag utgått, nämligen vid överflyttning från vissa områden med kvardröjande restarbetslöshet eller till näringsområden av vikt för folkförsörjningen eller försvaret. Vid sådan överflyttning kan, om fast anställning vunnits, med statsmedel bekostas även vederbörandes *definitiva flyttning,* nämligen resekostnad för arbetstagarens familj samt kostnad för flyttning av bohag. Sistnämnda del av kostnaden ersättes dock endast intill 300 kr. På denna punkt innebära de nya bestämmelserna en utvidgning, i det att tidigare endast halva flyttningskostnaden kunde ersättas av statsmedel. — Är anställningen återigen av tillfällig natur, kan arbetstagaren i stället få förmånen av fri *återresa* till hemorten, dock endast om den tillfälliga anställningen gällt ett näringsområde av vikt för folkförsörjningen eller försvaret.

Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden.

A. Arbetsförmedlingsverksamheten.

Tab. 1. Översikt av verksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna under juli 1940.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
Stockholms stad .	7 252	2 485	2 171	5 638	4 430	3 259	12 890	6 915	5 430	186
Stockholms län . .	1 641	1 169	877	1 155	1 774	903	2 796	2 943	1 780	95
Uppsala län . . .	929	995	467	519	412	221	1 448	1 407	688	103
Södermanlands län	889	611	422	499	420	268	1 388	1 031	690	135
Östergötlands län .	2 175	1 888	843	992	915	559	3 167	2 803	1 402	113
Norrköping	1 238	840	652	399	242	151	1 637	1 082	803	151
Jönköpings län . .	1 795	691	445	843	579	340	2 638	1 270	785	208
Kronobergs län . .	739	474	307	171	261	124	910	735	431	124
Norra Kalmar län .	535	377	290	91	111	58	626	488	348	128
Södra Kalmar län .	1 283	753	562	459	376	251	1 742	1 129	813	154
Gotlands län . . .	198	247	217	119	163	90	317	410	307	77
Blekinge län . . .	1 613	1 261	697	697	858	472	2 310	2 119	1 169	109
Kristianstads län .	1 347	868	599	681	862	453	2 028	1 730	1 052	117
Malmöh. l.: Malmö	2 975	884	848	2 280	1 188	957	5 255	2 072	1 805	254
Hälsingborg . .	1 152	379	353	485	243	201	1 637	622	554	263
Länet i övrigt .	2 119	1 332	1 089	1 252	831	530	3 371	2 163	1 619	156
Hallands län . . .	669	422	334	618	361	223	1 287	783	557	164
Göteborgs stad . .	7 527	2 360	2 243	3 146	1 808	1 383	10 673	4 168	3 626	256
Göteb. o. Boh. län	1 916	1 032	923	526	492	351	2 442	1 524	1 274	160
Älvsborgs län . .	1 419	1 027	519	725	758	365	2 144	1 785	884	120
Skaraborgs län . .	1 173	912	566	610	641	406	1 783	1 553	972	115
Värmlands län . .	1 345	1 617	558	672	804	403	2 017	2 421	961	83
Örebro län	1 588	1 358	694	1 520	901	499	3 108	2 259	1 193	138
Västmanlands län .	828	1 525	650	645	664	353	1 473	2 189	1 003	67
Kopparbergs län .	926	1 667	609	621	701	355	1 547	2 368	964	65
Gävleborgs län . .	1 660	1 773	674	628	557	303	2 288	2 330	977	98
Västernorrlands län	2 385	1 183	780	774	566	322	3 159	1 749	1 102	181
Jämtlands län . .	1 391	2 098	1 042	689	847	450	2 080	2 945	1 492	71
Västerbottens län .	1 056	893	576	439	505	270	1 495	1 398	846	107
Norrbottens län . .	2 572	3 591	2 305	660	684	493	3 232	4 275	2 798	76
Summa juli 1940	**54 835**	**36 712**	**23 312**	**28 553**	**23 954**	**15 013**	**82 888**	**60 666**	**38 325**	**137**
» juni 1940	50 373	42 666	24 628	30 311	27 514	17 810	80 684	70 180	42 438	115
» juli 1939	37 940	24 489	18 700	19 247	23 459	12 781	57 187	47 948	31 481	119
» » 1938	41 193	19 064	15 026	19 228	20 778	11 113	60 421	39 842	26 139	152
» » 1937	38 630	18 585	13 805	16 032	19 903	10 305	54 662	38 488	24 110	142

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 129 personer under månaden efter beslut av vederbörande arbetslöshetskommitté erhållit hänvisning till beredskapsarbete.

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 3 550 platser, varav 2 957 manliga och 593 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 1 718 (1 390 manliga och 328 kvinnliga) platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

Tab. 2. Verksamheten inom olika yrkesgrupper vid de

A = ansökningar L = lediga

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk			Skogshushållning			Malmbrytning, metall- o. maskin-industri			Trävaruindustri, pappers- o. grafisk industri		
		A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T
1	*Manliga avdeln.* . .	**4 322**	**6 782**	**3 772**	**1 778**	**10 232**	**1 894**	**4 617**	**2 709**	**1 849**	**6 091**	**841**	**772**
2	Stockholms stad . . .	7	4	3	1	—	—	826	417	319	262	29	21
3	Stockholms län	358	580	405	43	152	115	219	79	47	57	16	11
4	Uppsala län	141	289	165	22	393	25	71	30	23	41	3	3
5	Södermanlands län . .	113	247	132	12	46	17	220	137	100	122	12	11
6	Östergötlands län . . .	374	680	251	14	523	35	265	247	181	321	80	73
7	Norrköping	88	265	218	—	139	33	64	27	12	106	15	13
8	Jönköpings län	60	189	69	17	111	26	120	45	28	786	117	116
9	Kronobergs län	54	87	31	33	148	47	36	23	22	244	37	37
10	Kalmar län	127	139	87	48	208	60	98	110	49	781	224	223
11	Gotlands län	37	47	32	—	—	—	1	3	1	3	—	—
12	Blekinge län	88	150	41	4	321	13	172	89	39	121	22	9
13	Kristianstads län . . .	445	503	303	6	6	1	88	94	49	157	25	24
14	Malmöhus l.: Malmö .	108	81	79	—	2	2	236	84	73	104	16	14
15	Hälsingborg	77	51	40	—	—	—	67	26	21	21	1	—
16	Länet i övrigt . . .	526	558	365	1	16	7	90	68	58	53	15	15
17	Hallands län	71	146	74	1	11	—	45	23	22	57	4	4
18	Göteborgs stad	78	75	42	1	3	2	647	113	106	655	17	16
19	Göteborgs o. Bohus län .	92	88	45	1	19	17	55	36	32	81	27	24
20	Älvsborgs län	111	197	95	30	191	29	152	215	23	175	23	18
21	Skaraborgs län	224	413	202	16	81	19	89	80	59	91	21	17
22	Värmlands län	103	306	133	59	927	99	120	31	18	316	7	5
23	Örebro län	119	303	123	52	399	44	250	196	142	122	15	7
24	Västmanlands län . .	119	277	133	35	674	32	191	305	242	32	10	10
25	Kopparbergs län . . .	136	198	132	209	1 161	216	81	86	65	68	23	19
26	Gävleborgs län	139	125	89	195	1 202	169	169	49	38	318	14	14
27	Västernorrlands län . .	103	124	95	234	603	271	83	39	29	713	13	13
28	Jämtlands län	133	282	198	352	1 305	366	45	12	10	30	6	6
29	Västerbottens län . . .	73	128	65	120	316	117	33	19	15	126	24	24
30	Norrbottens län	218	200	125	272	1 275	132	84	26	26	128	25	25
31	*Kvinnliga avdeln.* .	**336**	**1 674**	**557**	**4**	**4**	**4**	**131**	**141**	**124**	**264**	**122**	**107**
32	Stockholms stad . . .	15	2	2	—	—	—	47	57	45	64	50	42
33	Stockholms län	11	112	51	—	—	—	9	12	12	8	—	—
34	Uppsala län	12	66	12	—	—		—	—	—	—	—	—
35	Södermanlands län . .	9	45	31	—	—	—	16	6	6	13	5	2
36	Östergötlands län . . .	2	103	47	—	—	—	7	19	19	6	6	3
37	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	3	1	6	—	—
38	Jönköpings län	2	43	10	—	—	—	1	23	22	20	—	—
39	Kronobergs län	4	35	3	1	1	1	—	—	—	3	—	—
40	Kalmar län	3	30	8	—	—	—	—	—	—	13	10	10
41	Gotlands län	3	21	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Blekinge län	8	60	7	—	—	—	6	1	1	—	1	1
43	Kristianstads län . . .	10	74	20	—	—	—	—	—	—	4	—	—
44	Malmöhus l.: Malmö .	18	54	39	—	—	—	10	—	—	43	32	31
45	Hälsingborg	8	11	10	—	—	—	8	—	—	5	3	3
46	Länet i övrigt . . .	51	100	63	—	—	—	1	3	3	3	1	1
47	Hallands län	6	40	25	—	—	—	—	1	1	5	—	—
48	Göteborgs stad	—	26	12	—	—	—	13	—	—	34	4	4
49	Göteborgs o. Bohus län .	9	25	17	—	—	—	—	—	—	6	—	—
50	Älvsborgs län	1	37	8	—	—	—	—	—	—	1	—	—
51	Skaraborgs län	18	53	18	—	—	—	2	13	13	6	3	3
52	Värmlands län	4	124	20	—	—	—	—	—	—	1	—	—
53	Örebro län	7	38	5	—	—	—	3	—	—	3	6	6
54	Västmanlands län . . .	17	67	15	—	—	—	7	3	1	7	—	—
55	Kopparbergs län . . .	10	72	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Gävleborgs län	29	57	28	—	—	—	1	—	—	3	—	—
57	Västernorrlands län . .	14	87	18	—	—	—	—	—	—	8	—	—
58	Jämtlands län	32	156	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59	Västerbottens län . . .	5	75	9	3	3	3	—	—	—	1	1	1
60	Norrbottens län	28	61	27	—	—	—	—	—	—	1	—	—

platser T = tillsatta platser.

Byggnadsverksamhet			Övriga till industri o. hantverk hörande grupper			Sjöfart o. fiske			Kontorsarbete, allm. tjänst o. fria yrken			Övriga till handel o. samfärdsel hörande grupper			Diversearbete o. husligt arbete			Ungdom u. utbildning	
A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	
9 627	**3 799**	**3 595**	**5 336**	**1 700**	**1 431**	**4 615**	**2 264**	**2 162**	**2 788**	**2 366**	**2 197**	**6 607**	**4 067**	**3 710**	**5 332**	**2 002**	**1 980**	**3 222**	1
1 768	151	141	638	231	193	481	338	329	705	344	286	1 728	888	796	331	83	83	505	2
310	43	40	63	36	21	47	12	12	24	31	29	167	87	68	221	133	129	132	3
87	40	40	92	7	5	7	—	—	222	102	82	102	77	73	95	54	51	49	4
128	27	27	53	17	15	27	28	28	9	11	10	67	45	41	85	41	41	53	5
397	101	97	119	54	47	34	17	17	85	51	35	182	104	78	156	31	29	228	6
173	5	3	130	15	11	134	93	93	20	14	13	383	251	240	23	16	16	117	7
140	50	50	242	61	43	6	—	—	162	50	48	84	31	29	139	37	36	39	8
91	41	41	114	55	48	2	—	—	7	58	58	34	17	15	42	8	8	82	9
108	13	13	127	30	27	200	78	74	27	74	69	92	183	181	175	71	69	35	10
21	12	12	22	92	88	27	18	16	3	—	—	29	24	18	55	51	50	—	11
255	76	66	231	77	65	226	93	93	19	27	22	118	208	170	354	198	179	25	12
166	39	39	101	61	49	79	14	13	12	34	34	133	45	44	98	47	43	62	13
754	39	38	283	21	20	226	122	113	138	224	222	539	189	181	350	106	106	237	14
135	37	37	108	13	8	354	126	126	17	29	29	181	81	77	105	15	15	87	15
319	224	215	244	51	43	214	139	137	153	48	42	150	135	129	262	78	78	107	16
64	22	21	134	14	12	79	27	27	9	25	25	60	93	92	93	57	57	56	17
1 288	76	75	443	46	40	1 701	670	642	331	279	272	1 287	890	859	600	191	189	496	18
384	415	411	726	106	97	183	161	131	13	34	34	77	54	46	240	92	86	64	19
243	43	40	310	113	87	13	8	8	29	72	71	145	72	57	155	93	91	56	20
124	104	98	228	54	34	17	5	4	31	25	23	99	59	43	164	70	67	90	21
271	101	92	140	26	13	30	33	33	79	97	87	91	33	29	106	56	49	30	22
228	74	54	412	190	158	16	—	—	37	27	23	133	83	75	94	71	68	125	23
149	54	53	48	25	21	32	22	22	37	38	31	65	74	61	69	46	45	51	24
79	29	24	53	35	31	—	—	—	55	54	53	56	28	22	165	53	47	24	25
151	43	43	94	18	15	163	121	118	49	101	99	144	42	35	165	58	54	73	26
466	141	120	70	8	7	214	76	76	108	100	97	170	36	29	147	43	43	77	27
366	244	228	29	14	12	3	—	—	240	178	171	75	38	33	58	19	18	60	28
290	205	179	20	12	6	40	17	13	112	97	91	64	53	45	110	22	21	68	29
672	1350	1298	62	218	215	60	46	37	55	142	141	152	147	144	675	162	162	194	30
1	**8**	**8**	**4 979**	**1 546**	**1 131**	**286**	**194**	**176**	**3 891**	**2 710**	**2 130**	**4 423**	**5 268**	**3 570**	**11 419**	**12 287**	**7 206**	**2 819**	31
—	—	—	673	374	253	182	143	132	741	508	315	1 235	1 298	991	2 210	1 998	1 479	471	32
—	—	—	97	41	29	5	—	—	50	72	34	85	231	121	818	1 306	656	72	33
—	—	—	87	3	2	—	—	—	183	57	48	42	72	47	153	214	112	42	34
—	—	—	25	16	8	—	—	—	32	26	14	88	91	64	245	231	143	71	35
—	—	—	84	66	54	—	1	1	190	73	50	105	137	91	485	510	294	113	36
—	—	—	125	53	35	2	2	2	33	17	12	35	68	43	128	99	58	70	37
—	—	—	311	55	37	—	—	—	95	66	54	68	137	97	288	255	120	58	38
—	—	—	15	8	4	—	—	—	7	40	35	19	34	14	92	143	67	30	39
—	—	—	77	4	1	3	3	3	85	49	41	86	90	66	239	301	180	44	40
—	—	—	10	5	5	2	—	—	13	12	9	28	32	21	63	93	53	—	41
—	—	—	58	74	64	—	—	—	68	64	50	129	202	105	353	456	244	75	42
—	—	—	54	49	41	—	—	—	64	42	40	161	226	134	327	471	218	61	43
—	—	—	546	75	50	2	—	—	202	100	85	438	270	235	788	657	517	233	44
—	—	—	97	15	11	4	1	1	15	30	29	58	66	52	195	117	95	95	45
—	6	6	189	39	20	4	6	6	229	67	55	102	194	127	561	415	249	112	46
—	—	—	202	23	17	—	—	—	42	39	36	71	68	51	185	190	93	107	47
1	—	—	806	148	131	63	23	20	353	236	174	540	471	363	848	900	679	488	48
—	—	—	179	149	133	5	3	3	31	43	39	70	106	63	171	166	96	55	49
—	—	—	222	100	42	—	—	—	63	110	77	95	109	53	297	402	185	46	50
—	—	—	130	27	17	—	—	—	35	51	43	49	104	82	320	330	230	50	51
—	—	—	60	8	4	1	2	2	164	99	84	71	121	77	326	450	216	45	52
—	—	—	691	137	127	2	4	3	66	61	36	137	182	106	475	473	216	136	53
—	2	2	19	5	2	—	1	1	76	42	35	109	152	91	348	392	206	62	54
—	—	—	34	17	15	—	—	—	161	88	71	112	162	91	270	362	155	34	55
—	—	—	121	17	17	—	—	—	42	57	41	97	134	79	268	292	138	67	56
—	—	—	42	16	6	9	1	1	144	47	43	92	95	71	432	320	183	33	57
—	—	—	9	7	3	—	—	—	384	283	259	103	184	68	154	217	93	7	58
—	—	—	11	10	2	—	2	—	169	98	94	73	73	53	155	243	108	22	59
—	—	—	5	5	1	2	2	1	154	233	227	125	159	114	225	224	123	120	60

Tab. 3. Översikt av verksamheten inom olika yrkesgrupper under juli 1940.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk o. skogshush.	6 100	16 964	5 666	340	1 678	561	6 210	6 440	18 642	6 227
Jordbruk	4 322	6 732	3 772	336	1 674	557	4 472	4 658	8 406	4 329
Skogshushållning . .	1 778	10 232	1 894	4	4	4	1 738	1 782	10 236	1 898
Industri o. hantverk .	25 671	9 049	7 647	5 375	1 817	1 370	29 964	31 046	10 866	9 017
Malmbrytning . . .	123	148	117	—	—	—	122	123	148	117
Metall- o. maskinind.	4 494	2 561	1 732	131	141	124	4 496	4 625	2 702	1 856
Jord- och stenind. .	1 518	741	646	49	10	8	1 529	1 567	751	654
Trävaruindustri . .	4 750	768	707	65	12	11	4 601	4 815	780	718
Pappers- o. graf. ind.	1 841	73	65	199	110	96	1 492	1 540	188	161
Livsmedelsindustri .	1 052	429	331	688	535	364	1 582	1 740	964	695
Textil- o. bekl.-ind.	961	175	144	3 034	741	517	3 903	3 995	916	661
Läder- o. gummiind.	1 253	161	124	942	87	77	2 150	2 195	248	201
Kemisk-teknisk ind. .	360	135	130	266	173	165	623	626	308	295
Byggnadsverksamh. .	9 627	3 799	3 595	1	8	8	9 274	9 628	3 807	3 603
Kraft- o. värmeprod.	192	59	56	—	—	—	192	192	59	56
Sjöfart och fiske . .	4 615	2 264	2 162	286	194	176	4 615	4 901	2 458	2 338
Handel o. samfärdsel	9 395	6 433	5 907	8 314	7 978	5 700	16 420	17 709	14 411	11 607
Kontorsarbete . . .	965	222	189	1 086	366	295	1 996	2 051	588	484
Affärs- o. lagerarb. .	2 404	433	392	1 166	545	374	3 308	3 570	978	766
Landtransport . . .	3 758	3 354	3 102	185	350	270	3 565	3 938	3 704	3 372
Hotell- o. rest.-rör. .	450	280	216	3 072	4 373	2 926	3 001	3 522	4 653	3 142
Litter. o. konstn. arb.	230	39	30	41	5	4	269	271	44	34
Förvaltn. o. underv. .	1 464	1 944	1 877	1 835	1 245	1 206	3 274	3 299	3 189	3 083
Sjukvård o. hygien .	129	161	101	929	1 094	625	1 007	1 058	1 255	726
Husligt arbete . . .	96	59	41	11 062	12 263	7 183	8 258	11 158	12 322	7 224
Diversearbete	5 236	1 943	1 889	357	24	23	4 990	5 593	1 967	1 912
Ungdom ut. särsk. utb.	3 222	—	—	2 819	—	—	5 880	6 041	—	—
Summa	**54 335**	**36 712**	**23 312**	**28 553**	**23 954**	**15 013**	**76 337**	**82 888**	**60 666**	**38 325**
Därav under 18 år	4 965	3 137	2 669	4 501	2 643	2 086	9 264	9 466	5 780	4 755

Tab. 4. Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft under juni och juli 1940 samt under juli 1939.

Huvudgrupper	Ansökningar på 100 lediga platser									Tillsatta platser på 100 lediga		
	Manliga			Kvinnliga			Tillsammans					
	Juli 1940	Juni 1940	Juli 1939	Juli 1940	Juni 1940	Juli 1939	Juli 1940	Juni 1940	Juli 1939	Män	Kv.	Tills.
Jordbruk o. skogshush.	36	25	87	20	16	21	35	24	80	33	33	33
Jordbruk	64	46	67	20	16	21	55	38	61	56	33	51
Skogshushållning . .	17	13	195	·	·	·	17	13	195	19	·	19
Industri o. hantverk .	284	260	222	296	312	201	286	268	219	85	75	83
Sjöfart och fiske . .	204	207	125	147	150	101	199	202	123	95	91	95
Handel o. samfärdsel	146	119	103	104	94	62	123	105	80	92	71	81
Husligt arbete . . .	·	·	·	90	83	74	91	84	74	·	59	59
Diversearbete	269	195	336	·	·	·	284	205	335	97	·	97
Summa	**148**	**118**	**155**	**119**	**110**	**82**	**137**	**115**	**119**	**63**	**63**	**63**
Därav under 18 år	158	158	107	170	155	95	164	156	101	85	79	82

Tab. 5. Sysselsatta personer i slutet av juli 1940 i jämförelse med slutet av juni 1940.

Näringsgrenar	Företag med uppgifter för såväl juni 1940 som juli 1940									
	Antal företag	Juli 1940		Indextal för juli 1940 (juni 1940=100)[1]						
		Arbetare	Övriga	Arbetare			Övriga	Samtliga		
				Män	Kv.	S:a		Män	Kv.	S:a
Malmbrytning o. metallind.	1 120	83 899	15 427	107·1	120·8	108·1	103·0	106·6	113·7	107·3
Gruvor o. anrikningsverk	8	552	41	96·7	·	95·7	·	96·2	·	95·2
Järn-, stål- o. kopparverk	25	10 801	1 170	106·3	·	106·3	107·4	106·5	102·5	106·4
Järn- o. stålmanufaktur .	266	11 889	1 508	115·4	113·5	115·2	111·5	115·2	111·5	114·8
Mekaniska verkstäder . .	552	41 181	8 866	106·2	157·1	108·5	101·7	105·3	131·9	107·2
Skeppsvärv	38	7 429	843	111·2	·	111·0	142·9	113·5	119·4	113·6
Elektriska verkstäder . .	70	6 864	2 002	102·3	105·2	103·0	92·4	100·2	101·0	100·4
Annan metallindustri . .	161	5 183	997	99·5	93·8	98·3	97·6	99·3	94·6	98·2
Jord- o. stenindustri . . .	331	12 369	1 204	104·4	90·6	103·1	97·5	103·7	92·6	102·6
Kolgruvor	3	703	34	85·2	—	85·2	·	85·2	·	85·3
Torvindustri	41	701	27	74·5	56·3	72·7	·	75·1	58·2	73·5
Stenbrott o. stenhuggerier	83	1 500	127	107·4	—	107·4	94·1	106·3	·	106·3
Cementfabriker, kalkbruk	77	2 509	251	101·1	·	100·7	100·0	100·9	90·1	100·6
Tegelbruk	124	3 548	378	117·9	·	117·8	101·6	116·2	108·1	116·0
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	18	2 109	222	98·7	89·9	95·3	86·4	97·3	89·6	94·3
Glasbruk	35	1 299	165	117·4	129·9	118·5	107·1	116·1	125·9	117·1
Träindustri	514	15 063	1 505	101·1	98·4	101·0	98·4	101·0	95·2	100·7
Sågverk o. hyvlerier . .	210	7 181	513	95·0	·	95·0	95·4	95·2	·	95·0
Snickeri- o. möbelfabriker	273	6 882	869	108·1	97·8	107·9	100·1	107·2	100·7	106·9
Annan trävaruindustri .	31	1 000	123	104·1	95·2	102·6	99·2	104·0	94·8	102·2
Pappers- o. grafisk ind. .	431	16 731	3 618	97·1	92·1	96·1	94·6	96·7	92·8	95·9
Pappersmassefabriker . .	41	5 291	692	96·4	·	95·6	91·3	95·7	59·3	95·1
Pappersbruk o. pappfabr. .	37	3 700	535	97·1	87·1	95·1	98·0	97·3	87·8	95·4
Annan pappersindustri .	90	2 106	347	98·5	96·0	96·9	94·6	98·8	95·1	96·5
Grafisk industri	263	5 634	2 044	97·6	94·5	97·1	94·9	97·0	95·0	96·5
Livsmedelsindustri	584	19 630	5 549	104·4	104·4	104·4	96·7	103·5	101·2	102·6
Kvarnar	35	912	255	96·1	124·1	97·9	103·7	97·5	114·4	99·1
Bagerier	138	3 465	847	99·0	99·1	99·1	95·2	99·0	97·4	98·3
Råsockerbruk o. raffinad. .	21	3 322	382	123·1	113·2	120·9	112·0	122·0	112·3	119·9
Choklad- o. karamellfabr.	49	1 439	325	111·8	118·7	117·0	100·6	109·0	115·5	113·6
Bryggerier o. läskedrycksf.	150	4 169	836	97·1	95·7	96·8	99·4	97·6	95·8	97·2
Tobaksfabriker	6	1 065	105	93·5	85·7	87·4	72·4	87·3	85·3	85·8
Slakterier o. konservfabr.	92	3 099	939	116·1	124·3	119·2	98·3	112·5	115·2	113·6
Annan livsmedelsindustri	93	2 159	1 860	96·0	92·7	95·3	93·1	94·8	93·6	94·3
Textil- o. beklädnadsind. .	461	44 826	5 045	100·9	99·2	99·7	95·7	100·2	98·8	99·3
Bomullsindustri	34	9 064	590	98·0	90·7	94·2	87·5	97·2	90·5	93·3
Jute- o. linneindustri . .	15	2 977	207	98·7	99·0	98·9	103·5	99·5	98·9	99·2
Ylleindustri	57	9 173	943	106·9	96·3	100·8	95·1	105·3	96·1	100·3
Trikåfabriker	82	6 313	710	106·0	101·7	102·5	103·2	105·3	101·8	102·6
Skrädderier o. sömnadsfabr.	175	13 517	1 880	94·8	102·4	101·3	95·3	95·3	101·6	100·6
Annan hithörande industri	98	3 782	715	99·8	102·9	101·6	96·2	99·7	101·4	100·7
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	231	14 240	1 819	96·5	94·8	95·8	98·6	96·7	95·1	96·1
Garverier	27	2 183	217	103·1	92·9	101·9	101·4	102·7	96·1	101·8
Skofabriker	88	6 471	602	92·7	95·1	93·8	96·9	93·0	95·3	94·1
Gummivarufabriker . . .	19	3 060	481	93·1	93·5	93·3	97·6	93·9	93·8	93·9
Annan hithörande industri	97	2 526	519	100·5	96·9	99·0	100·4	101·1	96·7	99·3
Kemisk-teknisk industri .	162	5 459	2 509	106·8	95·4	102·7	97·9	104·1	96·4	101·1
Färg-, olje- o. parfymfabr.	67	2 205	1 452	107·9	97·8	103·4	95·3	104·2	95·6	100·0
Sprängämnesfabriker . .	5	202	21	95·7	98·6	97·6	·	94·0	99·3	97·4
Tändsticksfabriker . . .	8	336	214	120·8	98·0	109·8	96·4	107·0	98·2	104·2
Annan kemisk-tekn. ind. .	82	2 716	822	105·4	91·0	101·6	103·3	103·9	97·0	102·0
Samtliga industrigrupper	**3 884**	**212 217**	**36 676**	**104·0**	**100·7**	**103·1**	**99·2**	**103·4**	**100·0**	**102·5**
Byggnadsverksamhet . .	870	9 937	1 335	105·7	·	105·9	99·1	105·2	99·2	105·0
Statliga verk o. byggn.-arb.	159	22 743	5 410	99·2	86·3	98·2	103·8	100·2	88·8	99·2
Komm. verk o. byggnadsarb.	183	11 689	2 139	98·4	100·0	98·4	88·9	97·0	92·7	96·8
Handel o. varulager . . .	1 208	5 324	18 247	100·7	91·0	98·4	93·7	100·3	89·9	94·7
Samfärdsel	151	5 219	1 094	98·6	122·2	98·9	99·5	98·9	102·2	99·0
Banker	114	—	4 144	—	—	—	92·9	93·6	91·8	92·9
Försäkringsföretag . . .	59	—	3 801	—	—	—	95·3	97·6	93·9	95·3
Samtliga näringsgrenar	**6 628**	**267 129**	**72 846**	**103·0**	**100·0**	**102·4**	**97·1**	**102·4**	**97·8**	**101·2**

[1] Se Anm. vid slutet av tabellavdelningen.

Tab. 6. Sysselsatta personer i slutet av juli 1940 i jämförelse med slutet av juni 1940 inom vissa näringsgrenar och olika län.

Län	Indextal över antalet sysselsatta personer i slutet av juli 1940 med slutet av juni 1940 som bas[1]														
	Malmbrytn. o. metallind.	Jord- o. stenindustri	Träindustri	Pappers- o. grafisk ind.	Livsmedelsindustri	Textil- o. beklädnadsind.	Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	Kemisk-teknisk ind.	Samtliga industrigrupper	Byggnadsverksamhet	Statl. o. komm. verk	Handel o. varulager	Banker o. försäkr.-företag	Samtliga näringsgrenar
Stockholms stad	102·2	97·9	97·9	95·2	97·5	101·6	99·1	106·4	100·4	108·6	98·3	91·6	93·4	98·5
Stockholms län	94·6	88·6	89·4	89·5	68·2	94·3	103·4	94·5	92·9	109·2	48·1	97·7	.	84·7
Uppsala »	145·5	97·1	119·8	102·3	84·9	131·0	91·7	96·0	124·5	121·5	84·4	93·4	84·5	117.8
Södermanlands »	103·3	86·2	82·4	79·7	98·1	99·2	.	100·0	98·7	99·0	107·5	100·0	96·6	99·8
Östergötlands »	108·5	106 8	102·3	92·1	93·8	101·5	99·1	102·5	103·2	93·6	112·8	102·3	95·3	104·0
Jönköpings »	99·8	82·7	115·0	108·6	102·2	114·9	88·9	97·4	102·3	97·1	106·5	98·8	95·9	101·9
Kronobergs »	114·6	114·7	86·8	101·4	108·7	62·7	102·2	—	99·3	81·4	86·3	93·7	.	98·2
Kalmar »	107·2	124·1	107·9	108·8	116·3	98·1	.	106·1	108·8	96·0	81·1	98·8	.	105·8
Gotlands »	89·2	114·2	—	.	117·5	—	—	—	112·1	.	84·7	107·4	.	108·2
Blekinge »	106·2	100·0	102·0	94·4	117·3	96·8	107·7	106·1	105·4	111·1	95·6	98·0	.	102·6
Kristianstads »	103·8	94·8	113·7	109·5	140·9	112·0	98·1	103·8	105·5	113·3	92·0	96·8	.	104·7
Malmöhus »	124·3	117·1	100·4	99·0	108·2	104·0	97·3	98·3	108·4	111·4	104·8	99·6	98·0	107·0
Hallands »	103·5	108·3	68·4	36·9	101·8	96·7	116·1	—	99·1	91·4	105·0	98·1	.	99·0
Göteb. o. Bohus »	139·3	101·6	107·7	99·0	105·8	94·3	100·3	91·0	112·7	96·2	100·5	91·9	93·5	107·7
Älvsborgs »	79·7	100·1	110·1	79·6	103·1	99·4	100·0	107·8	95·9	111·2	87·6	100·2	100·0	95·8
Skaraborgs »	101·6	92·7	96·4	85·1	106·3	120·5	101·2	105·1	102·1	97·8	106·8	96·8	100·0	103·1
Värmlands »	110·7	91·7	85·6	99·0	95·5	88·5	96·8	.	100·4	100·9	90·8	104·1	98·9	99·9
Örebro »	95·3	105·2	99·1	73·7	98·7	112·2	90·9	150·0	94·8	123·3	95·0	88·2	.	94·6
Västmanlands »	109·8	102·2	94·3	96·3	99·0	99·5	93·7	—	106·6	113·6	100·4	90·5	.	105·6
Kopparbergs »	103·1	81·6	101·1	93·4	99·5	104·2	101·7	94·5	101·6	111·0	102·6	102·8	.	101·8
Gävleborgs »	94·0	87·6	102·5	100·5	102·0	75·5	104·0	92·4	94·3	114·0	96·6	94·6	.	95·1
Västernorrlands »	98·0	—	108·5	104·0	102·3	40·6	.	—	101·0	.	126·1	101·9	.	108·1
Jämtlands »	106·0	94·1	77·6	69·1	90·4	100·0	—	—	83·9	116·1	83·5	100·0	—	86·4
Västerbottens »	104·3	.	83·0	100·5	95·5	—	96·4	—	92·6	127·9	97·8	100·0	.	96·5
Norrbottens »	108·1	144·3	104·9	.	.	.	.	—	111·0	95·9	101·7	100·9	—	103·4
Hela riket	107·3	102·6	100·7	95·9	102·6	99·3	96·1	101·1	102·5	105·0	98·4	94·7	94·0	101·2

Tab. 7. Indextal över antalet sysselsatta arbetare november 1939—juli 1940 (bas: september 1939).

Näringsgrenar	1939		1940						
	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli
Malmbrytn. o. metallind. . . .	100·2	95·9	97·0	97·1	98·4	94·4	93·8	83·8	90·6
Jord- o. stenindustri	83·6	76·0	69·2	64·8	64·8	63·2	67·8	64·4	66·4
Träindustri	82·0	73·4	70·9	69·5	71·2	67·7	68·2	67·2	67·9
Pappers- och grafisk ind. . . .	97·6	92·3	91·4	90·9	91·9	82·8	74·9	64·3	61·8
Livsmedelsindustri	113·9	96·4	96·0	95·3	93·7	95·8	97·6	90·4	94·4
Textil- o. beklädnadsind. . . .	100·9	97·7	100·3	102·4	102·7	99·7	98·4	91·1	90·8
Läder-, hår- och gummiv.-ind. .	102·6	98·3	98·9	100·9	102·5	100·5	99·0	96·0	92·0
Kemisk-teknisk ind.	106·4	101·3	102·2	102·4	105·8	100·9	91·2	62·4	64·1
Samtliga industrigrenar	**98·9**	**92·9**	**92·9**	**92·9**	**93·7**	**90·0**	**88·6**	**80·4**	**82·9**
Byggnadsverksamhet	74·1	59·3	56·6	55·8	51·8	57·8	58·7	53·4	56·6
Statl. verk o. byggn.-arb. . . .	100·6	86·4	90·3	93·1	96·5	100·7	105·9	108·3	106·4
Komm. verk o. byggn.-arb. . .	97·9	90·4	86·2	83·3	85·7	83·0	80·8	74·2	73·0
Handel o. varulager	86·9	85·5	81·0	78·8	80·5	73·9	72·1	65·6	64·6
Samtliga näringsgrenar	**97·3**	**90·4**	**89·8**	**89·4**	**90·5**	**88·1**	**87·3**	**80·3**	**82·2**

[1] Se Anm. vid slutet av tabellavdelningen.

Tab. 8. Arbetstillgången enligt uppgifter från företagare (konjunktursiffror).

Näringsgrenar	1939					1940						
	2 kv.	3 kv.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli
Malmbrytning o. metallind.	4·15	4·11	3·99	3·99	4·05	3·99	4·02	3·84	3·81	3·64	3·77	3·73
Gruvor o. anrikningsverk	3·74	3·62	2·99	3·33	4·11	3·46	3·80	3·51	3·90	3·84	4·19	4·31
Järn-, stål- o. kopparverk	4·11	4·14	4·36	4·25	4·71	4·70	4·44	4·31	4·32	3·98	3·87	4·32
Järn- o. stålmanufaktur	4·05	4·15	4·28	4·11	3·94	3·59	3·53	3·21	3·31	3·14	3·07	2·95
Mekaniska verkstäder	4·22	4·09	3·86	3·93	3·96	4·01	4·06	3·98	3·95	3·82	4·05	3·92
Skeppsvarv	3·71	3·72	2·90	2·97	3·94	3·95	3·84	4·22	3·96	3·76	4·08	3·80
Elektriska verkstäder	4·48	4·46	4·24	4·24	3·94	3·78	4·34	3·68	3·50	3·66	3·30	3·48
Annan metallindustri	4·27	4·40	4·32	4·17	4·07	3·56	3·51	3·28	3·02	2·72	2·81	2·73
Jord- o. stenindustri	3·73	3·76	3·24	3·19	3·06	2·80	2·51	2·74	2·62	2·69	2·85	2·90
Kolgruvor	3·90	4·00	3·00	3·51	3·52	3·50	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00
Torvindustri	3·96	3·90	3·46	3·16	2·69	3·26	3·49	3·53	3·56	4·14	4·20	3·97
Stenbrott o. stenhuggerier	3·03	3·29	2·76	2·54	2·57	2·26	1·54	2·10	2·12	2·22	2·30	3·45
Cementfabriker, kalkbruk	4·15	4·17	3·59	3·14	3·08	2·86	2·81	2·69	3·20	3·26	3·05	3·03
Tegelbruk	4·04	3·78	2·87	3·08	3·10	3·25	2·84	2·96	2·57	2·65	3·03	2·67
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	3·47	3·45	3·51	3·58	3·32	2·79	2·71	2·86	2·18	1·23	2·22	1·91
Glasbruk	3·70	3·93	3·44	3·56	3·07	2·46	2·39	2·45	2·32	2·38	2·37	3·18
Träindustri	3·92	3·74	3·24	3·23	3·30	2·93	2·88	2·85	2·70	2·81	2·80	2·96
Sågverk o. hyvlerier	3·91	3·59	2·89	2·95	3·32	3·26	3·15	3·27	2·98	3·22	3·22	3·20
Snickeri- o. möbelfabriker	3·99	3·94	3·61	3·51	3·29	2·59	2·60	2·48	2·39	2·40	2·34	2·72
Annan trävaruindustri	3·67	3·77	3·12	3·45	3·18	3·15	2·81	2·92	2·67	2·61	2·86	2·98
Pappers- o. grafisk ind.	3·54	3·69	3·47	3·66	3·66	3·48	3·49	3·37	2·89	2·37	2·45	2·25
Pappersmassefabriker	3·06	3·44	3·28	3·36	3·57	3·45	3·43	3·49	3·13	2·64	2·45	2·41
Pappersbruk o. pappfabr.	3·63	3·80	3·80	4·04	4·28	4·37	3·99	3·87	2·91	1·97	2·15	1·71
Annan pappersindustri	4·30	4·32	3·75	4·18	3·83	3·42	3·50	3·12	2·93	2·72	2·89	2·60
Grafisk industri	4·04	3·78	3·24	3·38	3·12	2·98	2·95	2·91	2·65	2·41	2·46	2·32
Livsmedelsindustri	3·78	3·86	3·62	3·64	3·61	3·33	3·35	3·36	3·57	3·59	3·62	3·60
Kvarnar	3·54	4·06	3·64	3·85	3·65	3·31	3·29	3·56	4·18	3·92	3·56	3·77
Bagerier	3·66	3·94	3·30	3·48	3·49	3·14	3·18	3·33	3·77	3·87	3·59	3·79
Råsockerbruk o. raffinad.	3·57	4·04	3·69	3·67	3·14	3·26	3·42	3·15	3·54	3·56	3·85	3·68
Choklad- o. karamellfabr.	3·74	3·84	4·59	4·40	4·45	3·10	3·59	3·33	3·44	3·49	3·83	3·98
Bryggerier o. läskedrycksf.	3·90	3·75	2·87	3·06	3·26	3·02	2·86	3·09	3·22	3·53	3·63	3·47
Tobaksfabriker	3·90	3·89	4·22	3·72	4·23	4·42	3·91	4·00	3·82	3·05	3·29	2·37
Slakterier o. konservfabriker	3·92	3·71	3·48	3·63	3·60	3·32	3·35	3·34	3·52	3·43	3·34	3·63
Annan livsmedelsindustri				3·65	3·77	3·69	3·74	3·70	3·82	3·58	3·77	3·56
Textil- o. beklädnadsind.	3·98	4·10	4·28	4·29	4·24	4·11	4·12	4·09	3·93	3·85	3·66	3·70
Bomullsindustri	3·86	3·99	4·30	4·54	4·56	4·28	4·32	4·31	4·19	4·41	4·11	4·09
Jute- o. linneindustri	4·20	4·35	4·45	4·34	4·29	4·52	4·40	4·23	4·41	4·16	3·95	3·51
Ylleindustri	4·00	4·00	4·46	4·52	4·53	4·57	4·55	4·60	4·51	4·33	4·23	4·25
Trikåfabriker	4·04	4·12	4·34	4·34	4·14	4·31	4·26	4·31	4·04	3·98	3·66	3·69
Skrädderier o. sömnadsfabr.	4·06	4·19	4·23	4·08	4·04	3·78	3·76	3·73	3·50	3·33	3·21	3·30
Annan hithörande industri	3·78	4·22	3·87	3·94	3·79	3·84	3·83	3·74	3·42	3·05	2·97	3·01
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	3·53	3·96	4·18	4·38	4·23	4·34	4·25	4·13	4·03	3·97	3·65	3·50
Garverier	4·03	4·11	4·63	4·41	4·62	4·62	4·57	4·45	4·59	4·47	3·97	4·01
Skofabriker	3·79	4·27	4·37	4·48	4·45	4·46	4·36	4·16	3·91	3·91	3·85	3·91
Gummivarufabriker	2·88	3·54	3·76	4·23	3·96	4·34	4·23	4·22	4·28	4·17	3·42	2·35
Annan hithörande industri	3·95	3·84	4·09	4·39	3·92	3·77	3·76	3·58	3·39	3·26	3·45	3·41
Kemisk-teknisk industri	3·61	3·92	4·08	4·14	4·17	3·95	3·95	3·70	3·20	2·75	3·09	2·87
Färg-, olje- o. parfymfabr.	3·73	3·97	3·63	4·07	4·30	3·79	3·41	3·31	3·58	3·09	2·63	2·48
Sprängämnesfabriker	·	·	4·93	4·69	3·88	4·04	4·78	4·77	3·58	4·21	3·87	3·66
Tändsticksfabriker	3·00	4·00	5·00	5·00	5·00	5·00	5·00	4·00	2·00	1·00	2·00	2·00
Annan kemisk-teknisk ind.	3·91	3·93	3·87	3·63	3·48	3·34	3·29	3·28	3·67	3·45	3·46	3·27
Samtliga industrigrupper	3·92	3·97	3·86	3·89	3·90	3·77	3·78	3·68	3·57	3·46	3·46	3·45
Byggnadsverksamhet	3·97	3·93	3·17	2·80	2·60	2·53	2·45	2·36	2·51	2·46	2·43	2·50
Statliga verk o. byggn.-arb.	—	—	3·73	3·80	3·75	3·81	3·69	3·76	3·86	3·85	3·83	3·72
Komm. verk o. byggn.-arb.	3·61	3·50	3·57	3·26	3·15	3·12	3·21	3·10	3·24	3·36	3·20	3·00
Handel o. varulager	3·92	3·86	3·64	3·51	3·49	3·26	3·15	3·30	3·26	3·10	3·17	3·14
Samfärdsel	4·27	4·03	2·99	3·51	3·81	3·70	3·14	3·26	3·57	3·01	2·77	2·70
Banker	—	—	4·23	4·24	4·46	4·43	4·28	4·40	4·44	4·03	4·08	4·06
Försäkringsföretag	—	—	3·49	3·70	3·70	3·71	3·74	3·90	3·70	3·84	3·64	3·67
Samtliga näringsgrenar	3·92	3·96	3·77	3·78	3·78	3·66	3·67	3·60	3·53	3·44	3·42	3·40

Tab. 9. Till statens arbetsmarknadskommission rapporterade nyanställningar och entlediganden under juli 1940.

Näringsgrenar	Antal rapporterande företag	Antal nyanställda	Antal entledigade	Ökning (+) eller minskning (−)
Malmbrytning o. metallindustri	**171**	**3 033**	**1 728**	**+ 1 305**
Gruvor o. anrikningsverk	6	72	61	+ 11
Järn-, stål- o. kopparverk	14	700	327	+ 373
Järn- o. stålmanufaktur	12	68	107	— 39
Mekaniska verkstäder	96	1 301	696	+ 605
Skeppsvarv	7	189	81	+ 108
Elektriska verkstäder	13	386	169	+ 217
Annan metallindustri	23	317	287	+ 30
Jord- o. stenindustri	**61**	**359**	**338**	**+ 21**
Kolgruvor	1	7	1	+ 6
Torvindustri	4	8	20	— 12
Stenbrott o. stenhuggerier	7	129	29	+ 100
Cementfabriker, kalkbruk	14	32	92	— 60
Tegelbruk	30	169	168	+ 1
Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker	4	5	26	— 21
Glasbruk	1	9	2	+ 7
Träindustri	**49**	**281**	**405**	**— 124**
Sågverk o. hyvlerier	28	131	242	— 111
Snickeri- o. möbelfabriker	19	139	161	— 22
Annan trävaruindustri	2	11	2	+ 9
Pappers- o. grafisk industri	**39**	**503**	**1 319**	**— 816**
Pappersmassefabriker	14	343	909	— 566
Pappersbruk o. pappfabriker	7	66	230	— 164
Annan pappersindustri	13	57	123	— 66
Grafisk industri	5	37	57	— 20
Livsmedelsindustri	**54**	**780**	**201**	**+ 579**
Kvarnar	4	10	26	— 16
Bagerier	7	19	39	— 20
Råsockerbruk o. raffinaderier	17	348	47	+ 301
Choklad- o. karamellfabriker	6	127	9	+ 118
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	2	1	6	— 5
Slakterier o. konservfabriker	6	220	16	+ 204
Annan livsmedelsindustri	12	55	58	— 3
Textil- o. beklädnadsindustri	**54**	**733**	**410**	**+ 323**
Bomullsindustri	7	250	166	+ 84
Jute- o. linneindustri	2	22	20	+ 2
Ylleindustri	6	39	14	+ 25
Trikåfabriker	7	65	73	— 8
Skrädderier o. sömnadsfabriker	24	336	24	+ 312
Annan hithörande industri	8	21	113	— 92
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	**15**	**380**	**445**	**— 65**
Garverier	2	—	56	— 56
Skofabriker	2	70	10	+ 60
Gummivarufabriker	6	148	361	— 213
Annan hithörande industri	5	162	18	+ 144
Kemisk-teknisk industri	**14**	**315**	**99**	**+ 216**
Färg-, olje- o. parfymfabriker	6	9	54	— 45
Sprängämnesfabriker	3	255	3	+ 252
Tändsticksfabriker	—	—	—	—
Annan kemisk-teknisk industri	5	51	42	+ 9
Samtliga industrigrupper	**457**	**6 384**	**4 945**	**+ 1 439**
Byggnadsverksamhet	310	5 614	4 419	+ 1 195
Handel o. varulager	29	219	342	— 123
Samfärdsel	4	27	8	+ 19
Hotell- o. restaurangrörelse	5	116	83	+ 33
Banker	3	10	12	— 2
Försäkringsföretag	—	—	—	—
Samtliga näringsgrenar	**808**	**12 870**	**9 809**	**+ 2 561**
Män		10 353	8 618	+ 1 735
Kvinnor		2 017	1 191	+ 826

[1] Beträffande principerna för redovisningen hänvisas till statens arbetsmarknadskommissions kungörelse, SFS 1940: 588 samt Soc. Medd. 1940, sid. 409.

D. Arbetslösheten inom fackförbunden.

Tab. 10. Arbetslösheten inom fackförbunden den 30 juni 1940.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	92	27 444	22 943	1 841	6·7	1 712	27 209	1 375	5·1
Bleck- o. plåtslagareförb. .	49	2 651	—	308	11·6	—	2 678	388	14·5
Bokbindareförbundet . . .	51	8 030	5 146	484	6·0	372	8 072	469	5·8
Bryggeriindustriarb.-förb. .	109	7 132	1 592	147	2·1	67	7 216	213	3·0
Byggnadsträarbetareförb. .	306	34 111	—	8 712	25·5	—	35 317	8 437	23·9
De förenade förbunden . .	52	11 112	3 433	483	4·3	280	11 870	426	3·6
Elektriska arbetareförb. . .	57	6 874	—	365	5·3	—	6 956	484	7·0
Gjutareförbundet	103	8 125	—	270	3·3	—	8 505	212	2·5
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	513	61 699	6 871	9 012	14·6	1 538	64 944	10 179	15·7
Byggnadsind.-arb. . . .	173	24 863	673	4 181	16·8	140	25 034	4 456	17·8
Byggnadsämnesind.-arb.	177	12 152	355	1 476	12·1	10	12 433	2 146	17·3
Glasbruksarb.	34	3 069	76	632	20·6	27	3 638	740	20·3
Sockerfabriksarb. . . .	19	4 304	830	418	9·7	187	4 259	464	10·9
Tändsticksarb.	3	1 119	406	579	51·7	264	1 422	491	34·5
Övriga arb.	107	16 192	4 531	1 726	10·7	960	18 158	1 882	10·4
Gruvindustriarbetareförb. .	47	8 664	57	147	1·7	4	9 151	177	1·9
Handelsarbetareförb. . . .	256	40 234	16 495	1 467	3·6	402	40 032	1 422	3·6
Kommunalarbetareförb. . .	268	42 831	11 165	710	1·7	326	42 081	714	1·7
Lantarbetareförbundet . .	648	36 115	571	899	2·5	186	34 764	1 028	3·0
Litografförbundet	19	2 823	178	186	6·6	35	2 819	83	2·9
Livsmedelsarbetareförb. . .	123	26 317	7 833	1 002	3·8	413	25 982	1 003	3·9
Metallindustriarb.-förb. . .	286	166 508	10 412	6 907	4·1	803	166 984	7 967	4·8
Järnbruksarbetare . . .	58	35 647	480	485	1·4	36	35 608	572	1·6
Verkstadsarbetare . . .	228	130 861	9 932	6 422	4·9	767	131 376	7 395	5·6
Murareförbundet	103	9 988	—	3 061	30·6	—	10 147	3 595	35·4
Målareförbundet	201	14 064	2	3 138	22·3	—	14 875	4 018	27·0
Pappersindustriarb.-förb. .	123	29 112	1 290	6 008	20·6	546	30 768	7 254	23·6
Sadelm.- o. tapetseraref. .	56	3 701	795	549	14·8	115	3 714	631	17·0
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	50	11 335	4 750	519	4·6	341	11 433	461	4·0
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	268	14 200	4	4 072	28·7	2	14 498	4 378	30·2
Stenindustriarbetareförb. .	120	6 391	—	839	13·1	—	6 837	1 016	14·9
Sågverksindustriarb.-förb. .	217	20 195	10	2 316	11·5	2	20 774	3 697	17·8
Textilarbetareförbundet . .	96	38 734	22 406	1 019	2·6	700	38 813	926	2·4
Tobaksindustriarb.-förb. .	12	2 419	1 855	88	3·6	83	2 430	79	3·3
Transportarbetareförb. . .	137	20 827	407	2 406	11·6	89	21 696	2 008	9·3
Träindustriarbetareförb. . .	231	21 252	374	2 578	12·1	91	21 610	3 148	14·6
Typografförbundet	105	11 750	605	321	2·7	49	11 750	575	4·9
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	234	21 068	—	4 450	21·1	—	23 875	5 984	25·1
Summa	4 962	715 706	119 194	64 304	9·0	8 156	727 800	72 847	9·9
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	4 664	701 506	119 190	60 232	8·6	8 154	713 302	67 969	9·5

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juni uppgivits till inalles 284 335.

Tab. 11. Antalet arbetslösa i olika fackförbund i procent av det redovisade medlemsantalet 31/5 1939—30/6 1940.

Fackförbund	31/6	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	31/1	29/2	31/3	30/4	31/5	30/6
Beklädnadsarbetareförb.	1·8	4·0	3·0	3·7	2·2	2·3	4·3	14·9	5·7	5·3	5·0	3·8	5·1	6·7
Bleck- o. plåtslagareförb.	5·8	2·7	2·0	1·9	2·5	6·5	11·7	14·9	19·6	26·0	27·7	20·0	14·5	11·6
Bokbindareförbundet	2·8	2·3	2·1	2·6	2·4	2·6	1·8	2·8	3·9	3·9	4·4	5·8	5·8	6·0
Bryggeriindustriarbetareförb.	2·9	2·2	2·4	2·2	3·4	5·9	6·1	5·5	5·3	6·6	6·5	5·9	3·0	2·1
Byggnadsträarbetareförb.	12·9	12·4	7·9	7·9	10·9	21·0	29·9	38·5	44·5	46·1	52·6	27·6	23·9	25·5
De förenade förbunden	3·4	3·3	4·4	2·9	4·0	4·3	2·9	2·9	3·5	3·8	5·0	3·4	3·6	4·3
Elektriska arbetareförb.	3·9	2·7	1·7	1·3	1·1	1·6	3·5	6·9	9·3	12·8	15·4	8·4	7·0	5·3
Gjutareförbundet	2·9	2·6	2·5	1·9	1·7	1·7	2·2	8·0	2·2	3·1	3·5	2·4	2·5	3·3
Grov- o. fabriksarbetareförb.	12·0	11·1	9·6	9·7	11·7	14·9	19·2	30·9	29·4	30·9	33·5	20·2	15·7	14·6
Byggnadsind.-arb.	14·9	15·2	11·9	12·1	15·7	22·2	29·2	43·4	41·2	43·7	46·1	25·1	17·8	16·8
Byggnadsämnesind.-arb.	8·5	6·5	5·3	6·7	11·1	15·3	22·2	37·0	35·6	39·0	41·4	27·3	17·3	12·1
Glasbruksarb.	6·7	6·4	5·7	5·4	3·6	4·0	5·5	15·0	13·0	14·2	14·7	10·6	20·3	20·6
Sockerfabriksarb.	26·3	17·0	12·7	7·9	8·3	6·6	7·6	28·2	26·3	20·4	27·2	13·9	10·9	9·7
Tändsticksarb.	2·2	2·5	3·4	2·2	3·2	3·6	3·2	2·7	0·4	0·5	0·7	2·3	34·5	51·7
Övriga arb.	9·1	8·9	9·9	10·2	9·3	9·2	9·7	15·0	14·2	15·8	18·8	13·1	10·4	10·7
Gruvindustriarbetareförb.	4·4	2·5	3·1	3·4	3·2	3·5	3·3	3·5	2·7	2·9	3·0	2·3	1·9	1·7
Handelsarbetareförb.	3·5	3·9	3·8	3·7	3·5	3·9	4·4	4·9	4·1	4·5	4·6	4·1	3·6	3·6
Kommunalarbetareförb.	1·4	1·5	1·9	2·0	2·0	3·4	5·0	6·9	6·8	6·8	6·5	3·9	1·7	1·7
Lantarbetareförbundet	5·1	4·5	4·4	4·3	3·8	4·3	6·3	6·6	7·5	8·0	8·1	3·9	3·0	2·5
Litografförbundet	1·3	1·2	0·9	0·9	1·2	1·6	1·4	1·9	2·0	2·8	3·0	1·7	2·9	6·6
Livsmedelsarbetareförb.	5·7	4·2	3·7	4·1	5·1	5·9	6·3	10·5	8·8	7·4	7·8	4·9	3·9	3·8
Metallindustriarbetareförb.	3·5	3·0	2·8	2·6	3·5	4·3	4·7	5·5	5·2	5·6	6·5	5·4	4·8	4·1
Järnbruksarbetare	1·7	1·5	1·2	1·1	1·2	1·5	1·5	1·6	1·6	1·9	2·4	2·0	1·6	1·4
Verkstadsarbetare	3·9	3·4	3·3	3·0	4·1	5·1	5·6	6·5	6·1	6·6	7·6	6·3	5·6	4·9
Murareförbundet	2·7	1·9	1·6	4·3	11·2	18·5	27·3	49·4	54·7	57·3	58·8	42·3	35·4	30·6
Målareförbundet	9·1	7·4	2·2	1·2	1·4	10·3	24·7	31·2	48·5	49·3	49·4	37·2	27·0	22·3
Pappersindustriarbetareförb.	10·2	9·8	6·6	6·2	9·8	7·4	7·4	6·9	6·9	8·1	8·9	15·4	23·6	20·6
Sadelm.- o. tapetserareförb.	5·4	4·8	4·3	4·4	2·4	2·0	2·6	19·7	21·1	21·2	27·9	14·3	17·0	14·8
Sko- o. läderindustriarb.-förb.	4·4	5·9	4·0	3·0	2·4	2·2	2·2	9·9	4·3	4·4	4·5	3·9	4·0	4·6
Skogs- o. flottn.-arbetareförb.	48·3	44·1	46·7	47·8	45·7	44·3	46·3	45·5	17·3	19·6	38·0	35·6	30·2	28·7
Stenindustriarbetareförb.	10·3	8·5	7·3	9·0	17·7	17·5	19·4	39·4	29·3	29·5	32·8	20·9	14·9	13·1
Sågverksindustriarbetareförb.	21·6	12·8	12·7	19·4	24·7	28·9	34·7	52·7	35·5	31·6	39·1	28·3	17·8	11·5
Textilarbetareförbundet	2·9	2·9	2·8	2·7	2·4	2·2	2·3	2·0	2·2	2·0	2·0	1·9	2·4	2·6
Tobaksindustriarbetareförb.	2·5	2·1	2·3	2·0	2·5	3·6	3·6	3·6	3·2	3·0	3·3	3·0	3·3	3·6
Transportarbetareförb.	7·3	6·6	6·8	7·1	10·4	10·7	11·3	10·3	15·2	17·2	17·2	13·8	9·3	11·6
Träindustriarbetareförb.	5·1	4·7	4·0	4·3	4·6	5·6	8·1	34·0	15·5	15·8	20·1	16·5	14·6	12·1
Typografförbundet	1·8	1·4	1·5	2·6	4·5	5·2	5·4	5·3	5·6	6·0	6·8	5·2	4·9	2·7
Väg- o. vattenb.-arbetareförb.	21·0	17·6	15·4	15·3	18·0	23·3	32·5	42·3	32·1	33·1	36·2	25·8	25·1	21·1
Summa	7·4	6·6	5·8	6·0	7·2	8·9	11·2	15·9	14·2	14·6	16·2	11·6	9·9	9·0
Utom skogs- o. flottn.-arb.	6·3	5·6	4·8	5·0	6·3	8·0	10·4	15·2	14·1	14·5	15·8	11·1	9·5	8·6

E. Hjälpsökande arbetslösa.

Tab. 12. Till statens arbetsmarknadskommission rapporterade hjälpsökande arbetslösa.

a) *Vid utgången av juli 1940.*

Län	Antal rapportkommuner		Antal hjälpsökande arbetslösa			Ökning (+) eller minskning (−) gent emot föregående månad			Antal arbetslösa som tillkommit under juli 1940 på grund av ändrad redovisning[1]	Arbetslösa per 1 000 inv.	Försörjningspliktiga i % av samtliga
	hela antalet	därav städer	Städer	Landsbygd	Summa	Städer	Landsbygd	Summa			
Stockholms stad	1	1	1 330	—	1 330	+ 249	—	+ 249	58 (58)	2·8	70·1
Stockholms	5	2	22	120	142	− 2	+ 25	+ 23	—	0·5	77·5
Uppsala	2	1	49	9	58	− 27	+ 1	− 26	—	0·4	89·7
Södermanlands	3	3	94	—	94	+ 7	—	+ 7	—	0·5	77·7
Östergötlands	1	1	14	—	14	+ 8	—	+ 8	—	0·0	100·0
Jönköpings	7	5	125	2	127	+ 68	− 1	+ 67	—	0·5	74·8
Kronobergs	4	2	62	27	89	+ 33	+ 6	+ 39	—	0·6	79·8
Kalmar	3	2	123	19	142	+ 59	+ 16	+ 75	50 (50)	0·6	79·6
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge	14	3	44	152	196	+ 29	+ 97	+ 126	—	1·4	77·0
Kristianstads	1	—	—	2	2	—	± 0	± 0	—	0·0	100·0
Malmö stad	1	1	607	—	607	+ 134	—	+ 134	—	4·0	73·6
Malmöhus i övrigt	5	4	135	4	139	+ 23	+ 4	+ 27	—	0·4	84·2
Hallands	4	2	51	14	65	+ 8	+ 7	+ 15	—	0·4	87·7
Göteborgs stad	1	1	1 836	—	1 836	+ 188	—	+ 188	28 (28)	6·7	69·7
Göteborgs o. Bohus i övrigt	27	4	289	795	1 084	+ 97	+ 484	+ 581	551 (53)	5·8	82·7
Älvsborgs	6	5	59	16	75	+ 16	+ 1	+ 17	—	0·2	78·7
Skaraborgs	2	1	72	16	88	+ 72	+ 16	+ 88	—	0·4	81·8
Värmlands	11	1	93	87	180	− 6	− 4	− 10	23	0·7	74·4
Örebro	2	1	69	1	70	+ 4	− 3	+ 1	—	0·3	71·4
Västmanlands	2	2	2	—	2	− 5	—	− 5	—	0·0	100·0
Kopparbergs	3	1	33	38	71	+ 11	− 6	+ 5	—	0·3	67·6
Gävleborgs	8	3	115	15	130	+ 30	+ 7	+ 37	32 (20)	0·5	83·1
Västernorrlands	34	2	26	1 130	1 156	− 5	+ 749	+ 744	600	4·2	88·8
Jämtlands	2	1	1	12	13	− 2	+ 12	+ 10	6	0·1	46·2
Västerbottens	10	1	1	98	99	± 0	+ 32	+ 32	20	0·5	49·5
Norrbottens	10	1	5	88	93	+ 4	+ 60	+ 64	34 (3)	0·4	62·4
Summa	**169**	**51**	**5 257**	**2 645**	**7 902**	**+ 993**	**+ 1 503**	**+ 2 496**	1 402 (212)	**1·3**	**76·2**

b) *Juni 1939—juli 1940.*

									Procent. ökn. el. minskn. gent emot föreg. månad		
1939.											
juni	266	63	3 649	6 268	9 917	− 1 248	− 4 145	− 5 393	− 35·2	1·6	63·5
juli	232	63	3 038	3 596	6 634	− 611	− 2 672	− 3 283	− 33·1	1·1	64·2
augusti	227	57	2 723	3 348	6 071	− 315	− 248	− 563	− 8·5	1·0	66·0
september	226	58	3 067	3 996	7 063	+ 344	+ 648	+ 992	+ 16·3	1·1	69·0
oktober	250	69	4 953	4 893	9 846	+ 1 886	+ 897	+ 2 783	+ 39·4	1·6	69·6
november	266	69	7 003	6 492	13 495	+ 2 050	+ 1 599	+ 3 649	+ 37·1	2·1	70·1
december	265	71	7 327	5 941	13 268	+ 324	− 551	− 227	− 1·7	2·1	73·1
1940.											
januari	252	71	8 313	5 632	13 945	+ 986	− 309	+ 677	+ 5·1	2·2	75·5
februari	239	68	9 012	4 826	13 838	+ 699	− 806	− 107	− 0·8	2·2	74·9
mars	227	67	8 962	4 288	13 250	− 50	− 538	− 588	− 4·2	2·1	75·8
april	178	54	5 705	3 127	8 832	− 3 257	− 1 161	− 4 418	− 33·3	1·4	74·8
maj	159	48	4 811	1 593	6 404	− 894	− 1 534	− 2 428	− 27·5	1·0	71·9
juni	140	45	4 264	1 142	5 406	− 547	− 451	− 998	− 15·6	0·9	71·7
juli	169	51	5 257	2 645	7 902	+ 993	+ 1 503	+ 2 496	+ 46·2 (+ 20·2[2])	1·3	76·2

[1] Se under Hjälpverksamheten för arbetslösa sid. 597. Siffrorna inom parentes ange antalet nyredovisade arbetslösa från städer. — [2] Nyredovisade arbetslösa juli 1940 ej medräknade.

Tab. 13. De arbetslösas yrkestillhörighet. Juli 1940.

Yrkesgrupper	Antal hjälpsökande arbetslösa			därav hjälpta	
	Städer	Landsbygd	Summa	Antal	%
Jordbruk och skogshushållning	**31**	**90**	**121**	**83**	**68·6**
Jordbruk	29	8	37	21	56·8
Skogshushållning	2	82	84	62	73·8
Industri och hantverk	**2 988**	**1 979**	**4 967**	**3 746**	**75·4**
Malmbrytning	7	7	14	11	78·6
Metall- och maskinindustri	374	29	403	305	75·7
Jord- och stenindustri	164	774	938	731	77·9
stenindustri	106	731	837	669	79·9
glasindustri	6	38	44	30	68·2
övrig jord- och stenindustri	52	5	57	32	56·1
Trävaruindustri	279	494	773	654	84·6
sågverksindustri	193	487	680	582	85·6
annan trävaruindustri	86	7	93	72	77·4
Pappers- och grafisk industri	94	204	298	214	71·8
Livsmedelsindustri	52	8	60	37	61·7
Textil- och beklädnadsindustri	70	4	74	53	71·6
Läder-, hår- och gummivaruindustri	79	6	85	61	71·8
Kemisk-teknisk industri	140	15	155	50	32·3
Byggnadsverksamhet	1 701	432	2 133	1 605	75·2
husbyggnadsarbete	1 419	121	1 540	1 129	73·3
väg-, gatu- och vattenbyggnadsarbete	282	311	593	476	80·3
Kraft- och värmeproduktion	28	6	34	25	73·5
Sjöfart och fiske	**132**	**19**	**151**	**96**	**63·6**
Handel, samfärdsel och allmän tjänst	**1 161**	**68**	**1 229**	**887**	**72·2**
Kontorsarbete	115	3	118	96	81·4
Affärs- och lagerarbete	388	15	403	314	77·9
Landtransport	533	49	582	375	64·4
Hotell- och restaurangrörelse	49	—	49	41	83·7
Litterärt och konstnärligt arbete	49	—	49	40	81·6
Förvaltning och undervisning	15	—	15	11	73·3
Sjukvård och hygien	12	1	13	10	76·9
Husligt arbete	**22**	**2**	**24**	**19**	**79·2**
Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**923**	**487**	**1 410**	**1 027**	**72·8**
Summa	**5 257**	**2 645**	**7 902**	**5 858**	**74·1**

Tab. 14. De arbetslösas ålders- och försörjningsförhållanden. Juli 1940.

Åldersgrupper	Städer			Landsbygd			Summa		
	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa
16—25 år	89	180	269	22	117	139	111	297	408
26—50 »	2 308	626	2 934	1 362	149	1 511	3 670	775	4 445
över 50 »	1 406	648	2 054	836	159	995	2 242	807	3 049
Summa	**3 803**	**1 454**	**5 257**	**2 220**	**425**	**2 645**	**6 023**	**1 879**	**7 902**

Tab. 15. Hjälpverksamheten för arbetslösa.

a) *Vid utgången av juli 1940.*

Län	Hela antalet hjälpta[1]	därav hjälpta genom								
		statligt beredskapsarbete		kommunalt beredskapsarbete	reservarbete		kommunalt arbete utan statsbidrag	kontantunderstöd		utbildningshjälp
		i kommissionens regi	i annan myndighets regi		arkivarbete	statskommunalt reservarbete		dagunderstöd	kommunalt understöd	
Stockholms stad	1 069	60	—	58	84	31	47	338	136	315
Stockholms	97	16	—	—	8	—	—	28	38	7
Uppsala	48	1	—	—	—	—	47	—	—	—
Södermanlands	77	—	—	—	—	—	77	—	—	—
Östergötlands	12	—	—	—	2	—	—	—	10	—
Jönköpings	95	1	—	—	1	—	93	—	—	—
Kronobergs	67	21	—	—	1	—	36	—	—	9
Kalmar	76	12	—	50	—	10	4	—	—	—
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge	66	47	—	—	—	5	12	—	2	—
Kristianstads	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—
Malmö stad	494	17	—	—	—	—	—	163	314	—
Malmöhus i övrigt	71	7	—	—	—	—	—	—	64	—
Hallands	31	—	—	—	—	6	23	—	1	1
Göteborgs stad	1 315	34	28	—	13	—	29	400	751	60
Göteborgs o. Bohus i övrigt	867	122	498	53	—	22	27	26	48	71
Älvsborgs	23	1	—	—	—	—	18	—	4	—
Skaraborgs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Värmlands	79	23	—	23	6	—	15	11	—	1
Örebro	38	3	—	—	—	35	—	—	—	—
Västmanlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs	54	3	—	—	2	—	49	—	—	—
Gävleborgs	82	19	19	13	1	—	10	20	—	—
Västernorrlands	1 025	123	507	93	—	88	150	23	8	33
Jämtlands	6	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Västerbottens	81	12	—	20	—	—	11	—	—	38
Norrbottens	83	2	26	8	1	—	11	—	3	32
Summa	**5 858**	**524**	**1 084**	**318**	**119**	**197**	**661**	**1 009**	**1 379**	**567**

b) *Juni 1939—juli 1940.*

1939.										
juni	8 180	1 665	1 655	929	98	904	1 347	529	839	214
juli	6 746	1 427	1 734	861	106	674	1 015	—	776	153
augusti	6 264	1 251	1 903	735	113	624	896	—	596	146
september	5 996	1 130	1 622	814	116	544	844	—	783	143
oktober	6 903	1 171	1 571	766	123	454	964	842	834	178
november	8 488	1 241	1 301	787	122	492	1 192	1 811	1 366	176
december	9 221	1 011	1 045	627	124	443	1 277	2 930	1 688	76
1940.										
januari	10 135	1 182	971	636	132	411	1 335	3 273	2 085	110
februari	10 556	1 070	766	580	127	298	1 404	3 423	2 582	306
mars	10 210	863	647	435	130	213	1 386	3 493	2 814	229
april	7 176	597	638	402	131	138	1 041	2 676	1 397	156
maj	5 407	405	926	546	127	196	724	1 279	921	283
juni	5 276	358	1 011	518	128	214	589	993	1 057	408
juli	5 858	524	1 084	318	119	197	661	1 009	1 379	567

[1] För tiden juni 1939—juni 1940 har i antalet hjälpta medräknats i statliga och kommunala beredskapsarbeten sysselsatta av arbetslöshetskommittéer anvisade arbetslösa, vilka först i juli 1940 ingå i antalet hjälpsökande och redovisas under rubrikerna »statligt beredskapsarbete i annan myndighets regi» och »kommunalt beredskapsarbete».

F. Sammanfattande uppgifter rörande arbetsmarknaden åren 1935—1940.

Tab. 16. Arbetsförmedling och arbetslöshet.

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Medeltal
	Antal ansökningar om arbete på 100 lediga platser												
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	262
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	187
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	236	231	196
1939	219	230	179	155	126	119	119	106	124	154	193	186	173
1940	165	162	144	132	114	115	137						
	Arbetslösheten inom fackförbunden (Procent av medlemstalet)												
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	15·0
1936	19·0	18·1	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	8·1	8·7	10·3	12·3	17·5	12·7
1937	16·3	14·8	14·5	11·2	8·3	7·7	6·4	6·2	6·8	8·3	11·1	17·8	10·8
1938	15·6	14·5	13·0	10·7	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	10·9
1939	14·9	13 0	11·7	9·0	6·3	5·6	4·8	5·0	6·3	8·0	10·4	15·2	9·2
1940	14·1	14·5	15·8	11·1	9·5	8·6							
	Antal rapporterade hjälpsökande arbetslösa												
1935	93 419	89 838	83 588	75 122	61 177	51 157	42 582	41 723	41 190	47 045	54 167	57 965	61 581
1936	61 400	58 127	53 162	46 628	34 571	25 863	21 510	20 783	20 903	24 712	28 742	30 814	35 601
1937	33 509	31 280	27 750	22 247	15 840	11 429	9 800	9 577	9 782	12 411	16 169	18 765	18 213
1938	21 723	21 766	19 184	15 791	12 463	10 421	8 481	8 346	9 154	12 349	17 350	22 099	14 927
1939	27 547	27 087	25 290	22 790	15 310	9 917	6 634	6 071	7 063	9 846	13 495	13 268	15 360
1940	13 945	13 838	13 250	8 832	6 404	5 406	[1] 7 902						

[1] Se not sid. 597.

Tab. 17. Konjunktursiffran.

År	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	Medeltal
1935	3·51	3·71	3·73	3·76	3·68
1936	3·71	3·82	3·91	3·97	3·85
1937	4·01	4·10	4·06	3·80	3·99
1938	3·45	3·51	3·53	3·63	3·53
1939	3·66	3·92	3·96	3·78	3·83
1940	3·67				

Månadssiffror				
1939 Okt. . .	3·77	Mars . .	3·60	
Nov. . .	3·78	April .	3·53	
Dec. . .	3·78	Maj . .	3·44	
1940 Jan. . .	3·66	Juni . .	3·42	
Febr. .	3·67	Juli . .	3·40	

Konjunktursiffran: 5 = mycket god, 4 = god, 3 = medelgod, 2 = mindre god, 1 = dålig arbetstillgång.

Anmärkningar till tabellavdelning B (tab. 5—8). I tab. 5 och 6 ha indextal för mindre än 50 personer (under juli) ej beräknats. Indextal, som avse minst 50 men under 100 personer, äro tryckta med medievalstil. — Uppgifterna insamlas medelst rapportkort, som varje månad utsändas till ungefär 13 000 arbetsgivare. För juli 1940 ha c:a 7 000 arbetsgivare insänt besvarade rapportkort. De vid indexberäkningarna använda uppgifterna avse antalet sysselsatta arbetare den sista arbetsdagen av den sista avlöningsperioden i juni och juli samt övriga sysselsatta den 29 juni och 31 juli 1940. — Det bör framhållas, att indextalen i tab. 6 i många fall grunda sig på ett mycket litet material. — Med användande av månadsindextalen över antalet sysselsatta arbetare ha i tab. 7 enligt den s. k. kedjemetoden indextal uträknats över antalet sysselsatta arbetare i slutet av månaderna november 1939—juli 1940 med början av september 1939 som bas. — Konjunktursiffrorna i tab. 8 grunda sig på arbetsgivarnas omdömen om arbetstillgången. Vid beräkningarna har man givit omdömet mycket god arbetstillgång poängsiffran 5 och låtit siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång, varefter ett med antalet sysselsatta personer (före oktober 1939 antalet arbetare) vägt medeltal av dessa poängsiffror framräknats. Storleken av det material, som ligger till grund för juli månads konjunktursiffror, framgår av de tre första kolumnerna i tab. 5.

Litteraturöversikt.

(Juli 1940.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

STEPHAN. Das Ende der Internationalen Organisation der Arbeit. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 20.

Sverige.

ÖRNE, A. Skråsystem eller näringsfrihet. Kooperatören 1940, nr 13.

Några sociala frågor vid årets riksdag. Verkstäderna 1940, nr 7.

Amerikas förenta stater.

MYRDAL, ALVA. Amerikas sociala försvar. Morgonbris 1940, nr 7.

Danmark.

Danska mejerier skola tvångsnedläggas massvis. Sv. specerihandelstidning 1940, nr 13/14.

Finland.

Tjänstemännens ställning i Finlands förlorade städer. Vår stad 1940, nr 7.

Soc. rådsrepublikernas union.

De ryska socialreformerna och deras bakgrund. Industria 1940, nr 15.

Arbetarskydd.

Sverige.

CHRISTIERNSSON, Y. Några reflexioner om säkerhetspropaganda jämte olycksfallsstatistik från Korsnäs sågverks a.-b:s cellulosafabriker. Arbetarskyddet 1940, nr 5/6.

MOHLNE, G. Åta på arbetsplatsen. Statens institut för folkhälsan föreslår undersökning. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 28.

Arbetslön och arbetstid.

Levnadskostnaderna stiga — reallönen sjunker. Lanternan 1940, nr 15.

Sverige.

Förbundsstyrelsens riktlinjer för indexreglering av lönerna för landstingens befattningshavare. Sveriges landstings tidskrift 1940, nr 3.

Förslaget till lönerevision för Göteborgs-tjänstemännen. Kommunaltjänstemännens tidskrift 1940, nr 7.

Indexlöner. Handelsarbetaren 1940, nr 7.

Indexlöner och inflation. Industritjänstemannen 1940, nr 7.

Indextilläggen under debatt. Metallarbetaren 1940, nr 29.

Semester och övertidsarbete. Metallarbetaren 1940, nr 27.

Finland.

Lönenivå, levnadsstandard och inflation. Industritidningen 1940, nr 6.

Schweiz.

Löhne verunfallter Arbeiter im Jahre 1939. Die Volkswirtschaft 1940, nr 6.

Soc. rådsrepublikernas union.

JÖDAL, O. Sovjet ökar arbetstiden. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 28.

Tyskland.

KNOLLE. Zum Thema: Frauenlohn im Kriege. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 18.

KRAUTHAUSE. Neuregelung von Preisbildung und Lohnstop. Der deutsche Volkswirt 26 juli 1940.

SCHWARZ, F. Probleme der Lohnbuchhaltung. Soziale Praxis 1940, nr 14.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Sverige.

[NETZÉN, G.] Permitteringen av jordbruksarbetare. Lantarbetaren 1940, nr 28.

OLSSON, IVAR. Byggnadskrisen och arbetsmarknadens omgrupperingsproblem. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 27.

RUTHQUIST, MARIA. Synpunkter på den kvinnliga arbetskraften inom kontor, speciellt med hänsyn till dess insatser i krigstid. Affärsekonomi 1940, nr 10.

SKOGH, S. Arbetsmarknadens reglering. Officersförbundsbladet 1940, nr 6.

— Kring arbetsmarknadsläget. Från departement och nämnder 1940, nr 13.

Arbetsmarknadens problem. Arbetsledaren 1940, nr 13.

Svågerpolitiken. [Arbetsmarknad.] Industritjänstemannen 1940, nr 7.

Amerikas förenta stater.

Extent of waste from depression unemployment. Monthly labor review nov. 1939.

Tyskland.

WIEDEMANN. Zur neuen Regelung der Arbeitslosenhilfe. Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege april/maj 1940.

Bostadsförhållanden.

Byggnadskrisens sociala verkningar. Byggnadsträarbetaren 1940, nr 7.

Sverige.

MORGENS, R. Om medlings- och hyresnämnder. Vår bostad 1940, nr 14.

YVE, H. Kontinuerlig bostadsövervakning. S.A.P. information 1940, nr 12.

Amerikas förenta stater.

Regional differences in the cost of housing. Monthly labor review nov. 1939.

Tyskland.

DURST. Zur Vorbereitung des Wohnbauprogrammes der Nachkriegszeit. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 18.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter.

SCHOENFELD, MARGARET H. Industrial-relations machinery in democratic foreign countries. Monthly labor review nov. 1939.

Fackföreningsrörelsen under järnhälen. Lantarbetaren 1940, nr 29.

Sverige.

CARLSSON, FOLKE. Fackföreningsrörelsens möjligheter att påverka lönerna. Gjutaren 1940, nr 4.

LIND, A. Debatten om ramavtalet. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 29—30.

Kristiden och det fackliga arbetet. Lanternan 1940, nr 15.

Amerikas förenta stater.

B[RUNIUS], TH. Amerikansk borgfred. Industria 1940, nr 15.

PETERSON, FLORENCE. Adjustment of labor disputes. Monthly labor review nov. 1939.

Försvarsberedskap.

Sverige.

CASPARSSON, O. De sociala utskotten — där de inkallade bikta sig. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 30.

RINGENSON, S. Familjebidrag under fredstjänstgöring. Metallarbetaren 1940, nr 28.

Försäkring mot krigsskadegörelse. Från departement och nämnder 1940, nr 13.

Riksdagsdebatten om rätt att utnyttja semestrar och ferier för militärtjänst. Tidning för Sveriges läroverk 1940, nr 14.

Sjukvård och underhåll till i förstärkt försvarsberedskap inkallade. Sv. sjukkasse-tidning 1940, nr 7.

Värnpliktslån och särskilt bostadsbidrag åt vissa inkallade. Från departement och nämnder 1940, nr 13.

Tyskland.

SCHELP. Arbeitsrechtliche Fragen bei Fliegeralarm und Fliegerschäden. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 20.

ZSCHUCKE. Verbesserungen und Vereinfachungen der Dienstpflichtunterstützung. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 18.

Kooperation.

Sverige.

GILLBERG, K. E. Reflexioner om kooperationen. Svenskt affärsliv 1940, nr 13/14.

Amerikas förenta stater.

Self-help organizations in the United States, 1938. Monthly labor review dec. 1939.

Kristidsfrågor.

Sverige.

SÖDERLUND, G. Statens industrikommission. Från departement och nämnder 1940, nr 13.

Krisförvaltningen. En förteckning över den nuvarande organisationen. Från departement och nämnder 1940, nr 12.

Nykterhetsfrågan.

Sverige.

E[LMGREN], S. Logekonsulent — nyhet i höstens godtemplararbete. Reformatorn 1940, nr 29.

G[AH]N, H. Det statsfinansiella resultatet av de senaste skatteförhöjningarna å rusdrycker. Tidskrift för systembolagen 1940, nr 7.

SCHULTZ, KARIN. Ungdomsfylleriet i Stockholm. Tidskrift för systembolagen 1940, nr 7.

Finland.

ARONEN, M. Dryckenskapens inverkan på familjelivet. Tidskrift för alkoholpolitik 1940, nr 2.

HYVÖNEN, J. T. Alkoholsystemets karaktär och alkoholpolitikens uppgifter i vårt land. Tidskrift för alkoholpolitik 1940, nr 2.

Priser, levnadskostnader, konsumtion.

KRISTENSSON, R. Noen prispolitiske Problemer i Norden i dag. Nationalökonomisk Tidsskrift 1940, nr 2.

Sverige.

MARCUS, M. Beskattningen av tobak och sprit i Sverige. Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1940, nr 3.

STOLPE, H. Kosten och krisen. Vi 1940, nr 29.
WELINDER, C. Den svenska prisregleringen. Nationalökonomisk Tidsskrift 1940, nr 2.
Prisrabatteringen å smör. Från departement och nämnder 1940, nr 13.

Amerikas förenta stater.

WILLIAMS, FAITH M., & HANSON, ALICE C. Expenditure habits of wage earners and clerical workers. Monthly labor review dec. 1939.

Schweiz.

Überprüfung der Preisgrundlage der Indexziffer der Nahrungskosten. Die Volkswirtschaft 1940, nr 6.

Soc. rådsrepublikernas union.

Retail prices in government stores in Moscow. Monthly labor review nov. 1939.

Tyskland.

JACOBSEN, A. P. Den tyske Rationering af Levnedsmidler. Udenrigsministeriets Tidsskrift 1 juli 1940.
LEHMAN, G. Ernährungs-Grundlagen der Leistung. Der deutsche Volkswirt 19 juli 1940.

Socialförsäkring.

WRICKSELL, J. Über die Stellung und Ausbildung des Arztes in der Sozialversicherung. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1940, nr 2.

Danmark.

WULFF, O. Principperne for Invaliditetsbedömmelsen i Ulykkesforsikringen. Maanedsskrift for praktisk Lægegerning og social Medicin 1940, nr 6.

Finland.

Krigets inverkan på lagen om folkpensionering och dess verkställighet. Folkpensionen 1940, nr 1.

Socialvård.

Sverige.

HOLMSTEDT, G. Kommunernas ålderdomshem. Tidskrift för fattigvård 1940, nr 4.
SJÖHAGEN, A. Några synpunkter på förslaget om behandling av lösdrivare m. fl. Socialmedicinsk tidskrift 1940, nr 6.
[SV. FATTIGVÅRDS- OCH BARNAVÅRDSFÖRBUNDET.] Förbundets yttrande över förslag till lag om arbetsfostran m. m. Tidskrift för fattigvård 1940, nr 4.
Barnavårdsnämnds rätt till ersättning för bidragsförskott. Landskommunernas tidskrift 1940, nr 7.

Norge.

SVEEN, R. Ungdom og forbrytelser. Norges barnevern 1940, nr 5/6.

Undervisning och yrkesutbildning.

Finland.

KOVERO, M. Vårdfunktionärernas utbildning. Social tidskrift 1940, nr 6.

Storbritannien.

MAGNHAGEN, A. Socialpedagogiska åtgärder i engelska skolor. Sv. lärartidning 1940, nr 30.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

ANGST, E. Zum 75-jährigen Jubiläum des Allgemeinen Consumvereins beider Basel. 1865—1940. Einzeldarstellungen aus dem Werdegang. Basel 1940.
DELEGATIONEN FÖR DET INTERNATIONELLA SOCIALPOLITISKA SAMARBETET.
Nationernas förbund. Internationella arbetsorganisationen. 12—14. Arbetskonferensens 23—25 sammanträden, m. m. (1937—39). Sthlm 1940.
FRITZELL, Y. Undersökning av skogsavverkningen i riket. Sthlm 1940. (Särtryck ur Sv. skogsvårdsföreningens tidskrift 1940 h. 2.)
HELSINGFORS.
Helsingfors stads statistik. Hki 1940.
1. Hälso- och sjukvård. 23 (1938).
— Helsingfors stads statistiska byrå.
Statistisk årsbok för Helsingfors stad. 32 (1939). Hfors 1939.
INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
The I. L. O. year-book. Year 10 (1939/40). Geneva 1940.
INTERNATIONELLA REGLERINGSBANKEN.
Annual report. 10 (1939/40). Basle 1940.
KONJUNKTURINSTITUTET.
Meddelanden. Sthlm 1940.
Ser. A:6. Konjunkturläget våren 1940.
LAROQUE, P. Les rapports entre patrons et ouvriers. Leur évolution en France depuis le 18e siècle. Leur organisation contemporaine en France et à l'étranger. Paris 1938.
LETTLAND. Bureau de statistique de l'État.
État de l'agriculture en Lettonie en 1939. Riga 1940.
Recensement agricole de 1939. 1. Recensement. Nombre des exploitations agricoles. Riga 1940.
NERMAN, T. Stockholms postmän. Historik över Stockholms-kretsen av Svenska postmannaförbundet 1890—1940. Sthlm 1940.
NORDISKA STATISTIKERMÖTEN.
Beretning om det 3. nordiske statistikermöte i Oslo d. 28—29 juni 1939. Oslo 1940.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1940.
190. Telegrafverket 1938/39.
191. Jordbrukstellingen i Norge 20 juni 1939. H. 1. Arealet, husdyrholdet m. v. Herredsvis oppgaver.
192. Folkemengdens bevegelse 1938.
— Statens pensjonskasse, Den norske enkekasse og Pensjonskassen for statens tjenestemenn.
Årsberetning for 1939. Oslo 1940.

SCHWEIZ. Eidg. Volkswirtschaftsdepartement.
Über die Lage in der schweizerischen Herrenschneiderei (Mass-schneiderei und Konfektion). Bern 1940. (Die Volkswirtschaft. Sonderh. 38.)

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1940. Sthlm 1940.
11. Betänkande med förslag rörande offentliga rättshjälpsanstalter. Avg. d. 20 mars 1940. (Ju.)
13. Statistisk utredning angående förvaltningskostnader m. m. i konkurser. [Avg. d. 7 maj 1940.] (Ju.)
14. Betänkande och förslag angående förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 1. Avg. i april 1940 av 1938 års personalkommission vid statens järnvägar. (K.)
15. Betänkande med förslag rörande skärgårdarnas behov av förbättrade kommunikationer. Avg. [d. 8 juli 1940] av 1938 års skärgårdsutredning. Del. 2. (K.)
16. *Wold, H.* Efterfrågan på jordbruksprodukter och dess känslighet för pris- och inkomstförändringar. En ekonomisk-statistisk studie... verkställd på uppdrag av 1938 års jordbruksutredning. [Avg. d. 1 juli 1940.] (Jo.)
17. Betänkande med förslag till ändrad lagstiftning angående s. k. rattfylleri. Avg. [d. 28 juni 1940]. (K.)

STATISTIK, Die, in Deutschland nach ihrem heutigen Stand. Ehrengabe für F. Zahn. Hrsg. von *F. Burgdörfer*. Bd 1—2. Berl. 1940.

STATISTISKA MEDDELANDEN. Sthlm 1940.
Ser. A. [Tillfälliga statistiska undersökningar.]
Bd 5: 6. Undersökning angående skogsavverkningen år 1937. Av Statistiska centralbyrån.

STENBECK, R., & Bissmarck, F. Medicinalförfattningar. 4, omarb. o. utv. uppl. utg. av *A. E. Bastman*. Sthlm 1940.

SVENSKA ARBETSGIVAREFÖRENINGEN.
Kalender. 1940. Sthlm 1940.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1940.
Undervisning.
Lärarutbildningen läsåren 1928/29 t. o. m. 1938/39. Av K. Skolöverstyrelsen.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 juli—10 augusti 1940 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
677.	K. cirkulär till statsmyndigheterna ang. bemyndigande för Kungl. Maj:t att biträda ackord och eljest eftergiva statens rätt med avseende å lån från statens utlåningsfonder m. m.	21 juni
678.	K. kung. ang. rätt för viss civil personal att för löneklassuppflyttning taga i beräkning tid för tjänstgöring vid försvarsväsendet i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering	2 juli
694.	K. socialstyrelsens kung. med föreskrifter rörande utlännings resa genom vissa delar av riket. (Jfr även 1940: 716)	9 »
704.	K. kung. med tillägg till gällande bestämmelser ang. rätt för statsanställd civil personal att uppbära civil avlöning under värnpliktstjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering	21 juni
709.	K. kung. ang. fastställande av det i civila och militära avlöningsreglementena omförmälda levnadskostnadstalet m. m. (Jfr även 1940: 710)	12 juli
721.	K. kung. om tillägg till den förteckning, som finnes fogad vid kung. den 1 december 1933 (643) ang. tillämpning å elever vid anstalter för yrkesutbildning av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete	23 »
724.	K. stadga för statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter	21 juni
730.	K. kung. med provisoriska bestämmelser om familjebidrag åt värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada	23 juli
749.	K. kung. ang. räntefoten för bostadsanskaffningslån ur lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	1 aug.
750.	K. kung. ang. räntefoten för nybyggnadslån, förbättringslån och lantarbetarbostadslån	1 »
751.	K. kung. ang. räntefoten för statliga bosättningslån	1 »

INNEHÅLL

Ålderdomshemmens beläggning och vårdtagare 605
Hemkonserveringens betydelse för kosthållet 615
Indexlöneregleringarna i Danmark och Norge 620

Konsumtionsutgifter i Förenta staterna 624
Kortare meddelanden 629
Svenskt förbund för sadelmakare och tapetserare 629
Avtal för tjänstemän vid hotell och restauranger 629
Räntefria lån åt värnpliktiga. Socialstyrelsens yttrande 630

Ransonering av mjöl och bröd 631
Varsamhetskampanj på arbetsplatser och i hemmen 632
Utvandringen till främmande världsdelar under första halvåret 1940 . . . 633
Bostadsundersökning i fem landskommuner i Danmark 633
Danska arbetare i Tyskland 635
Priskontroll och levnadskostnadsindex i Schweiz 635

Periodiska översikter

Livsmedelskostnaderna den 1 september 1940 637
Arbetsmarknaden 639
Arbetsmarknaden under augusti 1940 . 639
Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet under augusti 1940 . . . 642
Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission 645
Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden 648
Litteraturöversikt 662
Författningar rörande sociala frågor . 666

INDEX

Les asiles de viellards et leur clientèle.

Importance des conserves ménagères pour le régime alimentaire.
L'ajustement des salaires d'après l'indice des prix au Danemark et en Norvège.
L'emploi des revenus aux Etats-Unis.
Courtes notices.
L'Union syndicale suédoise des selliers et des tapissiers.
Le contrat pour le personnel des hôtels et restaurants.
Prêts sans intérêts aux mobilisés. Avis émis par l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale.
Le rationnement des farines et du pain.
La campagne pour la diminution des accidents dans les ateliers et dans les foyers.
L'émigration intercontinentale pendant le premier semestre de 1940.
Une enquête sur l'habitation dans cinq communes rurales au Danemark.
Les ouvriers danois en Allemagne.
Contrôle des prix et indice du coût de la vie en Suisse.

Aperçus périodiques

Prix des denrées alimentaires de 1er septembre 1940.
Marché du travail.
Le Marché du travail pendant août 1940.
Activité de la Commission du marché du travail en août 1940.
Communications de la Commission du marché du travail.
Tableaux relatifs à la situation du marché du travail.
Bibliographie.
Lois concernant les questions sociales.

Articles principaux du Bulletin.

Les asiles communaux d'assistés, la proportion des places qui y sont occupées, leur clientèle, ainsi que diverses questions se rapportant à ces établissements ont fait l'objet d'une enquête statistique du Comité de protection sociale, lequel vient de déposer son premier rapport. (S. O. U. 1940: 22). Les données ont été recueillies dans la totalité des asiles d'assistés de la Suède, à l'exception de ceux des trois plus grandes villes, soit dans 1 410 établissements, dont 1 302 dans des communes rurales et 108 dans les villes. Le nombre des hospitalisés dans les asiles visés s'est élevé pendant la période allant du 1er juillet 1937 au 30 juin 1938 à 34 204, dont 26 756 dans les communes rurales et 7 448 dans les villes. Des hospitalisés, 67·1 % étaient âgés de plus de 65 ans. La plupart étaient bénéficiaires de pensions nationales ou recevaient des secours d'invalidité. Dans les communes rurales, 197 établissements (soit 15 %) n'avaient leurs lits occupés que dans la proportion d'au plus 50 %, tandis que dans 146 (11 %) les hospitalisés dépassaient le nombre normal de places disponibles. Dans les villes, *la proportion des places occupées était dans 10 établissements d'au plus 50 % et dans 8 seulement elle* était supérieure à la capacité normale. Un grand nombre d'hospitalisés requéraient des soins spéciaux de nature diverse, soit au moins 19 % à la campagne et 23 % dans les villes; une proportion notable de ceux-ci étaient des anormaux psychiques. P. 605.

Importance des conserves ménagères pour le régime alimentaire. Lors de l'enquête sur la consommation des denrées alimentaires effectuée en février dernier par l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale, l'Institut national d'Hygiène et la Commission officielle pour les denrées alimentaires, des données ont été recueillies également concernant l'approvisionnement des ménages en conserves. On a trouvé qu' environ 85 % des ménages touchés par l'enquête possédaient des conserves de fruits et de baies de différentes sortes. Ce pourcentage était un peu moins élevé à Stockholm et dans les grandes villes que dans les petites localités. Les conserves d'airelles et de myrtilles étaient les plus ordinaires. La teneur totale en calories des conserves correspondait à environ 4 % du nombre total de calories nécessaires à l'alimentation des ménages et à peu près la même proportion de vitamine C était contenue dans ces conserves. P. 615.

L'ajustement des salaires d'après l'indice des prix au Danemark et en Norvège. Des parties essentielles ont été annulées dans les accords relatifs à l'ajustement des salaires d'après l'indice du coût de la vie conclus entre les organisations patronales et ouvrières au Danemark, le 30 octobre 1939, et en Norvège, le 4 janvier 1940. Au Danemark, où une compensation totale était tout d'abord accordée, la loi spéciale du 27 mars a stipulé qu'il ne serait plus tenu compte de la hausse des indices résultant de l'augmentation de certains impôts directs ou indirects. Le 30 mai, en raison de la situation politique et économique nouvelle créée par les événements de guerre, il a été décidé de revenir à l'indice des prix de janvier 1940 et de se baser désormais sur lui jusqu'au 1er mars 1941. En Norvège, où la compensation correspondait aux trois quarts environ de la hausse de l'indice, il a été résolu le 1er juin, à la suite de négociations entre les organisations, que l'ajustement des salaires d'après l'indice des prix serait supprimé et qu'une certaine partie seulement du supplément qui avait été ajouté aux salaires serait maintenue. P. 620.

L'emploi des revenus aux Etats-Unis. Pendant la période 1934—1937, des enquêtes très étendues sur la consommation ont été effectuées aux Etats-Unis. Des agents spéciaux ont rassemblé des données touchant l'emploi des revenus dans 300 000 ménages environ appartenant à des groupes de population représentatifs des différentes régions, races, classes de revenus, professions et des différents types familiaux. Après avoir réparti la population tout entière en groupes correspondants aux diverses catégories, on a calculé la moyenne des budgets pour tous les consommateurs du pays et pour certaines classes de revenus parmi ceux-ci. On a trouvé comme résultat final que le coût de l'alimentation, qui forme le poste le plus important du budget de la nation, représente 29 % du revenu total, les frais d'habitation, qui viennent en second par leur importance, 16 %; l'entretien du ménage 9 %; l'habillement 9 %; les dépenses occasionnées par la possession d'une automobile 6 %, etc. Des dépenses totales d'alimentation de tous les ménages réunis (16·8 milliards de dollars), 81 % revenaient aux ménages familiaux, calculés être au nombre de 29 millions, et le reste aux 10 millions environ de ménages d'une personne seule. P. 624.

Le marché du travail pendant août 1940. Le nombre de travailleurs occupés dans l'industrie, le bâtiment, le commerce, etc. a marqué une augmentation de la fin de juillet à la fin d'août d'environ 6 %. Cette augmentation dépend sans doute, en majeure partie, de ce que, lors du premier dénombrement, un plus grand nombre de travailleurs avaient leur congé annuel que lors du second. Une comparaison entre avril—mai et août montre en effet un emploi sensiblement identique de la main-d'œuvre tandis que, normalement, une augmentation se produit à cette époque de l'année. Les données relatives à l'embauchage et au congédiement de la main-d'œuvre montrent que, dans la plupart des branches d'industrie, le nombre des travailleurs congédiés a dépassé celui des embauchés. Les demandes d'emploi pour 100 places libres, dans les offices de placement publics, étaient passées de 137 en juillet à 154 en août. Le nombre de chômeurs affiliés à des syndicats correspondait, à la fin de juillet, à 8·9 % du nombre total des membres (8·7 % en juin). Les demandes de secours de chômage rapportées à la Commission du marché du travail s'élevaient à la fin d'août à 10 361, dont 2 000 environ nouvellement enregistrées dans le courant du mois. P. 639.

Häftets huvudinnehåll.

September 1940.

Ålderdomshemmens beläggning och vårdtagare jämte andra frågor rörande kommunernas ålderdomshem ha varit föremål för en statistisk undersökning av socialvårdskommittén, som nyligen lämnat en redogörelse härför (S. O. U.: 22). Uppgifter ha inhämtats från samtliga ålderdomshem i riket (utom de tre största städernas), tillsammans 1 410 anstalter, varav 1 302 kommo på landsbygden och 108 på städerna. Antalet vårdtagare å dessa anstalter var under tiden 1 juli 1937—30 juni 1938 34 204, därav 26 756 på landsbygden och 7 448 i städerna. Av vårdtagarna voro 67·1 % över 65 år. Till flertalet utgingo folkpensioner eller invalidunderstöd. På landsbygden hade 197 (15 %) av anstalterna högst 50 % beläggning, medan 146 (11 %) voro överbelagda; i städerna hade 10 anstalter högst 50 % beläggning och endast 8 hade varit överbelagda. En mycket betydande del av vårdtagarna konstaterades vara i behov av specialvård av olika slag, nämligen på landsbygden minst 19 % och i städerna 23 %; en avsevärd del av detta klientel utgjordes av sinnesabnorma. Sid. 605.

Hemkonserveringens betydelse för kosthållet. Vid den undersökning av livsmedelskonsumtionen, som sistlidna februari företogs av socialstyrelsen, statens institut för folkhälsan och statens livsmedelskommission, inhämtades även uppgifter angående hushållens förråd av konserver. Man fann därvid, att omkring 85 % av de i undersökningen deltagande hushållen innehade frukt- och bärkonserver av olika slag. Detta procenttal var något lägre i Stockholm och övriga större städer än i de mindre samhällena. Konserver framställda av lingon och blåbär voro de vanligaste. Det sammanlagda kalorivärdet av konserverna motsvarade omkring 4 % av hushållens hela näringsbehov, och ungefär samma andel av C-vitaminbehovet täcktes av konservförrådet. Sid. 615.

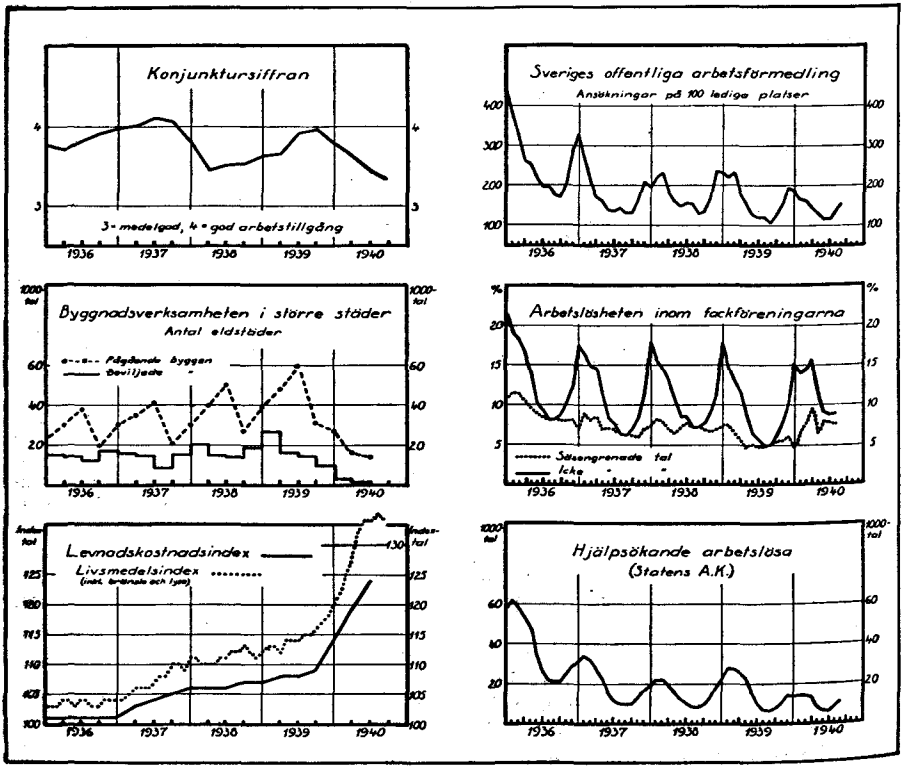
Indexlöneregleringarna i Danmark och Norge. De överenskommelser om arbetslönernas reglering efter levnadskostnadsindex, vilka träffades mellan vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer i Danmark den 30 oktober 1939 och i Norge den 4 januari 1940, ha nu i väsentliga delar upphävts. I Danmark, där full kompensation förut lämnats, bestämdes genom riksdagsbeslut den 27 mars, att indexstegringar till följd av ökningar av direkta eller indirekta skatter ej skulle medräknas. Under trycket av det förändrade politiska och ekonomiska läget beslöt man den 30 maj att minska lönekompensationen genom att återgå till index för januari 1940, som skulle gälla till den 1 mars 1941. I Norge, där kompensationen i stort sett var $^3/_4$ av indexstegringen, bestämdes efter förhandlingar i april och maj, att indexregleringen skulle slopas och endast en viss del av det uppnådda tillägget bibehållas. Sid. 620.

Konsumtionsutgifter i Förenta staterna. För åren 1934—37 ha i Förenta staterna genomförts ett par synnerligen omfattande konsumtionsundersökningar. Genom agenter insamlades uppgifter om inkomstens användning inom ett stort antal hushåll tillhörande folkgrupper, representativa för landets olika delar, raser, inkomstskikt, yrken och familjetyper. Sedan hela folkmängden ordnats i motsvarande grupper, beräknades genomsnittsbudgeter för alla nationens konsumenter och vissa inkomstskikt av dessa. Man fann som slutresultat, att livsmedelsutgiften, den största posten i nationens budget, upptog c:a 29 % av inkomsterna, att bostadsutgiften, som kom därnäst i storlek, tog 16 %, hemmets skötsel 9 %, beklädnad 9 %, utgifter för egen automobil 6 % o. s. v. Av hushållens samlade livsmedelsutgifter (16·8 miljarder doll.) föllo 81 % på de till 29 milj. beräknade familjehushål-

len och resten på c:a 10 milj. enpersonshushåll. Sid. 624.

Arbetsmarknaden under augusti 1940. Antalet sysselsatta arbetare inom industri, byggnadsverksamhet, handel o. dyl. uppvisade en ökning sedan slutet av juli till slutet av augusti med omkring 6 %. Ökningen torde dock till större delen sammanhänga med att antalet semesterlediga var större vid det föregående redovisningstillfället än vid det senare; en jämförelse mellan april/maj samt augusti visar sålunda ungefär samma sysselsättningsgrad, medan i normala fall en ökning brukar inträda. Företagarnas uppgifter om anställande och entledigande av arbetskraft ge vid handen, att inom flertalet industrigrenar antalet entledigade arbetare översteg antalet nyanställda. Antalet ansökningar på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna hade ökat från 137 i juli till 154 i augusti. Antalet arbetslösa inom fackförbunden utgjorde vid slutet av juli 8·9 % av medlemsantalet (8·7 % i juni). Antalet till arbetsmarknadskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av augusti till 10 361, varav omkring 2 000 voro nyanmälda under månaden. Sid. 639.

Socialstatistiska diagram.

Ålderdomshemmens beläggning och vårdtagare.

Socialvårdskommittén har för sitt utredningsarbete funnit det erforderligt att erhålla en mera fullständig bild av fattigvårdsförhållandena i vårt land än som kan inhämtas av den officiella statistiken. I detta syfte har kommittén företagit tvenne statistiska undersökningar. Den första av dessa avser kommunernas ålderdomshem. En redogörelse för resultatet av denna undersökning har i dagarna publicerats i kommitténs första betänkande.

Ändamålet med den föranstaltade ålderdomshemsundersökningen har varit att få besvarade vissa spörsmål, som stå i samband med anstaltsvården, främst huru ålderdomshemmen utnyttjas i beläggningshänseende samt i vilken utsträckning där vårdas olika kategorier av vårdtagare, som skulle erfordra vård på specialanstalter, såsom sinnessjuka, sinnesslöa, kroniskt kroppssjuka m. fl. Undersökningen omfattar samtliga av vederbörande länsstyrelser godkända eller godtagna ålderdomshem i riket, varvid såsom ålderdomshem räknats varje anstalt enligt 31 § fattigvårdslagen. Anstalter eller avdelningar, vederbörligen godkända för vård av speciella vårdbehövande, såsom kroniskt kroppssjuka och sinnessjuka, vilka förekomma vid en del ålderdomshem, ha dock uteslutits.

Anstaltsväsendet i Stockholm, Göteborg och Malmö, som är mera differentierat än i riket i övrigt, behandlas av kommittén i en särskild avdelning. I följande korta redogörelse lämnas en översikt av undersökningens huvudresultat, i vad den avser anstalterna i riket med undantag av dessa tre städer. Undersökningen avser närmast förhållandena under tiden 1 juli 1937—30 juni 1938.

Antal ålderdomshem och vårdplatser. I undersökningen ingående ålderdomshem, undantagandes anstalterna i rikets tre största städer, äro till antalet 1 410, varav 1 302 på landsbygden och 108 i städerna. Därvid ha i de fall, då flera fattigvårdsanstalter finnas inom ett fattigvårdssamhälle, dessa i regel räknats utgöra tillsammans ett ålderdomshem. Av samtliga ålderdomshem voro 199 gemensamma för flera kommuner, varav 188 ägdes av kommunalförbund, omfattande sammanlagt 695 landskommuner och 5 städer. Av övriga gemensamma ålderdomshem ägdes 5 av tillsammans 13 kommuner, vilka bildat särskilda fattigvårdssamhällen enligt 6 § fattigvårdslagen, och 6 voro gemensamma för 57 kommuner, utan att dessa sammanslutit sig till vare sig kommunalförbund eller fattigvårdssamhällen.

Av rikets 2 408 landskommuner den 1 januari 1938 hade 1 871 eget eller del i gemensamt ålderdomshem. Flertalet av de övriga 537 hade träffat avtal med närliggande fattigvårdssamhällen om rätt att disponera visst antal

platser på deras ålderdomshem för inackordering av vårdtagare. Huru landskommuner av olika befolkningsstorlek löst sin anstaltsfråga framgår av följande tablå.

	Antal landskommuner med ..... invånare den 1 januari 1938								
	—200	200—500	500—1 000	1 000—1 500	1 500—2 000	2 000—3 000	3 000—4 000	4 000—	Summa
Landskommuner:									
a) med eget ålderdomshem .	—	13	156	234	175	227	108	193	1 106
b) i kommunalförbund med ålderdomshem	25	209	274	119	39	21	5	3	695
c) i övrigt med del i gemensamt ålderdomshem . . .	10	34	18	5	1	—	—	2	70
d) som sakna ålderdomshem .	17	188	192	83	33	19	3	2	537
Summa	52	444	640	441	248	267	116	200	2 408

Av rikets 116 städer den 1 januari 1938 hade, inräknat Stockholm, Göteborg och Malmö, 108 eget ålderdomshem och 5 hade sammanslutit sig med landskommuner till lika många kommunalförbund om gemensamt ålderdomshem. Trenne städer saknade egna ålderdomshem, men hade träffat avtal med andra kommuner om inackordering av sina vårdtagare på deras ålderdomshem.

Totala antalet vårdplatser vid ålderdomshemmen utgjorde på landsbygden 27 251 och i städerna 8 664 eller per 1 000 av folkmängden den 1 januari 1938 i förra fallet 6·7 och i det senare 6·9. Av dessa utgjorde på landsbygden 25 900 och i städerna 6 196 platser å egentliga ålderdomshem. Särskilda godkända avdelningar för sinnessjuka vid landsbygdens ålderdomshem äro mycket sparsamt förekommande. Endast 17 av landskommunernas 1 302 ålderdomshem ha sådana om sammanlagt 283 platser. Godkända avdelningar för kroniskt sjuka förekomma vid 105 ålderdomshem på landsbygden, och sammanlagda platsutrymmet i dessa utgjorde 1 068 platser. I städerna finnas vid 28 anstalter godkända avdelningar för sinnessjuka om tillhopa 1 086 platser. Kroniska sjukavdelningar finnas vid 53 av städernas 108 ålderdomshem och rymma sammanlagt 1 382 vårdplatser. Med avseende på storleken, räknat efter antalet platser å egentliga ålderdomshem, alltså bortsett från godkända avdelningar för sinnessjuka och kroniskt sjuka, fördela sig ålderdomshemmen på följande sätt:

	Antal ålderdomshem med ..... platser										
	—10	11—20	21—30	31—40	41—50	51—75	76—100	101—150	151—200	201—	Summa
Landsbygd . .	192	700	251	86	41	22	6	4	—	—	1 302
Städer	3	17	26	11	7	22	6	8	6	2	108

Totala antalet vårdtagare vid de egentliga ålderdomshemmen i riket med undantag av anstalterna i Stockholm, Göteborg och Malmö var under tiden

1 juli 1937—30 juni 1938 34 204, varav 26 756 på landsbygden och 7 448 i städerna. I förra fallet voro 12 742 eller 47·6 % män och 14 014 eller 52·4 % kvinnor och i det senare 3 836 eller 51·5 % män och 3 612 eller 48·5 % kvinnor. Av samtliga vårdtagare voro 67·1 % över 65 år och 58·7 % över 70 år. Ålderdomshemmen kunna alltså sägas göra skäl för sitt namn.

Vårdtidens längd. Av landsbygdens vårdtagare hade 59·4 % av männen och 57·9 % av kvinnorna vistats på resp. ålderdomshem under hela året. För städernas del har omsättningen av vårdtagare vid ålderdomshemmen varit relativt livligare. Där hade 51·2 % av männen och 47·8 % av kvinnorna vårdats å hemmen under hela året. Den kortaste vårdtiden under året redovisa, som är att vänta, de yngre vårdtagarna. De flesta nytillkomna vårdtagare under året ha intagits under den kallaste årstiden eller tiden oktober—mars. Under vårmånaderna mars—juni ha vårdtagarna utskrivits (eller avvikit) från ålderdomshemmen i större utsträckning än eljest under året. En bild av omsättningen av vårdtagarna vid anstalterna lämnar nedanstående tablå:

	Antal vårdtagare				
	den 1/7 1937	under tiden 1/7 1937—30/6 1938			den 30/6 1938
		intagna	avlidna	avgångna i övrigt	
Landsbygd	19 236	7 535	3 648	3 592	19 531
Män	9 225	3 524	1 701	1 698	9 350
Kvinnor	10 011	4 011	1 947	1 894	10 181
Städer	4 730	2 726	904	1 783	4 769
Män	2 468	1 374	404	981	2 457
Kvinnor	2 262	1 352	500	802	2 312

Den 30 juni 1938 funnos på de egentliga ålderdomshemmen på landsbygden 19 531 vårdtagare och i städerna 4 769 eller tillsammans 24 300. Av dessa voro cirka 55 % ogifta, 36 % förut gifta och 9 % gifta.

Det övervägande flertalet av vårdtagarna ha intagits på ålderdomshemmen under senare år. Av samtliga vårdtagare på landsbygdens ålderdomshem den 30 juni 1938 ha 39·2 % intagits på ålderdomshemmen efter år 1935 och 32·7 % under tiden 1931—1935 eller sammanlagt 71·9 % efter år 1930. Sedan år 1920 ha tillkommit 91·0 % av samtliga vårdtagare i landskommunerna. I städerna ha intagits 41·1 % efter år 1935, 70·5 % efter år 1930, 90·6 % sedan år 1920.

Inackorderade vårdtagare. Det övervägande flertalet av vårdtagarna voro understödstagare vid fattigvården, på landsbygden 83·8 % av männen och 83·2 % av kvinnorna samt i städerna 84·9 % av männen och 80·3 % av kvinnorna. På landsbygden voro 2·8 % av vårdtagarna från annan kommun än den eller de, som äga ålderdomshemmet, och i städerna 4·9 %. En icke oväsentlig del av vårdtagarna voro emellertid inackorderingar och betalade vårdavgiften själva

eller genom anhöriga, på landsbygden 16·2 % av männen och 16·8 % av kvinnorna samt i städerna 15·1 % av männen och 19·7 % av kvinnorna.

Folkpensionärer. Till flertalet vårdtagare på ålderdomshemmen utgingo folkpensioner eller invalidunderstöd. Av samtliga vårdtagare mellan 16 och 67 år den 30 juni 1938 voro på landsbygden 71·5 % och i städerna 58·6 % folkpensionärer. För vårdtagare över 67 år voro motsvarande siffror 88·9 % resp. 85·1 %.

De folkpensioner, som utgå till understödstagare vid ålderdomshemmen, äga resp. fattigvårdssamhällen uppbära såsom ersättning för den vård, som lämnas vederbörande. Det exakta beloppet av de folkpensioner, som fattigvårdssamhällena uppburit av folkpensionärer bland understödstagare på ålderdomshemmen under den tid denna undersökning avser, är icke känt. En uppfattning om storleken av detta belopp kan man emellertid få därav, att summan av de folkpensioner, som för år utgick till understödstagare på ålderdomshemmen den 30 juni 1938, utgjorde för samtliga ålderdomshem i riket med undantag av anstalterna i Stockholm, Göteborg och Malmö 5 393 842 kr., varav 4 214 923 kr. kommo på landsbygden och 1 178 919 kr. på städerna.

Beläggningen på ålderdomshemmen. Växlingarna i beläggningen på ålderdomshemmen månad för månad visade sig för samtliga anstalter vara mindre än man i allmänhet torde ha väntat sig. Däremot rådde stor olikhet mellan skilda åldersdomshem i landet med avseende på utnyttjandet av hemmens platsutrymme.

Vid undersökningsperiodens början eller den 1 juli 1937 var antalet vårdtagare på landsbygdens ålderdomshem 19 236 och i städernas 4 730. Vårdtagarsiffran för landsbygden ökades från denna tidpunkt till mitten av februari 1938, då den nådde sitt maximum med 20 073 vårdtagare. För städernas del började ökningen från mitten av juli och fortgick till i februari, då antalet vårdtagare utgjorde 4 959. Från februari 1938 till utgången av juni samma år ägde sedan en nästan oavbruten minskning i antalet vårdtagare rum, men totalt hade vårdtagarsiffrorna från den 1 juli 1937 till den 30 juni 1938 ökat med 295 på landsbygden och 39 i städerna.

Av totala antalet platser vid de egentliga ålderdomshemmen på landsbygden utnyttjades sålunda 74·3 % den 1 juli 1937, 77·5 % i februari 1938 samt 75·4 % den 30 juni 1938. För städerna voro motsvarande beläggningssiffror något högre eller resp. 76·3, 80·0 och 77·0 %.

Om man på grundval av uppgifterna om vårdtagarnas sammanlagda antal vårddagar under tiden 1 juli 1937—30 juni 1938 framräknar den genomsnittliga procentuella beläggningen under året för vart och ett av de 1 410 ålderdomshem, som ingå i undersökningen, finner man stora olikheter i beläggningsfrekvensen olika anstalter emellan. Med avseende på procentsiffrornas storlek fördela sig anstalterna på följande sätt:

Beläggning i %	Antal ålderdomshem		Beläggning i %	Antal ålderdomshem	
	Landsbygd	Städer		Landsbygd	Städer
0	17	—	80·1— 90·0	213	23
0·1—10·0	1	—	90·1—100·0	198	17
10·1—20·0	9	—	100·1—110·0	86	4
20·1—30·0	18	2	110·1—120·0	41	2
30·1—40·0	59	1	120·1—130·0	12	1
40·1—50·0	93	7	130·1—140·0	3	—
50·1—60·0	134	9	140·1—150·0	2	—
60·1—70·0	197	18	150·1—	2	1
70·1—80·0	217	23	Summa	1 302	108

Av dessa siffror framgår, att av samtliga 1 302 ålderdomshem på landsbygden hade 197 eller 15 % högst 50 % beläggning. De flesta eller 85 % av anstalterna voro mer än halvbelagda. Mellan 50·1 och 100·0 % beläggningsfrekvens redovisades av 959 eller 74 % av samtliga anstalter, av vilka 627 hem eller något mindre än hälften av samtliga hade lägst 60 och högst 90 %. Överbelagda voro 146 eller 11 % av anstalterna. För städernas del är spridningen på de olika procentgrupperna mindre än på landsbygden. Här ha icke mindre än 64 eller nära 59 % av samtliga anstalter utnyttjats i medeltal till lägst 60 och högst 90 %. Endast 2 anstalter hade mindre än 30 % beläggning och endast 8 hem ha varit överbelagda. Den genomsnittliga årsbeläggningen vid samtliga anstalter är för landsbygden 76·1 % och i städerna 77·3 %.

Grupperas anstalterna efter antalet platser, finner man, att spridningen med avseende på beläggningsfrekvensen är störst för de mindre anstalterna om högst 20 platser. Bland dessa finnas 17 anstalter, som stått tomma under hela året, och dessutom ett relativt stort antal hem, som endast varit halvbelagda. Av hem med högst 20 platser hade på landsbygden 143 eller 16 % en beläggning på 1—50 % och i städerna var detsamma fallet med 3 eller 15 %. Relativt många av de minsta hemmen voro emellertid även överbelagda. Av landsbygdens 145 överbelagda hem ha 95 högst 20 platser och av städernas 8 överbelagda hem voro 5 av samma storleksordning. I fråga om de större anstalterna är i allmänhet spridningen med avseende på beläggningsfrekvensen mindre och beläggningssiffrorna något högre.

Vårdtagare i behov av specialvård. En av huvudfrågorna vid denna undersökning av de egentliga ålderdomshemmen har gällt förekomsten av sådana vårdtagare, som äro i behov av vård på specialanstalter av olika slag. Ålderdomshemmen få ju stundom omhändertaga sjuka, såväl åldringar som yngre personer, vilka på grund av platsbrist och andra omständigheter icke kunna beredas vård å för dem avsedda anstalter och hem. Det är flera kategorier av vårdbehövande sjuka, som på detta sätt av olika skäl finna väg till ålderdomshemmen. Allmännast förekommande äro de sinnesabnorma, under vilken benämning sammanfattas såväl sinnessjuka som sinnesslöa, samt de kroniskt kroppssjuka. Förutom

dessa tvenne kategorier finnas också ett flertal andra, bland vilka de vanligaste äro tuberkulösa, epileptiker, vanföra och blinda.

Vid en del ålderdomshem finnas särskilda avdelningar för sinnessjuka och kroniskt kroppssjuka, vilka äro avsedda att bereda ifrågavarande sjuka den speciella vård, som de behöva, och äro särskilt godkända härför. Det stora flertalet av ålderdomshem i landet sakna dock dylika avdelningar och äro sålunda icke utrustade eller lämpade för att bereda sådana vårdtagare den erforderliga vården. Personalen har oftast icke erforderlig utbildning för den speciella vård, som dessa kategorier av sjuka behöva, och vården bereder därför även av denna anledning mången gång stora svårigheter. De kroniskt sjuka bindas tidvis vid sängen och erfordra nattvak. De sinnessjuka äro stundom svårhanterliga för personalen och störande för omgivningen. För övriga vårdtagare på ålderdomshemmen är naturligen en daglig samvaro med sinnesabnorma förenad med obehag, ofta av svår och beklämmande art, något som i hög grad förtar trevnaden på hemmet.

Det absoluta och relativa antalet vårdtagare på ålderdomshemmen den 30 juni 1938 i behov av vård på olika slag av specialanstalter framgår av nedanstående tablå:

	Vårdtagare i behov av vård på						
	sinnessjukhus	vårdhem för lättskötta sinnessjuka	anstalt för sinnesslöa	s:a sinnesabnorma	hem för kroniskt sjuka	annan specialanstalt	Tillsammans
Antal vårdtagare							
Landsbygd	597	1 491	562	2 650	909	152	3 711
Män	339	739	249	1 327	397	65	1 789
Kvinnor	258	752	313	1 323	512	87	1 922
Städer	95	519	126	740	304	67	1 111
Män	52	222	60	334	130	33	497
Kvinnor	43	297	66	406	174	34	614
I % av samtliga vårdtagare							
Landsbygd	3·1	7·6	2·9	13·6	4·6	0·8	19·0
Män	3·6	7·9	2·7	14·2	4·2	0·7	19·1
Kvinnor	2·5	7·4	3·1	13·0	5·0	0·9	18·9
Städer	2·0	10·9	2·6	15·5	6·4	1·4	23·3
Män	2·1	9·0	2·5	13·6	5·3	1·3	20·2
Kvinnor	1·9	12·8	2·9	17·6	7·5	1·5	26·6

Dessa siffror, som grunda sig på uppgifter av vederbörande fattigvårdsstyrelse resp. direktion i kommunalförbund i samråd med anstaltens läkare, avse uteslutande vårdtagare å de egentliga ålderdoms- eller försörjningshemmen. Vårdtagare vid särskilda för statsbidrag resp. landstingsgottgörelse vederbörligen godkända avdelningar för sinnessjuka och kroniskt sjuka vid ålderdomshemmen äro alltså icke inräknade i dessa siffror. På grund av ofullständigt lämnade uppgifter torde siffrorna för landsbygdens del vara något för låga.

Av vårdtagarna på ålderdomshemmen var, som synes, ett betydande antal

sinnesabnorma. De kroniskt kroppssjuka voro väsentligt färre. Endast ett mindre antal vårdtagare ha uppgivits vara i behov av vård på »annan specialanstalt». Av samtliga 219 dylika vårdbehövande ha 57 angivits behöva vård på epileptikerhem, 61 på sanatorium, 12 på vanföreanstalt, 16 på hem för blinda och 42 på annan anstalt, i de flesta fall alkoholistanstalt. För 31 vårdtagare har anstaltens art icke särskilt uppgivits. Man torde med all sannolikhet kunna utgå ifrån, att procenttalen i fråga om de olika kategorierna av vårdbehövande för landsbygdens del med en noggrannare redovisning skulle ha varit minst lika höga som för städernas ålderdomshem, där godkända avdelningar för speciellt sinnessjuka och kroniskt sjuka äro relativt talrikare förekommande och i allmänhet större än i landskommunerna.

Det svåraste problemet för ålderdomshemmen utgör vården av de sinnesabnorma, som där måste inhysas för längre eller kortare tid. En översikt av den relativa förekomsten av sinnesabnorma vid ålderdomshemmen lämnas i nedanstående tablå, där anstalterna grupperats efter procentuella andelen sinnesabnorma bland vårdtagarna den 30 juni 1938:

	Antal ålderdomshem med nedanstående procenttal sinnesabnorma									
	0 %	1—5 %	6—10 %	11— 15 %	16— 20 %	21— 30 %	31— 40 %	41— 50 %	51— %	Tillsammans
Landsbygd	568	44	164	150	114	141	72	32	17	1 302
Städer	24	7	20	14	15	13	8	5	2	108

På landsbygden hade beträffande 568 hem och i städerna för 24 icke uppgivits några sinnesabnorma. Övriga eller det stora flertalet ålderdomshem hade någon eller några sinnesabnorma bland vårdtagarna. Vid en del av dessa var det relativa antalet sinnesabnorma förhållandevis mycket stort.

Även om sådana vårdtagare, som äro i behov av vård på specialanstalter av olika slag, såsom sinnessjuka, kroniskt sjuka och andra, kunde avskiljas, ha fattigvårdsstyrelserna att på ålderdomshemmen taga vård om ett klientel av mycket olikartad sammansättning. På grund av vårdtagarnas stundom mycket skiftande karaktär kräva såväl humanitära skäl — hänsyn till vårdtagarna — som rationella vårdsynpunkter möjligheter att kunna differentiera vården, vilka icke föreligga vid de flesta ålderdomshem. Kommittén har i sin undersökning särskilt fäst avseende vid tvenne kategorier av vårdtagare, nämligen de mera varaktigt sängliggande samt de svårhanterliga och för omgivningen störande. I nedanstående tablå ha sammanställts vissa huvudsiffror rörande det absoluta och relativa antalet varaktigt sängliggande samt svårhanterliga och störande vårdtagare vid ålderdomshemmen den 30 juni 1938.

Antal vårdtagare	Varaktigt sängliggande	Därav kroniskt sjuka	Svårhanterliga el. störande	Därav sinnesabnorma
Landsbygd	2 215	387	1 061	747
Män	936	156	510	350
Kvinnor	1 279	231	551	397
Städer	483	128	258	160
Män	174	46	104	59
Kvinnor	309	82	154	101

I % av samtliga vårdtagare	Varaktigt sängliggande	Därav kroniskt sjuka	Svårhanterliga el. störande	Därav sinnesabnorma
Landsbygd	11·3	2·0	5·4	3·8
Män	10·0	1·7	5·5	3·7
Kvinnor	12·6	2·3	5·4	3·9
Städer	10·1	2·7	5·4	3·4
Män	7·1	1·9	4·2	2·4
Kvinnor	13·4	3·5	6·7	4·4

Såsom varaktigt sängliggande ha räknats vårdtagare, vilka varit sängliggande minst 6 månader av de senast förflutna 12 månaderna. Svårhanterlig eller störande för omgivningen skulle anses den vårdtagare, som på grund av dåligt humör, elakhet, grälsjuka etc. vållade personalen svårigheter.

Antalet varaktigt sängliggande vårdtagare på ålderdomshemmen är som synes rätt stort och kommer i storleksordning närmast efter antalet sinnesabnorma. En del av de varaktigt sängliggande ha samtidigt uppgivits vara i behov av vård på hem för kroniskt sjuka. Detta är i fråga om landsbygden fallet med 387 vårdtagare eller 17·5 % av samtliga sängliggande. För städernas del äro motsvarande siffror 128 resp. 26·5 %.

De svårhanterliga eller för omgivningen störande vårdtagarna äro till antalet vid pass hälften så många som antalet sängliggande. Flertalet ha samtidigt uppgivits vara sinnesabnorma, på landsbygden 747 eller 70·4 % och i städerna 160 eller 62·0 %. Endast ett mindre antal har däremot angivits böra intagas på arbetshem, på landsbygden 12 män och 7 kvinnor samt i städerna 5 män och 1 kvinna.

Sammanräknas alla de olika kategorier av vårdtagare, som kunna anses behöva en mera speciell vård på andra anstalter och vårdhem, och göres därvid avräkning för alla fall som dubbelredovisats, får man för den 30 juni 1938 följande siffror:

Ålder	Landsbygd		Städer	
	Totalantalet vårdtagare i behov av speciell vård	I % av samtliga vårdtagare inom åldersgruppen	Totalantalet vårdtagare i behov av speciell vård	I % av samtliga vårdtagare inom åldersgruppen
— 2 år	1	5·6	—	—
3—16 »	11	16·2	—	—
17—30 »	161	41·1	43	41·0
31—40 »	406	53·3	89	45·9
41—50 »	541	44·2	165	47·6
51—60 »	816	40·1	196	33·6
61—65 »	498	36·1	142	33·4
66—70 »	461	27·1	131	29·8
71—75 »	641	23·2	163	24·4
76—80 »	717	20·6	229	26·6
81— »	1 350	23·7	320	28·2
Hela antalet	5 606	28·7	1478	31·0

Det är alltså ett betydande antal vårdtagare på de egentliga ålderdomshemmen, vilka kunna anses erfordra en för dem mera differentierad och lämpad vård. Relativt talrikast äro dessa bland vårdtagare, som icke kunna hänföras till egentliga åldringar.

Jordbruk och annan verksamhet vid ålderdomshemmen. Av ålder ha fattigvårdens anstalter i stor utsträckning varit förenade med en del verksamhetsgrenar av olika slag, där vårdtagarna alltefter krafter och färdigheter kunnat sysselsättas. Särskilt har jordbruket varit ett viktigt sådant verksamhetsområde. Alltjämt förekomma vid en del ålderdomshem verksamhetsgrenar av olika slag, i vilka vårdtagare sysselsättas i större eller mindre utsträckning. I förhållande till tidigare har emellertid omfattningen av den bedrivna verksamheten efter hand avtagit. Såsom orsak härtill framhålles, att vårdtagarna numera icke komma till anstalterna, förrän deras arbetsförmåga praktiskt taget är slut. Den vid en del av anstalterna förekommande jordbruksdriften, vilken varit och alltjämt är den viktigaste verksamhetsgrenen vid ålderdomshemmen, måste därför i allt större utsträckning skötas med lejd manlig eller kvinnlig arbetskraft. Kommunerna ha därför i allt större utsträckning avyttrat jordbruken eller arrenderat ut dem. Andra verksamhetsgrenar än jordbruk ha också av samma skäl minskat i omfattning.

Enligt de uppgifter, som kommittén inhämtat, förekommer jordbruk på landsbygden vid 289 ålderdomshem och i städerna vid 28. På landsbygden ägde 183 och i städerna ett av hemmen även skog. Den sammanlagda åkerarealen utgjorde för landsbygden 5 841 ha och skogsarealen 22 034 ha. I städerna äro motsvarande siffror 792 resp. 152 ha. Medelarealen åker per hem med jordbruk blir enligt dessa siffror för landsbygden 20 ha och för städerna 28 ha. Annan verksamhet än jordbruk och skogsbruk är mera sällan förekommande vid ålderdomshemmen. Särskilt gäller detta landsbygden. Av samtliga 1 410 anstalter är det endast 35, som redovisa någon dylik verksamhet, och av dessa äro 25 belägna i städerna. Bland anstalterna är det framför allt de större städernas, som redovisa någon dylik verksamhet eller något större antal sysselsatta. Av olika verksamhetsgrenar, som redovisas, kunna särskilt nämnas vedgård och tvättinrättning eller tvättstuga. Bland mera ovanliga verksamhetsgrenar kunna nämnas följande. Vid tvenne anstalter förekommer torvströtillverkning. Vid en anstalt finnes smidesverkstad, tvenne ha på en gång skomakeri-, skrädderi- och snickeriverkstäder; en av dessa har även måleriverkstad och den andra därjämte sy- och vävsalar för kvinnorna. En anstalt har bageri och en renhållningsverk. Vid två anstalter syssla en del vårdtagare med borstbinderi, vid andra förekomma kalkslagning, repning av drev, rensning av spannmål och mattförvaring.

Hela antalet sysselsatta i förekommande verksamhetsgrenar är på landsbygden 1 658 och i städerna 630. Av dessa utgöra de i arbetet deltagande vårdtagarna på hemmen i förra fallet 767 eller 46·3 % av antalet sysselsatta och i det senare 372 eller 59 %. Andelen vårdtagare av hela antalet sysselsatta är alltså större i städerna än på landsbygden. De arbetande vårdtagarna utgöra

på landsbygden 3·8 % och i städerna 7·7 % av hela antalet vårdtagare vid hemmen.

I allmänhet pläga de vårdtagare, som utföra arbete inom eller utom anstalten, erhålla s. k. flitpengar, vilka tjäna som uppmuntran för vårdtagarna att deltaga i arbetet och därför även kallas uppmuntringspengar. Denna uppmuntran lämnas antingen kontant eller in natura i form av förnödenheter av olika slag. Några uppgifter rörande förekomsten av dylika flitpengar vid ålderdomshemmen har kommittén icke införskaffat, då desamma icke utgå efter några enhetliga grunder.

Fickpengar. Vissa uppgifter ha begärts huruvida fickpengar utgå till vårdtagarna och i så fall efter vilka grunder och huru mycket. De flesta ha icke själva kontanta medel och kunna icke heller förvärva sådana i form av flitpengar genom deltagande i arbete inom eller utom hemmet. De folkpensioner, som utgå till folkpensionärer bland vårdtagarna, uppbäras av fattigvårdsstyrelserna i resp. hemortskommuner såsom ersättning för den vård, som lämnas dem. Emellertid har för att tillgodose vårdtagarnas behov av kontanter och för att bereda dem den omväxling i deras tillvaro, som förfogandet över egna pengar innebär, ett system med tilldelande av s. k. fickpengar till vårdtagarna alltmer börjat tillämpas vid anstalterna.

Av de inkomna uppgifterna finner man, att vid 893 eller 68·6 % av landsbygdens ålderdomshem fickpengar utgå. Samma är förhållandet vid 86 eller 79·6 % av städernas anstalter. Vid flertalet ålderdomshem utgå alltså fickpengar. På landsbygden erhålla vårdtagarna i 760 fall bestämda månads- eller kvartalsbelopp lika för alla på anstalterna, medan i 73 fall beloppet varierade efter förhållandena i varje särskilt fall och tilldelades efter förtjänst eller efter förmågan att använda pengar etc., och vid 60 anstalter utdelades pengar endast till helger, i regel med 5 kr. till midsommar och jul. I städerna utgick vid 82 anstalter bestämt belopp per månad eller kvartal; endast vid 2 anstalter utdelades varierande belopp och vid 2 vissa belopp till helger.

De flesta anstalterna såväl på landsbygd som i städer lämnade i fickpengar 1·50—2·00 kr. per månad. Därnäst kommer i antal på landsbygden gruppen högst 1 kr. per månad och i städerna gruppen 2·50—3·00 kr. per månad. Mellan 4 och 5 kr. per månad ha vårdtagarna vid 58 av landsbygdens ålderdomshem och 14 av städernas. I de fall, då fickpengarnas storlek varierar för olika vårdtagare på en och samma anstalt, ha svaren vid angivande av beloppen varit mycket skiftande och obestämda: »när föreståndarinnan finner lämpligt»; »vid behov»; »efter prövning i varje fall»; »beloppets storlek beroende på hälsan»; »en viss del av pensionen»; »2—10 kr. per månad efter behov»; »4—6 kr.»; »2—5 kr.»; »några kronor varje månad»; »snusare 2 kr. per månad, andra ingenting»; »snusare 5 kr. per månad, icke snusare 2 kr.» o. dyl.

Som en allmän iakttagelse framgår, att förmånen av fickpengar eller dessas storlek endast i få fall är beroende av om folkpension utgår till vårdtagare eller icke.

Gustaf Holmstedt.

Hemkonserveringens betydelse för kosthållet.

Vid den undersökning av livsmedelskonsumtionen inom familjehushåll i städer och stadsliknande samhällen, som socialstyrelsen, statens institut för folkhälsan och statens livsmedelskommission utförde i februari 1940,[1] ingick i undersökningsplanen även att söka erhålla en bild av hemkonserveringens omfattning och betydelse i hemmens hushållning. Med hänsyn härtill uppmanades hushållen att lämna uppgifter om sina förråd av bär-, frukt- och grönsakskonserver vid undersökningstillfället. Därvid lämnades jämväl upplysningar om råvarornas art, hur de förvärvats samt om konserveringsmetoden. Vid bearbetningen indelades hushållen i grupper med hänsyn till dels bostadsortens geografiska läge, dels till ortens storlek.

Konservernas mängd och art. Av tab. 1 framgår storleken av de mängder konserver, som förekommo i olika grupper av hushåll, samt konservförrådets sammansättning med hänsyn till råvarans art.

Av tab. 1 framgår vidare, att inläggningar förekommo i 354 av de 418 hushållen. Detta tal anger förekomsten av konserver vid undersökningstillfället. Det är sålunda icke uteslutet, att vissa hushåll tidigare under skördeåret haft inläggningar, vilka i februari redan tagit slut. Det är ej heller uteslutet, att vissa hushåll senare på året göra inläggningar av t. ex. apelsiner, vilka ej ännu kunnat redovisas. Vid undersökningstillfället förekommo sålunda inläggningar i 85 % av hushållen. Skillnaden mellan orter av olika storlek är obetydlig. I Stockholm är siffran 74 %, eller 49 familjer av 66. Siffrorna för orter i olika delar av landet växla endast obetydligt, mellan 81 % och 93 %.

Totalmängden av uppgivna konserver uppgick till 14 274 kg, motsvarande 34·1 kg i genomsnitt av samtliga hushåll eller 40·3 kg per hushåll, som innehade sådana konserver. Fördelas hushållen efter konservförrådets storlek, finner man att 73 hushåll hade högst 20 kg, 123 hushåll 21—40 kg, 81 hushåll 41—60 kg och 77 hushåll över 60 kg konserver. Tab. 1 belyser även de olika inläggningarnas betydelse i hushållen. I de 354 hushåll, som uppgivit sig vid undersökningstillfället inneha konserver, förekommer lingon i 332 fall, blåbär i 260, äpplen i 239, hallon i 208, svarta vinbär i 130, jordgubbar och gurkor i 121, päron i 105 samt blandade inläggningar i 113 fall. Däremot hade endast 1 hushåll inläggningar av hjortron, rönnbär eller tranbär, 26 av apelsiner och 48 av tomater. Med undantag av gurkor saknas grönsaksinläggningar i det övervägande antalet hushåll.

Av efterföljande tablå framgår, att 28·0 % av inläggningarna utgjordes av lingon. Därnäst kommo blåbär med 13·5 % och äpplen med 11·9 %. Sammanlagt kommer alltså mer än hälften på dessa tre. Närmast följas äpplen av hallon med 7·4 %, svarta vinbär med 4·7 %, gurkor med 4·6 %, jordgubbar med 3·6 %, päron med 3·5 % och körsbär med 3·0 %. Av övriga bär, frukter och grönsaker förekommo endast smärre förråd. Även den procentiska sammansättningen påverkas givetvis av tidpunkten för utförandet av undersökningen.

[1] Soc. Medd. årg. 1940, sid. 228 o. f. samt sid. 547 o. f.

Tab. 1. Förrådsmängd av konserver

		Samtliga hushåll		Stockholm		Orter m. över 25 000 inv.		Orter m. mindre än 25 000 inv.	
	Antal hushåll:	418		66		145		207	
	Antal hushåll med inläggningar:	354		49		118		187	
	Inläggningar av	Ant. hush. m. resp. inl.	kg	Ant. hush. m. resp. inl.	kg	Ant. hush. m. resp. inl.	kg	Ant. hush. m. resp. inl.	kg
1	Björnbär	40	149	0	—	21	70	19	79
2	Blåbär	260	1 923	30	176	76	491	154	1 256
3	Hallon	208	1 062	44	81	58	233	106	748
4	Hjortron	1	1	1	1	0	—	0	—
5	Jordgubbar	121	520	11	42	45	168	65	310
6	Krusbär	77	276	11	29	30	113	36	134
7	Körsbär	96	424	22	30	22	109	52	285
8	Lingon	332	4 001	46	354	115	1 233	171	2 414
9	Nypon	35	94	0	—	14	38	21	56
10	Röda vinbär	73	229	6	31	33	86	34	112
11	Rönnbär	1	1	0	—	0	—	1	1
12	Slånbär	29	91	0	—	12	26	17	65
13	Svarta vinbär	130	676	18	97	45	220	67	359
14	Tranbär	1	1	0	—	0	—	1	1
15	Apelsiner	26	116	2	6	12	74	12	36
16	Plommon	76	286	10	29	26	99	40	158
17	Päron	105	496	5	19	41	197	59	280
18	Rabarber	54	204	7	11	25	114	22	79
19	Äpplen	239	1 698	33	190	66	379	140	1 129
20	Blomkål	2	7	0	—	1	5	1	2
21	Bönor	28	95	9	20	12	45	7	30
22	Gurkor	121	650	9	39	43	294	69	317
23	Lök	10	15	0	—	3	4	7	11
24	Morötter	14	39	0	—	8	20	6	19
25	Svamp	21	69	0	—	11	37	10	32
26	Tomater	48	98	4	7	16	47	28	44
27	Ärter	11	42	0	—	4	12	7	30
28	Rödbetor	21	61	1	1	2	7	18	53
29	Blandade inläggningar	113	950	26	246	39	300	48	404
30	Summa	**2 296**	**14 274**	**295**	**1 409**	**780**	**4 421**	**1 218**	**8 444**
31	Per hushåll, kg	—	34·1	—	21·3	—	30·5	—	40·8

Såsom framgår av ovanstående var mängden av inläggningar av C-vitaminrika frukter, bär och grönsaker, såsom hallon, hjortron, jordgubbar, nypon, vinbär, tomater o. s. v. i allmänhet mycket obetydlig.

Konservmängdens fördelning efter använda råvaror i procent.

	%		%		%
Björnbär	1·0	Slånbär	0·6	Bönor	0·0
Blåbär	13·5	Tranbär	0·0	Gurkor	4·6
Hallon	7·4	Vinbär, röda	1·6	Lök	0·1
Hjortron	0·0	Vinbär, svarta	4·7	Morötter	0·3
Jordgubbar	3·6	Apelsiner	0·8	Svamp	0·5
Krusbär	1·9	Plommon	2·0	Tomater	0·7
Körsbär	3·0	Päron	3·5	Ärter	0·3
Lingon	28·0	Rabarber	1·4	Rödbetor	0·4
Nypon	0·7	Äpplen	11·9	Blandade inläggningar	6·7
Rönnbär	0·0	Blomkål	0·0	Övriga	0·8

i vissa grupper av hushåll.

Östra Sverige		Småland o. öarna		Södra Sverige		Västra Sverige		Norra Sverige		
146		40		85		113		34		
123		37		73		92		29		
Ant. hush. m. resp. inl.	kg	Ant. hush. m. resp. inl.	kg	Ant. hush. m. resp. inl.	kg	Ant. hush. m. resp. inl.	kg	Ant. hush. m. resp. inl.	kg	
3	7	0	—	22	77	15	65	0	—	1
93	554	31	308	41	210	68	543	27	308	2
70	348	28	153	32	136	49	281	29	144	3
1	1	0	—	0	—	0	—	0	—	4
42	160	16	89	17	92	36	138	10	41	5
27	96	5	26	19	70	17	55	9	29	6
38	128	16	44	14	124	27	121	1	7	7
119	1 268	37	573	59	536	88	1 021	29	603	8
18	69	3	6	13	17	0	—	1	2	9
24	99	16	40	7	13	21	59	5	18	10
0	—	1	1	0	—	0	—	0	—	11
12	53	1	4	2	7	14	27	0	—	12
44	241	19	90	29	162	32	139	6	44	13
0	—	1	1	0	—	0	—	0	—	14
9	29	1	4	5	43	9	32	2	8	15
21	57	8	43	31	125	14	57	2	4	16
30	135	16	99	26	124	29	124	4	14	17
20	57	2	2	16	81	14	59	2	5	18
87	685	29	217	35	189	62	435	26	172	19
1	2	0	—	0	—	1	5	0	—	20
15	56	0	—	8	23	3	10	2	6	21
35	108	16	84	42	347	22	92	6	19	22
2	3	2	6	3	3	3	3	0	—	23
3	5	1	2	5	14	4	13	1	5	24
10	30	1	1	2	13	5	15	3	10	25
15	20	10	17	11	28	10	28	2	5	26
1	3	3	15	3	10	4	14	0	—	27
4	17	6	13	4	10	6	17	1	4	28
37	239	21	137	21	224	30	323	4	27	29
781	**4 470**	**290**	**1 975**	**467**	**2 678**	**583**	**3 676**	**172**	**1 475**	30
—	*30·6*	—	*49·4*	—	*31·5*	—	*32·6*	—	*43·4*	31

Den genomsnittliga mängden inläggningar i samtliga hushåll framgår av tab. 2. Storleken av förråden växlar rätt avsevärt mellan städer av olika storlek. De äro minst i Stockholm med 21·3 kg och störst i de små orterna med över 40 kg. I norra Sverige samt Småland och öarna äro inläggningarnas mängd större än i övriga delar av riket. De angivna skiljaktigheterna bibehållas men bliva mindre, om mängderna som i tab. 3 hänföras endast till de familjer, som uppgivit sig inneha förråd av inläggningar. Olikheterna mellan orter i skilda delar av Sverige förändras emellertid, om inläggningar av lingon och blåbär frånräknas. Medeltalet av andra inläggningar än av lingon och blåbär blir för hela riket 23·6 kg, för östra Sverige 21·4 kg, för Småland och öarna 29·6 kg, för södra Sverige 26·3 kg, för västra Sverige 23·0 samt för

Tab. 2. Genomsnittlig mängd, kg, inläggningar i samtliga hushåll.

Råvara	Stockholm	Övriga större städer	Mindre städer	Östra Sverige	Småland o. öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtl. hushåll
Blåbär	2·7	3·4	6·1	3·8	7·7	2·5	4·8	9·1	4·6
Hallon	1·2	1·6	3·7	2·4	3·8	1·6	2·5	4·2	2·5
Jordgubbar	0·6	1·2	1·5	1·1	2·2	1·1	1·2	1·2	1·2
Lingon	5·4	8·5	11·6	8·7	14·3	6·3	9·9	17·7	9·6
Vinbär, röda	0·5	0·6	0·5	0·7	1·0	0·2	0·5	0·5	0·6
Vinbär, svarta	1·5	1·5	1·7	1·7	2·2	1·9	1·2	1·3	1·6
Äpplen	2·9	2·6	5·5	7·7	5·4	2·2	3·8	5·1	4·1
Övriga inläggningar	6·5	11·1	10·2	4·5	12·8	15·7	8·7	4·3	9·9
Samtliga inläggningar	**21·3**	**30·5**	**40·8**	**30·6**	**49·4**	**31·5**	**32·6**	**43·4**	**34·1**

norra Sverige 19·6 kg. I detta fall kommer norra Sverige med den minsta mängden per hushåll. Även om de typiska skogsbären frånräknas, kommer Stockholm att ligga lägst, då hushållen ordnas efter orternas storlek. Lingon utgöra i samtliga hushållsgrupper den relativt största mängden av samtliga inläggningar. Procentsiffran växlar från 25·1 i Stockholm till 40·7 i norra Sverige. För blåbär äro motsvarande tal 12·5 och 20·8. I norra Sverige utgöra sålunda dessa båda bär mer än 60 % av samtliga inläggningar, i Stockholm ej fullt 40 %.

Den största delen av hushållens förråd utgöres av sylt, som representerar ej mindre än 47·2 % av samtliga inläggningsformer. Därefter följer saft med 26·5 %. Mos utgör 13·4 % och i hermetiska kärl steriliserade produkter 11·6 %. Torkning förekommer endast undantagsvis. Det vore önskvärt, om den hermetiska konserveringen kunde tagas i ökad användning vid konservering av C-vitaminrika bär och frukter, enär denna metod torde vara bäst ägnad att bevara C-vitaminet.

Tab. 3. Genomsnittlig mängd inläggningar i de 354 hushåll, där sådana förekomma.

Råvara	Stockholm	Övriga större städer	Mindre städer	Östra Sverige	Småland o. öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtl. hushåll
Blåbär	3·6	4·2	6·7	4·5	8·3	2·9	5·9	10·6	5·4
Hallon	1·7	2·0	4·1	2·8	4·1	1·9	3·1	5·0	3·0
Jordgubbar	0·9	1·4	1·7	1·3	2·4	1·3	1·5	1·4	1·5
Lingon	7·2	10·4	12·9	10·2	15·5	7·3	11·1	20·8	11·3
Vinbär, röda	0·6	0·7	0·6	0·8	1·1	0·2	0·6	0·6	0·6
Vinbär, svarta	2·0	1·9	1·9	1·9	2·4	2·2	1·5	1·5	1·9
Äpplen	3·9	3·2	6·0	5·5	5·9	2·6	4·7	5·9	4·8
Övriga inläggningar	8·8	13·7	11·3	9·1	13·7	18·1	11·6	5·2	11·8
Samtliga inläggningar	**28·7**	**37·5**	**45·2**	**36·1**	**53·4**	**36·5**	**40·0**	**51·0**	**40·3**

Sättet för råvarans förvärvande. Hushållen ha även lämnat uppgift om huruvida råvarorna inköpts, skördats i egen trädgård, plockats vilda eller erhållits som gåva. Dessa frågor om råvarornas förvärvande belysas av tab. 4. I större städer ha råvarorna motsvarande 51·7 % av inläggningarna erhållits

Tab. 4. Procentuell fördelning av konservmängden efter råvarans förvärvande.

	Inköp	Egen trädgård	Plockade vilda	Gåva	Utan uppgift	Summa
Hushåll i Stockholm	43·5	22·2	22·5	5·5	6·3	100·0
» » större städer	51·7	13·2	21·9	5·8	7·4	100·0
» » mindre städer	32·4	19·4	38·9	6·6	2·7	100·0
Samtliga hushåll	38·9	17·8	32·6	6·3	4·4	100·0

genom inköp. Motsvarande tal för mindre orter är 32·4 %. Hushåll i mindre städer och orter ha i stor utsträckning använt produkter, som plockats vilda. Ej mindre än 38·9 % av deras konservförråd ha erhållits på så sätt. I genomsnitt ha råvarorna till omkring 18 % av förråden skördats i egen trädgård. Omkring 6 % ha erhållits som gåva.

Konservernas kalori- och vitaminvärde. Det är givetvis av stort intresse att söka uppskatta konservernas betydelse ur näringssynpunkt för de hushåll, som haft dylika. Med hjälp av tidigare kända värden på konservers kalorivärde kan den totala mängden beräknas till omkring 73 000 kalorier per hushåll eller omkring 23 000 kalorier per konsumtionsenhet. Antages konservförrådet vara avsett för ett halvt års förbrukning, skulle varje konsumtionsenhet sålunda från detsamma kunna erhålla i genomsnitt omkring 130 kalorier per dag, utgörande något mer än 4 % av kaloribehovet. Även C-vitamintillförseln torde tämligen väl kunna uppskattas. Under senvintern 1940 utförde nämligen statens institut för folkhälsan ett stort antal bestämningar av olika hemkonservers halt av askorbinsyra. Som exempel på de värden man därvid fann i fråga om C-vitaminhalten, uttryckt i mg per 100 gram av de olika konserverna, må nämnas: apelsinsaft 5·0—5·5, hallonsylt 1·1—8·2, hjortronsylt 3·3—38·0, krusbärsgelé 5·0, nyponsylt 277·0, torkade nypon 431·0—504·0, rönnbärssylt 19·5, tomatpuré 0·1—3·0, sylt av röda vinbär 4·7—17·8, sylt av svarta vinbär 42·3—62·9, saft av svarta vinbär (1·5) 10·0—72·7 och äppelmos 0·1—0·3. Användas härvid erhållna värden, finner man, att totala askorbinsyremängden per hushåll i samtliga inläggningar uppgår till 608 mg eller 192 mg per konsumtionsenhet. Räknat per konsumtionsenhet och dag motsvarar detta sålunda under ett halvt år knappt 0·9 mg, utgörande ej fullt 2 % av askorbinsyrebehovet. Det genom dessa beräkningar erhållna värdet på C-vitamintillförseln är emellertid med säkerhet för lågt. De använda analysvärdena hänföra sig nämligen endast till askorbinsyrehalten. Däremot har ingen hänsyn tagits till konservernas halt av dehydroaskorbinsyra, vilken i kroppen torde kunna utnyttjas som askorbinsyra. Hur stor mängden av dehydroaskorbinsyra är, kan dock icke ens gissningsvis angivas. Man torde emellertid icke göra sig skyldig till någon överdrift, om man antager, att hemkonserverna troligen spela ungefär lika stor roll för C-vitamintillförseln som för kaloritillförseln. Genom ett bättre val av lämpliga råvaror och genom införande av ändamålsenliga konserveringsmetoder för C-vitaminrika produkter torde emellertid hemkonservernas betydelse i förstnämnda avseende icke obetydligt kunna höjas.

Ernst Abramson.

Indexlöneregleringarna i Danmark och Norge.

Efter förhandlingar mellan huvudorganisationerna infördes reglering av arbetslönerna efter levnadskostnadsindex i Danmark den 30 oktober 1939[1] och i Norge den 4 januari 1940.[2] Avsikten var, att inför en period av väntade prisstegringar anpassa lönerna efter priserna samt skapa arbetsro för industrin under krigstidens påfrestningar.

Danmark. Den normala utlöpningstiden för flertalet avtal var den 1 mars 1940. Man ville emellertid icke invänta denna tidpunkt för anpassande av lönerna efter ev. ökade levnadskostnader, utan upptog frågan om lönereglering enligt index vid möte mellan parterna redan den 15 september 1939. Sedan enighet under ledning av statens förlikningsman uppnåtts i slutet av oktober samma år, trädde den nya överenskommelsen i kraft den 13 november. Genom denna förlängdes alla avtal med utlöpningstid den 1 mars 1940 till den 1 mars 1941. Överenskommelsen, som berörde omkring 350 000 arbetare, godkändes vid fackföreningarnas omröstning med 205 095 röster mot 60 704 och vid arbetsgivarnas omröstning med 565 röster mot 37.

Det nya avtalet innebar, att en löneregleringskulle företagas på grundval av det officiella levnadskostnadsindex (det s. k. pristallet)[3] för oktober 1939, så att för varje poäng, varmed indextalet över- eller underskred det indextal, som senast låg till grund för löneberäkningarna, de manliga arbetarnas löner skulle höjas med 0·85 öre per timme, de kvinnligas med 0·55 öre och de minderårigas med 0·35 öre. Med utgångspunkt från en medellön om kr. 1·58 för män och 0·95 per timme för kvinnor erhölls härigenom vid varje utjämningstillfälle full kompensation för den inträdda prisstegringen. Utjämning skulle dock endast företagas i det fall att indexförändringen var minst 3 poäng och under denna förutsättning en gång i kvartalet på grundval av det för januari, april, juli och oktober 1940 samt januari 1941 beräknade index.

Uppgörelsen gavs retroaktiv verkan. I allmänhet hade lönerna senast fastställts vid en tidpunkt, då index var 184, medan det vid överenskommelsen gällande indextalet var 190. Lönestegringen för de vid 184 poäng fastställda lönerna blev 5·1 öre per timme för män, 3·3 öre för kvinnor och 2·1 öre för minderåriga. Ett dyrtidstillägg lämnades därför omedelbart om 2·45, 1·58 och 1·01 kr. per vecka till resp. män, kvinnor och minderåriga.

Vid tidigare lönerörelser av detta slag ha vanligen använts procentuella

[1] Se Soc. Medd. årg. 1939, sid. 804 och 1940, sid. 378.
[2] » » » » 1940, sid. 35.
[3] Det statistiske Departement beräknar prisförändringarnas inflytande på grundval av en hushållsbudget, vars sammansättning senast ändrades efter en konsumtionsundersökning år 1931. Sedan 1938 beräknas talen med 1935 som basår, men totalsiffror angivas även med juli 1914 och år 1931 som bas. I budgeten ingå födoämnen kläder hyra, bränsle och lyse, skatter, kontingenter m. m.

tillägg till de personliga lönerna. Dylika krävdes även i början av förhandlingarna från landsorganisationens sida. Liksom i Sverige kom emellertid dyrtidstillägget i Danmark att bli ett fast tillägg, vilket betydde, att de sämre avlönade arbetarna fingo ett procentuellt högre tillägg än de bättre ställda.

I början av år 1940 kritiserades indexregleringen från arbetsgivarhåll och den starka stegringen i aprilprisindex i samband med krigshändelserna i landet i början av april skärpte denna kritik. Index hade stigit från 203 i januari till 222 i april. Emellertid nedsattes vid löneberäkningarna detta tal med 4 poäng till följd av en lag den 27 mars 1940, vari bestämdes, att Det Statistiske Departements levnadskostnadsindex vid användning i alla överenskommelser, som innehöllo avtal om indexregleringar, skulle nedsättas med det antal poäng, som motsvarade stigningen till följd av ökningar såväl i den direkta skatten som på grund av de i lagen den 27 mars beslutade avgifterna.[1] Aprilregleringen medförde likväl en löneökning, som för män blev i genomsnitt 6·12 kr. per vecka, för kvinnor 3·96 kr. och för minderåriga 2·53 kr. Det framhölls från arbetsgivarhåll, att företagen ej kunde bära dylika löneökningar, och i slutet av maj gjordes ett försök att uppskjuta utbetalningen av lönetilläggen. Dessa utbetalades emellertid, men genom krislagstiftningen den 30 maj suspenderades det nya indextalet som lönereglerande faktor. Senast veckan efter lagens ikraftträdande skulle januariindextalet vara gällande vid beräkningen av alla löner, som reglerades efter levnadskostnadsindex. Lagen gäller till den 1 mars 1941, då den mellan huvudorganisationerna avslutade överenskommelsen upphör att gälla. För att kompensera upphävandet i fortsättningen av indexlöneregleringen infördes samtidigt en lag om varupriser, varigenom tidigare bestämmelser skärptes för att hindra prisstegringar.

Levnadskostnadsindex i Danmark och Norge januari 1939—juli 1940.

Danmark		Norge[2]	
1939	1940	1939	1940
jan. . . . 183	jan. . . . 203	jan. . . . 169	juli . . . 173	jan. . . . 183
april . . 183	april . . 222	febr. . . 170	aug. . . 172	febr. . . 187
juli . . . 183	juli . . . 233	mars . . 170	sept. . . 173	mars . . 194
okt. . . . 190		april . . 171	okt. . . . 176	april . . 196
		maj . . . 171	nov. . . 179	maj . . . 198
		juni . . . 172	dec. . . . 183	juni . . 198
				juli . . . 199

Norge. Det officiella levnadskostnadsindex höll sig under de första månaderna år 1939 omkring 170. För september till november steg det till resp. 173, 176 och 179. Stegringen från den prisnivå, då avtalen senast prolongerades (februari 1939), var i november 9 poäng eller ungefär 5 %.

[1] Tull-, tillverknings- och omsättningsavgifter på manufakturvaror, tobak, öl och spritdrycker m. m.

[2] Det norska indextalet är baserat på en hushållsboksundersökning år 1927—28 avseende genomsnittsförbrukningen i 135 arbetarfamiljer. Priser insamlas fortlöpande genom ombud i 31 städer. Det är endast priserna på matvaror och bränsle, som upptas varje månad. För hyra, kläder, gas och elektricitet, dryckesvaror, tobak och andra utgifter inhämtas uppgifter endast varje kvartal i mars, juni, september och december. Siffrorna anges med 1938 som basår, men totalsiffran även med juli 1914 som bas. Index uträknas såväl med som utan fackföreningskontingent. I ovan angivna siffror är kontingenten ej inräknad.

I mitten av oktober förra året började kraven på dyrtidskompensation göra sig gällande. Det skedde främst vid avtalsförhandlingar inom transportfacket, där det genom skiljedom den 12 december fastställdes, att dyrtidstillägg om i genomsnitt 5 % å dittillsvarande löner skulle givas. Om levnadskostnadsindex den 15 mars och 15 juni steg eller sjönk minst 3 %, skulle alla löner ändras uppåt eller nedåt med ett procenttal, som motsvarade $^3/_4$ av ändringen i indextalet räknat från 15 november 1939. Dessa bestämmelser skulle fortfara att gälla till 31 oktober 1940, om de icke uppsades 2 månader dessförinnan.

För återstående avtal ingicks den 4 januari en överenskommelse berörande c:a 200 000 arbetare, varigenom erhölls full kompensation för prisstegringen intill den 15 december 1939. Ett dyrtidstillägg utgick omedelbart, utgörande för vuxna manliga arbetare ett öre per arbetstimme för varje poäng, som prisindex den 15 december 1939 ökat i förhållande till indextalet 171. Motsvarande tillägg för vuxna kvinnor var 0·63 öre per arbetstimme. Utgångspunkt var en genomsnittlig lön om kr. 1·71 för män resp. 1·08 för kvinnor. Då index den 15 december utgjorde 183, erhöllo alltså manliga arbetare genast ett tillägg om 12 öre och kvinnliga ett tillägg om 8 öre per arbetstimme.

Vid en stegring i index den 15 mars och 15 juni om minst 5 poäng i förhållande till den senaste regleringen, skulle lönerna i samtliga avtal höjas eller sänkas för varje poäng med 0·75 öre per timme för män och 0·47 öre för kvinnor. Vissa arbetargrupper erhöllo i stället ett procenttillägg på den ordinarie lönen motsvarande indexökningen, nämligen städerskor, tidningsbud, lärlingar, minderåriga, sjöfolk, funktionärer, hotell- och restaurangpersonal m. fl. För dessa skulle likaledes full kompensation lämnas för prisstegringen intill den 15 december och tillägget (eller nedsättningen) därefter utgöra $^3/_4$ av stegringen (eller nedgången) i indextalet den 15 mars och 15 juni.

Om index den 15 oktober 1940 visade en stegring (eller en sänkning) på minst 5 poäng i förhållande till index den 15 juni 1940, kunde var och en av de två huvudorganisationerna kräva, att förhandlingar skulle upptagas om löneregleringen inom den ram, som ändringen i prisindex betingade. Skulle härvid enighet icke uppnås mellan parterna, voro de berättigade att uppsäga de enskilda avtalen med en månads varsel. Om däremot en reglering på grundval av index den 15 oktober 1940 ägde rum, skulle förhandlingar upptagas om den fortsatta löneregleringen. Om dessa förhandlingar icke förde till något resultat, skulle var och en av parterna ha möjlighet att uppsäga överenskommelserna till 1 april 1941.

Vid förhandlingarna hade från landsorganisationens sida begärts full kompensation för prisstegringarna. Till det slutliga avgörandet för $^3/_4$ kompensation torde ha medverkat dels skiljedomsutslaget i transportfacket, dels det vid denna tid (den 16 december 1939) avslutade svenska ramavtalet, vari kompensation till $^3/_4$ lämnades (Soc. Medd. årg. 1939 sid. 857).

Händelserna i början av april medförde en hel del svårigheter för produktionen, varför arbetsgivarna önskade bliva fria från överenskommelsen. En del av dem ansågo sig lösta från sina förpliktelser, då kriget kunde betraktas som force majeure. Den 11 april fingo emellertid företagen genom

cirkulär från myndigheterna uppmaning att genomföra också det nya dyrtidstillägget enligt marsindex i enlighet med överenskommelsen i januari. Den sista höjningen var 11 poäng, från 183 i december till 194 i mars, och medförde ett tillägg om 8 öre för vuxna manliga arbetare och 5 öre för vuxna kvinnliga arbetare per timme. Under april förhandlades mellan parterna, varvid arbetarna motsatte sig slopandet av indexregleringen tills vidare. De förordningar om nya förhandlingsbestämmelser,[1] som utfärdades i april och maj, förändrade situationen. Efter förhandlingar mellan organisationerna träffades inför riksförlikningsmannen en uppgörelse, som godkändes av socialdepartementet. Uppgörelsen gick ut på, att indexlöneregleringen i fortsättningen skulle slopas, men att de dyrtidstillägg, som utgivits på grundval av index den 15 mars 1940 (194) skulle bibehållas. Däremot bortföll det i januari 1940 givna dyrtidstillägget, som för män utgjorde 12 öre och för kvinnor 8 öre per timme, samt tillägget om 7 % för de fack, som erhöllo procenttillägg. Beträffande samtliga överenskommelser bortföll sålunda den del av dyrtidstillägget, som täckte prisstegringen från 171 till 183 poäng, medan den del, som täckte ökningen från 184 till 194 poäng, fick bibehållas. Detta innebar, att det förut nämnda tillägget om 8 öre för män och 5 öre för kvinnor bibehölls, samt att penninglönen i fortsättningen fastställdes på den sålunda uppnådda nivån.

[1] Se Soc. Medd. årg. 1940, sid. 556.

Konsumtionsutgifter i Förenta staterna.

I Förenta staterna ha under de senaste åren pågått ett par omfattande undersökningar rörande levnadsvillkor och hushållsvanor inom olika samhällsgrupper, av vilka den ena kommit till användning bl. a. vid ett intressant försök att beräkna praktiskt taget hela nationens samlade utgifter för olika konsumtiva ändamål. Sedan hushållsbudgeter anskaffats eller beräknats för ett tillräckligt antal konsumentgrupper — såsom familjer av olika sammansättning, med olika inkomst och yrke, av olika ras och boende i skilda delar av landet — och folkmängden indelats i motsvarande grupper, kunde som slutresultat en utgiftsbudget för hela nationen beräknas.

Den ena av de nämnda budgetundersökningarna avser c:a 16 000 arbetarfamiljer i 55 städer och har utförts av Förenta staternas arbetsstatistiska byrå (Bureau of labor statistics). Den andra har verkställts av samma byrå i samverkan med jordbruksdepartementets hushållsekonomiska byrå (Bureau of home economics). Denna konsumtionsundersökning, som ej avser enbart löntagare utan även farmare, hantverkare o. dyl., grundar sig på uppgifter om inkomsterna för c:a 300 000 familjer i 51 städer, 140 andra tätorter och 66 jordbruksdistrikt och detaljerade uppgifter om utgifter för olika ändamål från c:a 50 000 av dessa hushåll. Av undersökningen rörande enbart arbetarhushåll ha hittills en del preliminära uppgifter för olika ortsgrupper publicerats i »Monthly labor review», medan den allmänna konsumtionsundersökningens huvudresultat framlagts av »National resources committee» i ett par publikationer, av vilka den ena behandlar inkomsterna och den andra utgifterna inom olika konsumentgrupper. För sistnämnda arbete[1] skall här lämnas en kortfattad redogörelse.

Hushållsbudgetundersökningens utförande. Publikationen bygger på av agenter genom intervjuer insamlade uppgifter från ett mycket stort antal familjer angående dessas utgifter under en tolvmånadersperiod åren 1935—1936. Uppgifterna fördelas på 17 utgiftsposter: föda, bostad, hemmets skötsel (vari inbegripes bränsle, telefon och all slags avlönad hjälp), vidare beklädnad, egen automobil, sjukvård, rekreation, inventarier, personlig hygien, tobak, andra transportmedel, böcker och tidningar, barnens uppfostran, övriga konsumtionsutgifter, besparingar, gåvor samt skatter.

Undersökningen om konsumenternas utgifter utfördes, som nämnts, under inseende av National resources committee genom de federala byråerna för arbetsstatistik och hushållsekonomi, varvid den förra byrån genomförde undersökningen för städerna, medan den senare behandlade landsbygden. Orterna hade utvalts så att de representerade alla betydelsefullare grader av stadsbebyggelse och de viktigaste typerna av lantbruk. I enlighet härmed uttogos

[1] Consumer expenditures in the United States. National resources committee. Washington 1939.

undersökningsorterna från fem regioner, nämligen Nya England, norra centralstaterna, sydstaterna samt staterna i Klippiga bergen och på kontinentens nordvästkust. Konsumtionsuppgifterna inhämtades i trenne etapper. Först uttogos stickprovsvis vissa familjer på varje utvald ort, varefter genom personliga besök upplysningar anskaffades om familjens storlek, ras och härstamning. Bland dessa närmare 670 000 hushåll utvaldes sedan inemot hälften att lämna uppgifter om sina inkomster m. m. under undersökningsåret. Dessa familjer skulle — utom i New York, Columbiadistriktet och sydstaterna, där även negerhushåll undersöktes — vara av infödd vit härstamning samt under hela undersökningsåret ha bestått av minst två personer. För alla dessa c:a 315 000 hushåll inhämtades upplysningar om inkomst, yrke, familjens sammansättning och bostad. Den tredje etappen innebar, att man uttog ett antal familjer, som ej mottagit något som helst offentligt understöd under året eller haft mer än en inneboende eller inackorderad, att lämna detaljerade uppgifter om utgifter för familjens konsumtion. På landsbygden medtogos härvid endast »rena» farmarfamiljer, d. v. s. familjer, vilkas huvudsakliga inkomst kom från lantbruket. Det kan här inskjutas, att man i utgiftsbudgeterna inräknat, förutom de kontanta utgifterna, även värdet av egen bostad och av självproducerade livsmedel, ett förhållande som givetvis har särskild betydelse, då fråga är om farmarnas hushållning. Sammanlagt erhöllos på detta sätt för c:a 50 000 familjer användbara detaljerade utgiftsbudgeter.

Särskilda åtgärder hade vidtagits för att göra undersökningen så tillförlitlig som möjligt. Uppgiftsinsamlarna hade utbildats genom kurser på två à tre veckor. Förutom dessa agenter funnos universitetsbildade kontrollanter med vana vid sociala undersökningar, vilka var och en särskilt undersökte var åttonde—tionde uppgiftslämnare. En mera formell kontroll på primäruppgifternas tillförlitlighet utövades vid bearbetningen därigenom att alla formulär kasserades, där utgifterna överstego inkomsterna, på landet med mer än 10·49 % och i stad med mer än 5·49 %.

De inkomna och granskade utgiftsbudgeterna bearbetades sedan orts- och regionvis efter inkomstnivån i olika familje-, yrkes- och rasgrupper. För vissa inkomstgrupper och familjetyper, som icke voro tillräckligt representerade i primärmaterialet, beräknades genom inter- eller extrapolering särskilda budgeter, varvid vissa antaganden rörande sambandet mellan inkomsten och de olika utgiftsposterna kommo till användning. Därefter sammanslogos budgeterna till 33 grupper, 15 för städerna och 18 för landsbygden. Vidare fördelades de inkomna uppgifterna efter yrke, varvid mera betydande olikheter i utgiftsbudgeterna befunnos föreligga endast mellan arbetare å ena sidan och övriga yrken å den andra. Slutligen fördelades hushållen efter storlek i trenne grupper, nämligen hushåll om 2, 3—6 och mer än 7 personer. Tillhopa erhöllos 99 grupper av familjehushåll.

Ett besvärligt problem var att klarlägga utgiftsbudgeterna för enpersonshushåll. Man måste här tillgripa andra undersökningar, nämligen dem som verkställts i Chicago och Portland 1935—1936, i Pennsylvania 1934—1935

samt i Washington 1932—1933, ävensom K. F. U. K:s förslag till budget för kvinnliga affärsanställda år 1931. På grund av materialets knapphet — dock funnos 865 utgiftsbudgeter — ansågs icke denna del av undersökningen lika representativ som den del, som gäller familjerna. Av detta skäl kunde man ej upprätta olika budgeter för ensamstående personer med skilda yrken, ras eller bosättningsort utan fick nöja sig med att upprätta en utgiftsbudget för män och en för kvinnor inom var och en av 20 inkomstgrupper. Man arbetade alltså med sammanlagt 40 hushållsgrupper för enpersonshushållen.

Folkmängdens fördelning på konsumentgrupper. Nästa steg i beräkningarna var att fördela Förenta staternas befolkning på konsumentgrupper svarande mot de grupper, vilkas utgiftsbudgeter voro kända genom budgetundersökningarna.

Genom folkräkningarna kände man befolkningens fördelning efter ras, yrke, inkomst, familjetyp och bostadsort. I stora drag angivet funnos 29·4 milj. familjehushåll (innehållande 116 milj. personer) och 10·1 milj. enpersonshushåll, vartill kom ett antal kollektivhushåll (militära förläggningar, sjukhus o. s. v.) med sammanlagt c:a 2 milj. personer, vilka sistnämnda (mindre än 2 % av hela folkmängden) i allmänhet lämnats utanför beräkningarna.

De 29·4 milj. familjehushållen fördelades efter inkomst, familjetyp o. s. v. på ovannämnda 99 hushållsgrupper, varvid dock vissa förenklande antaganden måste göras beträffande grupper, som icke ingått i budgetundersökningarna. Sålunda antogos utlandsfödda familjer ha i huvudsak samma utgifter som infödda på samma inkomstnivå. På liknande sätt förfors med familjer, som icke innehöllo både man och hustru, negerfamiljer i sådana områden, där inga budgeter hämtats från färgade o. s. v. Familjer, som uppgåvo sig ej ha haft några inkomster under undersökningsåret, antogos ha haft ungefär samma utgifter som de, vilka befunno sig i lägsta inkomstklassen. Inga utgiftsbudgeter hade anskaffats från familjer, som åtnjöto någon som helst form av offentligt understöd. En tidigare undersökning hade emellertid visat, att familjer, som erhöllo understöd, i allmänhet gåvo ut 12·5 % mer än sin redovisade inkomst, och man placerade dem därför i motsvarande högre inkomstgrupp av icke-understödstagare.

De ensamstående personerna fördelades därefter på de 40 ovannämnda hushållsgrupperna för enpersonshushåll, varvid, liksom beträffande familjehushållen, vissa förenklande antaganden måste göras beträffande folkgrupper, som ej voro tillräckligt representerade i budgetmaterialet.

Resultatet. Av huvudresultaten av denna amerikanska konsumtionsundersökning må här anföras följande. Det har beräknats, att Förenta staternas c:a 29·4 milj. familjer och 10·1 milj. enpersonshushåll 1935—1936 hade en sammanlagd årsinkomst på närmare 59·3 miljarder dollars (eller 1 502 dollars per hushåll). Av dessa inkomster användes c:a 85 % eller 50·2 miljarder dollars till konsumtionsutgifter och c:a 5 % till gåvor och skatter,

Utgiftsbudgeter för hushållen i Förenta staterna år 1935—1936.

Utgiftsposter	Summa utgifter i milj. dollars (samtl. hush.)	Utgifterna i % av inkomsten						Familje- o. enpersonshushållens andelar (i %) av hela utg. för olika ändamål	
		Samtliga hush.	Familjehush.	Enpersonshush.	Hushåll med en årsinkomst av			Familjehush.	Enpersonshush.
					under 780 doll.	780—1 450 doll.	1 450 doll. o. däröv.		
Konsumtion									
Föda o. dryckesvaror	16 865	28·5	28·8	27·2	50·2	37·5	21·7	81·3	18·7
Bostad	9 506	16·0	15·3	19·2	24·4	18·5	13·8	76·7	23·3
Hemmets skötsel	5 285	8·9	10·0	4·5	11·4	10·0	8·1	90·1	9·9
Beklädnad	5 261	8·9	8·7	9·7	10·0	9·5	8·5	78·6	21·4
Egen automobil	3 781	6·4	7·0	3·7	3·3	5·3	7·2	88·7	11·3
Sjukvård	2 205	3·7	4·0	2·9	4·3	3·9	3·6	84·9	15·1
Rekreation	1 643	2·8	2·5	3·7	1·8	2·6	3·0	74·0	26·0
Inventarier	1 422	2·4	2·9	0·3	1·8	2·6	2·4	97·7	2·3
Personlig hygien	1 032	1·7	1·7	1·7	2·5	2·1	1·5	80·5	19·5
Tobak	966	1·6	1·6	1·8	2·2	2·1	1·4	78·2	21·8
Andra transportmedel	884	1·5	1·0	3·7	2·4	1·7	1·3	52·4	47·6
Böcker m. m.	551	0·9	0·8	1·4	1·3	1·2	0·8	70·4	29·6
Barnens undervisning	506	0·9	0·9	0·4	0·5	0·6	1·0	89·3	10·7
Övriga utgifter	307	0·5	0·4	0·8	0·6	0·5	0·5	71·7	28·3
Summa konsumtion	50 214	84·7	85·6	81·0	116·7	98·1	74·8	81·3	18·7
Gåvor	2 178	3·7	2·8	7·4	} 2·8	3·7	6·1 {	60·8	39 2
Skatter	889	1·5	1·5	1·5				79·2	20·8
Besparingar	5 978	10·1	10·1	10·1	−19·5	−1·8	19·1	80·4	19·6
Summa	59 259	100	100	100	100	100	100	80·5	19·5

medan ungefär 10 % eller c:a 6 miljarder dollars sparades. Bland konsumtionsutgifterna kommo utgifter för föda och bostad i främsta rummet med 28·5 resp. 16·0 % av den totala inkomsten. Därefter kommo utgifter för hemmets skötsel (hemhjälp, inventarier o. dyl.) med 8·9 % samt för beklädnad med ävenledes 8·9 %. Anmärkningsvärt är, att utgifter för familjens bil kommo redan på femte plats i utgiftsbudgeten med 6·4 % (3·8 miljarder dollars), medan för »andra transportmedel» endast användes 1·5 % (884 milj. dollars). Denna sistnämnda post kom även efter utgiften för tobak, för vilken utgavs 1·6 % (c:a 1 miljard dollars). Allt detta framgår av tabellen, som också visar, huru inkomsterna disponerats av familjehushåll och enpersonshushåll samt av hushåll på olika inkomstnivå. Familjernas och de ensamståendes budgeter avvika, som man finner, i allmänhet icke i högre grad från varandra, vad beträffar den procentuella sammansättningen, vilket torde förklaras av att välståndet trots den olika försörjningsbördan varit ungefär detsamma inom de bägge grupperna. De ensamståendes inkomster voro sålunda lägre än familjehushållens eller i genomsnitt 1 151 mot 1 622 dollars per år. Typiska torde dock de observerade olikheterna i posterna hemmets skötsel, beklädnad, rekreation m. m. vara. Sparandets andelar av budgeterna voro lika för dessa bägge hushållsgrupper. Ser man därefter på de bägge kolumnerna längst till höger i tabellen, finner man, att familjehushållens livsmedelsutgift omfattat 81·3 % av hela nationens samlade livsmedelsutgifter

(med undantag för anstaltshushållens), medan enpersonshushållens utgift omfattat 18·7 %, vidare att familjehushållens bostadsutgift omfattat 76·7 % och enpersonshushållens 23·3 % av hela bostadsutgiften o. s. v. Av slutsumman ha familjehushållens budgeter tagit i anspråk 80·5 % och enpersonshushållens 19·5 %. I förhållande till sitt antal — 8 % av folkmängden (anstaltsmedlemmarna oräknade) — äga de ensamstående personerna alltså stor ekonomisk betydelse, uppenbarligen sammanhängande med att de samtliga äro vuxna personer.

Av nationens c:a 39 miljoner enskilda hushåll (familje- och enpersonshushåll) beräknades en tredjedel ha mindre än 780 dollars årlig inkomst, medan en annan tredjedel hade mellan 780 och 1 450 och den återstående tredjedelen mer än 1 450 dollars per år. Den genomsnittliga årsinkomsten för dessa tre inkomstgrupper var resp. 471, 1 076 och 2 959 dollars. Den grupp, som hade mindre än 780 dollars om året, gav ut omkring 7 miljarder för konsumtionsändamål (14 % av hela nationens konsumtionsutgifter) och överskred därigenom gruppens inkomstsumma med ungefär 19·5 % (1 miljard dollars). Den mellersta inkomstgruppen lade ut c:a 14 miljarder för konsumtionsändamål, eller 28 % av nationens utgifter för ändamålet. Medräknar man utgifter för gåvor och skatter, överskrida de redovisade utgifterna även här inkomsterna, vilket synes anmärkningsvärt. Enligt en uppgift skulle dock många hushåll vid tiden för undersökningen, trots den uppgående konjunkturen, ännu lida av sviter efter den tidigare ekonomiska depressionen. I den översta inkomstgruppen räckte inkomsterna väl till för utgifterna. Icke mindre än 29 miljarder dollars (58 % av nationens utgift) utgåvos här för konsumtionsändamål. Detta utgjorde emellertid ej mer än $^3/_4$ av gruppens inkomster, varför resterande fjärdedel kunde användas för gåvor och skatter samt besparingar. Väsensskilda utgiftsbudgeter funnos emellertid i gruppen. De sex miljoner hushåll, som hade mellan 1 450—2 000 dollars årlig inkomst, beräknades kunna spara 10 % av densamma, medan de 175 000 hushåll, som hade årliga inkomster på över 15 000 dollars, kunde avsätta 60 % för samma ändamål.

För icke mindre än 55 % av samtliga familjer överstego utgifterna de redovisade inkomsterna. Familjer med mindre än 500 dollars årlig inkomst uppgåvos i genomsnitt utbetala väsentligt mera än de bokförda inkomsterna. I inkomstklassen 1 000—1 250 dollars fanns även utgiftsöverskott, men detta höll sig vid ungefär 3 %. Först hos familjer med en inkomstnivå från 1 250—1 500 dollars började i genomsnitt de »negativa» besparingarna förvandlas till positiva. I medeltal sparades här 1 % av årsinkomsten, men procenttalet steg till c:a 21 på inkomstnivån 4 000—5 000 dollars och till mer än 50 för inkomster över 20 000 dollars.

Ovan påpekades, att familjehushållen och enpersonshushållen i genomsnitt sparade lika stor andel av sina inkomster. Undersökas dessa hushållstyper inkomstklass för inkomstklass, blir förhållandet likväl ett annat. I de lägre inkomstklasserna gåvo visserligen ensamma personer liksom familjer ut mer än den redovisade inkomsten. Dessa »negativa» besparingar försvunno emel-

lertid ungefär vid 1 000 dollarsgränsen. I dessa och följande inkomstlägen sparade ogifta och andra enpersonshushåll i allmänhet mera än familjerna. I inkomstnivån 1 750—2 000 dollars sparade ensamma personer c:a 10 % av inkomsten, medan familjerna lade undan 5 %. Motsvarande medeltal för enpersonshushåll i inkomstnivån 4 000—5 000 dollars var 25 % och för familjer 21 %.

Dessa och andra fakta rörande levnadskostnader och hushållsvanor i Förenta staterna belysas i detalj genom ett flertal tabeller och diagram, vilka visa dels huru enskilda hushåll med olika inkomst använda sina inkomster, dels hela folkets konsumtion i dess olika förgreningar.

Kortare meddelanden.

Svenskt förbund för sadelmakare och tapetserare. Ett nytt svenskt fackförbund börjar den 1 oktober i år sin verksamhet under namnet »Svenska sadelmakare- och tapetserareförbundet». Förbundet utgöres av de svenska medlemmarna i det hittillsvarande Skandinaviska sadelmakare- och tapetserareförbundet, som sedan åtskilliga år endast varit ett svenskt-danskt förbund. Därmed upphör det sista av de skandinaviska fackförbund, som framför allt voro aktuella under genombrottsperioden på 1890-talet, då organisationerna i respektive länder voro små och svaga. Frågan om en delning har länge varit på tal, och en dylik torde under alla förhållanden ha genomförts sommaren 1941 vid en planerad kongress, som emellertid uppskjutits. Krigshändelserna i Danmark medförde, att samarbetet icke kunde fortsätta, varför uppdelningen påskyndades. Förbundet omfattar f. n. c:a 3 700 svenska medlemmar.

Avtal för tjänstemän vid hotell och restauranger. Ett kollektivavtal mellan å ena sidan Sveriges arbetsgivareförening för hotell och restauranter samt restauranternas arbetsgivareförening och å andra sidan tjänstemannaförbundet för hotell och restauranger, det första kollektivavtalet mellan dessa parter, trädde i kraft den 1 oktober 1939. Enligt avtalet får arbetstiden per treveckorsperiod icke överstiga 177 timmar inkl. måltidsraster, vilka beräknas till $22^1/_2$ timmar per tre veckor, alltså en bruttoarbetstid per vecka om 59 timmar. Arbetstiden per dygn får endast i undantagsfall överstiga 11 timmar. Förutom regler för övertidsersättning innehåller avtalet inga löneöverenskommelser. Avtalet stadgar vidare en ledighetsdag per vecka, vilken om möjligt minst var sjunde vecka bör infalla på en söndag. Semester skall utgå enligt semesterlagens bestämmelser med en förlängning efter sex tjänstgöringsår om 50 %. Förlägges semestern till tiden 1 oktober—30 april, skall antalet semesterdagar ökas med 50 %, dock högst med 6 dagar. Vid säsongföretag, som endast ha öppet under sommarmånaderna, utgår en dags semester för varje full tjänstgöringsmånad, under förutsättning att anställningen varat minst tre månader. Kostersättning skall under semestern utbetalas med 2 kr. per dag. Beträffande uppsägningstiden stadgas att densamma för fast anställd personal vid uppsägning från arbetsgivarens sida skall vara 30 dagar och ökas till 60 dagar efter 5 års anställning och 90 dagar efter 10 års anställning. Vid uppsägning från den anställdes sida skall uppsägningstiden alltid vara 30 dagar. För tillfälligt anställda gäller en ömsesidig uppsägningstid om 8 dagar. Vidare finnas stadganden om sjuklön, om lön vid olycksfall i arbete, om fri läkar- och sjukhusvård i vissa fall m. m.

Avtalet äger tillämpning på kökschefer, hushållerskor, husfruar, hovmästare, kassörskor och lagermästare, med undantag av anställda, som utom naturaförmåner åtnjuta en årslön av i Stockholm 7 200 kr. och däröver, i Göteborg och Malmö 6 600 kr. och däröver samt å övriga orter 6 000 kr. och däröver. Undantagna från avtalet äro vidare restaurangchefer och föreståndare för hotell och restauranger samt även receptionschefer och portierer.

I anslutning till en undersökning inom socialstyrelsen år 1937 rörande vissa arbetstidsförhållanden inom hotell- och restaurangnäringen[1] ha inom styrelsen även arbetsvillkoren för hovmästare och kökschefer vid restauranger samt kassörskor vid restauranger och kaféer under hösten 1938 varit föremål för en särskild undersökning, vilken endast föreligger i maskinskrift. Då denna undersökning sålunda omfattar de personalgrupper, som avses i ovannämnda kollektivavtal, kan en kortfattad redogörelse för undersökningsresultaten vara av intresse.

Primäruppgifterna för undersökningen inhämtades genom utsändande av frågeformulär till 102 efter representativa grunder utvalda företag. Formulär avseende 351 anställda vid 80 företag inkommo och bearbetades.

Enligt de framkomna uppgifterna utgjorde *hovmästarnas* normala tjänstgöringstid, måltider inräknade, i genomsnitt per vecka inemot 61 timmar enligt arbetsgivarnas och något över 63 timmar enligt personalens uppgifter, medan den faktiska arbetstiden var 1—2 timmar längre, om även extra tjänstgöring inräknades. Den kortaste normala veckoarbetstid, som redovisades av arbetsgivarna beträffande denna personalgrupp, var 51·5 timmar och den längsta 69·0 timmar. För *kökscheferna* utgjorde den normala arbetstidslängden i genomsnitt 60 timmar enligt arbetsgivarna och 62 timmar enligt personalen. För denna grupp var arbetstiden 1—1½ timme längre, om extra tjänstgöring inberäknades. Från arbetsgivarna uppgavs, att den kortaste normala arbetstiden för kökscheferna var 48·0 timmar och den längsta 70·0 timmar. *Kassörskornas* genomsnittliga arbetstid utgjorde omkring 55 timmar per vecka vid restauranger och 53 à 60 timmar vid kaféer. Extra tjänstgöring utgjorde för kassörskorna i regel högst 1 timme i genomsnitt per vecka. Den kortaste normala arbetstiden för kassörskorna var enligt arbetsgivarna 44·0 timmar och den längsta 70·0 timmar. Flertalet såväl hovmästare och kökschefer som kassörskor syntes icke ha fastställda måltidstimmar på schemat. Måltidsrasternas längd uppgavs i allmänhet till omkring 7 timmar per vecka. Det övervägande flertalet syntes ha en helfri dag (24 timmar) minst en gång per vecka. Ingen av de redovisade uppgav sig helt sakna semester. Den vanligast förekommande semestertiden var 14 dagar, ehuru ledighet över 14 dagar förekom ganska ofta. Den kortaste angivna semestern var 8 dagar, den längsta 31. Semesterns längd anpassades vanligen efter anställningstidens längd.

En jämförelse mellan avtalsbestämmelserna av 1939 och de resultat, som framgått av undersökningen, synes visa, att arbetstiden genom avtalet sänkts för en del hovmästare och kökschefer, medan däremot kassörskorna i genomsnitt hade kortare arbetstid än avtalet stipulerar. I övrigt synes avtalet fastslå vissa förmåner, som redan tidigare i viss utsträckning varit gällande, t. ex. beträffande fridagar och semester.

Räntefria lån åt värnpliktiga. Socialstyrelsens yttrande. Efter beslut i frågan av urtima riksdagen har den 31 augusti 1940 utfärdats en kungl. förordning om värnpliktslån. Den sålunda genomförda lagstiftningen grundar sig i allt väsentligt på ett av sociala försvarsberedskapskommittén utarbetat förslag.

Värnpliktslånen äro avsedda för värnpliktiga, som efter sin ordinarie värnpliktsutbildning äro eller varit inkallade till beredskapstjänstgöring och som till följd därav råkat i ekonomiska svårigheter. Lånen böra beviljas till visst ändamål och utgå med lägst 200 och högst 4 000 kr.; de äro räntefria och kunna beviljas utan säkerhet. Återbetalningen

[1] En redogörelse för denna undersökning återfinnes i Soc. Medd. årg. 1938, sid. 320.

skall i regel ske med en femtedel om året med början fr. o. m. kvartalet närmast efter det ett år förflutit från lånets utlämnande. Ansökan om dylikt värnpliktslån skall inlämnas till familjebidragsnämnden och behandlas av en för varje län tillsatt värnpliktslånenämnd. Verksamheten övervakas av arbetsmarknadskommissionen, men lånens förvaltning handhaves under statskontorets inseende av länsstyrelserna.

Över försvarsberedskapskommitténs ovan nämnda förslag till lagstiftning på här förevarande område avgav socialstyrelsen den 10 juli 1940 av Kungl. Maj:t anbefallt utlåtande. Styrelsen anförde däri, att särskilda åtgärder, vid sidan av familjebidragen, borde vidtagas för tillgodoseende av vissa extra-ordinära hjälpbehov. I princip tillstyrktes alltså förslaget om upprättande av en värnpliktslånefond. Mot förslagets utformning fann styrelsen emellertid anledning till vissa erinringar. Sålunda förordade styrelsen en låg räntesats, förslagsvis 2 procent, i stället för fullständig räntefrihet för dylika lån. Därigenom skulle man minska risken att ekonomiskt sett obefogade låneansökningar skulle avgivas. I fråga om låneverksamhetens organisation och administration framhöll socialstyrelsen, att värnpliktslånens nära inbördes samband med krigsfamiljebidragen borde föranleda att behandlingen av ärenden av båda dessa slag förlades till samma organ. Anordningen med nyinrättade särskilda länsorgan, värnpliktslånenämnder, som i regel beslutande vid behandlingen av låneansökningarna, vore därför mindre lämplig. För administreringen av värnpliktslånen inom ramen för den redan befintliga organisationen för familjebidragsverksamheten framlade styrelsen två alternativ. Enligt det första skulle låneansökningarna avgivas till och utredas av familjebidragsnämnderna, men beslutanderätten utövas av arbetsmarknadskommissionen, varigenom ökad enhetlighet i tillämpningen skulle vinnas. Anledning att stipulera någon kommunal medansvarighet för lånen skulle i detta fall helt saknas. Alternativt men först i andra hand förordade styrelsen, att familjebidragsnämnderna gjordes till beslutande organ på samma sätt som redan gällde i fråga om krigsfamiljebidragsverksamheten. Arbetsmarknadskommissionen skulle därvid bibehållas såsom central tillsyns- och besvärsmyndighet. En naturlig konsekvens av denna lösning borde vara viss ekonomisk medansvarighet från kommunernas sida, t. ex. beträffande räntekostnaden (2 procent) och 20 procent av det icke inbetalade lånebeloppet. — Ett särskilt yttrande avgavs av två av ledamöterna.

Ett i samband med förslaget om värnpliktslån av sociala försvarsberedskapskommittén framlagt förslag till förordning om särskilt retroaktivt bostadsbidrag åt vissa värnpliktiga avstyrktes av styrelsen.

Ransonering av mjöl och bröd.[1] Såsom förberedande åtgärder för en fullständig ransonering av spannmålsprodukter i Sverige har livsmedelskommissionen med stöd av kungl. kungörelse den 31 augusti 1940 sedan den 3 september föreskrivit viss reglering av handeln med mjöl och bröd. Fr. o. m. den 8 september tillämpas en brödsädesreglering, som innefattar fyra moment: mjöl- och brödransonering, förbud att använda till förmalning tjänligt vete och råg såsom kreatursfoder, obligatorisk inmalning av 15 % vete eller korn i rågmjöl och 75 % i rågsiktmjöl samt förmalningsersättning av statsmedel till kvarnarna för undvikande av prishöjningar på råg- och vetemjöl.

Intill dess att de tekniska förberedelserna voro färdiga, fingo kuponger på de tidigare utdelade ransoneringskorten användas för inköp av mjöl och bröd. Under tiden 8—20 september gällde sålunda kupongerna E 17 och E 18 för inköp av $1^1/_4$ kg mjöl eller mannagryn eller 1 kg hårt bröd. Mjukt bröd, småbröd o. dyl. fick denna period inköpas utan kupong. Ingen fick dock köpa mer av dessa kupongfria brödsorter än vad som beräknades förslå för normal hushållsförbrukning.

Den under de 13 septemberdagarna gällande ransonen motsvarade en månadsförbrukning

[1] En redogörelse för det tidigare ransoneringssystemet för livsmedel återfinnes i Soc. Medd. årg. 1940, sid. 431 o. f.

per person av c:a 5·8 kg mjöl, vilket rätt avsevärt överstiger den tidigare under året konstaterade genomsnittliga förbrukningen av de nu kortransonerade varuslagen.

Under den andra ransoneringsperioden, som omfattar tiden 21 september—27 oktober 1940, få mjöl och hårt bröd inköpas på de sex kupongerna E 19—E 24 med samma kvantiteter per kupong som under den första perioden. Fr. o. m. den 23 september måste kupong även lämnas vid inköp av mjukt bröd av råg eller vete. Envar av nyssnämnda E-kuponger gäller härvid för inköp av 1 625 gram mjukt bröd. Ransoneringen omfattar icke sådant bakverk, där mjöl ingår i degen till mindre del än 40 % (beträffande småbröd mindre än 55 %). — Enligt särskild kungl. kungörelse får mjukt bröd fr. o. m. den 23 september icke säljas i annat än vikt om 65 gram och vissa andra vikter upp till 1 950 gram, alla jämnt delbara med 65. Även bröd med vikt under 50 gram få dock säljas.

För att möjliggöra inköp av mjöl och bröd i mindre kvantiteter än som motsvaras av en kupong till inköpskort E kan varje sådan kupong hos den handlande, där brödet köpes, utbytas mot ett s. k. växlingskort, innehållande 25 små rutor, som var och en berättigar till inköp av en tjugofemtedel av den varukvantitet, som erhålles mot en hel E-kupong. Växlingskort skall förses med handlandens namn eller stämpel och gäller endast i den affär, där det utlämnats. Intet hindrar dock att köparen skaffar sig växlingskort i mer än en affär. Vid förtäring av bröd på restauranger och andra näringsställen skall avlämnas kupong till restaurangkort, som erhålles mot avlämnande av en halv E-kupong. Varje restaurangkort har 25 kuponger, som gälla på vilket näringsställe som helst.

Andra *ransoneringsperioden möjliggör en månadsförbrukning per person motsvarande* c:a 4·9 kg mjöl. Denna kvantitet utgör omkring $^4/_5$ av den tidigare förbrukningen av de ifrågavarande mjöl- och brödsorterna. Att märka är dock, att för vissa yrkesgrupper med tyngre kroppsarbete m. fl. tilläggskort komma att utdelas.

Den införda regleringen av brödsädesförbrukningen i landet har närmast nödvändiggjorts därav, att skördeavkastningen beträffande spannmål i år kommer att väsentligt understiga den under senare år normala kvantiteten, samt av myndigheternas strävan att trots det ogynnsamma skördeutfallet tillförsäkra landet någon reserv av brödsäd även vid utgången av nu innevarande konsumtionsår.

Varsamhetskampanj på arbetsplatser och i hemmen. Ett av de många initiativ, som utgått från statens informationsstyrelses upplysningsavdelning, har varit den s. k. varsamhetskampanjen. Redan i januari igångsattes förberedelsearbetet, men först den 4 mars sattes propagandan in på allvar och då genom ett radioanförande av socialministern.

Det gällde att på olika sätt upplysa den stora allmänheten om vilka värden, som årligen spolieras genom ren ovarsamhet, det må sedan vara i arbetet, i hemmen, i skogen eller i trafiken. En alldeles speciell uppmärksamhet ägnades åt olycksfallen i arbete. År 1935 redovisades 152 000 sådana olycksfall under det att de preliminära beräkningarna för år 1939 rörde sig om en så pass stor siffra som 196 000. Att fixera vilka kostnader, som på detta sätt åsamkades nationen, är naturligtvis omöjligt. Man kunde emellertid beräkna, att förlusterna enbart genom olycksfall i arbete motsvara 10 miljoner arbetsdagar om året. En arbetsstyrka motsvarande 35 000 årsarbetare undandroges på detta sätt produktionen.

Ett av de bärande motiven för igångsättandet av en propaganda av detta slag just nu var naturligtvis tanken på de betydande omflyttningar av arbetskraft, som måste bli en följd av de omfattande inkallelserna till beredskapstjänst, den omläggning av industrin till krigsindustri, som påfordrades av det utrikespolitiska läget, samt slutligen de dispenser från arbetstidslagen, som med naturnödvändighet måste bli en följd härav.

Genom artiklar i pressen, radioföredrag och radiosketcher, genom affischer på arbetsplatserna och genom en särskild broschyr sökte sedan informationsstyrelsen fästa uppmärksamheten på dessa betydelsefulla problem. Tack vare ekonomiskt stöd och direkt biträde i olika former från försäkringsvärlden, svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen lyckades det att sprida en affisch till de flesta arbetsplatser i landet samt en liten

broschyr — Var varsam! — till praktiskt taget varje svenskt hem. Denna broschyr gick ut i en upplaga på icke mindre än 1 050 000 exemplar.

Att bedöma värdet av denna propaganda är naturligtvis ännu alldeles för tidigt, lagd på lång sikt som den är. För olycksfallen i arbete kunna sålunda ännu icke några jämförelsetal meddelas, och beträffande trafikolycksfallen saknas dessutom alla jämförelsepunkter, då på grund av bensinbristen trafiken kommit att helt ändra karaktär. Och vad slutligen angår varsamhet med elden är det lika omöjligt att draga några slutsatser. Liksom fallet var under världskriget 1914—1918 steg brandkurvan oroväckande under första halvåret 1940. Men fråga är om icke varsamhetskampanjen även på detta område varit av stor betydelse. Antalet eldsolyckor kunde ha ökats i än högre grad än vad som blivit fallet, om icke allmänhetens uppmärksamhet fästs på detta viktiga spörsmål, på sätt som skett. Faktum är att antalet skogseldar varit påfallande litet i år — och detta trots den svåra torkan — samt att de tidigare ofta förekommande vindseldsvådorna nästan uteblivit. Detta senare förhållande måste dock även ses mot bakgrunden av den i april påbjudna vindsröjningen.

Utvandringen till främmande världsdelar under första halvåret 1940. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under första halvåret 1940 till 129 personer, varav 66 män och 63 kvinnor. 128 emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av svenska polismyndigheter (i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg) och 1 av norska (Oslo). Över Danmark har ingen utvandring förekommit under denna tid. Fördelningen på de olika hamnstäderna var som följer:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Oslo	Summa
Januari	14	—	—	26	1	41
Februari	4	—	—	13	—	17
Mars	5	7	4	33	—	49
April	6	—	—	12	—	18
Maj	2	—	—	—	—	2
Juni	2	—	—	—	—	2
Januari—juni 1940	33	7	4	84	1	129
» » 1939	29	5	1	134	4	173

Antalet transiterande emigranter, d. v. s. utlänningar, som från annat land passerat Sverige och från Göteborg befordrats till främmande världsdel, utgjorde enligt här föreliggande uppgifter under första halvåret 100, varav 42 män och 58 kvinnor. I dessa siffror ingå icke sådana utlänningar, som passerat Sverige på väg till annan europeisk ort för att därifrån utvandra till främmande världsdel.

Bostadsundersökning i fem landskommuner i Danmark. I Danmark liksom i de flesta andra länder har bostadsstatistiken hittills nästan uteslutande berört städer och tätbebyggda orter. I Sverige har däremot bl. a. vid särskilda folkräkningen 1935—36 även landsbygdens bostadsförhållanden varit föremål för ingående undersökningar.[1] I redogörelsen för den danska stickprovsundersökning, omfattande fem landskommuner, som nyligen publicerats i »Socialt Tidsskrift», framhålles inledningsvis, att bostadsstandarden för arbetarbefolkningen och med denna likställda grupper otvivelaktigt är mycket lägre på landsbygden än i städerna. I samband med aktuella sysselsättningsfrågor och den pågående flyttningen från landet till städerna tilltvingar sig landsbygdens bostadsproblem ökad uppmärksamhet.

I samråd med De samvirkende Husmandsforeninger och Dansk Arbejdsmandsforbund utvaldes fem kommuner ur den synpunkten, att de om möjligt skulle representera de olika

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1938, sid. 541, där vissa uppgifter lämnas angående bostadsförhållandena på den finska (och svenska) landsbygden.

bostadstyper och bostadskvaliteter, som förekomma på Själland och Lolland. Av olika skäl anses det vid undersökningen registrerade bostadsbeståndets kvalitet sannolikt ligga över genomsnittet för landsbygden i dess helhet. Inom de fem kommunerna ha i stort sett medtagits personer med mindre än 3 000 kr. inkomst och ägare av jordbruk med under 10 000 kr. taxeringsvärde (»Grundskyld»). Undersökningen har tillgått så, att en undersökare direkt hänvänt sig till bostädernas innehavare och själv ifyllt frågeformulären. Uppgifter ha på detta sätt inhämtats rörande 641 bostäder, av vilka 370 beboddes av arbetare, 209 av småbrukare (med jordbruk från 1·5 till 10 ha) och 62 av fiskare. Vid undersökningen framgick, att de flesta voro så vana vid sina bostäders beskaffenhet, att de själva knappast uppfattade ens iögonfallande brister såsom sådana. Formulärets frågor om »särskilda klagomål» och »önskvärda förbättringar» ha endast sällan kunnat besvaras.

Undersökningsformulärets frågor avsågo att giva en bild av bostadens ålder, tekniska konstruktion, hygieniska förhållanden och de boendes utgifter för bostaden. Dessutom indelades bostäderna i följande fyra kvalitetsgrupper: god, någorlunda lämplig, knappast lämplig och olämplig. Vidare infördes undersökarens omdöme, huruvida bostaden borde kasseras eller kunde repareras. Alla kvalitetsbeteckningar hänfördes till den användning huset hade vid undersökningstillfället. Således ställdes mindre krav, om huset t. ex. beboddes av endast äldre människor än om det innehades av en barnrik, yngre familj. Antalet såsom »kassabla» eller »reparabla» betecknade bostäder gav ett uttryck för omfattningen av det byggnadsarbete, som skulle krävas för att skaffa alla inom undersökningsområdet boende någorlunda försvarliga bostäder.

Icke mindre än 44 % av bostäderna voro belägna i hus uppförda år 1870 eller tidigare. 1871—1890 tillkommo 10 %, åren 1900—1914 21 %, åren 1915—1930 11 % och 1931—1940 8 %. För 6 % av lägenheterna kunde husets ålder ej angivas. Av arbetarbostäderna låga de jämförelsevis flesta i äldre hus, därnäst kommo i detta avseende småbrukarbostäderna, medan fiskarena nästan alla bodde i nya hus, endast 13 % i gamla. Fiskarenas medelinkomst låg visserligen lägre än arbetarnas, men de förra pläga något år då och då ha goda förtjänster, för vilka de ej sällan skaffa sig ett nytt bostadshus.

Husens ytterväggar bestodo till nära hälften av fallen av olika kombinationer av lera, natursten och tegel (»Bindningsverk»). Dragiga voro 34 % och fuktiga 43 %, men i dessa avseenden voro icke husen med äldre väggkonstruktioner särskilt bristfälliga. Endast enkel, ofta bristfällig åtskillnad mellan våningarna (bostaden och vinden) fanns ännu i 61 % av husen, och drygt hälften av dessa hade halmtak, som dock undersökaren, bortsett från brandfaran, anser ha många tekniska och hygieniska fördelar framför andra taktäckningsmedel.

I fråga om bostädernas utrymmen och bekvämligheter konstateras bl. a., att av 464 uppmätta kök hade 85 mindre golvyta än 6 m², 229 hade 7—9 m² och endast 150 mer än 10 m². Vattenledning eller pump inne i köket funnos i endast ett fåtal hus. Omkring hälften av köken voro försedda med avlopp, vartill i detta fall räknats även primitiva anordningar utan verklig avloppsledning. Endast i 170 av 437 bostäder fanns ordnad matplats.

Boendetätheten befanns vara ungefär densamma som i städerna. Om såsom överbefolkade räknas lägenheter med mer än 2 boende per rum, voro 7·5 % av lägenheterna överbefolkade. Dessa lägenheter rymde 15 % av de sammanlagt 1 692 boende. Arbetarbostäderna visade i detta avseende de högsta talen med 9 % överbefolkade lägenheter, i vilka bodde 19 % av arbetarfamiljernas medlemmar. I undersökningen framhålles dock, att överbefolkning av lägenheterna är ett mindre ont på landet än i städerna, då barnen på landsbygden ha större möjlighet att vistas ute eller att vid dåligt väder leka i gårdsbyggnader och på vindar.

Av samtliga 641 bostäder befunnos 128 eller 20 % böra betecknas såsom kassabla och 92 eller 14 % såsom reparabla. Tillsammans ange dessa tal mängden av undermåliga bostäder. Olikheterna de särskilda kommunerna emellan voro i detta avseende stora. I den bästa uppgingo de kassabla och reparabla lägenheterna till 18 % och i den sämsta till 49 %. I medeltal utgjorde dessa kategorier 34 %. Om förhållandena i de undersökta kommunerna

generaliseras, betyda nämnda tal, att det för hela den danska landsbygden skulle behövas c:a 50 000 nya bostadslägenheter och att 40 000 lägenheter skulle behöva en grundlig reparation. En dylik sanering skulle efter 6 000 kr. för varje ny lägenhet och 2 000 kr. för varje reparation kosta 300 milj. kr. för nybyggnader och 80 milj. kr. för reparationsarbeten. Undersökaren finner det trots dessa avsevärda kostnader likväl önskvärt ur olika sociala och arbetsmarknadssynpunkter att t. ex. under en 10-årsperiod genomföra en dylik sanering av den danska landsbygdens bostadsförhållanden.

Danska arbetare i Tyskland. Danska arbetare kunna genom ett tyskt arbetsförmedlingskontor i Köpenhamn erhålla anställning i Tyskland. I regel antagas endast arbetare under 50 år, fackarbetare såväl som grovarbetare. Arbetsplatserna äro uteslutande belägna i Nordtyskland. I arbetskontrakten, som ingås för 6 eller 9 månader, bestämmes bl. a. om resegottgörelse vid en kortare ferie i Danmark efter 3 månaders arbete. Gifta arbetare få av sparad lön sända hem 125 riksmark och ogifta arbetare 30 riksmark per månad. Varje arbetare har rätt att 4 gånger per 3 månader tullfritt få sig tillsänt ett standardpaket innehållande bestämda, noga angivna kvantiteter av vissa matvaror. Vid upphörande av anställningen i Tyskland utfärdar det tyska riksarbetsministeriet till varje arbetare en attest om orsaken härtill (arbetsbrist, sjukdom, överenskommelse, egen begäran o. s. v.). Den danska arbetare, som icke innehar dylik attest eller lämnat arbetet »efter egen begäran», antages ha slutat av eget förvållande och kan därför enligt danska lagen bli avstängd från arbetslöshetsunderstöd.

I början av augusti 1940 voro omkring 10 000 danska arbetare sysselsatta i Tyskland. För att uppehålla kontakten med hemlandet har under sommaren ordnats en turné från Danmark till de platser, där arbetarna äro anställda, varvid anordnats danska föredrag och annan underhållning.

Priskontroll och levnadskostnadsindex i Schweiz. Med det livliga varuutbyte med utlandet, som betingas av det schweiziska näringslivets struktur och landets geografiska läge, fick Schweiz mycket snart efter krigsutbrottet hösten 1939 stark känning av alla i grannländerna inträdande prisstegringar. Det beräknas att i runt tal en tredjedel av förbrukningen av konsumtionsvaror var direkt beroende av importen. Den utlandsbetingade prisstegringen spred sig givetvis i viss mån rätt snart till de i huvudsak inom landet tillverkade konsumtionsvarorna. Om grosshandelsindextalen för tiden före senaste krigsutbrottet sättas lika med 100 för både importvaror och inlandsvaror, erhållas följande jämförelsetal för de första krigsmånaderna:

	Importvaror	Inhemska varor	Totalindex
Augusti 1939	100	100	100
Oktober 1939	121	106	112
Januari 1940	133	110	119

Den inhemska prisstegringen har man emellertid med flera olika medel sökt begränsa. Förutom den tidigare förda agrarpolitiken, som bl. a. syftat till en högre grad av självförsörjning i fråga om spannmål, samt den ökade lagerhållningen av viktigare varor har därvid den väl utvecklade prisövervakningen varit av betydelse. Sedan flera år tillbaka fanns i Schweiz en väl utbyggd priskontrollorganisation, utbredd även till de olika kantonerna och kommunerna. Denna kontrollapparat kunde vid krigsutbrottet omedelbart sättas i full beredskap och har verkat tydligt fördröjande på den inhemska prisutvecklingen. Vidare nedsattes tullavgifterna för ett stort antal fodermedel och även för vissa artiklar inom livsmedelsbranschen. Hur levnadskostnaderna i Schweiz under inflytande av de vidtagna åtgärderna utvecklat sig sedan mitten av föregående år belyses av följande officiella indextal.

	Livsmedel	Bränsle o. lyse (såpa)	Beklädnad	Hyra	Totalindex		Livsmedel	Bränsle o. lyse (såpa)	Beklädnad	Hyra	Totalindex
1914 juni	100	100	100	100	100	1940 jan.	139	120	133	173	144
1939 juli	132	115	120	173	138	mars	140	125	133	173	145
sept.	133	115	120	173	138	maj	143	127	141	173	148
nov.	138	117	123	173	142	juli	145	134	147	173	151

Livsmedelskostnaderna ha således under tiden juli 1939—juli 1940 stigit med omkring 10 %, medan utgifterna för bränsle och lyse samt beklädnad ökat avsevärt mer eller med resp. 16·5 och 22·5 %. För beklädnadsposten har prisnivån regelmässigt undersökts endast på våren och hösten, men med hänsyn till de stora prisförändringarna efter krigsutbrottet gjordes i slutet av år 1939 en särskild prisundersökning, vars resultat tillämpades fr. o. m. 1 januari i år. Hyresposten har stått oförändrad, och totalindex visar en ökning med 13 enheter eller drygt 9 %. — I Sverige steg levnadskostnadsindex motsvarande tid från 108 till 124 (år 1935 = 100) eller ungefär 15 %, enbart livsmedel c:a 17 %, bränsle och lyse 36 % och beklädnad 21 %.

Den schweiziska indexserien, som har juni 1914 som bas, vill liksom den svenska vara ett medel att följa förändringarna av kostnaderna för en bestämd, såsom konstant antagen hushållsförbrukning. Den lämnar sålunda i princip obeaktad av olika anledningar inträdande förskjutningar i förbrukningen. De tillämpade förbrukningstalen grunda sig på hushållskostnadsundersökningar åren 1912 och 1920—1921. I början av innevarande år framlades resultaten av en ny dylik undersökning, den tredje i Schweiz, av år 1936/37, vars huvudändamål var att ligga till grund för en omprövning av de vid beräkningen av levnadskostnadsindex tillämpade förbrukningstalen. På basis av 1936/37 års undersökning ha även nya vikter beräknats och reviderade indextal sammanställts, dels med bibehållande av juni 1914 som bas och dels med den genomsnittliga prisnivån år 1930 som utgångsläge. Den förra beräkningen (juni 1914 = 100) resulterade i en serie, som låg 3 à 4 enheter lägre än de officiella talen, medan skillnaden i senare fallet (år 1930 = 100) under åren 1930—1939 genomgående var mindre än en enhet. Denna undersökning framlades för den statliga socialstatistiska kommission — sammansatt av representanter för vetenskap, arbetsgivare och arbetare — som tidigare hade framställt önskemål om en dylik granskning av grunderna för indexberäkningarna. Med beaktande av de relativt obetydliga avvikelser i fråga om totalindex, som skulle bli följden av den ifrågasatta ändringen, gåvo kommissionens alla medlemmar enhälligt uttryck åt den uppfattningen, att tills vidare de förut använda förbrukningstalen borde användas, enär nuvarande tid vore föga lämpad för en revision av dylika indexberäkningar.

Ur »Die Volkswirtschaft».

Livsmedelskostnaderna den 1 september 1940.

De noteringar av minuthandelspriser på livsmedel, bränsle och lyse, som meddelas i sammandragstabellen på följande sida, ha insamlats på socialstyrelsens 49 ombudsorter under augusti månad och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet.

Under augusti har prisnivån sjunkit något, vartill i främsta rummet bidragit den för årstiden vanliga prissänkningen å frukt och grönsaker jämte smärre prissänkningar å vissa kött- och fisksorter.

Till belysning av de allmänna förändringar, som med avseende å minutpriserna på livsmedel, bränsle och lyse ägt rum till den 1 september 1940, meddelas följande serier av vägda indextal.

Basperiod	Juli 1914	Årsmedeltal 1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1939 3:e kv.	4:e kv.	1940 1:a kv.	2:a kv.	1 juli	1 aug.	1 sept.
år 1935					100	104	108	111	115	115	118	125	133	134	135	134
juli 1914 . .	100	127	123	124	130	134	140	144	149	150	153	162	172	173	175	174

Utgår man från 1935 som basår, befinnes det, att den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse sjunkit med en enhet sedan föregående månad. Anknytes denna serie till indexberäkningarna med utgångspunkt från juli 1914, finner man, att indextalet utvisar nedgång med en enhet. — Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m.), vilket uträknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 juli 1940, 124, om år 1935 tages till basperiod, och 193, om juli 1914 sättes lika med 100.

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709 och 1938, sid. 127). Indextalen, vilka grunda sig på uppgifter för 15 orter, avse den vecka, i vilken den 15:e ingår. Generalindextalen för augusti 1940 ävensom för närmast föregående månad och för augusti åren 1937—1939 framgå av nedanstående uppställning.

Sept. 1931	Aug. 1937	Aug. 1938	Aug. 1939	Juli 1940	Aug. 1940
100	104·8	105·6	107·3	123·9	124·7

Varuslag	Kvantitet	1914[1]	1935	Aug. 1939	Juni 1940	Juli[3] 1940	Aug.[3] 1940	Augustipriserna procentuella förändringar sedan juli 1914	sedan år 1935	sedan aug. 1939
Mjölk, oskummad	l	15	21	25	27	27	27	+ 80·0	+ 28·6	+ 8·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	239	268	341	347	368	368	+ 57·9	+ 37·3	+ 7·9
mat- (lands-)	»	218	253	322	334	353	355	+ 69·0	+ 40·3	+ 10·2
Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	162	177	215	233	234	237	+ 47·2	+ 33·9	+ 10·2
Bordsmargarin, ej smörblandat	»	144	135	170	—	—	—	—	—	—
Ägg, svenska, färska	»	142	154	172	178	183	195	+ 71·1	+ 26·6	+ 13·4
Potatis: gammal	»	9	12	[2] 16	23	19	[2] 21	+133·3	+ 75·0	+ 31·3
»	100 kg	·	896	—	1872	1547	—	·	—	—
färsk, svensk	kg	23	26	17	—	41	22	— 24·1	— 15·4	+ 29·4
Gula ärter, svenska	»	35	48	41	—	72	72	+140·0	+ 50·0	+ 75·6
Bruna bönor	»	49	62	113	113	113	114	+147·8	+ 83·9	+ 0·9
Mjöl: vete-, kärn-, svenskt förmaln.	»	33	38	43	45	45	45	+ 45·2	+ 18·4	+ 4·7
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	23	24	27	29	30	30	+ 42·9	+ 25·0	+ 11·1
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	29	33	36	38	38	38	+ 40·7	+ 15·2	+ 5·6
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	42	35	43	55	56	57	+ 58·3	+ 62·9	+ 32·6
ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	41	40	45	67	68	69	+ 76·9	+ 72·5	+ 53·3
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	43	59	66	72	72	73	+ 78·0	+ 23·7	+ 10·6
hårt, knäckebröd	»	·	82	85	89	89	91	·	+ 11·0	+ 7·1
sötlimpa eller siktbröd	»	40	58	66	74	77	77	+102·6	+ 32·8	+ 16·7
grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	31	45	51	58	61	62	+100·0	+ 37·8	+ 21·6
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	78	132	144	159	164	164	+118·7	+ 24·2	+ 13·9
mjukt matbröd, bakat med vatten	»	46	72	82	90	92	92	+109·1	+ 27·8	+ 12·2
billigaste sort » » mjölk	»	61	85	96	105	109	109	+ 84·7	+ 28·2	+ 13·5
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	·	97	113	136	137	138	·	+ 42·3	+ 22·1
Nötkött, färskt: stek	»	116	179	218	236	238	237	+100·8	+ 32·4	+ 8·7
soppkött	»	95	143	169	188	189	187	+ 92·8	+ 30·8	+ 10·7
Kalvkött, stek: gödkalv	»	130	217	269	286	287	286	+118·8	+ 31·8	+ 6·3
spädkalv	»	70	129	163	175	178	177	+156·5	+ 37·2	+ 8·6
Fårkött, färskt, stek	»	130	205	260	280	281	285	+109·6	+ 39·0	+ 9·6
Malet nötkött (köttfärs)	»	·	172	208	227	229	228	·	+ 32·6	+ 9·6
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	129	177	226	243	250	259	+102·3	+ 46·3	+ 14·6
salt, svenskt (sidfläsk)	»	137	182	230	247	254	263	+ 94·8	+ 44·5	+ 14·3
Fläskkorv, ej delikatess-	»	·	·	172	185	188	189	·	·	+ 9·9
Fisk, färsk: abborre	»	76	110	112	108	117	121	+ 61·3	+ 10·0	+ 8·0
gädda	»	110	153	168	159	177	181	+ 60·2	+ 18·3	+ 7·7
sill	»	35	62	74	91	103	97	+155·3	+ 56·5	+ 31·1
strömming	»	39	57	64	79	85	78	+110·8	+ 36·8	+ 21·9
torsk	»	57	89	90	103	108	105	+ 90·9	+ 18·0	+ 16·7
rödspotta (spätta)	»	81	145	150	164	168	169	+111·3	+ 16·6	+ 12·7
kolja	»	·	116	116	141	140	142	·	+ 22·4	+ 22·4
Salt sill	»	45	62	55	77	79	80	+ 86·0	+ 29·0	+ 45·5
Kaffe, rostat, santosblandning	»	·	291	288	374	379	382	·	+ 31·3	+ 32·6
Socker, bit-	»	65	46	48	54	54	54	— 15·6	+ 17·4	+ 12·5
Salt, matsalt	»	10	15	15	21	21	21	·	+ 40·0	+ 40·0
Äpplen, ät-	»	·	101	94	218	214	129	·	+ 27·7	+ 37·2
Apelsiner, medelstora	dussin	·	115	123	235	243	222	·	+ 93·0	+ 80·5
Bananer, prima	kg	·	160	164	—	—	—	·	—	—
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	·	101	84	130	133	136	·	+ 34·7	+ 61·9
Vitkål, svensk	»	·	24	29	59	50	33	·	+ 37·5	+ 13·8
Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	·	24	24	28	28	28	·	+ 16·7	+ 16·7
Svagdricka	l	6	15	16	17	18	18	+200·0	+ 20·0	+ 12·5
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	·	35	32	33	33	33	·	— 5·7	+ 3·1
Fotogen, Water White	l	21	20	21	26	32	32	+ 60·0	+ 60·0	+ 52·4
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	·	17	17	24	24	24	·	+ 41·2	+ 41·2
Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	740	945	1125	1655	1680	1720	+135·6	+ 82·0	+ 52·9
barr-, » »	»	595	730	885	1390	1410	1445	+147·0	+ 97·9	+ 63·3
Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	411	614	637	843	842	878	+124·0	+ 43·0	+ 37·8
hushålls- (fyrkol), prima, »	»	242	291	326	496	500	501	+118·8	+ 72·2	+ 53·7
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	·	452	517	804	808	809	·	+ 79·0	+ 56·5
c:a 40—60 el. 60—80 mm, »	»	·	436	506	785	783	786	·	+ 80·3	+ 55·3

[1] 44 orter. — [2] Medeltal av julipriserna å gammal och augustipriserna å färsk vara. — [3] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden.

Översikt utarbetad inom socialstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission.

Arbetsmarknaden under augusti 1940.

Läget på arbetsmarknaden under augusti företedde icke i år den stegring av säsonguppgången under sommarhalvåret, som i vanliga fall brukar inträda denna månad. Inom de mera säsongbetonade näringsgrenarna, såsom vissa byggnadsämnesindustrier m. m., hade under närmast föregående månader en visserligen försenad och försvagad säsonguppgång gjort sig gällande, men under augusti inträdde ånyo en tillbakagång. Vidare föranledde de svåra avsättningsförhållandena för våra exportartiklar och även bristande tillgång på råvaror utifrån ytterligare driftsinskränkningar inom skilda områden av näringslivet.

De statistiska serier, som belysa arbetsmarknadens utveckling, uppvisa väl icke några större förändringar av läget under augusti jämfört med föregående månader, men åtstramningstendensen framträder med ökad tydlighet i det växande antalet entledigade, arbetssökande och hjälpsökande.

Enligt socialstyrelsens sysselsättningsstatistik skulle visserligen föreligga en ökning sedan juli av antalet sysselsatta arbetare inom industri, byggnadsverksamhet, handel o. dyl. med omkring 6 % och av annan personal med omkring 7 %. Denna ökning av det redovisade antalet sysselsatta personer torde emellertid till större delen sammanhänga med att antalet semesterlediga var mindre vid det senaste redovisningstillfället i sista veckan av augusti än vid det föregående i slutet av juli. En jämförelse mellan månaderna närmast före semesterperiodens början, april och maj, samt augusti visar sålunda i år ungefär samma omfattning av sysselsättningen, medan däremot för motsvarande tid föregående år en ökning kunde konstateras. Den på grundval av samma uppgiftsmaterial som sysselsättningsstatistiken beräknade konjunktursiffran för arbetstillgången uppgick också till 3·38 i augusti mot 3·42 i juli och 3·53 i april, vilket återspeglar den relativa försämringen av sysselsättningsläget genom det fortsatta uteblivandet av en mera markerad uppåtgående säsongrörelse.

Till arbetsmarknadskommissionen rapporterade uppgifter om anställande och entledigande av arbetskraft ge vid handen, att under augusti antalet entledigade arbetare översteg antalet nyanställda, om man bortser från nyanställningarna till vissa befästningsarbeten, vars iordningställande nu påskyndas; ännu under juli övervägde däremot nyanställningarna av arbetare.

Enligt vad rapporterna från de offentliga arbetsförmedlingarna utvisa, hade

siffran för antalet arbetssökande stigit med c:a 10 % sedan föregående månad, under det att platstillgången sjunkit med 2 %. Gruppen industri och hantverk uppvisade därvid såväl i genomsnitt som för flertalet undergrupper ett markerat överskott på framförallt arbetssökande med lägre kompetens samt för de flesta yrken ett minskat antal lediga platser. Omsättningen på arbetsmarknaden var dock alltjämt stor, och arbetsförmedlingarna tillsatte under månaden 23 500 manliga och 16 800 kvinnliga platser. Genomsnittliga antalet ansökningar på 100 lediga platser steg från 137 i juli till 154 i augusti.

De senast tillgängliga uppgifterna om arbetslösheten inom fackförbunden, som emellertid avse månadsskiftet juli/augusti, utvisade en arbetslöshet om 8·9 % bland medlemmarna inom samtliga rapporterande förbund (exkl. skogs- och flottningsarbetareförbundet) mot 8·7 % en månad tidigare. Antalet till arbetsmarknadskommissionen rapporterade hjälpsökande, varom uppgifter däremot föreligga intill utgången av augusti månad, utgjorde 10 361, vilket innebär en ökning med omkring 2 000 nyanmälda hjälpsökande. Den sammanlagda ökningen av nyanmälda arbetslösa under juli och augusti uppgick därmed till omkring 3 000 och är desto mera anmärkningsvärd, som under föregående år tvärtom en minskning brukat inträda under dessa månader. Den ökade arbetslösheten under augusti gjorde sig särskilt gällande inom pappersindustri, husbyggnadsverksamhet och landtransport.

En jämförelse med motsvarande tid föregående år, då omedelbart före krigsutbrottet högkonjunkturen nådde sin höjdpunkt, utvisar en sammankrympning av sysselsättningen inom industri, byggnadsverksamhet, handel o. dyl. med sammanlagt bortåt 15 %. Återverkningarna därav på utbudet av arbetskraft och på ökningen av arbetslösheten ha motverkats eller fördröjts genom försvarsberedskapen och därmed sammanhängande åtgärder samt först börjat framträda under de senaste två månaderna. I augusti var emellertid antalet arbetssökande på 100 lediga platser 48 enheter högre än i fjol, arbetslösheten inom fackförbunden nära dubbelt så hög och antalet hjälpsökande arbetslösa (med hänsyn tagen till redovisningens omläggning) 40 % högre.

Vid jordbruket var under augusti efterfrågan på tillfällighetsarbetare för höstskörden betydligt mindre än vid motsvarande skördeperiod de föregående åren till följd av det dåliga skörderesultatet samt skördens fördröjande på grund av väderleksförhållandena. Anmälningar och efterfrågan beträffande fasta platser till höstflyttningen den 1 november ha talrikt förekommit, men överenskommelser ha hittills endast träffats i begränsad omfattning. Genom hempermittering av till militärtjänst inkallade och genom överförande av arbetskraft från andra områden har det föreliggande behovet i stort sett kunnat tillgodoses med undantag för viss ladugårdspersonal. Från flera håll vitsordas en ökad tendens att återvända till jordbruket hos dem, som under de senaste årens högkonjunktur varit sysselsatta inom industri eller byggnadsverksamhet men som på grund av nu rådande förhållanden blivit arbetslösa. Behovet av skogsarbetare har visserligen minskat något, men efterfrågan föreligger dock ännu i betydande grad och avser icke blott vedhuggning utan även

kolning. På grund av åtgången på träkol för gengasdriften ha årets kolvedshuggningar fått större omfattning än eljest och bristen på vana kolare är starkt kännbar.

I fråga om de industriella verksamhetsgrenarna var läget gynnsammast inom gruppen malmbrytning och metallindustri. De mellansvenska gruvorna gåvo fortfarande god sysselsättning. Vid gjuterierna hade fortsatta permitteringar ägt rum på vissa håll, men gruppen i dess helhet företedde ännu icke någon nedgång sedan april/maj. Vid mekaniska verkstäder översteg antalet nyanställda arbetare icke obetydligt antalet entledigade och efterfrågan på yrkesskickliga specialarbetare var alltjämt större än tillgången; bl. a. anmäldes brist på montörer för tillverkning av gengasaggregat. Även vid elektriska verkstäder förefanns en tendens till ökning av sysselsättningen, vilket delvis torde stå i samband med pågående elektrifiering å landsbygden.

Inom exportindustrierna hade en svag förbättring inträtt på vissa områden som en följd av de nya handelsöverenskommelserna och även av den kompensation för de beskurna exportmöjligheterna, som i vissa fall erhållits på den inhemska marknaden. Inom glasindustrin kan man sålunda notera någon förbättring för vissa glasbruk, bl. a. sådana, som erhållit ökade order för förpackningar, som tidigare tillverkats av vitplåt. Vid snickerifabrikerna hade på flera håll permitteringar och korttidsarbete upphört och arbetarantalet var ungefär 10 % större än i april. Arbetstillfällena hade ökats för möbelsnickare samt framförallt vid företag, som tillverka färdiga trähus. Vid företag, som arbeta för export av sågade och hyvlade trävaror, hade däremot driftsinskränkningar företagits på sina håll. Läget inom pappers- och pappersmasseindustrierna var alltjämt tryckt, även om förbättrade förhållanden i viss mån inträtt i fråga om sulfitfabrikationen. Åtskilliga av pappersmasseindustrins entledigade arbetare i norra delarna av landet sysselsattes med kapning av massaved, men betydande arbetslöshet var alltjämt rådande.

Av de huvudsakligen för hemmamarknaden arbetande konsumtionsindustrierna började den inom vissa delar av livsmedelsindustrin sedvanliga säsonguppgången under hösten att göra sig gällande. Detta var fallet vid choklad- och karamellfabriker, där uppgången dock i viss mån dämpades av råvarubristen. Sockerfabrikerna förberedde utökningar av arbetsstyrkan inför den stundande betkampanjen och konservfabrikerna i vissa delar av landet efterfrågade kvinnlig arbetskraft. Inom textil- och beklädnadsindustrin hade fortfarande en del företag full sysselsättning och arbete å övertid med statsleveranser, men stagnation väntades, sedan dessa leveranser fullgjorts. Inom bomulls- och ylleindustrierna samt trikåfabrikerna var råvarubristen alltmera kännbar och föranledde permitteringar och inskränkningar i arbetstiden vid ett flertal företag. Skofabrikerna hade god sysselsättning, och tidigare permitterade arbetare hade i viss utsträckning fått återgå i arbete. För kemisk-teknisk industri är att anteckna, att ytterligare en tändsticksfabrik återupptagit tillverkningen, varför tre av landets åtta tändsticksfabriker voro i gång.

Sysselsättningen inom byggnadsämnesindustrierna, såsom tegelbruk, kakelfabriker m. m., hade efter den visserligen jämförelsevis svaga uppgången under

föregående månader ånyo gått tillbaka. Inom husbyggnadsverksamheten hade antalet arbetslediga ytterligare ökat, jämsides med att platstillgången minskat. Särskilt märkbart var detta förhållande för måleriyrket, som under normala tider plägar ha högsäsong under eftersommaren. Vid försvarsarbetena företogos även under augusti omfattande nyanställningar av arbetskraft. Vid anläggningsarbeten i övrigt erbjödos endast fåtaliga arbetstillfällen med undantag för elektrifieringsarbeten.

Inom sjöfarten hade icke inträffat några nämnvärda förändringar. Östersjötrafiken var på grund av det ökade handelsutbytet med Tyskland relativt livlig. På grund av oljebrist voro emellertid flertalet motorfartyg upplagda, varigenom överskott på maskinpersonal uppstått. Till följd av den rådande platsbristen är sjöfolket numera mindre benäget för avmönstringar än vad tidigare varit fallet. Sjömanshusen redovisade 2 653 påmönstringar och 2 103 avmönstringar i augusti mot 3 941 påmönstringar och 4 153 avmönstringar i fjol.

Inom affärs- och kontorsarbete hade omfattande indragningar, särskilt i import- och exportfirmor, ägt rum. Inom hotell- och restaurangfacken hade arbetskraft av olika kategorier lösgjorts, sedan sommarrestaurangerna stängt för säsongen, och tillfällig arbetslöshet har uppstått, innan vinterrestaurangerna ökat sin personal. Detta gäller särskilt kökspersonal men även servitriser. Som vanligt under augusti månad stegrades efterfrågan å hembiträden, och förmedlingsverksamheten hade stor omfattning, även om fjolårets siffror ej uppnåddes. Bristen på ensamjungfrur synes för närvarande ej vara fullt så framträdande som förut.

Till belysande av samarbetet mellan arbetsförmedlingsorganen inom skilda delar av landet må nämnas, att i samverkan mellan olika kontor och ombud under augusti tillsattes 3 036 platser, av vilka 2 393 manliga och 643 kvinnliga. Tillsättningsresultatet för denna månad understeg med cirka 500 platser föregående månads, en omständighet, som närmast torde få ses i samband med de lättnader, som beretts genom permittering från militärtjänst. Genom den interlokala förmedlingsverksamheten erhöllo 1 326 personer (1 002 manliga och 324 kvinnliga) arbetsanställning i annat län än det, inom vilket ansökan om arbete ingivits.

Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet under augusti 1940.

Arbetsförmedlingsverksamheten. Förhållandena inom näringslivet påkalla alltjämt en omflyttning av arbetskraft mellan olika landsdelar och arbetsområden. Även om arbetsförmedlingarnas omsättning under augusti fortfarande var stor, visade dock siffrorna för *omflyttningarna* mellan de olika länen nå-

gon minskning. Anledningen härtill torde bland annat vara att söka i det förhållandet, att skördearbetet i år icke krävde så mycken arbetskraft som under de närmast föregående. Vidare var det uppenbart, att möjligheterna för överflyttning till skogsarbete minskades under augusti, enär huggning av gagnvirke av kvalitéskäl alltid inskränkes under den s. k. rötmånaden. Omflyttningar för tillgodoseende av krigsindustrins behov och för fullföljande av en del försvarsarbeten skedde dock alltjämt.

För att sprida kännedom om tillgängliga arbetsanställningar har sedan några år ett meddelande om aktuella lediga platser offentliggjorts i radio varje torsdag kl. 13 under rubriken »Veckans arbetsförmedlingsrapport». Då dessa *radiorapporter* visat sig vara livligt uppskattade, har kommissionen utverkat att även på annan tidpunkt meddelanden få lämnas till allmänheten. Så sker från och med den 24 augusti varje lördag kl. 16.50—17 under rubriken »Arbetsmarknadskommissionen har ordet». I dessa lördagsutsändningar lämnas från kommissionen meddelanden dels om aktuella problem på arbetsmarknaden, dels om viktigare lediga platser.

Vid de offentliga arbetsförmedlingarna tillsattes under månaden 23 502 manliga och 16 831 kvinnliga platser. Förmedlingsverksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna samt inom olika yrkesgrupper belyses i tab. 1—4 i tabellavdelningen.

Hjälpverksamheten för arbetslösa. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid augusti månads utgång till 10 361, vilket i jämförelse med föregående månad innebär en ökning med 2 459. Ökningen i antalet hjälpsökande är emellertid även under augusti i viss mån skenbar. Under föregående månad genomfördes i rapporteringen den förändringen, att vid statliga beredskapsarbeten i annan än kommissionens regi samt vid kommunala beredskapsarbeten sysselsatta hänvisade arbetslösa redovisas i arbetslöshetskommittéernas månadsrapporter som hjälpsökande, vilket tidigare icke varit fallet (jfr häfte 8, sid. 580). Motsvarande åtgärd har under augusti genomförts även beträffande sådana arbeten i kommissionens regi, som redan före den 1 juli 1940 bedrevos efter öppna marknadens lönevillkor. Härigenom ha omkring 500 personer upptagits i redovisningen av hjälpsökande arbetslösa.

Den verkliga ökningen av antalet arbetslösa var sålunda omkring 2 000 eller 25 %. Antalet till olika slag av beredskapsarbeten nyhänvisade arbetslösa har under augusti månad varit ringa. Den ökning i arbetslösheten, som särskilt gjort sig gällande i storstäderna, har för dessas vidkommande föranlett ökad dagunderstödsverksamhet. I övrigt har dagunderstöd ifrågakommit endast i ett fåtal kommuner. Även hyreshjälpverksamhet har bedrivits i ringa omfattning. Kommissionen har dock bifallit ett icke obetydligt antal ansökningar om understöd till deltagare i beredskapskurser eller statsbidrag till bestridande av internatkostnader för deltagare i dylika kurser.

För att möta en emotsedd försämring av arbetsmarknaden fullföljes planeringen av de i föregående översikt omnämnda åtgärderna. Bl. a. har igångsatts inventering för utrönande av tillgången på arbetsobjekt för beredskapsarbeten.

Vidare förberedes en undersökning rörande tillgången på för arkivarbete lämpliga arbetstillfällen.

Av hela antalet hjälpsökande vid augusti månads utgång åtnjöto 7 519 (72·6 %) hjälp från stat och kommun. Av dessa hjälptes 4 983 (66·3 %) med statsmedel. En summarisk redogörelse för den av kommissionen bedrivna hjälpverksamheten under augusti månad lämnas i det följande. Om icke annat anmärkts, avse sifferuppgifterna förhållandet vid augusti månads utgång. Närmare uppgifter om antalet hjälpta i olika hjälpformer och inom olika län samt en översikt av hjälpverksamhetens omfattning under tiden juli 1939—augusti 1940 lämnas i tabellavdelningen.

Arbetslinjen. Arbeten för arbetslösa bedrevos under månaden dels i form av statliga och kommunala beredskapsarbeten, dels i form av statliga arkivarbeten och statskommunala reservarbeten. I statliga beredskapsarbeten sysselsattes vid 46 arbetsplatser i kommissionens regi 1 133 arbetslösa och vid 38 arbetsplatser i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi 1 051 arbetslösa. Vid kommunala beredskapsarbeten sysselsattes 318 arbetslösa. Vid 30 arkivarbetsplatser sysselsattes 119 arbetslösa, tillhörande tekniska och merkantila yrken, och vid statskommunala reservarbeten 195 arbetslösa, antingen familjeförsörjare eller ungkarlar över 50 år. Statskommunala reservarbeten bedrevos av 4 städer, 8 landskommuner och 2 vägdistrikt.

Förutom hänvisade arbetslösa sysselsattes vid beredskapsarbeten och statskommunala reservarbeten även specialarbetare, vilka icke voro anmälda som hjälpsökande och sålunda icke ingå i arbetslöshetskommittéernas månadsrapporter.

Understödslinjen. Dagunderstöd utgick i städerna Stockholm, Malmö, Göteborg, Lysekil och Mölndal samt i Solna (Sthlm), Eda (Värml.), Glava (Värml.), Alnö (Vrnl.) och Sköns (Vrnl.) landskommuner. Hela antalet understödda uppgick till 1 532, av vilka 1 328 (86·7 %) voro försörjningspliktiga. För augusti månad ha kommittéerna i Stockholm, Malmö, Göteborg och Skön även beviljats tillstånd att bedriva hyreshjälpverksamhet med bidrag av statsmedel.

Understöd till kursdeltagare, frivillig arbetstjänst (Utbildningshjälp). Kursverksamhet för arbetslösa bedrevs under månaden endast i form av beredskapskurser, för vilka redogörelse lämnas i det följande. Av eleverna voro 592 anmälda som hjälpsökande och åtnjöto dagunderstöd eller bidrag till internatkostnaderna. Frivillig arbetstjänst, avseende teoretisk och praktisk yrkesutbildning, bedrevs under månaden vid Vännäs yrkesskola. Antalet arbetselever uppgick till 43.

Utbildningsärenden. Vid månadens utgång voro beredskapskurser för omskolning och utbildning av tempoarbetare för verkstadsindustrin anordnade med bidrag av statsmedel dels av arbetslöshetskommittéerna i Stockholm, Växjö och Göteborg, dels vid verkstadsskolor för arbetslös ungdom i Lysekil, Mölndal, Uddevalla, Tidaholm, Arvika, Köja, Sandö, Sundsvall och Piteå, dels ock vid kommunala anstalter för yrkesundervisning i Stockholm, Upp-

sala, Södertälje, Eskilstuna, Göteborg, Lilla Edet, Trollhättan, Vänersborg, Mariestad och Malmberget. Under månaden har vid arbetslöshetskommitténs i Stockholm verkstadsskola påbörjats ytterligare 1 kurs för mekaniker. Cirka 25 kvinnliga kursdeltagare utbildas för närvarande till finmekaniker. Hela antalet elever fördelade på olika yrkesavdelningar framgår av följande sammanställning.

Avdelningar för	Antal avdelningar	Antal elever
mekaniker	50	714
finmekaniker	5	72
verktygsskötare	1	6
elektromekaniker	1	19
smeder	4	61
svetsare	3	41
gassvetsare	2	29
Summa	66	942

Vid Stockholms arbetslöshetskommittés beredskapskurser ha under första kursperioden, som omfattat tiden $^{3}/_{5}$—$^{31}/_{8}$, varit inskrivna 393 kursdeltagare. Vid månadens utgång hade av kursdeltagarna mer än 100 erhållit anställning i industrin.

Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission.

Kommissionen centralmyndighet för ärenden angående värnpliktslån. Genom Kungl. förordningen den 31 augusti 1940 (nr 824) om värnpliktslån har arbetsmarknadskommissionen erhållit en ny betydande arbetsuppgift. Den genom nämnda författning införda, nya formen för låneverksamhet skall å statens vägnar centralt handhavas av kommissionen, frånsett den ekonomiska förvaltningen av beviljade lån, för vilken senare verksamhet statskontoret har överinseendet. Kommissionens uppdrag innefattar dels att utfärda anvisningar och formulär för verksamheten och dels att i andra och sista instans handlägga frågor om beviljande av lån. Från de nyinrättade värnpliktslånenämnderna i varje län kunna dylika frågor bringas under kommissionens bedömande såväl genom underställning i vissa mera betydande fall som genom klagan över nämndens beslut.

För genomförande av ifrågavarande arbetsuppgift ha vidtagits vissa ändringar i arbetsmarknadskommissionens organisation. Då kommissionens plenum i sin nuvarande utformning icke lämpar sig för handläggning av ett större antal besvärsärenden av den speciella beskaffenhet, varom här är fråga, har för ärenden angående värnpliktslån tillsatts en särskild delegation inom kommissionen, utsedd av Kungl. Maj:t och med behörighet att på kommissionens vägnar handlägga sådana ärenden angående värnpliktslån, vilka enligt eljest gällande bestämmelser bort upptagas av kommissionen i dess helhet. Till med-

lemmar i denna delegation ha förordnats kommissionens ordförande och chef, landshövdingen A. Thomson, tillika ordförande i delegationen, ledamoten av riksdagens första kammare, lantbrukaren P. J. Gustafsson i Benestad, vice ordförande i delegationen, samt ledamoten av riksdagens andra kammare fru Elsa Johansson.

Inom kommissionens kansli ha ärendena angående värnpliktslån hänförts till den förut inrättade sektionen för krigsfamiljebidrag med sekreteraren C. W. Curtman som chef. I samband därmed har denna sektion utbrutits ur socialhjälpsbyrån, dit den hittills hört, och ombildats till en fristående sektion, direkt underställd kommissionens chef.

Kommissionen uppskovsbeviljande myndighet. Genom kungl. kungörelse den 31 augusti 1940 har från och med den 15 september 1940 handläggningen av ärenden angående uppskov med inställelse till värnpliktstjänstgöring vid mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap överflyttats från rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap till statens arbetsmarknadskommission. Genom särskilt beslut av Kungl. Maj:t samma dag har den hos rikskommissionen inrättade avdelningen för handläggningen av dessa ärenden, den s. k. uppskovsavdelningen, överflyttats till arbetsmarknadskommissionen, vilken i samband därmed erhållit i uppdrag att till Kungl. Maj:t avgiva förslag om avdelningens formella inordnande i arbetsmarknadskommissionens organisation.

Lokalt genomföres emellertid överflyttningen icke omedelbart, utan uppskovsavdelningen kommer tills vidare att alltjämt vara inrymd i särskilda lokaler med adress Sveavägen 44, Stockholm, tel. 23 45 65.

I anslutning till denna organisatoriska förändring ha meddelats föreskrifter om viss militär representation vid handläggning av uppskovsärenden inom arbetsmarknadskommissionen. Sålunda skall vid handläggning av dylika ärenden i kommissionens plenum chefen för försvarsstaben eller den han i sitt ställe förordnar vara extra ledamot i kommissionen. Vid handläggning i övrigt inom kommissionen av uppskovsärenden skall representant för chefen för försvarsstaben äga närvara och deltaga i överläggning samt låta till protokollet anteckna avvikande mening. Vad sålunda föreskrives om chefen för försvarsstaben skall, där överbefälhavare över rikets försvarskrafter förordnats, i stället gälla denne.

Ändringar i kommissionens instruktion. Genom kungörelse den 31 augusti 1940 (nr 812) ha genomförts vissa ändringar i arbetsmarknadskommissionens instruktion av den 7 maj 1940 (nr 326). Ändringarna hänföra sig till de båda ovan omtalade grupperna av nya arbetsuppgifter för kommissionen, värnpliktslåneärenden och uppskovsärenden. Sålunda ha i 10 § intagits bestämmelser om delegationer inom kommissionen av den typ, som nu inrättats för handläggning av ärenden om värnpliktslån, och i 10 och 21 §§ ha lämnats föreskrifter om den ovannämnda militära representationen i uppskovsärenden. Övriga ändringar, avseende 5, 6, 18—23, 25 och 27 §§, äro övervägande av redaktionell innebörd och ansluta sig till de nyssnämnda organisationsändringarna.

Planläggning av åtgärder vid krisarbetslöshet. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 16 augusti 1940 har inom kommissionen inrättats en särskild byrå för handläggning av det inom kommissionen pågående utredningsarbetet rörande planläggning av åtgärder för mötande av krisarbetslöshet. Till chef för byrån har förordnats sekreteraren, fil. kand. John Landgren.

Teknisk planläggning av beredskapsarbeten. Kungl. Maj:t har föreskrivit, att inom kommissionens kansli fr. o. m. den 1 september 1940 skall finnas en från byråerna inom kansliet fristående sektion för handläggning av ärenden rörande den planläggningsverksamhet, som avser tekniska frågor i samband med statliga och kommunala beredskapsarbeten. Till sektionschef har förordnats byråingenjören hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen Dag Blomberg.

Upphävande av gällande avstängningsbestämmelser i fråga om hamn- och stuveriarbetare. Med stöd av 14 § i Kungl. kungörelsen den 30 juni 1934 (nr 434) angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet har tidigare föreskrivits, att arbetslösa hamn- och stuveriarbetare icke må åtnjuta arbetslöshetshjälp. I anseende till det förändrade läget på arbetsmarknaden har kommissionen prövat lämpligt bestämma, att hjälpsökande arbetslösa personer, som tillhöra nyssnämnda yrkesgrupp skola — under enahanda villkor, som gälla i fråga om övriga hjälpsökande — tills vidare kunna komma i åtnjutande av arbetslöshetshjälp med bidrag av statsmedel.

Undantag från bestämmelser om karenstid. Kungl. Maj:t har den 6 september 1940 förordnat, att vid arbetslöshet under tiden närmast efter avslutandet av sådan värnpliktstjänstgöring, som ägt rum enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen må — utan hinder av bestämmelserna i 13 § första stycket och 41 § sista stycket av kungörelsen den 30 juni 1934 (nr 434) angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet — arbetslöshetshjälp kunna utgå, även om arbetslösheten varat mindre än sex dagar, efter det ansökan om sådan hjälp gjorts, ävensom statsbidrag till dagunderstöd kunna utgå för tid före sjunde dagen, räknat från och med den dag, då ansökan om arbetslöshetshjälp blivit gjord. Detta innebär sålunda att värnpliktig, som hemförlovats eller permitterats från tjänstgöring i samband med förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering och som icke kan erhålla arbete efter tjänstgöringens slut, kan erhålla arbetslöshetshjälp utan iakttagande av eljest föreskriven s. k. karenstid av sex dagar.

Ny chef för kommissionens tekniska byrå. Efter det att chefen för kommissionens tekniska byrå, överstelöjtnanten Gunnar Jonsson förordnats till luftskyddsinspektör, har Kungl. Maj:t förordnat arbetschefen hos kommissionen, civilingenjören Erik Blomquist att med bibehållande av befattningen som arbetschef fr. o. m. den 1 september 1940 jämväl vara chef för kommissionens tekniska byrå.

Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden.

A. Arbetsförmedlingsverksamheten.

Tab. 1. Översikt av verksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna under augusti 1940.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
Stockholms stad .	7 793	2 710	2 322	6 767	5 536	3 977	14 560	8 246	6 299	177
Stockholms län . .	1 668	1 222	774	1 389	1 943	1 119	3 057	3 165	1 893	97
Uppsala län . . .	875	819	416	592	592	303	1 467	1 411	719	104
Södermanlands län	1 109	760	525	615	427	284	1 724	1 187	809	145
Östergötlands län .	2 446	1 953	1 077	1 142	1 113	574	3 588	3 066	1 651	117
Norrköping	1 575	692	577	506	304	157	2 081	996	734	209
Jönköpings län . .	1 675	874	657	813	552	331	2 488	1 426	988	174
Kronobergs län . .	793	424	350	196	272	131	989	696	481	142
Norra Kalmar län .	557	314	234	111	110	59	668	424	293	158
Södra Kalmar län .	1 289	759	622	528	374	277	1 817	1 133	899	160
Gotlands län . . .	182	161	122	140	151	76	322	312	198	103
Blekinge län . . .	1 628	1 046	553	807	787	458	2 435	1 833	1 011	133
Kristianstads län .	1 419	1 131	730	841	932	508	2 260	2 063	1 238	110
Malmöh. l.: Malmö	3 084	759	740	2 373	1 350	1 156	5 457	2 109	1 896	259
Hälsingborg . .	1 251	437	401	602	309	240	1 853	746	641	248
Länet i övrigt .	2 362	1 854	1 575	1 224	771	492	3 586	2 625	2 067	137
Hallands län . . .	928	505	378	811	344	234	1 739	849	612	205
Göteborgs stad . .	7 958	2 317	2 205	3 493	1 787	1 451	11 451	4 104	3 656	279
Göteb. o. Boh. län	2 530	814	743	564	379	256	3 094	1 193	999	259
Älvsborgs län . .	1 517	715	501	1 020	838	501	2 537	1 553	1 002	163
Skaraborgs län . .	1 172	998	673	655	621	404	1 827	1 619	1 077	113
Värmlands län . .	1 387	1 304	574	815	898	512	2 202	2 202	1 086	100
Örebro län	1 404	976	524	1 414	1 010	538	2 818	1 986	1 062	142
Västmanlands län .	1 022	1 151	546	720	699	372	1 742	1 850	918	94
Kopparbergs län .	1 006	1 390	593	668	745	380	1 674	2 135	973	78
Gävleborgs län . .	1 758	1 384	825	702	526	305	2 460	1 910	1 130	129
Västernorrlands län	3 460	1 124	901	841	699	411	4 301	1 823	1 312	236
Jämtlands län . .	1 236	1 468	892	732	797	557	1 968	2 265	1 449	87
Västerbottens län .	873	567	426	519	568	287	1 392	1 135	713	123
Norrbottens län . .	3 019	2 579	2 046	653	664	481	3 672	3 243	2 527	113
Summa aug. 1940	**58 976**	**33 207**	**23 502**	**32 253**	**26 098**	**16 831**	**91 229**	**59 305**	**40 333**	**154**
» juli 1940	54 335	36 712	23 312	28 553	23 954	15 013	82 888	60 666	38 325	137
» aug. 1939	37 415	26 760	19 332	23 046	30 245	16 143	60 461	57 005	35 475	106
» » 1938	43 904	24 274	17 807	21 542	26 780	13 827	65 446	51 054	31 634	128
» » 1937	40 268	20 976	14 317	18 573	24 573	12 680	58 841	45 549	26 997	129

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 3 036 platser, varav 2 393 manliga och 643 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 1 326 (1 002 manliga och 324 kvinnliga) platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

Tab. 2. Översikt av verksamheten inom olika yrkesgrupper under augusti 1940.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk o. skogshush.	7 588	13 731	5 922	399	1 307	420	7 739	7 987	15 038	6 342
Jordbruk	5 604	6 623	3 874	399	1 307	420	5 765	6 003	7 930	4 294
Skogshushållning . .	1 984	7 108	2 048	—	—	—	1 974	1 984	7 108	2 048
Industri o. hantverk .	27 838	8 225	7 090	5 579	1 587	1 188	32 282	33 417	9 812	8 278
Malmbrytning . . .	85	54	53	—	—	—	85	85	54	53
Metall- o. maskinind.	4 590	2 237	1 488	163	98	94	4 625	4 753	2 335	1 582
Jord- och stenind. .	2 215	380	313	53	32	18	2 230	2 268	412	331
Trävaruindustri . .	4 394	1 154	1 088	42	12	11	4 281	4 436	1 166	1 099
Pappers- o. graf. ind.	2 010	166	157	239	100	90	2 198	2 249	266	247
Livsmedelsindustri .	1 316	335	309	700	427	311	1 806	2 016	762	620
Textil- o. bekl.-ind.	1 298	155	137	3 403	671	469	4 624	4 701	826	606
Läder- o. gummiind.	1 042	191	159	780	135	95	1 770	1 822	326	254
Kemisk-teknisk ind. .	398	156	146	197	111	100	578	595	267	246
Byggnadsverksamh. .	10 271	3 359	3 205	2	1	—	9 871	10 278	3 360	3 205
Kraft- o. värmeprod.	219	38	35	—	—	—	214	219	38	35
Sjöfart och fiske . .	4 734	2 198	2 147	239	140	127	4 770	4 973	2 338	2 274
Handel o. samfärdsel	9 739	7 115	6 473	9 672	7 009	5 541	18 290	19 411	14 124	12 014
Kontorsarbete . . .	968	193	168	1 324	344	312	2 255	2 292	537	480
Affärs- o. lagerarb. .	2 520	424	378	1 516	480	362	3 805	4 036	904	740
Landtransport . . .	4 389	3 396	2 944	276	446	342	4 220	4 665	3 842	3 286
Hotell- o. rest.-rör. .	479	181	155	3 586	3 134	2 422	3 495	4 065	3 315	2 577
Litter. o. konstn. arb.	248	20	20	51	5	2	295	299	25	22
Förvaltn. o. underv. .	975	2 786	2 717	1 645	1 656	1 585	2 857	2 620	4 442	4 302
Sjukvård o. hygien .	160	115	91	1 274	944	516	1 363	1 434	1 059	607
Husligt arbete . . .	101	41	27	12 938	16 048	9 548	9 439	13 039	16 089	9 575
Diversearbete	6 306	1 897	1 843	652	7	7	6 113	6 958	1 904	1 850
Ungdom ut. särsk. utb.	2 670	—	—	2 774	—	—	5 278	5 444	—	—
Summa	**58 976**	**33 207**	**23 502**	**32 253**	**26 098**	**16 831**	**83 911**	**91 229**	**59 305**	**40 333**
Därav under 18 år	4 803	2 811	2 218	4 806	2 657	2 035	8 942	9 109	5 468	4 253

Tab. 3. Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft under juli och augusti 1940 samt under augusti 1939.

Huvudgrupper	Ansökningar på 100 lediga platser									Tillsatta platser på 100 lediga		
	Manliga			Kvinnliga			Tillsammans					
	Aug. 1940	Juli 1940	Aug. 1939	Aug. 1940	Juli 1940	Aug. 1939	Aug 1940	Juli 1940	Aug. 1939	Män	Kv.	Tills.
Jordbruk o. skogshush.	55	36	80	31	20	33	53	35	76	43	32	42
Jordbruk	85	64	64	31	20	33	76	55	61	58	32	54
Skogshushållning . .	28	17	245	·	·	·	28	17	245	29	·	29
Industri o. hantverk .	338	284	214	352	296	125	341	286	192	86	75	84
Sjöfart och fiske . .	215	204	144	171	147	134	213	199	144	98	91	97
Handel o. samfärdsel	137	146	103	138	104	79	137	123	89	91	79	85
Husligt arbete . . .	·	·	·	81	90	64	81	91	65	·	59	60
Diversearbete	332	269	237	·	·	·	365	284	237	97	·	97
Summa	**178**	**148**	**140**	**124**	**119**	**76**	**154**	**137**	**106**	**71**	**64**	**68**
Därav under 18 år	153	158	96	181	170	89	167	164	92	79	77	78

Tab. 4. Verksamheten inom olika yrkesgrupper vid d

A = ansökningar L = ledig

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk			Skogshushållning			Malmbrytning, metall- o. maskin-industri			Trävaruindustri, pappers- o. grafisk industri		
		A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T
1	*Manliga avdeln.* . .	**5 604**	**6 623**	**3 874**	**1 984**	**7 108**	**2 048**	**4 675**	**2 291**	**1 541**	**6 404**	**1 320**	**1 245**
2	Stockholms stad . . .	10	—	—	2	—	—	812	516	385	270	50	42
3	Stockholms län	460	576	316	40	193	77	210	80	51	65	14	10
4	Uppsala län	189	255	162	13	289	16	49	14	9	33	14	11
5	Södermanlands län . .	302	322	168	16	49	10	205	113	87	88	9	8
6	Östergötlands län . . .	666	767	331	26	321	40	280	202	110	305	167	163
7	Norrköping	152	115	65	7	76	28	103	23	17	109	14	14
8	Jönköpings län	148	235	121	17	93	30	107	41	21	595	133	129
9	Kronobergs län	89	82	41	20	54	29	42	27	24	234	51	49
10	Kalmar län	152	134	66	22	86	37	81	103	29	704	351	346
11	Gotlands län	28	40	14	—	—	—	2	2	1	—	—	—
12	Blekinge län	102	144	45	8	310	27	147	60	18	97	24	10
13	Kristianstads län . . .	515	674	386	14	14	7	104	120	62	92	27	24
14	Malmöhus l.: Malmö .	147	166	166	—	—	—	213	84	69	90	17	16
15	Hälsingborg	62	95	79	—	—	—	60	37	30	21	1	1
16	Länet i övrigt . . .	674	1 032	810	1	13	10	87	72	52	60	12	11
17	Hallands län	122	192	110	4	61	27	54	15	10	101	5	5
18	Göteborgs stad	68	67	40	3	8	6	620	121	115	663	36	32
19	Göteborgs o. Bohus län .	88	76	46	—	7	7	60	23	17	126	196	196
20	Älvsborgs län	129	137	63	14	104	26	162	71	36	130	20	15
21	Skaraborgs län	403	456	253	17	92	36	79	76	54	90	26	21
22	Värmlands län	106	203	80	82	653	96	149	44	25	347	22	19
23	Örebro län	168	213	105	43	298	33	225	95	58	94	9	7
24	Västmanlands län . .	202	210	101	34	492	60	317	171	135	26	9	9
25	Kopparbergs län . . .	78	97	53	162	990	261	80	36	32	211	7	7
26	Gävleborgs län	88	71	59	247	750	253	180	41	34	344	69	67
27	Västernorrlands län . .	92	61	46	383	577	376	134	12	9	1 258	14	14
28	Jämtlands län	97	94	65	360	827	355	43	38	13	31	7	6
29	Västerbottens län . . .	44	34	26	108	153	78	18	27	11	118	13	11
30	Norrbottens län	223	75	57	341	598	123	52	27	27	102	3	2
31	*Kvinnliga avdeln.* .	**399**	**1 807**	**420**	—	—	—	**163**	**98**	**94**	**281**	**112**	**101**
32	Stockholms stad . . .	64	20	20	—	—	—	44	37	35	75	34	29
33	Stockholms län	28	184	134	—	—	—	14	9	9	5	5	5
34	Uppsala län	12	42	6	—	—	—	1	—	—	1	—	—
35	Södermanlands län . .	13	11	3	—	—	—	18	4	4	9	11	11
36	Östergötlands län . . .	19	74	32	—	—	—	10	3	1	3	12	10
37	Norrköping	—	3	3	—	—	—	—	29	29	7	2	2
38	Jönköpings län	9	31	3	—	—	—	1	—	—	17	—	—
39	Kronobergs län	5	46	7	—	—	—	—	—	—	12	7	7
40	Kalmar län	7	18	9	—	—	—	—	—	—	11	9	8
41	Gotlands län	3	20	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Blekinge län	6	34	4	—	—	—	23	7	7	12	2	1
43	Kristianstads län . . .	23	65	10	—	—	—	—	—	—	2	1	1
44	Malmöhus l.: Malmö .	9	20	10	—	—	—	15	9	9	31	19	17
45	Hälsingborg	4	7	7	—	—	—	8	—	—	4	—	—
46	Länet i övrigt . . .	39	79	47	—	—	—	—	—	—	6	—	—
47	Hallands län	12	33	18	—	—	—	1	—	—	7	—	—
48	Göteborgs stad	1	17	10	—	—	—	19	—	—	47	6	6
49	Göteborgs o. Bohus län .	8	16	10	—	—	—	—	—	—	7	—	—
50	Älvsborgs län	2	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	Skaraborgs län	29	49	17	—	—	—	—	—	—	6	1	1
52	Värmlands län	6	89	3	—	—	—	—	—	—	6	—	—
53	Örebro län	8	46	5	—	—	—	3	—	—	3	3	3
54	Västmanlands län . . .	9	54	8	—	—	—	6	—	—	1	—	—
55	Kopparbergs län . . .	1	24	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
56	Gävleborgs län	14	34	9	—	—	—	—	—	—	1	—	—
57	Västernorrlands län . .	14	91	8	—	—	—	—	—	—	7	—	—
58	Jämtlands län	35	95	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59	Västerbottens län . . .	9	67	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
60	Norrbottens län	10	32	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—

platser T = tillsatta platser.

Byggnadsverksamhet			Övriga till industri o. hantverk hörande grupper			Sjöfart o. fiske			Kontorsarbete, allm. tjänst o. fria yrken			Övriga till handel o. samfärdsel hörande grupper			Diversearbete o. husligt arbete			Ungdom u. utbildning	
A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	
10 271	3 359	3 205	6 488	1 255	1 099	4 734	2 198	2 147	2 351	3 114	2 996	7 388	4 001	3 477	6 407	1 988	1 870	2 670	1
1 903	138	128	769	226	215	589	364	357	710	429	407	1 910	893	694	403	94	94	415	2
346	100	98	78	32	28	35	13	12	21	26	24	187	73	51	174	115	107	52	3
77	49	46	92	15	8	3	—	—	159	112	97	102	31	29	122	40	38	36	4
137	51	49	103	6	5	60	67	66	13	28	27	51	65	55	103	50	50	31	5
463	176	162	159	43	42	42	21	21	75	96	92	201	115	79	182	45	37	47	6
260	19	19	224	26	24	130	52	52	46	58	58	453	299	290	27	10	10	64	7
139	131	122	218	70	64	3	1	1	22	84	84	93	40	40	309	46	45	24	8
95	38	37	131	64	64	—	—	—	6	66	65	38	18	18	56	24	23	82	9
151	32	32	171	30	22	255	84	80	22	134	130	85	93	88	178	26	26	25	10
6	4	3	38	51	51	37	27	18	2	1	1	26	16	14	42	20	20	1	11
236	82	81	206	39	23	246	99	98	17	70	68	123	106	73	417	112	110	29	12
167	37	27	129	60	46	86	18	14	13	23	21	152	84	75	109	74	68	38	13
900	39	38	296	18	16	244	104	104	133	105	105	571	175	175	318	51	51	172	14
172	6	5	148	9	7	415	165	165	21	37	37	157	71	61	124	16	16	71	15
339	172	168	240	39	37	216	157	155	180	85	73	180	209	196	300	63	63	85	16
147	47	46	194	22	21	109	83	81	11	23	22	82	35	34	74	22	22	30	17
1 293	54	48	511	48	38	1 624	569	567	320	270	250	1 668	968	933	660	176	176	528	18
275	158	149	1302	59	55	120	67	62	15	99	99	108	72	58	262	57	54	174	19
271	36	34	389	80	74	10	1	1	26	96	94	156	59	47	179	111	111	51	20
92	66	47	215	143	138	12	6	5	15	19	17	94	79	67	119	35	35	36	21
218	82	78	126	25	20	52	65	65	57	135	132	102	23	22	122	52	37	26	22
199	81	73	315	42	34	7	—	—	28	56	56	107	79	61	119	103	97	99	23
109	37	30	45	8	6	39	37	33	10	34	33	75	97	83	68	56	56	97	24
98	34	32	39	9	7	—	—	—	71	118	113	61	23	15	191	76	73	15	25
198	89	87	114	48	21	122	69	66	38	109	109	160	49	42	182	89	87	85	26
721	179	179	99	3	3	183	46	46	35	171	171	182	25	21	281	36	36	92	27
217	202	194	57	15	14	2	—	—	213	183	178	71	55	29	104	47	38	41	28
152	71	57	22	9	4	31	43	41	30	106	101	46	72	58	236	39	39	68	29
890	1149	1136	58	16	12	62	40	37	42	341	332	147	77	69	946	253	251	156	30
2	1	—	5 183	1 876	998	239	140	127	4 294	2 949	2 415	5 878	4 060	3 126	13 590	16 055	9 555	2 774	31
—	1	—	733	325	249	154	100	92	1 034	503	362	1 588	1 068	941	2 601	3 448	2 249	474	32
—	—	—	89	66	44	6	—	—	71	130	93	98	132	72	932	1 417	762	146	33
—	—	—	39	4	3	—	—	—	154	75	61	72	57	30	261	414	203	52	34
1	—	—	57	15	12	—	—	—	28	25	17	88	49	41	311	312	196	90	35
—	—	—	96	57	41	2	3	2	239	92	70	114	129	83	537	743	335	122	36
—	—	—	141	18	10	—	—	—	37	16	12	66	53	26	144	183	75	111	37
—	—	—	218	41	33	—	—	—	49	78	69	96	92	66	376	310	160	47	38
—	—	—	18	5	4	—	—	—	15	23	20	20	28	16	107	163	77	19	39
—	—	—	84	20	10	1	2	2	88	46	42	92	66	47	312	323	218	44	40
—	—	—	2	3	1	2	—	—	13	4	2	33	28	18	87	96	54	—	41
—	—	—	55	67	53	—	—	—	71	51	45	162	163	104	410	463	244	68	42
—	—	—	65	72	56	—	—	—	80	46	41	181	173	112	433	575	288	57	43
—	—	—	401	91	74	3	1	1	213	118	110	521	243	219	904	849	716	276	44
—	—	—	168	21	13	1	—	—	29	25	24	90	72	64	223	184	132	75	45
—	—	—	161	21	7	3	1	1	280	76	71	121	112	69	535	482	297	79	46
—	—	—	341	33	22	2	2	2	45	29	29	117	40	37	225	207	126	61	47
1	—	—	977	95	69	53	18	14	508	277	222	561	299	264	917	1 075	866	409	48
—	—	—	134	31	29	1	1	1	38	44	37	74	62	45	222	225	134	80	49
—	—	—	321	145	89	—	—	—	70	139	107	125	98	58	443	450	247	59	50
—	—	—	132	75	71	—	—	—	47	38	28	62	86	67	332	372	220	47	51
—	—	—	76	7	6	2	2	2	122	141	128	101	80	60	458	573	313	44	52
—	—	—	578	97	68	—	4	4	70	83	56	155	157	113	469	620	289	128	53
—	—	—	24	14	10	—	—	—	76	50	34	114	126	87	410	455	233	80	54
—	—	—	20	13	4	—	—	—	169	121	98	153	115	74	311	472	203	13	55
—	—	—	113	10	7	1	1	1	51	55	49	110	77	48	328	349	191	84	56
—	—	—	41	10	1	8	2	2	164	76	63	114	79	64	477	441	273	16	57
—	—	—	25	4	3	—	—	—	312	223	213	153	185	159	198	290	159	9	58
—	—	—	17	13	3	—	2	2	130	130	91	69	44	26	294	312	159	—	59
—	—	—	7	3	1	—	1	1	91	235	221	128	147	116	333	246	136	84	60

Tab. 5. Sysselsatta personer i slutet av augusti 1940 i jämförelse med slutet av juli 1940.

Näringsgrenar	Företag med uppgifter för såväl juli 1940 som augusti 1940									
	Antal företag	Augusti 1940		Indextal för augusti 1940 (juli 1940 = 100)[1]						
		Arbetare	Övriga	Arbetare			Övriga	Samtliga		
				Män	Kv.	S:a		Män	Kv.	S:a
Malmbrytning o. metallind.	1 128	91 890	17 199	107·1	103·6	106·8	106·7	107·1	104·1	106·8
Gruvor o. anrikningsverk	9	851	37	104·8	—	104·8	·	104·1	·	104·1
Järn-, stål- o. kopparverk	25	11 444	1 553	105·7	·	105·7	106·4	105·9	102·0	105·8
Järn- o. stålmanufaktur	260	12 340	1 617	103·7	103·6	103·7	108·7	104·2	104·5	104·2
Mekaniska verkstäder	573	46 733	9 625	101·8	101·8	109·2	106·5	109·3	103·2	108·8
Skeppsvarv	41	7 800	955	100·8	·	100·8	109·8	101·8	97·6	101·7
Elektriska verkstäder	65	8 011	2 491	107·4	111·8	108·5	104·3	106·6	109·9	107·4
Annan metallindustri	155	4 711	921	105·8	90·3	103·3	109·8	106·4	95·8	104·3
Jord- o. stenindustri	372	13 082	1 182	103·5	98·6	103·1	110·7	104·1	100·2	103·7
Kolgruvor	3	866	40	123·2	—	123·2	·	123·2	·	122·9
Torvindustri	43	687	32	84·3	·	80·9	·	85·2	·	81·9
Stenbrott o. stenhuggerier	89	1 931	150	96·0	·	96·1	96·8	96·1	·	96·1
Cementfabriker, kalkbruk	75	2 993	337	104·4	96·5	104·2	117·0	105·2	109·0	105·3
Tegelbruk	113	2 569	188	96·7	·	96·0	100·5	97·0	·	96·3
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	15	2 181	257	105·7	103·1	104·7	118·4	107·4	103·6	106·0
Glasbruk	34	1 855	178	125·4	114·0	124·2	112·7	124·6	111·8	123·1
Träindustri	515	18 319	1 798	111·0	114·5	111·1	113·9	111·4	110·7	111·4
Sågverk o. hyvlerier	212	9 248	668	108·3	·	108·2	110·8	108·4	106·7	108·4
Snickeri- o. möbelfabriker	268	7 961	1 009	113·8	124·0	114·0	117·2	114·3	114·6	114·3
Annan trävaruindustri	35	1 110	121	117·8	107·9	115·9	106·1	117·2	106·1	114·8
Pappers- o. grafisk ind.	459	21 279	4 648	105·6	114·5	107·0	111·1	106·4	113·8	107·7
Pappersmassefabriker	49	6 977	897	104·7	·	104·7	105·9	104·9	106·6	104·9
Pappersbruk o. pappfabr.	43	5 338	742	100·7	112·9	102·6	110·4	101·9	112·9	103·5
Annan pappersindustri	100	2 766	471	109·9	113·3	111·9	112·4	110·3	113·2	112·0
Grafisk industri	267	6 198	2 538	110·6	117·8	111·8	113·0	111·3	115·0	112·1
Livsmedelsindustri	611	24 482	6 564	103·5	100·4	102·3	105·9	104·3	101·2	103·0
Kvarnar	35	1 148	288	114·1	118·1	114·5	108·7	113·4	112·1	113·2
Bagerier	139	4 160	975	102·3	99·3	101·0	105·6	102·6	101·0	101·9
Råsockerbruk o. raffinad.	25	4 268	483	104·6	67·1	97·0	103·0	104·4	69·5	97·5
Choklad- o. karamellfabr.	52	3 817	839	100·7	111·8	109·2	102·4	100·6	111·0	107·9
Bryggerier o. läskedrycksf.	163	4 385	1 022	101·1	95·1	99·8	109·8	103·0	96·5	101·5
Tobaksfabriker	8	1 639	153	109·6	105·8	106·7	122·4	112·6	106·3	107·9
Slakterier o. konservfabr.	96	3 419	1 203	101·0	97·7	99·8	105·7	102·2	99·9	101·3
Annan livsmedelsindustri	93	1 646	1 601	106·0	105·6	105·9	104·6	108·3	102·3	105·8
Textil- o. beklädnadsind.	506	54 488	6 383	103·7	103·2	103·4	109·8	104·7	103·7	104·0
Bomullsindustri	45	12 470	907	103·6	107·4	105·6	117·5	104·9	107·7	106·3
Jute- o. linneindustri	10	2 400	165	100·8	96·7	98·6	100·0	100·9	96·7	98·7
Ylleindustri	59	9 601	1 007	100·4	103·9	102·2	107·9	101·6	103·9	102·8
Trikåfabriker	99	8 334	928	102·6	96·6	97·7	100·8	101·8	96·9	98·0
Skrädderier o. sömnadsfabr.	194	17 568	2 576	110·4	104·8	105·5	113·3	111·8	105·4	106·4
Annan hithörande industri	99	4 115	800	107·6	104·6	105·6	107·1	107·1	105·2	105·9
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	244	16 992	2 540	99·8	96·2	98·2	104·7	100·6	96·9	99·0
Garverier	24	2 087	228	94·8	104·0	95·9	108·6	96·1	103·4	97·0
Skofabriker	93	7 553	748	114·3	110·0	112·3	108·2	113·8	109·7	111·9
Gummivarufabriker	25	4 683	943	81·5	76·4	78·8	98·1	84·7	78·5	81·5
Annan hithörande industri	102	2 669	621	106·3	112·3	108·9	109·9	106·6	112·1	109·1
Kemisk-teknisk industri	172	7 114	2 817	115·4	109·5	113·5	108·7	113·6	109·3	112·1
Färg-, olje- o. parfymfabr.	70	2 444	1 648	104·1	102·8	103·5	109·7	106·9	104·9	105·9
Sprängämnesfabriker	3	79	15	98·2	·	100·0	·	101·5	·	101·1
Tändsticksfabriker	8	826	92	286·5	191·7	245·8	98·9	232·1	182·9	214·0
Annan kemisk-tekn. ind.	91	3 765	1 062	108·9	103·9	107·8	108·1	108·3	106·5	107·9
Samtliga industrigrupper	4 007	247 646	43 131	106·2	102·8	105·3	107·9	106·6	103·4	105·6
Byggnadsverksamhet	875	10 804	1 412	102·2	·	102·2	104·5	102·4	104·9	102·5
Statliga verk o. byggn.-arb.	165	27 935	5 918	113·5	121·9	114·2	104·4	111·7	119·2	112·4
Komm. verk o. byggnadsarb.	183	13 997	3 281	110·0	80·8	108·3	113·4	110·7	92·6	109·3
Handel o. varulager	1 231	6 004	25 108	106·9	110·6	107·7	107·4	105·7	108·9	107·4
Samfärdsel	148	4 625	905	106·5	·	106·6	101·0	105·6	107·0	105·6
Banker	120	—	4 381	—	—	—	102·1	103·6	99·8	102·1
Försäkringsföretag	54	—	3 758	—	—	—	108·7	108·6	108·8	108·7
Samtliga näringsgrenar	6 788	311 011	87 894	107·0	103·3	106·1	107·3	107·0	104·6	106·4

[1] Se Anm. vid slutet av tabellavdelningen.

Tab. 6. Sysselsatta personer i slutet av augusti 1940 i jämförelse med slutet av juli 1940 inom vissa näringsgrenar och olika län.

Län	Indextal över antalet sysselsatta personer i slutet av augusti 1940 med slutet av juli 1940 som bas[1]														
	Malmbrytn. o. metallind.	Jord- o. stenindustri	Träindustri	Pappers- o. grafisk ind.	Livsmedelsindustri	Textil- o. beklädnadsind.	Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	Kemisk-teknisk ind.	Samtliga industrigrupper	Byggnadsverksamhet	Statl. o. komm. verk	Handel o. varulager	Banker o. försäkr.-företag	Samtliga näringsgrenar
Stockholms stad	109·4	109·9	109·7	112·7	105·3	114·9	105·5	106·4	109·3	102·4	106·3	106·6	106·9	107·8
Stockholms län	111·7	76·1	89·9	100·9	118·2	99·3	108·1	100·3	109·0	99·1	217·0	102·3	·	118·3
Uppsala »	102·9	88·2	103·0	107·7	154·1	106·6	85·6	99·1	103·2	108·5	103·5	106·0	113·3	103·8
Södermanlands »	104·4	112·0	101·3	125·9	102·6	98·4	·	110·5	104·6	116·8	109·9	105·9	99·6	105·8
Östergötlands »	104·2	98·2	113·1	104·3	106·0	101·0	98·9	143·9	103·6	98·8	106·4	104·7	103·7	103·9
Jönköpings »	112·4	102·8	114·0	94·6	100·2	103·5	108·7	108·5	108·4	91·1	111·1	106·5	102·1	107·4
Kronobergs »	107·6	113·8	130·3	116·5	105·6	89·0	96·4	—	112·8	93·2	116·9	103·5	·	111·4
Kalmar »	105·1	120·1	126·7	106·2	108·3	106·3	·	104·2	109·6	102·2	128·1	102·0	·	109·7
Gotlands »	110·6	99·7	·	111·5	95·1	—	·	—	99·2	95·6	191·5	102·6	·	105·0
Blekinge »	105·3	109·8	117·1	121·4	104·9	100·7	99·5	—	106·3	115·1	110·1	106·0	·	107·8
Kristianstads »	105·5	101·8	105·7	103·1	105·7	104·3	90·2	98·7	101·6	95·2	107·6	109·7	·	101·9
Malmöhus »	102·1	103·9	85·8	111·6	97·5	103·4	80·4	108·3	98·2	109·2	105·7	104·7	101·6	100·0
Hallands »	102·8	121·4	·	—	112·8	98·2	94·9	—	101·2	93·4	110·7	116·3	·	102·0
Göteb. o. Bohus »	102·0	104·2	118·7	113·7	102·8	104·9	111·9	108·9	104·2	101·1	109·1	114·2	102·3	105·5
Älvsborgs »	121·4	112·6	110·0	104·6	98·2	101·9	103·5	103·3	105·5	134·9	110·6	105·4	101·1	105·9
Skaraborgs »	111·6	99·2	105·5	145·2	107·9	100·3	98·7	922·8	114·2	104·9	97·7	106·5	99·5	109·2
Värmlands »	109·5	73·3	109·2	103·2	97·5	106·3	96·9	·	105·5	111·0	113·8	105·4	102·1	106·4
Örebro »	104·1	102·1	103·6	133·4	102·7	96·4	120·0	104·3	108·7	100·6	107·0	110·6	·	108·6
Västmanlands »	107·3	99·0	101·3	107·6	104·2	86·3	90·9	—	105·5	94·8	108·1	98·4	·	105·0
Kopparbergs »	108·0	131·5	107·3	60·3	105·0	100·6	104·4	105·4	101·9	105·8	100·0	108·7	·	102·2
Gävleborgs »	105·1	98·9	117·3	115·2	104·0	161·0	108·8	123·4	111·3	85·2	117·8	107·3	·	111·1
Västernorrlands »	121·5	104·2	101·9	97·4	101·0	302·5	131·8	·	103·3	100·0	96·5	109·6	104·3	101·9
Jämtlands »	100·0	·	114·3	113·9	107·5	100·0	·	—	96·3	120·3	137·7	109·6	—	115·6
Västerbottens »	117·4	80·7	130·9	122·6	98·6	—	107·9	—	121·4	103·5	112·2	103·6	·	117·5
Norrbottens »	110·4	209·6	109·1	109·4	96·7	·	·	—	127·8	117·8	128·1	115·3	—	127·1
Hela riket	106·8	103·7	111·4	107·7	103·0	104·0	99·0	112·1	105·6	102·5	111·3	107·4	105·0	106·4

Tab. 7. Indextal över antalet sysselsatta arbetare december 1939—augusti 1940 (bas: september 1939).

Näringsgrenar	1939	1940							
	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.
Malmbrytn. o. metallind. . . .	95·9	97·0	97·1	98·4	94·4	93·8	83·8	90·6	96·8
Jord- o. stenindustri	76·0	69·2	64·8	64·8	63·2	67·8	64·4	66·4	68·5
Träindustri	73·4	70·9	69·5	71·2	67·7	68·2	67·2	67·9	75·4
Pappers- och grafisk ind. . . .	92·3	91·4	90·9	91·9	82·8	74·9	64·3	61·8	66·1
Livsmedelsindustri	96·4	96·0	95·3	93·7	95·8	97·6	90·4	94·4	96·6
Textil- o. beklädnadsind. . . .	97·7	100·3	102·4	102·7	99·7	98·4	91·1	90·8	93·9
Läder-, hår- och gummiv.-ind. .	98·3	98·9	100·9	102·5	100·5	99·0	96·0	92·0	90·3
Kemisk-teknisk ind.	101·3	102·2	102·4	105·8	100·9	91·2	62·4	64·1	72·8
Samtliga industrigrenar	92·9	92·9	92·9	93·7	90·0	88·6	80·4	82·9	87·3
Byggnadsverksamhet	59·3	56·6	55·8	51·8	57·8	58·7	53·4	56·6	57·8
Statl. verk o. byggn.-arb. . . .	86·4	90·3	93·1	96·5	100·7	105·9	108·3	106·4	121·5
Komm. verk o. byggn.-arb. . .	90·4	86·2	83·3	85·7	83·0	80·8	74·2	73·0	79·1
Handel o. varulager	85·5	81·0	78·8	80·5	73·9	72·1	65·6	64·6	69·6
Samtliga näringsgrenar	90·4	89·8	89·4	90·5	88·1	87·3	80·3	82·2	87·2

[1] Se Anm. vid slutet av tabellavdelningen.

Tab. 8. Arbetstillgången enligt uppgifter från företagare (konjunktursiffror).

Näringsgrenar	1939				1940							
	3 kv.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.
Malmbrytning o. metallind.	4·11	3·99	3·99	4·05	3·99	4·02	3·84	3·81	3·64	3·77	3·73	3·64
Gruvor o. anrikningsverk	3·62	2·99	3·33	4·11	3·46	3·80	3·51	3·90	3·84	4·19	4·31	3·42
Järn-, stål- o. kopparverk	4·14	4·36	4·25	4·71	4·70	4·44	4·31	4·32	3·98	3·87	4·32	3·60
Järn- o. stålmanufaktur	4·15	4·28	4·11	3·94	3·59	3·53	3·21	3·31	3·14	3·07	2·95	3·19
Mekaniska verkstäder	4·09	3·86	3·93	3·96	4·01	4·06	3·98	3·95	3·82	4·05	3·92	3·89
Skeppsvarv	3·72	2·90	2·97	3·94	3·95	3·84	4·22	3·96	3·76	4·08	3·80	3·71
Elektriska verkstäder	4·46	4·24	4·24	3·94	3·78	4·34	3·68	3·50	3·66	3·30	3·48	3·49
Annan metallindustri	4·40	4·32	4·17	4·07	3·56	3·51	3·28	3·02	2·72	2·81	2·73	2·40
Jord- o. stenindustri	3·76	3·24	3·19	3·06	2·80	2·51	2·74	2·62	2·69	2·85	2·90	2·84
Kolgruvor	4·00	3·00	3·51	3·52	3·50	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00
Torvindustri	3·90	3·46	3·16	2·69	3·26	3·49	3·58	3·56	4·14	4·20	3·97	3·48
Stenbrott o. stenhuggerier	3·29	2·76	2·54	2·57	2·26	1·54	2·10	2·12	2·22	2·30	3·45	2·89
Cementfabriker, kalkbruk	4·17	3·59	3·14	3·08	2·86	2·81	2·69	3·20	3·26	3·05	3·03	2·88
Tegelbruk	3·78	2·87	3·08	3·10	3·25	2·84	2·96	2·57	2·65	3·03	2·67	2·38
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	3·45	3·51	3·58	3·32	2·79	2·71	2·86	2·18	1·23	2·22	1·91	1·91
Glasbruk	3·93	3·44	3·56	3·07	2·46	2·39	2·45	2·32	2·38	2·37	3·18	3·29
Träindustri	3·74	3·24	3·23	3·30	2·93	2·88	2·85	2·70	2·81	2·80	2·96	3·01
Sågverk o. hyvlerier	3·59	2·89	2·95	3·32	3·26	3·15	3·27	2·98	3·22	3·22	3·20	3·08
Snickeri- o. möbelfabriker	3·94	3·61	3·51	3·29	2·59	2·60	2·48	2·39	2·40	2·34	2·72	2·93
Annan trävaruindustri	3·77	3·12	3·45	3·18	3·15	2·81	2·92	2·67	2·61	2·86	2·98	3·00
Pappers- o. grafisk ind.	3·69	3·47	3·66	3·66	3·48	3·49	3·37	2·89	2·37	2·45	2·25	2·41
Pappersmassefabriker	3·44	3·28	3·36	3·57	3·45	3·43	3·49	3·13	2·64	2·45	2·41	2·40
Pappersbruk o. pappfabr.	3·80	3·80	4·04	4·28	4·37	3·99	3·87	2·91	1·97	2·15	1·71	2·19
Annan pappersindustri	4·32	3·75	4·18	3·88	3·42	3·50	3·12	2·98	2·72	2·89	2·60	2·64
Grafisk industri	3·78	3·24	3·38	3·12	2·98	2·95	2·91	2·65	2·41	2·46	2·32	2·48
Livsmedelsindustri	3·86	3·62	3·64	3·61	3·33	3·35	3·36	3·57	3·59	3·62	3·60	3·52
Kvarnar	4·06	3·64	3·85	3·65	3·31	3·29	3·56	4·18	3·92	3·56	3·77	3·31
Bagerier	3·94	3·30	3·43	3·49	3·14	3·18	3·33	3·77	3·87	3·59	3·79	3·60
Råsockerbruk o. raffinad.	4·04	3·69	3·67	3·14	3·26	3·42	3·15	3·54	3·56	3·85	3·68	3·53
Choklad- o. karamellfabr.	3·84	4·59	4·40	4·48	3·10	3·59	3·33	3·44	3·49	3·83	3·98	4·10
Bryggerier o. läskedrycksf.	3·75	2·87	3·06	3·26	3·02	2·86	3·09	3·22	3·53	3·63	3·47	2·86
Tobaksfabriker	3·89	4·22	3·72	4·23	4·42	3·91	4·00	3·32	3·05	3·29	2·37	3·02
Slakterier o. konservfabriker	3·71	3·48	3·63	3·60	3·32	3·35	3·34	3·52	3·43	3·34	3·63	3·65
Annan livsmedelsindustri			3·65	3·77	3·69	3·74	3·70	3·82	3·58	3·77	3·56	3·62
Textil- o. beklädnadsind.	4·10	4·28	4·29	4·24	4·11	4·12	4·09	3·93	3·85	3·66	3·70	3·69
Bomullsindustri	3·99	4·30	4·54	4·56	4·28	4·32	4·31	4·19	4·41	4·11	4·09	3·95
Jute- o. linneindustri	4·35	4·45	4·34	4·29	4·52	4·40	4·23	4·41	4·16	3·95	3·51	3·39
Ylleindustri	4·00	4·46	4·52	4·53	4·57	4·55	4·60	4·51	4·33	4·23	4·25	4·16
Trikåfabriker	4·12	4·34	4·34	4·14	4·31	4·26	4·31	4·04	3·98	3·66	3·69	3·50
Skrädderier o. sömnadsfabr.	4·19	4·23	4·08	4·04	3·78	3·76	3·73	3·50	3·33	3·21	3·30	3·49
Annan hithörande industri	4·22	3·87	3·94	3·79	3·84	3·83	3·74	3·42	3·05	2·97	3·01	3·21
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	3·96	4·18	4·38	4·23	4·34	4·25	4·13	4·03	3·97	3·65	3·50	3·66
Garverier	4·11	4·63	4·41	4·62	4·62	4·57	4·45	4·59	4·47	3·97	4·01	3·81
Skofabriker	4·27	4·37	4·48	4·45	4·46	4·36	4·16	3·91	3·91	3·85	3·91	4·03
Gummivarufabriker	3·54	3·76	4·23	3·96	4·34	4·23	4·22	4·28	4·17	3·42	2·35	3·09
Annan hithörande industri	3·84	4·09	4·39	3·92	3·77	3·76	3·58	3·89	3·26	3·45	3·41	3·58
Kemisk-teknisk industri	3·92	4·08	4·14	4·17	3·95	3·95	3·70	3·20	2·75	3·09	2·87	3·04
Färg-, olje- o. parfymfabr.	3·97	3·63	4·07	4·30	3·79	3·41	3·31	3·58	3·09	2·63	2·48	2·82
Sprängämnesfabriker	·	4·93	4·69	3·88	4·04	4·78	4·77	3·58	4·21	3·87	3·66	3·43
Tändsticksfabriker	4·00	5·00	5·00	5·00	5·00	5·00	4·00	2·00	1·00	2·00	2·00	2·00
Annan kemisk-teknisk ind.	3·93	3·87	3·63	3·48	3·34	3·29	3·28	3·67	3·45	3·46	3·27	3·41
Samtliga industrigrupper	3·97	3·86	3·89	3·90	3·77	3·78	3·68	3·57	3·46	3·46	3·45	3·43
Byggnadsverksamhet	3·93	3·17	2·80	2·60	2·53	2·45	2·36	2·51	2·46	2·43	2·50	2·55
Statliga verk o. byggn.-arb.	—	3·73	3·80	3·75	3·81	3·69	3·76	3·86	3·85	3·83	3·72	3·74
Komm. verk o. byggn.-arb.	3·50	3·57	3·26	3·15	3·12	3·21	3·10	3·24	3·36	3·20	3·00	3·06
Handel o. varulager	3·86	3·64	3·51	3·49	3·26	3·15	3·30	3·26	3·10	3·17	3·14	3·14
Samfärdsel	4·03	2·99	3·51	3·81	3·70	3·14	3·26	3·57	3·01	2·77	2·70	2·59
Banker	—	4·23	4·24	4·46	4·43	4·28	4·40	4·44	4·03	4·08	4·06	3·64
Försäkringsföretag	—	3·49	3·70	3·70	3·71	3·74	3·90	3·70	3·84	3·64	3·67	3·58
Samtliga näringsgrenar	3·96	3·77	3·78	3·78	3·66	3·67	3·60	3·53	3·44	3·42	3·40	3·38

Tab. 9. Till statens arbetsmarknadskommission rapporterade nyanställningar och entlediganden under augusti 1940 i jämförelse med föregående månad.

Näringsgrenar	Antal rapporterande företag		Antal nyanställda		Antal entledigade		Ökning (+) eller minskning (−)			
	juli	augusti	juli	augusti	juli	augusti	juli		augusti	
Malmbrytning o. metallindustri	**171**	**165**	**3 033**	**2 584**	**1 728**	**2 038**	+	**1 305**	+	**546**
Gruvor o. anrikningsverk	6	6	72	101	61	63	+	11	+	38
Järn-, stål- o. kopparverk	14	17	700	351	327	386	+	373	−	35
Järn- o. stålmanufaktur	12	10	68	106	107	59	−	39	+	47
Mekaniska verkstäder	96	86	1 301	1 140	696	752	+	605	+	388
Skeppsvarv	7	6	189	216	81	133	+	108	+	83
Elektriska verkstäder	13	12	386	399	169	292	+	217	+	107
Annan metallindustri	23	28	317	271	287	353	+	30	−	82
Jord- o. stenindustri	**61**	**62**	**359**	**400**	**338**	**638**	+	**21**	−	**238**
Kolgruvor	1	2	7	7	1	5	+	6	+	2
Torvindustri	4	5	8	—	20	107	−	12	−	107
Stenbrott o. stenhuggerier	7	6	129	72	29	54	+	100	+	18
Cementfabriker, kalkbruk	14	9	32	33	92	76	−	60	−	43
Tegelbruk	30	32	169	59	168	365	+	1	−	306
Porslins-, kakel- o. lergodsfabr.	4	3	5	25	26	13	−	21	+	12
Glasbruk	1	5	9	204	2	18	+	7	+	186
Träindustri	**49**	**56**	**281**	**652**	**405**	**634**	−	**124**	+	**18**
Sågverk o. hyvlerier	28	36	131	192	242	416	−	111	−	224
Snickerier o. möbelfabriker	19	18	139	460	161	175	−	22	+	285
Annan trävaruindustri	2	2	11	—	2	43	+	9	−	43
Pappers- o. grafisk industri	**39**	**47**	**503**	**421**	**1 319**	**1 164**	−	**816**	−	**743**
Pappersmassefabriker	14	28	343	367	909	839	−	566	−	472
Pappersbruk o. pappfabriker	7	3	66	6	230	209	−	164	−	203
Annan pappersindustri	13	10	57	37	123	32	−	66	+	5
Grafisk industri	5	6	37	11	57	84	−	20	−	73
Livsmedelsindustri	**54**	**50**	**780**	**506**	**201**	**647**	+	**579**	−	**141**
Kvarnar	4	3	10	26	26	29	−	16	−	3
Bagerier	7	5	19	9	39	29	−	20	−	20
Råsockerbruk o. raffinaderier	17	15	348	203	47	397	+	301	−	194
Choklad- o. karamellfabriker	6	7	127	210	9	31	+	118	+	179
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	2	9	1	3	6	44	−	5	−	41
Slakterier o. konservfabriker	6	6	220	20	16	96	+	204	−	76
Annan livsmedelsindustri	12	5	55	35	58	21	−	3	+	14
Textil- o. beklädnadsindustri	**54**	**66**	**733**	**588**	**410**	**862**	+	**323**	−	**274**
Bomullsindustri	7	11	250	165	166	269	+	84	−	104
Jute- o. linneindustri	2	1	22	—	20	11	+	2	−	11
Ylleindustri	6	6	39	—	14	84	+	25	−	84
Trikåfabriker	7	13	65	57	73	102	−	8	−	45
Skrädderier o. sömnadsfabriker	24	23	336	285	24	257	+	312	+	28
Annan hithörande industri	8	12	21	81	113	139	−	92	−	58
Läder-, hår- o. gummivaruind.	**15**	**24**	**380**	**300**	**445**	**383**	−	**65**	−	**83**
Garverier	2	7	—	7	56	70	−	56	−	63
Skofabriker	2	4	70	27	10	43	+	60	−	16
Gummivarufabriker	6	6	148	178	361	229	−	213	−	51
Annan hithörande industri	5	7	162	88	18	41	+	144	+	47
Kemisk-teknisk industri	**14**	**17**	**315**	**367**	**99**	**247**	+	**216**	+	**120**
Färg-, olje- o. parfymfabriker	6	6	9	15	54	64	−	45	−	49
Sprängämnesfabriker	3	3	255	88	3	104	+	252	−	16
Tändsticksfabriker	—	1	—	247	—	—		—	+	247
Annan kemisk-teknisk industri	5	7	51	17	42	79	+	9	−	62
Samtliga industrigrupper	**457**	**487**	**6 384**	**5 818**	**4 945**	**6 613**	+	**1 439**	−	**795**
Byggnadsverksamhet	310	280	5 614	5 451	4 419	3 627	+	1 195	+	1 824
Handel o. varulager	29	22	219	123	342	223	−	123	−	100
Samfärdsel	4	5	27	5	8	34	+	19	−	29
Hotell- o. restaurangrörelse	5	16	116	178	83	394	+	33	−	216
Banker	3	1	10	—	12	3	−	2	−	3
Försäkringsföretag	—	1	—	4	—	16		—	−	12
Samtliga näringsgrenar	**808**	**812**	**12 370**	**11 579**	**9 809**	**10 910**	+	**2 561**	+	**669**
Män			10 353	9 787	8 618	8 802	+	1 735	+	998
Kvinnor			2 017	1 792	1 191	2 108	+	826	−	329

[1] Beträffande principerna för redovisningen hänvisas till statens arbetsmarknadskommissions kungörelse, SFS 1940: 588 samt Soc. Medd. 1940, sid. 409.

D. Arbetslösheten inom fackförbunden.

Tab. 10. Arbetslösheten inom fackförbunden den 31 juli 1940.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	89	26 901	22 513	1 816	6·8	1 645	27 444	1 841	6·7
Bleck- o. plåtslagareförb. .	52	2 677	—	256	9·6	—	2 684	311	11·6
Bokbindareförbundet . . .	51	8 062	5 173	493	6·1	377	8 030	484	6·0
Bryggeriindustriarb.-förb. .	110	7 312	1 609	174	2·4	85	7 132	147	2·1
Byggnadsträarbetareförb. .	309	33 934	—	8 064	23·8	—	34 851	8 998	25·8
De förenade förbunden . .	52	11 610	3 578	581	5·0	374	11 401	508	4·5
Elektriska arbetareförb. . .	58	7 129	—	342	4·8	—	7 177	398	5·5
Gjutareförbundet	99	7 977	—	266	3·3	—	8 347	275	3·3
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	519	62 766	7 352	9 300	14·8	1 450	64 723	9 552	14·8
Byggnadsind.-arb. . . .	178	24 948	705	4 372	17·5	128	25 150	4 235	16·8
Byggnadsämnesind.-arb.	177	11 612	352	1 412	12·2	21	12 346	1 480	12·0
Glasbruksarb.	40	3 534	77	711	20·1	11	3 479	764	22·0
Sockerfabriksarb. . . .	18	4 254	821	424	10·0	156	4 304	418	9·7
Tändsticksarb.	4	1 333	529	609	45·7	280	1 352	714	52·8
Övriga arb.	107	17 090	4 868	1 772	10·4	854	18 092	1 941	10·7
Gruvindustriarbetareförb. .	50	9 161	57	164	1·8	5	9 018	179	2·0
Handelsarbetareförb. . . .	256	40 390	16 626	1 573	3·9	397	40 234	1 467	3·6
Kommunalarbetareförb. . .	276	42 851	10 827	1 005	2·3	547	44 730	722	1·6
Lantarbetareförbundet . .	646	36 209	576	1 041	2·9	220	38 700	994	2·6
Litografförbundet	18	2 561	159	160	6·2	27	2 823	186	6·6
Livsmedelsarbetareförb. . .	117	26 046	7 740	1 096	4·2	444	26 430	1 004	3·8
Metallindustriarb.-förb. . .	293	165 381	10 605	7 586	4·6	929	167 825	6 938	4·1
Järnbruksarbetare . . .	56	34 942	471	602	1·7	50	35 647	485	1·4
Verkstadsarbetare . . .	237	130 439	10 184	6 984	5·4	879	132 178	6 453	4·9
Murareförbundet	108	10 053	—	3 513	34·9	—	10 113	3 102	30·7
Målareförbundet	195	14 110	2	2 331	16·5	1	14 440	3 242	22·5
Pappersindustriarb.-förb. .	127	30 280	1 500	7 656	25·3	621	32 632	6 858	21·0
Sadelm.- o. tapetserareförb. .	56	3 696	791	439	11·9	105	3 701	549	14·8
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	50	11 243	4 717	578	5·1	324	11 352	520	4·6
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	255	13 474	4	4 402	32·7	2	14 743	4 315	29·3
Stenindustriarbetareförb. .	117	6 587	1	754	11·4	—	6 801	883	13·0
Sågverksindustriarb.-förb. .	214	20 326	11	2 125	10·5	2	20 575	2 343	11·4
Textilarbetareförbundet . .	98	38 769	22 362	1 235	3·2	835	38 847	1 043	2·7
Tobaksindustriarb.-förb. .	12	2 413	1 848	126	5·2	118	2 419	88	3·6
Transportarbetareförb. . .	131	20 058	352	2 623	13·1	90	21 008	2 411	11·5
Träindustriarbetareförb. . .	226	20 996	366	2 533	12·1	96	21 392	2 583	12·1
Typografförbundet	105	11 750	605	403	3·4	56	11 750	321	2·7
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	236	21 547	—	4 323	20·1	—	23 571	5 015	21·3
Summa	4 925	716 269	119 374	66 953	9·3	8 750	734 896	67 277	9·2
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	4 670	702 795	119 370	62 551	8·9	8 748	720 150	62 962	8·7

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juli uppgivits till inalles 308 792.

Tab. 11. Antalet arbetslösa i olika fackförbund i procent av det redovisade medlemsantalet $^{30}/_{6}$ 1939—$^{31}/_{7}$ 1940.

Fackförbund	$^{30}/_{6}$	$^{31}/_{7}$	$^{31}/_{8}$	$^{30}/_{9}$	$^{31}/_{10}$	$^{30}/_{11}$	$^{31}/_{12}$	$^{31}/_{1}$	$^{29}/_{2}$	$^{31}/_{3}$	$^{30}/_{4}$	$^{31}/_{5}$	$^{30}/_{6}$	$^{31}/_{7}$
Beklädnadsarbetareförb.	4·0	3·0	3·7	2·2	2·3	4·3	14·9	5·7	5·3	5·0	3·8	5·1	6·7	6·8
Bleck- o. plåtslagareförb.	2·7	2·0	1·9	2·5	6·5	11·7	14·9	19·6	26·0	27·7	20·0	14·5	11·6	9·6
Bokbindareförbundet	2·3	2·1	2·6	2·4	2·6	1·8	2·8	3·9	3·9	4·4	5·8	5·8	6·0	6·1
Bryggeriindustriarbetareförb.	2·2	2·4	2·2	3·4	5·9	6·1	5·5	5·3	6·6	6·5	5·9	3·0	2·1	2·4
Byggnadsträarbetareförb.	12·4	7·9	7·9	10·9	21·0	29·9	38·5	44·5	46·1	52·6	27·6	23·9	25·8	23·8
De förenade förbunden	3·3	4·4	2·9	4·0	4·3	2·9	2·9	3·5	3·8	5·0	3·4	3·6	4·5	5·0
Elektriska arbetareförb.	2·7	1·7	1·3	1·1	1·6	3·5	6·9	9·3	12·8	15·4	8·4	7·0	5·5	4·8
Gjutareförbundet	2·6	2·5	1·9	1·7	1·7	2·2	8·0	2·2	3·1	3·5	2·4	2·5	3·3	3·3
Grov- o. fabriksarbetareförb.	11·1	9·6	9·7	11·7	14·9	19·2	30·9	29·4	30·9	33·5	20·2	15·7	14·8	14·8
Byggnadsind.-arb.	15·2	11·9	12·1	15·7	22·2	29·2	43·4	41·2	43·7	46·1	25·1	17·8	16·8	17·5
Byggnadsämnesind.-arb.	6·5	5·3	6·7	11·1	15·3	22·2	37·0	35·6	39·0	41·4	27·3	17·3	12·0	12·2
Glasbruksarb.	6·4	5·7	5·4	3·6	4·0	5·5	15·0	18·0	14·2	14·7	10·6	20·3	22·0	20·1
Sockerfabriksarb.	17·0	12·7	7·9	8·3	6·6	7·6	28·2	26·3	20·4	27·2	13·9	10·9	9·7	10·0
Tändsticksarb.	2·5	3·4	2·2	3·2	3·6	3·2	2·7	0·4	0·5	0·7	2·3	34·5	52·8	45·7
Övriga arb.	8·9	9·9	10·2	9·3	9·2	9·7	15·0	14·2	15·8	18·8	13·1	10·4	10·7	10·4
Gruvindustriarbetareförb.	2·5	3·1	3·4	3·2	3·5	3·3	3·5	2·7	2·9	3·0	2·3	1·9	2·0	1·8
Handelsarbetareförb.	3·9	3·8	3·7	3·5	3·9	4·4	4·9	4·1	4·5	4·6	4·1	3·6	3·6	3·9
Kommunalarbetareförb.	1·5	1·9	2·0	2·0	3·4	5·0	6·9	6·8	6·8	6·5	3·9	1·7	1·6	2·3
Lantarbetareförbundet	4·5	4·4	4·3	3·8	4·3	6·3	6·6	7·5	8·0	8·1	3·9	3·0	2·6	2·9
Litografförbundet	1·2	0·9	0·9	1·2	1·6	1·4	1·9	2·0	2·8	3·0	1·7	2·9	6·6	6·2
Livsmedelsarbetareförb.	4·2	3·7	4·1	5·1	5·9	6·3	10·5	8·3	7·4	7·8	4·9	3·9	3·8	4·2
Metallindustriarbetareförb.	3·0	2·8	2·6	3·5	4·3	4·7	5·5	5·2	5·6	6·5	5·4	4·8	4·1	4·6
Järnbruksarbetare	1·5	1·2	1·1	1·2	1·5	1·5	1·6	1·6	1·9	2·4	2·0	1·6	1·4	1·7
Verkstadsarbetare	3·4	3·3	3·0	4·1	5·1	5·6	6·5	6·1	6·6	7·6	6·3	5·6	4·9	5·4
Murareförbundet	1·9	1·6	4·3	11·2	18·5	27·3	49·4	54·7	57·3	58·8	42·3	35·4	30·7	34·9
Målareförbundet	7·4	2·2	1·2	1·4	10·3	24·7	31·2	48·5	49·3	49·4	37·2	27·0	22·5	16·5
Pappersindustriarbetareförb.	9·8	6·6	6·2	9·8	7·4	7·4	6·9	6·9	8·1	8·9	15·4	23·6	21·0	25·3
Sadelm.- o. tapetserareförb.	4·8	4·3	4·4	2·4	2·0	2·6	19·7	21·1	21·2	27·9	14·3	17·0	14·8	11·9
Sko- o. läderindustriarb.-förb.	5·9	4·0	3·0	2·4	2·2	2·2	9·9	4·3	4·4	4·5	3·9	4·0	4·6	5·1
Skogs- o. flottn.-arbetareförb.	44·1	46·7	47·8	45·7	44·3	46·3	45·5	17·3	19·6	38·0	35·6	30·2	29·3	32·7
Stenindustriarbetareförb.	8·5	7·3	9·0	17·7	17·5	19·4	39·4	29·3	29·5	32·8	20·9	14·9	13·0	11·4
Sågverksindustriarbetareförb.	12·8	12·7	19·4	24·7	28·9	34·7	52·7	35·5	31·6	39·1	28·3	17·8	11·4	10·5
Textilarbetareförbundet	2·9	2·8	2·7	2·4	2·2	2·3	2·0	2·2	2·0	2·0	1·9	2·4	2·7	3·2
Tobaksindustriarbetareförb.	2·1	2·3	2·0	2·5	3·6	3·6	3·6	3·2	3·0	3·3	3·0	3·3	3·6	5·2
Transportarbetareförb.	6·6	6·8	7·1	10·4	10·7	11·3	10·3	15·2	17·2	17·2	13·8	9·3	11·5	13·1
Träindustriarbetareförb.	4·7	4·0	4·3	4·6	5·6	8·1	34·0	15·5	15·8	20·1	16·5	14·6	12·1	12·1
Typografförbundet	1·4	1·5	2·6	4·5	5·2	5·4	5·3	5·6	6·0	6·8	5·2	4·9	2·7	3·4
Väg- o. vattenb.-arbetareförb.	17·6	15·4	15·3	18·0	23·3	32·5	42·3	32·1	33·1	36·2	25·8	25·1	21·3	20·1
Summa	6·6	5·8	6·0	7·2	8·9	11·2	15·9	14·2	14·6	16·2	11·6	9·9	9·2	9·3
Utom skogs- o. flottn.-arb.	5·6	4·8	5·0	6·3	8·0	10·4	15·2	14·1	14·5	15·8	11·1	9·5	8·7	8·9

E. Hjälpsökande arbetslösa.

Tab. 12. Till statens arbetsmarknadskommission rapporterade hjälpsökande arbetslösa.

Län	Antal rapportkommuner		Antal hjälpsökande arbetslösa			Ökning (+) eller minskning (−) gent emot närmast föregående månad[1])				Arbetslösa per 1 000 inv.	Försörjningspliktiga i % av samtliga
	hela antalet	därav städer	Städer	Landsbygd	Summa	Städer	Landsbygd	Summa Antal	Summa %		
a) *Vid utgången av augusti 1940.*											
Stockholms stad	1	1	1 640	—	1 640	+ 310	—	+ 310	+ 23·3	2·9	68·9
Stockholms	6	2	43	143	186	+ 21	+ 23	+ 44	+ 31·0	0·7	75·8
Uppsala	2	1	46	16	62	— 3	+ 7	+ 4	+ 6·9	0·4	90·3
Södermanlands	3	3	104	—	104	+ 10	—	+ 10	+ 10·6	0·5	77·9
Östergötlands	1	1	23	—	23	+ 9	—	+ 9	·	0·1	100·0
Jönköpings	6	4	118	3	121	— 7	+ 1	— 6	— 4·7	0·5	70·2
Kronobergs	5	2	61	27	88	— 1	± 0	— 1	— 1·1	0·6	81·8
Kalmar	4	2	114	81	195	— 9	+ 62	+ 53	+ 37·3	0·8	83·6
Gotlands	1	1	16	—	16	+ 16	—	+ 16	·	0·3	75·0
Blekinge	18	3	82	260	342	+ 38	+ 108	+ 146	+ 74·5	2·4	80·7
Kristianstads	1	—	—	2	2	—	± 0	± 0	·	0·0	100·0
Malmö stad	1	1	674	—	674	+ 67	—	+ 67	+ 11·0	4·5	76·7
Malmöhus i övrigt	5	4	170	1	171	+ 35	— 3	+ 32	+ 23·0	0·5	80·7
Hallands	5	2	44	24	68	— 7	+ 10	+ 3	+ 4·6	0·4	85·3
Göteborgs stad	1	1	2 528	—	2 528	+ 692	—	+ 692	+ 37·7	9·2	68·9
Göteborgs o. Bohus i övrigt	30	5	328	1 354	1 682	+ 39	+ 559	+ 598	+ 55·2	8·2	80·0
Älvsborgs	7	5	84	13	97	+ 25	— 3	+ 22	+ 29·3	0·3	73·2
Skaraborgs	—	—	—	—	—	— 72	— 16	— 88	—100·0	—	—
Värmlands	12	1	91	134	225	— 2	+ 47	+ 45	+ 25·0	0·8	72·4
Örebro	3	1	73	4	77	+ 4	+ 3	+ 7	+ 10·0	0·3	72·7
Västmanlands	2	2	9	—	9	+ 7	—	+ 7	·	0·1	88·9
Kopparbergs	3	1	29	34	63	— 4	— 4	— 8	— 11·3	0·3	73·0
Gävleborgs	8	3	167	63	230	+ 52	+ 48	+ 100	+ 76·9	0·8	84·8
Västernorrlands	32	2	34	1 493	1 527	+ 8	+ 363	+ 371	+ 32·1	5·5	86 2
Jämtlands	2	1	3	3	6	+ 2	— 9	— 7	·	0·0	33·3
Västerbottens	10	1	5	101	106	+ 4	+ 3	+ 7	+ 7·1	0·5	58·5
Norrbottens	11	1	8	111	119	+ 3	+ 23	+ 26	+ 28·0	0·6	64·7
Summa	**180**	**51**	**6 494**	**3 867**	**10 361**	**+ 1 237**	**+ 1 222**	**+ 2 459**	**+ 31·1**	**1·6**	**75·7**
b) *Juli 1939—augusti 1940.*											
1939.											
juli	232	63	3 038	3 596	6 634	— 611	— 2 672	— 3 283	— 33·1	1·1	64·2
augusti	227	57	2 723	3 348	6 071	— 315	— 248	— 563	— 8·5	1·0	66·0
september	226	58	3 067	3 996	7 063	+ 344	+ 648	+ 992	+ 16·3	1·1	69·0
oktober	250	69	4 953	4 893	9 846	+ 1 886	+ 897	+ 2 783	+ 39·4	1·6	69·6
november	266	69	7 003	6 492	13 495	+ 2 050	+ 1 599	+ 3 649	+ 37·1	2·1	70·1
december	265	71	7 327	5 941	13 268	+ 324	— 551	— 227	— 1·7	2·1	73·1
1940.											
januari	252	71	8 313	5 632	13 945	+ 986	— 309	+ 677	+ 5·1	2·2	75·5
februari	239	68	9 012	4 826	13 838	+ 699	— 806	— 107	— 0·8	2·2	74·9
mars	227	67	8 962	4 288	13 250	— 50	— 538	— 588	— 4·2	2·1	75·8
april	178	54	5 705	3 127	8 832	— 3 257	— 1 161	— 4 418	— 33·3	1·4	74·8
maj	159	48	4 811	1 593	6 404	— 894	— 1 534	— 2 428	— 27·5	1·0	71·9
juni	140	45	4 264	1 142	5 406	— 547	— 451	— 998	— 15·6	0·9	71·7
juli	169	51	5 257	2 645	7 902	+ 993	+ 1 503	+ 2 496	+ 46·2	1·3	76·2
augusti	180	51	6 494	3 867	10 361	+ 1 237	+ 1 222	+ 2 459	+ 31·1	1·6	75·7

[1] För under juli och augusti 1940 genomförda ändringar i rapporteringen redogöres å sid. 580 (hft. nr 8) och å sid. 643. Ändringen under augusti inverkar endast på siffrorna för Stockholms stad, Blekinge län, Göteborgs stad och Göteborgs och Bohus län i övrigt, där 30, 50, 25 resp. 425 hjälpsökande äro nyredovisade.

Tab. 13. De arbetslösas yrkestillhörighet. Augusti 1940.

Yrkesgrupper	Antal hjälpsökande arbetslösa			Ökning (+) eller minskning (−) gent emot föregående månad[1]			Av staten och kommunerna hjälpta	
	Städer	Landsbygd	Summa	Städer	Landsbygd	Summa	antal	i % av antalet hjälpsökande
Jordbruk och skogshushållning	**39**	**161**	**200**	+ **8**	+ **71**	+ **79**	**107**	**53·5**
Jordbruk	35	24	59	+ 6	+ 16	+ 22	34	57·6
Skogshushållning	4	137	141	+ 2	+ 55	+ 57	73	51·8
Industri och hantverk	**3 466**	**3 000**	**6 466**	+ **478**	+ **1 021**	+ **1 499**	**4 837**	**74·8**
Malmbrytning	3	8	11	− 4	+ 1	− 3	9	81·8
Metall- och maskinindustri	440	52	492	+ 66	+ 23	+ 89	364	74·0
Jord- och stenindustri	200	1 337	1 537	+ 36	+ 563	+ 599	1 229	80·0
stenindustri	120	1 284	1 404	+ 14	+ 553	+ 567	1 145	81·6
glasindustri	8	46	54	+ 2	+ 8	+ 10	38	70·4
övrig jord- och stenindustri	72	7	79	+ 20	+ 2	+ 22	46	58·2
Trävaruindustri	356	537	893	+ 77	+ 43	+ 120	716	80·2
sågverksindustri	265	529	794	+ 72	+ 42	+ 114	640	80·6
annan trävaruindustri	91	8	99	+ 5	+ 1	+ 6	76	76·8
Pappers- och grafisk industri	150	527	677	+ 56	+ 323	+ 379	285	42·1
Livsmedelsindustri	62	11	73	+ 10	+ 3	+ 13	46	63·0
Textil- och beklädnadsindustri	75	2	77	+ 5	− 2	+ 3	55	71·4
Läder-, hår- och gummivaruindustri	75	5	80	− 4	− 1	− 5	60	75·0
Kemisk-teknisk industri	73	—	73	− 67	− 15	− 82	57	78·1
Byggnadsverksamhet	1 991	510	2 501	+ 290	+ 78	+ 368	1 976	79·0
husbyggnadsarbete	1 645	170	1 815	+ 226	+ 49	+ 275	1 449	79·8
väg-, gatu- o. vattenbyggnadsarb.	346	340	686	+ 64	+ 29	+ 93	527	76·8
Kraft- och värmeproduktion	41	11	52	+ 13	+ 5	+ 18	40	76·9
Sjöfart och fiske	**169**	**42**	**211**	+ **37**	+ **23**	+ **60**	**139**	**61·1**
Handel, samfärdsel o. allmän tjänst	**1 695**	**83**	**1 778**	+ **534**	+ **15**	+ **549**	**1 242**	**69·9**
Kontorsarbete	126	4	130	+ 11	+ 1	+ 12	105	80·8
Affärs- och lagerarbete	455	18	473	+ 67	+ 3	+ 70	386	81·6
Landtransport	950	59	1 009	+ 417	+ 10	+ 427	623	61·7
Hotell- och restaurangrörelse	73	—	73	+ 24	—	+ 24	57	78·1
Litterärt och konstnärligt arbete	56	1	57	+ 7	+ 1	+ 8	44	77·2
Förvaltning och undervisning	24	—	24	+ 9	—	+ 9	16	66·7
Sjukvård och hygien	11	1	12	− 1	± 0	− 1	11	91·7
Husligt arbete	**28**	**4**	**32**	+ **6**	+ **2**	+ **8**	**20**	**62·5**
Arbete, ej hänförl. till annan grupp	**1 097**	**577**	**1 674**	+ **174**	+ **90**	+ **264**	**1 184**	**70·7**
Summa	**6 494**	**3 867**	**10 361**	+ **1237**	+ **1222**	+ **2459**	**7 519**	**72·6**

Tab. 14. De arbetslösas ålders- och försörjningsförhållanden. Augusti 1940.

Åldersgrupper	Städer			Landsbygd			Summa		
	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa
16—25 år	123	236	359	58	206	264	181	442	623
26—50 »	2 938	841	3 779	2 075	311	2 386	5 013	1 152	6 165
över 50 »	1 603	753	2 356	1 042	175	1 217	2 645	928	3 573
Summa	**4 664**	**1 830**	**6 494**	**3 175**	**692**	**3 867**	**7 839**	**2 522**	**10 361**

[1] Ökningen beror huvudsakligen på ändrad rapportering. Jfr noten till tab. 12.

Tab. 15. Hjälpverksamheten för arbetslösa.

Län	Hela antalet hjälpta[1]	därav hjälpta genom								
		statligt beredskapsarbete		kommunalt beredskapsarbete	reservarbete		kommunalt arbete utan statsbidrag	kontantunderstöd		utbildningshjälp
		i kommissionens regi	i annan myndighets regi		arkivarbete	statskommunalt reservarbete		dagunderstöd	kommunalt understöd	
a) *Vid utgången av augusti 1940.*										
Stockholms stad	1 391	79	—	53	87	37	32	435	315	353
Stockholms	124	25	—	—	7	—	—	32	51	9
Uppsala	55	—	—	—	—	—	50	—	5	—
Södermanlands	82	—	—	—	—	—	82	—	—	—
Östergötlands	23	—	—	—	2	—	—	—	21	—
Jönköpings	97	9	—	—	1	—	87	—	—	—
Kronobergs	70	26	—	—	1	—	33	—	—	10
Kalmar	60	12	—	30	—	18	—	—	—	—
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge	152	90	—	38	—	—	23	—	1	—
Kristianstads	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—
Malmö stad	529	18	—	—	—	—	—	268	243	—
Malmöhus i övrigt	134	7	—	1	—	—	—	—	126	—
Hallands	40	8	—	—	—	8	22	—	1	1
Göteborgs stad	1 921	68	22	—	12	—	18	712	1 014	75
Göteborgs o. Bohus i övrigt	1 334	544	534	37	—	18	34	31	63	73
Älvsborgs	26	1	—	—	—	—	16	—	9	—
Skaraborgs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Värmlands	72	19	—	22	5	—	6	13	1	6
Örebro	24	3	—	—	—	19	2	—	—	—
Västmanlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs	59	3	—	—	2	—	54	—	—	—
Gävleborgs	78	21	24	14	1	15	3	—	—	—
Västernorrlands	1 068	184	443	93	—	80	178	41	12	37
Jämtlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Västerbottens	94	12	—	20	—	—	23	—	—	39
Norrbottens	84	4	28	10	1	—	4	—	5	32
Summa	**7 519**	**1 133**	**1 051**	**318**	**119**	**195**	**669**	**1 532**	**1 867**	**635**
b) *Juli 1939—augusti 1940.*										
1939.										
juli	6 746	1 427	1 734	861	106	674	1 015	—	776	153
augusti	6 264	1 251	1 903	735	113	624	896	—	596	146
september	5 996	1 130	1 622	814	116	544	844	—	783	143
oktober	6 903	1 171	1 571	766	123	454	964	842	834	178
november	8 488	1 241	1 301	787	122	492	1 192	1 811	1 366	176
december	9 221	1 011	1 045	627	124	443	1 277	2 930	1 688	76
1940.										
januari	10 135	1 182	971	636	132	411	1 335	3 273	2 085	110
februari	10 556	1 070	766	580	127	298	1 404	3 423	2 582	306
mars	10 210	863	647	435	130	213	1 386	3 493	2 814	229
april	7 176	597	638	402	131	138	1 041	2 676	1 397	156
maj	5 407	405	926	546	127	196	724	1 279	921	283
juni	5 276	358	1 011	518	128	214	589	993	1 057	408
juli	5 858	524	1 084	318	119	197	661	1 009	1 379	567
augusti	7 519	1 133	1 051	318	119	195	669	1 532	1 867	635

[1] För tiden juli 1939—juni 1940 har i antalet hjälpta medräknats i statliga och kommunala beredskapsarbeten sysselsatta av arbetslöshetskommittéer anvisade arbetslösa, vilka först i juli 1940 ingå i antalet hjälpsökande och redovisas under rubrikerna »statligt beredskapsarbete i annan myndighets regi» och »kommunalt beredskapsarbete».

F. Sammanfattande uppgifter rörande arbetsmarknaden åren 1935—1940.

Tab. 16. Arbetsförmedling och arbetslöshet.

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Medeltal
	Antal ansökningar om arbete på 100 lediga platser												
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	262
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	187
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	236	231	196
1939	219	230	179	155	126	119	119	106	124	154	193	186	173
1940	165	162	144	132	114	115	137	154					
	Arbetslösheten inom fackförbunden (Procent av medlemstalet)												
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	15·0
1936	19·0	18·1	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	8·1	8·7	10·3	12·3	17·5	12·7
1937	16·3	14·8	14·5	11·2	8·3	7·7	6·4	6·2	6·8	8·3	11·1	17·8	10·8
1938	15·6	14·5	13·0	10·7	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	10·9
1939	14·9	13·0	11·7	9·0	6·3	5·6	4·8	5·0	6·3	8·0	10·4	15·2	9·2
1940	14·1	14·5	15·8	11·1	9·5	8·7	8·9						
	Antal rapporterade hjälpsökande arbetslösa												
1935	93 419	89 838	83 588	75 122	61 177	51 157	42 582	41 723	41 190	47 045	54 167	57 965	61 581
1936	61 400	58 127	53 162	46 628	34 571	25 863	21 510	20 783	20 903	24 712	28 742	30 814	35 601
1937	33 509	31 280	27 750	22 247	15 840	11 429	9 800	9 577	9 782	12 411	16 169	18 765	18 213
1938	21 723	21 766	19 184	15 791	12 463	10 421	8 481	8 346	9 154	12 349	17 350	22 099	14 927
1939	27 547	27 087	25 290	22 790	15 310	9 917	6 634	6 071	7 063	9 846	13 495	13 268	15 360
1940	13 945	13 838	13 250	8 832	6 404	5 406	[1]7 902	[1]10 361	.				

[1] Se noten till tab. 12.

Tab. 17. Konjunktursiffran.

År	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	Medeltal
1935	3·51	3·71	3·73	3·76	3·68
1936	3·71	3·82	3·91	3·97	3·85
1937	4·01	4·10	4·06	3·80	3·99
1938	3·45	3·51	3·53	3·63	3·53
1939	3·66	3·92	3·96	3·78	3·83
1940	3·67	3·44			

Månadssiffror			
1939 Okt. . .	3·77	April .	3·53
Nov. . .	3·78	Maj . .	3·44
Dec. . .	3·78	Juni . .	3·42
1940 Jan. . .	3·66	Juli . .	3·40
Febr. .	3·67	Aug. . .	3·38
Mars . .	3·60		

Konjunktursiffran: 5 = mycket god, 4 = god, 3 = medelgod, 2 = mindre god, 1 = dålig arbetstillgång.

Anmärkningar till tabellavdelning B (tab. 5—8). I tab. 5 och 6 ha indextal för mindre än 50 personer (under augusti) ej beräknats. Indextal, som avse minst 50 men under 100 personer, äro tryckta med medievalstil. — Uppgifterna insamlas medelst rapportkort, som varje månad utsändas till ungefär 13 000 arbetsgivare. För augusti 1940 ha c:a 7 000 arbetsgivare insänt besvarade rapportkort. De vid indexberäkningarna använda uppgifterna avse antalet sysselsatta arbetare den sista arbetsdagen av den sista avlöningsperioden i juli och augusti samt övriga sysselsatta den 31 juli och 31 augusti 1940. — Det bör framhållas, att indextalen i tab. 6 i många fall grunda sig på ett mycket litet material. — Med användande av månadsindextalen över antalet sysselsatta arbetare ha i tab. 7 enligt den s. k. kedjemetoden indextal uträknats över antalet sysselsatta arbetare i slutet av månaderna december 1939—augusti 1940 med början av september 1939 som bas. — Konjunktursiffrorna i tab. 8 grunda sig på arbetsgivarnas omdömen om arbetstillgången. Vid beräkningarna har man givit omdömet mycket god arbetstillgång poängsiffran 5 och låtit siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång, varefter ett med antalet sysselsatta personer (före oktober 1939 antalet arbetare) vägt medeltal av dessa poängsiffror framräknats. Storleken av det material, som ligger till grund för augusti månads konjunktursiffror, framgår av de tre första kolumnerna i tab. 5.

Litteraturöversikt.

(Augusti 1940.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

COLLIN, E. Arbetsstudier — ett nytt arbetsplatsproblem. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 35.
HUPPERT, W. Verbrauchsförderung. Der deutsche Volkswirt 9 aug. 1940.
JENSEN, A. Korporatism. Syndikalismen 1940, nr 4.
SITZLER. Sozialpolitik im neuen Europa. Soziale Praxis 1940, nr 16.

Sverige.

CARLESJÖ, G. Fritidsutredningens betänkande angående inrättande av fritidsreservat. Sv. stadsförbundets tidskrift 1940, nr 6.
EHNBOM, B. Skattebetalning i förskott. Sv. stadsförbundets tidskrift 1940, nr 6.
ÅKERMAN, G. Överklassens sparmöjligheter. Sunt förnuft 1940, nr 6.
ÖSTERMAN, A. »En Norrlandskommission». Sunt förnuft 1940, nr 6.

Amerikas förenta stater.

VITA, A. DE. Der kapitalisierte Wert der 1820—1930 in die Vereinigten Staaten von Amerika Eingewanderten. Weltwirtschaftliches Archiv B. 52, s. 31.

Danmark.

Love og Lovforslag af social Karakter i Rigsdagssamlingen 1939/40. Socialt Tidsskrift 1940, nr 5.

Finland.

JAKOBSSON, HARRY. Civilarbetarna i Finland. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 31.
NYSTRÖM, P. Krigsskadeersättningarna och förmögenhetsöverlåtelsen i Finland. Sunt förnuft 1940, nr 6.

Italien.

SZENDE, S. Råvaror och levnadsstandard i Italien. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 34.

Tyskland.

OSTHOLD, P. Der wirtschaftliche Einsatz der Kriegsbeschädigten. Der deutsche Volkswirt 2 aug. 1940.

Arbetarskydd.

Sverige.

NILSSON, GUNNAR. Säkerhetsarbetet vid kopparverket å Rönnskär. Arbetarskyddet 1940, nr 7/8.
Förgiftning. Koks- och gasverksarbetarnas risker. Kommunalarbetaren 1940, nr 7/8
Kostnadsbesparingar för olycksfall i arbete. Finanstidningen 1940, nr 29.
Några synpunkter beträffande skyddsombuden. Arbetarskyddet 1940, nr 7/8.
Om olycksfallsrisker inom väg- och vattenbyggnadsyrkena, om ersättningar i speciella fall samt litet om folkpensioner i anknytning därtill. Väg- och vattenbyggaren 1940, nr 7/8.

Norge.

BRUUSGAARD, A. Silikose i norske Stöperier. Sosialt arbeid 1940, nr 6.

Arbetslön och arbetstid.

Sverige.

[JOHANSSON, ALF.] Indexlönedebatten. Sv. trafiktidning 1940, nr 34.
— Indexlöner och inflationsrisk. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 32.
[LINDBERG, A.] L.O:s ordförande om indexlönerna. Sv. trafiktidning 1940, nr 34.
Aktuella lönesynpunkter. Folkskollärarnas tidning 1940, nr 31.
Anställningsförhållanden. Folkskollärarnas tidning 1940, nr 33.
Statstjänstemännen på efterkälken. Arbetsledaren 1940, nr 15.

Danmark.

Arbejdsreguleringen. Arbejdsgiveren 1940, nr 13.
Ophold i Beskyttelsesrum i Arbejdstiden. Arbejdsgiveren 1940, nr 17.

Finland.

Arbetstiden inom industrin åren 1935—39. Social tidskrift 1940, nr 7.

Norge.

TORSVIK, HJ. Forholdene i Norge. Arbejdsgiveren (Danmark) 1940, nr 14.
Reguleringstillegget. Statstjenestemannen 1940, nr 5.

Soc. rådsrepublikernas union.

Otur. [Arbetstiden i Ryssland.] Metallarbetaren 1940, nr 30.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Reaktionen på marsch mot yrkeskvinnorna. K. K. F:s meddelande 1940, nr 6.

Sverige.

FREDRIKSSON, K. Arbete åt arbetslösa. Frihet 1940, nr 17.

GRÖNWALL, O. Arbetslösheten. Finanstidningen 1940, nr 32.
GÅRDLUND, T. Omflyttningen på arbetsmarknaden. S. A. P. information 1940, nr 15.
JOHANSSON, ALF. Inför en arbetslöshetskris. Tiden 1940, nr 7.
JONSSON, HENNING. Arbetskraftsbristen i skogarna. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 31.
MÖLLER, G. Aktiv politik mot arbetslöshet och dyrtid. S. A. P. information 1940, nr 17.
VALLSTRAND, L. Arbete grundar prestationsförmåga. Förbundskamraten 1940, nr 8.
Byggnadskrisen uppmärksammas. Byggnadsträarbetaren 1940, nr 8.
Front mot arbetslösheten [bland lärarna]. Sv. lärartidning 1940, nr 31.
Tjänstemännen och arbetslösheten. Industritjänstemannen 1940, nr 8.

Danmark.

Arbejdsfordelingen. Arbejdsgiveren 1940, nr 14.
Arbejdsfordelingsnævnets Virksomhed. Arbejdsgiveren 1940, nr 16.
Arbejdskraft til Landbruget. Arbejdsgiveren 1940, nr 16.
Landbrugets Arbejdskraft. Arbejdsgiveren 1940, nr 17.

Norge.

HVIDSTEN, J. Arbeidsformidlingen i stöpeskjeen. Sosialt arbeid 1940, nr 6.

Soc. rådsrepublikernas union.

PETROV, I. Intryck och upplevelser i Sovjet. [Arbetsmarknad.] Metallarbetaren 1940, nr 30.
Sovjet kritiserar sitt system: Den alltför rörliga arbetskraften. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 33.

Tyskland.

QUANTE, P. Die Landflucht und ihre Bekämpfung. Deutsches statistisches Zentralblatt 1939, nr 7/8.

Befolkningsfrågor.

Sverige.

[EKMAN, A.] Ha industritjänstemännen gått in för ett-barnssystem? Industritjänstemannen 1940, nr 8.

Soc. rådsrepublikernas union.

Die Bevölkerung der Sowjetunion nach Nationalitäten, sozialen Gruppen, Alter und Bildung. Wirtschaft und Statistik 1940, nr 14.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

BJÖRK, L. Byggnadskostnaderna på landsbygden. Murarnas fackblad 1940, nr 3.
Hur förväntas fastighetsbeståndet? Sveriges fastighetsägaretidning 1940, nr 16.
KASELLI, J. Alltjämt är parollen: bygg! Vår bostad 1940, nr 15.
Bränsleklausulen i Stockholms fastighetsägareförenings kontraktsformulär. Sveriges fastighetsägaretidning 1940, nr 17.
Byggnadskrisens syndabockar. Finanstidningen 1940, nr 33.

Danmark.

HOFFMEYER, ELNA. Boligundersögelse i 5 Landkommuner. Juli—sept. 1939. Socialt Tidsskrift 1940, nr 5.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter.

LANDQVIST, O. Lantarbetarinternationalen. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 33.

Sverige.

[NETZÉN, G.] Samhällsfarlig konflikt? Lantarbetaren 1940, nr 32.

Amerikas förenta stater.

BERGEN, H. B. Improvement of employer-employee relations. The Conference board management record 1940, nr 6.
Amerikanska lantbruksorganisationer. Lantarbetaren 1940, nr 35.

Danmark.

Funktionærlovens Opsigelsesbestemmelser. Arbejdsgiveren 1940, nr 14.

Kanada.

Conference on wartime labour relations. The labour gazette 1940, nr 6.

Norge.

Akkordsatsene i byggefagene nedsettes. Arbeidsgiveren 1940, nr 17/18.

Försvarsberedskap.

HERZ, E., & BESSLING, I. National service and contracts of employment. International labour review juli 1940.

Sverige.

CURTMAN, C. W. Krigsfamiljebidragsförfattningarnas tillämpning. Från departement och nämnder 1940, nr 14.
Ersättningsskyldigheten för utrymningshjälp. Sv. tidskrift 1940, nr 6.
Manskapsvård och folkvård i kristid. Reformatorn 1940, nr 31.
Om sjukvård och underhåll till i förstärkt försvarsberedskap inkallade kontorsmän. Kontorsvärlden 1940, nr 8.

Tyskland.

KARNOP. Fragen des Familienunterhalts. Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege juni/juli 1940.

Hälso- och sjukvård.

Sverige.

Billig vård å våra sjukhus nödvändigare än någonsin. Sv. sjukkasse-tidning 1940, nr 8.

Finland.

TENGWALL, E. Några ord om de finska krigsinvalidernas omhändertagande i Sverige år 1940. Svenska röda korset 1940, nr 7.

Jordbruks- och egnahemsfrågor.

Finland.

LARMA, O. Snabbkolonisationen av den förflyttade lantbruksbefolkningen och stadskommunerna. Finsk kommunaltidskrift 1940, nr 4.

Kooperation.

WÖSSNER, A. The national organisations affiliated to the I. C. A. in 1937 and 1938. Review of international co-operation 1940, nr 7.

Sverige.

LANDAHL, S. Den ekonomiska föreningsrörelsen under år 1939. Hushållningssällskapens tidskrift 1940, nr 5.

Kooperativa förbundets fyrtioförsta kongress. Kooperatören 1940, nr 15/16.

Utvecklingen inom kooperationen. Svenskt affärsliv 1940, nr 17.

Danmark.

RAVNHOLT, H. Danmarks Økonomi og Brugsforeningerne under Krigen. Kooperatören 1940, nr 14.

Storbritannien.

COOPER, N. H. Co-operative societies and war taxation in Great Britain. Review of international co-operation 1940, nr 7.

Tyskland.

Die Beziehungen der schweizerischen Konsumgenossenschaften zur einheimischen Landwirtschaft. Schweiz. Konsum-Verein 1940, nr 32.

Kristidsfrågor.

Danmark.

I Kriselovgivningens Tegn. Arbejderen 1940, nr 15.

Nykterhetsfrågan.

Sverige.

ERICI, B. Alkoholistanstalternas verksamhet under år 1939. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1940, nr 6.

ERIKSSON, TORSTEN. Alkohol och brottslighet i ny statistisk belysning. Tirfing 1940, nr 3.

F[URUSKOG], J. Alkoholfri folkdryck i stället för öl. Reformatorn 1940, nr 35.

— Man borde göra reklam. [Ungdomsfylleriet.] Reformatorn 1940, nr 32.

G[AHN], H. Ungdomsfylleriet i Stockholm. Tidskrift för systembolagen 1940, nr 8.

KVARNSTRÖM, N. Nytt lagförslag mot rattfylleri. Motorföraren 1940, nr 8.

ÅMAN, A. Från dagens alkoholistkrönika. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1940, nr 6.

Rattfylleriutredningen slutförd. Tidskrift för systembolagen 1940, nr 8.

Spritmissbruket [inom förläggningarna]. Sv. underbefälstidning 1940, nr 32.

Norge.

KLÆR, A. TH. Edruelighetsforholdene i Norge 1932 og 1937. Sosialt arbeid 1940, nr 6.

ÖDEGÅRD, Ö. Alkohol och brott. En undersökning rörande ungdomsbrottslighetens orsaker. Tirfing 1940, nr 3.

Storbritannien.

HERCOD, R. Alkoholfrågan i Storbritannien. [Anm. av] G. B. Wilson: Alcohol and the nation. Tirfing 1940, nr 3.

Priser, levnadskostnader, konsumtion.

ROSEN, J. Die Lebenshaltung von Arbeitern in der Schweiz und in Deutschland. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1939, nr 3.

WENDT, G. v. Hur kan C-vitaminhalten i vår kost ökas? Skogsmannen 1940, nr 17.

Sverige.

BERGSTRÖM, GRETA. Kan åttiotre öre per dag och person ge fullvärdig kost? Vi 1940, nr 33.

B[RUNIU]s, A. Ett konsumtionsbakslag. [Smörrabatteringen.] Industria 1940, nr 17.

B[RUNIU]s, T. Indextalets orimligheter. Industria 1940, nr 16.

HUBENDICK, AGNETA. Vad äter vi? Vår bostad 1940, nr 15.

[JULIN, T.] Index-händelser. Sv. trafiktidning 1940, nr 31.

KOCK, KARIN. Ransonering eller upplysning? Kommunaltjänstemännens tidskrift 1940, nr 8.

Bränsleförsörjningen. Sveriges fastighetsägaretidning 1940, nr 16.

Bröd efter vikt. Cirkulär från Statens livsmedelskommission. Sv. bageritidskrift 1940, nr 8.

Hushållsbränslet i vinter. Från departement och nämnder 1940, nr 14.

Kampen mot prisstegringen. Sv. trafiktidning 1940, nr 35.

Prisbildningen å konsumtionsmjölk. Lantmannen 1940, nr 31.

De stigande levnadskostnaderna. Finanstidningen 1940, nr 29.

Socialförsäkring.

DRACHMANN, G. M. Reciprocity of social insurance and assistance among the northern European countries. International labour review juli 1940.

Tyskland.

RIEBESELL. Die Gefolgschaftsversicherung im Kriege. Soziale Praxis 1940, nr 15.

Socialvård.

Sverige.

DUHNE, C. Socialvårdens personliga moment. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1940, nr 4.

Differentiering av ålderdomshemsklientelet. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1940, nr 8.

Amerikas förenta stater.

LUNDBORG, ELSA. Några intryck av arbetet inom ungdoms- och skyddshemsvård i U. S. A. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1940, nr 4.

Danmark.

NIELSEN, JOHS. Alderdomshjem i Danmark 1938. Socialt Tidsskrift 1940, nr 5.

Finland.

BORG, MARGIT. Barnskyddets uppgifter efter kriget. Social tidskrift 1940, nr 7.

Tyskland.

SCHICKENBERG, W. Der Einsatz — Familienunterhalt des unehelichen Kindes. Deutsche Jugendhilfe juni/juli 1940.

Undervisning och yrkesutbildning.

Sverige.

HERMELIN, CARIN. Samhället och ungdomens yrkesval. Husmodersförbundets medlemsblad 1940, nr 8.

LARSSON, AXEL. Fackliga aftonskolor. Metallarbetaren 1940, nr 33.

LINDSTRÖM, M. »Är påståendet att verkstadsskolorna i sin nuvarande form icke kunna giva tillfredsställande yrkesutbildning åt lärlingen inom hantverk och industri berättigat?» (Föredrag med diskussion.) Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1940, nr 6.

NYMANSSON, MARGARETA. Arbetsförmedlingen och yrkesvalet. Husmodersförbundets medlemsblad 1940, nr 8.

STENSIÖ, B. Lantbrukets lärlingsfråga. Lantmannen 1940, nr 32.

Tyskland.

Die Massnahmen zur Erziehung und beruflichen Ertüchtigung der deutschen Jugend. Eine Übersicht. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 21.

Ut- och invandring.

Danmark.

Danske Arbejdere til Tyskland. Arbejdsgiveren 1940, nr 13.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

CARLSON, JOHN A. Industriens rationalisering. En praktisk handbok. 2, omarb. uppl. Sthlm 1940.

CHATFIELD, CHARLOTTE, & ADAMS, G. Proximate composition of American food materials. Wash. 1940. (U. S. Department of agriculture. Circular 549.)

DANMARK. Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger.
Regnskabsaaret 1939. Khvn 1940.

— Det statistiske Departement.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1940.
Bd 110: H. 1. Ejendoms- og Personbeskatningen i Skatteaaret 1939/40.
Bd 111: H. 2. Elektricitetsværkerne 1938/39.

FAKTA för socialdemokratiska talare och debattörer. Sthlm 1940.
1940: 3. Lagtima riksdagen 1940. Översikt.

KIELER VORTRÄGE gehalten im Institut für Weltwirtschaft an der Universität Kiel. Jena 1940.
62. *Swrakoff, G.* Wirtschaftsstruktur und Aussenhandel Bulgariens.
63. *Credner, W.* Japan und die Vereinigten Staaten im Pazifischen Raum.

KOMMUNALA HANDBÖCKER. Sthlm 1940.
2. Författningssamling.
Kommunal författningssamling för Stockholm. Ny följd. 31 (1939). Utg. av Stockholms stadskansli.

LANTBRUKSSTYRELSEN, K.
Berättelse för år 1939. Sthlm 1940.

NORDISK GEMENSKAP. Utg. av Norden, svensk förening för nordiskt samarbete, under red. av *K. Petander*. Sthlm 1940.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1940.
193. Sinnssykeasylenes virksomhet 1938.
194. Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene 1938.
195. Norges fiskerier 1938.
196. Norges kommunale finanser. 1936/37.
197. Norges postverk 1939.

— Selskapet for Norges vel.
Undersökelser over jordbrukets driftsforhold. Halden 1940.
31. Regnskapsresultater fra norske gardsbruk. 28 (1938/39).

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1940. Sthlm 1940.
18. Betänkande med förslag angående krigsförsäkring av viss lösegendom. Avg. d. 11 juli 1940. (H.)
20. Straffrättskommitténs betänkande med förslag till lagstiftning om förmögenhetsbrott. [Avg. d. 29 juni 1940.] (Ju.)
21. Betänkande angående utfärdande av samt ersättning för vissa läkarintyg. Avg. [d. 19 juli 1940] av Läkarintygssakkunniga. (S.)
22. Socialvårdskommitténs betänkande 1: Statistisk undersökning angående kommunernas ålderdomshem. [Avg. i maj 1940.] (S.)
23. Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigsfara m. m. Avg. [d. 14 aug. 1940]. (Ju.)

STATISTISK ÅRSBOK för Sverige. Årg. 27 (1940). Utg. av Statistiska centralbyrån. Sthlm 1940.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1940.

Domänverket år 1939. Av K. domänstyrelsen.

Hälso- och sjukvård.

Allmän hälso- och sjukvård år 1938. Av K. medicinalstyrelsen.

Hälso- och sjukvården vid marinen år 1939. Av marinöverläkaren.

Jordbruk med binäringar.

Fiske år 1938. Av Statistiska centralbyrån.

Rättsväsen.

Brottsligheten år 1938. Av Statistiska centralbyrån.

Statens vattenfallsverk år 1939. Av K. vattenfallsstyrelsen.

THOMSON, A. Arbetsmarknadens reglering. Sthlm 1940.

UNGERN. Office central de statistique. Annuaire statistique hongrois. Nouv. cours 46 (1938). Budap. 1940.

WILHELMSEN, N. E. Moderne Erhvervsvejledning. Khvn 1940.

Nytillkomna tidskrifter.

Från riksdag och kanslihus. Utdrag ur riksdagstryck och kommittébetänkanden. Utg. av Svenska kvinnoföreningars samarbetskommitté [m. fl.] Sthlm.

Småbrukarnas tidning. Förläggare: Malmöhus läns småbrukareförbund och Kristianstads läns småbrukareförbund gemensamt. Sibbhult.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 augusti—10 september 1940 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
755.	K. kung. ang. reglering av införseln av matärter m. m.	1 aug.
759.	K. kung. ang. försäljning av kaffesurrogat med tillsats av kaffe	1 »
764.	K. förordn. om krigskonjunkturskatt för år 1940	19 »
771.	K. kung. ang. skyldighet att lämna vissa uppgifter för inventering av landets förråd av livsmedel m. m.	19 »
784.	Lag ang. ändrad lydelse av fjärde stycket i övergångsbestämmelserna till lagen den 18 april 1935 (nr 113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling	31 »
786.	K. förordn. ang. ändring i vissa delar av förordn. den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp	31 »
787.	K. förordn. ang. ändrad lydelse av 6 § förordn. den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning	31 »
788.	K. förordn. ang. ändrad lydelse av 32 § förordn. den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor	31 »
789.	Lag ang. ändrad lydelse av 2 § 3 mom. och 4 § lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag)	31 »
790.	K. kung. ang. ändrad lydelse av 5 och 6 §§ kung. den 22 oktober 1937 (nr 848) med tillämpningsföreskrifter till förordn. den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp	31 »
791.	K. kung. med tillämpningsföreskrifter till förordn. den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning	31 »
792.	K. kung. om ändrad lydelse av 2 § instruktionen för mödrahjälpsnämnderna den 22 oktober 1937 (nr 847)	31 »
793.	K. kung. om ändrad lydelse av § 1 instruktionen för statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter den 8 maj 1925 (nr 134)	31 »
794.	K. kung. ang. reglering av handeln med stenkol och koks m. m.	19 »
799.	K. kung. om överflyttande å statens arbetsmarknadskommission av vissa uppgifter, som tillkomma rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap	31 »
801.	K. kung. ang. tillfällig reglering av handeln med mjöl och bröd	2 sept.
803.	K. brev till statens bränslekommission med vissa föreskrifter till främjande av vedproduktionen avverkningssäsongen 1940—1941	31 aug.
809.	K. kung. ang. reglering av brödsädsförbrukningen	31 »
812.	K. kung. ang. ändring i vissa delar av instruktionen för statens arbetsmarknadskommission den 7 maj 1940 (nr 326)	31 »

INNEHÅLL

Förslag till ändringar av socialstyrelsens levnadskostnadsindex 669
Friluftslivets markfråga 682

Den danska lagen om arbetstvister . 684
Lönepolitiska åtgärder i utlandet . . 687

Kortare meddelanden 694
Ransonering av fläsk 694
Större brödransoner till vissa befolkningsgrupper 694
Förbättrad tuberkuloseftervård 694

Reservarbeten åt arbetslösa i Finland . 695

Statliga arbetsreserver i Sovjetunionen 696
Sociala åtgärder för de krigsförflyttade i Finland 696
Författningar rörande sociala frågor . 697

Periodiska översikter

Vägarbetets organisation och vägarbetarnas arbetsförtjänster år 1940 . . 698
Befolkningsutvecklingen under andra kvartalet 1940 705
Kollektivavtalen under tredje kvartalet 1940 706
Olycksfall i arbete år 1937 707
Levnadskostnaderna den 1 oktober 1940 710
Arbetsmarknaden 724
Lönesumman inom industri och handel m. m. under tredje kvartalet 1940 . . 724

Arbetsmarknaden under september 1940 727
Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet under september 1940 730
Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission 733
Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden 736
Litteraturöversikt 750

INDEX

Projet de modifications dans l'indice du coût de la vie de l'A.T.P.S. 669
La question des terrains à réserver pour la vie de plein air. 682

La loi danoise sur les conflits du travail. 684
Mesures relatives à la politique des salaires à l'étranger. 687

Courtes notices. 694
Rationnement de la viande de porc. 694
Augmentation de la ration de pain pour certains groupes de population. 694
Amélioration de la protection des tuberculeux guéris. 694

Travaux de réserve pour les chômeurs en Finlande. 695

Réserves de travaux de l'Etat en U. R. S. S. 696
Mesures sociales en faveur des populations transférées en Finlande après la guerre. 696
Lois concernant les questions sociales. 697

Aperçus périodiques

Organisation des travaux de voirie et salaires des ouvriers en 1940. 698
Mouvement de la population pendant le 2ème trimestre 1940. 705
Les contrats collectifs pendant le 3ème trimestre 1940. 706
Les accidents du travail en 1937. 707
Coût de la vie le 1er octobre 1940. 710
Marché du travail. 724
Somme des salaires payés dans l'industrie et le commerce pendant le 3ème trimestre 1940. 724

Le Marché du travail pendant septembre 1940. 727
Activité de la Commission du marché du travail en septembre 1940. 730
Communications de la Commission du marché du travail. 733
Tableaux relatifs à la situation du marché du travail. 736
Bibliographie. 750

Articles principaux du Bulletin.

Un projet de modifications dans l'indice du coût de la vie de l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale a été déposé par l'Administration dans un mémoire adressé au Gouvernement. Il y est fait observer que les difficultés qui se présentent toujours dans l'établissement de calculs de cette sorte sont encore aggravées lorsque le marché traverse des périodes de crise et que c'est donc pour des raisons bien fondées que l'Administration estime aujourd'hui nécessaire de discuter à nouveau les méthodes à employer pour établir le calcul de l'indice. Le projet demande que les impôts, tant directs qu'indirects, soient éliminés des calculs et que certains changements soient apportés dans le système des pesées, eu égard aux dispositions en vigueur touchant le rationnement et aussi à la raréfaction croissante des denrées. Il devrait, en outre, être tenu compte de ce que les achats de certaines denrées sont soumis à des variations saisonnières plus ou moins accentuées. P. 669.

La question des terrains à réserver pour la vie de plein air. Le rapport de l'enquête sur les loisirs a proposé que, pour la vie de plein air et la récréation de la population ne possédant pas de terres, soient réservés les terrains nécessaires. Dans l'avis qu'elle a émis à ce sujet, l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale a souligné l'importance de la vie de plein air, notamment pour la jeunesse des villes, mais rappelle en même temps que la protection des sites naturels doit être assurée. En ce qui concerne l'extension du droit d'expropriation, il semble ressortir de certaines enquêtes en cours qu'il est préférable, pour l'instant, de demeurer dans l'expectative. P. 682.

La loi danoise sur les conflits du travail. Les organisations principales des patrons et des ouvriers ont déposé en commun, à la fin d'août 1940, un projet de législation en vertu de laquelle les différends relatifs aux salaires et aux conditions de travail seraient obligatoirement résolus sans conflit. Le projet, après avoir été modifié en certains points, a été soumis au Riksdag qui l'a adopté en son entier. La loi a été ratifiée le 14 septembre. En vue de sauvegarder les intérêts professionnels, économiques et sociaux, et d'encourager la production et l'industrie du pays, on a créé un Comité du travail et de conciliation comprenant trois représentants de chacune des deux organisations principales, placé, en règle générale, sous la direction de trois membres désignés par le roi. P. 684.

Mesures relatives à la politique des salaires à l'étranger. En *Angleterre*, par suite de l'élévation des prix et des salaires qui s'est produite au début de la guerre, on a discuté certaines mesures propres à enrayer la hausse des prix, qui a cependant continué malgré la loi sur le contrôle des prix entrée en vigueur le 1er janvier 1940. Les salaires sont, en outre, affectés par loi du 21 septembre 1939, qui interdit les libres changements d'emploi sur le marché du travail et par une loi, datant du début d'avril dernier, qui s'efforce de rapprocher les salaires de l'agriculture de ceux de l'industrie. En *France*, en introduisant les retenues sur les salaires, les salaires maxima, la stabilisation des prix et autres mesures, on a tenté d'empêcher toute personne de se faire des bénéfices de guerre. La politique *allemande* des salaires se rattache au plan dit quadriennal et implique, outre la stabilisation des salaires et des prix, des restrictions dans la liberté de changer d'emploi. Au début de la guerre, les élévations de salaires ont été interdites ainsi que les rémunérations pour les heures de travail supplémentaires, le travail de nuit ou du dimanche. L'interdiction de ces rémunérations pour heures supplémentaires et travail similaire a cependant été abrogée. En *Belgique* et en *Italie*, les salaires ont été ajustés d'après l'indice du coût de la vie, conjointement à l'introduction du contrôle des prix. P. 687.

Organisation des travaux de voirie et salaires des ouvriers en 1940. Au début de juillet 1940, le nombre des ouvriers occupés à des travaux de voirie était estimé à 2 300 ouvriers professionnels ou spécialisés et à 8 400 manœuvres contre, respectivement, 3 400 et 22 000 à la même date de l'année 1939. Pour les ouvriers employés à des travaux, tant d'entretien que de construction, sous la régie propre des Directions de la voirie, le gain horaire moyen pendant la période allant du 1er janvier au 30 juin 1940 était de 1·17 cour. pour les ouvriers professionnels ou spécialisés et 1·03 pour les manœuvres, contre, respectivement, 1·12 et 1·00 en 1939. P. 698.

Le marché du travail en septembre 1940. Les séries statistiques qui figurent le mouvement du marché du travail indiquent pour le mois de septembre, comme conséquence notamment des permissions largement accordées aux militaires, un nombre accru d'ouvriers occupés aussi bien que d'ouvriers cherchant du travail ou demandant des secours de chômage. Le nombre de travailleurs occupés dans l'industrie, le bâtiment, le commerce, etc. a marqué une augmentation à la fin d'août d'environ 3 %. Selon les rapports parvenus à la Commission du marché du travail, l'excédent d'ouvriers congédiés par rapport au nombre d'ouvriers nouvellement embauchés a été moindre pendant le mois de septembre que pendant le mois d'août. Les demandes d'emploi pour 100 places libres, dans les offices de placement publics, étaient passées de 154 en août à 166 en septembre. Le nombre de chômeurs affiliés à des syndicats représentait à la fin d'août, comme le mois précédent, 9 % du nombre total des membres. Les demandes de secours de chômage rapportées à la Commission du marché du travail s'élevaient à la fin de septembre à 12 243, dont 1 882 nouvellement enregistrées dans le courant du mois. P. 724.

Häftets huvudinnehåll.

Oktober 1940.

Förslag till ändringar av socialstyrelsens levnadskostnadsindex framlades av styrelsen i underdånig skrivelse den 3 oktober 1940. Däri framhålles, att de svårigheter, som alltid föreligga vid dylika beräkningar, göra sig starkare gällande under krisartade marknadsförhållanden och att det därför icke är någon tillfällighet, att styrelsen nu funnit nödvändigt upptaga grunderna för dessa indexberäkningar till diskussion. Förslag framföras om att såväl direkta som indirekta skatter utrensas vid beräkningarna samt att vissa modifikationer göras i viktsystemet med hänsyn till gällande ransoneringsbestämmelser och starkare varuförknappning i övrigt. Därjämte bör hänsyn tagas till att inköpen av vissa varor äro underkastade starkare eller svagare säsongväxlingar. Sid. 669.

Friluftslivets markfråga. Fritidsutredningen har föreslagit att man för den icke jordägande befolkningens friluftsliv och rekreation skulle reservera erforderliga markområden. I sitt utlåtande häröver har socialstyrelsen understrukit friluftslivets betydelse särskilt för städernas ungdom men betonar samtidigt, att naturskyddets intressen böra tillvaratagas. I fråga om utökningen av expropriationsrätten synas vissa pågående utredningar motivera, att man tills vidare ställer sig avvaktande. Sid. 682.

Den danska lagen om arbetstvister. Av arbetsgivarnas och arbetarnas huvudorganisationer framlades i slutet av augusti 1940 ett gemensamt förslag till lagstiftning, enligt vilket tvister om löne- och arbetsförhållanden obligatoriskt skulle lösas utan arbetsstrider. Med vissa ändringar förelades förslaget riksdagen, som antog propositionen i oförändrat skick. Lagen stadfästes den 14 september. För tillvaratagande av fackliga, ekonomiska och sociala intressen samt för främjande av landets produktion och näringsliv upprättas en arbets- och förlikningsnämnd med tre representanter för vardera av de två huvudorganisationerna, i regel under ledning av tre av konungen utsedda medlemmar. Sid. 684.

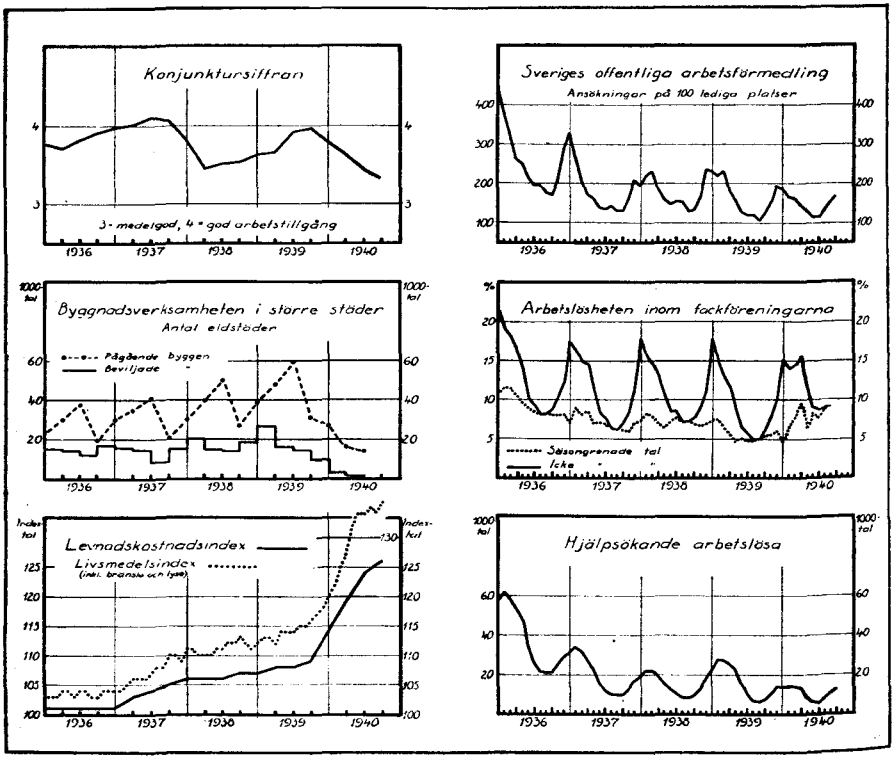
Lönepolitiska åtgärder i utlandet. I England ha med anledning av stigande priser och löner efter krigsutbrottet diskuterats vissa åtgärder för att hejda prisstegringen, vilken fortsatt trots den priskontrollag, som trädde i kraft den 1 januari 1940. Av betydelse för löneförhållandena är vidare en lag av den 21 september 1939, vilken hindrar fri omflyttning på arbetsmarknaden, och en i början av april tillkommen lag, som söker bringa jordbrukets löner i närmare anslutning till industrins. I Frankrike har man genom skatteavdrag på lönerna, införande av maximilöner, prisstabilisering m. m. sökt förhindra att någon gjorde sig förtjänster på kriget. Den tyska lönepolitiken ansluter sig till den s. k. 4-årsplanen och innebär dels löne- och prisstabilisering, dels inskränkningar i arbetsplatsväxlingen. Vid tiden för krigsutbrottet infördes förbud mot löneförhöjningar samt mot tillägg till lönen för övertids-, natt- och söndagsarbete. Förbudet mot övertidstillägg o. dyl. har dock senare upphävts. I Belgien och Italien ha lönerna anpassats efter levnadskostnadsindex i samband med införande av priskontroll. Sid. 687.

Vägarbetets organisation och vägarbetarnas arbetsförtjänster år 1940. I början av juli 1940 uppskattades antalet med vägarbete sysselsatta arbetare till 2 300 yrkes- eller specialarbetare och 8 400 grovarbetare mot 3 400 resp. 22 000 vid samma tidpunkt föregående år. För arbetare sysselsatta med såväl under-

hålls- som byggnadsarbeten i vägstyrelsernas egen regi uppgick den genomsnittliga timförtjänsten under tiden 1 januari—30 juni 1940 till 1·17 kr. för yrkes- eller specialarbetare och 1·03 kr. för grovarbetare mot 1·12 resp. 1·00 kr. år 1939. Sid. 698.

Arbetsmarknaden under september 1940. De statistiska serier, som belysa arbetsmarknadens utveckling, uppvisa som en följd av bl. a. de omfattande hempermitteringarna från militärtjänstgöring såväl ökat antal sysselsatta som antal arbetssökande och hjälpsökande under september. Antalet sysselsatta arbetare inom industri, byggnadsverksamhet, handel o. dyl. uppvisade en ökning sedan slutet av augusti med omkring 3 %. Enligt rapporter till arbetsmarknadskommissionen var inom industrigrupperna överskottet av entledigade arbetare i förhållande till antalet nyanställda mindre under september än under augusti. Antalet ansökningar på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna hade ökat från 154 i augusti till 166 i september. Antalet arbetslösa inom fackförbunden var vid månadsskiftet augusti—september detsamma som en månad tidigare eller 9 % av medlemsantalet. Antalet hjälpsökande arbetslösa uppgick i slutet av september till 12 243, varav 1 882 voro nyanmälda under månaden. Sid. 724.

Socialstatistiska diagram.

Förslag till ändringar av socialstyrelsens levnadskostnadsindex.

I skrivelse till Konungen den 3 oktober 1940 har socialstyrelsen framlagt förslag till vissa ändringar i fråga om beräkningen av levnadskostnadsindex. Skrivelsen är av följande lydelse.

Socialstyrelsens under en period av mer än tjugo år löpande indextal över levnadskostnadernas förändringar uträknas enligt metoden med fast bas och grunda sig på den beräknade kostnaden för upprätthållandet av en på visst sätt sammansatt konsumtion. Som basperiod för beräkningarna har lagts först juli 1914, därefter år 1931 och slutligen år 1935. Jämte indextal med år 1935 som bas publiceras alltjämt en serie, i vilken juli 1914 satts lika med 100, men den sistnämnda är fr. o. m. år 1932 icke självständig utan framräknad genom anknytning till numera 1935 års serie. Ehuru den tillämpade beräkningsmetoden otvivelaktigt är behäftad med vissa svagheter, har man under den gångna tiden med dess mestadels lugna marknadsförhållanden icke behövt räkna med några allvarligare olägenheter som följd härav, så mycket mindre som den hushållsbudget — med numera av Kungl. Maj:t fastställd sammansättning (SFS 1939, nr 292) — vilken vid räknearbetet representerar konsumtionen, blivit moderniserad tvenne gånger i samband med basperiodens förflyttning.

Den fasta tradition i fråga om beräkningssättet, varpå indextalen sålunda vila, torde icke oväsentligt ha bidragit till att skapa det förtroende, som otvivelaktigt kommit dem till del och som tagit sig uttryck bland annat i den alltmer vidgade användning de erhållit vid lönesättningen både inom offentlig och enskild verksamhet. Levnadskostnadsindex kan för övrigt mera allmänt sägas ha blivit en av de statistiska serier, som användas vid studier av förändringarna i svenska folkets sociala villkor. De i huvudsak oförändrade beräkningsmetoderna torde å andra sidan också ha bidragit till att hos allmänheten befordra den föreställningen, att de tillämpade reglerna — som dessutom nära överensstämma med dem som allmänt använts i utlandet — vore uttryck för något en gång för alla givet, objektivt riktigt beräkningssätt. I själva verket är sättet att beräkna en på visst sätt definierad levnadskostnad variabelt inom vissa gränser, och därjämte kan vad som skall inläggas i begreppet levnadskostnad göras till föremål för ett flertal delvis vitt skilda men sakligt välgrundade uppfattningar. Det existerar över huvud ingen metod att på ett entydigt sätt bestämma levnadskostnadernas förändringar; resultaten av levnadskostnadsberäkningar äro alltid i högre eller lägre grad beroende av förutsättningarna, som äro valda bland många möjliga. När det gäller att utföra en indexberäkning, är det sålunda tydligt, att t. ex. valet av viktsystem kan göras mellan en rad alternativ, som vart för sig är riktigt, såsom hushållsbudgeter representerande olika socialgrupper, familjetyper, inkomstlägen och tids-

skeden. Ett visst alternativ måste väljas att tillämpas för alla, och detta val är stundom av allra största betydelse för resultatet. Indextal, som representera stadshushåll, lämna ett otillfredsställande resultat beträffande landsbygdens förhållanden; en index uppgjord på en familjebudget är missvisande i fråga om en ungkarls levnadsvillkor; en serie uträknad för en längre period blir som regel olika, allteftersom konsumtionsförhållandena vid periodens början eller slut läggas till grund o. s. v. Resultatet är alltså betingat av ett konventionellt val av utgångspunkt för beräkningarna.

Det som här framhållits om det betingade i beräkningarnas natur gäller i princip såväl under tider med normal varutillgång och prisutveckling som under mera krisartade marknadsförhållanden, men det är uppenbart, att det konventionella draget hos beräkningarna gör sig starkare gällande i det senare än i det förra fallet. Under krisförhållanden kunna därjämte beräkningar på grundval av en budget med fast sammansättning rent av bli omöjliggjorda. Det är därför ingen tillfällighet, att socialstyrelsen just nu, då en prisstegring på livsförnödenheter, som är både stark och ojämn, inträtt och enstaka varor blivit föremål för ransonering eller försvunnit från marknaden, funnit det nödvändigt att till diskussion upptaga grunderna för levnadskostnadsindex. En starkt bidragande orsak härtill har även varit att den roll, som skatternas inräknande bland levnadskostnaderna spelar, under en nära framtid kan väntas få en kraftigt ökad betydelse, särskilt för de befolkningsgrupper, som levnadskostnadsindex närmast avser att representera.

Styrelsen har med tanke på de omläggningar av konsumtionen, som väntas inträda under kristiden, till en början övervägt att uppgiva nuvarande beräkningsmetod och övergå till ett indexsystem med rörliga vikter. I stället för nu tillämpade metod, som icke tager hänsyn till den det enskilda hushållets anpassning, som sker genom såväl frivillig ekonomisering som offentliga regleringsåtgärder, och därför tenderar att giva för höga värden på levnadskostnadsstegringen, skulle man t. ex. kunna låta viktsystemet ändras i enlighet med de konstaterade, faktiska förändringarna i den ekonomiska livsföringen eller göra det rörligt på så sätt, att det vid varje beräkningstillfälle återspeglade den ur privatekonomisk synpunkt mest rationella sammansättningen. Särskilt den sistnämnda metoden, som till resultat giver en s. k. normativ index, har synts styrelsen vara värd allt beaktande. I det den bygger på principen, att indextalet icke bör giva utslag för andra stegringar av levnadskostnaderna än dem, som trots klok anpassning äro oundvikliga för hushållen, bör den lämna ett resultat av betydande praktiskt värde, icke minst såsom regulativ för lönesättningen. Styrelsen har likväl icke ansett sig i princip kunna förorda indexberäkningarnas omläggning efter dessa eller andra system med rörliga vikter, då tillämpningen av ett dylikt skulle innebära, att det som hittills betraktats som det väsentliga syftet med levnadskostnadsindex — nämligen att vara ett så vitt möjligt renodlat uttryck för själva prisförändringarna — måste komma att i högre eller lägre grad eftersättas. Då styrelsen alltså finner lämpligt i princip fasthålla vid det fasta viktsystemet men å andra sidan icke kan fortsätta beräkningarna under strikt tillämpning av detsamma, ser den

sig nödsakad föreslå vissa modifikationer i beräkningssättet, varigenom möjlighet erhålles att vidtaga förändringar i viktsystemet, då särskilda omständigheter göra detta erforderligt. Dessa förslag framföras nedan under rubriken modifikationer med hänsyn till ransonering och varuförknappning i övrigt.

Vidare har till övervägande upptagits frågan om införande av en s. k. rensad index, d. v. s. en index, som giver utslag för vissa prisändringar men icke för andra. Som motivering för densamma har anförts, att sedan det allmänna försörjningsläget försämrats genom avspärrningen och försvarsberedskapen och en inskränkning av den totala konsumtionen därigenom blivit ofrånkomlig, borde en levnadskostnadsindex, som användes för inkomstregleringsändamål, vara så konstruerad, att den icke ger utslag för varje slag av prisstegring utan endast för sådana prisstegringar, som överstiga vad som är uttryck för landets försämrade försörjningsmöjligheter och de höjda skatterna. Emot detta kan anföras, att icke blott från löntagaren-konsumentens sida sett utan även ur allmänt social synpunkt levnadskostnadsindex har sitt intresse såsom — i relation till inkomstindex — ett mått på levnadsstandardens förändringar, vare sig dessa utgöra ofrånkomliga konsekvenser av folkhushållets försämrade läge eller icke. Även vid allmänt genomförd indexreglering av penninginkomster torde det dessutom vara för mycket begärt, att en levnadskostnadsindex skall kunna tilldelas rollen som penning- och försörjningspolitiskt enhetsinstrument, som avgör vilka prisstegringar som skola kompenseras och vilka icke. Lönepolitikens, jordbrukspolitikens o. s. v. medel kunna icke ersättas av en automatisk indexreglering, hur än index är konstruerat. Socialstyrelsen finner dessa invändningar så tungt vägande, att den för sin del anser sig böra i princip avvisa tanken på en allmänt krisrensad index.

Härtill kan fogas, att det torde vara praktiskt omöjligt att konstruera en levnadskostnadsindex, som — för att taga ett exempel — ger utslag för prisförändringar, som bero på höjd ersättning åt inhemska produktionsfaktorer, men icke för prisförändringar, som äro uttryck för sänkt produktivitet. Vad särskilt beträffar den tanke, som framförts i den allmänna diskussionen i ämnet, att importprisstegringar skulle rensas ut, måste styrelsen framhålla, att det icke synes föreligga skäl att placera importprisstegringar i en särställning, när det gäller modifikationer av indexberäkningen med hänsyn till det försämrade försörjningsläget. Denna försämring är visserligen i hög grad betingad av avspärrningsläget, men det är uppenbart, att även andra, icke direkt med importvillkoren sammanhängande omständigheter, som på varierande sätt inverka på prisutvecklingen, kunna sägas ge uttryck för den folkhushållets sänkta produktivitet, som blivit en följd av krigstillståndet. Om exempelvis på grund av tvingande omständigheter (brist på arbetskraft eller material o. s. v.) produktion för försvarsändamål måste ske på bekostnad av produktion, som direkt tillgodoser den löpande konsumtionen, och därigenom — oavsett importfördyring — vissa levnadsförnödenheter bli knappare och fördyras, är det överensstämmande med de synpunkter, ur vilka modifikationerna med hänsyn till importprisstegringar härleddes, att icke heller en sådan fördyring kompenseras.

Styrelsen övergår nu till att framlägga de förslag till modifierade beräkningsmetoder, som den med hänsyn till den nuvarande situationen anser oundgängliga, men är angelägen att redan från början understryka, att dessa modifikationer äro av den art, att de kunde vara lika berättigade om än ej lika nödvändiga under fullt normala förhållanden. Det är sålunda icke fråga om av krisförhållandena motiverade åtgärder av provisorisk natur, utan förslagen syfta till att modifiera gällande regler på sådant sätt, att de bli lämpade såväl för normala förhållanden som för kristider. Syftet är så långt ifrån att upplägga en ny indexserie, att det i stället gäller att skapa möjligheter att under alla förhållanden fullfölja nuvarande indexserie efter de huvudprinciper, som hittills varit vägledande vid dess konstruktion. Det synes i enlighet härmed icke föreligga skäl att flytta basperioden, utan år 1935 torde alltjämt kunna tjäna som utgångspunkt för beräkningarna. En omräkning av indextalen för mellanliggande år visar också, att resultatet med och utan de föreslagna modifikationerna blir praktiskt taget detsamma. Genom att bibehålla basen vid år 1935 vinner man dessutom, att modifikationerna icke behöva föranleda omräkning av de i avlöningsreglementena för statens tjänstemän intagna lönebeloppen. (Erinras må, att den indexserie, som uträknas med juli 1914 som bas, numera icke är självständig utan framräknad genom anknytning till 1935 års serie.)

Skattefrågan. Utan att frångå den principiella ståndpunkt, som ovan hävdats, att levnadskostnadsindex bör vara en prisindex, som utgör ett mått på levnadskostnadernas förändringar, oavsett av vad orsak dessa ändrats, finner socialstyrelsen en viss modifikation i betraktelsesättet ofrånkomlig, med hänsyn bland annat till den betydelse index numera erhållit som lönepolitiskt instrument. Denna modifikation, som även har sin indexteoretiska motivering, innebär, att direkta såväl som indirekta skatter icke böra betraktas som levnadskostnadselement och alltså i den mån så är praktiskt möjligt utrensas vid indexberäkningarna. Den väsentliga förbättring, som därigenom åstadkommes på indexen såsom norm vid beräkningen av rörliga lönetillägg för statstjänstemän och andra löntagare, är uppenbar. Det synes nämligen orimligt, att som nu sker, i en index, som påverkar inkomstläget för stora grupper av medborgare, såsom en kostnad inräkna skatteutgifterna, när man i de inkomster, varmed indextalen jämföras, icke inräknar — och icke kan inräkna — värdet av de tjänster, som den offentliga verksamheten gör medborgarna och som är skatternas motprestation. I det nu inträffade läget — starkt ökad användning av index som lönepolitiskt instrument och starkt stigande skatter — synes denna synpunkt böra tillmätas avgörande betydelse.

Socialstyrelsen föreslår nämnda modifikation så mycket hellre, som levnadskostnadsindex därigenom icke förlorar sin allmänna karaktär att vara mätare på levnadskostnadernas förändringar. Det kan ur indexteoretisk synpunkt rent av ifrågasättas, om icke beräkningsmetoden genom densamma erhåller en mera tillfredsställande utformning, än om skatterna medräknades. Fasthåller man nämligen vid förutsättningen, att levnadskostnadsindex skall beräknas med hän-

syn till kostnaden för en viss, preciserad konsumtion, finner man, att medräknandet av skatter bland utgifterna innebär en inkonsekvens, eftersom den valuta (den »konsumtion»), som erhålles för skatterna, icke är kvantitativt fixerad. En ändrad skattesats kan sålunda lika väl tänkas orsakad av ändrade priser som av ändrad offentlig verksamhet. Det synes därför redan på denna grund motiverat, att man vid beräkningen av levnadskostnadsindex i Sverige — likaväl som flerstädes i utlandet — i princip icke inräknar skatterna. Den här framförda uppfattningen grundar sig icke på åsikten, att det ur alla synpunkter vore teoretiskt felaktigt att taga hänsyn till skatterna utan på de oöverstigliga svårigheter det möter att beräkna priset på den samhälleliga prestation, för vilken skatterna avse att vara ett vederlag. En skattesats är ju icke ett pris i samma mening som priset på en viss konkret vara, utan ett tal, som — vid konstant skatteunderlag — markerar kostnaden för en till omfång och art varierande verksamhet, vilken till yttermera visso delvis är av det slag, att värdet därav icke kan uppskattas i penningar. Inom parentes vill styrelsen i detta sammanhang dock nämna, att styrelsen som ett led i de fortlöpande undersökningarna av prisutvecklingen och dess betydelse för olika befolkningsgruppers ekonomiska förhållanden, har för avsikt att beräkna inverkan av förändringar i olika utgiftsposter, däribland även skatteposten, för hushåll av olika typ, inom skilda inkomstlägen o. s. v. Styrelsen vill emellertid bestämt avvisa tanken att parallella indexserier beräknade enligt olika metoder publiceras såsom officiella. Viktiga såväl politiska som psykologiska skäl tala för en, enhetlig, officiell levnadskostnadsindex.

Styrelsen vill i detta sammanhang betona, att vad här föreslagits beträffande utrensning av skatter ur den allmänna levnadskostnadsindexen icke betyder, att motsvarande åtgärd skulle anses motiverad vid de allmänna dyrortsgrupperingarna. Ehuru synpunkten beträffande skatternas motprestationer i viss mån äger sin giltighet även vid de sistnämnda, är det uppenbart, att den där icke kan äga samma avgörande betydelse. De lokala olikheterna i skattetrycket orsakas nämligen i väsentlig mån av omständigheter, som icke äga direkt samband med prestationens storlek, utan som kunna hänföras exempelvis till kommunernas olika befolknings- och inkomstförhållanden, ekonomiska skötsel m. m.

Då det gäller att i praktiken utföra indexberäkningar, där skatter icke ingå såsom levnadskostnadselement, uppställa sig flera alternativ. Praktiskt genomförbart synes emellertid endast vara att särskilja de direkta, personliga skatterna och direkt på konsumtionsförnödenheter lagda skatter. Även sistnämnda slag av skatter kunna dock vara svåra att särskilja, eftersom de icke alltid bidraga till prishöjningen med hela sitt belopp (t. ex. vid monopolistisk prissättning) eller även eljest ingå i priset med annat belopp än skattesatsen (t. ex. beträffande en vara, som i sin tur är tillverkad av en beskattad vara). Socialstyrelsen vill icke dess mindre förorda, att bägge de angivna slagen av skatter utgå ur beräkningarna, vilket för närvarande skulle betyda, att av objektskatter skatterna på margarin, kaffe, sprit, tobak, maltdrycker och nöjen skulle frånräknas. Då det, som nämnts, kan förutses, att borträknandet av dylika indirekta skatter kan komma att vålla icke obetydliga svårigheter, torde

samarbete härvidlag böra anordnas med vederbörande statliga myndigheter, inklusive de prisreglerande organen.

Det föreslagna förfarandet beträffande skatterna innebär, att hela det viktsystem, varpå indexberäkningarna bygga, ändras, i det de utgiftsbelopp, som i den använda hushållsbudgeten motsvara antydda direkta och indirekta skatter, utgå icke blott vid beräkningstillfället utan också vid basen. Till följd av det viktiga avsteg, som därigenom göres från hittillsvarande beräkningssätt, synes den nu löpande serien med år 1935 som bas böra omräknas från detta år. Praktiskt har detta mindre betydelse, då provberäkningar visat, att serier, som inkludera och exkludera skatter, för den ifrågavarande perioden i det närmaste sammanfalla; indextalet den 1 juli 1940 skulle sålunda exklusive skatter uppgått till 122 i stället för eljest 124. Skillnaden hänför sig helt till det senaste året; fram till 1939 sammanfalla serierna med, respektive utan skatter praktiskt taget fullständigt, beroende på att skatteposten förändrats i samma proportion som samtliga poster. För framtiden synes det dock vara av värde, att de efter den modifierade regeln beräknade indextalen finnas tillgängliga ända från basåret (jfr följande tabell).

Levnadskostnadsindex med och utan skatter.

År 1935 = 100.

	Den 1 oktober								Den 1 juli 1940	
	1936		1937		1938		1939			
	Med skatter	Utan skatter	Med skatter	Utan skatter	Med skatter	Utan skatter	Med skatter	Utan skatter	Med skatter	Utan skatter
Livsmedel	103	103	110	110	113	113	117	116	133	132
Bostad	99	99	98	98	99	99	100	100	100	100
Bränsle och lyse .	102	102	112	112	108	108	114	114	146	146
Beklädnad	101	101	108	108	108	108	110	110	132	132
Skatter	95	—	104	—	107	—	105	—	118	—
Övriga utgifter . .	100	100	102	102	103	103	106	105	119	114
Summa utgifter	**101**	**101**	**105**	**106**	**107**	**107**	**109**	**109**	**124**	**122**

I sammanhanget skola några ord nämnas om den nära till hands liggande utvägen att lämna hittills uträknade serie med 1935 som bas orörd men fortsätta beräkningarna med de skatter, som för närvarande (t. ex. $^{1}/_{10}$ 1940) ingå i budgeten, kvarstående oförändrade. Detta skulle innebära, att nya skatter på t. ex. konsumtionsvaror eller skatteändringar icke skulle påverka indextalen. Fördelen med en sådan anordning skulle vara, att indextalen bleve mera användbara som grundval vid lönesättningen. Endast genom att låta skatterna kvarstå i budgeten med oförändrade belopp vinner man nämligen, att indextalen lämna skatteutgifterna utan kompensation. Detta skäl torde dock icke få tillmätas avgörande betydelse. Förutom att det ur principiell synpunkt synes otillfredsställande med indextal beräknade efter en dylik, blandad metod, torde det få anses otänkbart att godtaga metoden att tillämpas under en längre period. Även om det under innevarande kristid kunde äga sitt

intresse att följa förändringarna i levnadskostnaderna exklusive skatteökningar, torde man i fortsättningen — då kanske skatteutgifterna sjunkit under nuvarande nivå — sakna anledning i indextalet inblanda 1940 års skatter. Att åter göra skatteposten rörlig, sedan skattebeloppet eventuellt sjunkit under 1940 års nivå, skulle innebära, att man då påbörjade en ny serie, men detta är en utväg, som med hänsyn till den här ovan uttalade grundförutsättningen, att modifikationerna skulle vara definitiva åtgärder, torde få anses utesluten.

Modifikationer med hänsyn till ransonering och varuförknappning i övrigt. Under tider med beskärning av varutillgången yppa sig, såsom redan ovan framhållits, svårigheter vid beräkning av en indexserie med fast viktsystem. Redan under de förhållanden, som kännetecknat marknaden under det sista året, ha dylika svårigheter kommit till synes, och styrelsen har ofrånkomligen måst röra sig med provisoriska förfaringssätt, vilka hittills visserligen varit av oväsentlig betydelse för resultatet. Den allmänna skärpningen av försörjningsläget pekar emellertid fram emot en situation, under vilken sådana förfaringssätt skulle bliva av väsentlig betydelse, och det är därför angeläget, att den principiella inställningen till dessa problem klargöres.

Vad som här i första hand kräver beaktande är ransoneringen. Så länge en ransonering endast avser reglering av varutillgångarnas fördelning och icke en beskärning av de kvantiteter, som respektive hushåll plägat förbruka, saknar den i detta sammanhang helt betydelse. I den mån åter ransoneringen innebär en beskärning av sagda kvantiteter, måste man fråga sig, huruvida det är rimligt, att icke taga någon hänsyn till detta förhållande vid beräkning av levnadskostnaderna. Ett konsekvent fasthållande vid det fasta viktsystemets princip skulle innebära, att man i sådana fall delvis räknar med levnadskostnader, som äro fiktiva, i den mån de genom det statliga påbudet om ransonering ej kunna motsvaras av konsumtion i den beräknade utsträckningen. Styrelsen anser, att ett dylikt förfaringssätt ligger allt för långt från dagens realiteter för att kunna godtagas, och vill därför ansluta sig till tanken, att vid en ransonering, innebärande en beskärning av de normala kvantiteterna, man vid beräkning av levnadskostnadsindex skall taga hänsyn till kostnaden endast för de kvantiteter, som faktiskt kunna inköpas. Kostnaden för den ransonerade varan vid basen skulle därvid icke ändras.

Den praktiska tillämpningen av denna princip förutsätter, *dels* att man anser sig kunna avgöra, när och i vilken omfattning en ransonering av angiven karaktär föreligger, *dels* att man godtager den hushållsbudget, som ligger till grund för indexberäkningarna, såsom ett uttryck för normalt konsumerade kvantiteter av respektive varuslag. Den förstnämnda frågan torde bland annat med hänsyn till livsmedelsmarknadens långt genomförda organisation kunna praktiskt lösas av livsmedelskommissionen och motsvarande organ på andra områden. Den andra punkten gäller ett förhållande, som måhända icke utan vidare kan godtagas. Vid upprättandet av »normalbudgeten» har den nu ifrågavarande synpunkten icke varit aktuell, och om man på densamma

tillämpar modifikationer med hänsyn till ransoneringen, få beräkningarna, vilkas normalt konventionella natur inledningsvis betonats, ytterligare en betydande accentuering i dylikt avseende. Exempelvis må nämnas, att en del varuslag ej förekomma i budgeten så att säga öppet, enär man av praktiska skäl nöjt sig med att låta en vara representera en grupp av dylika. En direkt tillämpning av ransoneringsbestämmelserna på sådana fall kan därför få egendomliga effekter. Under förutsättning av en viss smidighet vid hänsynstagande till ransoneringen, bör dock denna olägenhet väsentligen kunna undanröjas. Även i ett annat avseende uppstå säregna förhållanden, om indexbudgeten godtages som representant för konsumtionen inom en större befolkningsgrupp. Ransoneringen är i praktiken ofta icke enhetlig. För vissa grupper kan den vara längre gående än för andra. Exempelvis utgå för närvarande brödransoner till barn och ungdom i 7—18-årsåldern, som äro betydligt större än för övriga. Den fastställda ransoneringen av koks är av mindre väsentlig betydelse i större städer men synnerligen ingripande på andra håll. Sådana skevheter i ransoneringen framhäva mer än eljest det konventionella i förhållandet, att indexberäkningarna grunda sig på levnadskostnaderna för en viss hushållstyp. Ju flera och ju mera omfattande olikheterna mellan de verkliga hushållen äro, desto mindre äro också möjligheterna att få fram något i egentlig mening representativt. Styrelsen anser dock dessa synpunkter icke böra föranleda ett frångående av den normalhushållsbudget, som för närvarande ligger till grund för indexberäkningarna och som närmast avser hushåll med 2—3 minderåriga barn i inkomstläget 3 000—4 000 kronor per år, d. v. s. en enhet, som är representativ för de största grupperna av statens och kommunernas tjänstemän samt flertalet industriarbetare. Någon annan, mera representativ enhet än det ifrågavarande familjehushållet torde icke kunna uppställas. Konsekvensen av denna ståndpunkt blir, att hänsyn bör tagas till ransoneringen, endast i den mån den träffar ett familjehushåll av den här antagna sammansättningen. Vad beträffar skiftningar i ransoneringen från ort till annan, torde det icke möta oöverstigliga svårigheter att beräkna ett rimligt medeltal. Därvid får hänsyn tagas till den utsträckning, i vilken det befolkningsskikt, på vilkas levnadsförhållanden indexberäkningarna grundas, är bosatt inom respektive orter.

Emellertid söka hushållen vid ransonering av vissa varor så långt möjligt hålla uppe sin förutvarande konsumtionsstandard genom att öka förbrukningen av andra tillgängliga varor. Det kan med en viss rätt sägas, att man vid beräkning av levnadskostnadsindex har anledning taga hänsyn till detta faktiska förhållande och sålunda räkna med även den ökning i levnadskostnaderna, som vållas genom denna substitution. Mot detta resonemang kunna tvenne invändningar resas. Den första är av allmänt samhällsekonomisk natur. Syftet med en ransonering torde icke vara enbart att rättvist fördela tillgängliga kvantiteter av ett visst varuslag, utan man har anledning räkna med, att en ransonering ofta syftar till en direkt sänkning av standarden. Den andra invändningen är av rent praktisk art. Att vid indexberäkningarna taga hänsyn till ransoneringen möter i regel inga praktiska svårigheter, men substitutionsförfarandet är långt

mera invecklat. Härtill bör läggas, att detta förfarande vid en ransonering av relativt ringa omfattning måste få föga betydelse för resultatet.

Med hänsyn till här anförda synpunkter finner socialstyrelsen det riktigt, att substitutionsförfarande får tillämpas, men vad livsmedel beträffar, först sedan konsumtionsminskningen till följd av ransoneringen nått en viss styrka. Som utgångspunkt vid mätandet av konsumtionsminskningens styrka synes lämpligast att välja kostens näringsvärde. Den normala budgetens kalorivärde är cirka 3 400 kalorier per konsumtionsenhet och dag, och styrelsen vill — efter samråd med föreståndaren för statens institut för folkhälsan professor E. Abramson — ifrågasätta, att den gräns, till vilken kostens kalorivärde skulle tillåtas sjunka, sättes vid den vedertagna normen eller 3 000 kalorier. Näringsstandarden är emellertid beroende även av andra ting än kalorivärdet. Om en viss gräns i sistnämnda avseende drages, så måste därför vid tillämpningen hänsyn även tagas till näringsstandarden i avseende på andra näringsfaktorer (vitaminer, mineralämnen o. s. v.) och i den mån ransoneringen vållat mera framträdande brister i dylika avseenden, måste substitution medgivas, även om kalorivärdet icke skulle ha sjunkit under den valda gränsen. Vid substitution bör alltid förutsättas, att denna sker med billigaste tillgängliga ersättningsvara och högst i sådan utsträckning, att kostens näringsvärde hålles vid de givna gränserna.

Det kan emellertid förekomma, att varuförknappning av ganska väsentlig styrka inträffar, utan att ransonering företagits, och frågan uppställer sig då, huruvida ett liknande förfaringssätt som det i fråga om ransonering föreslagna här bör förekomma. Det bör först betonas, att en sådan situation knappast kan antagas uppkomma i någon större utsträckning, i vart fall icke beträffande ur folkförsörjningssynpunkt mera väsentliga varor. Likväl lär den icke bli så sällsynt, att man saknar anledning taga ställning till hur man i en dylik situation bör förfara. Man har anledning härtill så mycket mera, som det giver orimliga resultat att t. ex. inräkna en stark prisförändring på en ur försörjningssynpunkt mindre väsentlig vara, som i budgeten står som representant för jämväl andra varor, vilka icke ändrats på överensstämmande sätt eller i samma grad. I första hand bör då fastslås, att en inskränkning av de kvantiteter, på vilka levnadskostnadsökningen beräknas utan motsvarande substitution — såsom föreslagits i ransoneringsfallet — här icke kan ifrågakomma. För den enskilde medborgaren finnes dock ofta möjlighet att inköpa oförändrade kvantiteter, och inskränkningen av förbrukningen har icke förlänats den karaktär av allmänt intresse, som när ett tvångsingripande ansetts påkallat. Om emellertid den faktiska tillgången på en viss vara blivit i mera betydande grad inskränkt, är det uppenbart, att från konsumenternas sida substitution mera allmänt äger rum, om möjlighet därtill föreligger, och att den faktiska levnadskostnadsökningen därigenom kanske kan hållas nere. Skall man vid indexberäkningarna underlåta att taga hänsyn till ett sådant förhållande? Styrelsen finner denna fråga böra besvaras nekande, dock att i fråga om en viss vara anpassning av indexberäkningarna efter ett sådant faktiskt substitutionsläge bör företagas, först när förknappningen för denna vara nått en viss gräns. Dessförinnan skall sålunda ingen hänsyn tagas

till inskränkningen i varutillgången. Frågan blir då, var denna gräns skall sättas. Detta är uppenbarligen en tämligen godtycklig sak. Allmänt sett kan det sägas, att substitution bör företagas först vid en mera väsentlig förknappning, och som ett siffermässigt uttryck för vad socialstyrelsen därmed avser, vill styrelsen uttala, att frågan om substitution bör tagas under övervägande, då den till avsalu på fria marknaden tillgängliga mängden av en vara befinnes vara minskad med minst 20 %. Vid detta övervägande måste hänsyn tagas till tillgången även på den ifrågasatta ersättningsvaran. Därest även denna är minskad, får dock dess procentuella minskning icke understiga motsvarande minskning av den vara, som skall ersättas, med mindre än 10 enheter, för att substitution skall företagas. Vidare bör substitution av livsmedel få ske, endast om den sammanlagda kostnaden för ersättningsvaran och den återstående mängden av den vara, som skall ersättas, understiger kostnaden för oreducerad mängd av sistnämnda vara. Substitution bör utföras på kaloribasis, men även andra egenskaper än kalorivärdet böra tagas i betraktande. Sålunda bytas i första hand varuslag inom vissa grupper (t. ex. mjölkprodukter, kött och fisk, spannmålsprodukter) mot varandra. Slutligen bör tillses, att ersättningsvaran förefinnes i så stor mängd, att substitutionens förverkligande icke överstiger landets försörjningsresurser.

Det här förda resonemanget har uteslutande behandlat konsumtionsminskning beträffande livsmedel, men det kan tilläggas, att de antydda reglerna för hur med ransonering och substitution bör förfaras i tillämpliga delar tänkas gälla även andra delar av hushållsbudgeten. Beträffande kläder, inventarier o. dyl. kan förutses, att substitution till följd av förändringar i tillgången på fria marknaden kommer att krävas i relativt många fall, men att den där får den speciella formen, att man räknar med priserna på t. ex. de kläder, som allmänt finnas tillgängliga, utan hänsyn till att dessa äro av helt annat material och kanske sämre kvalitet än som beräknats vid basen; substitution i det fall, att ransonering skulle påbjudas för ifrågavarande förnödenheter, synes däremot icke böra äga rum.

Socialstyrelsen bör vid substitutions företagande samråda med representanter *för sakkunskapen på näringsfysiologins och livsmedelsförsörjningens samt* andra ifrågakommande områden. Varje gång substitution skett, bör redogörelse härför meddelas i samband med indextalets publicering.

Modifikationer med hänsyn till konsumtionens säsongrörelser. Enligt hittills tillämpad metod för beräkning av levnadskostnadsindex ingå alla hushållsbudgetens delar med samma vikt vid varje beräkningstillfälle, vilket sistnämnda i fråga om samtliga levnadskostnader inträffar en gång per kvartal och för livsmedel och bränsle varje månad. Då inköpen av de flesta förnödenheter var för sig — och även av samtliga livsförnödenheter tillhopatagna — äro underkastade starkare eller svagare säsongväxlingar, kommer den tillämpade beräkningsmetoden att i vissa fall medföra en icke fullt verklighetstrogen effekt på indextalen. Så är fallet beträffande t. ex. gångkläder och inventarier, vilkas säsongrörelse är relativt stark med kulmination speciellt under hösten.

Bland livsmedlen kunna i sammanhanget nämnas grönsaker och inhemsk frukt och bär, av vilka inköpen kulminera under eftersommaren och hösten, samt apelsiner och ägg med högsäsong under vintern respektive våren. Olägenheten av den tillämpade metoden för kostnadsberäkningen av de nämnda varuslagen framträder tydligt, om man tänker sig en period med successivt stigande eller fallande priser. Stigande priser på t. ex. gångkläder komma att i indextalen registreras med samma styrka, även under de säsonger, då relativt obetydliga kvantiteter inköpas. Tänker man sig vidare indextalen representerade av penningbelopp, framstår det tydligt, att dessa belopp måste vara för höga under lågsäsongerna och sammanlagt för t. ex. ett kalenderår ge ett belopp, som är större än det som faktiskt använts av flertalet hushåll för att fylla årets behov av gångkläder. I verkligheten ha nämligen hushållen köpt kanske större delen av årsbehovet till de lägre priser, som gällde föregående höst. Indextalen ge alltså på längre sikt en för hög nivå vid successivt stigande priser, och omvänt gäller, att de ge en för låg nivå vid sjunkande priser. Det som här sagts om gångkläder, gäller i motsvarande delar övriga säsongvis inköpta nyttigheter.

För att råda bot på olägenheter av detta slag, skulle kunna hävdas, att särskilda säsongbudgeter borde konstrueras att användas som viktsystem vid de olika beräkningstillfällena under året. I och för sig vore detta icke otänkbart, och det skulle i varje fall vara fullt realistiskt, även om — som ovan antyddes — den samlade utgiften för varje säsong skulle komma att förete vissa växlingar. I verkligheten förekomma nämligen just sådana säsongväxlingar i utgiftsvolymen, och de kunna realiseras bland annat tack vare motsvarande rörelser hos inkomstvolymen. Till följd av de praktiska svårigheter, som icke minst övergången till ett dylikt indexsystem skulle medföra, anser sig emellertid socialstyrelsen böra avvisa detsamma. Det torde vara att föredraga, att viktsystemet bibehålles men att viss eftersläpning av priserna på säsongvis inköpta varuslag anordnas, på så sätt att den genomsnittliga effekten på en årsserie av indextal blir densamma, som om säsongbudgeter hade använts. Hänsyn skulle vid denna eftersläpning givetvis tagas till den genom särskilda undersökningar konstaterade säsongvariationen i varuinköpen. Metoden kan sägas utgöra en kompromiss mellan den som nu tillämpas och säsongbudgetmetoden.

Styrelsen kan för närvarande icke i detalj redogöra för hur dessa beräkningar skola utföras, då de erforderliga säsongundersökningarna ännu icke slutförts. Det kan emellertid approximativt beräknas, att en tillämpning av här antydd eftersläpningsmetod under perioden sedan föregående höst med dess snabba prisstegring på särskilt kläder skulle ha verkat återhållande på indextalen den 1 januari, 1 april och 1 juli med ett par enheter. Det bör emellertid understrykas, att denna återhållande verkan enligt den föreslagna metoden skulle varit tillfällig och endast innebära ett successivt inräknande av prisförändringarna inom en årsperiod, däremot icke inverka på nivån på längre sikt.

Det kan tilläggas, att de särskilda svårigheter, som uppstå beträffande

säsongvis inköpta livsmedel och som sammanhänga med att även priserna på dessa varor uppvisa stark säsongvariation, automatiskt lösas genom den här föreslagna eftersläpningsmetoden. Enligt den för närvarande tillämpade beräkningsmetoden tillgodoses behovet av korrigering för nämnda prisrörelse genom särskild säsongrensning av priset på ifrågavarande livsmedel.

De i detta avsnitt antydda metodfrågorna beröra enligt styrelsens mening icke själva grunderna för indexberäkningen utan äro av teknisk natur. Styrelsen har emellertid ansett sig böra i detta sammanhang redogöra för sin uppfattning i dessa beräkningsfrågor och ämnar efter slutförandet av erforderliga säsongundersökningar detaljerat redovisa de metoder styrelsen finner lämpliga i här förevarande punkt.

Till belysande av de föreslagna modifikationernas inverkan på indextalen ha utförts på vissa antaganden grundade beräkningar avseende den 1 juli 1940, vilkas resultat sammanfattats i följande tabell. Till densamma ha även överförts vissa uppgifter från den å sid. 674 ovan meddelade sammanställningen.

Levnadskostnadsindex den 1 juli 1940 beräknad enligt alternativa metoder och under vissa antagna förutsättningar.

	Livsmedel	Bostad	Bränsle o. lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Samtliga utg.
1/10 1939 = 100.							
1. Officiell beräkningsmetod	114	100	129	119	113	113	113
2. Utan hänsyn till skatter	114	100	129	119	—	108	112
3. Med sockerkvantiteten minskad till 80 %	113	100	129	119	113	113	113
4. Med kvantiteten spannmålsprodukter (utom havregryn) minskad till 85 %	111	100	129	119	113	113	112
5. Alt. 3 och 4 kombinerade	110	100	129	119	113	113	112
6. Med kvantiteten spannmålsprodukter (utom havregryn) minskad till 85 % och kvantiteterna havregryn och potatis ökade med 12 %	112	100	129	119	113	113	112
7. Alt. 3 och 6 kombinerade	111	100	129	119	113	113	112
8. Alt. 2, 3 och 6 kombinerade	112	100	129	119	—	108	111
År 1935 = 100.							
1. Officiell beräkningsmetod	133	100	146	132	118	119	124
2. Utan hänsyn till skatter	132	100	146	132	—	114	122
3. Med sockerkvantiteten minskad till 80 %	131	100	146	132	118	119	123
4. Med kvantiteten spannmålsprodukter (utom havregryn) minskad till 85 %	130	100	146	132	118	119	123
5. Alt. 3 och 4 kombinerade	129	100	146	132	118	119	122
6. Med kvantiteten spannmålsprodukter (utom havregryn) minskad till 85 % och kvantiteterna havregryn och potatis ökade med 12 %	131	100	146	132	118	119	123
7. Alt. 3 och 6 kombinerade	130	100	146	132	118	119	123
8. Alt. 2, 3 och 6 kombinerade	129	100	146	132	—	114	121

Till de i tabellen såsom alternativ 3 och 4 uppställda fallen skall anmärkas, att den minskade konsumtionen av socker och spannmålsprodukter antages orsakad av ransonering, som trätt i kraft vid någon tidpunkt efter den 1 oktober 1939. Den genom ransoneringen uppstående minskningen av kostens kalorivärde föranleder i enlighet med de föreslagna reglerna ingen kompensation genom ersättningsvaror. Till följd av ransoneringen av spannmålsprodukter har emellertid kostens vitamininnehåll nedgått så starkt, att substitution måste tillgripas (alternativ 6).

De föreslagna modifikationerna kunna lämpligen tillämpas från och med den 1 januari 1941. Indextalet per den 1 oktober 1940 beräknar styrelsen alltså efter så långt som möjligt oförändrade regler, men ämnar styrelsen försöksvis beräkna detsamma även efter de modifierade reglerna och skall snarast lämna meddelande om resultatet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får socialstyrelsen härmed hemställa,

dels att Kungl. Maj:t måtte med ändring av Kungl. brevet den 15 juni 1939 (nr 292) bemyndiga socialstyrelsen att vid beräkningen av levnadskostnadsindex icke medräkna personliga skatter och direkt på konsumtionsförnödenheter av offentlig myndighet lagda skatter, acciser och andra avgifter;

dels att Kungl. Maj:t, med ändring av nyssnämnda brev, måtte bemyndiga socialstyrelsen att efter här ovan föreslagna grunder vidtaga de modifikationer i viktsystemet för levnadskostnadsindex, vilka må anses nödvändiga med hänsyn till ransoneringsåtgärder eller stark förknappning av de för avsalu inom landet tillgängliga varukvantiteterna.

Till protokollet i detta ärende har byråchefen B. N y s t r ö m i särskilt yttrande anfört följande: »När jag kunnat ansluta mig till förslaget att ur socialstyrelsens levnadskostnadsindex utesluta skatter o. dyl., har det skett under förutsättning att vid sidan av denna sifferserie skulle uträknas och publiceras en annan serie av indextal, vari skulle ingå skatter o. dyl. Med hänsyn till de löneuppgörelser och andra förpliktelser av ekonomisk art, vilka anknutits till socialstyrelsens nuvarande levnadskostnadsindex med juli 1914 som basperiod och som i vissa fall sträcka sig fram till mitten av år 1941 och måhända längre, torde det jämväl bli nödvändigt att söka tills vidare fullfölja nämnda serie i oförändrat skick, i den mån detta möjliggöres av tidsförhållandena.»

Friluftslivets markfråga.

Fritidsutredningens betänkande. Fritidsutredningen avlämnade den 31 maj 1940 betänkande med utredning och förslag angående inrättande av fritidsreservat för städernas och de tättbebyggda samhällenas befolkning (Statens off. utr. 1940: 12).

Utredningen framlägger i betänkandet resultatet av en hela landet omfattande inventering av tillgången på för friluftslivet särskilt lämpliga markområden och därjämte en redogörelse för uppgifter från landets städer och större samhällen angående behovet av särskilda fritidsreservat för de tillfrågade orternas befolkning samt de åtgärder, som redan vidtagits för att tillgodose detta behov. Vidare återfinnes en länsvis gjord sammanställning av uppgifter angående skadegörelse i skog och mark och andra olägenheter, som orsakats av friluftsfolket. På grundval av detta material och andra undersökningar har utredningen kommit till det resultatet, att det för att bereda den icke jordägande befolkningens i städerna och industribygderna möjligheter till friluftsliv och rekreation är önskvärt att reservera erforderliga markområden. Härigenom skulle även de för åtskilliga markägare kännbara olägenheterna av friluftslivet i nuvarande former i någon mån minskas.

För att underlätta tillskapandet av fritidsreservat ha förslag i följande hänseenden framlagts. På statens domäner skulle riksallmänningar och andra slag av statliga fritidsreservat anordnas, varvid därav intresserade kommuner och sammanslutningar borde ombesörja de mera permanenta anläggningar på området, som kunde erfordras för dess effektiva utnyttjande. Genom tillägg till hälsovårdsstadgan, vissa ändringar av expropriationslagen samt tillskapande av en ny form av servitutsavtal skulle vidare landsting, kommuner, municipalsamhällen och kommunalförbund samt i vissa fall även föreningar och stiftelser, vilkas verksamhet är ägnad att främja ett sunt friluftsliv, beredas möjlighet att inrätta egna fritidsreservat. Utredningen har uttryckligen framhållit, att dess mening emellertid icke är, att allmänheten skulle för sitt friluftsliv uteslutande hänvisas till dessa statliga eller kommunala reservat. Betänkandet syftar alltså icke till någon inskränkning av den sedan gammalt i vårt land envar tillkommande friheten att färdas över eller vistas å annans mark eller vatten, i vilket sammanhang lämnas en utredning rörande denna »alle mans rätt».

Socialstyrelsens utlåtande. Socialstyrelsen anför i ett den 14 oktober 1940 dagtecknat utlåtande över utredningens betänkande bl. a. följande.

Under de senaste årtiondena har friluftslivet i vårt land fått en allt vidare utbredning och blivit en verklig folkrörelse. Frågan om beredandet av goda möjligheter för fritidens lämpliga utnyttjande har efter hand blivit ett samhällsproblem av den största betydelse. Friluftslivets markfråga har därvid fått en särskild aktualitet.

Socialstyrelsen vill för sin del understryka friluftslivets stora betydelse för ungdomen och särskilt för städernas ungdom. Det kan härutinnan hänvisas till vad medicinalstyrelsen anfört i sitt i betänkandet berörda yttrande den 28 november 1936. Däri framhålles, att ungdomen i städerna är utsatt för många olika slags inflytelser och att friluftslivet blir för denna ungdom »en värdefull motvikt mot det instängda stadslivets mångahanda avarter». Socialstyrelsen anser, att spörsmålets vikt kan komma att ökas med den tillväxt av de större städernas folkmängd, som befolkningsstatistikens prognoser göra sannolik. Ungdomsorganisationerna kunna utan tvivel göra betydelsefulla insatser för en påverkan i god riktning av ungdom, som uppväxer i en miljö, där faran för missanpassning är uppenbar. Att friluftslivets markfråga får en god lösning blir emellertid en väsentlig förutsättning för framgången av sådana bemödanden. I detta sammanhang må vidare erinras om de möjligheter, som den redan befintliga fonden för friluftslivets främjande erbjuder för utdelandet av stipendier åt mindre bemedlade ungdomar för deltagande i läger eller jämförbara anordningar för friluftsliv. För tillvaratagandet av dessa möjligheter är det av vikt, att inrättandet av fritidsreservat underlättas.

Fritidsutredningen har framlagt beaktansvärda förslag till anordnandet av statliga fritidsreservat ävensom till underlättandet för kommunerna och vissa enskilda organisationer att inrätta egna reservat. I det hela har styrelsen inga vägande erinringar att framställa mot dessa förslag men har likväl ansett sig böra betona vissa synpunkter något mera än vad som synes ha skett i betänkandet.

Det vill sålunda förefalla, som om naturskyddssynpunkterna starkare skulle ha kunnat betonas. Beaktansvärda uttalanden ha i detta hänseende gjorts i det särskilda yttrande av herr Romell, vilket bifogats betänkandet. Styrelsen torde här också få hänvisa till sitt i betänkandet anförda utlåtande i anledning av vid 1936 års riksdag väckta motioner beträffande friluftslivets markfråga. Det torde få anses självklart, att allmänheten bör äga ett visst mått av rörelsefrihet inom fritidsområdena, men det torde kunna ifrågasättas, om det är välbetänkt att låta allmänhetens rätt härutinnan utsträckas på det sätt, som i betänkandet synes vara förutsatt. ——— Det synes vara angeläget, att naturskyddets intressen tillvaratagas genom uppdragandet av klara gränslinjer för de på dessa marker inströmmande människoskarornas rättigheter och skyldigheter. De av domänstyrelsen i dess skrivelse till fritidsutredningen den 5 januari 1939 anförda synpunkterna beträffande friluftsallmänningar synas i detta hänseende vara beaktansvärda även i fråga om övriga slag av reservat.

Fritidsutredningens förslag innebär bl. a. en ökad rätt till expropriation för tillgodoseende av något friluftslivets behov, som är av väsentlig betydelse för det allmänna eller för befolkningen inom viss ort. Härvid avses andra för friluftslivet erforderliga markförvärv än dem, på vilka expropriationslagen redan nu kan anses tillämplig, nämligen badplatser. Vissa skäl ha efter styrelsens mening kunnat anföras för denna utökning av expropriationsrätten. Motiveringen för densamma torde förstärkas, i den mån garantier för fritidsområdenas vård och skydd mot naturförstörande intrång åvägabringas i enlighet med

de ovan anförda synpunkterna. Visserligen innebär ett expropriationsförfarande under alla omständigheter ett ingrepp i äganderätten, som kan inge vissa betänkligheter. Det må dock erinras om att institutet är kringgärdat av starka rättsliga garantier. Den omständigheten, att förvärv genom expropriation i regel är förenat med betydande kostnader, är också ägnad att begränsa ianspråktagandet av expropriationsrätten.

Emellertid är, såsom angivits i betänkandet, spörsmålet angående möjligheter att tvångsvis lösa friluftslivets markfråga föremål för prövning i annat sammanhang. Härmed avses närmast utredningen rörande kommunal samverkan. Frågan är intimt förknippad med resultatet av denna utrednings undersökning av möjligheterna att införa regionsplaneinstitutet i svensk rätt. Även bostadssociala utredningen har ett liknande spörsmål under omprövning, ehuru frågan där företrädesvis gäller expropriation av mark i och för sanering av äldre stadsbebyggelse. Dessa omständigheter tala för att man tills vidare bör ställa sig avvaktande i här ifrågavarande avseende, varigenom även skulle kunna vinnas vissa erfarenheter om behovet av expropriationsförfarande för friluftslivets behov.

Den danska lagen om arbetstvister.

Tidigare förhållanden. På den danska arbetsmarknaden, där medlingsförfarandet vid arbetstvister reglerats genom lag av den 18 januari 1934 med ändringar av den 20 mars 1940, har under senare år framträtt vissa strävanden att lösa arbetstvister genom skiljedom, och i linje härmed kan sägas stå de då och då inträffade regeringsingripandena till förhindrande av svårare arbetsmarknadsstrider. Strejker och lockouter ha sålunda av statsmakterna avstyrts antingen genom att vederbörande förlikningsförslag upphöjts till lag eller på så sätt, att man genomfört obligatorisk skiljedom och med lag förbjudit kampen. Även om dessa företeelser i viss mån inneburit en utvecklingstendens i Danmark, har den nu genomförda lagstiftningen rörande arbetstvister pressats fram till snabbt avgörande av de särskilda förhållanden, som nu råda i landet.

Arbetsgivarnas och arbetarnas initiativ. Den 24 augusti 1940 gjordes sålunda från »Dansk Arbejdsgiverforening» och »De samvirkende Fagforbund» en gemensam hänvändelse till arbetsministern, vari anfördes, att nämnda båda organisationer med hänsyn till det rådande läget upptagit förhandlingar för att söka finna en form, under vilken de gemensamt kunde göra en insats för att i så stor utsträckning som möjligt hålla produktionen i gång och skapa sysselsättning för landets arbetare. I främsta rummet hade man då fäst sig vid, att föreliggande förhållanden göra det önskvärt att befria samhället från den fara för produktionslivets utveckling, som låge i risken för arbetsinställel-

ser. Detta nödvändiggjorde en ordning, enligt vilken avtalstvister om löne- och arbetsförhållanden löstes utan arbetsstrider, och vidare vore det önskligt, att möjlighet skapades för åstadkommande av enhetliga regler om löne- och arbetsförhållanden på områden, å vilka hittills i detta avseende godtycke rått. Under hänvisning till dessa synpunkter överlämnade organisationerna ett förslag till lag om arbetsförhållandena, vilket regeringen med vissa ändringar förelade riksdagen den 11 sistlidna september. Propositionen antogs i oförändrat skick den 13 och stadfästes som lag den 14 samma månad (»Lov om Arbejdsforhold»).

Den nya lagens huvudinnehåll. Enligt den nya lagen skall för tillvaratagande av fackliga, ekonomiska och sociala intressen samt för främjande av landets produktion och näringsliv upprättas en arbets- och förlikningsnämnd, bestående av tre representanter från vardera »Dansk Arbejdsgiverforening» och »De samvirkende Fagforbund». Vid behandling av alla frågor rörande löne- och arbetsvillkor ledes nämnden av ett »Formandskab», vars tre medlemmar skola utnämnas av Konungen. Medlemmarna av »Formandskabet» skola ha insikt i ekonomiska och sociala förhållanden och må icke representera arbetsgivar- eller arbetarintressen. Såväl regering som riksdag ha med hänsyn till nämndens ingripande betydelse för samhällets ekonomiska liv ansett det vara av utomordentlig betydelse, att dess opartiska element bleve så starkt som möjligt.

När nämnden har att avgöra frågor för personer och organisationer, som ej tillhöra de två huvudorganisationerna, skall dess sammansättning kunna ändras, i det att part, som icke anser sig tillräckligt företrädd genom huvudorganisationernas representanter i nämnden, har rätt att fordra, att två av nämndens medlemmar skola utbytas mot två personer, vilka få anses representera vederbörandes intressen.

För att åstadkomma en sovring av de ärenden, som skola föreläggas nämnden, upprättas två underinstanser. För avtalsmässiga ärenden skall sålunda av arbetsministern på hemställan av de två huvudorganisationerna tillsättas ett gemensamt utskott (»Fællesudvalg»), vilket dock i förekommande fall kan utökas med representanter för utanför huvudorganisationerna stående parter. Det skall vara utskottets uppgift att om möjligt genom förlikning åvägabringa en lösning och att, om detta ej lyckas, träffa ett avgörande av vederbörande fråga. Parterna, eller eventuell minoritet inom utskottet, skola dock ha rätt att hänskjuta ärendet till arbets- och förlikningsnämnden. — Tvister mellan parter, vilkas arbets- och löneförhållanden icke äro fastställda genom kollektivavtal, kunna föreläggas nämnden direkt, om båda berörda parter äro ense härom. I motsatt fall kan en av parterna begära, att saken hänskjutes till ett av den fasta skiljedomstolen tillsatt utskott, bestående av tre medlemmar. Detta utskott skall emellertid icke avgöra tvister utan blott undersöka, huruvida det i föreliggande fall påfordras att fastlägga löne- och arbetsvillkor. Kommer utskottet till ett jakande svar, förelägges saken för arbets- och förlikningsnämnden.

Förutom lösande av tvister rörande löne- och arbetsförhållanden har arbets- och förlikningsnämnden tillagts befogenhet att ingiva förslag till arbetsministern om åtgärder av lagstiftnings- eller administrativ karaktär för främjande av produktion och näringsliv. Vidare skall nämnden vara rådgivande för arbetsministern, när denne anser det önskligt att förelägga nämnden frågor angående under arbetsministeriet hörande angelägenheter, liksom arbetsministern är bemyndigad att inom detta område uppdraga åt nämnden lösandet av särskilda, begränsade uppgifter. Vid lösandet av dylika uppgifter ledes nämnden icke av »Formandskabet» såsom fallet är, när det rör sig om löne- och arbetsvillkor, men kan suppleras med sakkunniga. Om det anses önskvärt, kan arbetsministern dessutom för särskilt ärende för nämnden utse en förhandlingsledare, som icke får representera arbetsgivar- eller arbetarintressen.

Avvikelser från organisationernas förslag. Det av arbetsministern Kjærbøl framlagda förslaget, som oförändrat antogs av riksdagen, avvek på åtskilliga punkter från huvudorganisationernas förslag. Organisationerna hade sålunda bl. a. föreslagit, att alla lönearbetare, som höra till ett område, för vilket finnes en arbetslöshetskassa, skulle vara skyldiga att ingå som medlemmar i denna, och de, som icke före den 1 oktober uppfyllt denna skyldighet, skulle ådömas böter. Vidare föreslogs, att arbetsgivare, som icke äro medlemmar av arbetsgivarföreningen eller annan av ministeriet erkänd arbetsgivarsammanslutning, skulle betala dubbel kontingent till arbetslöshetsfonden. Dessa bestämmelser strökos i regeringsförslaget, där det anmärkes, att dessa spörsmål resa ett flertal problem av teknisk och administrativ karaktär, och att bestämmelser av denna art höra hemma i arbetslöshetslagen och icke i den här ifrågavarande nya lagen. Vidare hade organisationerna föreslagit en annan sammansättning av arbets- och förlikningsnämnden än den nu föreskrivna. Något »Formandskab» bestående av tre av Konungen utsedda medlemmar fanns icke i huvudorganisationernas förslag.

Lagens giltighetstid. Den nya lagen, som omedelbart trädde i kraft, gäller till den 1 november 1941, därest den icke dessförinnan sättes ur kraft genom »Kongelig Anordning», och under denna tid få arbetsinställelser icke äga rum, med mindre det rör sig om särskilda undantagsfall (arbetares liv, ära eller välfärd), som avhandlas i vissa fastställda regler för behandling av facklig strid.

Den inledningsvis nämnda 1934 års lag om medling vid arbetstvister sättes ur kraft, så länge den nya lagen gäller.

Lönepolitiska åtgärder i utlandet.[1]

England. De första krigsmånaderna karakteriserades av snabbt stigande priser. Så småningom medförde detta även en ökning i lönerna, enär många kollektivavtalslöner i England variera efter levnadskostnadsindex. Prishöjningen satte in genast efter krigsutbrottet, och levnadskostnadsindex, som i början av september 1939 stod i 155, steg till 173 i slutet av november, alltså en ökning på mer än 10 % under de tre första krigsmånaderna. Under följande månader var ökningen icke lika kraftig, och levnadskostnadsindex utgjorde för 1 mars 179, 1 april 178, 1 juni 181 och 1 juli 187. Den långsammare ökningen sammanhängde med den nya priskontrollag, som trädde i kraft den 1 januari 1940, vilken syftade till att hålla vissa pris konstanta genom subvention. Enligt uttalanden från regeringshåll kunde en dylik politik icke tänkas bedriven hur länge som helst på grund av de stora kostnader den innebar. I slutet av januari uppgick sålunda kostnaderna för nedhållandet av priserna på sådana varor som bröd, spannmål, kött och mjölk till 1 milj. pund per vecka.

Under de första månaderna efter krigsutbrottet pågingo omfattande lönerörelser i isolerade aktioner, vilka ej mötte hinder vare sig från företagarna eller regeringen. Under september 1939 uppges antalet arbetare, som fått sina löner höjda, till 440 000. Motsvarande siffror för oktober och november 1939 voro 600 000 resp. 1 950 000. De branscher, där lönerna ökade (oavsett övertidsbetalning) voro kol-, stål-, sten-, tvål-, textil- och möbelindustrierna såvensom elektricitetsverken, de kommunala arbetena samt gross- och detaljhandeln. Under februari höjdes bl. a. lönerna i maskinindustri, skeppsbyggnadsindustri, byggnadsverksamhet, skoindustri, jord- och stenindustri samt textilindustri. Trots att lönehöjningarna försiggått tämligen kontinuerligt, har en hel del kritik framförts från arbetarhåll över att löneökningen varit otillräcklig jämförd med prisstegringen. Schemat för den nuvarande beräkningen av levnadskostnadsindex har uppställts före världskriget och uppges medta en rad varor, som arbetarna numera ej använda, varför ett modernare beräkningssätt ansetts skola medföra större prisstegringar än index nu uppvisat.[2]

[1] För denna artikel ha följande källor använts: The I. L. O. Year-Book 1939—40, International Labour Office, Geneva 1940, International Labour Review, Journal Officiel, Reichsarbeitsblatt, The Ministry of Labour Gazette, Fackföreningsrörelsen, Industria, Parlamentary Debates, House of Commons Official Report, (t. o. m. maj 1940).

[2] Från annat håll har man däremot önskat en »rensning» av index och begärt, att hänsyn skulle tagas vid beräkningen av index till reduktionen i de konsumerade kvantiteterna på grund av ransoneringen och den därmed sammanhängande substitution med billigare varor, som ägt rum, t. ex. genom användning av margarin i stället för smör. Härtill har invänts från de engelska myndigheternas sida, att det officiella levnadskostnadsindex är avsett att mäta de genomsnittliga procentuella förändringarna i detaljpriserna för en fixerad grupp av förnödenheter och tjänster. Siffrorna skola icke tjäna till att återge förändringar i utgifterna, som bero på ändringar i kvantiteterna av de olika förnödenheter, som för närvarande konsumeras av arbetarhushållen. För dylika beräkningar stå för övrigt tillräckligt omfattande statistiska uppgifter icke till buds.

Någon ändring i beräkningssättet för levnadskostnadsindex hade ännu den 9 maj 1940 icke vidtagits enligt en uppgift, som lämnades i underhuset nämnda dag. Emellertid kan en modernisering av budgetsammansättningen förväntas, enär omkring år 1938 en budgetundersökning utfördes, avsedd bl. a. att läggas till grund för levnadskostnadsindex. Undersökningen omfattade uppgifter från c:a 50 000 arbetarhushåll angående alla deras utgifter jämte 150 000 kompletterande uppgifter avseende utgifter för kläder. Vissa preliminära resultat av denna hushållskostnadsundersökning ha framlagts.

Några mera omfattande åtgärder för att kontrollera lönerna ha icke vidtagits, men verkningar i denna riktning ha bl. a. förbudet mot strejker och införandet av tvångsskiljedom. Konsumtionsinskränkning och ökat sparande ansågs nödvändigt, men något system för beskattning av arbetslönerna i detta syfte har heller icke utarbetats. I början av kriget genomfördes en del skatteökningar, men dessa drabbade de lägre inkomsttagarna endast i mindre utsträckning, i det att årsinkomster under 250 pund icke beskattades. Dessa skattefria inkomster svarade för omkring 60 % av hela konsumtionen. Detta förhållande i samband med den pågående löneökningen gjorde, att den av nationalekonomen Keynes framlagda planen om sparande i kombination med beskattning väckte stort intresse och blev föremål för ingående diskussioner. Planen går ut på att hejda prisstegringen och anses på sina håll vara den enda väg, på vilken arbetarna vid en fortsatt förbättring av köpkraften kunna få gottgörelse för sina ökade ansträngningar. Planen innebär i korthet, att en viss procent av alla inkomster utöver ett visst minimibelopp skall utbetalas till regeringen, dels i form av tvångssparande, dels som direkt skatt. Procentdelen skall stiga starkt i förhållande till inkomsten. Förslagsvis nämnes, att 10 % skall utgå av de lägre inkomsterna, medan de lägsta fortfarande skulle bli fria. Härigenom beräknas, att $^4/_5$ av den nya köpkraften skall uppsugas. En del av bidraget skulle gottskrivas vederbörande på ett sparkassekonto. Härav skulle inkomstskatten och eventuellt tilläggsskatter betalas, medan resten spärras och friges först efter krigets slut.

Keynes anser, att hans plan är enda alternativet till inflation. Regeringen har emellertid icke följt planen utan i stället vädjat till det frivilliga sparandet och släppt ut förmånliga sparobligationer, avsedda för småspararna. Ett gott resultat uppnåddes omedelbart, i det att 40 milj. pund erhöllos på mindre än en månad.

Till de lönepolitiska åtgärderna i anledning av kriget kan även räknas »*Control of Employment Act*» av den 21 september 1939, vilken hindrar arbetare att övergå från det ena yrket till det andra, då detta skulle kunna skada landets intressen. Man ville motverka, att arbetsgivare i mindre väsentliga fack genom högre löner lockade till sig arbetskraft, som behövdes på annat håll. Garantier lämnas för att detta ej skall inverka ogynnsamt på löne- och arbetsförhållanden. Lagen övervakas av en nämnd, bestående av representanter för fackföreningsrörelsen och arbetsgivarna.

Den offentliga lönepolitiken har bl. a. strävat efter att bringa jordbrukslönerna i närmare överensstämmelse med industrilönerna. Även denna strävan

återspeglas i levnadskostnadernas stegring och i synnerhet livsmedelsprisernas uppgång. Jordbrukets ökade kostnader för löner ha nämligen kompenserats på prissidan genom den förut skildrade prispolitiken. Under våren ökades jordbrukets arbetskraftbehov och strömmen av lantarbetare till industrin var avsevärd. I början av april infördes med anledning härav en lag »*Agricultural Wages Amendment Bill*», vilken avsåg att garantera lantarbetare en förmånligare minimilön än tidigare.

Frankrike. Genom dekret den 1 och 26 september 1939 förordnades, att en viss del av alla slags inkomster skulle tillföras statskassan; härmed avsågs bl. a. att förhindra, att någon gjorde sig förtjänster på kriget. Dessa inkomstskatter skulle inbetalas till den nationella solidaritetsfonden och användas till att finansiera bidragen till de mobiliserades familjer. Omedelbart vid krigsutbrottet bestämdes även, att arbetslönerna skulle fastlåsas vid den nivå, som gällde den 1 september 1939.

Vid krigsutbrottet upphävdes åtskilliga bestämmelser som reglerade förhållandena på arbetsmarknaden. Sålunda annullerades lagen om förlikning och skiljedom samt lagen om kollektivavtal.

Genom dekret den 10 november 1939 bestämdes löneavdraget från 1 januari 1940 till 5 %, beräknat på inkomster från handels-, industri- och hantverksföretag, jordbruk, fria yrken, offentlig och privat tjänst samt pensioner m. m. För alla skattebetalare mellan 18 och 49 år, som ej hade militärtjänst, fixerades avdraget emellertid till 15 %. Härifrån gjordes vissa undantag för personer med låga inkomster och stor försörjningsbörda. I samma dekret fastslogs ånyo, att avlönings- och anställningsvillkoren under hela kriget skulle stabiliseras vid den nivå, som rådde den 1 september 1939. En viss elasticitet bibehölls emellertid, i det att bestämmelserna ej berörde de enskilda lönerna utan medellönerna för varje kategori av arbetare. I samband därmed introducerades begreppet »maximilöner», vilket avsåg, att i varje företag medellönen till arbetare av samma kategori icke finge överskrida medellönen i samma företag och för samma kategori den 1 september 1939 (under förutsättning av lika arbetstid och avkastning).

Beträffande lönernas anpassning efter levnadskostnaderna innehåller dekretet endast att arbetarna skola skyddas mot onormalt låga löner. Eftersom priserna i princip skola kvarstå på samma nivå som den 1 september 1939, anses möjligen bestämmelser om indexreglering omotiverade.

Genom dekret av den 10 november 1939 infördes även två nya system för revision av gällande kollektivavtal, ett för industrier i försvarets tjänst och ett för övriga industrier. Beträffande de förstnämnda måste varje beslut att ändra arbetsvillkoren och i synnerhet att höja lönerna fattas av arbetsministern i samråd med arbetsanskaffningsministern och efter konsultation av vissa tekniska kommittéer, vilkas sammansättning dock ej specificerades i dekretet. Beträffande övriga industrier kunde kollektivavtalen fortfarande revideras antingen genom överenskommelse mellan resp. organisationer eller på begäran av företagare eller arbetare. I vissa fall kunde arbetsministern bestämma om änd-

ringar i kollektivavtalen. Den 17 januari 1940 kompletterades detta dekret med bestämmelsen, att minimilönesatser med bindande kraft kunde fastställas för varje sysselsättning inom varje distrikt på begäran av resp. organisationer. Beslutet skulle fattas av arbetsministern efter samråd med en kommitté, sammansatt av representanter från företagarnas och arbetarnas organisationer och det nationella ekonomiska rådets permanenta kommitté.

Genom ett dekret den 27 oktober 1939 infördes speciella bestämmelser om, hur löneavdraget skulle ske vid övertidsarbete. Endast 60 % av förtjänsten vid övertidsarbete skulle utbetalas till arbetaren, medan övriga 40 % voro avsedda att överföras till den nationella solidaritetsfonden. För att undvika svårigheter vid genomförandet av dessa bestämmelser skulle de endast avse övertidsarbete på grund av arbetsanhopning men icke övertid, som utfördes på grund av hotande eller inträffat olycksfall. Ej heller skulle de gälla övertid vid företag, som erhållit ständigt undantag från den lagliga arbetstiden. Månadsavlönade anställda skulle träffas av övertidsavdraget, endast i den mån de hade avlönat övertidsarbete. Avdragen skulle göras av företagaren och inbetalas till skattemyndigheterna senast den 15 i följande månad. Företagarna voro skyldiga att bokföra de belopp, på vilka avdragen beräknats, och varje anställd skulle vid avlöningstillfället erhålla uppgift om det avdrag, som gjorts å hans lön.

Resultatet av den förda pris- och lönepolitiken torde icke ha varit helt tillfredsställande, ty den 1 maj 1940 infördes ytterligare förbud mot prishöjningar. Även löneökningar synas ha pågått trots kontrollen, beroende på den starka brist på arbetskraft, som gjorde sig gällande, i synnerhet inom jordbruket.

Från den nya regimens arbets- och lönepolitiska åtgärder ha endast knapphändiga underrättelser inkommit. Enligt en uppgift har regeringen i oktober 1940 förordnat, att endast en medlem av varje familj får åtnjuta normallön. Ett dekret den 27 oktober 1940 bestämmer, att avdraget om 40 % från betalningen för övertidsarbete icke längre skall tillämpas på löner, som utgått fr. o. m. den 11 juli 1940. Övertidsarbete skall från denna dag betalas med normal timlön.

Tyskland. Den tyska lönepolitiken under kriget fullföljer det program, som skapades år 1933 genom den s. k. 4-årsplanen, vars främsta uppgift var att utrota arbetslösheten. De lönepolitiska åtgärder av större betydelse, som därvid kommo till användning och under kriget ytterligare utvidgades, voro uppehållandet av löne- och prisstabilitet samt inskränkningar i arbetsplatsväxlingen.

Lönestabiliseringen. I mitten av år 1939 förklarades från högre ort, att löneutvecklingen glidit staten ur händerna. Sålunda hade t. ex. lönesatserna under år 1938 höjts med 8 à 9 %. Som botemedel härför beslöts införande av normallöner, vilka ej som dittills skulle uppbyggas på teoretiska minimivillkor utan på en genomsnittlig normalprestation, fastställd efter praktiska överväganden. Denna normallön skulle endast få underskridas, när normalprestationen regelbundet ej uppnåtts, men överskridas i varje fall, där en verklig mer-

produktion genom stegrad prestation uppnåtts. På så sätt skulle lönen bringas i närmare samband med prestationen och företagarnas kalkyler bli säkrare.

Andra åtgärder med lönepolitiskt syfte, vilka samtidigt vidtogos, voro förbud mot lönehöjning för kvinnor vid ombyte av arbete samt fastställande av en viss högsta lön under första anställningsåret för ingenjörer, arkitekter och kemister, närmast framkallat av att bristen på nytillträdande hotade att driva begynnelselönerna i dessa yrken i höjden.

Genom krigsutbrottet uppstodo knappast några nya problem, men de gamla synas ha kvarstått. Såsom grundläggande för lönepolitiken under kriget framhölls, att varje försök att göra sig inkomster på kriget måste förhindras. Ett av medlen härför blev en strängare lönefixering. Målet var alltjämt att löner, som voro orimligt höga i förhållande till arbetsprestationen, skulle sänkas samt anpassas efter den enskilda prestationen. För detta ändamål utfärdades den 4 september 1939 en förordning, vari bestämdes, att myndigheterna (Treuhänder der Arbeit) skulle fastställa varje arbetsförtjänst genom en tariffordning, varvid lönespärr kunde påbjudas. Tillägg till lönen för övertids-, helgdags- och nattarbete förbjöds, och de härvid inbesparade medlen måste av företagsledningarna omedelbart överföras till statskassan. Plikten att överföra dessa medel kunde emellertid bortfalla, om de enligt anvisning från rikskommissarien för prisbildningen användes till sänkning av priser och löner för vissa varor och prestationer. Tills vidare meddelades även förbud mot semester.

I en förordning den 12 oktober 1939 stadgades ytterligare förbud mot varje höjning av gällande inkomster och lönesatser annat än efter beslut av myndigheterna. Ändring av fastställda och utprovade ackord förbjöds. Nya ackord skulle fastställas så, att arbetsförtjänsten icke översteg den för likvärdigt arbete vanliga lönen. Sänkning av lönerna eller annan minskning av arbetsförtjänsten förbjöds likaledes.

Den 16 november 1939 upphävdes förbudet mot betalning för sön-, helgdags- och nattarbete samt semester. Genom förordningen den 12 december infördes ändringar angående övertidsbetalningen. Sålunda skulle övertidstillägg till arbetaren ej utgå för de nionde och tionde timmarna men väl för tiden därutöver med 25 % av avtalslönen per timme. Tillskottet för den nionde och tionde timmen skulle tillföras statskassan.

Under de följande månaderna underströks vid ett flertal tillfällen, att löneförhöjningar i olika former ej fingo förekomma. Sålunda uttalas t. ex. från högre ort den 12 april och 8 augusti 1940, att det i och för sig nödvändiga sparandet icke finge försiggå genom insättningar från arbetsgivaren på de anställdas sparkasseböcker.

Ett år efter krigsutbrottet, den 3 september 1940, gjordes ett avsteg från bestämmelserna av den 4 september och 23 november 1939 genom en bestämmelse, att övertidstillägg åter skulle utbetalas i hela sitt omfång. Detta skulle utgöra en belöning för insatser under kriget men motiverades även med behovet att förenkla löneberäkningen.

Inskränkningar i arbetsplatsväxlingen. Vid krigsutbrottet avsågo inskränkningarna i arbetsplatsväxlingen i huvudsak rätten till uppsägning och anställ-

ning inom jord- och skogsbruk, bergshantering, kemisk industri, byggnadsmaterialframställning samt järn- och metallindustri. En oreglerad arbetsplatsväxling mellan dessa branscher och övriga skulle ha fört till icke önskvärda lönestegringar, varför nyanställningar och uppsägningar gjordes beroende av myndigheternas godkännande.

Genom en förordning den 1 september 1939 bestämdes, att varje uppsägning skulle bero av myndigheternas godkännande. Detta gällde även medhjälpande familjemedlemmar, t. ex. i jordbruk eller hemarbete, och likaså utlänningar. Inskränkningen i *uppsägningsrätten* gällde alla offentliga och privata företag med följande undantag: 1) vid enighet mellan parterna om upphävande av anställningen, 2) vid nedläggning av företaget (byggen o. d.), 3) vid anställning på prov eller som hjälp i högst en månad, 4) vid tillfällig tjänst eller sysselsättning mot ringa ersättning. I dessa fall skulle dock anmälan göras till myndigheterna. Tidigare fanns möjlighet att växla arbetsplats inom samma bransch, men även denna rättighet försvann genom förordningen.

Från de inskränkningar, som gälla *anställningsrätten*, undantogos jordbruk och bergshantering, emedan arbetskraftbehovet i dessa branscher starkt stegrats under kriget. Vidare gällde förbudet att anställa arbetskraft icke för hushåll med barn under 14 år på grund av de tilltagande svårigheterna att få arbetskraft till dylika platser. Vid myndigheternas prövning av begäran om undantag från ovannämnda förordning skola beslut fattas i enlighet med de allmänna riktlinjer för lönepolitiken, som ges i krigshushållsförordningen den 4 september 1939.

Genom bestämmelserna om inskränkningar i arbetsplatsväxlingen har man sökt motverka, att branscher med brist på arbetskraft genom lockande löner draga till sig personal och därmed rubba den önskvärda lönestabiliteten. Att anställningar likväl fortsatt att äga rum synes framgå av en förordning den 29 juni 1940 om lönespärr vid nyanställning. Enligt denna få personer, som anställts efter krigslöneförordningens ikraftträdande, icke givas högre lön än som gavs i samma sysselsättning den 16 oktober 1939. Även den, som efter den 16 oktober anställts i ett företag, får ej ges högre lön än han hade i sitt arbete före denna dag.

Belgien. Efter en omfattande revision av det officiella levnadskostnadsindex, som ligger till grund för fastställandet av statstjänstemännens löner och flertalet kollektivavtalslöner[1], åstadkoms i december 1939 på initiativ av regeringen en allmän uppgörelse mellan arbetsgivarnas och fackföreningarnas centralorganisationer. Härvid överenskoms, att åtgärder skulle vidtagas för att förhindra en hotande löne- och prisstegring av varaktig karaktär. Kollektivavtalslönerna skulle baseras på index för november 1939, och alla löner skulle stabiliseras för tre månader till slutet av februari 1940. Därefter skulle lönerna variera efter det aritmetiska mediet av index för de tre närmast föregående månaderna. En ny löneökning skulle därvid först inträda vid en

[1] Minst 70 % av arbetarna i Belgien hade sina löne- och arbetsvillkor reglerade genom kollektivavtal.

ytterligare prisstegring av 10 %, varvid lönerna skulle höjas med 5 %. Vid en indexstegring om mer än 10 % skulle en ny konferens inkallas. En sådan skulle även hållas, om det visade sig att en lönestegring med 5 % allvarligt komme att hota industriföretagens räntabilitet och prestationsförmåga. På samma sätt skulle förfaras efter ytterligare 3 månaders förlopp. Varje beslutad ändring skulle gälla under tre månader framåt. Uppstodo svårigheter för industrin som resultat av tillämpandet av rörliga löner överhuvud taget, skulle regeringen på begäran av endera parten på nytt hänskjuta löneproblemet till parlamentet. Regeringen skulle sträva efter att hålla prisstegringarna inom rimliga gränser.

Italien. Den 1 mars 1939 beordrades syndikaten att förbereda en revision av arbetslönerna för att åstadkomma jämvikt mellan dessa och levnadskostnaderna. De senare hade ökats kontinuerligt sedan den närmast föregående lönerevisionen år 1937, och det befanns nödvändigt att stilla oron över prisutvecklingen. Den 8 mars godkändes nya kollektivavtal, och genom dessa trädde löneökningar om 6 à 10 % i kraft den 23 mars. Sträng priskontroll utlovades. Tidigare försök att hålla priserna stabila hade emellertid ej varit effektiva.

Vid möte den 9 mars 1940 i italienska korporativa centralkommittén beslöts såsom provisorisk lösning av den stigande prisnivåns problem, att priserna på vissa viktiga livsmedel och förnödenheter skulle spärras på sin nuvarande nivå intill den 31 juli 1940, varjämte en löneökning om 10—15 % skulle träda i kraft den 25 mars 1940. Bestämmelsen gällde arbetare och anställda i privata företag men icke i statlig tjänst, enär för de förra lönerna hade kommit långt efter priserna sedan den senaste löneökningen ett år förut.

Genom dekret den 17 juli 1940 skärptes den tidigare införda pris- och lönespärren. Även hyrorna skulle fastställas genom prisspärr liksom restaurangpriserna m. m. Samtidigt förlängdes alla löneavtal intill den 31 maj 1941.

Kortare meddelanden.

Ransonering av fläsk. Med stöd av en kungl. kungörelse den 4 oktober 1940 (nr 858) har statens livsmedelskommission utfärdat bestämmelser angående kortransonering av fläsk. Den första ransoneringsperioden omfattar tiden 6—27 oktober, under vilken kupongerna E 9, E 10 och E 13 berättiga till inköp av fläsk och fläskkonserver enligt av kommissionen fastställda normer. Fr. o. m. den 11 oktober gäller var och en av nämnda kuponger för köp av 200 gram benfritt fläsk eller 250 gram bog, skinka, kotlett eller grishals, eller 500 gram lägg, huvud eller revbensspjäll eller 1 000 gram svinfötter eller fläskben. Beträffande kokt fläsk, exempelvis kokta skinkor, reduceras kvantiteterna med 20 %. Korv av vad slag det vara må, således även fläskkorv, beröres icke av ransoneringen ej heller syltor eller lagad mat, vari icke till huvudsaklig del ingår kokt fläsk. — Bestämmelserna om ransoneringen gälla provisoriskt till den 28 oktober i avvaktan på erfarenhet om deras tillämpning.

Beträffande husbehovsslakt av svin gälla bestämmelser, som avse att ge svinuppfödare en viss förmån utöver vad övriga konsumenter erhålla enligt ransoneringsreglerna.

Större brödransoner till vissa befolkningsgrupper. Statens livsmedelskommission har den 8 oktober 1940 utfärdat bestämmelser om tilläggskort för inköp av mjöl, gryn och bröd för bl. a. personer sysselsatta i jordbruk eller som stadigvarande äro sysselsatta med tyngre kroppsarbete. Till kommissionens cirkulär härom har fogats en förteckning över ett stort antal yrkesgrupper, inom vilka antingen alla yrkesutövare eller endast de med tyngre kroppsarbete sysselsatta äro berättigade till tilläggskort. Sådana kort kunna även tilldelas personer, som på grund av sitt arbete äro nödsakade att under längre tider regelmässigt intaga sin kost huvudsakligen i form av torrskaffning. Dessutom utdelas tilläggskort även till barn, som äro födda efter den 31 december 1921 men före den 1 januari 1934.

Tilläggskorten äro av tre slag, nämligen tilläggskort 1 med en extra kupong, tilläggskort 2 med två kuponger och tilläggskort 3 med tre kuponger per ransoneringsperiod. Varje kupong gäller för samma mängd mjöl, gryn eller bröd, som får inköpas mot en kupong till inköpskort E. Jordbruksbefolkningen (dock ej barn under 12 år) och personer med tyngre kroppsarbete skola erhålla tilläggskort 3, barn i uppväxtåldern tilläggskort 1 och övriga personer tilläggskort 1, 2 eller 3 beroende på omständigheterna.

Förbättrad tuberkuloseftervård. Över vissa förslag ur Svenska nationalföreningens mot tuberkulos utredning angående förbättrad tuberkuloseftervård, vilken tidigare refererats i denna tidskrift,[1] har socialstyrelsen efter remiss avgivit ett den 28 september 1940 daterat utlåtande till Kungl. Maj:t. Utlåtandets innehåll är i huvudsak följande.

Inledningsvis framhåller styrelsen, att tuberkulosen måste sägas stå i en särställning bland de ur invaliditetssynpunkt betydelsefulla folksjukdomarna, emedan den företrädesvis hemsöker de mest arbetsdugliga åldrarna. Vidare har man att beakta smittofaran och allmänhetens rädsla för smitta, två omständigheter, som komplicera hjälpproblemen på detta område. Nationalföreningens styrelse har i skrivelse till Kungl. Maj:t begränsat sig till att närmare beröra två punkter i utredningen, nämligen dels frågan om anställning av tuberkulösa i offentliga inrättningar och dels förslaget om anordnandet av ett yrkesskolesana-

[1] Soc. Medd. årg. 1939, sid. 668 o. f.

torium för tuberkulösa, men i sitt utlåtande har socialstyrelsen även ansett sig böra taga ställning till vissa andra i nationalföreningens utredning framförda förslag.

De tuberkulösas eftervårdsproblem är, säger socialstyrelsen, till väsentlig del en fråga om arbetsanskaffning. Här möter den partiella arbetskraftens problem, som är i viss mån gemensamt för olika grupper partiellt arbetsoförmögna eller i produktionen svårplacerbar arbetskraft, såsom reumatiker, sinnessjuka, personer med hörsel- eller synnedsättningar och andra lyten samt även frigivna fångar och liknande kategorier. I centrum av problemet står den betydelsefulla och svårlösta frågan om den offentliga arbetsförmedlingens möjligheter att placera arbetskraft med begränsad yrkesanvändbarhet. I enlighet med sina instruktioner måste arbetsförmedlingen söka tillgodose behovet av duglig arbetskraft, men i samma mån arbetsförmedlingen lyckas befästa sin position och uppnå den rätta kontakten med näringslivet och företagarna, skapas emellertid flera möjligheter för densamma att placera hjälpfall på särskilda poster. En sådan speciell förmedlingsverksamhet ställer dock avsevärt ökade krav, såväl kvalitativt som kvantitativt, på arbetsförmedlingens personal.

Anställning av partiellt arbetsföra skulle väsentligt underlättas, om vissa bestämmelser om lönen för icke fullgod arbetskraft i ett flertal kollektivavtal mera effektivt utnyttjades. Med hänsyn till gällande praxis vid tillämpningen av här åsyftade bestämmelser anser styrelsen dock, att man på denna väg knappast torde kunna uppnå mer beaktansvärda resultat. Det har i själva verket visat sig lättare att placera partiell arbetskraft på områden, där kollektivavtalen ej vunnit så stor spridning, såsom vid det mindre jordbruket och småhantverket ävensom inom kontors- och handelsverksamhet.

Beträffande förslaget om särskilda åtgärder för främjande av tuberkulösas anställning hos statliga institutioner och andra offentliga inrättningar finner socialstyrelsen behjärtansvärt och i sin ordning, att det allmänna föregår med gott exempel i fråga om anställning av partiellt arbetsföra. Bl. a. med hänsyn till bestämmelserna om pensionsrätt måste dock eventuella åtgärder på detta område grundligt övervägas. I samband med frågan om anställning av reducerad arbetskraft i det allmännas tjänst böra även halvtidstjänstgöringens speciella problem undersökas.

Ett annat förslag av vikt, som nationalföreningens styrelse framfört, är Spenshultssanatoriets omvandling till ett yrkesskolesanatorium. Engångsutgifterna härför skulle bestridas av nationalföreningen, medan de årliga driftskostnaderna skulle täckas av statsmedel. Socialstyrelsen anser sig böra tillstyrka detta förslag utan att därmed ha tagit ställning till frågan om den ifrågavarande anstaltens lämplighet för ändamålet. En ekonomisk och teknisk utredning i ämnet borde snarast möjligt igångsättas.

Så snart de ekonomiska förhållandena medgiva det, borde enligt socialstyrelsens mening de i den remitterade utredningen föreslagna verkstadshemmen och eftervårdshemmen försöksvis anordnas. Den förordade yrkeskonsulentbefattningen borde vidare inrättas i samband med tillkomsten av yrkesskolesanatoriet.

Frågan om försäljningen av tuberkulösas arbetsprodukter kunde lämpligen tills vidare ställas på framtiden och dess lösning göras beroende av bl. a. försäljningens omfattning. Spörsmålen om de tuberkulösas ställning inom socialförsäkringen och den allmänna hjälpverksamheten i övrigt för dessa sjuka anser styrelsen tillhöra socialvårdskommitténs utredningsuppdrag.

Beträffande den mycket betydelsefulla frågan om förbättring av de tuberkulösas och deras familjers bostadsförhållanden framhåller styrelsen, att en del förefintliga understödsformer icke torde ha beaktats till fullo, och erinrar härvid särskilt om den statsunderstödda egnahemsverksamheten samt bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden.

Reservarbeten åt arbetslösa i Finland. Till den 1 oktober ha vissa statens ämbetsverk haft att till kommunikationsministeriet ingiva sina förslag för revision av det stora arbetsprogram, som avser att hålla i beredskap en tillräcklig arbetsreserv för eventuell större arbetslöshet. Bearbetningen av materialet skall vidtaga med det snaraste.

I det härom offentliggjorda meddelandet erinras, att en motsvarande arbetsplan uppgjordes år 1936 och sedermera efter hand kompletterats, så att den upptagit arbeten för c:a 4 miljarder mark eller tillräckligt att sysselsätta 60 000 man under 2 à 4 år. Den nya arbetsplanen blir betydligt mera begränsad, enär den huvudsakligen skall omfatta arbeten, som icke blott äro i och för sig viktiga, utan även under nuvarande förhållanden nödvändiga. En sådan begränsning underlättas av att man ej räknar med någon egentlig massarbetslöshet. Den arbetslöshet, som på sina håll framträtt, har väsentligen berott på att disponibel kraft ej tillräckligt smidigt kunnat manövreras till de orter, där stora arbeten varit i gång. På arbetsmarknaden kunna alltid luckor uppstå, och det är för att fylla dessa med lämpliga arbeten som den nya planen anses ha sin stora betydelse.

Reservarbetena komma nu liksom tidigare väsentligen att bestå av väg- och brobyggnadsarbeten, järnvägsarbeten, markförbättringsarbeten, skogsdikningar, husbyggnader o. s. v.

(Meddelande från svenska beskickningen i Helsingfors.)

Statliga arbetsreserver i Sovjetunionen. För att för framtiden tillgodose det ständigt växande behovet av arbetare för industrin har sovjetregeringen nyligen utfärdat en förordning om skapandet av statliga arbetsreserver. Enligt denna förordning skall för industrins och transportväsendets behov bland den sovjetryska ungdomen i stad och på land årligen uttagas ett antal av 800 000—1 miljon ynglingar för undergående av utbildning i yrkesskolor, som grundas särskilt för detta ändamål. Skolorna äro av tre slag:

a) kvalificerade yrkesskolor (hantverksskolor) med en utbildningstid av två år för utbildning av metall- och gruvarbetare samt arbetare i den kemiska industrin, bergsbruket och oljeindustrin ävensom övriga industrier, där större fackkunskap kräves;

b) järnvägsskolor för utbildning av kvalificerade transportarbetare, vid vilka utbildningstiden likaledes är två år, samt

c) fabriksskolor, omfattande sex månader, för sådant industriellt arbete, som ej kräver större fackkunskaper.

Rekryteringen till dessa skolor sker så, att på landet föreståndarna för kollektivbruk samt i staden stadsstyrelserna äga rätt att uttaga eller mobilisera unga män i åldern 14—15 år för de tvååriga hantverks- och järnvägsskolorna samt i åldern 16—17 år för fabriksskolorna. Inom kollektivbruken skola för varje hundratal medlemmar (män och kvinnor i åldern 14—55 år) årligen uttagas två ynglingar till vartdera slaget av skolor. Utbildningen är avgiftsfri, och eleverna underhållas under utbildningstiden av staten.

De som genomgått ifrågavarande skolor skola enligt förordningen anses som mobiliserade och äro förpliktade att med sedvanlig arbetslön arbeta fyra år i följd i statliga företag enligt anvisningar av den s. k. huvudstyrelsen för arbetsreserverna. Intill dess nyssnämnda arbetsperiod fullgjorts, skola de utbildade vara frikallade från värnpliktstjänstgöring i Röda armén och Röda flottan.

(Meddelande från svenska beskickningen i Moskva.)

Sociala åtgärder för de krigsförflyttade i Finland. Som ett led i anpassningen av den befolkning, som förflyttats från sin tidigare bostadsort med anledning av kriget och fredsslutet, ha utfärdats bestämmelser dels om tillämpning av de s. k. vårdlagarna å denna befolkning, dels om den förflyttade befolkningens placerande i arbete.

Tillämpningen av vårdlagarna. Efter krigets slut strävade man i Finland att bringa vården om den förflyttade befolkningen i överensstämmelse med de s. k. vårdlagar, som trädde i kraft fr. o. m. början av år 1937. Det syntes önskvärt att i samband härmed fördela vårdkostnaderna för de av kriget och fredsslutet förorsakade vårduppgifterna mellan kommunerna och staten. I detta sammanhang erfordrades även övergångsstadganden beträffande de förflyttade vårdtagarnas hemortsrätt m. m. Med anledning härav har den finska

riksdagen den 9 augusti 1940 antagit en lag om de krigsförflyttades sociala omvårdnad, varjämte utfärdats en förordning om lagens tillämpning.

Lagen berör endast de personer, som för närvarande synas böra erhålla sådan vård, som förutsättes i vårdlagarna. Dessa utgöra uppskattningsvis 8 300—8 500 personer, av vilka de till barnskyddet hörande uppgå till c:a 4 000, de i kommunalhemmen och i av fattigvården anordnad enskild vård intagna till 3 800 och de i andra än sist antydda anstalter inhysta till c:a 500. I eget hem varaktigt eller tillfälligt understödda krigsförflyttade ha icke beaktats i denna lag, enär de fortfarande kunna komma till rätta med tillhjälp av understödet för de »evakuerade» och en stor del av dem ha möjligheter att, då förhållandena utjämnas och de bli hemmastadda på sina nya boplatser, åter kunna livnära sig själva.

Socialministeriet skall förordna lämplig kommun att handha vårdnaden av den krigsförflyttade, varefter vederbörande kommun har att iakttaga vårdlagarnas stadganden med avseende på den krigsförflyttade. Den nya vårdkommunen har alla de skyldigheter och rättigheter, som stadgas i dessa lagar beträffande vistelsekommunen.

Ersättning utgår till kommunen av statsmedel för den lämnade vården. Ersättningsskyldighet för kommun, i vilken krigsförflyttad har hemortsrätt, föreligger icke enligt lagen. Enskild ersättningeskyldighet gäller emellertid i viss utsträckning.

Enligt beräkning komma de vårdkostnader för krigsförflyttade, vilka påkallas av stadgandena i lagen, inalles att uppgå till 2·8 milj. mark i månaden och 31·6 milj. mark för hela året, vartill komma 1·4 milj. mark för vårdtagarnas förflyttning till den utsedda vårdkommunen m. m.

De krigsförflyttades placering i arbete. Redan tidigare ha grunder fastställts för den förflyttade befolkningens placerande i arbete. I varje kommun, där det finnes minst 200 personer, som i anledning av krigsförflyttning åtnjuta statsunderstöd, utser länsstyrelsen en person, som skall placera den förflyttade befolkningen i arbete. Arbetsförmedlingsmannen, som själv skall tillhöra den förflyttade befolkningen, samarbetar därvid med kommunens arbetslöshetsnämnd och vårdledaren för den förflyttade befolkningen. Varje krigsförflyttad arbetsför man och kvinna mellan 15 och 60 år, som normalt erhåller sin utkomst av förtjänstarbete och har understöd av staten, är skyldig att mottaga anvisat arbete och i detta syfte anmäla sig hos arbetsförmedlingsmannen på bestämda tider. Det anvisade arbetet skall motsvara vederbörandes förmåga och yrkeskunnighet. Åt ungdomen skall ges arbete och undervisning, som lämpar sig för bestämd yrkesutbildning.

Arbetsförmedlingsmannen skall uppgöra ett kortregister över tillgänglig arbetskraft bland den förflyttade befolkningen, placera de förflyttade i lämpligt arbete samt övervaka att den erbjudna lönen icke understiger gängse lön. Statens vårdunderstöd indrages i allmänhet, då arbete erhållits, och likaledes då någon utan giltigt skäl vägrar att mottaga anvisat arbete. Vårdledaren för den förflyttade befolkningen bedömer, huruvida förebragt skäl skall anses giltigt.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 september—10 oktober 1940 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
817.	K. kung. om kristidsnämnd för Stockholms stad	31 aug.
819.	K. kung. med vissa bestämmelser ang. användning av central varmvattenberedningsanläggning	13 sept.
824.	K. förordn. om värnpliktslån	31 aug.
826.	K. kung. om ändring i vissa delar av kung. den 17 maj 1940 (nr 379) ang. försäljning av mjukt matbröd	13 sept.
858.	K. kung. ang. reglering av fläskförbrukningen	4 okt.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Vägarbetets organisation och vägarbetarnas arbetsförtjänster år 1940.

Undersökningens omfattning. Socialstyrelsen, som sedan år 1927 från vägstyrelserna inhämtat årliga uppgifter angående vägarbetarnas löneförhållanden, har även för innevarande år verkställt en sådan undersökning. Liksom vid föregående undersökningstillfälle efterfrågades sedvanlig arbetsförtjänst per timme för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare, varjämte begärdes vissa uppgifter angående samtliga grupper av anställda hos vägstyrelserna.

Förvaltnings- och ledarepersonalen uppdelades härvid på ingenjörer, vägmästare, schaktmästare, förmän och kontorspersonal samt arbetarpersonalen på yrkes- eller specialarbetare och grovarbetare, vartill kommo körare med en häst och körare med två hästar. Beträffande var och en av dessa personalgrupper skulle å formuläret anges antalet anställda i början av januari 1940 och i början av juli s. å., summorna av under tiden 1 januari—30 juni 1940 utgjorda dagsverken och arbetstimmar samt utbetald avlöning ävensom genomsnittlig avlöning per dagsverke (ev. månad) eller timme under samma tid. För grovarbetare efterfrågades särskilt den genomsnittliga tidlöns- och ackordsförtjänsten per timme och dag vid enbart vägunderhållsarbete och dessutom anmodades vägstyrelserna att uppskatta den vanliga förtjänsten per säsong för grovarbetare, som varit sysselsatta under hela den normala arbetssäsongen. Vidare begärdes uppgift om, huruvida vägarbetena bedrevos i vägstyrelsens egen regi, av entreprenörer, genom småentreprenader eller på annat sätt ävensom om kollektivavtal ingåtts för vägdistriktet. Om några vägarbeten inom vägdistriktet utfördes på entreprenad, skulle dessutom entreprenörernas namn och adresser uppgivas. Sedermera tillskrevos entreprenörerna med begäran om uppgifter angående de utförda arbetenas art, antalet anställda inom olika yrkesgrupper samt grovarbetarnas löner vid vägunderhållsarbete.

Samtliga 170 vägstyrelser ha insänt besvarade formulär. Från entreprenörerna ha uppgifter inkommit för sammanlagt 67 av 84 arbetsställen (om varje entreprenörs arbeten inom ett visst vägdistrikt räknas som ett arbetsställe).

Vägstyrelsernas och entreprenörernas personal. Uppgifterna om storleken och sammansättningen av vägstyrelsernas förvaltningspersonal och arbetare äro tämligen fullständiga. För entreprenörernas personal föreligga däremot användbara uppgifter endast rörande antalet arbetare. I efterföljande uppställning jämföres vägstyrelsernas personal år 1939 och år 1940:

	Antal anställda i början av juli	
	1939	1940
Förvaltn.- o. ledarepersonal		
Ingenjörer	7	7
Vägmästare	323	318
Schaktmästare	139	105
Förmän o. dyl.	281	190
Kontorspersonal	105	113
Arbetare		
Yrkes- el. specialarbetare	2 946	2 196
Grovarbetare	18 928	7 257
Körare med 1 häst	1 526	1 080
Körare med 2 hästar	41	25

Vägarbetena i vägstyrelsernas egen regi ha under år 1940 starkt reducerats. Antalet sysselsatta yrkes- och grovarbetare minskades i förhållande till föregående år med ej mindre än 26 resp. 62 %, och körarnas antal nedgick med 30 %. Förvaltnings- och ledarepersonalen var även 14 % mindre 1940 än 1939.

Tab. A. Vägstyrelsernas personal i början av juli 1940 och dess arbetsförtjänster januari—juni 1940.

Län	Förvaltnings- och ledarepersonal								Arbetare					
	Vägmästare		Schaktmästare		Förmän o. dyl.		Kontorspersonal		Yrkes- el. spec.-arb.		Grovarbetare		Körare med 1 häst	Körare med 2 hästar
	Antal	Genomsn. månadslön, kr.	Antal	Genomsn. månadslön, kr.	Antal	Genomsn. månadslön, kr.	Antal	Genomsn. månadslön, kr.	Antal	Genomsn. timförtjänst, kr.	Antal	Genomsn. timförtjänst, kr.	Antal	Antal
Stockholms . .	16	470	3	355	17	344	8	281	139	1·47	149	1·41	—	—
Uppsala . . .	12	452	2	363	2	268	5	345	64	1·26	137	1·23	2	—
Södermanlands	10	453	—	—	2	190	5	296	80	1·12	92	1·00	118	6
Östergötlands .	16	388	—	—	16	274	3	200	97	1·06	194	0·96	2	—
Jönköpings . .	12	350	4	252	14	232	1	300	66	1·10	146	0·94	—	—
Kronobergs . .	9	425	6	280	10	247	1	200	99	1·15	165	0·96	7	3
Kalmar . . .	12	391	—	—	5	240	2	300	61	0·99	92	0·87	—	—
Gotlands . . .	7	398	1	250	—	—	2	285	18	1·20	33	1·07	—	—
Blekinge . . .	4	423	1	320	2	223	—	—	45	1·03	44	0·88	—	—
Kristianstads .	13	430	11	309	7	244	11	312	135	1·16	203	0·99	—	—
Malmöhus. . .	14	428	5	293	28	266	9	313	97	1·03	72	0·92	—	—
Hallands . . .	8	438	6	256	2	246	—	—	72	1·16	99	0·93	—	—
Göteb. o. Bohus	13	366	2	354	6	268	3	349	71	1·17	117	1·10	92	—
Älvsborgs . .	19	441	1	210	21	234	3	281	90	1·19	67	1·03	—	—
Skaraborgs . .	14	399	2	296	4	290	4	293	91	1·19	96	0·95	—	—
Värmlands . .	14	396	1	294	7	253	4	204	112	1·06	186	0·95	32	—
Örebro	13	446	3	300	2	275	4	415	77	1·12	148	1·04	119	10
Västmanlands .	10	419	2	331	8	268	4	351	70	1·28	78	1·04	174	—
Kopparbergs .	18	410	4	343	—	—	12	297	146	1·22	277	1·06	37	—
Gävleborgs . .	9	386	8	325	6	283	5	278	83	1·25	242	1·12	34	—
Västernorrlands	20	411	7	303	3	250	7	260	125	1·24	512	1·10	55	6
Jämtlands . .	15	404	13	290	4	240	7	235	122	1·13	518	0·98	77	—
Västerbottens .	23	416	11	310	6	206	5	260	129	1·22	2 805	0·99	256	—
Norrbottens .	17	448	12	328	18	228	8	219	107	1·22	785	1·11	75	—
Hela riket	**318**	**417**	**105**	**305**	**190**	**258**	**113**	**287**	**2 196**	**1·17**	**7 257**	**1·03**	**1 080**	**25**

Storleken och sammansättningen av vägstyrelsernas personal i början av juli 1940 framgår närmare av tab. A. Under rubriken förvaltnings- och ledarepersonal ha redovisats tillhopa 318 vägmästare, 105 schaktmästare, 190

förmän och 113 kontorister o. dyl. Dessutom ha upptagits 7 ingenjörer (därav 4 i Stockholms län), som ej äro medräknade i tabellen. Om man bortser från Nordmarks vägdistrikt, där vägstyrelsen ej hade något arbete i egen regi, saknades vägmästare endast i 4 vägdistrikt. I 55 distrikt hade man en vägmästare, i 78 två och i 32 tre eller flera. Schaktmästare funnos i sammanlagt 76 vägdistrikt, därav 52 med en och 24 med flera schaktmästare. För 36 distrikt redovisades en förman, för 16 två, för 12 tre och för 15 fyra eller flera.

Tab. A utvisar vidare, att i början av juli 1940 sysselsattes tillhopa 2 196 yrkes- eller specialarbetare och 7 257 grovarbetare vid vägarbeten (både underhålls- och byggnadsarbeten) i vägstyrelsernas egen regi; motsvarande antal i början av januari 1940 var resp. 2 387 och 4 886. Med arbete för vägstyrelsernas räkning sysselsattes i början av juli 1940 c:a 1 080 körare med en häst och 25 körare med två hästar, men bör det framhållas, att uppgifter om körarnas antal saknas för flera distrikt. I Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län var de redovisade grovarbetarnas antal avsevärt större än i övriga län. Antalet grovarbetare inom olika distrikt visar en kraftig nedgång i förhållande till föregående år, vilket delvis belyses av följande sammanställning.

	Antal distrikt som redovisat nedanstående antal grovarbetare			
År	mindre än 50	50—99	100—199	200 o. flera
1939	68	45	30	24
1940	130	20	5	6

I 57 distrikt var yrkes- och specialarbetarnas antal mindre än 10, i 101 distrikt 10—29 och i 7 distrikt 30 och däröver; motsvarande antal distrikt föregående år var resp. 36, 108 och 20. Det har vidare meddelats, att inga yrkes- eller specialarbetare funnos i 4 och inga grovarbetare i 8 distrikt (1939 5 resp. 2 distrikt).

I 44 av de 169 vägdistrikt, där vägstyrelserna ha arbeten i egen regi, anlitades även entreprenörer. Av erhållna upplysningar att döma torde i sådana distrikt vägunderhållsarbetet i regel skötas av vägstyrelserna, under det att vissa nybyggnads- och förbättringsarbeten utlämnas på entreprenad. I 28 vägdistrikt hade vissa vägarbeten i form av »småentreprenader» utlämnats till jordbrukare o. dyl. inom distriktet. — Ovan anförda siffror avse vägstyrelsernas personal men icke anställda hos entreprenörerna. Å de inkomna 67 uppgifterna från entreprenörer ha redovisats sammanlagt 99 yrkes- eller specialarbetare och 949 grovarbetare. Av dessa sysselsattes med vägunderhållsarbete resp. 30 och 103 man; de övriga arbetade vid nybyggnads- och förbättringsarbeten. Under antagande, att vid de 17 »arbetsställen», för vilka uppgifter saknas, i genomsnitt sysselsattes lika många arbetare som vid övriga »arbetsställen», skulle hela antalet med vägarbete (i vägstyrelsernas och entreprenörernas regi) sysselsatta arbetare i början av juli 1940 kunna uppskattas till omkring 2 300 yrkes- eller specialarbetare och 8 400 grovarbetare mot resp. 3 400 och 22 000 föregående år.

Arbetsinkomster för vägstyrelsernas personal år 1940. Efterföljande redogörelse för förvaltningspersonalens och arbetarnas löneförhållanden avser uteslutande vägstyrelsernas personal. Vad beträffar entreprenörernas personal ha löneuppgifter endast erhållits för grovarbetare, sysselsatta med vägunderhållsarbete inom 11 distrikt.

Till förvaltnings- och ledarepersonalen hade vägstyrelserna i avlöningar under första halvåret 1940 utbetalat c:a 1·5 milj. kr. Vägmästarnas genomsnittliga månadsavlöning utgjorde enligt tab. A 417 kr., schaktmästarnas 305 kr., förmännens 258 kr. och kontoristernas 287 kr. I vad mån medellönerna inom olika vägdistrikt avvika från anförda medellöner för hela riket framgår av nedanstående tablå:

	Antal vägdistrikt, där genomsnittliga månadsavlöningen för nedanstående grupper av anställda utgjorde (i kr.):							
	under 200	200—249	250—299	300—349	350—399	400—449	450—499	500 och däröver
Vägmästare	—	—	1	17	38	63	31	15
Schaktmästare	—	8	24	25	15	3	1	—
Förmän o. dyl.	3	31	34	9	1	1	—	—
Kontorspersonal	11	13	29	21	11	8	1	1

I 63 vägdistrikt av 165 låg sålunda vägmästarnas genomsnittliga månadsavlöning mellan 400 och 450 kr. Schaktmästarnas och kontoristernas månadslön varierade oftast mellan 250 och 350 kr. och förmännens mellan 200 och 300 kr.

I tab. A ha även uträknats medelförtjänster per timme i olika län för vägstyrelsernas samtliga arbetare (sysselsatta såväl med underhålls- som byggnadsarbete). I gruppen yrkes- eller specialarbetare ingå även månadsavlönade chaufförer, väghyvel- och vältförare, reparatörer o. dyl. För sådan personal har en månads anställningstid ansetts motsvara 200 arbetstimmar. Under första halvåret 1940 hade vägstyrelserna i avlöningar till yrkes- eller specialarbetare utbetalat i runt tal 3·1 milj. kr. och till grovarbetare 6·0 milj. kr. mot 3·5 resp. 10·7 milj. kr. 1939. I genomsnitt utgjorde yrkes- och specialarbetarnas timförtjänst 1·17 kr. (år 1939 1·12 kr.) och grovarbetarnas 1·03 kr. (år 1939 1·00 kr.). För såväl yrkes- eller specialarbetare som grovarbetare var genomsnittliga timförtjänsten högst i Stockholms län — resp. 1·47 och 1·41 kr. — och lägst i Kalmar län (0·99 kr. resp. 0·87 kr.). I östra och norra Sverige voro timförtjänsterna i allmänhet högre än i övriga landsdelar.

Avvikelserna inom olika vägdistrikt från anförda medellöner i tab. A voro i vissa fall betydande, vilket delvis framgår av nedanstående tablå:

	Antal vägdistrikt, där den genomsnittliga timförtjänsten under tiden januari—juni 1940 utgjorde (i kr.):						
	under 0·80	0·80—0·89	0·90—0·99	1·00—1·09	1·10—1·19	1·20—1·29	1·30 och däröver
Yrkes- och specialarbetare	—	—	14	42	45	46	18
Grovarbetare	—	23	67	47	20	4	5

Den allmännast förekommande genomsnittsförtjänsten per timme för hela riket låg för yrkes- eller specialarbetare mellan 1·00 och 1·30 kr. och för grovarbetare mellan 0·90 och 1·10 kr.

Uppgift om körarnas timförtjänster saknas från många distrikt, varför i efterföljande tablå anförda medelförtjänster för körare meddelas med viss reservation. För körare med en häst utgjorde medelförtjänsten per timme 1·50 kr. och för körare med två hästar 1·82 kr. En bild av variationerna i körarnas timförtjänster erhålles av nedanstående tablå:

	Antal vägdistrikt, där den genomsnittliga timförtjänsten för körslor utgjorde (i kr.):									
	under 1·10	1·10—1·19	1·20—1·29	1·30—1·39	1·40—1·49	1·50—1·59	1·60—1·69	1·70—1·79	1·80 och däröver	Medelförtjänst pr tim.
Körare med 1 häst	2	2	16	5	6	21	10	9	6	1·50
Körare med 2 hästar	—	—	—	—	—	4	4	1	12	1·82

Uppgifter om normalsäsongens längd och förtjänsten per säsong ha redovisats av sammanlagt 160 vägdistrikt. Den beräknade längden av den normala arbetssäsongen och medeluppskattningen av förtjänsten per säsong i olika län utvisas av tab. B, varvid länen ordnats i sjunkande skala efter normalsäsongens längd. Till jämförelse har dessutom inlagts den genomsnittliga timförtjänsten för grovarbetare vid vägarbeten i vägstyrelsernas egen regi. Medelförtjänsten per normalsäsong för grovarbetare uppskattas för riket i dess helhet till 1 836 kr. Den största inkomsten uppnåddes i Stockholms, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län (resp. 3 050, 2 413 och 2 306 kr.) och den lägsta i Västerbottens, Norrbottens och Jämtlands län (resp. 1 111, 1 238 och 1 401 kr.). Den normala säsongen för vägarbete utgjorde i genomsnitt 232 arbetsdagar, men var av naturliga skäl längre i södra och mellersta Sverige och kortare i norra Sverige; längst var säsongen i Hallands län (294 dagar) och kortast i Västerbottens län (133 dagar).

Som framgår av tab. B föreligger i stort sett god överensstämmelse mellan den uppskattade medelförtjänsten per säsong och de två faktorer, som bestämma dennas storlek, nämligen antalet arbetsdagar per normalsäsong och

Tab. B. Antal arbetsdagar och förtjänst per säsong för med vägarbete sysselsatta grovarbetare.

Län	Medelantalet arbetsdagar per säsong	Medelförtjänst per säsong, kr.	Genomsnittl. timförtjänst, kr.	Län	Medelantalet arbetsdagar per säsong	Medelförtjänst per säsong, kr.	Genomsnittl. timförtjänst, kr.
Hallands	294	2 127	0·93	Stockholms	260	3 050	1·41
Örebro	286	2 260	1·04	Gotlands	250	1 900	1·07
Östergötlands	284	2 182	0·96	Värmlands	248	1 888	0·95
Malmöhus	280	2 057	0·92	Jönköpings	246	1 806	0·94
Blekinge	280	1 833	0·88	Uppsala	235	2 113	1·23
Älvsborgs	279	2 306	1·03	Kopparbergs	203	1 636	1·06
Kalmar	275	1 957	0·87	Västernorrlands	191	1 738	1·10
Göteborgs o. Bohus	273	2 413	1·10	Gävleborgs	175	1 551	1·12
Skaraborgs	273	2 047	0·95	Jämtlands	165	1 401	0·98
Västmanlands	266	2 125	1·04	Norrbottens	143	1 238	1·11
Kronobergs	266	1 972	0·96	Västerbottens	133	1 111	0·99
Södermanlands	265	2 146	1·00	**Hela riket**	**232**	**1 836**	**1·03**
Kristianstads	264	1 960	0·99				

lönen per timme. Något direkt samband mellan den genomsnittliga timlönens storlek och arbetssäsongens omfattning i olika län kan däremot knappast skönjas, även om grovarbetarförtjänsten per timme i de norrländska vägdistrikten i genomsnitt är högre än i flertalet syd- och mellansvenska distrikt.

Från 35 vägdistrikt har meddelats, att grovarbetarna där äro helt beroende av vägarbetet för sin utkomst, medan 112 distrikt ha uppgivit, att arbetarna efter vägarbetssäsongens slut i regel även haft annat förvärvsarbete. För de förra distrikten uppgick det genomsnittliga antalet arbetsdagar per säsong till 266 och säsongförtjänsten till 2 098 kr., mot 212 resp. 1 689 kr. för distrikt, där arbetarna vid sidan av vägarbetet även hade annat arbete.

Arbetslöner och arbetsförhållanden för vägdistriktens arbetare regleras numera med mycket få undantag av kollektivavtal. Vid tiden för uppgifternas avlämnande gällde kollektivavtal inom 164 av landets 170 vägdistrikt, varför kollektivavtal nu saknas i endast 6 distrikt, nämligen Visingsö, Vens, Öckerö och Styrsö, Holmöns, Östbo och Västra härads; de fyra förstnämnda ödistrikten representera en sammanlagd väglängd av blott 49 km. Svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet har träffat avtal med vägstyrelserna i 164 distrikt och Riksförbundet för landsbygdens folk (R.L.F.) i 72 distrikt. I Nordmarks distrikt, där vägstyrelsen ej har något arbete i egen regi, har kollektivavtal slutits med vederbörande entreprenörer. Beträffande kollektivavtalens allmänna bestämmelser om löner m. m. hänvisas till den i Sociala Meddelanden för år 1937 lämnade redogörelsen för vägarbetets organisation och vägarbetarnas arbetsförtjänster.[1]

Arbetsförtjänster vid vägunderhållsarbete. Medan ovan anförda medelförtjänster för grovarbetare avse genomsnittliga timförtjänster vid såväl underhålls- som byggnadsarbeten i vägstyrelsernas egen regi, ha för att möjliggöra jämförelser med tidigare år även införskaffats uppgifter rörande genomsnittliga tidlöns- och ackordsförtjänsterna för med *vägunderhålls*arbete sysselsatta grovarbetare. Dylika löneuppgifter ha lämnats av vägstyrelserna i 169 distrikt; för Nordmarks distrikt, där allt vägarbete utlämnats på entreprenad, ha löneuppgifter för vägunderhållsarbetarna erhållits av vederbörande entreprenörer. Här nedan meddelas en översikt av vägunderhållsarbetarnas löneförhållanden 1940,[2] vilken utgör en direkt fortsättning på de i denna tidskrift allt sedan 1927 publicerade årliga översikterna av timförtjänster för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

Timförtjänst för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare

	Samtliga vägdistrikt										Därav distrikt med koll.-avtal		utan koll.-avtal	
	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1939	1940	1939	1940
Tidlönsarbete	0·73	0·72	0·72	0·72	0·72	0·73	0·83	0·88	0·91	0·95	0·92	0·96	0·87	0·89
Ackordsarbete	0·87	0·85	0·83	0·84	0·87	0·88	1·01	1·09	1·13	1·16	1·13	1·16	1·07	1·07
Oavsett löneform[3] . . .	0·79	0·78	0·77	0·77	0·77	0·79	0·89	0·95	0·98	1·00	0·98	1·01	0·93	0·95

[1] Soc. Medd. årg. 1937, sid. 678. — [2] En något utförligare redogörelse för vägunderhållsarbetarnas arbetsförtjänster kommer att lämnas i Lönestatistisk årsbok för 1939. — [3] Dessa siffror ha med användande av uppgifter om hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, approximativt beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordslöner.

Under åren 1931—1933 gingo lönerna något tillbaka och höllo sig därefter oförändrade till år 1936, då en mindre uppgång märktes. Åren 1937 och 1938 inträdde en relativt stark lönestegring. De två senaste åren ha medfört en fortsatt mindre förbättring av timförtjänsterna.

Av tablån å föregående sida framgår, att den genomsnittliga timförtjänsten 1940 var 0·95 kr. vid tidlönsarbete, 1·16 kr. vid ackordsarbete och 1·00 kr. i medeltal för allt arbete oavsett löneform, vilka lönebelopp innebära stegring från föregående år med resp. 4·4, 2·7 och 2·0 %. Variationerna mellan de olika vägdistriktens löner äro emellertid betydande, vilket belyses därav, att år 1940 de lägsta och de högsta genomsnittliga timförtjänsterna (vid allt arbete oavsett löneform) utgjorde resp. 0·80 och 1·56 kr. (Visingsö o. Vens resp. Stockholms södra vägdistrikt). Bortser man från de båda fjärdedelar av vägdistrikten, som uppvisa de högsta och lägsta lönerna, varierade timförtjänsterna för den återstående »mellersta hälften» mellan 0·91 och 1·01 kr.

Tab. C. Genomsnittliga timförtjänster inom olika län för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

Län	Genomsnittlig timförtjänst (i kr.) för grovarbetare								
	vid tidlönsarbete			vid ackordsarbete			vid allt arbete oavsett löneform		
	1938	1939	1940	1938	1939	1940	1938	1939	1940
Stockholms	1·12	1·18	1·15	1·63	1·57	1·70	1·29	1·27	1·28
Uppsala	0·95	0·98	1·05	1·14	1·26	1·22	1·02	1·12	1·09
Södermanlands	0·87	0·87	0·96	1·06	1·09	1·13	0·94	0·94	1·01
Östergötlands	0·87	0·87	0·93	1·09	1·11	1·14	0·91	0·91	0·96
Jönköpings	0·86	0·88	0·92	0·99	1·03	1·06	0·89	0·91	0·94
Kronobergs	0·81	0·86	0·90	1·01	1·02	1·00	0·91	0·93	0·93
Kalmar	0·79	0·85	0·87	0·95	1·03	1·03	0·83	0·88	0·89
Gotlands	0·75	0·84	1·06	1·04	1·09	1·11	0·91	0·96	1·08
Blekinge	0·80	0·85	0·86	0·90	0·93	1·15	0·81	0·86	0·87
Kristianstads	0·84	0·84	0·90	1·01	1·01	1·16	0·88	0·88	0·93
Malmöhus	0·83	0·89	0·89	0·95	0·99	1·04	0·83	0·89	0·89
Hallands	0·84	0·85	0·93	0·96	1·04	1·16	0·85	0·88	0·94
Göteborgs o. Bohus	0·90	0·99	1·01	1·11	1·16	1·21	0·96	1·06	1·05
Älvsborgs	0·86	0·89	0·96	1·10	1·13	1·18	0·92	0·96	0·99
Skaraborgs	0·85	0·84	0·91	1·03	1·08	1·03	0·91	0·93	0·94
Värmlands	0·83	0·88	0·89	1·01	1·00	1·04	0·89	0·91	0·93
Örebro	0·88	0·93	0·93	1·07	1·14	1·18	0·93	1·02	1·03
Västmanlands	0·90	0·91	1·00	1·08	1·14	1·09	0·93	0·95	1·00
Kopparbergs	0·91	0·92	0·98	1·12	1·16	1·17	1·01	1·01	1·04
Gävleborgs	0·92	0·95	1·01	1·17	1·16	1·22	1·05	1·06	1·08
Västernorrlands	0·97	1·03	1·05	1·28	1·29	1·30	1·05	1·13	1·12
Jämtlands	0·87	0·91	0·91	1·02	1·04	1·09	0·93	0·97	0·97
Västerbottens	0·90	0·94	0·95	1·05	1·08	1·12	0·95	0·99	1·01
Norrbottens	0·96	1·02	1·03	1·11	1·19	1·22	1·03	1·10	1·10
Samtliga vägdistrikt	0·88	0·91	0·95	1·09	1·13	1·16	0·95	0·98	1·00
Därav med koll.-avtal	0·88	0·92	0·96	1·09	1·13	1·16	0·95	0·98	1·01
» utan »	0·91	0·87	0·89	1·01	1·07	1·07	0·95	0·93	0·95

Skillnaderna i löneavseende mellan de olika länen belysas i tab. C. Av tabellen framgår, att länsmedeltalen förete betydande olikheter. De högsta

genomsnittliga timförtjänsterna för grovarbetare uppvisade under år 1940 Stockholms län (1·28 kr.), medan Blekinge (0·87 kr.), Kalmar och Malmöhus län (0·89 kr.) kommo lägst på skalan. Vägunderhållsarbetarnas timförtjänster inom olika län överensstämma i huvudsak med de i tab. A meddelade genomsnittsförtjänsterna för vägstyrelsernas grovarbetare. Förekommande skiljaktigheter torde bero på olikheter i ackordsarbetets relativa betydelse vid vägunderhållsarbete och vid vägbyggnadsarbete. Som förut nämnts, ha nämligen grovarbetarnas genomsnittsförtjänster vid arbeten i vägstyrelsernas egen regi beräknats för allt slags vägarbete, sålunda både underhålls- och byggnadsarbete.

Befolkningsutvecklingen under andra kvartalet 1940.

I statistiska centralbyråns kvartalsstatistik ha följande preliminära uppgifter sammanställts rörande antalet vigda par samt antalet levande födda och döda under andra kvartalet 1940. Till jämförelse meddelas motsvarande uppgifter för första halvåret 1938—1940.

Preliminära uppgifter angående antalet vigda, födda och döda, april—juni 1940.

Period	Landsbygden				Städerna				Hela riket			
	Vigda par	Levande födda	Döda	Överskott av födda	Vigda par	Levande födda	Döda	Överskott av födda	Vigda par	Levande födda	Döda	Överskott av födda
April . . .	2 825	5 722	4 250	1 472	3 294	3 369	2 385	984	6 119	9 091	6 635	2 456
Maj . . .	3 158	5 642	4 123	1 519	2 505	3 246	2 108	1 138	5 663	8 888	6 231	2 657
Juni . . .	3 688	5 130	3 707	1 423	2 857	2 727	1 887	840	6 545	7 857	5 594	2 263
April—Juni	9 671	16 494	12 080	4 414	8 656	9 342	6 380	2 962	18 327	25 836	18 460	7 376
April—Juni 1939	9 248	16 927	13 655	3 272	7 827	8 663	6 463	2 200	17 075	25 590	20 118	5 472
Jan.—Juni 1940	15 517	31 907	26 668	5 239	13 541	18 447	13 563	4 884	29 058	50 354	40 231	10 123
1939	13 832	32 740	26 933	5 807	10 951	16 584	12 911	3 673	24 783	49 324	39 844	9 480
1938	14 262	31 596	26 523	5 073	10 517	15 886	12 581	3 305	24 779	47 482	39 104	8 378

Antalet vigda par under andra kvartalet 1940 överstiger rätt avsevärt motsvarande tal för de båda närmast föregående åren. Ökningen, som relativt taget är mycket mera framträdande för städerna än för landsbygden, faller uteslutande på månaderna maj och juni, medan siffrorna för april visa ganska stark nedgång i jämförelse med motsvarande månadssiffror såväl 1939 som 1938. Antalet s. k. krigsvigslar, varmed förstås äktenskap, som ingås utan

att lysning föregått och vilka i statistiken äro räknade tillsammans med övriga vigslar, företer å andra sidan sett särskilt under april en mycket betydande ökning. Medan antalet sådana vigslar utgjorde i medeltal för varje månad under första kvartalet innevarande år omkring 250, steg detsamma sålunda under denna månad till närmare 1 600 och har därefter nedgått till omkring 1 200 resp. 1 100 under maj och juni månader. Man har härvid att taga i betraktande, att den nya lagstiftningen om utvidgad rätt till äktenskap utan föregående lysning utfärdats och trätt i kraft först i slutet av april i år.

Antalet levande födda har under andra kvartalet 1940 varit ungefär detsamma som under motsvarande kvartal 1939 och något högre än under samma kvartal 1938. En fortgående ökning, ehuru icke av någon större omfattning, är härvid alltjämt utmärkande för städerna, där ju under senare tid äktenskapsfrekvensen i de yngre åldrarna varit särskilt framträdande, medan å andra sidan sett landsbygdssiffrorna genomgående under andra kvartalet visa stagnation eller en mindre nedgång. Då antalet dödsfall under det senast gångna kvartalet varit jämförelsevis lågt, särskilt för landsbygdens vidkommande, företer emellertid överskottet av födda såväl å landsbygden som i städerna rätt mycket högre siffror än under samma kvartal de båda närmast föregående åren.

Kollektivavtalen under tredje kvartalet 1940.

Om man bortser från uppgörelserna i juli månad för de grafiska facken och de borgerliga tidningarnas tryckerier, vilka omnämndes i föregående kvartalsöversikt,[1] ha några nya avtal av större omfattning icke ingåtts under det nu tilländalupna kvartalet. Följande avtalsuppgörelser förtjäna dock att här omnämnas.

För *bilverkstäderna* har riksavtalet prolongerats i oförändrat skick till den 31 januari 1941.

Inom *stenindustrin* har efter förhandlingar inför förlikningsman uppgörelse träffats för stor- och finstensindustrin i Bohuslän, Halland, Blekinge och östra Småland. Uppgörelsen innebar i huvudsak, att ett dyrtidstillägg av 6 procent på den ordinarie förtjänsten skall utgå från den 1 juli till den 1 november 1940, efter vilken tidpunkt ramavtalets bestämmelser om rörliga tillägg skola gälla.

Ett gemensamt avtal har träffats för de huvudsakligen till Skåne lokaliserade *brännvinsbrännerierna*, gällande till utgången av juni 1941. Uppgörelsen innebär en dagslön av mellan kr. 7: — och 7: 75 samt en timlön av 85 öre.

För *garage- och verkstadspersonalen vid statens järnvägars bussföretag* har särskilt avtal upprättats, gällande hela landet. För statsjärnvägarnas *ban-*

[1] Soc. Medd. årg. 1940, sid. 568.

arbetare gällande riksavtal har på grund av utebliven uppsägning förlängts på ett år, räknat från den 1 januari 1941.

För *den tekniska personalen vid rikets apotek* har i september uppgörelse träffats om dyrtidstillägg. Överenskommelsen, som gäller från 1 maj till 31 december 1940, stipulerar ett dyrtidstillägg av 3 procent å avtalsenliga löneförmåner under maj och juni, 5 procent under juli, augusti och september samt 7 procent under årets sista kvartal.

Vid kvartalets utgång voro avtal uppsägbara för omkring 400 000 arbetare. I det övervägande antalet fall innehålla dessa avtal bestämmelser om rörliga lönetillägg, baserade på levnadskostnadsindex enligt de i ramavtalet innefattade normerna. Inför ovissheten i fråga om konjunkturutvecklingen och prisnivåns förändringar samt väl också statsmakternas blivande beslut rörande frågan om fortsatta dyrtidstillägg för statstjänstemännen ha avtalsparterna i allmänhet framflyttat uppsägningstiden för avtalen, och i regel torde man avse att under formen av förhandsförhandlingar upptaga frågorna om revision av avtalen till behandling. I några fall ha dock avtalen uppsagts, men ej heller inom dessa fack har förhandlingsarbetet forcerats.

Den avvaktande hållning i fråga om förhandlingar, som parterna sålunda intagit, har främst kommit till synes på industrins och transportväsendets områden. Inom vissa andra områden, där särskilda förhållanden göra sig gällande, ha förhandlingar upptagits om nya avtal. Så var förhållandet beträffande skogsbruket i Norrland och Dalarna, där i oktober förda förhandlingar, vilka dock ej avsett upprättandet av kollektivavtal, lett till resultat rörande priset för huggning av brännved. Beträffande mellersta och södra Sverige pågå avtalsförhandlingar inför särskild förlikningskommission. Också för jordbruket har en särskild förlikningskommission förordnats.

Olycksfall i arbete år 1937.

Enligt den av riksförsäkringsanstalten nu publicerade olycksfallsstatistiken för år 1937 (Olycksfall i arbete år 1937. Sveriges off. stat. Stockholm 1940) uppgick antalet under redogörelseåret inträffade olycksfall i arbete, som anmälts till riksförsäkringsanstalten enligt kungl. kungörelsen den 9 november 1928, till 193 993, därav 77·6 % hos större arbetsgivare, d. v. s. arbetsgivare, som under hela året regelmässigt sysselsätter minst 5 arbetare, 16·5 % hos mindre arbetsgivare och 5·9 % bland statsanställda. 81 424 fall omfattades av försäkringar i ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag. Då hela antalet anmälda fall år 1936 var 165 319, har alltså en ökning inträtt med 17·3 %. — I denna redogörelse ingår icke det statistiska material, som härleder sig från tillämpningen av lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, vilken lag trädde i kraft den 1 januari 1930.

Tab. 1. Olycksfall (hos större arbetsgivare) år 1937, fördelade efter yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Antal arbetsgivare	Antal årsarbetare		Antal anmälda						Antal olycksfall per 100 årsarbetare						Antal förlorade arbetsdagar			
				olycksfall		invaliditetsfall		dödsfall		år 1937			1929—33[1]			per årsarbetare		per olycksfall	
		Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a	1937	1929–33[1]	1937	1929–33[1]
Malmbrytning, anrikning och rostning	118	10 643	119	2 626	7	45	—	12	—	24·7	5·9	24·5	23·2	1·9	22·8	19·81	24·01	81	105
Malmförädling	64	30 325	250	8 181	15	93	1	15	—	27·0	6·0	26·8	24·8	2·3	23·9	12·58	12·68	47	53
Metallindustri	3 759	131 961	9 246	34 515	859	302	7	27	—	26·2	9·3	25·1	19·6	5·2	18·7	7·59	8·77	30	47
Sten-, kol- och torvindustri	1 502	33 046	3 036	6 042	218	91	1	16	—	18·3	7·2	17·3	20·7	3·9	19·7	9·48	12·71	55	64
Jordbruk, skogsbruk och boskapsskötsel	14 777	119 685	17 188	21 608	757	359	16	40	3	18·1	4·4	16·3	12·7	2·8	11·2	9·43	10·28	58	92
Träindustri	4 607	54 418	1 299	10 141	89	245	—	26	—	18·6	6·9	18·4	16·1	3·5	15·8	13·82	14·72	73	93
Pappers- och grafisk industri	1 171	56 479	11 328	6 426	513	124	6	23	—	11·4	4·5	10·2	10·8	2·8	9·5	7·58	8·10	74	85
Närings- och njutningsämnesindustri	3 860	35 727	20 188	4 645	1 540	65	12	16	3	13·0	7·6	11·1	9·9	4·9	8·1	6·40	4·81	58	59
Textil- och beklädnadsindustri	1 767	29 084	54 187	2 387	2 261	27	15	2	5	8·2	4·2	5·6	5·3	2·3	3·4	2·31	2·02	41	60
Läder-, gummi- och hårindustri	825	15 500	9 607	1 387	287	16	1	—	—	8·9	3·0	6·7	7·0	2·0	5·1	1·96	2·86	29	56
Kemisk-teknisk industri	316	9 909	3 452	1 515	240	25	2	4	1	15·3	7·0	13·1	11·8	6·9	10·5	8·76	8·17	67	78
Byggnadsverksamhet	8 920	86 306	951	15 525	83	306	3	48	—	18·0	8·7	17·9	14·8	4·7	14·6	13·06	15·13	73	103
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	372	13 408	176	1 806	12	21	—	9	—	13·5	6·8	13·4	8·4	2·4	8·2	10·41	12·09	78	147
Handel och varulager	18 309	142 546	79 457	7 659	2 087	102	19	18	2	5·4	2·6	4·4	3·9	1·4	3·1	2·17	2·44	50	80
Sjöfart, fiske m. m.	1 946	26 507	1 047	5 666	126	112	4	59	—	21·4	12·0	21·0	14·7	5·5	14·3	27·42	28·06	130	196
Samfärdsel (utom sjöfart)	1 340	36 095	1 991	4 012	60	39	2	16	—	11·1	3·0	10·7	8·1	1·9	7·7	6·70	6·58	63	85
Ämbetsverk, bank- och försäkringsrörelse m. m.	4 372	41 704	45 539	786	539	17	15	3	1	1·9	1·2	1·5	1·4	0·7	1·1	1·82	1·49	87	139
Kommunala institutioner (ej hänförda till annan grupp)	6 167	22 553	4 002	810	91	16	4	4	—	3·6	2·3	3·4	2·4	0·6	1·9	2·65	2·88	78	150
Hushåll, hotell- och restaurangrörelse m. m.	4 741	14 603	71 057	1 251	3 564	12	52	4	3	8·6	5·0	5·6	5·8	3·0	3·5	2·55	2·34	45	68
Diverse företag och yrken	1 268	3 079	2 145	158	42	3	2	1	—	5·1	2·0	3·8	4·2	1·5	3·2	3·38	2·22	87	69
Tillsammans 1937	**80 501**	**913 578**	**336 265**	**137146**	**13390**	**2 020**	**162**	**343**	**18**	**15·0**	**4·0**	**12·0**	**11·6**	**2·3**	**9·1**	**6·78**	**7·46**	**56**	**82**
» 1936	78 131	860 301	319 467	114936	10673	1 982	177	358	12	13·4	3·3	10·6				6·99		66	
» 1935	76 824	818 852	305 385	102032	9 418	1 783	158	361	12	12·5	3·1	9·9				6·90		70	
» 1934	74 795	771 360	293 029	90 134	8 053	1 874	126	319	10	11·7	2·7	9·2				6·94		75	
» 1933	67 619	693 870	276 108	75 969	7 034	1 588	144	280	15	10·9	2·5	8·6				6·63		77	

[1] Enligt Olycksfall i arbete åren 1929—33. Stockholm 1939.

Beträffande de olycksfall, som inträffat hos större arbetsgivare (150 536 fall), kunna följande upplysningar meddelas.

Om såsom riskmått användes antalet förlorade arbetsdagar per årsarbetare[1], blir medelantalet sådana dagar för samtliga yrkesgrupper 6·78. Talet varierade dock starkt mellan olika grupper. Sålunda uppvisade gruppen sjöfart, fiske m. m. den största risken med 27·42 förlorade arbetsdagar per årsarbetare, följd av malmbrytning m. m. med 19·81, medan ämbetsverk, bank- och försäkringsrörelse (bortsett från en grupp diverse företag), hade den lägsta siffran, 1·32, närmast följda av läder-, gummi- och hårindustri med 1·96. (Jfr tabellen å sid. 708.) Under de gjorda förutsättningarna beträffande riskmåttet kan totalförlusten av arbetsdagar orsakade av olycksfall, som inträffat år 1937, beräknas till omkring 8·5 milj. Av denna förlorade arbetstid ha 27·2 % föranletts av sjukdom, 40·8 av invaliditet och 32·0 % av den skadades död.

Av i statistiken meddelade uppgifter om olycksfallens orsak framgår, att inom t. ex. metallindustrin arbetsmaskinerna äro den mest framträdande orsaken, i det att 1·65 förlorade arbetsdagar per årsarbetare skrivas på maskinernas konto. Liknande är förhållandet för gruppen malmförädling, där 3·32 förlorade arbetsdagar per årsarbetare tillskrivas maskinerna. För träindustrin är motsvarande siffra 6·27. Handverktyg och enklare redskap göra sig särskilt gällande inom gruppen jordbruk och skogsbruk med 1·99 förlorade arbetsdagar per årsarbetare och inom byggnadsverksamheten med 1·18 förlorade arbetsdagar per årsarbetare. Hissar, kranar och andra lyftverktyg ha inom sjöfartsgruppen förorsakat en förlust av 6·34 arbetsdagar per årsarbetare. Inom sistnämnda grupp komma därjämte 3·92 förlorade arbetsdagar på sjöfartsolycksfallen. För gruppen samfärdsel utom sjöfart kommer mer än en tredjedel av förlusten på vagnar tillhörande spårbanor. De elektriska olycksfallen ha inom kraft-, belysnings- och vattenverken medfört en förlorad arbetstid av 2·86 dagar. Explosion av sprängämnen har inom yrkesgruppen malmbrytning orsakat en förlust av 3·38 arbetsdagar per årsarbetare. Inom denna grupp framträda även som orsaker nedfallande föremål med 3·22 och sammanstörtande av föremål och ställningar samt ras med 2·60 förlorade arbetsdagar per årsarbetare.

I riksförsäkringsanstaltens årsberättelse lämnas årligen uppgifter angående under olika år till riksförsäkringsanstalten anmälda olycksfall (oavsett tidpunkten, när olycksfallen inträffat). Till antalet utgjorde dessa under åren 1936, 1937, 1938 och 1939 resp. 161 973, 188 516, 189 646 och 192 245.

[1] Vid användningen av detta riskmått tages hänsyn till olycksfallens svårhetsgrad på så sätt, att varje olycksfall med dödlig utgång beräknas motsvara 25 förlorade arbetsår eller 7 500 förlorade arbetsdagar, d. v. s. den tid som den förolyckade antagits kunna ha ytterligare varit arbetsför, om olycksfallet ej inträffat. Ett fall av fullständig invaliditet beräknas likaledes motsvara 7 500 förlorade arbetsdagar och ett fall av partiell invaliditet motsvarande del därav. En årsarbetare anses utgöra 300 dagsverken eller 2 400 arbetstimmar.

Levnadskostnaderna den 1 oktober 1940.

Socialstyrelsens vid början av varje kvartal verkställda indexberäkningar rörande levnadskostnaderna ha nu slutförts på sedvanligt sätt med avseende å kvartalsskiftet september/oktober 1940. Såsom var att vänta utvisade levnadskostnaderna sedan näst föregående kvartalsskifte en fortsatt stegring, ehuru ej så kraftig som under närmast föregående kvartal.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga september månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras under senare delen av månaden. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Från och med augusti 1940 insamlas och publiceras noteringar å vissa nya varuslag, nämligen på resp. ombudsorter mest gångbara kaffesort, makaroner och pannved; dessa varor ingå dock icke i styrelsens indexbudget. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 716—717) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *oskummad mjölk*, som varit stillastående sedan mars månad i år, har under september undergått höjning med 1 öre per liter, från 27 till 28 öre mot 25 öre vid motsvarande tidpunkt i fjol. På icke mindre än 44 ombudsorter har prisförhöjning skett sedan föregående kvartal. På 34 av dessa orter utgör höjningen 1 öre per liter och på 10 orter 2 öre. De högsta priserna uppvisa för närvarande Malmberget och Gällivare med 33, Luleå och Kiruna med 32 samt Stockholm med 31 öre, de lägsta priserna Värnamo, Växjö och Ystad med vardera 25 öre per liter.

Detaljpriserna å *smör*, som vid förra kvartalsskiftet ej nämnvärt påverkats av den i slutet av juni inträffade höjningen av partipriset (25 öre per kg), utvisa för tredje kvartalet uppgång med i genomsnitt 23 öre per kg. Detaljpriset utgjorde i september i medeltal 3·69 kr. per kg för mejerismör och 3·57 kr. för landssmör mot resp. 3·41 och 3·23 kr. för ett år sedan. Vid beräkningen av levnadskostnadsindex har emellertid liksom vid föregående kvartalsskifte hänsyn tagits till gällande prisrabattering vid inköp av smör (se Soc. Medd. årg. 1940, sid. 485). Även *ostpriserna* visa under kvartalet stigande tendens både i parti och detalj.

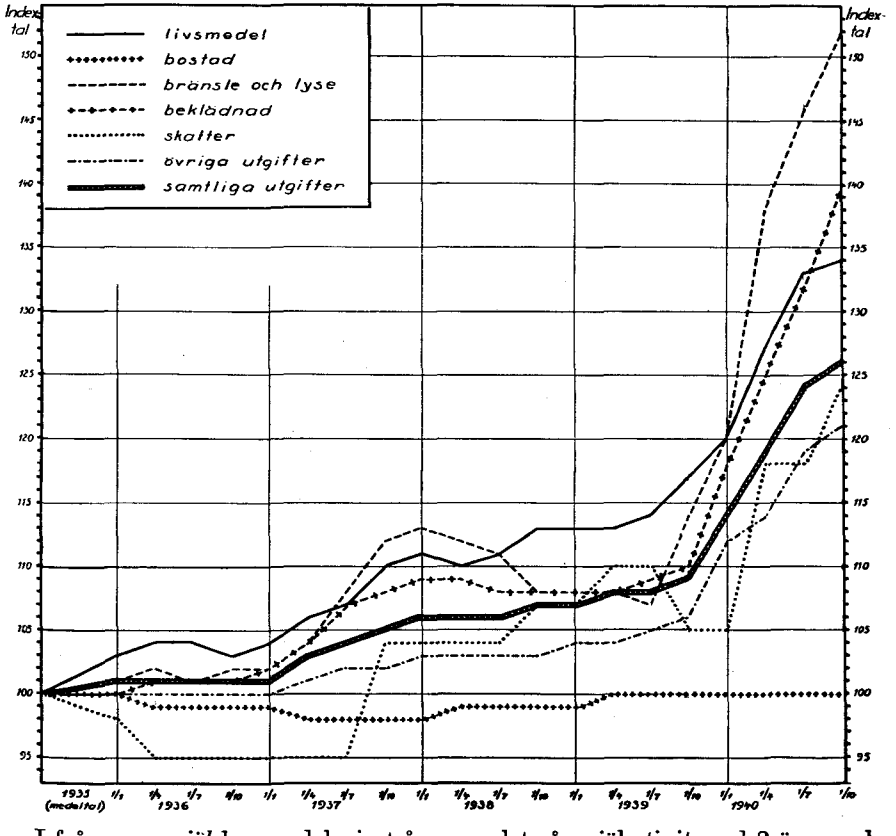
Den för årstiden vanliga prisstegringen å *färska ägg* har kännetecknat marknaden under kvartalets samtliga månader. Genomsnittspriset, som i juni utgjorde 1·78 kr. per kg, hade i juli stigit till 1·83 kr., i augusti till 1·95 kr. och i september till 2·36 kr. mot 1·93 kr. i september 1939.

Medelpriset å *potatis* av den nya skörden utgjorde i juli 41 öre per kg och har sedan som vanligt sjunkit mycket kraftigt; sålunda var genomsnittspriset i augusti 22 och i september 17 öre per kg mot 15 öre vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Priset å *gula ärter*, vilka varit under statsbeslag under tiden $^{15}/_{10}$ 1939—$^{15}/_{7}$ 1940, utgjorde i september i genomsnitt 73 öre per kg mot 44 öre för ett år sedan.

Priserna å *havregryn* och *risgryn* ha ytterligare fördyrats sedan förra kvartalet och ställa sig nu resp. 32 och 69 % högre än i fjol.

Levnadskostnadernas förändringar enligt socialstyrelsens levnadskostnadsindex (år 1935=100).

I fråga om *mjöl* har medelpriset å sammalet rågmjöl stigit med 2 öre per kg sedan juni månad och å rågsikt med 1 öre, varemot priset å vetemjöl varit oförändrat. Sistnämnda pris var dock i september 2 öre högre än för ett år sedan och å sammalet rågmjöl och rågsikt resp. 4 och 3 öre dyrare än i fjol. *Brödpriserna* utvisa genomgående höjningar sedan förra kvartalsskiftet. Grovt spisbröd och knäckebröd ha sålunda stigit i pris med i genomsnitt 4 öre per kg, sötlimpa och grovbröd (grov hålkaka, ankarstock) med i medeltal 5 öre,

Tab. 1. Indextal för livsmedel, bränsle och lyse (1935 = 100).

	1935	1936	1937	1938	1939	1 okt. 1939	1 juni 1940	1 juli 1940	1 aug. 1940	1 sept. 1940	1 okt. 1940
Mejeriprod., ägg o. margarin[1] (6 varuslag)	100	103	109	114	119	121	130	127	130	129	133
Mjöl (2 varuslag)	100	103	111	115	114	114	117	120	120	120	120
Bröd (8 varuslag)	100	101	107	109	112	114	127	127	130	131	133
Kött (8 varuslag)	100	111	111	118	125	127	130	134	137	139	143
Fisk (6 varuslag)	100	105	93	96	101	108	129	123	131	128	136
Rotsaker, frukt o. grönsaker (6 varuslag)	100	102	104	110	108	103	168	182	165	150	137
Specerier (4 varuslag)	100	99	103	101	104	103	123	124	128	129	130
Maltdrycker (2 varuslag)	100	100	103	103	103	103	110	114	118	118	118
Samtliga livsmedel	**100**	**104**	**108**	**112**	**116**	**117**	**132**	**133**	**134**	**132**	**134**
Elektrisk ström	100	98	95	93	93	94	94	94	94	94	97
Fotogen	100	99	101	104	110	119	129	129	158	158	158
Kokgas	100	100	100	100	100	100	147	141	141	141	141
Ved (2 varuslag)	100	105	116	122	126	131	180	182	185	190	192
Kol och koks (3 varuslag)	100	101	124	124	118	121	215	171	172	173	178
S:a bränsle och lyse	**100**	**102**	**108**	**110**	**111**	**114**	**154**	**146**	**148**	**150**	**152**
Livsmedel, bränsle o. lyse[2]	**100**	**104**	**108**	**111**	**115**	**116**	**134**	**134**	**135**	**134**	**136**

skorpor med 6 öre, mjukt vetebröd (matbröd) med i genomsnitt 3 öre och mjukt kaffebröd med 4 öre per kg. Septembernoteringarna å bröd ligga i genomsnitt c:a 15 % över prisnivån för ett år sedan.

De under den gångna kvartalsperioden ävensom under året i dess helhet inträffade prisfluktuationerna å *slaktdjur* (enligt uppgifter från de offentliga slakthusen) samt å *kött och fläsk* framgå av följande sammanställning, varvid emellertid direkta jämförelser mellan partipriserna och detaljhandelspriserna böra göras endast med beaktande av att dessa senare gälla vissa särskilda köttkvaliteter.

Genomsnittlig prisförändring i %	Juni 1940—september 1940				September 1939—september 1940			
	Nötkreatur	Kalvar	Får	Svin	Nötkreatur	Kalvar	Får	Svin
Slaktdjur, levande vikt	− 5·2	−4·8	− 8·3	+16·5	− 3·1	+ 3·0	+27·5	+28·3
Kött: partihandelspris	− 4·4	−7·2	− 6·8	+16·2	− 3·0	+ 1·3	+21·9	+31·7
detaljhandelspris	− 0·3	+1·7	+ 2·5	+13·2	+ 4·6	+ 6·6	+ 9·1	+20·1

Priserna å slaktdjur visa under tredje kvartalet nedgång för nötkreatur, kalvar och får men uppgång för svin. Partinoteringarna å kött utvisa samtidigt prisfall för nöt-, kalv- och fårkött men prisstegring för fläsk. Inom detaljhandeln har prisutvecklingen gått i samma riktning för nötkött och fläsk, under det att kalv- och fårkött visat något stigande tendens. Vid en jämförelse med motsvarande tidpunkt 1939 kan konstateras, att prisnivån genomgående stigit utom beträffande nötkreatur samt nötkött i parti, som visa sjunkande tendens. Av de sedan i fjol inträffade förändringarna är svin- och fläskprisernas uppgång mest framträdande.

[1] Margarin t. o. m. 1/6 1940, därefter rabatterat smör.
[2] Beträffande grupperingen av de olika varuslagen hänvisas till Soc. Medd. årg. 1940, sid. 487.

Beträffande *färsk fisk* har prisförhöjning ägt rum under kvartalet för nästan alla noterade sorter; septemberpriserna äro i genomsnitt c:a 13 % högre än för ett år sedan. Medelpriset å *salt sill* utgjorde i september 93 öre per kg mot 77 öre i juni och 60 öre vid motsvarande tidpunkt i fjol. Härvid må dock omnämnas, att septembernoteringarna övervägande avse norsk sill, enär islandssill, som förut uteslutande noterats, för närvarande icke förekommer i marknaden annat än av fjolårets fångst.

Kaffepriserna ha sedan förra kvartalet stigit med i genomsnitt 14 öre per kg. Detaljpriset å rostad santosblandning utgjorde i september 3·88 kr. mot 2·89 kr. för ett år sedan; prisförhöjningen sedan i fjol uppgår sålunda till 99 öre, varav 80 öre utgör skatt.

De noterade olika slagen av *frukt och grönsaker* ha undergått en del förskjutningar i övervägande nedåtgående riktning, delvis av säsongartad natur. En jämförelse med prisnivån i september 1939 visar, att äpplen för närvarande äro i genomsnitt 35 % dyrare än i fjol och katrinplommon ej mindre än c:a 70 %. För vitkål stannar uppgången vid 8 %.

Vad slutligen *bränsle och lyse* beträffar ha särskilt priserna å ved och antracitkol ytterligare undergått så stora stegringar, att indextalet för denna post höjts från 146 till 152 mot 114 för ett år sedan (1935 = 100).

Sammanfattning av prisförändringarna beträffande livsmedel, bränsle och lyse. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedels-, bränsle- och lysepriserna ägt rum i detaljhandeln från och med 1935 till 1 oktober 1940, meddelas i tab. 1 en serie »vägda» indextal, vilka utarbetats med användande av samma kvantitetstal för de särskilda varuslagen som vid uträknandet av levnadskostnadsindex. De för den 1 oktober, 1 juni o. s. v. angivna indextalen grunda sig på prisnoteringar, som insamlats närmast föregående månad (september, maj o. s. v.). Beträffande prisutvecklingen för tiden före 1935 hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 72, och årg. 1939, sid. 308.

Jämför man indextalen för de olika varugrupperna den 1 oktober 1940 med 1935 års prisnivå, befinnes det, att kött stigit med 43 %, rotsaker och frukt samt fisk med resp. 37 och 36 %, mejeriprodukter och ägg med 33 %, bröd med likaledes 33 %, specerier och mjöl med resp. 30 och 20 % samt maltdrycker med 18 %. Inom bränsle- och lysegruppen har ved stigit med 92 %, kol och koks med 78 %, fotogen med 58 % samt kokgas med 41 %. Elektrisk ström (för belysningsändamål) har däremot sjunkit i pris med 3 %.

Bostad. Hyresposten har vid detta beräkningstillfälle ej varit föremål för omräkning, enär uppgifter ännu icke äro tillgängliga om de förskjutningar i den allmänna hyresnivån, som möjligen inträffat vid övergången till nu påbörjade nya hyresår.

Beklädnad. Uppgifterna avse de priser, som gällde under senare delen av kvartalets sista månad. Den nu slutförda undersökningen visar, att priserna å samtliga hithörande varuslag utom galoscher undergått ytterligare höjningar sedan föregående kvartal, vilka i åtskilliga fall varit rätt betydande.

Tab. 2. Indextal för beklädnad (1935 = 100).

	1935	1936	1937	1938	1939	1 okt. 1939	1 jan. 1940	1 apr. 1940	1 juli 1940	1 okt. 1940
Herrkostym, beställd o. konfektion	100	100	105	107	110	109	116	122	127	134
Vinteröverrock, konfektion . . .	100	101	105	108	110	110	118	124	128	138
Arbetsblus	100	99	105	107	108	107	115	123	131	144
Skjorta	100	105	112	117	122	122	133	144	152	164
Kalsonger	100	100	107	110	113	112	122	133	143	158
Strumpor: herr-, ylle	100	103	110	113	117	116	128	139	147	162
dam-, konstsilke . . .	100	96	97	96	96	96	101	106	109	114
barn-, bomull	100	99	104	106	107	107	114	121	129	138
Hatt, herr-	100	99	101	101	102	101	105	109	113	118
Ylletyg (t. damklänning) pr m .	100	100	106	108	111	110	120	130	140	155
Bomullstyg (till dito) » » .	100	100	105	107	109	109	116	124	135	142
Ullgarn » kg .	100	104	127	119	123	128	152	187	193	198
S:a kläder	**100**	**100**	**105**	**108**	**110**	**110**	**118**	**126**	**132**	**141**
Kängor av sportläder: herr- . . .	100	103	108	111	113	112	122	131	137	147
barn- . . .	100	103	109	113	116	115	124	130	135	142
» » boxkalv, herr-	100	102	106	110	111	110	118	125	129	135
Lågskor, dam-	100	102	106	110	111	111	119	126	131	139
Halvsulning o. klackning	100	100	106	110	111	111	115	119	123	126
Galoscher, herr-	100	99	107	105	99	95	95	109	125	125
S:a skodon	**100**	**102**	**107**	**111**	**112**	**111**	**118**	**124**	**130**	**136**
Kläder och skodon	**100**	**101**	**106**	**108**	**111**	**110**	**118**	**125**	**132**	**140**

Det särskilda indextalet för beklädnadsposten steg sålunda från 132 till 140; motsvarande tal för ett år sedan var 110 (1935 = 100). Tab. 2 ger en bild av prisnivåns förändringar för de olika varuslagen sedan år 1935. Den största stegringen visar fortfarande ullgarn med icke mindre än 98 %, under det att uppgången för övriga inom gruppen kläder noterade varor varierar

Tab. 3. Indextal för »övriga utgifter» (1935 = 100).

	1935	1936	1937	1938	1939	1 okt. 1939	1 jan. 1940	1 apr. 1940	1 juli 1940	1 okt. 1940
Möbler	100	100	105	108	114	116	118	118	119	120
Mattor, sängkläder, hushållslinne	100	100	104	104	105	104	115	120	132	138
Husgeråd, verktyg m. m.	100	100	108	110	112	111	121	126	127	132
Tvål och såpa	100	100	107	106	113	113	136	139	140	149
Tvätt	100	99	101	101	103	103	107	113	116	120
Kroppsvård	100	101	103	104	105	105	105	109	112	114
Sjukvård	100	100	99	97	95	94	97	97	97	97
Intellektuella ändamål	100	100	102	102	103	103	104	108	111	111
Förenings- o. försäkringsavg. . .	100	100	103	106	112	112	113	113	115	115
Nöjen och förströelser	100	100	101	104	105	106	106	109	113	114
Resor	100	99	98	98	98	98	98	99	108	110
Ränta å lån	100	91	91	91	91	91	91	91	114	114
Telefon, postporto, skrivmateriel .	100	100	100	100	100	100	101	101	106	106
Arbetshjälp i hemmet	100	100	102	103	106	106	110	113	114	116
Tobak	100	99	98	98	100	98	110	110	134	134
Spritdrycker	100	100	100	102	121	112	174	174	183	183
»Övriga utgifter»[1]	**100**	**100**	**102**	**103**	**106**	**106**	**112**	**114**	**119**	**121**

[1] Denna post omfattar även en mindre del ej specificerade utgifter. Beträffande grupperingen av de olika varuslagen och tjänsterna hänvisas till Soc. Medd. årg. 1940, sid. 53.

Tab. 4. Levnadskostnadsindex med juli 1914 som bas.

		Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	**100**
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	**139**
1917	maj	174	108	190	170	109	130	**152**
	sept.	180	112	240	210	109	150	**166**
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**
	1 april	229	112	280	270	114	185	**203**
	1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**
	1 april	327	120	367	320	160	215	**265**
	1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**
	1 april	287	130	333	370	290	230	**265**
	1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**
	1 april	247	155	316	295	372	235	**249**
	1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**
	1 april	184	163	196	225	264	200	**195**
	1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**
	1 april	164	163	188	199	211	188	**177**
	1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**
	1 april	160	178	183	192	173	185	**173**
	1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**
1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183	**178**
	1 april	171	186	179	192	162	182	**177**
	1 juli	168	186	177	191	162	181	**176**
	1 okt.	167	186	172	190	168	180	**175**
1926	1 jan.	163	188	171	190	168	180	**174**
	1 april	158	188	170	188	185	179	**173**
	1 juli	156	188	168	187	185	180	**172**
	1 okt.	156	188	166	184	183	180	**171**
1927	1 jan.	155	188	186	182	183	179	**171**
	1 april	149	198	180	181	184	179	**170**
	1 juli	148	198	176	180	184	179	**169**
	1 okt.	154	198	171	181	184	180	**172**
1928	1 jan.	152	198	168	182	184	179	**171**
	1 april	152	199	166	184	183	179	**171**
	1 juli	156	199	164	185	183	179	**173**
	1 okt.	154	199	162	186	184	179	**172**
1929	1 jan.	150	199	159	186	184	179	**170**
	1 april	151	200	165	185	187	178	**171**
	1 juli	148	200	161	184	187	178	**169**
	1 okt.	150	200	160	183	183	178	**170**
1930	1 jan.	145	200	160	183	183	178	**167**
	1 april	140	205	160	181	176	178	**165**
	1 juli	138	205	159	180	176	178	**164**
	1 okt.	137	205	156	178	176	176	**163**
1931	1 jan.	132	205	155	177	176	177	**161**
	1 april	130	206	155	175	173	177	**160**
	1 juli	127	206	153	173	173	176	**158**
	1 okt.	128	206	150	170	173	175	**158**
1932	1 jan.	127	206	149	169	173	175	**157**
	1 april	125	206	149	168	172	177	**157**
	1 juli	124	206	146	168	172	177	**156**
	1 okt.	125	206	144	167	171	177	**156**
1933	1 jan.	123	206	142	166	171	176	**154**
	1 april	119	202	139	163	187	175	**153**
	1 juli	120	202	138	162	187	175	**153**
	1 okt.	123	202	136	163	189	175	**154**
1934	1 jan.	120	202	136	164	189	174	**153**
	1 april	120	202	136	165	191	174	**153**
	1 juli	123	201	136	166	191	174	**155**
	1 okt.	125	201	136	167	189	174	**155**
1935	1 jan.	124	201	137	168	189	174	**155**
	1 april	126	198	137	167	178	174	**155**
	1 juli	129	198	137	167	178	174	**156**
	1 okt.	131	198	138	167	179	173	**157**
1936	1 jan.	132	198	138	168	179	173	**158**
	1 april	134	196	140	169	170	172	**158**
	1 juli	134	196	139	169	170	173	**158**
	1 okt.	132	196	140	169	170	173	**157**
1937	1 jan.	133	196	141	170	170	174	**158**
	1 april	137	195	143	174	166	176	**161**
	1 juli	138	195	148	179	166	177	**162**
	1 okt.	140	195	153	182	177	177	**165**
1938	1 jan.	142	195	154	183	177	177	**165**
	1 april	141	196	154	182	176	178	**165**
	1 juli	143	196	152	182	176	178	**166**
	1 okt.	145	196	150	181	181	178	**167**
1939	1 jan.	145	196	149	181	181	180	**167**
	1 april	145	198	149	181	188	180	**168**
	1 juli	147	198	147	182	198	182	**169**
	1 okt.	150	198	156	184	190	183	**171**
1940	1 jan.	154	198	164	197	190	195	**178**
	1 april	163	198	189	210	214	198	**186**
	1 juli	170	198	201	220	214	207	**193**
	1 okt.	172	198	209	234	223	210	**197**

	Varuslag	Kvantitet	1914[1]	1919[1]	1920	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
1	Mjölk, oskummad	l	15	47	44	21	20	20	21	21	22	23	24	25
2	Smör: bords- (mejeri-)	kg	239	729	657	255	235	244	276	268	263	297	311	328
3	mat- (lands-)	»	218	727	651	240	220	224	253	253	250	281	294	312
4	Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	162	624	524	190	175	147	170	177	189	183	186	212
5	Bordsmargarin, ej smörblandat	»	144	433	376	129	125	127	141	135	133	148	160	165
6	Ägg, svenska, färska	»	142	568	482	161	142	135	140	154	170	180	179	183
7	Potatis: gammal	»	9	20	17	13	13	10	10	12	13	14	14	15
8	»	100 kg	.	1779	1348	950	948	727	726	896	975	1032	1066	1130
9	färsk, svensk	kg	23	29	55	36	22	22	18	26	25	22	23	24
10	Gula ärter, svenska	»	35	78	69	32	31	33	42	48	42	42	42	41
11	Bruna bönor	»	49	214	130	43	47	48	53	62	62	54	58	112
12	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	33	75	91	39	36	36	35	38	39	41	43	43
13	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	23	56	56	24	24	24	23	24	25	27	28	28
14	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	29	73	73	35	33	32	31	33	34	36	37	37
15	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	42	99	101	36	39	32	34	35	37	41	43	44
16	ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	41	111	176	46	43	42	41	40	41	43	44	48
17	Makaroner, svenska, ideal	»	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
18	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	43	96	111	64	62	61	59	59	60	65	65	66
19	hårt, knäckebröd	»	.	.	139	88	87	85	84	82	83	85	85	85
20	sötlimpa eller siktbröd	»	40	96	105	61	60	58	58	58	59	62	64	65
21	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	31	64	71	46	47	46	45	45	45	48	50	51
22	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	78	230	254	141	138	136	134	132	132	137	141	144
23	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	46	116	128	75	74	72	71	72	73	76	78	80
24	billigaste sort	» » mjölk	61	167	145	89	88	86	84	85	86	90	92	95
25	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	.	.	.	.	101	100	98	97	98	104	107	112
26	Nötkött, färskt: stek	»	116	563	398	181	163	148	156	179	193	191	197	214
27	soppkött	»	95	490	333	150	131	114	121	143	156	154	156	170
28	Kalvkött, stek: gödkalv	»	130	512	493	225	206	188	198	217	232	242	251	270
29	spädkalv	»	70	312	274	138	126	114	117	129	142	145	151	166
30	Fårkött, färskt, stek	»	130	600	431	218	201	187	192	205	217	226	237	255
31	Malet nötkött (köttfärs)	»	.	.	.	.	159	142	147	172	189	184	190	205
32	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	129	605	449	147	141	142	136	177	196	198	220	228
33	salt, svenskt (sidfläsk)	»	137	619	470	153	147	148	141	182	200	202	223	232
34	Fläskkorv, ej delikatess-	»	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	172
35	Fisk, färsk: abborre	»	76	202	191	121	115	109	107	110	111	110	112	116
36	gädda	»	110	333	312	182	171	157	152	153	159	158	159	161
37	sill	»	35	110	102	68	63	61	62	62	61	61	65	71
38	strömming	»	39	114	106	68	62	59	57	57	57	58	61	63
39	torsk	»	57	160	139	97	92	89	87	89	89	88	90	90
40	rödspotta (spätta)	»	81	244	219	154	150	148	143	145	149	148	149	154
41	kolja	»	.	.	152	124	122	116	113	116	118	118	119	122
42	Salt sill	»	45	148	120	56	38	40	49	62	71	49	50	56
43	Kaffe, rostat: santosblandning	»	.	.	.	.	322	313	301	291	284	298	281	295
44	mest gångbara sort	»	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
45	Socker, bit-	»	65	133	168	42	47	47	46	46	47	48	48	49
46	Salt, matsalt	»	10	32	31	16	16	16	16	15	15	15	15	16
47	Äpplen, ät-	»	.	.	.	.	127	105	97	101	94	94	105	94
48	Apelsiner, medelstora	duss.	.	.	.	.	138	115	111	115	115	125	131	126
49	Bananer, prima	kg	.	.	.	.	164	166	161	160	146	139	160	173
50	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	.	.	.	.	108	107	106	101	85	90	81	87
51	Vitkål, svensk	»	.	.	.	.	30	23	24	24	33	30	28	28
52	Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	.	.	.	.	22	24	24	24	24	24	24	24
53	Svagdricka	l	6	16	16	16	16	16	16	15	15	16	16	16
54	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	.	.	.	.	36	35	35	35	34	33	33	33
55	Fotogen, Water White	l	21	71	60	24	23	24	22	20	20	20	21	22
56	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	.	.	.	.	17	17	17	17	17	17	17	17
57	Björkved, osågad, hemkörd	»	740	2310	2895	1165	1070	945	920	945	995	1085	1145	1175
58	Barrved, » »	»	595	1895	2310	890	820	725	715	730	765	845	900	930
59	Pannved, hemkörd	»	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
60	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	411	—	2069	651	633	620	613	614	607	644	647	666
61	hushålls- (fyrkol), prima,	»	242	—	1664	300	292	288	287	291	294	344	347	348
62	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	.	.	.	.	445	434	437	452	459	577	577	538
63	c:a 40—60 el. 60—80 mm,	»	.	.	.	.	427	419	421	436	446	565	569	530

[1] 44 orter.

Aug. 1939	Sept. 1939	Dec. 1939	Mars 1940	April 1940	Maj 1940	Juni 1940	Juli 1940	Aug. 1940	Sept. 1940	Septemberprisernas förändringar i % sedan				
										juli 1914	år 1935	aug. 1939	sept. 1939	
25	25	26	26	27	27	27	27	27	28	+ 86·7	+ 33·3	+ 12·0	+ 12·0	1
341	341	342	342	342	342	347	368	368	[2]369	+ 58·4	+ 37·7	+ 8·2	+ 8·2	2
322	323	328	330	331	331	334	353	355	[2]357	+ 70·0	+ 41·1	+ 10·9	+ 10·5	3
215	219	228	230	231	232	233	234	237	244	+ 51·6	+ 37·9	+ 13·5	+ 11·4	4
170	170	171	170	171	171	—	—	—	—	—	—	—	—	5
172	193	220	221	193	174	178	183	195	236	+ 107·0	+ 53·2	+ 37·2	+ 22·3	6
[1]16	15	15	21	23	24	23	19	[1]21	17	+ 88·9	+ 41·7	+ 6·3	+ 13·3	7
—	1121	1201	1710	1928	1992	1872	1547	—	1308	·	+ 46·0	—	+ 16·7	8
17	—	—	—	—	—	—	41	22	—	—	—	—	—	9
41	44	—	—	—	—	—	72	72	73	+ 143·3	+ 52·1	+ 78·0	+ 65·9	10
113	110	118	113	112	112	113	113	114	118	+ 156·5	+ 90·3	+ 4·4	+ 7·3	11
43	43	44	44	44	44	45	45	45	45	+ 45·2	+ 18·4	+ 4·7	+ 4·7	12
27	27	29	29	29	29	29	30	30	31	+ 47·6	+ 29·2	+ 14·8	+ 14·8	13
36	36	38	38	38	38	38	38	38	39	+ 44·4	+ 18·2	+ 8·3	+ 8·3	14
43	44	50	50	50	53	55	56	57	58	+ 61·1	+ 65·7	+ 34·9	+ 31·8	15
45	45	60	63	64	66	67	68	69	76	+ 94·9	+ 90·0	+ 68·9	+ 68·9	16
·	·	·	·	·	·	·	·	73	73	·	·	·	·	17
66	66	69	71	71	71	72	72	73	75	+ 82·9	+ 27·1	+ 13·6	+ 13·6	18
85	85	87	89	89	89	89	89	91	93	·	+ 13·4	+ 9·4	+ 9·4	19
66	67	68	74	74	74	74	77	77	78	+ 105·3	+ 34·5	+ 18·2	+ 16·4	20
51	51	52	57	58	58	58	61	62	63	+ 103·2	+ 40·0	+ 23·5	+ 23·5	21
144	145	148	158	159	159	159	163	163	165	+ 120·0	+ 25·0	+ 14·6	+ 13·8	22
82	82	85	89	90	90	90	92	92	92	+ 109·1	+ 27·8	+ 12·2	+ 12·2	23
96	97	99	104	105	105	105	109	109	109	+ 84·7	+ 28·2	+ 13·5	+ 12·4	24
113	115	121	134	135	136	136	137	138	140	·	+ 44·3	+ 23·9	+ 21·7	25
218	228	219	223	225	228	236	238	237	236	+ 100·0	+ 31·8	+ 8·3	+ 3·5	26
169	177	175	181	182	183	188	189	187	187	+ 92·8	+ 30·8	+ 10·7	+ 5·6	27
269	273	272	281	282	283	286	287	286	289	+ 120·6	+ 33·2	+ 7·4	+ 5·9	28
163	167	172	172	172	172	175	178	177	179	+ 159·4	+ 38·8	+ 9·8	+ 7·2	29
260	263	256	275	282	279	280	281	285	287	+ 111·0	+ 40·0	+ 10·4	+ 9·1	30
208	216	209	213	214	217	227	229	228	228	·	+ 32·6	+ 9·6	+ 5·6	31
226	229	228	230	232	234	243	250	259	275	+ 114·8	+ 55·4	+ 21·7	+ 20·1	32
230	234	233	235	238	239	247	254	263	282	+ 108·9	+ 54·9	+ 22·6	+ 20·5	33
172	174	175	178	179	180	185	188	189	193	·	·	+ 12·2	+ 10·9	34
112	116	122	130	137	116	108	117	121	122	+ 62·7	+ 10·9	+ 8·9	+ 5·2	35
168	166	168	196	188	158	159	177	181	183	+ 61·9	+ 19·6	+ 8·9	+ 10·2	36
74	84	75	73	79	96	91	103	97	105	+ 176·3	+ 69·4	+ 41·9	+ 25·0	37
64	66	66	76	80	86	79	85	78	76	+ 105·4	+ 33·3	+ 18·8	+ 15·2	38
90	96	94	112	116	115	103	108	105	105	+ 90·9	+ 18·0	+ 16·7	+ 9·4	39
150	156	155	177	176	178	164	168	169	171	+ 113·8	+ 17·9	+ 14·0	+ 9·6	40
116	125	125	138	140	151	141	140	142	146	·	+ 25·9	+ 25·9	+ 16·8	41
55	60	71	72	73	76	77	79	80	93	+ 116·3	+ 50·0	+ 69·1	+ 55·0	42
288	289	368	370	370	371	374	379	382	388	·	+ 33·3	+ 34·7	+ 34·3	43
·	·	·	·	·	·	·	·	407	414	·	·	·	·	44
48	48	50	50	54	54	54	54	54	54	— 15·6	+ 17·4	+ 12·5	+ 12·5	45
15	16	20	20	20	21	21	21	21	21	·	+ 40·0	+ 40·0	+ 31·3	46
94	57	74	109	125	161	218	214	129	77	·	— 23·8	— 18·1	+ 35·1	47
123	126	146	142	164	206	235	243	222	220	·	+ 91·3	+ 78·9	+ 74·6	48
164	164	208	209	210	—	—	—	—	—	·	—	—	—	49
84	85	100	110	113	120	130	133	136	145	·	+ 43·6	+ 72·6	+ 70·6	50
29	24	26	52	56	61	59	50	33	26	·	+ 8·3	— 10·3	+ 8·3	51
24	24	24	26	26	26	28	28	28	28	·	+ 16·7	+ 16·7	+ 16·7	52
16	16	16	17	17	17	17	18	18	18	+ 200·0	+ 20·0	+ 12·5	+ 12·5	53
32	33	33	33	33	33	33	33	33	34	·	— 2·9	+ 6·3	+ 3·0	54
21	24	25	26	26	26	26	32	32	32	+ 60·0	+ 60·0	+ 52·4	+ 33·3	55
17	17	17	19	21	25	24	24	24	24	·	+ 41·2	+ 41·2	+ 41·2	56
1125	1220	1290	1550	1605	1630	1655	1680	1720	1745	+ 139·0	+ 84·7	+ 55·1	+ 43·0	57
885	975	1040	1300	1345	1370	1390	1410	1445	1455	+ 148·7	+ 99·3	+ 64·4	+ 49·2	58
·	·	·	·	·	·	·	·	1320	1340	·	·	·	·	59
637	679	769	847	1002	1002	843	842	883	1025	+ 161·5	+ 66·9	+ 60·9	+ 51·0	60
326	365	416	502	657	655	496	500	503	516	+ 125·3	+ 77·3	+ 58·3	+ 41·4	61
517	548	630	796	1002	1005	804	808	809	813	·	+ 79·9	+ 57·3	+ 48·4	62
506	545	623	780	989	991	785	783	786	789	·	+ 81·0	+ 55·9	+ 44·8	63

[1] Medeltal av julipriserna å gammal och augustipriserna å färsk vara. — [2] Angående prisrabatt å smör se Soc. Medd. årg. 1940, sid. 485.

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm	Södertälje	Uppsala	Nyköping	Eskilstuna	Linköping	Norrköping	Motala	Jönköping
1	Mjölk, oskummad	l	31	30	27	26	28	27	27	26	27
2	Smör: bords- (mejeri-)	kg	369	370	370	365	365	365	365	365	361
3	mat- (lands-)	»	351	360	363	362	360	356	350	356	350
4	Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	268	248	243	248	267	247	255	231	236
5	Bordsmargarin, ej smörblandat	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Ägg, svenska, färska	»	254	243	221	237	226	240	250	226	223
7	Potatis: gammal	»	19	19	19	18	23	16	15	18	15
8	»	100 kg	—	—	1400	1500	—	1200	1200	1400	1250
9	färsk, svensk	kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gula ärter, svenska	»	77	71	70	65	64	65	69	68	70
11	Bruna bönor	»	120	117	119	113	98	132	117	120	127
12	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	45	44	45	44	45	44	43	43	43
13	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	31	31	29	32	30	32	31	31	32
14	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	41	39	39	40	38	39	37	38	38
15	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	57	57	57	59	54	58	56	59	58
16	ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	78	84	75	69	86	85	79	78	78
17	Makaroner, svenska, ideal	»	85	84	66	75	72	84	82	85	69
18	Rågbröd: hårt { grovt spisbröd	»	78	78	69	73	70	81	70	80	79
19	hårt { knäckebröd	»	105	108	88	95	89	97	85	96	94
20	sötlimpa eller siktbröd	»	85	90	99	80	82	90	86	77	77
21	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	68	61	50	62	54	75	72	68	64
22	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	187	134	156	166	158	165	169	156	150
23	mjukt matbröd, { bakat med vatten	»	100	93	112	88	72	96	96	94	86
24	billigaste sort { » » mjölk	»	146	114	119	98	103	112	113	105	100
25	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	191	156	130	149	114	140	159	145	137
26	Nötkött, färskt: stek	»	259	240	240	231	239	239	233	234	243
27	soppkött	»	185	179	194	177	189	207	204	210	209
28	Kalvkött, stek: gödkalv	»	307	300	304	277	280	296	305	283	286
29	spädkalv	»	—	199	173	—	—	—	—	—	200
30	Fårkött, färskt, stek	»	346	322	329	285	300	283	368	313	289
31	Malet nötkött (köttfärs)	»	256	240	233	230	200	222	220	218	248
32	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	300	293	277	272	298	288	305	266	288
33	salt, svenskt (sidfläsk)	»	307	290	280	278	298	300	310	267	290
34	Fläskkorv, ej delikatess-	»	212	196	191	193	170	211	219	217	208
35	Fisk, färsk: abborre	»	144	129	148	125	118	145	125	121	125
36	gädda	»	199	185	189	180	187	200	180	200	200
37	sill	»	116	122	100	101	124	107	100	114	118
38	strömming	»	81	70	65	75	82	76	70	80	99
39	torsk	»	136	95	131	140	122	117	125	100	100
40	rödspotta (spätta)	»	162	181	180	173	172	173	180	171	175
41	kolja	»	147	120	140	175	160	170	165	150	151
42	Salt sill	»	108	95	86	76	118	111	126	80	85
43	Kaffe, rostat: santosblandning	»	409	398	389	398	373	406	413	393	394
44	mest gångbara sort	»	418	434	443	418	378	410	446	397	406
45	Socker, bit-	»	51	54	54	54	53	53	53	52	54
46	Salt, matsalt	»	23	20	20	24	20	25	21	19	20
47	Äpplen, ät-	»	89	75	73	53	52	64	58	48	73
48	Apelsiner, medelstora	dussin	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	Bananer, prima	kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	146	148	136	150	147	160	129	137	166
51	Vitkål, svensk	»	23	24	27	29	25	27	21	24	18
52	Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	26	28	30	26	26	30	29	27	27
53	Svagdricka	l	28	20	18	18	16	20	25	20	17
54	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	28	30	25	38	30	32	35	33	38
55	Fotogen, Water White	l	31	31	32	32	32	32	31	29	32
56	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	20	25	20	25	22	25	25	—	23
57	Björkved, osågad, hemkörd	»	2250	1950	1750	1750	2050	1900	1900	1750	1750
58	Barrved, » »	»	1800	1600	1475	1450	1750	1605	1600	1450	1350
59	Pannved, hemkörd	»	1665	1450	1400	1350	1700	1490	1500	1265	1350
60	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	950	958	985	1000	1020	918	1045	1105	1150
61	hushålls- (fyrkol), prima, »	»	495	450	550	490	530	548	500	590	590
62	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	790	724	811	800	792	874	830	890	919
63	c:a 40–60 el. 60–80 mm, »	»	743	736	793	750	722	814	770	904	866

Värnamo	Växjö	Kalmar	Västervik	Visby	Karlskrona	Kristianstad	Malmö	Lund	Landskrona	Hälsingborg	Ystad	Halmstad	Varberg	Göteborg	Lysekil	
25	25	27	26	27	27	26	26	26	26	26	25	26	26	29	26	1
364	360	365	363	360	365	360	360	360	360	360	360	370	365	375	375	2
328	348	359	353	350	340	350	—	—	—	—	—	352	350	359	349	3
260	263	250	230	247	253	253	252	236	259	243	248	228	250	267	237	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
217	209	235	221	216	224	227	242	227	226	233	224	235	227	247	219	6
15	21	17	14	16	21	17	17	20	20	14	19	13	14	17	19	7
1450	1400	1150	—	—	—	1175	—	1575	1389	1085	1000	1155	—	1200	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
75	80	70	75	79	75	73	75	75	74	75	72	82	75	77	75	10
120	120	124	110	109	128	98	117	141	121	150	116	120	116	120	120	11
43	46	42	44	46	46	44	44	43	46	45	44	44	44	46	45	12
32	34	30	31	30	32	31	30	33	31	30	31	31	31	33	33	13
38	41	37	39	39	41	39	39	40	40	40	39	37	38	39	38	14
59	60	58	58	59	57	63	61	60	61	60	60	56	56	60	55	15
85	90	76	75	76	78	75	69	85	87	79	80	70	75	88	75	16
70	65	69	73	82	76	75	86	74	70	72	70	73	73	68	74	17
77	80	78	72	84	78	85	79	74	86	76	79	78	77	82	75	18
92	105	106	94	105	89	98	107	93	100	95	89	100	89	99	93	19
71	55	59	70	71	76	60	60	60	66	60	60	62	59	92	73	20
55	50	55	56	64	60	50	48	49	49	52	48	49	56	70	70	21
154	180	155	165	156	173	160	175	193	155	136	180	143	140	154	145	22
83	73	100	100	97	115	—	100	—	—	—	75	—	—	114	100	23
100	90	105	100	120	136	138	100	117	98	88	100	115	103	141	105	24
134	130	124	150	142	133	135	114	129	134	127	105	99	115	140	138	25
227	250	232	229	257	226	199	240	243	242	240	237	234	240	249	238	26
192	220	198	188	193	184	168	199	203	203	210	179	193	183	189	186	27
261	259	282	279	278	278	269	286	290	285	299	294	273	251	280	288	28
—	179	188	163	—	—	155	180	184	190	193	201	165	—	185	—	29
277	299	265	293	284	268	266	—	284	285	313	250	290	300	—	301	30
216	250	220	228	221	225	212	230	227	225	243	220	225	206	240	218	31
259	273	258	286	271	259	267	263	258	263	265	250	271	263	293	273	32
263	280	263	283	259	260	275	300	290	280	276	260	296	269	294	272	33
202	186	199	185	209	182	201	170	176	189	196	170	201	206	190	180	34
113	125	110	70	160	81	140	119	112	—	146	—	—	—	138	—	35
175	169	152	150	193	146	165	200	189	200	189	200	200	—	208	—	36
101	—	75	—	—	—	115	81	91	84	88	—	110	89	82	83	37
96	70	63	66	78	44	84	70	—	—	85	60	100	—	100	—	38
120	100	60	64	110	45	79	71	81	71	67	60	73	71	85	75	39
170	141	164	—	167	—	168	160	156	163	153	150	150	149	156	151	40
124	131	130	—	—	—	175	—	163	—	—	—	150	130	113	110	41
91	120	79	114	97	80	92	107	95	120	73	71	101	82	106	86	42
395	410	374	393	396	400	380	379	378	399	376	388	389	370	401	393	43
430	426	401	402	418	383	405	445	428	429	424	411	429	413	417	397	44
55	55	54	53	58	55	52	52	52	52	53	52	55	54	53	54	45
22	23	22	20	22	24	21	24	24	21	23	20	22	20	22	22	46
70	48	70	58	77	78	53	74	69	77	53	70	93	86	106	113	47
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49
165	160	137	145	149	162	142	167	166	155	153	161	127	135	145	132	50
23	25	27	36	29	32	42	20	18	20	16	20	19	26	25	30	51
27	27	27	27	29	28	30	27	28	30	28	29	30	26	28	26	52
17	20	15	15	18	15	15	17	15	14	15	12	16	12	19	20	53
31	39	37	39	49	44	22	42	36	40	36	32	40	41	25	34	54
31	33	29	30	33	31	30	33	33	29	29	33	32	30	33	30	55
—	—	23	29	30	28	20	23	20	25	21	20	—	—	16	—	56
1425	1600	1550	1750	1900	1735	1950	2250	1950	2150	2150	2200	1850	1900	2550	2000	57
1200	1400	1240	1450	1600	1400	1700	1900	1650	1850	1850	1900	1550	1600	2200	1600	58
1050	1350	1170	1200	1500	1300	1600	1500	1550	—	1750	1550	1450	1350	2100	—	59
1200	—	958	975	1030	975	—	965	1015	—	1009	1044	1000	960	1010	1035	60
700	—	438	470	633	450	435	455	470	470	470	431	470	485	490	490	61
1000	—	730	760	827	765	760	767	840	794	770	728	770	780	728	812	62
950	—	731	740	862	811	760	670	790	756	720	720	710	730	684	793	63

	Varuslag	Kvantitet	Vänersborg	Borås	Lidköping	Tidaholm	Karlstad	Filipstad	Arvika	Örebro	Västerås
1	Mjölk, oskummad	l	26	29	26	26	28	28	28	28	27
2	Smör: bords- (mejeri-)	kg	369	381	375	365	365	365	365	365	369
3	mat- (lands-)	»	354	364	350	347	356	355	330	348	359
4	Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	241	260	248	248	247	248	240	233	240
5	Bordsmargarin, ej smörblandat	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Ägg, svenska, färska	»	223	244	218	212	240	233	222	232	240
7	Potatis: gammal	»	21	15	18	15	17	16	19	13	19
8	»	100 kg	—	1000	1540	1000	1240	1400	1700	—	1650
9	färsk, svensk	kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gula ärter, svenska	»	76	74	76	75	75	74	75	67	70
11	Bruna bönor	»	108	127	125	118	117	112	118	112	106
12	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	45	44	45	45	45	46	45	44	45
13	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	31	33	31	30	31	32	30	30	30
14	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	39	39	38	39	40	40	39	38	38
15	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	58	55	57	59	57	57	57	56	56
16	ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	87	83	61	90	83	83	71	71	84
17	Makaroner, svenska, ideal	»	73	69	72	75	67	69	68	65	71
18	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	80	78	78	73	79	73	75	68	70
19	hårt, knäckebröd	»	98	96	93	87	99	89	91	82	90
20	sötlimpa eller siktbröd	»	90	96	80	81	83	80	78	77	73
21	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	70	67	64	59	75	70	66	65	53
22	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	159	155	121	140	198	170	170	174	153
23	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	100	98	83	90	95	85	73	86	92
24	billigaste sort » » mjölk	»	117	109	73	112	106	100	95	103	110
25	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	130	138	150	116	133	140	118	134	132
26	Nötkött, färskt: stek	»	247	223	260	250	235	228	240	240	238
27	soppkött	»	193	193	178	200	173	191	200	174	170
28	Kalvkött, stek: gödkalv	»	273	275	305	293	296	270	299	280	297
29	spädkalv	»	183	—	173	185	169	—	185	153	—
30	Fårkött, färskt, stek	»	300	304	305	290	286	283	240	285	310
31	Malet nötkött (köttfärs)	»	247	218	220	250	219	219	233	225	240
32	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	292	293	271	263	286	270	278	285	283
33	salt, svenskt (sidfläsk)	»	300	299	274	273	290	—	280	294	290
34	Fläskkorv, ej delikatess-	»	200	194	200	178	185	180	230	197	197
35	Fisk, färsk: abborre	»	100	127	112	—	158	130	130	108	125
36	gädda	»	150	200	151	185	170	178	170	179	200
37	sill	»	125	110	120	117	118	115	110	115	110
38	strömming	»	100	88	100	95	80	73	100	60	72
39	torsk	»	150	105	108	—	108	120	125	99	112
40	rödspotta (spätta)	»	200	159	176	153	166	165	—	171	174
41	kolja	»	150	146	137	152	150	130	140	149	154
42	Salt sill	»	100	92	86	130	89	81	80	81	98
43	Kaffe, rostat: santosblandning	»	387	397	378	403	388	376	392	370	384
44	mest gångbara sort	»	423	416	411	423	414	416	397	413	397
45	Socker, bit-	»	54	54	54	54	55	56	55	53	54
46	Salt, matsalt	»	22	20	24	22	20	20	20	20	20
47	Äpplen, ät-	»	108	84	81	100	70	53	100	45	100
48	Apelsiner, medelstora	dussin	—	—	—	—	—	240	—	—	—
49	Bananer, prima	kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	155	143	135	148	142	130	140	132	140
51	Vitkål, svensk	»	30	26	18	30	25	25	33	30	30
52	Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	32	29	27	27	30	27	27	26	26
53	Svagdricka	l	20	20	16	14	18	18	20	18	17
54	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	35	30	25	35	34	37	27	33	26
55	Fotogen, Water White	l	30	29	34	30	29	30	31	32	33
56	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	21	—	24	—	22	—	—	22	32
57	Björkved, osågad, hemkörd	»	1800	1950	1650	1650	1800	1500	1750	1800	1900
58	Barrved, » »	»	1500	1650	1350	1350	1500	1200	1450	1500	1600
59	Pannved, hemkörd	»	1400	1400	1050	1250	1400	1200	1350	1400	1500
60	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	1035	1075	1100	1090	965	958	1100	1100	1000
61	hushålls- (fyrkol), prima, »	»	660	550	600	590	495	—	440	575	500
62	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	818	829	916	880	801	820	950	883	780
63	c:a 40—60 el. 60—80 mm, »	»	827	796	874	858	764	820	950	875	745

Falun	Avesta	Ludvika	Mora	Gävle	Söderhamn	Sundsvall staden	Sundsvall sågv.-d.	Kramfors	Östersund	Umeå	Villhelmina	Luleå	Gällivare o. Malmb.	Kiruna	Samtliga orter	
27	28	28	28	28	28	29	29	29	29	30	30	32	33	32	**28**	1
370	370	370	370	370	370	380	380	365	370	370	382	385	380	393	**[1]369**	2
370	370	345	368	366	370	274	372	360	370	370	340	379	366	370	**[1]357**	3
227	238	230	250	210	226	243	228	245	250	234	233	236	230	235	**244**	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
218	252	243	244	237	255	257	254	245	263	265	236	263	258	261	**236**	6
18	17	15	15	11	15	18	18	18	22	11	—	16	22	18	**17**	7
1650	—	1363	1300	995	1200	—	—	—	1900	900	1027	1450	—	—	**1308**	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
70	76	70	70	68	69	73	70	70	74	70	73	75	75	80	**73**	10
117	108	109	110	119	125	109	119	128	120	105	113	123	110	140	**118**	11
47	44	45	47	47	48	46	47	48	46	47	45	46	46	48	**45**	12
32	34	30	31	31	30	30	31	32	30	31	30	35	32	31	**31**	13
39	40	39	39	38	41	40	41	42	40	42	39	42	41	41	**39**	14
63	63	54	57	54	60	59	60	60	55	56	59	59	59	60	**58**	15
90	75	73	72	73	78	75	63	72	73	51	57	65	65	68	**76**	16
68	68	69	68	70	71	79	73	77	74	78	78	77	68	78	**73**	17
79	70	69	72	65	74	74	73	74	72	71	73	73	67	75	**75**	18
89	85	85	83	81	91	88	86	91	88	95	85	87	85	93	**93**	19
90	83	75	79	61	74	86	80	85	84	93	87	89	100	100	**78**	20
60	—	69	—	66	72	80	84	—	70	60	—	80	75	—	**63**	21
147	162	154	170	169	179	187	181	183	168	200	165	195	218	—	**165**	22
110	89	77	92	94	102	92	88	94	77	100	80	97	90	—	**92**	23
138	—	104	—	102	125	103	102	100	128	—	—	—	—	—	**109**	24
145	159	152	143	139	167	173	172	156	130	172	120	145	130	175	**140**	25
249	229	268	240	230	232	226	219	201	208	198	176	276	249	275	**236**	26
178	190	170	193	160	162	162	158	168	168	140	160	223	194	205	**187**	27
295	280	305	308	289	300	278	266	300	298	—	—	350	300	320	**289**	28
177	188	158	180	174	197	154	156	154	175	165	193	208	190	181	**179**	29
280	307	—	280	300	276	252	—	263	256	278	226	260	261	263	**287**	30
250	230	250	240	211	230	224	218	208	231	195	190	253	250	250	**228**	31
277	281	283	295	288	290	271	260	271	256	268	245	290	273	268	**275**	32
283	300	280	305	297	287	273	264	277	262	270	250	290	259	283	**282**	33
180	198	188	198	160	189	200	197	192	177	180	155	210	201	218	**193**	34
149	153	160	131	90	—	—	—	—	108	75	—	75	—	105	**122**	35
188	203	225	190	200	175	200	—	200	206	158	—	146	—	125	**183**	36
63	108	—	—	—	—	—	—	—	140	—	—	—	—	—	**105**	37
70	83	80	75	73	60	65	65	55	77	63	—	60	60	66	**76**	38
151	147	158	121	125	150	—	—	—	132	—	—	—	—	—	**105**	39
200	177	200	170	200	175	—	—	193	187	—	—	194	—	—	**171**	40
—	150	200	128	150	—	—	—	—	140	—	—	—	—	—	**146**	41
80	93	70	95	74	88	83	82	75	123	100	105	95	88	88	**93**	42
387	398	370	376	380	388	391	367	392	390	378	372	383	375	390	**388**	43
403	413	365	415	444	429	399	371	414	427	450	375	418	423	414	**414**	44
52	54	53	54	52	55	56	56	57	55	58	59	58	57	60	**54**	45
20	20	20	22	18	20	22	25	23	20	20	25	24	20	20	**21**	46
75	70	55	83	73	92	89	92	85	84	100	122	78	82	95	**77**	47
—	—	—	—	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**220**	48
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49
143	140	133	138	123	143	145	146	155	129	160	130	165	129	145	**145**	50
22	25	25	29	13	31	34	28	30	30	25	40	28	32	30	**26**	51
27	26	27	27	26	27	27	27	28	27	27	30	27	29	28	**28**	52
12	16	16	16	15	15	20	20	23	20	18	23	23	25	25	**18**	53
27	33	34	34	39	35	36	36	37	25	33	54	35	28	28	**34**	54
31	33	31	31	29	33	40	31	35	33	33	35	37	35	35	**32**	55
30	—	—	—	22	—	25	—	—	29	—	—	—	—	—	**24**	56
1535	1500	1525	1200	1600	1365	1600	1560	1500	1475	1425	1000	1450	1550	1400	**1745**	57
1300	1300	1225	900	1350	1135	1350	1350	1150	1205	1225	750	1250	1300	1200	**1455**	58
1250	1025	—	800	1300	—	1250	1250	875	1110	1050	—	1200	1300	975	**1340**	59
985	1000	1015	—	975	1060	1100	—	—	1095	—	—	1040	—	—	**1025**	60
—	—	520	—	455	520	500	—	—	575	—	—	515	—	—	**516**	61
709	780	774	938	758	837	745	—	—	933	—	—	745	—	—	**818**	62
655	750	820	885	810	837	726	—	—	865	—	—	770	—	—	**789**	63

[1] Angående prisrabatt å smör se Soc. Medd. årg. 1940, sid. 485.

Tab. 5. Levnadskostnadsindex med år 1935 som bas.

	Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.
1935	100	100	100	100	100	100	**100**
1936 1 jan.	103	100	101	100	98	100	**101**
1 april	104	99	102	101	95	100	**101**
1 juli	104	99	101	101	95	100	**101**
1 okt.	103	99	102	101	95	100	**101**
1937 1 jan.	104	99	102	102	95	100	**101**
1 april	106	98	104	104	95	101	**103**
1 juli	107	98	108	107	95	102	**104**
1 okt.	110	98	112	108	104	102	**105**
1938 1 jan.	111	98	113	109	104	103	**106**
1 april	110	99	112	109	104	103	**106**
1938 1 juli	111	99	111	108	104	103	**106**
1 okt.	113	99	108	108	107	103	**107**
1939 1 jan.	113	99	108	108	107	104	**107**
1 april	113	100	108	108	110	104	**108**
1 juli	114	100	107	109	110	105	**108**
1 okt.	117	100	114	110	105	106	**109**
1940 1 jan.	120	100	120	118	105	112	**114**
1 april	127	100	138	125	118	114	**119**
1 juli	133	100	146	132	118	119	**124**
1 okt.	134	100	152	140	124	121	**126**

mellan 14 % för damstrumpor av konstsilke och 64 % för skjortor. Skor ha fördyrats med i genomsnitt 41 %.

Skatter. Skatteberäkningarna verkställas två gånger årligen, varvid omräkning av kommunalskatten äger rum den 1 april samt av krono- och landstingsskatterna den 1 oktober (se härom Soc. Medd. årg. 1939, sid. 646). Resultatet av nu företagen omräkning har blivit en höjning av skatteindex från 118 till 124 (1935 =100), vilket i huvudsak beror på den av årets lagtima riksdag beslutade höjningen av den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten.

Övriga utgifter. Beräkningarna grunda sig i huvudsak på priser under senare delen av kvartalets sista månad. Den nu avslutade undersökningen visar, att prisnivån ytterligare stigit något sedan förra kvartalet till följd av prisförhöjningar å bland annat diverse inventarier samt rengöringsmedel och tvätt. Indextalet för posten »övriga utgifter» visade sålunda uppgång från 119 till 121 (1935 = 100). I tab. 3 meddelas indextal för de olika grupperna inom ovannämnda post.

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Beträffande tillvägagångssättet vid indexberäkningarna hänvisas till den redogörelse härför, som återfinnes i Soc. Medd. årg. 1939, sid. 643 o. f.

Resultatet av den nu senast utförda beräkningen, avseende prisläget omkring den 1 oktober 1940, redovisas i tab. 4 och 5.

Betraktar man förändringarna av samtliga levnadskostnader under det nu gångna kvartalet, finner man enligt tab. 5, att levnadskostnadsindex med 1935 som basår stigit med två enheter, från 124 till 126. Anknytes denna serie till den äldre med juli 1914 som bas (tab. 4) befinnes, att indextalet sedan förra beräkningstillfället stigit med fyra enheter från 193 till 197.

Ser man vidare på de i beräkningarna ingående huvudposterna, framgår av tab. 5, som delvis tidigare nämnts, att livsmedelsposten stigit med en enhet, posterna bränsle och lyse samt skatter med vardera sex enheter, beklädnadsposten med åtta samt posten »övriga utgifter» med två enheter.

Diagrammet å sid. 711 belyser ytterligare prisnivåns förändringar sedan 1935.

Parti- och minutpriser. En jämförelse mellan parti- och minutprisernas utveckling lämnas i efterföljande tab. 6. De här meddelade månadsindextalen i kommerskollegii och finanstidningens serier ha daterats i överensstämmelse med socialstyrelsens indextal, varför alltså de som t. ex. 1 oktober, 1 juni o. s. v. rubricerade indextalen grunda sig på prismaterial från föregående september resp. maj månader o. s. v.

Tab. 6. Indextal för levnadskostnader och partipriser i Sverige (år 1935 = 100).

	Socialstyrelsens index		Kommerskollegii partiprisindex											Finanstidningens partiprisindex (1914 = 100)
	Samtl. levnadskostnader	Livsmedel, bränsle o. lyse	Samtliga varor	Konsumtionsvaror	Ej el. oväsentl. bearb. varor	Väsentligt bearb. varor	Animaliska livsmedel	Vegetabiliska livsmedel	Bränsle	Gruv-, metall- o. maskinind. v.	Hudar och lädervaror	Kautschuk o. kautschukvaror	Spånadsämnen o. textilvaror	
1935 . . .	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	111
1936 . . .	101	104	102	101	104	101	104	101	104	101	106	101	102	116
1937 . . .	104	108	114	106	120	108	108	107	129	127	118	107	109	139
1938 . . .	106	111	111	106	114	107	114	104	119	118	108	88	102	128
1939 . . .	109	115	115	109	121	108	120	105	138	124	114	79	104	133
1 okt. 1939	109	116	118	110	126	109	123	107	165	128	117	78	105	143
1 juni 1940	·	134	142	131	151	131	133	131	179	155	140	95	139	167
1 juli »	124	134	143	133	152	133	134	134	179	156	140	98	139	167
1 aug. »	·	135	146	134	157	133	137	134	222	157	139	97	140	167
1 sept. »	·	134	146	135	158	136	138	133	235	157	139	97	145	171
1 okt. »	126	136	148	136	160	136	144	132	235	158	139	96	146	173

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709 och 1938, sid. 127). Indextalen, vilka grunda sig på uppgifter för 15 orter, avse den vecka, i vilken den 15:e ingår. Generalindextalen för september 1940 ävensom för närmast föregående månad och för september åren 1937—1939 framgå av nedanstående uppställning.

Sept. 1931	Sept. 1937	Sept. 1938	Sept. 1939	Aug. 1940	Sept. 1940
100	105·4	105·6	108·4	124·7	126·2

Arbetsmarknaden.

Översikt utarbetad inom socialstyrelsen och arbetsmarknadskommissionen.

Lönesumman inom industri och handel m. m. under tredje kvartalet 1940.

För den mellersta av varje kvartals tre månader efterfrågas på socialstyrelsens rapportkort angående ställningen på arbetsmarknaden, utom antalet sysselsatta arbetare och övriga sysselsatta, den till arbetare utbetalda lönesumman vid sista avlöningstillfället i månaden och lönesumman för hela månaden till övrig personal. På grundval av sådana uppgifter för maj och augusti 1940 samt uppgifter om den till arbetare utbetalda lönesumman för första avlöningsperioden i september 1939 ha i tabellen å följande sida indextal beräknats, vilka visa lönesummans förändringar från andra till tredje kvartalet 1940 och beträffande lönesumman till arbetarna även förändringarna från tredje kvartalet 1939 till tredje kvartalet 1940. För att möjliggöra jämförelser mellan sysselsättningsvolym och lönesumma ha i tabellen dessutom anförts indextal över antalet sysselsatta arbetare och övriga sysselsatta.

Indextalen för samtliga näringsgrenar sammanslagna visa från slutet av maj till slutet av augusti 1940 en ökning av antalet sysselsatta arbetare med 0·5 % och en ökning av den till arbetare utbetalda lönesumman med 4·1 %. För enbart den egentliga industrin sjönk arbetarantalet med 0·5 %, medan lönesumman steg med 3·0 %. Beträffande den övriga personalen visa indextalen för samtliga näringsgrenar tillhopa oförändrat antal sysselsatta personer men en ökning av lönesumman med 1·5 %. Från andra till tredje kvartalet har alltså skett en förskjutning i förhållandet mellan lönesumma och antalet sysselsatta på c:a 3 %. Denna förskjutning är väsentligen en verkan av den löneförhöjning enligt det s. k. ramavtalets bestämmelser, som vid månadsskiftet juli/augusti ägde rum till följd av levnadskostnadsindextalets ökning. För huvudparten av de arbetstagare, som materialet omfattar, torde indexlöneregelring enligt ramavtalets bestämmelser gälla. Enligt dessa bestämmelser höjdes lönerna i maj med 3·36 % av 1938 års löner och i augusti med ytterligare 2·94 %. Indexlöneregleringen har således medfört en ökning av lönerna i slutet av augusti 1940 i jämförelse med 1938 års löner med c:a 6 %.

Enligt indextalen i tabellens senare avdelning var för hela materialet antalet sysselsatta arbetare i slutet av augusti 1940 10·4 % mindre än vid motsvarande tidpunkt i fjol (början av september 1939). Den utbetalda löne-

Näringsgrenar	7 385 företag med uppgifter för såväl 2:a kv. 1940 som 3:e kv. 1940							2 522 företag med uppgifter för såväl 3:e kv. 1939 som 3:e kv. 1940		
	Augusti 1940		Indextal för augusti 1940[1]: (maj 1940 = 100)					Aug. 1940	Indextal f. aug. 1940[1] (sept. 1939 = 100)	
			Arbetare		Övriga		S:a arb. och övr.			
	Arbetare	Övriga	Antal	Lönesumma	Antal	Lönesumma		Arbetare	Antal arbetare	Till arb. utbet. lönesumma
Malmbrytning o. metallind.	**115 905**	**22 183**	**101·7**	**104·3**	**100·7**	**101·4**	**101·6**	**99 014**	**96·8**	**108·7**
Gruvor o. anrikningsverk	5 289	407	115·5	125·1	103·3	110·6	114·5	4 388	103·8	121·8
Järn-, stål- o. kopparverk	17 229	2 228	100·1	100·4	101·4	102·7	100·3	12 497	93·4	95·1
Järn- o. stålmanufaktur	15 768	2 054	100·9	103·3	100·8	104·6	100·9	12 500	90·8	98·2
Mekaniska verkstäder	53 229	11 024	102·0	104·8	101·3	100·7	101·9	41 290	100·9	113·9
Skeppsvarv	6 000	800	99·6	100·6	97·0	99·8	99·3	9 184	98·1	115·7
Elektriska verkstäder	12 624	4 552	103·5	105·1	100·2	100·9	102·6	14 887	98·7	112·8
Annan metallindustri	5 766	1 118	94·2	98·8	97·6	98·8	94·8	4 268	76·6	84·4
Jord- o. stenindustri	**12 576**	**1 168**	**104·9**	**105·9**	**99·5**	**103·5**	**104·5**	**11 193**	**68·2**	**76·6**
Kolgruvor	866	40	107·4	110·4	·	106·9	107·2	866	109·5	132·1
Torvindustri	596	23	78·6	81·4	·	89·8	79·2	262	120·7	160·1
Stenbrott o. stenhuggerier	1 751	155	99·1	96·7	92·8	96·8	98·6	1 820	64·5	74·9
Cementfabriker, kalkbruk	2 754	339	100·1	101·2	101·8	108·1	100·3	2 331	68·7	76·3
Tegelbruk	2 451	179	117·6	125·3	105·3	104·8	116·6	2 224	58·5	67·6
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	2 190	262	97·6	94·5	91·6	95·2	97·0	1 811	64·4	74·2
Glasbruk	1 968	170	125·1	121·6	109·7	117·0	123·7	1 879	72·7	72·6
Träindustri	**21 409**	**1 999**	**107·4**	**120·0**	**104·1**	**106·2**	**107·1**	**15 835**	**81·0**	**89·4**
Sågverk o. hyvlerier	10 975	766	100·7	117·6	102·5	103·1	100·8	8 400	80·4	91·8
Snickeri- o. möbelfabriker	8 866	1 033	118·2	128·0	106·5	104·9	116·9	6 437	80·8	85·4
Annan trävaruindustri	1 568	200	102·0	98·5	98·0	123·1	101·6	998	88·6	96·4
Pappers- o. grafisk ind.	**29 049**	**6 102**	**96·0**	**98·9**	**101·4**	**100·0**	**96·9**	**23 001**	**67·9**	**73·7**
Pappersmassefabriker	9 205	1 168	92·0	94·0	96·0	100·0	92·4	8 064	59·9	64·3
Pappersbruk o. pappfabr.	8 292	1 110	96·2	92·3	102·2	96·1	96·9	7 250	61·8	60·8
Annan pappersindustri	3 506	448	97·5	107·2	100·7	99·9	97·8	2 588	82·7	92·8
Grafisk industri	8 046	3 376	100·0	106·8	103·3	101·3	100·9	5 099	91·8	103·4
Livsmedelsindustri	**26 801**	**7 235**	**103·5**	**104·4**	**100·4**	**100·7**	**102·8**	**20 935**	**96·1**	**106·3**
Kvarnar	1 378	357	97·0	97·9	99·2	100·8	97·5	1 268	95·6	94·8
Bagerier	4 557	1 084	97·8	97·3	104·6	103·2	99·1	2 713	109·5	122·9
Råsockerbruk o. raffinad.	4 356	492	113·1	116·0	102·3	97·2	111·9	4 323	101·3	115·7
Choklad- o. karamellfabr.	4 010	859	110·8	108·8	102·1	96·7	109·2	3 685	90·6	103·6
Bryggerier o. läskedrycksf.	4 862	1 072	100·6	99·3	103·2	102·3	101·0	3 546	94·3	98·7
Tobaksfabriker	1 835	181	90·8	96·8	89·2	101·4	90·7	1 835	87·5	97·4
Slakterier o. konservfabr.	3 802	1 378	113·9	117·0	100·2	105·3	109·9	2 623	102·1	119·1
Annan livsmedelsindustri	2 001	1 812	93·1	96·2	96·7	99·0	94·8	942	77·0	81·4
Textil- o. beklädnadsind.	**58 825**	**6 979**	**97·2**	**101·0**	**100·3**	**101·4**	**97·5**	**54 678**	**99·0**	**109·1**
Bomullsindustri	13 248	1 043	99·8	102·1	99·8	102·1	99·8	14 410	100·0	115·6
Jute- och linneindustri	2 977	206	98·9	95·2	100·0	101·4	99·0	2 820	98·1	110·9
Ylleindustri	10 168	1 034	97·4	105·5	102·5	101·6	97·9	10 602	107·3	118·4
Trikåfabriker	8 035	890	92·4	98·1	98·2	97·9	92·9	6 068	93·3	100·7
Skrädderier o. sömnadsfabr.	19 400	2 839	97·9	102·0	99·9	102·2	98·2	17 155	98·2	104·2
Annan hithörande industri	4 997	967	94·0	93·7	102·1	102·0	95·2	3 623	89·1	98·1
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	**18 829**	**2 707**	**90·8**	**95·5**	**95·2**	**101·3**	**91·3**	**16 872**	**95·9**	**107·2**
Garverier	2 182	240	94·1	92·6	102·6	101·7	94·8	1 736	117·2	128·7
Skofabriker	8 721	888	98·3	106·8	85·7	100·5	97·0	7 680	99·1	110·8
Gummivarufabriker	5 151	975	76·2	78·9	99·3	102·2	79·1	5 003	86·0	96·1
Annan hithörande industri	2 775	604	99·3	104·3	102·2	100·9	99·8	2 453	96·7	106·8
Kemisk-teknisk industri	**10 243**	**3 278**	**86·1**	**92·3**	**100·6**	**101·8**	**89·2**	**8 636**	**81·3**	**93·8**
Färg-, olje- o. parfymfabr.	2 636	1 703	87·0	85·6	99·7	96·7	91·6	2 153	84·9	93·7
Sprängämnesfabriker	2 378	231	109·8	114·3	102·2	111·9	109·1	2 374	141·3	155·5
Tändsticksfabriker	826	213	37·3	40·2	110·4	112·0	43·2	826	32·8	35·0
Annan kemisk-tekn. ind.	4 403	1 131	98·0	102·9	99·9	105·7	98·4	3 283	84·3	91·0
Samtliga industrigrupper	**293 637**	**51 651**	**99·5**	**103·0**	**100·5**	**101·4**	**99·6**	**250 164**	**90·2**	**100·2**
Byggnadsverksamhet	13 711	1 698	99·9	97·2	96·8	100·7	99·5	7 705	60·9	61·8
Statl. verk o. byggnadsarb.	32 355	6 455	113·9	113·3	101·4	106·8	111·6	12 824	141·7	145·0
Komm. verk o. byggn.-arb.	15 508	3 531	96·6	112·5	102·6	104·0	97·6	7 982	81·5	84·4
Handel o. varulager	6 193	22 382	96·5	100·4	99·5	100·8	98·8	2 629	78·6	92·1
Samfärdsel	4 856	938	103·7	89·7	97·1	104·2	102·6	2 377	52·4	70·9
Banker	—	4 491	—	—	97·0	99·4	97·0	—	—	—
Försäkringsföretag	—	4 077	—	—	98·2	97·4	98·2	—	—	—
Samtliga näringsgrenar	**366 260**	**95 223**	**100·5**	**104·1**	**100·0**	**101·5**	**100·4**	**283 681**	**89·6**	**98·5**

[1] Indextal för mindre än 50 personer (under augusti) ha ej beräknats. Indextal, som avse minst 50 men ej 100 personer, äro tryckta med medievalstil.

summan hade sjunkit med 1·5 %. För enbart den egentliga industrin sjönk arbetarantalet med 9·8 %, men lönesumman steg med 0·2 %. Förskjutningen på 9 à 10 % är det sammanlagda resultatet av den lönehöjning enligt nya avtal omkring årsskiftet, som kan uppskattas till c:a 3 %, och höjningarna enligt index i maj och augusti. I förhållandet mellan lönesumma och antal sysselsatta framträda inom de särskilda grupperna vissa olikheter, vilka huvudsakligen återspegla förekomsten av övertidsarbete eller korttidsarbete. I en del fall torde även i någon mån ha inverkat en förskjutning från manlig till kvinnlig arbetskraft. På övertidsarbete tyda siffrorna för gruvor och anrikningsverk, skeppsvarv, elektriska verkstäder, kolgruvor, slakterier och sprängämnesfabriker. Korttidsarbetets verkan på lönesumman framträder inom vissa delar av jord- och stenindustrin, träindustrin och pappersindustrin.

Förändringarna i den till arbetarna utbetalda lönesumman alltsedan första kvartalet 1935 framgå av nedanstående indextal, vilka beräknats med första kvartalet 1935 såsom fast basperiod (den första period, för vilken här ifrågavarande uppgifter finnas). Indextalen ha uträknats på grundval av samma slags indextal, som i tabellen beräknats för lönesumman under augusti 1940 i jämförelse med lönesumman under maj 1940.

År	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
1935	100·0	104·7	111·4	111·7
1936	107·6	114·3	120·3	121·6
1937	119·4	133·3	134·7	133·9
1938	129·4	131·4	137·7	138·3
1939	136·6	145·4	146·6	149·4
1940	139·0	140·9	146·6	—

Den utbetalda lönesumman visar en utomordentligt stark ökning under åren 1935—1939. Om man bortser från en regelbundet återkommande sänkning mellan sista kvartalet varje år och första kvartalet närmast påföljande år, visar sifferserien på ett undantag när (senare delen av 1937) en ständig tillväxt från kvartal till kvartal. I förhållande till denna de senaste årens utveckling av lönesumman beteckna siffrorna för första och andra kvartalen 1940 en påtaglig brytning. Nedgången i lönesumman från sista kvartalet 1939 till första kvartalet 1940 var avsevärt starkare än säsongnormalt. Likaså var ökningen av lönesumman mellan första och andra kvartalen, trots lönehöjning enligt levnadskostnadsindex, långt svagare än normalt. Mellan andra och tredje kvartalen 1940 har lönesumman visserligen ökats, men ökningen berodde till största delen på lönehöjningen enligt levnadskostnadsindex.

Arbetsmarknaden under september 1940.

Utvecklingen på arbetsmarknaden under september bestämdes av i stort sett samma konjunkturförhållanden som under närmast föregående månader och företedde fortfarande icke några större förskjutningar. Återverkningarna på arbetsmarknaden av de hempermitteringar från militärtjänstgöring, som i betydande utsträckning ägt rum under sensommaren, blevo emellertid mera märkbara i september. Bristen på arbetskraft inom jordbruk och skogsbruk samt metallindustri avhjälptes därigenom i viss omfattning. Ehuru inom de för den inhemska marknaden arbetande konsumtionsindustrierna säsonguppgången är svagare i år än under normala förhållanden, torde även här många av de hempermitterade efter hand ha kunnat återinsättas i sina förutvarande anställningar. Inom andra verksamhetsområden, särskilt exportindustrierna samt byggnadsverksamheten och därmed sammanhängande materialindustrier, ha de hempermitterade däremot ej kunnat återanställas utan i stor utsträckning blivit arbetslösa.

De statistiska serier, som belysa arbetsmarknadens utveckling, uppvisa som en följd av bl. a. de omfattande hempermitteringarna från militärtjänstgöring såväl ökat antal sysselsatta som ökat antal arbetslösa under september.

Enligt socialstyrelsens sysselsättningsstatistik föreligger sålunda i september jämfört med föregående månad en ökning av antalet sysselsatta arbetare inom industri, byggnadsverksamhet, handel o. dyl. med nära 3 % och av annan personal med omkring 2 ½ %. Denna ökning är med avseende på vissa verksamhetsgrenar en följd av en sedvanlig säsonguppgång under hösten men torde även sammanhänga med återanställning av tidigare i militärtjänst inkallad personal. Det är dock att märka, att sysselsättningsstatistiken icke ger uttryck för den minskning av sysselsättningsvolymen, som i betydande utsträckning torde ha ägt rum inom vissa verksamhetsområden genom tillämpandé av korttidsarbete. Den på grundval av samma uppgiftsmaterial som sysselsättningsstatistiken beräknade konjunktursiffran för arbetstillgången visar emellertid en fortsatt, om också obetydlig nedgång från 3·38 i augusti till 3·36 i september.

Till arbetsmarknadskommissionen rapporterade uppgifter om anställande och entledigande av arbetskraft ge vid handen, att de mera betydande förändringar av detta slag, vilka skola meddelas kommissionen, förekommo inom de egentliga industrigrenarna i mindre omfattning under september än under augusti, samt att därvid även överskottet av entledigade arbetare i förhållande till antalet nyanställda var mindre i september än i augusti.

Enligt rapporterna från de offentliga arbetsförmedlingarna hade under september siffran för antalet arbetssökande stigit med c:a 10 % sedan föregående månad, under det att platstillgången ökat med 2 % och de tillsatta platsernas antal med 6 %. Arbetsförmedlingarna tillsatte under månaden inemot 43 000

platser. Genomsnittliga antalet ansökningar på 100 lediga platser steg från 154 i augusti till 166 i september. Relationstalet för gruppen industri och hantverk steg därvid från 341 till 408, alltså en icke obetydlig försämring, även om för vissa grenar rapporterades ökad sysselsättning.

De senast tillgängliga uppgifterna om arbetslösheten inom fackförbunden, som emellertid avse månadsskiftet augusti/september, utvisade en arbetslöshet om 9 % bland medlemmarna inom samtliga rapporterande förbund (exkl. skogs- och flottningsarbetareförbundet) eller exakt samma siffra som en månad tidigare.[1] Antalet till arbetsmarknadskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa, varom uppgifter däremot föreligga intill utgången av september månad, utgjorde inalles 12 243, vilket innebär en ökning med 1 882.

En jämförelse med motsvarande tid föregående år utvisar en nedgång av antalet sysselsatta arbetare inom industri, byggnadsverksamhet, handel o. dyl. med omkring 10 % (vartill kommer minskningen av sysselsättningsvolymen till följd av korttidsarbete). Antalet arbetssökande på 100 lediga platser var under september i år 42 enheter högre än under samma månad i fjol, arbetslösheten inom fackförbunden nära dubbelt så hög och antalet hjälpsökande arbetslösa (med hänsyn tagen till redovisningens omläggning) 46 % högre.

Med avseende på läget inom de olika produktionsområdena var för jordbrukets vidkommande efterfrågan på tillfällig arbetskraft större under september månad än under augusti på grund av att skördearbetet försenats. Någon direkt brist på arbetskraft har icke förelegat, utan behovet torde i allmänhet ha blivit fyllt. Detta gäller jämväl de fasta platserna till höstflyttningen. Inemot månadsskiftet började efterfrågan på betupptagare göra sig gällande. Till följd av väderleksförhållandena har betupptagningen i år försvårats och givit mindre ackordsförtjänst, vilket medfört att arbetskraftbehovet varit svårt att fylla. Inom skogsbruket var efterfrågan på arbetskraft för olika ändamål även under september betydligt större än tillgången, ehuru behovet ej hade samma omfattning som under sommarmånaderna.

Inom de industriella verksamhetsgrenarna var läget fortfarande gynnsammast vid gruvor och metallindustri. Grupperna gruvor och anrikningsverk, mekaniska verkstäder, skeppsvarv och elektriska verkstäder hade ett avsevärt större antal sysselsatta arbetare i september i år än vid motsvarande tidpunkt föregående år. Antalet nyanställda arbetare vid mekaniska verkstäder och skeppsvarv översteg i september liksom under föregående månad icke obetydligt antalet entledigade, och bristen på kvalificerade specialarbetare var inom hithörande industrier alltjämt kännbar, ehuru något mindre framträdande än tidigare. Högkonjunkturen inom ifrågavarande produktionsområden sammanhänger med beställningarna för försvarsberedskapen men även med tillverkningen av gengasaggregat och elektrifieringsarbetena på landsbygden. Vid järnverk och stålmanufaktur

[1] Fackförbundens redovisning av antalet arbetslösa medlemmar torde för närvarande ge något för höga tal, då personer, som varit befriade från avgiftsskyldighet av annan orsak än arbetslöshet, t. ex. inkallelse till militärtjänstgöring, i vissa fall icke ha frånräknats i de lämnade uppgifterna.

var däremot läget sämre än föregående år. Även gjuterier och verkstäder med nära anslutning till byggnadsverksamheten samt verkstäder, som tillverka redskap och maskiner för bl. a. jordbruksändamål, rapporterade driftsinskränkningar. De förekommande permitteringarna vid ifrågavarande företag träffade givetvis i första hand den mindre yrkesvana personalen.

Inom exportindustrierna som helhet var situationen i det närmaste oförändrad, även om utvecklingen inom skilda branscher varit något olika. Läget för sågverksarbetarna hade något försämrats. Vid trähusfabrikerna ökades arbetsstyrkan betydligt även under september, varjämte övertids- och skiftarbete förekom på en del arbetsplatser. Vid möbelfabrikerna förmärktes ett temporärt uppsving för den inhemska marknadens behov inför det nya hyresåret. Inom pappers- och massaindustrierna hade en del fabriker återanställt personal, under det att andra nödgats företaga entlediganden. Vid glasbruken hade driften återupptagits på vissa håll, varigenom arbetstillfällen beretts för något hundratal arbetare. Även en del tidigare permitterade tändsticksarbetare hade fått återgå till arbetet.

Inom de för hemmamarknaden arbetande konsumtionsindustrierna syntes den sedvanliga säsonguppgången under hösten i vissa fall ha dämpats till följd av ransoneringar och råvarubrist. Vid några spisbrödsfabriker hade arbetsstyrkan ökats, men vid bagerierna uppgivas permitteringar i viss omfattning ha förekommit till följd av brödransoneringen. Vad sockerindustrin beträffar, hade arbetet inom raffinaderierna avslutats för året, under det att råsockerfabrikerna företagit nyanställningar för den stundande sockerkampanjen, som pågår till årets slut. Choklad- och karamellfabrikerna företogo de sedvanliga säsongmässiga nyanställningarna, vilka i huvudsak berörde kvinnlig personal. Inom textilindustrin tillämpades, särskilt vid trikåfabrikerna, korttidsarbete i allt större utsträckning, väsentligen som en följd av råvarubristen. Skrädderier och sömnadsfabriker, pälsvarufabriker samt skofabriker erbjödo en säsongmässig ökning av arbetstillfällena. Vid gummivarufabrikerna hade på vissa arbetsplatser tidigare driftsnedläggelser i samband med arbetarnas semester upphört, medan enligt uppgifter från ett par andra arbetsplatser permitteringar sägas ha förekommit på grund av råvarubrist.

Inom byggnadsämnesindustrierna hade den i år försvagade säsonguppgången redan under augusti efterföljts av en nedgång, som fortsatte under september. Sysselsättningen inom byggnads- och anläggningsfacken var omkring 40 % lägre än vid samma tid i fjol. Enligt arbetsmarknadskommissionens uppgifter om nyanställningar och entlediganden, som beträffande dessa fack huvudsakligen avse anläggningsarbetare, hade de tidigare under sommaren jämförelsevis rikliga arbetstillfällena inom anläggningsfacken börjat minska. Det må vidare nämnas, att byggnads- och anläggningsarbetarna utgjorde omkring en fjärdedel av hela antalet hjälpsökande arbetslösa och omkring en tredjedel av de under september nyanmälda.

Sjömansförmedlingen hade att uppvisa ett med hänsyn till årstiden och rådande krigsrisker relativt gott förmedlingsresultat. På grund av de kritiska förhållandena ha fartygsbefälhavarna ogärna velat anställa nybörjare, i syn-

nerhet som befaret manskap funnits att tillgå. Ett visst överskott på arbetskraft av olika kategorier föreligger icke minst beträffande kvinnlig intendenturpersonal, sedan skärgårdstrafiken minskat. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 2 572 påmönstringar och 2 063 avmönstringar mot 4 976 påmönstringar och 6 409 avmönstringar i fjol.

Den inträdda försämringen inom gruppen handel och samfärdsel för bl. a. kontorister och lagerarbetare torde delvis höra samman med svårigheterna för varudistributionen. Särskilt kännbar var arbetslösheten bland chaufförer, vilka dock i viss utsträckning beretts möjligheter att genomgå gengaskurser. Inom restaurangfacket förekommo alltjämt omfattande driftsinskränkningar, och de beställningar, som ingingo till arbetsförmedlingarna, avsågo mestadels korttidsanställningar för kökspersonal. Inom gruppen sjukvård och hygien var efterfrågan på sjukvårdsbiträden och barnsköterskor mindre än tidigare, vilket hade till följd, att arbetskraften i brist på sysselsättningsmöjligheter inom det egna facket sökte sig över till andra arbetsområden, främst det husliga. De tidigare svårigheterna att erhålla hembiträden lättades härigenom, liksom ock genom rekrytering av ledigbliven arbetskraft från hotell och pensionat.

I olika delar av landet hade slutligen genom arbetsförmedlingarna omfattande utplaceringar i frivillig luftbevakningstjänst och värnpliktstjänst ägt rum.

Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet under september 1940.

Arbetsförmedlingsverksamheten. För att skapa ökade möjligheter att frigöra för olika näringsgrenar viktig arbetskraft ävensom för att förhindra en avsevärd ökning av arbetslösheten i samband med hempermittering och hemförlovning av värnpliktiga ha vissa åtgärder vidtagits. Sålunda har överbefälhavaren över rikets försvarskrafter i samråd med arbetsmarknadskommissionen utfärdat en instruktion för samarbete mellan de militära myndigheterna å ena sidan samt länsarbetsnämnderna och den offentliga arbetsförmedlingen å den andra för att möjliggöra ett ianspråktagande för viss militär tjänstgöring främst av sådana värnpliktiga, vilka framställa önskemål därom eller vilka eljest äro mest umbärliga på arbetsmarknaden. Instruktionen har avseende endast å sådan militär tjänstgöring, som icke hänför sig till krigsorganiserade förband o. dyl. eller syftar till utbildning för tjänsten i fält. Den avser sålunda närmast vakt- och handräckningstjänst, förrådstjänst, materialvård, reparationstjänst, expeditionstjänst o. s. v.

I anslutning till instruktionen har arbetsmarknadskommissionen meddelat länsarbetsnämnderna ytterligare kompletterande föreskrifter och anvisningar i här avsett syfte. Det åligger sålunda länsarbetsnämnderna att i samband med mera omfattande hemförlovningar eller hempermitteringar lämna vederbörän-

de militära myndigheter erforderliga uppgifter om vilka värnpliktiga som med minsta olägenhet ur arbetsmarknadssynpunkt kunna kvarbliva i tjänstgöring och vilka som ur samma synpunkt främst böra hemförlovas eller hempermitteras. Behörig hänsyn skall därvid tagas till inom respektive län förekommande näringsgrenars och särskilda företags behov av arbetskraft under olika tider av året. Arbetslösa icke inkallade värnpliktiga kunna även anmäla sig till frivillig värnpliktstjänstgöring genom arbetsförmedlingsorganen, varigenom värnpliktiga, vilka fullgöra sådan tjänstgöring, som avses i instruktionen och vilka äro behövliga för näringslivet, kunna avlösas från militärtjänsten.

Beträffande den frivilliga värnpliktstjänstgöringen ha ytterligare bestämmelser utfärdats av överbefälhavaren gående ut på att värnpliktiga äga kvarstå eller återinträda i militärtjänst oavsett om personalbehovet för förekommande bevakningsuppgifter, förråds- och reparationstjänst därigenom skulle överskridas. Värnpliktig, som anmäler sig till frivillig värnpliktstjänstgöring, måste förbinda sig att fullgöra sammanhängande tjänst om minst 6 veckor.

Vid de offentliga arbetsförmedlingarna tillsattes under månaden 24 101 manliga och 18 730 kvinnliga platser. Förmedlingsverksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna samt inom olika yrkesgrupper belyses i tab. 1—4 i tabellavdelningen.

Till belysande av samarbetet mellan arbetsförmedlingsorganen inom skilda delar av landet må nämnas, att i samverkan mellan olika kontor och ombud under september 3 213 platser tillsattes, av vilka 2 499 manliga och 714 kvinnliga. Denna siffra översteg föregående månads med cirka 200. Genom denna interlokala förmedlingsverksamhet erhöllo 1 719 personer (1 324 manliga och 395 kvinnliga) arbetsanställning i annat län än det, inom vilket ansökan om arbete ingivits.

Hjälpverksamheten för arbetslösa. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid september månads utgång till 12 243, vilket i jämförelse med föregående månad innebär en ökning med 1 882, eller 18·2 %. Den ökade anmälningsfrekvensen har påkallat en viss utvidgning av hjälpåtgärderna under månaden. Sålunda har en ökning i antalet nyhänvisningar till statligt beredskapsarbete ägt rum, varjämte storstäderna beviljats rätt att disponera ett ökat antal understödsrum. Den möjlighet, vilken numera står arbetslöshetskommittéerna till buds att kunna genom utlämnande av dagunderstöd utan iakttagande av eljest gällande karensbestämmelser snabbt bispringa dem, som efter hempermittering eller hemförlovning från militärtjänst ej lyckats erhålla arbete, har under månaden ännu icke behövt i någon större utsträckning tagas i anspråk. En del sådana personer ha kunnat beredas sysselsättning vid beredskapsarbeten. Alltjämt föreligger endast ett fåtal ansökningar från kommunerna om sysselsättning av arbetslösa kontorister vid arkivarbeten. På därom gjorda framställningar har kommis-

sionen fortfarande medgivit dagunderstöd eller bidrag till inackorderingskostnader åt arbetslösa för deltagande i beredskapskurser.

Av hela antalet hjälpsökande vid september månads utgång åtnjöto 9 019 (73·7 %) hjälp från stat och kommun. Av dessa hjälptes 6 398 (70·9 %) med statsmedel. En summarisk redogörelse för den av kommissionen bedrivna hjälpverksamheten under september månad lämnas i det följande. Om icke annat anmärkts, avse sifferuppgifterna förhållandet vid septembers månads utgång. Närmare uppgifter om antalet hjälpta i olika hjälpformer och inom olika län samt en översikt av hjälpverksamhetens omfattning under tiden augusti 1939—september 1940 lämnas i tabellavdelningen.

Arbetslinjen. Arbeten för arbetslösa bedrevos under månaden dels i form av statliga och kommunala beredskapsarbeten, dels i form av statliga arkivarbeten och statskommunala reservarbeten. I statliga beredskapsarbeten sysselsattes vid 44 arbetsplatser i kommissionens regi 1 458 arbetslösa och vid 35 arbetsplatser i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi 1 059 arbetslösa. Vid kommunala beredskapsarbeten sysselsattes 255 arbetslösa. Vid 31 arkivarbetsplatser sysselsattes 122 arbetslösa, tillhörande tekniska och merkantila yrken, och vid statskommunala reservarbeten 181 arbetslösa, antingen familjeförsörjare eller ungkarlar över 50 år. Statskommunala reservarbeten bedrevos av 4 städer, 7 landskommuner och 2 vägdistrikt.

Förutom hänvisade arbetslösa sysselsattes vid beredskapsarbeten och statskommunala reservarbeten även specialarbetare, vilka icke voro anmälda som hjälpsökande och sålunda icke ingå i arbetslöshetskommittéernas månadsrapporter.

Understödslinjen. Dagunderstöd utgick i städerna Stockholm, Malmö, Göteborg, Lysekil och Mölndal samt i Solna (Sthlm), Malmöns (Göteb.), Eda (Värml.), Glava (Värml.), Alnö (Vrnl.), Gudmundrå (Vrnl.), Högsjö (Vrnl.) och Sköns (Vrnl.) landskommuner. För september månad ha kommittéerna i Stockholm, Malmö, Göteborg, Eda, Alnö och Skön även beviljats tillstånd att bedriva hyreshjälpverksamhet med bidrag av statsmedel.

Understöd till kursdeltagare, frivillig arbetstjänst (utbildningshjälp). Kursverksamhet för arbetslösa bedrevs under månaden endast i form av beredskapskurser, för vilka redogörelse lämnas i det följande. Av eleverna voro 595 anmälda som hjälpsökande och åtnjöto dagunderstöd eller bidrag till internatkostnaderna. Frivillig arbetstjänst, avseende teoretisk och praktisk yrkesutbildning, bedrevs under månaden vid Vännäs yrkesskola. Antalet arbetselever uppgick till 34.

Utbildningsärenden. Vid månadens utgång voro beredskapskurser för omskolning och utbildning av tempoarbetare för verkstadsindustrin anordnade med bidrag av statsmedel, dels av arbetslöshetskommittéerna i Stockholm, Växjö och Göteborg, dels vid verkstadsskolor för arbetslös ungdom i Lysekil, Mölndal, Uddevalla, Arvika, Köja, Sandö, Sundsvall och Piteå, dels ock vid kommunala anstalter för yrkesundervisning i Stockholm, Uppsala, Södertälje, Eskilstuna, Göteborg, Lilla Edet, Trollhättan, Vänersborg, Mariestad, Tidaholm

och Malmberget. Under månaden ha vid arbetslöshetskommitténs i Stockholm verkstadsskola påbörjats ytterligare 1 kurs för mekaniker och 2 kurser för svetsare. Hela antalet elever fördelade på olika yrkesavdelningar framgår av följande sammanställning.

Avdelningar för	Antal avdelningar	Antal elever
mekaniker	52	690
finmekaniker	5	69
verktygsskötare	1	7
elektromekaniker	1	19
smeder	4	53
svetsare	4	66
gassvetsare	2	31
Summa	69	935

I de vid Stockholms stads skolor för yrkesundervisning anordnade kurserna ha under första kursperioden, som omfattat tiden $^{3}/_{5}$—$^{7}/_{9}$, varit inskrivna 496 kursdeltagare, därav 42 kvinnliga. Över 100-talet kursdeltagare ha vid månadens utgång med mycket goda vitsord utskrivits efter genomgången kurs. Av dessa hade omkring 40 erhållit anställning vid månadens utgång.

Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission.

Inventering av arbetsobjekt för beredskapsarbeten. Situationen på arbetsmarknaden tenderar nu att bli sådan, att arbetsanskaffning för de arbetslösa blir en allt viktigare uppgift för statsorganen. På olika fronter försiggår utredningsarbete av betydelse för bedömandet av sysselsättningsmöjligheterna i fortsättningen. Industrikommissionens huvuduppgift i detta hänseende är i första hand att undersöka i vilken utsträckning den lediga industriella kapaciteten bör utnyttjas för produktion för försvarsändamål samt för framställning av ersättningsvaror. På andra håll planeras en investering i företag, som på längre sikt äro särskilt angelägna i vårt nuvarande försörjningsläge. Hit kunna exempelvis räknas det stora elektrifieringsprogrammet, vissa investeringar på jordbrukets område, vissa transportutbyggnader m. m.

Man måste emellertid räkna med att de arbeten, som innefattas i dessa under utarbetande varande produktionsplaner, på vissa delar av arbetsmarknaden visa sig otillräckliga för att skapa sysselsättning för friställd arbetskraft eller icke kunna igångsättas i den takt, som skulle krävas med hänsyn till arbetsmarknadsläget. Arbetsmarknadskommissionens uppgift vid arbetsanskaffningen har därför varit att söka få fram ett mera allmänt och mångskiftande sysselsättningsprogram innehållande arbetsobjekt av den arten, att de mycket snart kunde komma till utförande. Avsikten har samtidigt varit att få fram så nyttiga och angelägna arbeten som möjligt. Vid sidan om uppgifter inhämtade från centrala verk och myndigheter har inom kommissionens planläggningsbyrå även verkställts en inventering av kommunala arbetsobjekt. Det stora flertalet städer jämte cirka 300 landskommuner, inom vilka risker kunna anses finnas för en mera omfattande arbetslöshet, ha

sålunda beretts tillfälle lämna uppgifter om sådana kommunala arbetsföretag, som kunna påbörjas före den 1 juli 1941. Genom denna begränsning har vunnits, att de föreslagna arbetena i regel äro på något sätt planerade. Åtskilliga av dem ha redan varit föremål för kommunala beslut och äro så förberedda, att de omedelbart kunna igångsättas.

Genom inventeringens uppläggning underströks för kommunerna, att det här var fråga om nyttiga och angelägna arbeten inom deras ordinarie verksamhet. Uppgifterna skulle sålunda avse tre lika grupper av arbeten. I en första grupp skulle uppgifter lämnas om sådana företag, som kunde beräknas komma i gång med statsbidrag ur särskilda anslag. Det åsyftades därvid exempelvis skolbyggnader, pensionärshem o. dyl., för vilka ordinarie statsbidragsformer redan existera. I en andra grupp skulle sådana företag redovisas, som kunde beräknas komma i gång under förutsättning att kommunerna erhölle rätt att verkställa upplåning. På denna punkt ha kommunerna emellertid ofta anmärkt, att den fördyring av arbetena, som inträtt under senaste året, även gör statsbidrag önskvärda. Slutligen skulle i en tredje grupp anmälas sådana företag, som endast kunde beräknas komma att tagas i anspråk under förutsättning att bidrag beviljades av arbetslöshetsmedel.

De från kommunerna inlämnade förslagen ha inom planläggningsbyrån varit föremål för en preliminär bearbetning. I följande sammanställning meddelas uppgifter om arbetsobjektens art och kostnader.

	Kr.
Husbyggnader	189 018 629
Därav:	
kyrkliga	7 842 131
brandstationer	1 119 400
kommunalhus m. m.	35 882 900
verkstadshus, förrådshus m. m.	1 284 600
skolor	64 938 270
sjukhus m. m.	27 283 920
bostadsförbättringar[1]	118 783
samlingslokaler	2 529 660
pensionärshem	11 320 475
barnrikebostäder, egna hem	2 638 703
» , hyreshus	2 943 000
småstugor	3 425 000
ålderdomshem, vårdhem m. m.	15 599 287
idrottshallar, simbadsanläggn.	11 644 500
mindre badstugor m. m.	448 000
Vatten och avlopp	88 822 768
Därav:	
ledningar	70 475 218
vattenverk	8 259 950
reningsverk	10 087 600
Hamnar och farleder	45 452 105
Därav:	
handelshamnar	7 751 000
fiskehamnar	1 107 500
kajanläggningar	29 017 570
småbåtshamnar och bryggor	1 421 735
strandskoning	2 763 700
div. rensningsarbeten	3 390 600
Vägar och gator	83 988 941
Därav:	
vägar på landsbygden	8 632 886
vägar och gator i städer	59 152 155
trafikanordningar	3 121 200
större brobyggnader	9 125 800
skenfria korsningar	3 158 000
cykelbanor	798 900
Flygfält	17 236 000
Idrottsplatser, skidbackar m. m.	9 528 000
Friluftsbad	4 471 232
Planteringar	3 038 945
Jordarbeten	8 556 830
Därav:	
dikningsföretag	2 195 556
sjösänkningsföretag	2 238 500
grävn. för begravn.-platser	787 851
div. planeringsarbeten	3 334 923
Elektrifiering	3 438 600
Gasverk och gasledningar	144 700
Dammbyggn. och vattenkraft	1 638 640
Diverse	13 961 535
Summa	469 296 925

[1] Egnahemsstyrelsens program för bostadsförbättringar på landsbygden, vilket delgivits kommissionen, slutar på ett belopp av 121 milj. kr.

Sammanställningen avser endast att belysa omfattningen och arten av det förråd av arbeten, som av kommunerna redovisats. Något arbetsanskaffningsprogram i den mening, att företagen skulle ha granskats och uppförts i ett definitivt program för sysselsättningen, erbjuder den sålunda icke. Den preliminära bearbetningen bygger på uppgifter från 89 städer och 190 landskommuner. Totala kostnadssumman på 470 milj. kr. fördelar sig i avrundade tal sålunda, att på Stockholm komma 100 milj. kr., på Göteborg 65 milj. kr., på Malmö 20 milj. kr. och på Norrköping 14 milj. kr. Övriga städer svara för 175 milj. kr., medan landskommunerna endast komma upp till 96 milj. kr.

Konferens rörande värnpliktslånen. Efter Kungl. Maj:ts bemyndigande kallades värnpliktslånenämndernas ledamöter till överläggning i Stockholm den 20 september rörande med tillämpningen av värnpliktslåneförordningen sammanhängande frågor. I sammanträdet, som leddes av arbetsmarknadskommissionens ordförande, deltogo ett 70-tal ledamöter i värnpliktslånenämnderna. Vid sammanträdet närvoro statssekreteraren i försvarsdepartementet samt andra representanter för intresserade myndigheter eller organ.

Kammarrättsutslag rörande familjebidrag. Till kommissionen inkommo under september de första utslagen från kammarrätten i anledning av besvär i fråga om familjebidrag. Av ett av dessa utslag, meddelat den 28 augusti 1940, framgår, att familjebidragsnämnd ej ansetts behörig att föra talan, då fråga är allenast om familjebidrag, som i sin helhet ersättes med statsmedel.

Arbetsmarknadskommissionens kansli. Genom beslut den 18 oktober 1940 har Kungl. Maj:t fastställt ny plan för indelning av arbetsmarknadskommissionens kansli. Detta skall enligt planen vara uppdelat på två avdelningar, kallade första och andra avdelningarna, vilka i sin tur äro uppdelade i byråer och sektioner.

Av första avdelningen skola handläggas huvudsakligen ärenden angående arbetsförmedling samt planläggning och förberedelser för reglering av arbetskraftens användning under krigsförhållanden. Till avdelningen skola höra arbetsförmedlingsbyrån, utredningsbyrån, uppskovsbyrån samt sektionen för värnpliktshjälp.

Av andra avdelningen skola handläggas huvudsakligen frågor angående hjälpverksamhet för arbetslösa samt sådana ärenden om utbildningsverksamhet och om arbeten för bekämpande av arbetslöshet, som tillhöra kommissionens handläggning. Till avdelningen skola höra tekniska byrån, kanslibyrån, socialhjälpsbyrån, planläggningsbyrån samt sektionen för teknisk planläggning av beredskapsarbeten. Av dessa skall emellertid kanslibyrån biträda även inom första avdelningen.

Kungl. Maj:t har samma dag förordnat avdelningschefen i skolöverstyrelsen, undervisningsrådet R. Lundquist att från och med den 19 oktober 1940 tills vidare vara chef för andra avdelningen.

Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden.

A. Arbetsförmedlingsverksamheten.

Tab. 1. Översikt av verksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna under september 1940.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
Stockholms stad .	9 106	3 020	2 749	7 739	6 675	4 682	16 845	9 695	7 431	174
Stockholms län . .	2 019	1 215	854	1 431	1 902	1 119	3 450	3 117	1 973	111
Uppsala län . . .	1 207	908	492	727	584	352	1 934	1 492	844	130
Södermanlands län	1 327	872	609	696	441	289	2 023	1 313	898	154
Östergötlands län .	2 769	2 490	1 804	1 263	1 102	735	4 032	3 592	2 539	112
Norrköping	1 803	786	631	561	273	162	2 364	1 059	793	223
Jönköpings län . .	1 447	859	587	836	573	358	2 283	1 432	945	159
Kronobergs län . .	1 116	341	265	289	250	125	1 405	591	390	238
Norra Kalmar län .	516	265	192	124	120	78	640	385	270	166
Södra Kalmar län .	1 245	619	491	657	366	280	1 902	985	771	193
Gotlands län . . .	219	212	110	166	164	110	385	376	220	102
Blekinge län . . .	1 564	800	526	863	817	555	2 427	1 617	1 081	150
Kristianstads län .	1 553	1 332	753	866	981	510	2 419	2 313	1 263	105
Malmöh. l.: Malmö	3 347	739	729	2 635	1 464	1 165	5 982	2 203	1 894	272
Hälsingborg . .	1 267	402	367	632	322	265	1 899	724	632	262
Länet i övrigt .	2 638	2 120	1 695	1 220	932	650	3 858	3 052	2 345	126
Hallands län . . .	1 106	446	312	876	288	181	1 982	734	493	270
Göteborgs stad . .	8 853	2 170	2 092	3 962	2 066	1 660	12 815	4 236	3 752	303
Göteb. o. Boh. län	2 821	983	902	640	348	279	3 461	1 331	1 181	260
Älvsborgs län . .	1 869	706	536	1 407	906	635	3 276	1 612	1 171	203
Skaraborgs län . .	1 418	1 113	785	703	625	406	2 121	1 738	1 191	122
Värmlands län . .	1 344	1 007	576	914	817	499	2 258	1 824	1 075	124
Örebro län	1 357	910	462	1 334	1 073	673	2 691	1 983	1 135	136
Västmanlands län .	1 108	1 189	499	853	783	455	1 961	1 972	954	99
Kopparbergs län .	1 099	1 202	493	832	700	465	1 931	1 902	958	102
Gävleborgs län . .	1 669	924	668	740	523	308	2 409	1 447	976	166
Västernorrlands län	3 631	1 099	907	998	746	522	4 629	1 845	1 429	251
Jämtlands län . .	1 280	1 143	738	880	735	520	2 160	1 878	1 258	115
Västerbottens län .	945	659	442	622	527	357	1 567	1 186	799	132
Norrbottens län . .	2 439	2 319	1 835	576	478	335	3 015	2 797	2 170	108
Summa sept. 1940	**64 082**	**32 850**	**24 101**	**36 042**	**27 581**	**18 730**	**100 124**	**60 431**	**42 831**	**166**
» aug. 1940	58 976	33 207	23 502	32 253	26 098	16 831	91 229	59 305	40 333	154
» sept. 1939	48 129	30 348	23 088	28 193	31 302	19 133	76 322	61 650	42 221	124
» » 1938	46 656	25 055	19 274	25 323	29 376	17 183	71 979	54 431	36 457	132
» » 1937	42 052	22 355	15 592	22 855	27 538	15 696	64 907	49 893	31 288	130

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 3 213 platser, varav 2 499 manliga och 714 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 1 719 (1 324 manliga och 395 kvinnliga) platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

Tab. 2. Översikt av verksamheten inom olika yrkesgrupper under september 1940.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk o. skogshush.	9 988	14 958	7 676	908	1 603	701	10 593	10 896	16 561	8 377
Jordbruk	7 880	8 286	5 416	908	1 601	701	8 523	8 788	9 887	6 117
Skogshushållning . .	2 108	6 672	2 260	—	2	—	2 070	2 108	6 674	2 260
Industri o. hantverk .	28 778	6 806	5 908	6 184	1 759	1 358	33 494	34 962	8 565	7 266
Malmbrytning . . .	64	44	35	—	—	—	64	64	44	35
Metall- o. maskinind.	4 874	1 910	1 324	198	102	90	4 907	5 072	2 012	1 414
Jord- och stenind. .	2 157	298	253	54	35	27	2 175	2 211	333	280
Trävaruindustri . .	4 017	705	664	31	4	3	3 862	4 048	709	667
Pappers- o. graf. ind.	1 975	212	206	280	121	104	2 167	2 255	333	310
Livsmedelsindustri .	1 786	312	292	845	405	333	2 367	2 631	717	625
Textil- o. bekl.-ind.	1 462	183	169	4 150	874	622	5 489	5 612	1 057	791
Läder- o. gummiind.	801	165	121	454	116	79	1 216	1 255	281	200
Kemisk-teknisk ind. .	396	25	25	169	101	99	527	565	126	124
Byggnadsverksamh. .	11 008	2 896	2 765	3	1	1	10 490	11 011	2 897	2 766
Kraft- o. värmeprod.	238	56	54	—	—	—	230	238	56	54
Sjöfart och fiske . .	4 867	2 097	2 035	236	89	85	4 918	5 103	2 186	2 120
Handel o. samfärdsel	12 026	6 699	6 237	10 509	5 418	4 314	20 666	22 535	12 117	10 551
Kontorsarbete . . .	1 203	154	133	1 426	300	277	2 590	2 629	454	410
Affärs- o. lagerarb. .	2 893	449	409	1 688	471	377	4 284	4 581	920	786
Landtransport . . .	5 257	3 518	3 185	287	472	335	4 897	5 544	3 990	3 520
Hotell- o. rest.-rör. .	679	212	201	3 861	2 482	2 010	3 828	4 540	2 694	2 211
Litter. o. konstn. arb.	293	75	74	65	45	44	354	358	120	118
Förvaltn. o. underv. .	1 463	2 213	2 171	1 464	786	762	2 903	2 927	2 999	2 933
Sjukvård o. hygien .	238	78	64	1 718	862	509	1 810	1 956	940	573
Husligt arbete . . .	102	55	44	15 641	18 702	12 262	11 130	15 743	18 757	12 306
Diversearbete	6 216	2 235	2 201	106	10	10	5 521	6 322	2 245	2 211
Ungdom ut. särsk. utb.	2 105	—	—	2 458	—	—	4 439	4 563	—	—
Summa	**64 082**	**32 850**	**24 101**	**36 042**	**27 581**	**18 730**	**90 761**	**100124**	**60 431**	**42 831**
Därav under 18 år	4 026	2 426	1 989	4 734	2 642	2 047	8 548	8 760	5 068	4 036

Tab. 3. Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft under augusti och september 1940 samt under september 1939.

Huvudgrupper	Ansökningar på 100 lediga platser									Tillsatta platser på 100 lediga		
	Manliga			Kvinnliga			Tillsammans					
	Sept. 1940	Aug. 1940	Sept. 1939	Sept. 1940	Aug. 1940	Sept. 1939	Sept. 1940	Aug. 1940	Sept. 1939	Män	Kv.	Tills.
Jordbruk o. skogshush.	67	55	92	57	31	43	66	53	85	51	44	51
Jordbruk	95	85	81	57	31	43	89	76	76	65	44	62
Skogshushållning . .	32	28	174	·	·	·	32	28	174	34	·	34
Industri o. hantverk .	423	338	294	352	352	119	408	341	242	87	77	85
Sjöfart och fiske . .	232	215	127	·	171	168	233	213	129	97	·	97
Handel o. samfärdsel	180	137	131	194	138	123	186	137	127	93	80	87
Husligt arbete . . .	·	·	·	84	81	71	84	81	72	·	66	66
Diversearbete	278	332	233	·	·	·	282	365	236	98	·	98
Summa	**195**	**178**	**159**	**131**	**124**	**90**	**166**	**154**	**124**	**73**	**68**	**71**
Därav under 18 år	166	153	111	179	181	97	173	167	103	82	77	80

Tab. 4. Verksamheten inom olika yrkesgrupper vid de

A = ansökningar L = lediga

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk			Skogshushållning			Malmbrytning, metall- o. maskin-industri			Trävaruindustri, pappers- o. grafisk industri		
		A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T
1	*Manliga avdeln.* . .	**7 880**	**8 286**	**5 416**	**2 108**	**6 672**	**2 260**	**4 938**	**1 954**	**1 359**	**5 992**	**917**	**870**
2	Stockholms stad . . .	34	—	—	5	4	4	962	430	321	316	58	52
3	Stockholms län	742	664	448	44	183	77	171	78	67	79	13	11
4	Uppsala län	339	303	190	15	281	31	79	39	30	54	10	8
5	Södermanlands län . .	410	381	244	21	128	33	248	117	101	73	8	7
6	Östergötlands län . . .	1 001	1 312	931	19	209	37	236	174	108	209	106	103
7	Norrköping	217	172	94	15	64	4	106	15	12	138	9	9
8	Jönköpings län	198	283	172	15	148	31	87	57	32	476	78	76
9	Kronobergs län	534	92	43	19	38	20	26	21	14	182	30	30
10	Kalmar län	168	152	85	20	94	43	107	131	69	475	125	123
11	Gotlands län	62	126	42	5	4	4	4	—	—	1	—	—
12	Blekinge län	167	198	108	6	133	10	132	54	32	90	11	9
13	Kristianstads län . . .	706	805	510	42	201	30	70	79	27	102	12	9
14	Malmöhus l.: Malmö .	101	109	109	—	—	—	229	48	42	87	9	8
15	Hälsingborg	57	152	134	—	—	—	80	15	14	31	2	1
16	Länet i övrigt . . .	816	1 317	948	1	2	2	149	93	67	67	10	8
17	Hallands län	140	306	190	6	24	12	85	10	8	112	2	1
18	Göteborgs stad	100	54	28	6	—	—	689	126	114	651	34	31
19	Göteborgs o. Bohus län .	73	94	62	3	24	2	86	15	14	157	181	179
20	Älvsborgs län	130	113	61	24	96	32	173	61	34	143	20	18
21	Skaraborgs län	622	534	361	27	173	75	77	71	50	80	27	24
22	Värmlands län	142	189	104	75	402	74	154	38	27	214	26	24
23	Örebro län	232	268	127	36	303	43	173	53	35	66	6	5
24	Västmanlands län . .	296	290	156	44	553	62	296	92	59	38	10	8
25	Kopparbergs län . . .	77	77	44	145	876	216	108	20	14	237	12	11
26	Gävleborgs län	85	57	43	214	468	245	152	32	24	288	3	3
27	Västernorrlands län . .	90	49	39	412	599	428	132	9	6	1 344	82	81
28	Jämtlands län	88	111	83	393	642	303	33	35	16	29	7	7
29	Västerbottens län . . .	49	28	15	130	265	112	31	29	13	131	10	10
30	Norrbottens län	204	50	45	366	758	330	63	12	9	122	16	14
31	*Kvinnliga avdeln.* .	**908**	**1 601**	**701**	—	**2**	—	**198**	**102**	**90**	**311**	**125**	**107**
32	Stockholms stad . . .	125	1	1	—	—	—	79	33	22	129	62	52
33	Stockholms län	89	154	85	—	—	—	13	9	9	2	3	3
34	Uppsala län	26	57	9	—	—	—	—	—	—	1	1	1
35	Södermanlands län . .	12	25	7	—	—	—	24	4	4	11	8	4
36	Östergötlands län . . .	40	147	123	—	—	—	7	9	8	3	5	2
37	Norrköping	2	1	1	—	—	—	1	8	8	7	—	—
38	Jönköpings län	22	36	9	—	—	—	—	2	2	19	12	12
39	Kronobergs län	92	35	3	—	—	—	—	—	—	6	5	5
40	Kalmar län	9	27	6	—	—	—	—	—	—	6	2	2
41	Gotlands län	11	29	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Blekinge län	28	47	18	—	—	—	21	11	11	1	1	—
43	Kristianstads län . . .	59	124	52	—	—	—	—	—	—	4	2	2
44	Malmöhus l.: Malmö .	11	41	24	—	—	—	15	—	—	29	8	8
45	Hälsingborg	12	3	3	—	—	—	2	—	—	5	—	—
46	Länet i övrigt . . .	119	160	122	—	—	—	1	4	4	2	2	2
47	Hallands län	14	29	11	—	—	—	2	—	—	5	—	—
48	Göteborgs stad	2	3	—	—	—	—	18	6	6	43	9	9
49	Göteborgs o. Bohus län .	13	9	4	—	—	—	—	—	—	18	1	1
50	Älvsborgs län	4	7	2	—	—	—	—	13	13	2	—	—
51	Skaraborgs län	25	55	19	—	—	—	—	—	—	4	—	—
52	Värmlands län	9	68	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
53	Örebro län	23	61	3	—	—	—	3	—	—	5	3	3
54	Västmanlands län . . .	16	79	28	—	—	—	10	3	3	2	—	—
55	Kopparbergs län . . .	7	66	47	—	—	—	1	—	—	—	—	—
56	Gävleborgs län	41	57	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—
57	Västernorrlands län . .	22	84	25	—	—	—	1	—	—	6	—	—
58	Jämtlands län	46	111	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59	Västerbottens län . . .	20	60	16	—	2	—	—	—	—	—	—	—
60	Norrbottens län	9	25	6	—	—	—	—	—	—	1	1	1

platser T = tillsatta platser.

Byggnadsverksamhet			Övriga till industri o. hantverk hörande grupper			Sjöfart o. fiske			Kontorsarbete, allm. tjänst o. fria yrken			Övriga till handel o. samfärdsel hörande grupper			Diversearbete o. husligt arbete			Ungdom u. utbildning	
A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	
11 008	**2 896**	**2 765**	**6 840**	**1 089**	**914**	**4 867**	**2 097**	**2 035**	**3 197**	**2 520**	**2 442**	**8 829**	**4 179**	**3 795**	**6 318**	**2 290**	**2 245**	**2 105**	1
2 318	203	195	830	229	212	600	320	319	931	569	554	2 369	1 088	973	435	119	119	306	2
360	39	37	121	24	20	28	7	7	23	12	11	203	67	53	206	128	123	42	3
106	32	31	94	18	12	4	—	—	272	135	112	129	34	26	85	56	52	30	4
166	56	50	140	7	6	72	43	43	11	32	32	79	48	44	81	52	49	26	5
403	202	185	154	29	26	37	12	12	54	270	268	211	101	61	410	75	73	35	6
319	18	18	211	26	22	147	24	24	48	58	57	527	377	369	29	23	22	46	7
136	112	107	173	31	23	2	—	—	108	64	62	96	37	35	141	49	49	15	8
113	81	81	84	9	8	5	—	—	11	22	22	42	15	14	87	33	33	13	9
135	48	44	203	32	30	248	87	84	37	53	50	104	97	93	250	65	62	14	10
15	19	7	14	11	8	54	28	26	4	—	—	21	8	7	37	16	16	2	11
181	37	36	222	34	30	249	106	102	14	75	74	98	68	43	382	84	82	23	12
142	33	21	121	31	17	80	25	20	21	15	14	145	87	68	87	44	37	37	13
1 010	28	28	328	15	15	261	125	122	158	109	109	680	203	203	352	93	93	141	14
235	10	10	136	3	3	341	118	115	22	24	22	179	68	58	141	10	10	45	15
322	137	135	259	29	28	245	96	96	152	60	54	228	283	264	357	93	93	42	16
138	12	12	317	18	18	91	24	24	14	14	14	108	10	9	71	26	24	24	17
1 511	59	57	568	40	34	1 523	503	503	435	142	140	2 127	875	852	728	337	333	515	18
343	155	155	1214	147	144	214	174	158	15	72	71	158	63	61	413	58	56	145	19
313	77	67	570	108	104	11	1	1	45	37	36	203	78	68	192	115	115	65	20
158	56	47	107	37	21	18	14	13	20	15	15	122	100	93	132	86	86	55	21
231	104	101	179	13	12	60	47	47	59	85	85	114	43	43	86	60	59	30	22
192	44	43	325	34	29	4	—	—	35	31	31	114	75	57	107	96	92	73	23
139	44	35	55	17	6	41	29	26	36	32	31	72	47	41	54	75	75	37	24
107	63	60	48	10	8	—	—	—	52	38	37	69	18	16	240	88	87	16	25
186	61	61	116	34	29	190	97	96	29	13	12	157	31	28	215	128	127	37	26
699	89	89	125	10	10	219	97	96	82	95	93	221	34	30	244	35	35	63	27
213	132	121	64	13	12	1	2	2	250	131	130	73	32	27	83	38	37	53	28
118	61	60	24	11	9	46	19	17	152	73	66	61	109	86	134	54	54	69	29
699	884	872	38	19	18	76	99	82	107	244	240	119	83	73	539	154	152	106	30
3	**1**	**1**	**5 672**	**1 531**	**1 160**	**236**	**89**	**85**	**4 673**	**1 998**	**1 592**	**5 836**	**3 425**	**2 722**	**15 747**	**18 712**	**12272**	**2 458**	31
1	1	1	701	364	258	135	62	60	1 174	414	279	1 797	1 022	873	3 180	4 716	3 136	418	32
—	—	—	99	52	46	2	—	—	78	72	47	127	82	51	954	1 530	878	67	33
—	—	—	38	9	6	—	1	—	173	58	50	60	64	47	373	394	239	56	34
2	—	—	64	8	7	—	—	—	35	18	11	127	52	48	345	326	208	76	35
—	—	—	174	42	32	—	—	—	158	107	99	120	78	56	651	714	415	110	36
—	—	—	185	14	10	—	—	—	29	8	4	54	21	15	192	221	124	91	37
—	—	—	137	44	22	—	—	—	91	51	42	120	83	68	397	345	203	50	38
—	—	—	17	5	5	—	—	—	15	8	7	29	22	9	130	175	96	—	39
—	—	—	82	29	29	—	2	2	118	21	20	110	56	44	399	349	255	57	40
—	—	—	2	4	1	5	4	4	19	9	8	29	15	10	100	103	79	—	41
—	—	—	82	91	80	—	—	—	56	27	23	152	125	77	448	515	346	75	42
—	—	—	60	50	34	—	—	—	59	25	21	194	173	107	434	607	294	56	43
—	—	—	529	123	96	6	1	1	279	116	99	523	195	166	1 030	980	771	213	44
—	—	—	153	7	5	3	1	1	39	31	29	103	65	58	251	215	174	64	45
—	—	—	167	40	25	4	2	2	239	57	43	110	82	58	508	585	394	70	46
—	—	—	472	30	26	—	—	—	32	15	14	97	26	17	209	188	113	45	47
—	—	—	1052	85	69	66	8	8	579	168	134	643	241	226	1 179	1 546	1 208	380	48
—	—	—	176	48	47	4	2	2	45	35	33	77	52	38	243	201	154	64	49
—	—	—	626	224	175	—	—	—	95	74	51	119	94	62	507	494	332	54	50
—	—	—	102	44	27	—	1	1	59	38	28	51	53	42	418	434	289	44	51
—	—	—	109	9	6	—	—	—	158	82	67	103	57	44	500	601	373	35	52
—	—	—	328	112	88	1	—	—	104	69	54	190	124	106	577	704	419	103	53
—	—	—	70	26	21	—	—	—	69	49	33	139	88	66	440	538	304	107	54
—	—	—	18	15	10	—	—	—	146	56	48	153	111	81	445	452	279	62	55
—	—	—	155	13	10	1	—	—	41	16	8	130	71	55	325	366	203	47	56
—	—	—	26	13	4	8	3	2	130	37	33	101	85	73	662	524	385	42	57
—	—	—	25	13	12	—	—	—	326	164	153	158	131	114	309	316	213	16	58
—	—	—	16	14	7	1	2	2	158	49	39	88	55	40	333	345	253	6	59
—	—	—	7	3	2	—	—	—	169	119	115	132	102	76	208	228	135	50	60

Tab. 5. Sysselsatta personer i slutet av sept. 1940 i jämförelse med slutet av aug. 1940.

Näringsgrenar	Företag med uppgifter för såväl augusti 1940 som september 1940									
	Antal företag	Sept. 1940		Indextal för september 1940 (augusti 1940 = 100)[1]						
		Arbetare	Övriga	Arbetare			Övriga	Samtliga		
				Män	Kv.	S:a		Män	Kv.	S:a
Malmbrytning o. metallind.	1 217	112 872	20 625	103·2	108·3	103·6	102·6	103·2	106·0	103·4
Gruvor o. anrikningsverk	20	2 987	180	100·8	·	101·2	102·9	100·9	125·6	101·2
Järn-, stål- o. kopparverk	36	16 988	2 330	100·6	89·8	100·6	106·7	101·1	109·3	101·3
Järn- o. stålmanufaktur	284	14 822	1 842	103·6	102·1	103·5	101·9	103·5	101·8	103·3
Mekaniska verkstäder	593	53 437	11 061	104·8	102·4	104·7	102·1	104·4	102·1	104·2
Skeppsvarv	40	9 739	1 298	102·9	·	102·9	102·5	102·9	101·7	102·9
Elektriska verkstäder	69	9 169	2 884	98·7	118·3	103·8	102·8	100·1	112·9	103·6
Annan metallindustri	175	5 730	1 030	102·9	112·9	104·4	100·7	102·5	110·2	103·9
Jord- o. stenindustri	420	14 892	1 458	99·0	101·4	99·2	103·5	99·4	101·2	99·5
Kolgruvor	3	896	40	103·5	—	103·5	·	103·3	·	103·3
Torvindustri	51	728	37	92·5	·	91·7	·	92·9	·	92·2
Stenbrott o. stenhuggerier	95	2 078	159	98·0	·	98·1	104·6	98·5	·	98·5
Cementfabriker, kalkbruk	89	3 257	356	101·8	81·3	101·3	100·3	101·7	88·8	101·2
Tegelbruk	125	3 466	402	94·3	·	94·0	104·4	95·0	93·9	95·0
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	16	2 269	263	101·9	102·1	102·0	107·3	102·7	102·1	102·5
Glasbruk	41	2 198	201	103·0	117·3	104·2	102·6	103·1	112·9	104·0
Träindustri	550	21 449	2 084	103·5	100·8	103·5	101·6	103·4	101·7	103·3
Sågverk o. hyvlerier	222	10 289	746	100·4	·	100·5	100·4	100·4	117·2	100·5
Snickeri- o. möbelfabriker	289	9 637	1 123	108·3	103·8	108·2	102·0	107·7	102·4	107·5
Annan trävaruindustri	39	1 523	215	96·7	95·6	96·6	103·9	97·5	96·7	97·4
Pappers- o. grafisk ind.	473	24 548	5 380	104·9	100·7	104·1	102·0	104·5	100·7	103·7
Pappersmassefabriker	55	7 889	999	103·0	·	103·2	100·3	102·7	117·6	102·8
Pappersbruk o. pappfabr.	41	5 613	738	104·9	99·8	103·9	99·2	104·2	99·6	103·4
Annan pappersindustri	103	3 588	485	106·0	101·6	103·3	104·5	106·3	101·5	103·5
Grafisk industri	274	7 458	3 158	107·2	98·2	105·7	102·9	106·4	99·7	104·9
Livsmedelsindustri	633	25 438	7 002	103·1	98·8	101·5	102·0	103·2	99·3	101·6
Kvarnar	40	1 368	361	102·7	124·5	104·4	103·4	102·2	120·8	104·2
Bagerier	147	4 431	1 130	102·5	106·0	103·9	102·5	102·4	104·9	103·6
Råsockerbruk o. raffinad.	23	4 211	547	107·4	76·5	102·9	120·5	109·0	78·9	104·7
Choklad- o. karamellfabr.	53	3 871	767	109·9	106·0	106·8	100·4	106·9	105·3	105·7
Bryggerier o. läskedrycksf.	169	4 685	1 063	98·5	86·8	96·1	99·7	98·8	89·1	96·8
Tobaksfabriker	9	1 805	194	97·9	98·5	98·4	107·2	100·0	98·8	99·2
Slakterier o. konservfabr.	96	3 160	1 239	103·7	90·8	99·0	98·8	102·5	93·7	98·9
Annan livsmedelsindustri	96	1 907	1 701	103·1	97·6	101·8	100·5	103·7	98·5	101·2
Textil- o. beklädnadsind.	551	61 832	7 190	103·6	99·2	100·6	100·9	103·4	99·1	100·6
Bomullsindustri	49	14 789	1 093	100·5	94·7	97·3	96·6	100·0	94·8	97·2
Jute- o. linneindustri	12	2 934	197	102·8	101·3	101·9	99·0	102·4	101·2	101·8
Ylleindustri	63	11 169	1 125	105·4	98·0	101·2	99·9	104·8	98·0	101·1
Trikåfabriker	104	8 091	953	104·9	95·9	97·8	101·7	104·8	96·2	98·2
Skrädderier o. sömnadsfabr.	207	19 662	2 853	107·4	102·0	102·7	102·6	107·3	101·7	102·7
Annan hithörande industri	116	5 187	969	104·3	104·9	104·6	101·6	104·6	103·9	104·1
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	257	21 144	2 859	109·5	109·7	109·6	103·2	108·7	109·0	108·8
Garverier	26	2 326	234	108·3	93·6	106·6	97·5	107·3	94·3	105·7
Skofabriker	103	8 323	871	103·6	99·0	101·4	101·2	103·4	99·1	101·4
Gummivarufabriker	25	6 522	1 034	121·1	130·2	125·6	105·8	118·4	126·7	122·5
Annan hithörande industri	103	3 973	720	108·4	104·8	107·0	104·0	107·6	104·9	106·6
Kemisk-teknisk industri	185	10 403	3 334	102·9	110·1	105·0	101·6	102·8	107·1	104·2
Färg-, olje- o. parfymfabr.	72	2 883	1 733	107·3	101·9	105·0	100·0	104·5	101·4	103·1
Sprängämnesfabriker	5	2 054	198	98·8	101·5	99·6	108·8	100·1	101·0	100·3
Tändsticksfabriker	8	1 176	211	116·5	193·8	142·4	99·1	112·0	186·6	133·5
Annan kemisk-tekn. ind.	100	4 290	1 192	100·4	100·5	100·4	103·5	101·3	100·2	101·1
Samtliga industrigrupper	4 286	292 578	49 932	103·5	101·7	103·0	102·2	103·4	101·6	102·9
Byggnadsverksamhet	945	12 041	1 646	101·1	94·1	101·0	101·8	101·2	97·9	101·1
Statliga verk o. byggn.-arb.	175	29 694	5 667	101·9	98·9	101·6	101·3	101·8	99·4	101·6
Komm. verk o. byggnadsarb.	197	17 537	3 116	105·8	70·0	104·4	103·4	105·6	82·0	104·3
Handel o. varulager	1 273	6 888	23 432	109·5	106·5	108·8	101·7	106·6	100·3	103·3
Samfärdsel	150	4 946	948	99·0	118·2	99·2	105·0	100·0	103·1	100·1
Banker	116	—	4 798	—	—	—	108·3	113·7	99·8	108·3
Försäkringsföretag	52	—	4 004	—	—	—	107·4	111·6	104·7	107·4
Samtliga näringsgrenar	7 194	363 684	93 543	103·4	101·5	102·9	102·6	103·5	101·2	102·9

[1] Se Anm. vid slutet av tabellavdelningen.

Tab. 6. Sysselsatta personer i slutet av september 1940 i jämförelse med slutet av augusti 1940 inom vissa näringsgrenar och olika län.

Län	Indextal över antalet sysselsatta personer i slutet av september 1940 med slutet av augusti 1940 som bas[1]													
	Malmbrytn. o. metallind.	Jord- o. stenindustri	Träindustri	Pappers- o. grafisk ind.	Livsmedelsindustri	Textil- o. beklädnadsind.	Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	Kemisk-teknisk ind.	Samtliga industrigrupper	Byggnadsverksamhet	Statl. o. komm. verk	Handel o. varulager	Banker o. försäkr.-företag	Samtliga näringsgrenar
Stockholms stad	107·1	103·2	99·1	104·7	100·7	103·3	93·5	105·7	104·3	97·3	100·9	103·2	107·9	103·5
Stockholms län	102·8	88·8	101·2	102·2	100·9	106·0	111·9	101·3	102·4	103·8	98·8	99·5	·	101·9
Uppsala »	101·4	58·6	98·5	101·6	98·1	99·3	102·1	100·0	99·4	116·0	92·4	108·4	119·1	100·8
Södermanlands »	103·4	101·6	107·1	98·8	98·7	99·7	·	100·4	102·7	99·7	101·8	102·6	99·2	102·4
Östergötlands »	98·9	89·3	103·5	108·3	102·8	98·4	98·6	116·2	99·6	103·3	103·7	104·9	103·4	100·4
Jönköpings »	106·5	85·2	110·3	101·7	100·0	100·9	102·6	91·9	104·5	94·1	103·6	99·4	109·5	103·9
Kronobergs »	103·7	112·5	113·9	96·5	114·9	105·7	104·0	—	107·2	104·4	84·1	104·0	·	106·6
Kalmar »	103·5	100·4	105·6	96·7	98·7	101·3	·	101·8	102·5	99·4	90·4	105·9	·	102·3
Gotlands »	·	101·0	·	111·1	95·8	—	·	—	101·1	34·5	91·1	102·9	·	93·1
Blekinge »	111·2	97·2	87·1	107·6	104·4	99·9	102·5	—	104·4	103·6	101·9	100·9	·	103·2
Kristianstads »	110·2	97·7	102·3	104·7	100·6	103·2	104·7	104·1	102·7	97·2	104·4	101·2	·	102·5
Malmöhus »	103·7	102·9	112·0	104·7	103·6	99·9	128·4	95·7	105·9	109·1	103·2	105·1	104·8	105·7
Hallands »	118·8	105·8	109·3	92·0	103·5	100·0	100·7	—	107·0	100·0	109·1	107·2	·	106·6
Göteb. o. Bohus »	104·2	96·6	105·1	110·1	100·0	100·2	108·6	103·6	102·7	106·2	106·7	103·7	113·4	103·5
Älvsborgs »	101·9	90·7	100·7	116·9	105·2	101·0	105·0	93·8	101·8	107·7	102·4	103·0	101·0	101·9
Skaraborgs »	101·0	96·8	109·8	101·2	103·2	101·0	107·8	165·8	104·9	96·9	102·0	105·0	106·3	104·1
Värmlands »	101·1	119·7	99·3	107·7	109·4	100·6	104·5	·	103·5	107·9	97·2	100·0	106·1	102·9
Örebro »	99·0	96·0	93·4	62·9	100·7	103·1	102·2	100·6	98·6	100·9	100·9	95·0	·	98·7
Västmanlands »	104·3	99·7	107·1	102·4	100·7	103·7	114·0	—	104·0	84·8	101·9	112·4	·	103·4
Kopparbergs »	102·6	·	98·3	·	100·7	99·3	102·2	104·3	101·3	89·1	101·2	99·6	·	100·9
Gävleborgs »	102·9	98·5	105·6	99·5	99·0	99·1	101·5	104·8	102·2	114·2	102·8	103·4	·	102·5
Västernorrlands »	94·0	·	98·9	111·3	98·1	98·2	99·0	98·9	102·6	102·5	103·0	100·6	104·5	102·6
Jämtlands »	104·7	112·0	100·0	97·9	99·1	—	·	—	101·1	92·2	106·8	—	—	104·3
Västerbottens »	101·9	94·6	100·2	100·0	100·7	—	102·4	—	100·8	95·1	106·5	102·7	·	101·6
Norrbottens »	99·2	133·5	102·5	51·0	105·6	·	·	—	96·1	103·8	104·3	105·9	—	102·3
Hela riket	103·4	99·5	103·3	103·7	101·6	100·6	108·8	104·2	102·9	101·1	102·6	103·3	107·9	102·9

Tab. 7. Indextal över antalet sysselsatta arbetare januari—september 1940 (bas: september 1939).

Näringsgrenar	1940								
	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Malmbrytn. o. metallind. . . .	97·0	97·1	98·4	94·4	93·8	83·8	90·6	96·8	100·3
Jord- o. stenindustri	69·2	64·8	64·8	63·2	67·8	64·4	66·4	68·5	68·0
Träindustri	70·9	69·5	71·2	67·7	68·2	67·2	67·9	75·4	78·0
Pappers- och grafisk ind. . . .	91·4	90·9	91·9	82·8	74·9	64·3	61·8	66·1	68·8
Livsmedelsindustri	96·0	95·3	93·7	95·8	97·6	90·4	94·4	96·6	98·0
Textil- o. beklädnadsind. . . .	100·3	102·4	102·7	99·7	98·4	91·1	90·8	93·9	94·5
Läder-, hår- och gummiv.-ind. .	98·9	100·9	102·5	100·5	99·0	96·0	92·0	90·3	99·0
Kemisk-teknisk ind.	102·2	102·4	105·8	100·9	91·2	62·4	64·1	72·8	76·4
Samtliga industrigrupper	**92·9**	**92·9**	**93·7**	**90·0**	**88·6**	**80·4**	**82·9**	**87·3**	**89·9**
Byggnadsverksamhet	56·6	55·8	51·8	57·8	58·7	53·4	56·6	57·8	58·4
Statl. verk o. byggn.-arb. . . .	90·8	93·1	96·5	100·7	105·9	108·8	106·4	121·5	123·4
Komm. verk o. byggn.-arb. . .	86·2	83·3	85·7	83·0	80·8	74·2	73·0	79·1	82·6
Handel o. varulager	81·0	78·8	80·5	73·9	72·1	65·6	64·6	69·6	75·7
Samtliga näringsgrenar	**89·8**	**89·4**	**90·5**	**88·1**	**87·3**	**80·3**	**82·2**	**87·2**	**89·7**

[1] Se Anm. vid slutet av tabellavdelningen.

Tab. 8. Arbetstillgången enligt uppgifter från företagare (konjunktursiffror).

Näringsgrenar	1939			1940								
	3 kv.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Malmbrytning o. metallind.	4·11	3·99	4·05	3·99	4·02	3·84	3·81	3·64	3·77	3·73	3·64	3·59
Gruvor o. anrikningsverk	3·62	3·33	4·11	3·46	3·80	3·51	3·90	3·84	4·19	4·31	3·42	4·11
Järn-, stål- o. kopparverk	4·14	4·25	4·71	4·70	4·44	4·31	4·32	3·98	3·87	4·32	3·60	3·36
Järn- o. stålmanufaktur	4·15	4·11	3·94	3·59	3·53	3·21	3·31	3·14	3·07	2·95	3·19	3·13
Mekaniska verkstäder	4·09	3·93	3·96	4·01	4·06	3·98	3·95	3·82	4·05	3·92	3·89	3·93
Skeppsvarv	3·72	2·97	3·94	3·95	3·84	4·22	3·96	3·76	4·08	3·80	3·71	3·47
Elektriska verkstäder	4·46	4·24	3·94	3·78	4·34	3·68	3·50	3·66	3·30	3·48	3·49	3·38
Annan metallindustri	4·40	4·17	4·07	3·56	3·51	3·28	3·02	2·72	2·81	2·73	2·40	2·62
Jord- o. stenindustri	3·76	3·19	3·06	2·80	2·51	2·74	2·62	2·69	2·85	2·90	2·84	2·82
Kolgruvor	4·00	3·51	3·52	3·50	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00
Korvindustri	3·90	3·16	2·69	3·26	3·49	3·53	3·56	4·14	4·20	3·97	3·48	3·97
Stenbrott o. stenhuggerier	3·29	2·54	2·57	2·26	1·54	2·10	2·12	2·22	2·30	3·45	2·89	3·07
Cementfabriker, kalkbruk	4·17	3·14	3·08	2·86	2·81	2·69	3·20	3·26	3·05	3·03	2·88	2·96
Tegelbruk	3·78	3·08	3·10	3·25	2·84	2·96	2·57	2·65	3·03	2·67	2·38	2·40
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	3·45	3·58	3·32	2·79	2·71	2·86	2·18	1·23	2·22	1·91	1·91	2·46
Glasbruk	3·93	3·56	3·07	2·46	2·39	2·45	2·32	2·38	2·37	3·18	3·29	2·60
Träindustri	3·74	3·28	3·30	2·98	2·88	2·85	2·70	2·81	2·80	2·96	3·01	3·15
Sågverk o. hyvlerier	3·59	2·95	3·32	3·26	3·15	3·27	2·98	3·22	3·22	3·20	3·08	3·18
Snickeri- o. möbelfabriker	3·94	3·51	3·29	2·59	2·60	2·48	2·39	2·40	2·34	2·72	2·93	3·23
Annan trävaruindustri	3·77	3·45	3·18	3·15	2·81	2·92	2·67	2·61	2·86	2·98	3·00	2·53
Pappers- o. grafisk ind.	3·69	3·66	3·66	3·48	3·49	3·37	2·89	2·37	2·45	2·25	2·41	2·56
Pappersmassefabriker	3·44	3·36	3·57	3·45	3·43	3·49	3·18	2·64	2·45	2·41	2·40	2·57
Pappersbruk o. pappfabr.	3·80	4·04	4·28	4·37	3·99	3·87	2·91	1·97	2·15	1·71	2·19	2·16
Annan pappersindustri	4·32	4·18	3·83	3·42	3·50	3·12	2·98	2·72	2·89	2·60	2·64	2·87
Grafisk industri	3·78	3·38	3·12	2·98	2·95	2·91	2·65	2·41	2·46	2·32	2·48	2·69
Livsmedelsindustri	3·86	3·64	3·61	3·38	3·35	3·36	3·57	3·59	3·62	3·60	3·52	3·51
Kvarnar	4·06	3·85	3·65	3·31	3·29	3·56	4·18	3·92	3·56	3·77	3·81	4·06
Bagerier	3·94	3·43	3·49	3·14	3·18	3·33	3·77	3·87	3·59	3·79	3·60	3·51
Råsockerbruk o. raffinad.	4·04	3·67	3·14	3·26	3·42	3·15	3·54	3·56	3·85	3·68	3·53	3·46
Choklad- o. karamellfabr.	3·84	4·40	4·43	3·10	3·59	3·33	3·44	3·49	3·83	3·98	4·10	4·11
Bryggerier o. läskedrycksf.	3·75	3·06	3·26	3·02	2·86	3·09	3·22	3·53	3·63	3·47	2·86	2·85
Tobaksfabriker	3·89	3·72	4·23	4·42	3·91	4·00	3·32	3·05	3·29	2·37	3·02	3·05
Slakterier o. konservfabriker	3·71	3·63	3·60	3·32	3·35	3·34	3·52	3·43	3·34	3·63	3·65	3·68
Annan livsmedelsindustri		3·65	3·77	3·69	3·74	3·70	3·82	3·58	3·77	3·56	3·62	3·63
Textil- o. beklädnadsind.	4·10	4·29	4·24	4·11	4·12	4·09	3·98	3·85	3·66	3·70	3·69	3·48
Bomullsindustri	3·99	4·54	4·56	4·28	4·32	4·31	4·19	4·41	4·11	4·09	3·95	3·15
Jute- o. linneindustri	4·35	4·34	4·29	4·52	4·40	4·23	4·41	4·16	3·95	3·51	3·39	3·52
Ylleindustri	4·00	4·52	4·53	4·57	4·55	4·60	4·51	4·33	4·23	4·25	4·16	4·14
Trikåfabriker	4·12	4·34	4·14	4·31	4·26	4·31	4·04	3·98	3·66	3·69	3·50	3·49
Skrädderier o. sömnadsfabr.	4·19	4·08	4·04	3·78	3·76	3·73	3·50	3·33	3·21	3·30	3·49	3·39
Annan hithörande industri	4·22	3·94	3·79	3·84	3·83	3·74	3·42	3·05	2·97	3·01	3·21	3·30
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	3·96	4·38	4·23	4·34	4·25	4·13	4·03	3·97	3·65	3·50	3·66	3·62
Garverier	4·11	4·41	4·62	4·62	4·57	4·45	4·59	4·47	3·97	4·01	3·81	3·81
Skofabriker	4·27	4·48	4·45	4·46	4·36	4·16	3·91	3·91	3·85	3·91	4·03	3·88
Gummivarufabriker	3·54	4·23	3·96	4·34	4·23	4·22	4·28	4·17	3·42	2·85	3·09	3·25
Annan hithörande industri	3·84	4·39	3·92	3·77	3·76	3·58	3·39	3·26	3·45	3·41	3·58	3·60
Kemisk-teknisk industri	3·92	4·14	4·17	3·95	3·95	3·70	3·20	2·75	3·09	2·87	3·04	3·29
Färg-, olje- o. parfymfabr.	3·97	4·07	4·30	3·79	3·41	3·31	3·58	3·09	2·63	2·48	2·82	2·74
Sprängämnesfabriker	·	4·69	3·88	4·04	4·78	4·77	3·58	4·21	3·87	3·66	3·43	4·94
Tändsticksfabriker	4·00	5·00	5·00	5·00	5·00	4·00	2·00	1·00	2·00	2·00	2·00	2·00
Annan kemisk-teknisk ind.	3·93	3·63	3·48	3·34	3·29	3·28	3·67	3·45	3·46	3·27	3·41	3·33
Samtliga industrigrupper	3·97	3·89	3·90	3·77	3·78	3·68	3·57	3·46	3·46	3·45	3·43	3·39
Byggnadsverksamhet	3·93	2·80	2·60	2·53	2·45	2·36	2·51	2·46	2·43	2·50	2·55	2·46
Statliga verk o. byggn.-arb.	—	3·80	3·75	3·81	3·69	3·76	3·86	3·85	3·83	3·72	3·74	3·82
Komm. verk o. byggn.-arb.	3·50	3·26	3·15	3·12	3·21	3·10	3·24	3·36	3·20	3·00	3·06	2·98
Handel o. varulager	3·86	3·51	3·49	3·26	3·15	3·30	3·26	3·10	3·17	3·14	3·14	3·15
Samfärdsel	4·03	3·51	3·81	3·70	3·14	3·26	3·57	3·01	2·77	2·70	2·59	2·69
Banker	—	4·24	4·46	4·48	4·28	4·40	4·44	4·03	4·08	4·06	3·64	3·54
Försäkringsföretag	—	3·70	3·70	3·71	3·74	3·90	3·70	3·84	3·64	3·67	3·58	3·57
Samtliga näringsgrenar	3·96	3·78	3·78	3·66	3·67	3·60	3·53	3·44	3·42	3·40	3·38	3·36

Tab. 9. Till statens arbetsmarknadskommission rapporterade nyanställningar och entlediganden under september 1940 i jämförelse med föregående månad.

Näringsgrenar	Antal rapporterande företag		Antal nyanställda		Antal entledigade		Ökning (+) eller minskning (−)	
	augusti	sept.	augusti	sept.	augusti	sept.	augusti	sept.
Malmbrytning o. metallindustri	**176**	**152**	**2 682**	**2 094**	**2 210**	**2 057**	+ **472**	+ **37**
Gruvor o. anrikningsverk	6	6	101	61	63	44	+ 38	+ 17
Järn-, stål- o. kopparverk	17	16	351	93	386	549	— 35	— 456
Järn- o. stålmanufaktur	13	10	114	107	85	103	+ 29	+ 4
Mekaniska verkstäder	94	81	1 230	1 169	898	658	+ 332	+ 511
Skeppsvarv	6	9	216	318	133	83	+ 83	+ 235
Elektriska verkstäder	12	11	399	208	292	153	+ 107	+ 55
Annan metallindustri	28	19	271	138	353	467	— 82	— 329
Jord- o. stenindustri	**67**	**50**	**451**	**232**	**706**	**541**	— **255**	— **309**
Kolgruvor	2	2	7	6	5	34	+ 2	— 28
Torvindustri	7	1	—	—	141	15	— 141	— 15
Stenbrott o. stenhuggerier	6	11	72	21	54	58	+ 18	— 37
Cementfabriker, kalkbruk	9	9	33	25	76	122	— 43	— 97
Tegelbruk	34	22	59	8	399	246	— 340	— 238
Porslins-, kakel- o. lergodsfabr.	3	2	25	25	13	44	+ 12	— 19
Glasbruk	6	3	255	147	18	22	+ 237	+ 125
Träindustri	**56**	**41**	**652**	**713**	**634**	**296**	+ **18**	+ **417**
Sågverk o. hyvlerier	36	13	192	22	416	113	— 224	— 91
Snickerier o. möbelfabriker	18	24	460	676	175	154	+ 285	+ 522
Annan trävaruindustri	2	4	—	15	43	29	— 43	— 14
Pappers- o. grafisk industri	**51**	**34**	**439**	**707**	**1 192**	**881**	— **753**	— **174**
Pappersmassefabriker	29	15	367	650	856	568	— 489	+ 82
Pappersbruk o. pappfabriker	4	7	24	6	209	164	— 185	— 158
Annan pappersindustri	11	5	37	18	36	22	+ 1	— 4
Grafisk industri	7	7	11	33	91	127	— 80	— 94
Livsmedelsindustri	**55**	**53**	**527**	**757**	**664**	**411**	— **137**	+ **346**
Kvarnar	3	5	26	47	29	5	— 3	+ 42
Bagerier	5	2	9	3	29	10	— 20	— 7
Råsockerbruk o. raffinaderier	15	19	203	351	397	261	— 194	+ 90
Choklad- o. karamellfabriker	8	7	224	204	31	19	+ 193	+ 185
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	11	9	3	15	50	86	— 47	— 71
Slakterier o. konservfabriker	6	6	20	86	96	30	— 76	+ 56
Annan livsmedelsindustri	7	5	42	51	32	—	+ 10	+ 51
Textil- o. beklädnadsindustri	**67**	**54**	**603**	**332**	**866**	**807**	— **263**	— **475**
Bomullsindustri	11	10	165	104	269	273	— 104	— 169
Jute- o. linneindustri	1	2	—	1	11	42	— 11	— 41
Ylleindustri	7	13	15	78	88	148	— 73	— 70
Trikåfabriker	13	8	57	14	102	90	— 45	— 76
Skrädderier o. sömnadsfabriker	23	14	285	111	257	216	+ 28	— 105
Annan hithörande industri	12	7	81	24	139	38	— 58	— 14
Läder-, hår- o. gummivaruind.	**24**	**19**	**300**	**269**	**383**	**340**	— **83**	— **71**
Garverier	7	5	7	—	70	72	— 63	— 72
Skofabriker	4	2	27	34	43	9	— 16	+ 25
Gummivarufabriker	6	5	178	192	229	229	— 51	— 37
Annan hithörande industri	7	7	88	43	41	30	+ 47	+ 13
Kemisk-teknisk industri	**17**	**15**	**367**	**84**	**247**	**132**	+ **120**	— **48**
Färg-, olje- o. parfymfabriker	6	3	15	—	64	10	— 49	— 10
Sprängämnesfabriker	3	1	88	25	104	22	— 16	+ 3
Tändsticksfabriker	1	2	247	—	—	32	+ 247	— 32
Annan kemisk-teknisk industri	7	9	17	59	79	68	— 62	— 9
Samtliga industrigrupper	**513**	**418**	**6 021**	**5 188**	**6 902**	**5 465**	— **881**	— **277**
Byggnadsverksamhet	297	278	5 618	3 460	3 690	3 640	+ 1 928	— 180
Handel o. varulager	23	15	124	124	226	108	— 102	+ 16
Samfärdsel	5	5	5	5	34	48	— 29	— 43
Hotell- o. restaurangrörelse	16	12	178	96	394	905	— 216	— 809
Banker	1	2	—	—	3	16	— 3	— 16
Försäkringsföretag	1	1	4	—	16	6	— 12	— 6
Samtliga näringsgrenar	**856**	**731**	**11 950**	**8 873**	**11 265**	**10 188**	+ **685**	— **1 315**
Män			10 105	7 294	9 126	7 948	+ 979	— 654
Kvinnor			1 845	1 579	2 139	2 240	— 294	— 661

[1] Beträffande principerna för redovisningen hänvisas till statens arbetsmarknadskommissions kungörelse, SFS 1940: 588 samt Soc. Medd. årg. 1940, sid. 409.

D. Arbetslösheten inom fackförbunden.

Tab. 10. Arbetslösheten inom fackförbunden den 31 augusti 1940.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	91	27 591	23 098	1 482	5·4	1 242	27 422	1 846	6·7
Bleck- o. plåtslagareförb. .	53	2 750	—	223	8·1	—	2 687	258	9·6
Bokbindareförbundet . . .	51	8 020	5 114	524	6·5	381	8 062	493	6·1
Bryggeriindustriarb.-förb. .	112	7 339	1 619	256	3·5	137	7 312	174	2·4
Byggnadsträarbetareförb. .	305	33 746	—	8 085	24·0	—	34 678	8 333	24·0
De förenade förbunden . .	52	11 640	3 476	656	5·6	343	11 895	596	5·0
Elektriska arbetareförb. . .	61	7 380	—	322	4·4	—	7 364	360	4·9
Gjutareförbundet	105	8 223	—	385	4·7	—	8 202	280	3·4
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	517	62 552	7 340	10 148	16·2	1 465	64 172	9 560	14·9
Byggnadsind.-arb. . . .	167	23 982	644	4 896	20·4	107	25 056	4 397	17·5
Byggnadsämnesind.-arb.	181	12 567	872	1 771	14·1	32	12 601	1 585	12·6
Glasbruksarb.	42	3 739	88	597	16·0	20	3 835	773	20·2
Sockerfabriksarb. . . .	17	4 087	777	466	11·4	224	4 254	424	10·0
Tändsticksarb.	4	1 320	524	482	36·5	270	1 333	609	45·7
Övriga arb.	106	16 857	4 935	1 936	11·5	812	17 093	1 772	10·4
Gruvindustriarbetareförb. .	50	8 278	57	131	1·6	2	9 161	164	1·8
Handelsarbetareförb. . . .	256	40 518	16 685	1 629	4·0	487	40 390	1 573	3·9
Kommunalarbetareförb. . .	277	42 783	11 358	995	2·3	379	44 725	1 042	2·3
Lantarbetareförbundet . .	634	35 999	590	1 152	3·2	238	36 209	1 041	2·9
Litografförbundet	18	2 543	157	163	6·4	24	2 837	167	5·9
Livsmedelsarbetareförb. . .	120	26 700	8 084	1 445	5·4	533	26 213	1 103	4·2
Metallindustriarb.-förb. . .	295	167 210	10 606	7 211	4·3	889	167 633	7 601	4·5
Järnbruksarbetare . . .	58	35 903	472	695	1·9	44	34 942	602	1·7
Verkstadsarbetare . . .	237	131 307	10 134	6 516	5·0	845	132 691	6 999	5·3
Murareförbundet	110	10 175	—	3 176	31·2	—	10 091	3 123	30·9
Målareförbundet	195	13 916	2	2 053	14·8	—	14 346	2 364	16·5
Pappersindustriarb.-förb. .	122	29 501	1 472	7 461	25·3	626	31 973	8 407	26·3
Sadelm.- o. tapetserareförb. .	56	3 712	786	307	8·3	92	3 696	439	11·9
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	51	11 382	4 760	385	3·4	223	11 243	573	5·1
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	264	13 605	4	4 472	32·9	2	14 182	4 750	33·5
Stenindustriarbetareförb. .	115	6 427	—	901	14·0	—	6 649	775	11·7
Sågverksindustriarb.-förb. .	222	20 418	10	2 786	13·6	9	20 594	2 157	10·5
Textilarbetareförbundet . .	98	38 769	22 325	1 491	3·8	1 018	38 769	1 235	3·2
Tobaksindustriarb.-förb. .	12	2 399	1 834	113	4·7	108	2 413	126	5·2
Transportarbetareförb. . .	137	20 759	361	2 932	14·1	78	21 019	2 826	13·4
Träindustriarbetareförb. . .	226	20 854	324	1 906	9·1	74	21 096	2 540	12·0
Typografförbundet	105	11 795	604	603	5·1	57	11 750	403	3·4
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	244	22 075	—	4 370	19·8	—	22 905	4 608	20·1
Summa	4 954	719 059	120 666	67 763	9·4	8 407	729 688	68 917	9·4
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	4 690	705 454	120 662	63 291	9·0	8 405	715 506	64 167	9·0

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under augusti uppgivits till inalles 357 665.

Tab. 11. Antalet arbetslösa i olika fackförbund i procent av det redovisade medlemsantalet 31/7 1939—31/8 1940.

Fackförbund	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	31/1	29/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8
Beklädnadsarbetareförb.	3·0	3·7	2·2	2·3	4·3	14·9	5·7	5·3	5·0	3·8	5·1	6·7	6·7	5·4
Bleck- o. plåtslagareförb. . . .	2·0	1·9	2·5	6·5	11·7	14·9	19·6	26·0	27·7	20·0	14·5	11·6	9·6	8·1
Bokbindareförbundet	2·1	2·6	2·4	2·6	1·8	2·8	3·9	3·9	4·4	5·8	5·8	6·0	6·1	6·5
Bryggeriindustriarbetareförb. .	2·4	2·2	3·4	5·9	6·1	5·5	5·3	6·6	6·5	5·9	3·0	2·1	2·4	3·5
Byggnadsträarbetareförb. . . .	7·9	7·9	10·9	21·0	29·9	38·5	44·5	46·1	52·6	27·6	23·9	25·8	24·0	24·0
De förenade förbunden	4·4	2·9	4·0	4·3	2·9	2·9	3·5	3·8	5·0	3·4	3·6	4·5	5·0	5·6
Elektriska arbetareförb.	1·7	1·3	1·1	1·6	3·5	6·9	9·3	12·8	15·4	8·4	7·0	5·5	4·9	4·4
Gjutareförbundet	2·5	1·9	1·7	1·7	2·2	8·0	2·2	3·1	3·5	2·4	2·5	3·3	3·4	4·7
Grov- o. fabriksarbetareförb. .	9·6	9·7	11·7	14·9	19·2	30·9	29·4	30·9	33·5	20·2	15·7	14·8	14·9	16·2
Byggnadsind.-arb.	11·9	12·1	15·7	22·2	29·2	43·4	41·2	43·7	46·1	25·1	17·8	16·8	17·5	20·4
Byggnadsämnesind.-arb. . . .	5·3	6·7	11·1	15·3	22·2	37·0	35·6	39·0	41·4	27·3	17·3	12·0	12·6	14·1
Glasbruksarb.	5·7	5·4	3·6	4·0	5·5	15·0	13·0	14·2	14·7	10·6	20·3	22·0	20·2	16·0
Sockerfabriksarb.	12·7	7·9	8·3	6·6	7·6	28·2	26·3	20·4	27·2	13·9	10·9	9·7	10·0	11·4
Tändsticksarb.	3·4	2·2	3·2	3·6	3·2	2·7	0·4	0·5	0·7	2·3	34·5	52·8	45·7	36·5
Övriga arb.	9·9	10·2	9·3	9·2	9·7	15·0	14·2	15·8	18·8	13·1	10·4	10·7	10·4	11·5
Gruvindustriarbetareförb. . . .	3·1	3·4	3·2	3·5	3·3	3·5	2·7	2·9	3·0	2·3	1·9	2·0	1·8	1·6
Handelsarbetareförb.	3·8	3·7	3·5	3·9	4·4	4·9	4·1	4·5	4·6	4·1	3·6	3·6	3·9	4·0
Kommunalarbetareförb.	1·9	2·0	2·0	3·4	5·0	6·9	6·8	6·8	6·5	3·9	1·7	1·6	2·3	2·3
Lantarbetareförbundet	4·4	4·3	3·8	4·3	6·3	6·6	7·5	8·0	8·1	3·9	3·0	2·6	2·9	3·2
Litografförbundet	0·9	0·9	1·2	1·6	1·4	1·9	2·0	2·8	3·0	1·7	2·9	6·6	5·9	6·4
Livsmedelsarbetareförb.	3·7	4·1	5·1	5·9	6·3	10·5	8·8	7·4	7·8	4·9	3·9	3·8	4·2	5·4
Metallindustriarbetareförb. . .	2·8	2·6	3·5	4·3	4·7	5·5	5·2	5·6	6·5	5·4	4·8	4·1	4·5	4·3
Järnbruksarbetare	1·2	1·1	1·2	1·5	1·5	1·6	1·6	1·9	2·4	2·0	1·6	1·4	1·7	1·9
Verkstadsarbetare	3·3	3·0	4·1	5·1	5·6	6·5	6·1	6·6	7·6	6·3	5·6	4·9	5·3	5·0
Murareförbundet	1·6	4·3	11·2	18·5	27·3	49·4	54·7	57·3	58·8	42·3	35·4	30·7	30·9	31·2
Målareförbundet	2·2	1·2	1·4	10·3	24·7	31·2	48·5	49·3	49·4	37·2	27·0	22·5	16·5	14·8
Pappersindustriarbetareförb. . .	6·6	6·2	9·8	7·4	7·4	6·9	6·9	8·1	8·9	15·4	23·6	21·0	26·3	25·3
Sadelm.- o. tapetserareförb. . .	4·3	4·4	2·4	2·0	2·6	19·7	21·1	21·2	27·9	14·3	17·0	14·8	11·9	8·3
Sko- o. läderindustriarb.-förb. .	4·0	3·0	2·4	2·2	2·2	9·9	4·3	4·4	4·5	3·9	4·0	4·6	5·1	3·4
Skogs- o. flottn.-arbetareförb. .	46·7	47·8	45·7	44·3	46·3	45·5	17·3	19·6	38·0	35·6	30·2	29·3	33·5	32·9
Stenindustriarbetareförb.	7·3	9·0	17·7	17·5	19·4	39·4	29·3	29·5	32·8	20·9	14·9	13·0	11·7	14·0
Sågverksindustriarbetareförb. .	12·7	19·4	24·7	28·9	34·7	52·7	35·5	31·6	39·1	28·3	17·8	11·4	10·5	13·6
Textilarbetareförbundet	2·8	2·7	2·4	2·2	2·3	2·0	2·2	2·0	2·0	1·9	2·4	2·7	3·2	3·8
Tobaksindustriarbetareförb. . .	2·3	2·0	2·5	3·6	3·6	3·6	3·2	3·0	3·3	3·0	3·3	3·6	5·2	4·7
Transportarbetareförb.	6·8	7·1	10·4	10·7	11·3	10·3	15·2	17·2	17·2	13·8	9·3	11·5	13·4	14·1
Träindustriarbetareförb.	4·0	4·3	4·6	5·6	8·1	34·0	15·5	15·8	20·1	16·5	14·6	12·1	12·0	9·1
Typografförbundet	1·5	2·6	4·5	5·2	5·4	5·3	5·6	6·0	6·8	5·2	4·9	2·7	3·4	5·1
Väg- o. vattenb.-arbetareförb. . .	15·4	15·3	18·0	23·3	32·5	42·3	32·1	33·1	36·2	25·8	25·1	21·3	20·1	19·8
Summa	5·8	6·0	7·2	8·9	11·2	15·9	14·2	14·6	16·2	11·6	9·9	9·2	9·4	9·4
Utom skogs- o. flottn.-arb.	4·8	5·0	6·3	8·0	10·4	15·2	14·1	14·5	15·8	11·1	9·5	8·7	9·0	9·0

E. Hjälpsökande arbetslösa.

Tab. 12. Till statens arbetsmarknadskommission rapporterade hjälpsökande arbetslösa.

Län	Antal rapportkommuner		Antal hjälpsökande arbetslösa			Ökning (+) eller minskning (−) gent emot närmast föregående månad				Arbetslösa per 1 000 inv.	Försörjningspliktiga i % av samtliga
	hela antalet	därav städer	Städer	Landsbygd	Summa	Städer	Landsbygd	Summa Antal	Summa %		
a) *Vid utgången av september 1940.*											
Stockholms stad	1	1	1 842	—	1 842	+ 202	—	+ 202	+ 12·3	3·2	66·4
Stockholms	7	2	40	216	256	— 3	+ 73	+ 70	+ 37·6	0·9	78·1
Uppsala	2	1	71	23	94	+ 25	+ 7	+ 32	+ 51·6	0·7	80·9
Södermanlands	3	3	125	—	125	+ 21	—	+ 21	+ 20·2	0·7	71·2
Östergötlands	2	2	225	—	225	+ 202	—	+ 202	·	0·7	77·8
Jönköpings	7	5	180	9	189	+ 62	+ 6	+ 68	+ 56·2	0·8	72·5
Kronobergs	6	2	65	43	108	+ 4	+ 16	+ 20	+ 22·7	0·7	84·3
Kalmar	5	2	110	81	191	— 4	± 0	— 4	— 2·1	0·8	80·6
Gotlands	1	1	25	—	25	+ 9	—	+ 9	·	0·4	80·0
Blekinge	19	3	92	247	339	+ 10	— 13	— 3	— 0·9	2·3	80·8
Kristianstads	2	—	—	7	7	—	+ 5	+ 5	·	0·0	42·9
Malmö stad	1	1	831	—	831	+ 157	—	+ 157	+ 23·3	5·5	75·8
Malmöhus i övrigt	4	3	275	1	276	+ 105	± 0	+ 105	+ 61·4	0·7	76·8
Hallands	6	3	134	28	162	+ 90	+ 4	+ 94	+ 138·2	1·1	83·3
Göteborgs stad	1	1	2 993	—	2 993	+ 465	—	+ 465	+ 18·4	10·9	69·3
Göteborgs o. Bohus i övrigt	32	6	426	1 448	1 874	+ 98	+ 94	+ 192	+ 11·4	9·1	77·8
Älvsborgs	7	5	109	23	132	+ 25	+ 10	+ 35	+ 36·1	0·4	78·0
Skaraborgs	2	1	4	2	6	+ 4	+ 2	+ 6	·	0·0	—
Värmlands	12	1	115	159	274	+ 24	+ 25	+ 49	+ 21·8	1·0	73·7
Örebro	4	2	78	9	87	+ 5	+ 5	+ 10	+ 13·0	0·4	67·8
Västmanlands	2	2	16	—	16	+ 7	—	+ 7	·	0·1	56·3
Kopparbergs	3	1	73	36	109	+ 44	+ 2	+ 46	+ 73·0	0·4	78·9
Gävleborgs	8	3	166	76	242	— 1	+ 13	+ 12	+ 5·2	0·9	79·8
Västernorrlands	33	2	52	1 536	1 588	+ 18	+ 43	+ 61	+ 4·0	5·7	85·1
Jämtlands	1	1	7	—	7	+ 4	— 3	+ 1	·	0·1	71·4
Västerbottens	11	1	4	129	133	— 1	+ 28	+ 27	+ 25·5	0·6	60·2
Norrbottens	11	1	2	110	112	— 6	— 1	— 7	— 5·9	0·5	66·1
Summa	**193**	**56**	**8 060**	**4 183**	**12 243**	**+ 1 566**	**+ 316**	**+ 1 882**	**+ 18·2**	**1·9**	**74·4**
b) *Augusti 1939—september 1940.*											
1939.											
augusti	227	57	2 723	3 348	6 071	— 315	— 248	— 563	— 8·5	1·0	66·0
september	226	58	3 067	3 996	7 063	+ 344	+ 648	+ 992	+ 16·3	1·1	69·0
oktober	250	69	4 953	4 893	9 846	+ 1 886	+ 897	+ 2 783	+ 39·4	1·6	69·6
november	266	69	7 003	6 492	13 495	+ 2 050	+ 1 599	+ 3 649	+ 37·1	2·1	70·1
december	265	71	7 327	5 941	13 268	+ 324	— 551	— 227	— 1·7	2·1	73·1
1940.											
januari	252	71	8 313	5 632	13 945	+ 986	— 309	+ 677	+ 5·1	2·2	75·5
februari	239	68	9 012	4 826	13 838	+ 699	— 806	— 107	— 0·8	2·2	74·9
mars	227	67	8 962	4 288	13 250	— 50	— 538	— 588	— 4·2	2·1	75·8
april	178	54	5 705	3 127	8 832	— 3 257	— 1 161	— 4 418	— 33·3	1·4	74·8
maj	159	48	4 811	1 593	6 404	— 894	— 1 534	— 2 428	— 27·5	1·0	71·9
juni	140	45	4 264	1 142	5 406	— 547	— 451	— 998	— 15·6	0·9	71·7
juli [1]	169	51	5 257	2 645	7 902	+ 993	+ 1 503	+ 2 496	+ 46·2	1·3	76·2
augusti[1]	180	51	6 494	3 867	10 361	+ 1 237	+ 1 222	+ 2 459	+ 31·1	1·6	75·7
september	193	56	8 060	4 183	12 243	+ 1 566	+ 316	+ 1 882	+ 18·2	1·9	74·4

[1] För under juli och augusti 1940 genomförda ändringar i rapporteringen redogöres i Soc. Medd. årg. 1940, sid. 580 och 643.

Tab. 13. De arbetslösas yrkestillhörighet. September 1940.

Yrkesgrupper	Antal hjälpsökande arbetslösa			Ökning (+) eller minskning (−) gent emot föregående månad			Av staten och kommunerna hjälpta	
	Städer	Landsbygd	Summa	Städer	Landsbygd	Summa	antal	i % av antalet hjälpsökande
Jordbruk och skogshushållning	**70**	**167**	**237**	**+ 31**	**+ 6**	**+ 37**	**140**	**59·1**
Jordbruk	66	26	92	+ 31	+ 2	+ 33	47	51·1
Skogshushållning	4	141	145	± 0	+ 4	+ 4	93	64·1
Industri och hantverk	**4 344**	**3 218**	**7 562**	**+ 878**	**+ 218**	**+ 1 096**	**5 668**	**75·0**
Malmbrytning	2	12	14	— 1	+ 4	+ 3	10	·
Metall- och maskinindustri	533	57	590	+ 93	+ 5	+ 98	418	70·8
Jord- och stenindustri	242	1 400	1 642	+ 42	+ 63	+ 105	1 357	82·6
stenindustri	127	1 326	1 453	+ 7	+ 42	+ 49	1 227	84·4
glasindustri	9	62	71	+ 1	+ 16	+ 17	45	63·4
övrig jord- och stenindustri	106	12	118	+ 34	+ 5	+ 39	85	72·0
Trävaruindustri	428	624	1 052	+ 72	+ 87	+ 159	786	74·7
sågverksindustri	340	610	950	+ 75	+ 81	+ 156	714	75·2
annan trävaruindustri	88	14	102	— 3	+ 6	+ 3	72	70·6
Pappers- och grafisk industri	157	456	613	+ 7	— 71	— 64	377	61·5
Livsmedelsindustri	91	12	103	+ 29	+ 1	+ 30	63	61·2
Textil- och beklädnadsindustri	110	4	114	+ 35	+ 2	+ 37	70	61·4
Läder-, hår- och gummivaruindustri	88	9	97	+ 13	+ 4	+ 17	64	66·0
Kemisk-teknisk industri	100	5	105	+ 27	+ 5	+ 32	65	61·9
Byggnadsverksamhet	2 542	623	3 165	+ 551	+ 113	+ 664	2 413	76·2
husbyggnadsarbete	2 124	236	2 360	+ 479	+ 66	+ 545	1 839	77·9
väg-, gatu- o. vattenbyggnadsarb.	418	387	805	+ 72	+ 47	+ 119	574	71·3
Kraft- och värmeproduktion	51	16	67	+ 10	+ 5	+ 15	45	67·2
Sjöfart och fiske	**191**	**44**	**235**	**+ 22**	**+ 2**	**+ 24**	**173**	**73·6**
Handel, samfärdsel o. allmän tjänst	**1 998**	**152**	**2 150**	**+ 303**	**+ 69**	**+ 372**	**1 603**	**74·6**
Kontorsarbete	168	4	172	+ 42	± 0	+ 42	137	79·7
Affärs- och lagerarbete	551	27	578	+ 96	+ 9	+ 105	452	78·2
Landtransport	1 046	119	1 165	+ 96	+ 60	+ 156	846	72·6
Ho ell- och restaurangrörelse	111	—	111	+ 38	—	+ 38	79	71·2
Litterärt och konstnärligt arbete	75	1	76	+ 19	± 0	+ 19	56	73·7
Förvaltning och undervisning	29	—	29	+ 5	—	+ 5	18	·
Sjukvård och hygien	18	1	19	+ 7	± 0	+ 7	15	·
Husligt arbete	**34**	**5**	**39**	**+ 6**	**+ 1**	**+ 7**	**27**	·
Arbete, ej hänförl. till annan grupp	**1 423**	**597**	**2 020**	**+ 326**	**+ 20**	**+ 346**	**1 408**	**69·7**
Summa	**8 060**	**4 183**	**12 243**	**+ 1566**	**+ 316**	**+ 1882**	**9 019**	**73·7**

Tab. 14. De arbetslösas ålders- och försörjningsförhållanden. September 1940.

Åldersgrupper	Städer			Landsbygd			Summa		
	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa
16—25 år	165	359	524	87	239	326	252	598	850
26—50 »	3 681	1 072	4 753	2 212	362	2 574	5 893	1 434	7 327
över 50 »	1 867	916	2 783	1 102	181	1 283	2 969	1 097	4 066
Summa	**5 713**	**2 347**	**8 060**	**3 401**	**782**	**4 183**	**9 114**	**3 129**	**12 243**

Tab. 15. Hjälpverksamheten för arbetslösa.

Län	Hela antalet hjälpta[1]	därav hjälpta genom								
		statligt beredskapsarbete		kommunalt beredskapsarbete	reservarbete		kommunalt arbete utan statsbidrag	kontantunderstöd		utbildningshjälp
		i kommissionens regi	i annan myndighets regi		arkivarbete	statskommunalt reservarbete		dagunderstöd	kommunalt understöd	
a) *Vid utgången av september 1940.*										
Stockholms stad	1 425	174	—	15	90	46	26	607	125	342
Stockholms	156	35	—	—	7	—	—	47	59	8
Uppsala	66	—	—	—	—	—	53	—	13	—
Södermanlands	73	—	—	—	—	—	70	—	3	—
Östergötlands	131	2	—	—	2	—	—	—	127	—
Jönköpings	125	36	—	—	1	—	87	—	—	1
Kronobergs	83	30	—	—	1	—	44	—	—	8
Kalmar	61	21	—	18	—	11	11	—	—	—
Gotlands	17	—	—	—	—	—	17	—	—	—
Blekinge	170	78	21	45	—	—	26	—	—	—
Kristianstads	7	5	—	—	—	—	2	—	—	—
Malmö stad	706	15	—	—	—	—	—	377	314	—
Malmöhus i övrigt	203	17	—	—	—	—	—	—	186	—
Hallands	72	8	—	—	—	5	57	—	1	1
Göteborgs stad	2 541	95	7	—	12	—	7	1 442	903	75
Göteborgs o. Bohus i övrigt	1 429	542	607	13	—	15	40	107	29	76
Älvsborgs	50	1	—	—	—	—	33	—	14	2
Skaraborgs	6	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Värmlands	77	19	—	19	5	—	4	19	—	11
Örebro	21	2	—	—	—	9	8	—	2	—
Västmanlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs	96	4	—	—	2	—	90	—	—	—
Gävleborgs	73	33	26	—	1	—	7	—	6	—
Västernorrlands	1 267	302	385	129	—	95	201	95	23	37
Jämtlands	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Västerbottens	82	12	—	12	—	—	27	—	—	31
Norrbottens	81	27	13	4	1	—	4	—	2	30
Summa	**9 019**	**1 458**	**1 059**	**255**	**122**	**181**	**814**	**2 694**	**1 807**	**629**
b) *Augusti 1939—september 1940.*										
1939.										
augusti	6 264	1 251	1 903	735	113	624	896	—	596	146
september	5 996	1 130	1 622	814	116	544	844	—	783	143
oktober	6 903	1 171	1 571	766	123	454	964	842	834	178
november	8 488	1 241	1 301	787	122	492	1 192	1 811	1 366	176
december	9 221	1 011	1 045	627	124	443	1 277	2 930	1 688	76
1940.										
januari	10 135	1 182	971	636	132	411	1 335	3 273	2 085	110
februari	10 556	1 070	766	580	127	298	1 404	3 423	2 582	306
mars	10 210	863	647	435	130	213	1 386	3 493	2 814	229
april	7 176	597	638	402	131	138	1 041	2 676	1 397	156
maj	5 407	405	926	546	127	196	724	1 279	921	283
juni	5 276	358	1 011	518	128	214	589	993	1 057	408
juli	5 858	524	1 084	318	119	197	661	1 009	1 379	567
augusti	7 519	1 133	1 051	318	119	195	669	1 532	1 867	635
september	9 019	1 458	1 059	255	122	181	814	2 694	1 807	629

[1] För tiden augusti 1939—juni 1940 har i antalet hjälpta medräknats i statliga och kommunala beredskapsarbeten sysselsatta av arbetslöshetskommittéer anvisade arbetslösa, vilka först i juli 1940 ingå i antalet hjälpsökande och redovisas under rubrikerna »statligt beredskapsarbete i annan myndighets regi» och »kommunalt beredskapsarbete».

F. Sammanfattande uppgifter rörande arbetsmarknaden åren 1935—1940.

Tab. 16. Arbetsförmedling och arbetslöshet.

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Medeltal
	Antal ansökningar om arbete på 100 lediga platser												
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	262
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	187
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	236	231	196
1939	219	230	179	155	126	119	119	106	124	154	193	186	173
1940	165	162	144	132	114	115	137	154	166				
	Arbetslösheten inom fackförbunden (Procent av medlemstalet)												
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	15·0
1936	19·0	18·1	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	8·1	8·7	10·3	12·3	17·5	12·7
1937	16·3	14·8	14·5	11·2	8·3	7·7	6·4	6·2	6·8	8·3	11·1	17·8	10·8
1938	15·6	14·5	13·0	10·7	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	10·9
1939	14·9	13 0	11·7	9·0	6·3	5·6	4·8	5·0	6·3	8·0	10·4	15·2	9·2
1940	14·1	14·5	15·8	11·1	9·5	8·7	9·0	9·0					
	Antal rapporterade hjälpsökande arbetslösa												
1935	93 419	89 838	83 588	75 122	61 177	51 157	42 582	41 723	41 190	47 045	54 167	57 965	61 581
1936	61 400	58 127	53 162	46 628	34 571	25 863	21 510	20 783	20 903	24 712	28 742	30 814	35 601
1937	33 509	31 280	27 750	22 247	15 840	11 429	9 800	9 577	9 782	12 411	16 169	18 765	18 213
1938	21 723	21 766	19 184	15 791	12 463	10 421	8 481	8 346	9 154	12 349	17 350	22 099	14 927
1939	27 547	27 087	25 290	22 790	15 310	9 917	6 634	6 071	7 063	9 846	13 495	13 268	15 360
1940	13 945	13 838	13 250	8 832	6 404	5 406	[1] 7 902	[1] 10 361	[1] 12243				

Tab. 17. Konjunktursiffran.

År	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	Medeltal
1935	3·51	3·71	3·73	3·76	3·68
1936	3·71	3·82	3·91	3·97	3·85
1937	4·01	4·10	4·06	3·80	3·99
1938	3·45	3·51	3·53	3·63	3·53
1939	3·66	3·92	3·96	3·78	3·83
1940	3·67	3·44	3·38		

Månadssiffror					
1939 Okt. . .	3·77	1940 April .	3·53
Nov. . .	3·78	Maj . .	3·44
Dec. . .	3·78	Juni . .	3·42
1940 Jan. . .	3·66	Juli . .	3·40
Febr. .	3·67	Aug. . .	3·38
Mars . .	3·60	Sept. . .	3·36

Konjunktursiffran: 5 = mycket god, 4 = god, 3 = medelgod, 2 = mindre god, 1 = dålig arbetstillgång.

Anmärkningar till tabellavdelning B (tab. 5—8). Efter tryckningen inkomna uppgifter kunna föranleda ändringar i indextalen i tab. 5 och 6, vilka indextal därför äro att anse som preliminära. Indextal för mindre än 50 personer (under september) ha ej beräknats. Indextal, som avse minst 50 men under 100 personer, äro tryckta med medievalstil. — Uppgifterna insamlas medelst rapportkort, som varje månad utsändas till ungefär 13 000 arbetsgivare. För september 1940 ha c:a 7 000 arbetsgivare insänt besvarade rapportkort. De vid indexberäkningarna använda uppgifterna avse antalet sysselsatta arbetare den sista arbetsdagen av den sista avlöningsperioden i augusti och september samt övriga sysselsatta den 31 augusti och 30 september 1940. — Det bör framhållas, att indextalen i tab. 6 i många fall grunda sig på ett mycket litet material. — Med användande av månadsindextalen över antalet sysselsatta arbetare ha i tab. 7 enligt den s. k. kedjemetoden indextal uträknats över antalet sysselsatta arbetare i slutet av månaderna januari—september 1940 med början av september 1939 som bas. — Konjunktursiffrorna i tab. 8 grunda sig på arbetsgivarnas omdömen om arbetstillgången. Vid beräkningarna har man givit omdömet mycket god arbetstillgång poängsiffran 5 och låtit siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång, varefter ett med antalet sysselsatta personer (före oktober 1939 antalet arbetare) vägt medeltal av dessa poängsiffror framräknats. Storleken av det material, som ligger till grund för september månads konjunktursiffror, framgår av de tre första kolumnerna i tab. 5.

[1] Se noten till tab. 12.

Litteraturöversikt.

(September 1940.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

B[RUNIU]S, A. Klarhet över »arbetsstudierna». Industria 1940, nr 18.

DESLARZES, J. L'évolution de la rentabilité de l'agriculture dans certains pays européens en 1935—36 et 1936—37. Revue internationale d'agriculture 1940, nr 7/8.

PETERSEN, ERLING. Akselerasjonsprinsippet i konjunkturteorien. Norges industri 1940, nr 16/17.

RÖPKE, W. Streifzüge durch die neuere konjunkturtheoretische Literatur. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1940, nr 1.

Samarbetet mellan stat, fackföreningar och arbetsgivarorganisationer. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 38.

Sverige.

LUNDVIK, V. Näringslivet och krisen. Sv. tidskrift 1940, nr 7.

Fritidsreservat. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 36.

Industriella frågor vid 1940 års lagtima riksdag. Industriförbundets meddelanden 1940, nr 4.

Skatteproblemets kärnpunkt. Finanstidningen 1940, nr 36.

Studiecirklarna. En undersökning av den svenska studiecirkelverksamheten, dess innehåll och arbetsmetoder [bearbetad av A. Wallentheim]. Folklig kultur 1940, nr 6.

Danmark.

SKADE, RIGMOR. Danmark under Krigen. Økonomiske Foranstaltninger i Perioden April—Juni 1940. Økonomi og Politik 1940, nr 2.

Danmarks økonomiske Situation. Mellanfolkligt samarbete 1940, nr 6.

Finland.

WARIS, H. Semesterns planläggning som socialpolitisk uppgift. Social tidskrift 1940, nr 8.

Frankrike.

Frankrikes ekonomiska reorganisation. Industria 1940, nr 19.

Soc. rådsrepublikernas union.

Arbetslagstiftningen i Sovjetunionen. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 37—38.

Tyskland.

ELMQUIST, H. Den tyske Arbejdsordning. Arbejdsgiveren (Danmark) 1940, nr 19.

HEICHEN, A. Preisangleichung im neuen Währungsraum. Der deutsche Volkswirt 30 aug. 1940.

STEIMLE, T. Die Begriffe Sozialpolitik, Wohlfahrtspflege und Fürsorge im nationalsozialistischen Staat. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 26.

Ein Jahr Kriegssozialpolitik. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 25.

Ungern.

SZENDE, S. Ungern — på väg mot stormaktsställning eller revolution. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 36.

Arbetarskydd.

SUNDELL, G. Olycksfall genom elektrisk ström. Social-medicinsk tidskrift 1940, nr 8.

Försiktighet i umgänge med kvicksilver. Sv. bergs- och brukstidning 1940, nr 9.

Sverige.

Yrkesinspektörernas erfarenheter. Verkstäderna 1940, nr 7 och 9.

Amerikas förenta stater.

Nya amerikanska standards för förhindrandet av dammexplosioner. Från svenska bruk 1940, nr 8.

Arbetslön och arbetstid.

Sverige.

NYSTRÖM, B. Arbetsförtjänsterna i skogarna 1922—1940. Skogen 1940, nr 18.

RYDBERG, H. En studie över anställningsfaktorernas inverkan på lönen. Statsvetenskaplig tidskrift 1940, nr 3/4.

SUNDBERG, H. Rörliga tillägget. Vår stad 1940, nr 8.

SÖLVÉN, A. Militärtjänstgöring och semesterrätt. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 37.

WEDHOLM, O. Reducerade byggnadslöner eller arbetslöshet? Vår bostad 1940, nr 17.

Danmark.

Arbejdsgiverforeningens Lönstatistik for Oktober Kvartal 1939 og Aaret 1939. Arbejdsgiveren 1940, nr 18.

Arbejdslönnen i Industrien. Oktober Kvartal 1939 og Aaret 1939. Statistiske Efterretninger 1940, nr 35.
Lön- og Arbejdsforholdene. Arbejdsgiveren 1940, nr 18.
Priser og Lönninger. Arbejderen 1940, nr 17.

Finland.

WARONEN, E. Regleringen av de kommunala befattningshavarnas och arbetarnas löner. Finsk kommunaltidskrift 1940, nr 5.

Norge.

Endringer i lönns- og arbeidsvilkår. Arbeidsgiveren 1940, nr 19/21.
Norska lönereduktioner. Industria 1940, nr 19.

Storbritannien.

Agricultural wages in England and Wales. The Ministry of labour gazette 1940, nr 7.

Tyskland.

KNOLLE. Die Wiedereinführung der Mehrarbeitszuschläge. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 26.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Sverige.

KÄLVESTEN, ANNA-LISA. Kvinnorna och arbetsmarknaden. Hertha 1940, nr 8/9.
Arbetsmarknadens reglering. Folkskollärarnas tidning 1940, nr 35.
L. O. och arbetslöshetspolitiken. Finanstidningen 1940, nr 34.

Amerikas förenta stater.

CLAGUE, E. Labor supply and the defense program. Social security bulletin 1940, nr 7.

Danmark.

Nyordning af Forholdene paa Arbejdsmarkedet. Arbejderen 1940, nr 17.

Finland.

KAHRA, E. Finlands arbetsmarknad under och efter kriget. Industria 1940, nr 18.

Norge.

Dagens läge och krav i Norge. Metallarbetaren 1940, nr 35.

Storbritannien.

Unemployment insurance bill. Proposed increases in benefits and contributions, and extension of insurance for non-manual workers. The Ministry of labour gazette 1940, nr 7.

Tyskland.

RICHTER, ILSE. Das Pflichtjahr für Mädchen. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 26.
SCHÜLER, F. Die Altershilfe des Handwerks. Soziale Praxis 1940, nr 18.
Leistungen im Arbeitseinsatz. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 24.

Befolkningsfrågor.

Sverige.

BRUCE, T. Iakttagelser och reflexioner över tuberkulosdödligheten i Sverige, med 1939 års statistiska uppgifter som utgångspunkt. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1940, nr 3.

Schweiz.

RUCHTI, W. Sterbeziffer und Frauenüberschuss in ihrer Abhängigkeit vom Bevölkerungswachstum. *Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft* 1940, nr 1.

Tyskland.

NEUMEISTER, HEDDY. Landflucht — unaufhaltsam? Reicharbeitsblatt 1940, nr 25.
Die Bevölkerung des Deutschen Reichs. Endgültiges Ergebnis der Volkszählung vom 17. Mai 1939. Wirtschaft und Statistik 1940, nr 17.
Die ständige Bevölkerung nach Wirtschaftsabteilungen und nach der sozialen Stellung. Wirtschaft und Statistik 1940, nr 16.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

CRAMÉR, C.-R. Statliga åtgärder i bostadsfrämjande syfte. Sv. stadsförbundets tidskrift 1940, nr 7.
HAUFFMAN, G. Varför så höga stockholmshyror? Sveriges fastighetsägaretidning 1940, nr 18.
HUSS, R. Moderna metoder i kampen mot väggohyran. Hygienisk revy 1940, nr 8—9.
ÅHRÉN, U. Bostadsbyggande under kristiden. Byggmästaren 1940, nr 18.
— Bostadsbygge i kristid. Vår bostad 1940, nr 16.
Fastighets- och hyresmarknaden. Affärsvärlden 1940, nr 39.
Lagen om krigsskadeersättning. [Skrivelse till Konungen.] Sveriges fastighetsägaretidning 1940, nr 19.

Frankrike.

LINDE, E. Städerna runt Paris. Hyresgästen 1940, nr 17.

Tyskland.

EBEL. Erleichterter Wohnungstausch. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 25.
WERNER-MEIER. Die Durchführung des Wohnungsgemeinnützigkeitsgesetzes. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 24.
Altstadtsanierung mit Reichshilfe 1934—1938. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 26.
Folkbostäder i Tyskland. Byggnadsindustrien 1940, nr 15.
Die Förderung des Volkswohnungsbaues. Der deutsche Volkswirt 30 aug. 1940.
Rationalisering av bostadsbyggandet i Tyskland. Byggnadsindustrien 1940, nr 15.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter.

Sverige.

FLYCKT, C. Organisationen och samhället. (Föredrag.) Arbetsledaren 1940, nr 17.

Om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter. [Utlåtande av generalpoststyrelsen.] Postala meddelanden 1940, nr 2.

Två årtiondens organisationsarbete bland Bergslagens skogsarbetare. Skogsindustriarbetaren 1940, nr 17.

Danmark.

Dansk konsekvens. [Samhälleliga avgöranden på arbetsmarknaden.] Metallarbetaren 1940, nr 35.

Dansk samling. [Loven om Arbejdsforhold.] Metallarbetaren 1940, nr 38.

Ett fackligt manifest i Danmark. Industria 1940, nr 19.

Loven om Arbejdsforhold. Arbejderen 1940, nr 18.

Ny dansk arbeidstvistlov. Arbeidsgiveren (Norge) 1940, nr 19/20.

Försvarsberedskap.

Sverige.

MEHR, H. Räntefria värnpliktslån. Vår stad 1940, nr 8.

Italien.

Der neue Vertrag über die Entlohnung der eingezogenen Industriearbeiter. Nachrichtenblatt über die faschistischen Korporationen 1940, nr 7.

Hälso- och sjukvård.

Schweiz.

BERGQUIST, G. Kunna s. k. förkylningssjukdomar förebyggas? Sv. läkartidningen 1940, nr 37.

HEIJKENSKJÖLD, G. Äro anläggningar för bad och tvätt improduktiva? Sv. stadsförbundets tidskrift 1940, nr 7.

LUNDEBECK, A. Hos »Folkhälsan». Vi 1940, nr 37.

LÖFBERG, O. Organisation av Svenska röda korsets kvinnliga sjukvårdspersonal. Svenska röda korset 1940, nr 8.

NÆSLUND, C. Några synpunkter på frågan om anordnande av rening för avloppsvatten från mindre samhällen och enstaka hus. Sv. stadsförbundets tidskrift 1940, nr 7.

SASSE, A. Tvenne tuberkulosepidemier bland skolbarn. Sv. läkartidningen 1940, nr 38.

SCHERSTÉN, B. Några synpunkter på kostnaderna och tillvägagångssättet vid vitaminisering av ur näringsfysiologisk synpunkt bristfällig föda. Sv. läkartidningen 1940, nr 36.

TÖRNELL, E., & FORSGREN, E. Om antituberkulosarbete och tuberkulosestatistik. Social-medicinsk tidskrift 1940, nr 8.

VIDFELT, G. Synpunkter på de vanligaste sjukhustyperna: sjukstuga, odelat lasarett och centrallasarett. Sveriges landstings tidskrift 1940, nr 4.

Pensionsstyrelsens invaliditetsförebyggande verksamhet under år 1939. Folkpensioneringen 1940, nr 7.

Jordbruks- och egnahemsfrågor.

Sverige.

SJÖFÄLT, E. E. Den statliga egnahemsverksamheten inom städerna. Sv. stadsförbundets tidskrift 1940, nr 7.

YTTERBORN, G. R. Årets skörd. Finanstidningen 1940, nr 35.

Tyskland.

WORMIT. Neue Vorschriften für die Ausgabe von Reichsheimstätten. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 24.

Kooperation.

Tyskland.

Andelsbevægelsen i Tyskland. Andelsbladet 1940, nr 36.

Kristidsfrågor.

Sverige.

[HAST, N. B.] Hur skall byggnadsproduktionens kris avvärjas? (Sammandrag av föredrag.) Byggnadsvärlden 1940. nr 37.

SILVERSTOLPE, G. WESTIN. Vårt försörjningsproblem just nu. Hertha 1940, nr 8/9.

Danmark.

Krislagar i Danmark. Träarbetaren 1940, nr 9.

Finland.

LEHTINEN, A. Vår nuvarande folkförsörjningsförvaltning och dess utveckling. Social tid skrift 1940, nr 8.

Storbritannien.

B[RUNIUS], TH. Tvång eller frihet i Englands krigsekonomi? Industria 1940, nr 18.

LAMMING, G. N. Kriget och löneutvecklingen inom den brittiska kooperationen. Kooperatören 1940, nr 17.

The central and supplementary registers of professional, etc. personnel. The Ministry of labour gazette 1940, nr 7.

Tyskland.

KUTTIG. Soziale Massnahme bei behördlich angeordneten Betriebsstillegungen. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 25.

»Nio månader tysk krigsekonomi». Industria 1940, nr 18.

Nykterhetsfrågan.

ENGLUND, E. Die Gesetzgebung zur Förderung der Nüchternheit, ihre Wirkung und ihre Arten. Forschungen zur Alkoholfrage 1940, nr 1/2.

Sverige.

ÅMAN, A. Skärpta bestämmelser mot alkoholmissbrukande körkortsinnehavare. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1940, nr 7.

Rattfyllerilagstiftningen: Olyckligt med högre gräns än 0·5 promille. [Yttrande av Motorförarnas helnykterhetsförbund.]. Reformatorn 1940, nr 38.

Finland.

HYNNINEN, E. Die finnische Alkoholpolitik der letzten Zeit und ihre Folgen. Forschungen zur Alkoholfrage 1940, nr 1/2.

Priser, levnadskostnader, konsumtion.

CAIZZI, B. De la valeur théorique de deux concepts statistiques: le pouvoir d'achat de la monnaie et l'indice des prix. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1940, nr 1.

Sverige.

BONOW, M. Brödförsörjningen. Kooperatören 1940, nr 17.

Finansministern om index. (Föredrag.) Sv. trafiktidning 1940, nr 38.

Indextilläggen. Verkstäderna 1940, nr 9.

Jordbrukets prisindex. Landtmannen 1940, nr 38.

Den statliga konsumtionsundersökningen. Livsmedelskonsumtionens förändringar februari—maj. Kooperatören 1940, nr 17.

Schweiz.

Versuch einer Verbrauchsbilanz Basels. Schweiz. Konsum-Verein 1940, nr 35.

Tyskland.

SCHERSTÉN, B. Tysk soldatkost. [Anm. av] Kittel, Schreiber, Ziegelmayer: »Soldatenernährung und Gemeinschaftsverpflegung». Hygienisk revy 1940, nr 9.

Socialförsäkring.

ROCKWELL, A. F. Social insurance and related measures in wartime Europe. Social security bulletin 1940, nr 6.

Tysk og norsk syketrygd. Sosial trygd 1940, nr 8.

Sverige.

HOLMBERG, B. Självständig företagare eller arbetare. Skogen 1940, nr 18.

LIEDSTRAND, E. *Svensk liv- och pensionsförsäkring vid krig.* Försäkringstjänstemannen 1940, nr 4.

SCHULTZENHEIM, H. v. Sjukförsäkringens förhållande till olycksfallsförsäkringen. Sv. sjukkasse-tidning 1940, nr 9.

THULIN, T. Om folkpension, barnbidrag och blindhetsersättning. Sv. läkartidningen 1940, nr 39.

Amerikas förenta stater.

ALTMEYER, A. J. Social security in relation to agriculture and rural areas. Social security bulletin 1940, nr 7.

Italien.

TURCHI, R. Die freiwilligen betrieblichen Sozialleistungen in Italien. Soziale Praxis 1940, nr 17.

Socialvård.

Sverige.

Förordningen om moderskapspenning ändrad. Folkpensioneringen 1940, nr 7.

Kuratorsverksamheten å Kungl. Pensionsstyrelsens kuranstalter i Nynäs och Tranås under år 1939. Folkpensioneringen 1940, nr 7.

Några påpekanden rörande krigsfamiljebidragen. Sunt förnuft 1940, nr 7.

Socialvårdens besparingsmöjligheter. Sunt förnuft 1940, nr 7.

Ändrade grunder för mödrahjälpsverksamheten föreslagna. Landskommunernas tidskrift 1940, nr 9.

Amerikas förenta stater.

Sources of funds expended for the special types of public assistance in 1939. Social security bulletin 1940, nr 7.

Danmark.

MADSEN, SOFIE. Samliv gennem 15 Aar med vanskelige Börn. Börnesagens Tidende 1940, nr 16.

Anna Wulffs Folkebörnehave paa Christianshavn. 1915—1. September 1940. Börnesagens Tidende 1940, nr 16.

Finland.

MUSTALA, P. Krigets inverkan på vårdarbetet i Finland. Tidskrift för fattigvård 1940, nr 5.

Undervisning och yrkesutbildning.

Sverige.

WALLNER, O. Skogsarbetarnas bildningssträvanden och studiemöjligheter. Skogen 1940, nr 17.

Lärlingsfrågan. Gjutaren 1940, nr 5.

Danmark.

CHRISTIANSEN, JOHANNE. Vore medicinske Autoriteters praktiske Fallit. Maanedsskrift for praktisk Lægegerning og social Medicin 1940, nr 8.

Finland.

Yrkesundervisningens befrämjande [i Finland]. Industritidningen 1940, nr 8.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

AHLBERG, A. Historiska studier. Några synpunkter. Sthlm 1940. (Arbetarnas bildningsförbunds skriftserie. 16.)

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of agriculture. Bureau of home economics in cooperation with the Works progress administration.
Family income and expenditures. Middle Atlantic and North central region and New England region. P. 1. Family income. Wash. 1940. (Consumer purchases study. Urban and village ser.)

— Department of labor. Bureau of labor statistics.
Bulletin. Wash. 1940.
667. Manual on industrial-injury statistics.

— — Women's bureau.
Bulletin. Wash. 1940.
175. Earnings in the women's and children's apparel industry in the spring of 1939.

DANMARK. Det statistiske Departement.
Statistisk Aarbog. Aarg. 45 (1940). Khvn 1940.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1940.
Bd 110: H. 5. Befolkningens Bevægelser 1939.

— Sundhedsstyrelsen.
Dödsaarsagerne i Kongeriget Danmark i Aaret 1939. Khvn 1940.

FAKTA för socialdemokratiska talare och debattörer. Sthlm 1940.
1940: 4. Socialdemokratisk försvarspolitik.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hfors 1939—40.
3. Lanthushållning.
35. Jordbruk och boskapsskötsel år 1938.
6. Befolkningsstatistik.
92. Dödsorsaker år 1938.
28. Emigrationsstatistik.
23. Emigrationen under åren 1933—37.

HOHMAN, HELEN F. Old age in Sweden. A program of social security. Wash. 1940. (Social security board.)

HOFSTEN, E. v. Hur den svenska landsbygden avfolkas. Sthlm 1940. (Studentföreningen Verdandis småskrifter. 432.)

INTERNATIONELLA LANTBRUKSINSTITUTET.
Annuaire international de statistique agricole. 1939/40. Rome 1940.

LÜTGE, F. Wohnungswirtschaft. Eine systematische Darstellung unter besonderer Berücksichtigung der deutschen Wohnungswirtschaft. Jena 1940.

SCHWEIZ. Eidg. Volkswirtschaftsdepartement.
Die schweizerische Sozialgesetzgebung 1939. Bern 1940. (Die Volkswirtschaft. Sonderh. 39.)

SKATTEBETALARNAS FÖRENING.
Meddelanden. Sthlm 1940.
68. Hur skatterna beräknas.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1940. Sthlm 1940.
24. Betänkande och förslag angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet m. m. Avg. [d. 24 aug. 1940]. (E.)

STATISTISKA MEDDELANDEN. Sthlm 1940.
Ser. A. [Tillfälliga statistiska undersökningar.]
Bd 5: 7. Pälsdjursräkningen d. 30 sept. 1939. Av Statistiska centralbyrån.

STATSLIGGARE för budgetåret 1940/41... Upprättad i K. statskontorets kassabyrå... Sthlm 1940.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1940.
Finanser.
Accispliktiga näringar (tillverkning av bränvin och maltdrycker m. m.) år 1935/39. Av K. kontrollstyrelsen.
Jordbruk med binäringar.
Mejerihantering år 1938. Av Statistiska centralbyrån.
Postverket år 1939. Av K. generalpoststyrelsen.
Socialstatistik.
Olycksfall i arbete år 1937. Av Riksförsäkringsanstalten.
Telefon och telegraf år 1939. Av K. telegrafstyrelsen.

WALLGREN, A., [utg.]. Förebyggande hälsovård för moder och barn. Sthlm 1940.

WOHNUNGSBAU in Reich und Ländern 1933—37. Eine Untersuchung über die Ergebnisse der deutschen Wohnungsstatistik und Vorschläge zu ihrer Ausgestaltung. Hrsg. vom Deutschen Verein für Wohnungsreform. Berl. 1939.

ÅBO. Åbo akademi.
Acta. Åbo 1940.
Mathematica et physica. 12.

ÅRSBOK för Sveriges kommuner. Årg. 23 (1940). Utg. av Statistiska centralbyrån. Sthlm 1940.

Förslag till lag om arbetsfostran m. m.

Socialstyrelsens utlåtande.

Genom beslut den 2 oktober 1939 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva utlåtande över 1937 års lösdriverilagstiftningskommittés betänkande med förslag till lag om arbetsfostran m. m.[1] Med anledning härav får socialstyrelsen anföra följande.

Sedan ett par årtionden tillbaka har frågan om en revision av lösdrivarlagstiftningen varit aktuell i vårt land. Tidigare ha tre sakkunnigeförslag i detta ämne framkommit och två gånger har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen förslag till ny eller ändrad lagstiftning på området. Hittills ha emellertid alla strävanden att få till stånd en mera tillfredsställande ordning i fråga om samhällets åtgärder mot de s. k. lösdrivarna strandat.

Då det nu föreligger ett nytt, fjärde sakkunnigeförslag i denna fråga, synes det vara anledning att först söka utröna orsakerna till att spörsmålet om en genomgripande revision av lösdrivarlagstiftningen länge varit aktuellt och att det likväl icke varit möjligt att åstadkomma en lösning i frågan.

Orsakerna till att en revision av lösdrivarlagstiftningen är aktuell.

Den nuvarande lösdrivarlagen tillkom år 1885. Sedan dess har den moderna sociala skyddslagstiftningens principer genomförts på många områden av det svenska samhällslivet. De kanske mest karakteristiska dragen hos denna nya lagstiftning äro dels en strävan att lämpa behandlingen av de skydds- och vårdbehövande efter deras personliga förhållanden samt dels tendensen att till olika kommunala organ förlägga såväl initiativet som, i viss utsträckning, även verkställigheten av lagstiftningens tillämpning. I båda dessa hänseenden framstår lösdrivarlagen såsom starkt föråldrad. Den lämnar ett mycket ringa utrymme för en individualiserad behandling; hjälpåtgärder ifrågakomma icke alls utan de medel som stå till myndigheternas förfogande äro begränsade till ett enda slag av förebyggande åtgärder, nämligen varning, samt tvångsåtgärd, d. v. s. intagning å tvångsarbetsanstalt. Det ligger emellertid i sakens natur, att en sådan åtgärd som en varning i allmänhet icke kan utöva något bestående intryck på de sorglösa, impulsiva och ofta svagt begåvade och med psykiska bristfälligheter av andra slag behäftade individer, som utgöra flertalet av lösdrivarklientelet, såvida icke varningen är förknippad med övervakning eller på annat sätt ingår som ett led i en fortgående verksamhet till den varnades skydd. Lösdrivarlagens fristående varning förtjänar därför knappast att betecknas såsom en förebyggande åtgärd, eftersom den i hög grad saknar förebyggande verkan. Icke heller det andra medel denna lag sätter i myndigheternas händer, tvångsåtgärden intagning å tvångsarbetsanstalt, har undgått befogad kritik. Det har sedan länge funnits en-

[1] SOU 1939: 25. Ref. i Soc. Medd. årg. 1939, sid. 632.

dast två anstalter för personer, som blivit dömda enligt lösdrivarlagen, en för manliga och en för kvinnliga tvångsarbetare. Några nämnvärda möjligheter till differentiering av klientelet ha därför icke varit för handen. Den relativt ofördärvade har på anstalten sammanförts med aktiva, antisociala och kroniskt kriminella typer, med slappa förslöade parasitnaturer och med psykiskt och moraliskt djupt förkomna individer tillhörande samhällets bottenskikt. På en anstalt måste hänsyn till den mest svårdisciplinerbara delen av klientelet bestämma graden av anstaltsregimens stränghet. Därför har regimen otvivelaktigt varit onödigt sträng för de relativt godartade och socialt mindre förfallna tvångsarbetarna. De otillfredsställande anstaltsförhållandena inom lösdrivarvården i förening med lagstiftningens otidsenlighet ha i sin ordning medfört en stigande obenägenhet hos de initiativtagande och dömande myndigheterna att tillämpa lagstiftningen. Till följd härav har det svenska samhället sedan rätt lång tid tillbaka saknat tillräckligt skydd mot de farliga element, som utgöra en betydande del av lösdrivarna.

Den andra punkt, vari denna lagstiftning ogynnsamt avviker från modern social skyddslagstiftning, är beskaffenheten av det initiativtagande organet. Där detta organ har karaktären av en folkvald nämnd, bestående av kommunalt betrodda personer med olika politisk uppfattning samt skiftande ekonomisk och social ställning, äro riskerna för ingripanden i oträngt mål mycket obetydliga. Detta är helt visst en av huvudanledningarna till att de ingripanden, som exempelvis nykterhetsnämnderna företaga med stöd av alkoholistlagen och som numera uppgå till flera tusen varje år, praktiskt taget utan invändning godtagas av den allmänna opinionen, även den del därav som alldeles icke kan betecknas såsom särskilt nykterhetsvänlig. Det förhållandet, att kommunala myndigheter blivit inkopplade såsom initiativtagande organ, då det gäller omhändertagande av olika slag av vårdbehövande, såsom alkoholister samt försummade eller vanartade barn, har utan tvivel kommit lösdrivarlagens anordning med en ensam person, en polistjänsteman, såsom initiativtagare till ingripande enligt denna lag att framstå såsom alltmer otillfredsställande. Då det befunnits lämpligt och ändamålsenligt att införa en nämnd för att tillgodose kravet på garantier mot obefogat eller otillräckligt grundat ingripande, när det är fråga om alkoholister med flera vårdbehövande kategorier, så är det nära nog oundvikligt, att en skyddslagstiftning, som saknar denna ordning, i den allmänna opinionen kommit att anses giva rum för godtycke och partiskhet.

Orsakerna till att tidigare försök att lösa denna lagstiftningsfråga strandat.

Lösdrivarlagstiftningens samband med åtgärderna mot prostitutionen. Vid en undersökning av orsakerna till att hittills gjorda försök till en rationell lagstiftning mot lösdriveriet strandat, komma flera faktorer i betraktande. En av dessa är att lösdrivarproblemet omfattat frågan om samhällets åtgärder mot

den yrkesmässiga prostitutionen. I fråga om dessa åtgärder har det nämligen icke varit möjligt att finna en samlande, av olika meningsriktningar godtagbar lösning. Å ena sidan har det gjorts gällande, att samhällets ingripanden mot den yrkesmässiga prostitutionen, om sådana överhuvud taget böra ifrågakomma, principiellt måste vara riktade mot alla parter i denna företeelse, alltså inte blott mot de skörlevande kvinnorna, soutenörerna och kopplarna utan också mot prostitutionens manliga kundkrets. Om man lämnade den senare utanför, skulle lagstiftningen vara dömd att misslyckas, eftersom det är kundkretsens efterfrågan, som utgör förutsättningen för prostitutionens uppkomst och fortbestånd. Å andra sidan har det framhållits, att de två kontrahenter som erfordras för att prostitution överhuvud taget skall kunna äga rum, nämligen de prostituerade kvinnorna och deras manliga kunder, förhålla sig till denna företeelse på ett i grunden så olika sätt, att det icke gärna kan komma i fråga, att samhället skulle reagera mot dem på ett likartat sätt. För den ena parten är prostitutionen ett slags yrke, medan den manliga kundkretsens beröring med prostitutionen är av mera tillfällig, sporadisk karaktär och knappast påverkar individernas sociala liv i övrigt. Enligt denna uppfattning saknar därför likhetskravet i fråga om behandlingen av de båda kontrahenterna berättigande och böra skyddsåtgärder vidtagas mot den prostituerade, icke därför att hon lever i promiskuitet med en viss manlig kundkrets, utan därför att hon icke gör någonting annat. Vad som främst gör prostitutionen till en viktig social fråga är nämligen de socialt och moraliskt nedbrytande verkningarna av denna livsföring — spridning av könssjukdomar, alkoholism, vane- och yrkeskriminalitet och svåra former av parasitism genom soutenör- och kopplerivåsen samt personligt förfall och undergång såsom ett vanligt, ofta tidigt inträdande slutstadium i den yrkesprostituerades levnadslopp.

Oförenligheten i dessa ståndpunkter har helt visst bidragit till att de hittills framlagda förslagen icke lett till positiva resultat. Vid de fortsatta strävandena att skapa en ny ordning på detta område gäller det därför att söka undgå dessa meningsmotsättningar. För detta ändamål måste det till en början undersökas, i vilka avseenden det kan antagas råda en någorlunda stor enighet i dessa spörsmål.

Diskussion rörande en begränsad lagstiftning mot de prostituerade. En utgångspunkt härvid är, att man icke från något ansvarskännande håll kan resa någon invändning mot att samhället har medel i sin hand för att söka förhjälpa yngre kvinnor, som dragits in i prostitutionen, att återgå till en social och människovärdig livsföring. — Vid flera olika undersökningar har man kommit till det resultatet, att prostitutionens huvudtillflöde består i en självrekrytering, såtillvida som en mycket stor del av de prostituerade kvinnorna dragas in i denna livsföring genom äldre kamrater. I betraktande härav bör man rimligen kunna förutsätta, att det icke skall möta någon nämnvärd opposition, om ett dylikt förledande från en äldre prostituerads sida får utgöra grund för ingripande mot henne, särskilt om den förledda är en yngre person, exem-

pelvis under myndighetsåldern, och om förledandet konstateras av sådan myndighet, som i allmänhet har att fastställa om brottsligt förfarande förekommit, d. v. s. domstol. Även om meningarna skulle vara delade beträffande självrekryteringens roll i fråga om prostitutionens vidmakthållande så borde allmän anslutning kunna vinnas rörande ett allmänt avfattat lagbud, riktat mot vem det vara må, som förleder yngre personer till yrkesmässig otukt. — Vidare synes man kunna räkna på enighet om den uppfattningen att sedeslösa kvinnor, som äro hemfallna åt alkoholmissbruk av sådan intensitet, att alkoholistlagen är tillämplig, skola vara underkastade behandling enligt samma regler som gälla för övriga kategorier av alkoholmissbrukare. — Med hänsyn till föreskriften i alkoholistlagen, att ingripande skall vidtagas mot en åt alkoholmissbruk hemfallen person, som för ett för närboende eller andra grovt störande levnadssätt, synes man också rimligen kunna antaga, att allvarligare invändningar icke heller skola riktas mot en ordning, som ger samhället rätt att ingripa mot en prostituerad kvinna, som av vederbörlig myndighet, domstol, funnits vara grovt störande för sin omgivning. — En ömtålig men ofrånkomlig uppgift i detta sammanhang är slutligen att taga ställning till kravet att på särskilt sätt kunna ingripa mot sådana prostituerade, vilka på allmän plats uppträda på ett sätt som är oförenligt med god ordning och anständighet. Det är numera i allmänhet endast de mera förkomna av detta klientel samt en del alkoholiserade prostituerade kvinnor, som göra sig skyldiga till ett sådant uppträdande. Då bötesstraff och korta frihetsstraff icke äro tjänliga medel för att avhålla ett klientel av denna beskaffenhet från dylikt uppträdande, synes det icke kunna resas vägande invändningar mot att samhället i sådana fall, där domstol konstaterat det otillbörliga beteendet, skall ha till sitt förfogande särskilda skyddsåtgärder.

I enlighet med denna tankegång skulle ingripande ifrågakomma allenast mot följande grupper av prostituerade kvinnor, nämligen a) yngre kvinnor, som ännu äro relativt nya i yrket, b) sådana som förleda yngre kvinnor att prostituera sig samt c) sådana som äro hemfallna åt alkoholmissbruk eller d) föra ett för närboende eller andra grovt störande levnadssätt eller e) på allmän plats uppträda på ett störande sätt. I övrigt skulle samhället lämna den prostituerade kvinnan, även den helyrkesprostituerade, åt sitt öde.

Ehuru de överväganden, som lett till detta resultat, närmast varit ledda av en strävan att komma till en från skilda håll acceptabel lösning och sålunda varit av övervägande taktisk natur, vilar den sålunda skisserade ordningen dock på principiella skäl. All hittillsvarande erfarenhet har nämligen visat, att det varit omöjligt att medelst lagstiftningsåtgärder komma till rätta med prostitutionen såsom sådan. Det synes därför klokt och riktigt, att samhället principiellt inskränker sig till att bekämpa vissa socialt skadliga yttringar av prostitutionen. Om samhällets ingripande begränsas på detta sätt, reduceras frågan om avvägningen av lagstiftningens rätta innehåll till spörsmålet att fastställa vilka beteenden av prostituerade kvinnor, som böra leda till ingripanden. Denna begränsade uppgift borde icke sakna utsikter att vinna en från olika håll antagbar lösning.

Ovilja mot lagstiftning på detta område. En annan väsentlig orsak till att de tidigare förslagen till ny lösdrivarlagstiftning förkastats är den på många håll rådande oviljan mot varje lagstiftning på detta område, en ovilja, som har till utgångspunkt det sätt varpå samhället förr reagerade mot personer, som utan arbete och hemvist strövade omkring från ort till annan. Då den nu gällande lösdrivarlagstiftningen visar otvetydig släktskap med äldre metoder att behandla personer, som saknade laga försvar, har denna historiskt betingade ovilja mot lagstiftningsåtgärder mot lösdriveri överflyttats på den nuvarande lösdrivarlagen och hållits vid liv genom missbruk, som faktiskt förekommit men som nu ligga decennier tillbaka i tiden. Utan tvivel har oviljan och misstroendet mot den nuvarande lösdrivarlagstiftningen även underblåsts genom den dominerande roll, polisen spelat vid lagens tillämpning. Från dessa utgångspunkter har mången ansett det vara en ren fördel, att lösdrivarlagen alltmer upphört att tillämpas och med misstroende betraktat varje förslag till ny lagstiftning på området, i den mån detta medfört risk för en mindre slapp lagtillämpning.

Missnöje med detaljer i tidigare förslag. En annan orsak till att de hittills framlagda förslagen icke lett till resultat har varit missnöje med detaljer hos dessa. En sådan detalj hos det senast prövade förslaget torde exempelvis ha varit att detta förutsatte bildande av en alldeles ny institution, det s. k. skyddskollegiet.

Bristande insikt om behovet av en ny lagstiftning. Av den största vikt har slutligen varit, att man på många håll icke varit övertygad om behovet av en ny lagstiftning mot lösdrivarklientelet. Med avseende å denna fråga, som har avgörande betydelse, må framhållas, att det utgör en av de största bristerna hos den nuvarande lagstiftningen och organisationen på detta område, att det icke finns någon institution eller myndighet, som äger en fullständig överblick över lösdrivarklientelet och en ingående kunskap i lösdriveriets orsaksproblem. En parallell med ett närliggande område, alkoholistvården, är här belysande. Då alkoholistlagen tillkom år 1913 hade man ingen samlad erfarenhet rörande behovet av denna lagstiftning. Att den överhuvud taget genomfördes, efter lång tvekan och under stor betänksamhet, är väsentligen att tillskriva den omständigheten, att lagen ingår såsom en detalj i ett större samhälleligt spörsmål, nykterhetsfrågan, och därför kunnat påräkna stöd av den organiserade nykterhetsrörelsen. På grund av det sätt, varpå den samhälleliga alkoholistvården är organiserad i vårt land, med en gemensam central uppsikts- och tillsynsmyndighet över anstalterna och nykterhetsnämnderna, har man där numera ett organ, som besitter både överblick och sakkunskap på området. Visserligen äger lösdrivarlagstiftningen en direkt anknytning till ett annat samhällsspörsmål av samma bredd som nykterhetsfrågan, nämligen brottslighetsproblemet, men detta saknar varje motsvarighet till den stora grupp intresserade och av reformatoriskt nit besjälade iakttagare, som alkoholistlagstiftningen äger i de organiserade nykterhetsvännerna. På grund här-

av är nyssberörda brist hos den nuvarande organisationen dubbelt beklaglig. Den har säkerligen varit en väsentligt bidragande orsak till att reformsträvandena hittills icke lett till något resultat.

Lösdrivarklientelets beskaffenhet.

För att kunna bilda sig en uppfattning om behovet av en ny lagstiftning på detta område är det nödvändigt att känna klientelets beskaffenhet. Även om någon på en hand samlad erfarenhet om lösdrivarklientelet och de med lösdriveriföreteelsen förbundna psykologiska och sociala problemen icke föreligger i vårt land, så finns det en betydande vetenskaplig litteratur om lösdrivarfrågan samt en stor erfarenhet rörande lösdrivarproblemets olika sidor, fördelad på enskilda personer, som i olika sammanhang haft att syssla med lösdrivarklientelet.

Från socialpsykologisk synpunkt är lösdriveriet en missanpassningsföreteelse och består sålunda däri att ifrågavarande individer av olika anledningar sakna förmåga att ordna sin livsföring i enlighet med gängse regler inom samhället. Det är därför naturligt att lösdriveriet har talrika beröringspunkter med andra sociala sjukdomsföreteelser, som enligt erfarenheten också framträda i missanpassningsfenomen, nämligen psykiska sjukdoms- och svaghetstillstånd, kriminalitet och alkoholism.

Vid flera omfattande och ingående undersökningar över lösdrivarnas sinnesbeskaffenhet — varibland även må nämnas de nyligen genom lösdriverilagstiftningskommitténs försorg verkställda undersökningarna rörande Svartsjö- och Landskronaklientelen — har det visat sig, att en övervägande del av de psykiatriskt undersökta lösdrivarna företett tecken på olika slag av själsliga bristfälligheter eller rubbningar (imbecillitet av olika grader, sinnessjukdomar, psykisk invaliditet efter hjärnskador, neuroser, psykopatier). Redan på grund av denna starka frekvens av psykiska rubbningar och bristfälligheter bland lösdrivarna är det uppenbart, att frågan om en rationell behandling av lösdriveriet i första hand måste vara ett vårdproblem.

Det är vidare sedan länge känt, att lösdriveriet sammanhänger med brottsligheten. Redan den stora frekvensen av straffade bland lösdrivarna visar tydligt hän på detta samband. Den övervägande delen av de kriminella lösdrivarna höra till de passiva vaneförbrytarnas grupp. Detta betyder emellertid ingalunda, att deras brottslighet alltid är av mera bagatellartad beskaffenhet. Även om dessa brott till övervägande del bestå av dåligt planerade och oskickligt utförda egendomsbrott, som medföra relativt ringa materiell skada, så förövas dock en mängd mycket svåra brott av lösdrivare. Sålunda förekommer dråp under rus icke sällan bland detta klientel. Sexuella angrepp mot minderåriga gossar och flickor samt våldtäktsbrott mot ensamboende kvinnor äro heller icke ovanliga. Emellanåt förövas också mordbrand, såsom hämnd för avvisat tiggeri eller avvisad begäran om husrum. Att bettleriet ofta tar former som närma sig utpressning eller rån är likaledes känt. Stundom förekommer

därvid att en avvisande hållning mot lösdrivaren utlöser impulsiva, farliga anfall. Till den allvarliga kriminaliteten måste även räknas utpressningsbrott av homosexuella manliga prostituerade eller soutenörer, varigenom offren stundom plundras på stora summor eller drivas till desperata gärningar. Kortspelarnas och bondfångarnas kupper kunna också understundom tillfoga offren betydande förluster. Huru luffarna på sina ställen i vårt land kunna terrorisera den bofasta befolkningen, sedan numera tillämpningen av lösdrivarlagen slappnat, framkommer då och då genom enstaka händelser, som giva en blixtbelysning åt förhållandena. Ett exempel på en sådan händelse utgjorde ett mord för några år sedan i en landsbygdstrakt i mellersta Sverige. Vid spaningarna efter förövaren härav konstaterades nämligen, att traktens befolkning hade nödgats taga till vana att låsa in sig tidigt på kvällarna — även under den ljusa årstiden — på grund av faran för kringstrykande löst folk.

Tyvärr saknas ett samlat erfarenhetsmaterial, som skulle vara ägnat att ge en föreställning om omfattningen av denna kriminalitet. Den verkliga brottslighetsfrekvensen inom lösdrivarklientelet är därför okänd. Det ligger för övrigt i sakens natur, att en stor del av dessa brott icke bli kända för myndigheterna. Så är exempelvis fallet med brottsliga förfaranden av olika slag, som förövas av prostituerade, soutenörer och dylika under kompromet terande omständigheter för den, gentemot vilken brottet riktar sig. Om en vagabonderande lösdrivare gör sig skyldig till brottsliga handlingar, har han stora utsikter att undgå upptäckt just därför att han saknar stadigt hemvist och merendels befinner sig på rörlig fot. Smärre stölder och snatterier av dylika individer bli ofta icke ens anmälda, enär den bestulne anser möjligheten att få brottslingen fasttagen och lagförd vara alltför ringa. — Ett belysande fall av sådan kriminalitet har anförts i en för några år sedan publicerad undersökning rörande lösdrivare (Om s. k. lösdrivare och deras behandling, av Olof Kinberg, Sv. Läkartidningen, 1924). Det avsåg en person, som efter många års vagabonderande liv blivit intagen å sinnessjukhus. Under vistelsen därstädes bekände han, att han begått ett stort antal brott under sina vandringar och uppgjorde en förteckning över dessa. Denna förteckning upptog mer än hundra olika brott, däribland en inbrottsstöld i en handelsbod, varvid bytet blev mer än 700 kronor. Flertalet av dessa brott hade icke blivit anmälda för myndigheterna och mannen hade aldrig varit anhållen eller tilltalad för brott.

Bland polismyndigheterna i riket torde man också vara fullt på det klara med att många ouppklarade brott ha kringstrykande lösdrivare till gärningsmän. Trots bristen på dokumentarisk bevisning har man att räkna med att den brottslighet, som förövas av lösdrivare, är mycket omfattande och delvis av svårartad beskaffenhet.

En tredje form av social missanpassning, med vilken lösdriveriet har vidsträckt beröring, är alkoholmissbruket. Med avseende härå inskränker sig styrelsen i detta sammanhang till att erinra om sin undersökning rörande manliga tvångsarbetare (Soc. Medd. årg. 1924, nr 5), enligt vilken drygt hälften av dessa voro alkoholmissbrukare.

Det finns naturligtvis lösdrivare, som varken äro sinnessjuka, kriminella

eller alkoholmissbrukare. Men å andra sidan är en icke obetydlig del av lösdrivarklientelet både alkoholmissbrukare, kriminella och åtminstone tidvis i behov av sinnessjukvård. Till följd härav förekomma dessa individer än på alkoholistanstalter eller i nykterhetsnämndernas handlingar, än på tvångsarbetsanstalter, än på straffanstalter eller andra anstalter för kriminalpolitisk behandling (förvarings- eller interneringsanstalter) och än på sinnessjukhus. Många av dessa personer cirkulera under en stor del av sitt liv mellan olika slags anstalter.

Erfarenheter från alkoholistvården rörande behandlingen av lösdrivare.

Såsom centralmyndighet för den organiserade nykterhetsvården har socialstyrelsen en icke ringa erfarenhet rörande den kategori lösdrivare, som på samma gång äro alkoholmissbrukare.

Antalet å alkoholistanstalter intagna personer, som tidigare varit föremål för åtgärder enligt lösdrivarlagen, är nämligen ganska avsevärt. Av de å anstalterna under år 1939 tvångsintagna alkoholisterna, tillhopa 629, hade icke mindre än 130 undergått tvångsarbete och 97 erhållit varning en eller flera gånger men icke undergått tvångsarbete. Sammanlagt hade sålunda 227 eller 36 % av detta klientel i någon form behandlats enligt lösdrivarlagen. Av de under samma år frivilligt ingångna å allmänna eller enskilda alkoholistanstalter, tillhopa 430, hade däremot sammanlagt endast 20, motsvarande icke fullt 5 %, tidigare varit föremål för åtgärder enligt lösdrivarlagen.

Vid ett studium av dessa fall kan man ofta konstatera, att de tidigare ingripandena enligt lösdrivarlagen haft en synnerligen svag, om ens någon, gynnsam effekt. Såsom tidigare framhållits har också den hos vederbörande myndigheter sedan länge stadgade uppfattningen om den gällande lagens otidsenlighet gjort dem mer och mer obenägna att tillämpa densamma. I stället har alkoholistlagen i stigande omfattning tagits i anspråk beträffande alkoholiserade lösdrivare. Så hade skett redan innan alkoholistlagen för några år sedan utvidgades till att omfatta även de kringflackande alkoholisterna. Till följd av ikraftträdandet den 1 juli 1940 av 11 § bötesverkställighetslagen och därmed sammanhängande ändringar i alkoholistlagen torde antalet lösdrivar-alkoholister inom alkoholistvården komma att ytterligare ökas. Härigenom blir alkoholistvården utsatt för en ökad belastning med ett socialt förkommet klientel, vilket nödvändiggör särskilda anstaltsanordningar. Alla lösdrivar-alkoholister äro nämligen icke så svårskötta, att det är påkallat att hänvisa dem till de slutna alkoholistanstalterna å Svartsjö och Landskrona. På de vanliga alkoholistanstalterna för ett socialt mera godartat klientel passa de emellertid ej. Det är därför av nöden, att det kommer till stånd särskilda öppna anstalter för dessa mera lättskötta lösdrivar-alkoholister. Av ekonomiska skäl kunna emellertid dylika anstalter icke anordnas enbart för sådana lösdrivare, som omhändertagas enligt alkoholistlagen, utan de måste kunna mottaga även vårdbehövande enligt lösdrivarlagen. För att så skall kunna ske erfordras därför,

att lösdrivarlagstiftningen ändras så, att anstaltsbehandlingen i allt väsentligt blir överensstämmande med behandlingen enligt alkoholistlagen.

En del av lösdrivar-alkoholisterna ha hemfallit åt alkoholmissbruk först sedan de under många år fört ett lösdrivaraktigt levnadssätt. Det är härvid fråga om hjälplösa individer, som emellertid ofta icke äro sämre utrustade än att de med lämplig hjälp vid starten i livet hade kunnat bli nöjaktigt anpassade i samhället. På grund av bristen på en effektiv skyddslagstiftning ha de emellertid icke fått något hjälpande handtag utan blivit alltmer förkomna och bl. a. hemfallit åt alkoholmissbruk. Här är det sålunda fråga om ett klientel, som man överhuvud taget icke kan träffa med alkoholistlagen förrän det egentligen är för sent. En ändamålsenlig lösdrivarlagstiftning skulle däremot kunna vara dessa till gagn.

Behovet av lösdrivarlagstiftning.

Det kanske viktigaste momentet i frågan, om det föreligger ett behov av en lösdrivarlagstiftning, är ett kvantitetsspörsmål och kan sammanfattas sålunda: vilken är storleksordningen av det asociala klientel, mot vilket samhället måste lämna övriga medborgare skydd genom en särskild lagstiftning? Som ovan framhållits är det beklagligt, att det icke gjorts någon utredning angående detta spörsmål. Från olika håll härflytande uppgifter häntyda emellertid på att ifrågavarande klientel säkerligen utgöres av många tusen individer. Såsom ovan framhållits har man vidare att räkna med att den grövre eller ringare kriminalitet, som härrör från dessa socialt inkapabla människor, utgör en betydande del av den totala faktiska brottsligheten.

I det föregående ha i stora drag antytts vissa viktiga drag, som kännetecknа lösdrivarna. I samband med yttrande över tidigare lagförslag i ämnet har socialstyrelsen verkställt ganska ingående undersökningar härom. Även av dessa undersökningar framgår otvetydigt, att lösdrivarklientelet omfattar ett antal individer av högst vådlig beskaffenhet för allmän ordning och för enskilda personers säkerhet till person och egendom. Även om lösdrivarklientelet i dess helhet icke skulle vara så omfattande, som man hittills räknat med, är dess kvalitativa sammansättning sådan att det är oundgängligt, att samhället äger medel att skydda sig mot detsamma. Det kan icke med fog invändas, att ingripandena mot dessa i olika avseenden farliga individer böra göras i vanlig ordning, d. v. s. med tillämpning av strafflagen. Ty såsom redan antytts föröva lösdrivarna ofta brotten under förhållanden, som försvåra deras ingripande och lagförande. Men även där brotten anmälas och brottslingen kan identifieras, är bevisningsproblemet ofta högst vanskligt. Om exempelvis en bondfångare lurat av en godtrogen lantbo en stor summa pengar på kortspel, finns det i regel ingen som helst bevisning för att han därvid förfarit bedrägligt och sålunda ingen möjlighet att fälla honom till straff, men om samma bondfångare visar sig gång på gång vara lika lycklig i sitt kortspel, så måste det betecknas såsom en brist i samhällets skydd mot en dylik individs beteende,

om icke samhället äger möjlighet att ingripa mot honom just på grund av hans asociala livsföring. Vid stöld från kunder i samband med prostitution samt vid utpressning genom den sedeslösa kvinnans soutenör eller genom homosexuella manliga prostituerade förbli brotten ofta okända för polisen, enär anmälan icke kommer till stånd. Men även då anmälan sker, är bevisning på grund av omständigheterna vid brottens utförande svår att erhålla. På liknande sätt förhåller det sig med bettlare, som vid besök i hemmen under hot tilltvinga sig förmåner, med yrkesbedragare, langare m. fl. För det enskilda brottet kan vederbörande ofta icke fällas och just därför måste det finnas möjlighet att i annan ordning förhindra hans fortsatta samhällsskadliga verksamhet.

Sammanfattning av skälen för en revision av lösdrivarlagstiftningen.

Inledningsvis har styrelsen framhållit, att det vore skäl att, innan man tar ställning till det remitterade förslaget, söka utröna orsakerna till att en reviderad lösdriverilagstiftning så länge varit ett aktuellt önskemål i vårt land och att det likväl varit omöjligt att åstadkomma en sådan lagstiftning. Såsom ovan utvecklats äro de viktigaste orsakerna till att en ny lagstiftning på detta område ansetts behövlig, att den gällande lagen är otidsenlig och att tillämpningen av densamma är bristfällig. Säkerligen ha även andra omständigheter bidragit till den uppfattningen, att en helt ny ordning på detta område är önskvärd, men dessa må i detta sammanhang lämnas åsido.

En väsentlig orsak till att försöken att åstadkomma en bättre lagstiftning hittills strandat är, att lösdrivarproblemet omfattat frågan om samhällets åtgärder mot den mer eller mindre yrkesmässiga prostitutionen och att det icke varit möjligt att samla de mot varandra stridande uppfattningarna rörande detta spörsmål. Under sina överväganden på denna punkt har styrelsen tagit sikte på vissa bestämda sociala skadeverkningar av prostitutionen i syfte att utröna möjligheten att uppnå enighet om en begränsad skyddslagstiftning på detta område.

En annan orsak till att de tidigare förslagen förkastats, har varit, att oviljan och misstroendet mot den nuvarande lagen kommit att omfatta varje lagstiftning på området. Vid denna mera oreflekterade inställning har man sålunda icke blott alldeles förbisett, att de senaste årtiondenas djupgående förändring av maktförhållandena inom samhället i sig själv utgör en faktisk garanti mot lagstiftningens handhavande på ett icke åsyftat sätt, utan även lämnat obeaktat, att en ny lagstiftning på detta område icke kan undgå att påverkas av de aktuella tendenserna inom sociallagstiftningen och att de summariska, repressiva metoder, som kännetecknа den nuvarande lagen, sålunda icke komme att bibehållas i en ny lagstiftning.

Vissa detaljer i de tidigare förslagen ha även verkat avkylande på reformviljan, där sådan funnits. Vidare har mången icke varit övertygad om, att det verkligen behövs en speciell lagstiftning mot lösdrivarklientelet utan förmenat, att det borde vara möjligt att komma till rätta med detta genom andra maktmedel, som stå till samhällets förfogande. Med avseende å behovet av

en ändamålsenligt ordnad lösdrivarlagstiftning har socialstyrelsen angivit sin uppfattning, grundad bland annat på styrelsens erfarenheter från det närliggande området alkoholistvården.

Av synnerlig vikt är slutligen den ändring i samhällets inställning till de oförvållat arbetslösa, som kommit till stånd under det sista kvartsseklet. Till följd av den ökade förståelsen för dessas svåra läge ha skapats helt andra, gynnsammare betingelser än tidigare förefunnits, för uppdragandet av en skarp gränslinje mellan detta klientel och det arbetsskygga, parasiterande lösdrivarklientelet. Det svenska samhället förfogar därför numera, till skillnad mot vad som tidigare gällde, över goda tekniska hjälpmedel för att utröna klientelets beskaffenhet och förebygga obefogade ingripanden mot nödställda, oförvitliga medborgare.

Dessa utläggningar ha haft till syfte att teckna bakgrunden till styrelsens principiella uppfattning i detta lagstiftningsspörsmål. Styrelsen anser det nämligen lämpligt att först angiva denna uppfattning, innan den ingår på en granskning av det föreliggande lagförslaget.

Det är enligt styrelsens mening obestridligt, att den nuvarande lösdrivarlagen icke är ändamålsenlig. Behandlingen av klientelet är i många avseenden otillfredsställande. Möjlighet till hjälpåtgärder saknas praktiskt taget alldeles. Den enda förebyggande åtgärd, som lagen känner, nämligen varningen, utövar i allmänhet föga verkan. Lagens tvångsåtgärd, intagning å tvångsarbetsanstalt, lämnar mycket små möjligheter till en individualiserad vård, trots att klientelet ingalunda är ensartat utan tvärtom mycket skiftande och en ändamålsenlig behandling av detta därför förutsätter ett anstaltssystem med stora differentieringsmöjligheter. Även i andra viktiga hänseenden är utformningen av tvångsåtgärden stel och schablonmässig. Så är exempelvis vårdtidens längd fastställd på förhand, varigenom det är omöjligt att taga hänsyn till om vederbörande har möjlighet att erhålla arbete vid utskrivningen eller om han överhuvud taget har bättre möjlighet att anpassa sig i samhället än vid intagningen. I detta sammanhang kommer även i betraktande, att försökspermissionsinstitutet är okänt för lagen. Ingen organiserad eftervård förekommer utan den frigivne tvångsarbetaren lämnas att sköta sig själv helt och hållet. Visserligen kan han få bistånd av en del enskilda hjälpinstitutioner men även hans gamla kamrater, som långt i förväg känna tidpunkten för hans frigivning, stå ofta beredda att ta hand om honom på sitt vis. Dessa senare ha så mycket större förutsättningar att vinna spelet, som den oförmedlade övergången från den noggrant reglerade anstaltsvistelsen till den fullständiga friheten vid utskrivningen utövar en i psykologiskt avseende mycket ogynnsam kontrastverkan på den frigivne.

I korthet sagt förhåller det sig sålunda så, att alla de tre olika stadier, av vilka behandlingen av klientelet består enligt en modern skyddslagstiftning, nämligen förebyggande åtgärder, anstaltsbehandling och eftervård, äro gestaltade på ett så otillfredsställande sätt i den nuvarande lösdrivarlagen, att det är ett trängande önskemål, att det kommer till stånd en förbättrad lagstiftning på detta område.

Bristerna i den gällande lagen inskränka sig emellertid icke blott därtill att det klientel, som blir föremål för ingripande, behandlas på ett icke ändamålsenligt sätt. Den utveckling, som det svenska samhället undergått sedan denna lag antogs, har medfört, att de former och organ för ingripande, som lagen anvisar, numera uppfattas såsom otidsenliga. En ofrånkomlig följd härav är att lagtillämpningen slappas. Härtill har helt visst även bidragit den växande insikten om att den nuvarande behandlingen ofta är verkningslös. Där möjlighet finnes att i stället tillämpa en annan lagstiftning, t. ex. alkoholistlagen, sker detta. Lösdrivarlagen har sålunda nedsjunkit att bliva en lag på avskrivning, vars tvångsåtgärd tillämpas allenast mera i undantagsfall. Tillämpningen kan under sådana förhållanden icke undgå att framstå såsom slumpartad — vilket är illa nog — men värre är att lagen icke utgör ett användbart instrument till skydd åt laglydiga medborgare mot asociala och antisociala individer.

Den nuvarande lösdrivarlagen måste därför enligt socialstyrelsens mening utdömas av två var för sig avgörande skäl, nämligen att den är gestaltad så, att den icke förmår giva skydd i erforderlig omfattning mot asocial verksamhet samt att behandlingen av den del av klientelet, som likväl blir föremål för ingripande, är helt otillfredsställande.

Såsom framgår av vad nu sagts finner socialstyrelsen det vara oundgängligt, att en ny lösdrivarlagstiftning kommer till stånd. För att så skall kunna ske, är det nödvändigt att särmeningar om detaljer i det nya icke få stå hindrande i vägen och ännu en gång stoppa reformarbetet. Här gäller i själva verket satsen, att det bästa icke får vara det godas fiende.

Det är från denna utgångspunkt, som socialstyrelsen gått till sin granskning av det föreliggande lagförslaget. Styrelsen har visserligen därunder funnit sig böra framföra åtskilliga invändningar mot detta, även i mycket viktiga detaljer, och håller före att det vore lyckligt, om dessa bleve beaktade vid den slutliga utformningen. Styrelsen har emellertid härvid uteslutande varit ledd av en strävan att främja tillkomsten av en ny, bättre lagstiftning än den nuvarande. Även om skilda meningar i vissa avseenden yppats också inom styrelsen, ha samtliga ledamöter av styrelsen, med ett undantag, funnit det viktigaste vara, att en reform av lagstiftningen i den anda, som kännetecknar det föreliggande förslaget, snarast kommer till stånd. Enligt styrelsens mening bör det också vara möjligt att på grundval av detta lagförslag och med ledning av de häröver avgivna yttrandena ernå en acceptabel lösning av denna viktiga lagstiftningsfråga.

Allmänna önskemål rörande den nya lagstiftningen.

De två viktigaste kraven i fråga om en lagstiftning på detta område äro, att den erbjuder tillräckligt starka garantier för att tillämpningen sker på åsyftat sätt samt att den möjliggör en individualiserad behandling av klientelet. Det första villkoret är dubbelriktat, i det att det innebär dels att lagen

icke skall tillämpas i andra fall än där detta är påkallat och dels att ingripandet sker på ett effektivt och ändamålsenligt sätt i samtliga fall där det är erforderligt. Detta förutsätter dels att de fall, där ingripande bör ske, angivas så klart och entydigt som möjligt, dels att lämpliga organ utses för lagens handhavande och dels slutligen att lagen tillhandahåller en serie åtgärder, som äro lämpliga för olika slags fall och för olika stadier av lösdriveri från den begynnande missanpassningen till det djupa sociala förfallet.

Huru en skyddslagstiftning i stort bör vara gestaltad för att uppfylla dessa villkor, därom äga vi i vårt land numera stor erfarenhet, bl. a. genom den sedan nu snart ett kvarts sekel existerande alkoholistlagstiftningen. Då såsom tidigare vid flera tillfällen framhållits det klientel, som denna lagstiftning tager sikte på, i viss utsträckning sammanfaller med lösdrivarklientelet, föreligger det mycket starka skäl för att den reviderade lösdrivarlagstiftningen utformas efter väsentligen samma principer som alkoholistlagstiftningen.

Kravet på att ingen skall göras till föremål för alkoholistvård i oträngt mål har, som ovan utvecklats, blivit tillgodosett därigenom att det initiativtagande organet i allmänhet utgöres icke av en ensam tjänsteman utan av en nämnd, nykterhetsnämnden, med ledamöter av olika politisk uppfattning och i skiftande ekonomisk och social ställning. Kravet på effektivitet i tillämpningen, vilket till en början icke ägnades tillräcklig uppmärksamhet, har på senaste tid beaktats genom att länsnykterhetsnämnder inrättats såsom tillsynsorgan över de kommunala nämnderna. Såsom behandlingsmedel stå till nämndernas förfogande åtgärder av ren hjälpkaraktär, andra förebyggande åtgärder — bland vilka övervakningen är den viktigaste — möjligheten att efter medgivande av högre administrativ myndighet, länsstyrelsen, tillgripa tvångsåtgärd, nämligen intagande å allmän alkoholistanstalt, samt en organiserad eftervård. En betydelsefull detalj är härvid, att anstaltssystemet å ena sidan i princip är likformigt, så att exempelvis överflyttning mellan olika anstalter kan verkställas snabbt och utan onödig omgång, samt å den andra sidan erbjuder avsevärda möjligheter till differentiering av klientelet, så att exempelvis mera förkomna individer kunna hänvisas till särskilda anstalter. Önskemålet att lagstiftningen skall lämna möjlighet till säkerhetsåtgärder av kraftigt verkande natur har tillgodosetts därigenom att vårdtiden för farliga och oförbätterliga alkoholister in casu kan utsträckas med intill två år. En viktig omständighet är slutligen, att ledningen av hela den samhälleliga alkoholistvården är samlad på ett håll, uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården i riket, vilken har omfattande befogenheter i fråga om såväl anstalterna och nämnderna som klientelet.

I nu nämnda avseenden bör enligt socialstyrelsens mening en reviderad lösdrivarlagstiftning i väsentliga delar gestaltas efter alkoholistlagen som mönster. Om man från denna synpunkt granskar det nu föreliggande lagförslaget, kan man med tillfredsställelse konstatera, att det uppfyller detta önskemål i betydligt högre grad än något tidigare förslag i ämnet. I fråga om flera viktiga detaljer företer förslaget emellertid avvikelser från alkoholistlagstiftningen utan att tillräckliga skäl torde föreligga härför. Till dessa detaljer återkommer styrelsen i det följande.

Granskning av lagförslaget.

Styrelsen övergår nu till en granskning av det föreliggande förslaget. Härvid har framställningen för större överskådlighet uppdelats i olika avdelningar, vilka behandla följande detaljer: A) Bestämningen av klientelet, B) De samhälleliga organen inom denna vårdform, C) Anstaltssystemet samt D) Diverse specialfrågor.

A. Bestämningen av klientelet.

Det samlade klientel, som beröres av lagförslagets komplex av lagar, är följande:

1) lösdrivare som fyllt 21 år (definition i 2 § förslaget till lag om arbetsfostran),

2) personer i åldern mellan 18 och 21 år, som befinnas föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv och beträffande vilka särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för deras tillrättaförande (vissa formuleringsändringar i 22 § d barnavårdslagen),

3) personer i åldern mellan 21 och 24 år, vilka föra ett sådant liv som under 2) sägs och vilka, utan att vara sinnessjuka eller sinnesslöa, lida av rubbad själsverksamhet eller hämmad själsutveckling (en ny punkt e i 22 § barnavårdslagen),

4) den som är hemfallen åt alkoholmissbruk och tillika hemfallen åt sedeslöst leverne i tillfälliga förbindelser (tillägg till 1 § andra stycket alkoholistlagen) samt

5) den som förleder någon, som icke fyllt 21 år, att hängiva sig åt prostitution eller förmedlar eller på annat sätt främjar sådant levnadssätt ävensom den som genom sedeslöst leverne verkar grovt störande för närboende eller andra eller genom oljud, oväsen eller eljest medverkar till dylikt störande eller ock å allmän plats på anstötligt sätt inbjuder till könsförbindelse (dels en ny 12 a § i 18 kap. strafflagen och dels ändringar i 13 § samma kapitel).

Vad först beträffar förslaget till definition av lösdrivare i 2 § lagen om arbetsfostran finner socialstyrelsen det vara välbetänkt av kommittén, att den begagnat samma metod för att bestämma klientelet, som kommit till användning i alkoholistlagen, nämligen att först uppställa en allmän indikation för ingripande, vilken måste föreligga i varje fall, samt därtill foga specialindikationer för ingripande, vilka äro alternativa. Alkoholistlagens allmänna indikation, hemfallenhet åt alkoholmissbruk, motsvaras här av hemfallenhet åt ett lättjefullt eller oordentligt leverne. Häremot har socialstyrelsen intet att invända. Lagförslagets specialindikationer äro utformade sålunda:

1) på ohederligt sätt förskaffar sig medel till sitt uppehälle eller eljest genom sitt levnadssätt måste anses farlig för allmän ordning och säkerhet eller

2) gör sig skyldig till bettleri eller låter annan bettla för sin räkning.

Erfarenheterna från tillämpningen av alkoholistlagen ha visat vikten av att utformningen av specialindikationerna är både nyanserad och distinkt. I dessa

avseenden är förslagets uppställning icke tillfredsställande. Ett par viktiga kategorier av det klientel, som lagen bör omfatta, saknas alldeles. Så är fallet med dels sådana förkomna individer, som äro ur stånd att taga vård om sig själva utan att vara så psykiskt undermåliga att de kunna bli omhändertagna såsom asociala imbecilla, och dels parasiterande individer, som obehörigen ligga annan enskild person till last. Vidare synes bestämningen farlig för allmän ordning och säkerhet vara oklar och böra ersättas med bestämningen »farlig för annans personliga säkerhet eller för den allmänna ordningen». I den första punkten ha sammanförts specialindikationer, som i klarhetens intresse böra hållas åtskilda. Enligt socialstyrelsens mening bör förteckningen över specialindikationerna förslagsvis ha ungefär följande innehåll:

(Är någon, som fyllt tjuguett år, hemfallen åt ett lättjefullt eller oordentligt leverne, under kringstrykande eller eljest, och)

1) finnes han vara farlig för annans personliga säkerhet eller för den allmänna ordningen, eller

2) förskaffar han sig medel till sitt uppehälle på ohederligt sätt, eller

3) är han ur stånd att taga vård om sig själv, eller

4) ligger han obehörigen annan till last, eller

5) gör han sig skyldig till bettleri eller låter annan bettla för sin räkning, — — —

Av dessa olika kategorier skulle grupp 1 närmast komma att omfatta ligister och våldsverkare av olika slag men även utpressare samt individer med farliga sexuella böjelser, grupp 2 bondfångare, sol- och vårmän och andra yrkesbedragare, langare, soutenörer och kopplare, grupp 3 psykiskt undermåliga och svårt förkomna individer, ofta luffare, grupp 4 individer som parasitera på bestämda personer (föräldrar, syskon m. m.) samt grupp 5 bettlare.

För att undanröja varje oklarhet synes det vara angeläget, att det på auktoritativt sätt angives, att bestämningen »på ohederligt sätt» i punkt 2 icke avses skola i och för sig äga tillämpning på de hel- eller halvyrkesprostituerades förvärvssätt. Om skälen för denna begränsning, vilken även kommittén förordat, får styrelsen hänvisa till den principiella framställningen i inledningen till detta utlåtande. Dessa skäl äro icke tillämpliga i fråga om manliga prostituerade. Med hänsyn härtill och då, enligt vad erfarenheten visat, den verksamhet, som dessa asociala individer bedriver, ofta är förknippad med utpressning och andra kriminella förvärvsmetoder, är det sakligt motiverat, att manliga prostituerade träffas av den nya lösdrivarlagen i och med att de hängiva sig åt homosexuella förbindelser i förvärvssyfte. Man torde nämligen utan olägenhet kunna bortse från den inkonsekvensen, att ett sådant förvärvssätt uttryckligen betraktas såsom ohederligt trots att så icke skulle vara fallet med de prostituerade kvinnornas.

Den föreslagna nya specialindikationen i punkt 3 — vilken omfattar den som är ur stånd att taga vård om sig själv — är likalydande med en av specialindikationerna i alkoholistlagen. Ifrågavarande klientel utgöres av förkomna individer, vilka dock icke förete så svåra brister i psykiskt hänseende, att de uppfylla förutsättningarna för att bli omhändertagna såsom asociala

imbecilla. Man kan icke heller räkna med förmynderskapslagstiftningen såsom hjälpmedel för omhändertagande av dessa individer. Ekonomiska skäl för omyndighetsförklaring saknas nämligen i regel beträffande detta klientel och erfarenheten visar, att denna åtgärd i allmänhet icke blir vidtagen enbart på den grund, att vederbörande är i behov av vård och omhändertagande. Vid tillämpningen av alkoholistlagen gäller, att förlust av arbetsanställning på grund av alkoholmissbruk anses angiva, att vederbörande är ur stånd att taga vård om sig själv. På motsvarande sätt torde den omständigheten, att någon förlorat sin arbetsanställning på grund av hemfallenhet åt oordentligt leverne, böra medföra, att nu förevarande specialindikation är tillämplig.

Det torde även vara påkallat att något närmare angiva innebörden av den föreslagna nya specialindikationen i punkt 4. Denna avviker nämligen i ett par avseenden från motsvarande stadgande i alkoholistlagen, vilket avser den som ligger det allmänna, sin familj eller annan till last. I och för sig finnes det helt visst fog för att låta den reformerade lösdrivarlagstiftningen bli tillämplig å den som är hemfallen åt ett lättjefullt eller oordentligt leverne och ligger det allmänna till last. Innan man vunnit tillräcklig erfarenhet om den nya lagstiftningens verkningar, synes det emellertid vara tillrådligt att begränsa dennas tillämplighetsområde. Vid övervägande huru en dylik begränsning bör ske torde det vara ändamålsenligt att i första hand utesluta sådana kategorier, som kunna bli föremål för åtgärd från samhällets sida i annan ordning. Möjlighet härtill lärer i allmänhet stå vederbörande samhällsorgan till buds beträffande den som ligger det allmänna till last och är hemfallen åt ett lättjefullt eller oordentligt leverne. På grund härav har ifrågavarande grupp icke medtagits under punkt 4.

Detta stadgande skulle sålunda, åtminstone till en början, uteslutande avse den som ligger annan enskild person till last. En viktig grupp av dem som skulle falla under det sålunda begränsade stadgandet utgöres av individer, som parasitera på medlemmar av den egna familjen, till exempel vanartiga vuxna söner och döttrar, som ligga sina kanske fattiga och utsläpade föräldrar till last. I dessa fall föreligger en form av utpressning, varvid den aktiva parten ockrar på den naturliga samhörighetskänslan mellan familjemedlemmarna. Inom alkoholistvården möter man ofta dylika fall av familjeutpressning med svåra psykiska lidanden och ekonomiska offer för de förfördelade, men mången gång kan man också konstatera, att alkoholistlagen icke är tillämplig, enär utpressaren icke är hemfallen åt alkoholmissbruk men väl åt ett lättjefullt och oordentligt levnadssätt. För dessa senare fall erfordras därför möjlighet att ingripa i annan ordning. — Det ligger i sakens natur, att man härvid ofta möter ömtåliga fall, såsom alltid när man rör sig på familjelivets område. Att exempelvis en svagt begåvad familjemedlem ligger sina anhöriga till last bör självfallet icke utgöra indikation för ingripande från det allmännas sida, eftersom det enligt fattigvårdslagstiftningen åligger familjemedlemmar att i mån av behov och förmåga försörja varandra, så att de icke falla fattigvården till last. För att undantaga dylika fall från stadgandet har detta gjorts tillämpligt allenast å den, som *obehörigen* ligger annan till last.

En annan erfarenhet från alkoholistvården är, att det är möjligt att utan större olägenheter utvidga lagens tillämplighetsområde genom att efter hand tillfoga nya specialindikationer. Om lagstiftaren av försiktighetsskäl skulle vilja till en början begränsa den nya lösdrivarlagens omfattning till de viktigaste kategorierna, för att efter vunnen kännedom om lagens sätt att verka, utsträcka den till nya kategorier, vore ett sådant förfaringssätt sålunda ingalunda oprövat. I ovanstående förteckning äro specialindikationerna upptagna i ordning efter vikt och betydelse med den viktigaste först.

Såsom nedan å sid. 774 närmare utvecklas i samband med behandlingen av kommitténs förslag rörande tillägg och ändringar i 18 kap. strafflagen, anser socialstyrelsen erforderligt att ytterligare en specialindikation införes.

I samband med behandlingen av denna paragraf kan styrelsen icke underlåta att framföra ett önskemål av rent redaktionell natur. Det lagrum, som angiver lagens tillämplighetsområde, har självfallet en särskilt stor betydelse. Med hänsyn härtill är det enligt styrelsens mening mest tilltalande, att denna paragraf får utgöra lagens portalparagraf liksom fallet är i alkoholistlagen.

De föreslagna jämkningarna i avfattningen av 22 § d i barnavårdslagen finner socialstyrelsen vara välbetänkta.

Däremot kan styrelsen icke ansluta sig till kommitténs förslag att införa en ny punkt, e, i 22 §, varigenom barnavårdslagen skulle bli tillämplig å ett nytt klientel, bestämt genom följande villkor, nämligen att vederbörande skulle vara i åldern mellan 21 och 24 år, föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv samt lida av rubbad själsverksamhet eller hämmad själsutveckling utan att dock vara sinnessjuk eller sinnesslö. Styrelsen kan visserligen betyga riktigheten av kommitténs uppfattning, att starka skäl tala för en höjning av den övre åldersgränsen för omhändertagande enligt barnavårdslagen av sedeslöst levande unga kvinnor. Det torde emellertid vara principiellt ohållbart, att från utvidgningen av lagens tillämplighetsområde undantaga just den grupp av individer, nämligen de i psykiskt avseende relativt bäst utrustade, vilkas tillrättaförande skulle vara mest värdefullt från samhällets synpunkt. Avgränsningen av det föreslagna nya klientelet måste även av praktiska skäl anses föga lyckligt utformad. Bestämningen att vederbörande skall lida av rubbad själsverksamhet eller hämmad själsutveckling utan att dock vara sinnessjuk eller sinnesslö måste befaras lämna rum för alltför stora olikheter i tillämpningen för att vara tillfredsställande. Genom detta villkor undantagas vidare från tillämplighetsområdet de fall, som särskilt präglas av olyckliga miljöförhållanden och beträffande vilka därför en förändring av den yttre miljön genom åtgärder från samhällets sida erbjuder relativt stora utsikter till gynnsamt resultat. En viktig synpunkt, som icke får förbises, är slutligen att det är nödvändigt att iakttaga varsamhet vid utvidgningen av barnavårdsnämndernas arbetsuppgifter till att omfatta högre åldersgrupper med hänsyn till faran för att dessa samhällsorgans maktpåliggande uppgifter rörande deras hittillsvarande klientel eljest kunna bli mer eller mindre eftersatta. Kommitténs förslag, varigenom barnavårdsnämndernas klientel skulle

ökas med tre nya årsklasser, har därför icke kunnat undgå att ingiva betänkligheter. Socialstyrelsen finner sig av dessa skäl böra förorda det förslag, som reservationsvis framförts av kommittéledamoten Wangson och enligt vilket den av kommittén föreslagna punkt e i 22 § skulle utgå men däremot övre åldersgränsen i punkt d i samma paragraf höjas med två år till 23 år.

Vad därefter beträffar kommitténs förslag att genom en ny specialindikation i alkoholistlagen göra denna lag tillämplig å de åt alkoholmissbruk hemfallna prostituerade kvinnorna, har styrelsen redan i det föregående uttalat sig härför. Då kommitténs förslag på denna punkt icke är enhälligt utan häremot reservationsvis framförts betänkligheter av en ledamot, anser sig styrelsen böra i korthet angiva sin ställning till den särmening, som sålunda kommit till uttryck. Reservanten grundar sina betänkligheter på att införande i alkoholistlagen av en särskild bestämmelse om behandling av prostituerade kvinnor måste leda till en deklassering av den organiserade alkoholistvården. Mot denna uppfattning må först invändas, att alkoholistvården icke är något självändamål. Om denna vårdforms organ, nykterhetsnämnderna och alkoholistanstalterna, kunna göra samhället en värdefull tjänst genom att taga hand om ytterligare ett vårdbehövande klientel, så böra de självfallet tagas i anspråk härför. Endast om denna utvidgning av deras verksamhetsområde kan antagas i nämnvärd mån försvåra deras möjligheter att fullgöra andra viktiga uppgifter, bör så icke ske. Någon sådan fara föreligger emellertid icke. Alkoholistvården mottager redan nu ett icke ringa antal prostituerade till behandling. Klientelet i fråga är sålunda icke nytt. Det gäller blott att se till att detta klientel hänvisas till särskilda anstalter, vilket redan visat sig nödvändigt, då prostituerade och andra alkoholiserade kvinnor enligt föreliggande erfarenheter icke utan svåra olägenheter kunna vårdas på samma anstalter. Att nykterhetsnämnderna skola vara angelägna att under den förebyggande och eftervårdande verksamheten undvika samröre mellan prostituerade och andra, socialt i övrigt oförvitliga alkoholister och även äga möjlighet härtill, kan betraktas såsom självklart.

Om socialstyrelsen sålunda icke kan dela dessa betänkligheter, måste den emellertid också bestämt vända sig mot kommittémajoritetens uppfattning — angiven å sid. 71 i betänkandet — att det icke skulle föreligga något behov av nya anstalter för detta nya klientel. Alldeles bortsett från att Landskronaanstalten sedan någon tid tillbaka är tagen i anspråk för särskilt ändamål och därigenom för obestämd tid framåt icke står till förfogande för alkoholistvården, kan den hittillsvarande tillgången på anstaltsutrymmen för kvinnliga alkoholister icke anses vara tillräcklig efter den ifrågasatta lagutvidgningen. Till detta spörsmål återkommer styrelsen i samband med behandlingen av anstaltssystemet.

Beträffande avfattningen av ifrågavarande stadgande kan anmärkas, att uttrycket »hemfallen åt sedeslöst leverne i tillfälliga förbindelser» bättre lämpar sig såsom huvudindikation för ingripande än såsom specialindikation.

Med hänsyn härtill synes nämnda uttryck böra utbytas mot uttrycket »för ett sedeslöst leverne i tillfälliga förbindelser». — I samband med införande av ifrågavarande tillägg torde böra vidtagas en formell korrigering av stadgandet i övrigt. Det har nämligen visat sig, att den nuvarande avfattningen blivit missuppfattad av en hel del nykterhetsnämnder, vilka till följd av sammanställningen av uttrycken »dömd till ansvar för fylleri» och »för ett kringflackande liv» uppfattat ordet »för» i det sista uttrycket såsom preposition i stället för verb med därav följande feltolkning av stadgandet. Denna korrigering torde enklast vidtagas på det sättet, att fylleriindikationen sättes sist. Detta stycke skulle i sådant fall erhålla förslagsvis följande lydelse:

Lag samma vare, där någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, för ett kringflackande liv eller ett sedeslöst leverne i tillfälliga förbindelser eller blivit — — — för fylleri.

Såsom nedan närmare utvecklas (sid. 774—775) ifrågasätter styrelsen ytterligare ett tillägg till detta stycke.

Kommitténs förslag till en ny paragraf i 18 kap. strafflagen, 12 a §, samt till ändringar i 13 § samma kapitel ha icke givit anledning till annan erinran från socialstyrelsens sida än att det enligt styrelsens mening skulle vara lyckligare om brottsbeskrivningen i 13 § »på anstötligt sätt inbjuder till könsförbindelser» kunde utformas så, att den angåve rent objektiva kännetecken på det straffbelagda uppträdandet; uttrycket »på anstötligt sätt» har ju en avgjort subjektiv karaktär, i det att det tar sikte på reaktionen mot detta uppträdande hos åskådaren.

Sambandet mellan dessa paragrafer och förslaget till lag om arbetsfostran går via en föreslagen ändring i 8 § lagen om villkorlig dom, enligt vilken domstol skall, där så finnes lämpligt, äga åt vederbörande myndighet överlämna villkorligt dömd person för omhändertagande för arbetsfostran. Normalstraffet för brott mot 12 a § och 13 § 18 kap. strafflagen är emellertid böter, och enligt lagen om villkorlig dom skall sådan dom ifrågakomma vid bötesstraff allenast om synnerliga skäl härtill äro. För att den av kommittén åsyftade ordningen skall komma till stånd erfordras sålunda, att det på ett auktoritativt sätt kommer till uttryck, att synnerliga skäl skola anses föreligga för domstol att meddela villkorlig dom, bl. a. vid brott mot nämnda två paragrafer, om omständigheterna äro sådana, att den brottslige är i behov av omhändertagande enligt lagen om arbetsfostran. De fall, som härvid närmast komma i betraktande, äro de som angivits i inledningen till detta yttrande, nämligen prostituerade kvinnor, som förleda yngre kvinnor till prostitution, eller uppträda på ett för närboende eller andra grovt störande sätt, eller på allmän plats uppträda på ett anstötligt sätt. Som ovan framhållits kan man nämligen icke räkna med att en reaktion från samhällets sida, som är inskränkt till bötesstraff eller kortvarigt fängelsestraff, skall vara tillfyllest för att få ett klientel av denna beskaffenhet att avhålla sig från dylikt beteende. Vad den sista gruppen beträffar, har styrelsen tidigare påpekat, att densamma utgöres av dels djupt förkomna individer och dels relativt starkt alko-

holiserade yngre kvinnor, vilka äro i behov av omhändertagande. I stort sett torde denna karakteristik även gälla för de prostituerade kvinnorna av andra gruppen. Beträffande den första gruppen, de som förleda yngre kvinnor att prostituera sig, inskränker sig styrelsen till det uttalandet, att man icke torde böra vänta sig, att densamma i praktiken kan bli föremål för ingripande på denna väg annat än i undantagsfall.

Av vad nu anförts framgår, att styrelsen ansluter sig till kommitténs förslag, att domstol skall äga till vederbörlig myndighet för arbetsfostran överlämna villkorligt dömd person, som är i behov av omhändertagande. För att denna myndighet skall kunna underkasta den sålunda överlämnade individen behandling enligt lagen om arbetsfostran erfordras emellertid, att denna lag är tillämplig i fallet. Den omständigheten, att den prostituerade kvinnan för ett för närboende eller andra grovt störande levnadssätt eller på allmän plats uppträder anstötligt, är icke tillfyllest, så som kommittén utformat specialindikationerna för ingripande enligt lagen om arbetsfostran. Det skulle sålunda kunna inträffa, att domstol meddelar villkorlig dom under utgående från att den dömde blir föremål för en mera ändamålsenlig behandling enligt nyssnämnda lag men att det organ, som har att tillämpa denna lag, finner att förutsättning för sådan behandling saknas. För att undgå en sådan situation erfordras en ny specialindikation i lagen om arbetsfostran, vilken lämpligen kan ingå såsom ett nytt stycke av förslagsvis följande lydelse:

Lag samma vare, där någon som är hemfallen åt ett lättjefullt eller oordentligt leverne, blivit villkorligt dömd och av domstolen överlämnats för arbetsfostran till myndighet som i ... § sägs.

Innebörden av denna indikation är sålunda att vederbörande är dömd för brott och att domstolen är övertygad om att den mest ändamålsenliga reaktionen mot honom är att han blir föremål för ingripande enligt lagen om arbetsfostran.

Kommitténs förslag till ändringar av 8 § lagen om villkorlig dom öppnar även den möjligheten för domstolen att överlämna vederbörande till kommunal nykterhetsnämnd för att bereda honom alkoholistvård. Kommittén avser härmed närmast att få till stånd en mera ändamålsenlig reaktion mot sådana brott, som begås av prostituerade kvinnor och stå i samband med alkoholmissbruk. Stadgandet har emellertid enligt sin ordalydelse icke uteslutande tillämpning å prostituerade kvinnor och bör icke heller vara begränsat till dem. Att samhällets reaktion mot alkoholbrottsligheten är mycket otillfredsställande, är så erkänt, att det i detta sammanhang är tillräckligt att erinra härom. Socialstyrelsen kan därför i stort sett inskränka sig till att tillstyrka kommitténs förslag på denna punkt. I syfte att vinna större trygghet för att den kommunala nykterhetsnämnden vidtar ändamålsenliga åtgärder med avseende å en av domstol överlämnad alkoholmissbrukare vill styrelsen endast förorda ett stadgande av det innehållet, att domstolen samtidigt skall lämna underrättelse om överlämnandet till vederbörande länsnykterhetsnämnd.

Av samma skäl som gör det nödvändigt att till lagen om arbetsfostran foga en specialindikation för motsvarande fall bör emellertid, för att kommitténs

förslag angående alkoholbrottslingarna skall bli praktikabelt, även alkoholistlagen erhålla ett liknande tillägg. Detta synes lämpligen böra ingå i 1 § andra stycket och kan förslagsvis erhålla följande innehåll (jämför ovan sid. 773):

(Lag ... förbindelser) eller blivit villkorligt dömd för brott och av domstolen överlämnats till kommunal nykterhetsnämnd för åtgärd enligt denna lag (eller blivit ... fylleri).

B. Samhällsorganen inom den framtida lösdrivarvården.

Primärorganen inom lösdrivarvården. Av vad styrelsen anfört tidigare i detta yttrande framgår att det är av den största betydelse, att initiativet till ingripande enligt den reformerade lösdrivarlagstiftningen förlägges till lämpligt organ. Härpå beror i väsentlig mån, om den nya lagstiftningen kommer att mötas med förtroende samt om den kan antagas bli tillämpad på åsyftat sätt och med önskvärd energi. Erfarenheterna från den moderna skyddslagstiftningen på andra områden tala bestämt för att detta organ bör vara en nämnd av något slag och icke en ensam tjänsteman.

I sitt tidigare utkast till reviderad lösdrivarlag hade 1937 års lösdrivarlagstiftningskommitté givit fattigvårdsstyrelsen ifrågavarande uppgift. Härom anförde socialstyrelsen i yttrande till kommittén den 18 maj 1938 bl. a.:

»Mindre lämpligt torde emellertid härvid vara att lämna ifrågavarande uppgift till fattigvårdsstyrelsen. En hjälpsökande person bör kunna hänvända sig till fattigvårdsstyrelsen som till ett hjälporgan och icke som till den myndighet, vilken jämväl handhar behandlingen av de arbetsovilliga och parasiterande samhällsmedlemmarna. Fattigvården skulle som hjälpform otvivelaktigt misskrediteras, om man på fattigvårdsstyrelsen lade de uppgifter, som hänföra sig till en lag om social vanart. Man kan icke heller anföra fattigvårdsstyrelsens befattning med försumliga försörjningspliktiga personer som ett skäl för att den även skall handhava lösdrivarvården. Omhändertagandet av dem, som försumma sin försörjningsplikt, utgör nämligen en rent fattigvårdande uppgift. Däremot skulle handhavandet av lösdrivarvården giva en förändrad karaktär åt fattigvårdsstyrelsens verksamhet. Det synes då vara långt bättre att anförtro omhändertagandet av de asociala åt nykterhetsnämnderna, vilka hava stor erfarenhet från behandlingen av ett likartat klientel. Det bör även framhållas, att de arbetsskygga asociala individerna mycket ofta äro alkoholister och redan i denna sin egenskap kunna bliva föremål för nykterhetsnämnds omvårdnad. Väl är det sant, att särskild nykterhetsnämnd icke finnes i mer än omkring 1 000 kommuner och att fattigvårdsstyrelsen i de övriga kommunerna alltså ändock finge taga befattning med lösdrivarvården. Härvid är emellertid att märka, dels att fattigvårdsstyrelsen skulle handhava ifrågavarande uppgifter i sin egenskap av nykterhetsnämnd och dels att de kommuner, i vilka särskild nykterhetsnämnd icke finnes tillsatt, i allmänhet äro förhållandevis små, varför antalet personer som i dessa kommuner kunna bliva föremål för behandling enligt vanartslagen, i regel torde vara ganska ringa.»

I nu föreliggande betänkande framhåller kommittén, att tidigare förslag att bilda ett nytt organ för lösdrivarvården mött allvarliga erinringar och icke vunnit riksdagens bifall. Under sina fortsatta överväganden har kommittén därför särskilt undersökt möjligheten att såsom primärorgan använda ett redan befintligt organ. Om dessa undersökningar säger kommittén (sid. 15—16):

»Kommittén har härvid särskilt haft sin uppmärksamhet riktad på frågan om de kommunala nykterhetsnämndernas användbarhet för ifrågavarande ändamål. Utredningen har givit vid handen att ehuru vissa fördelar stå att vinna genom en dylik anordning, man dock icke kan vinna fullständiga garantier för att icke detta system skulle bliva behäftat med de brister som måste befaras vid lösdrivarvårdens omhänderhavande av kommunala organ med relativt små verksamhetsområden, nämligen bristande effektivitet och enhetlighet vid tillämpningen av en reformerad lösdriverilagstiftning. Det har därför kommit att framstå såsom ett önskemål att finna ett organ som icke är knutet till den kommunala indelningen, vars verksamhetsområde är jämförelsevis stort och vars kvalifikationer äro större än de kommunala organens.»

Denna motivering pekar, såvitt socialstyrelsen kan finna, direkt på länsnykterhetsnämnderna. Dessa nämnders uppgifter inom alkoholistvården skänka dem stor erfarenhet i fråga om ingripande mot ett klientel, som står lösdrivarklientelet mycket nära, deras verksamhetsområden, länen, äro tillräckligt stora för att undanröja farhågorna för otillräckliga arbetsuppgifter och därav följande ringa effektivitet och bristande enhetlighet i tillämpningen, och deras sammansättning — med representanter för socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, länsstyrelserna och landstingen samt i förekommande fall stadsfullmäktige i städer som icke deltaga i landsting — lärer få anses erbjuda god garanti för att de skola komma att handha denna nya uppgift både med oväld och med tillbörlig energi.

Kommittén har emellertid, just då den skall draga konklusionen ur sina premisser, stannat vid att såsom vårdorgan i lösdrivarärenden föreslå den i lagen om villkorlig dom omnämnda övervakningsnämnden. Denna lösning innebär dock ett avsteg från de av kommittén själv givna förutsättningarna, enär övervakningsnämnderna ju endast äro i princip beslutade — och därtill endast fakultativa — men icke faktiskt existerande organ. Kommitténs förslag kan sålunda icke fritagas från samma fel, som ansågs utgöra en svår belastning av 1931 års förslag till vanartslag och verksamt torde ha bidragit till att detta föll, nämligen att bygga på ett icke befintligt — och sålunda nytt — organ för lösdrivarärendenas handhavande. Såsom socialstyrelsen inledningsvis framhållit är det av vikt, att man i förevarande lagstiftningsspörsmål noggrant beaktar de lärdomar, som de tidigare misslyckandena kunna giva. Det bör därför enligt styrelsens mening icke komma i fråga att föreslå ett nytt organ för detta ändamål.

Det finns för övrigt så mycket mindre skäl härför, som kommitténs motivering, enligt vad nyss påvisats, i själva verket pekar på en redan befintlig institution, länsnykterhetsnämnden. En omständighet, som gör detta organ särskilt lämpligt är, att det genom de underlydande kommunala nykterhetsnämnderna samt de särskilda ombuden i dessa äger en permanent kontakt med förhållandena i bygderna. Om länsnykterhetsnämnden blir primärorgan inom lösdrivarvården, bör detta givetvis i viss mån påverka valet av ledamöter i nämnden. Av stor betydelse är härvid, att nämnden erhåller anknytning till polismyndigheterna i länet. Med hänsyn till att länsstyrelsen äger tillsätta en av ledamöterna i nämnden, jämte suppleant, torde en ändamålsenlig utväg

att tillgodose detta önskemål i många fall vara, att länsstyrelsen utser landsfogden i länet, eller annan lämplig polischef, att vara sådan ledamot. Den i 12 § 1 mom. tredje stycket fattigvårdslagen stadgade diskvalifikationsregeln, vilken äger tillämpning i fråga om kommunal nykterhetsnämnd, lärer nämligen icke gälla i fråga om länsnykterhetsnämnd. Den nya arbetsuppgiften för länsnykterhetsnämnden torde även medföra behov av tätare sammanträden — enligt nu gällande instruktion för länsnykterhetsnämnderna omfattar den ordinarie sammanträdesordningen endast ett sammanträde i kvartalet — samt förutsätta, att länsnykterhetsnämnden snabbt kan ordna extra sammanträde. Vissa ärenden, däribland beslut rörande förebyggande åtgärder, böra vidare kunna handläggas av ett mindre arbetsutskott, förslagsvis bestående av ordföranden och den av länsstyrelsen utsedde ledamoten, i avvaktan på sammanträde av hela nämnden. Den utvidgning av nämndernas arbetsuppgifter, som deras befattning med lösdrivarna skulle medföra, komme självfallet att påkalla förstärkning av nämndernas utrustning i olika avseenden, såsom i fråga om arbetskrafter till nämndernas förfogande, men kostnaderna härför bleve helt visst mindre än kostnaderna för en helt ny organisation.

Socialstyrelsen finner sig sålunda böra förorda, att länsnykterhetsnämnderna tagas i anspråk som primärorgan inom lösdrivarvården. I de län, där det finns större städer eller andra samhällen, som pläga utgöra tillhåll för lösdrivare i större omfattning, skulle länsnykterhetsnämndernas arbete med lösdrivarvården säkerligen bli betydande. Med hänsyn härtill synes böra stadgas, att Konungen skall äga för viss bestämd kommun föreskriva, att länsnykterhetsnämndens befattning med ärenden enligt lagen om arbetsfostran skall överflyttas till kommunens nykterhetsnämnd. Till följd av att Stockholms stad icke tillhör någon länsnykterhetsnämnds verksamhetsområde är en specialbestämmelse angående Stockholm i vart fall nödvändig. I fråga om en sådan kommun, där även alkoholistvården har stor omfattning, skulle det för att öka möjligheterna till en differentiering av det förebyggande och eftervårdande hjälparbetet vara önskvärt, att den kommunala nykterhetsnämnden bleve uppdelad på två avdelningar, den ena för nämndens hittillsvarande uppgifter och den andra för lösdrivarvården. Sådant beslut av Konungen som nyss nämnts synes därför även böra kunna innefatta beslut om ifrågavarande ärendens överflyttning till särskild avdelning av kommunal nykterhetsnämnd.

Av särskild vikt är att den av socialstyrelsen föreslagna lösningen ger lösdrivarvården den anknytning till den organiserade alkoholistvården, som är betingad av det nära sammanhanget mellan dessa båda vårdområden. I fråga om styrkan av detta sammanhang må nämnas, att 36 procent av de under år 1939 tvångsinternerade alkoholisterna tidigare varit behandlade enligt lösdrivarlagen samt att mer än hälften av tvångsarbetarna voro hemfallna åt alkoholmissbruk enligt socialstyrelsens undersökning av detta klientel år 1923. Det är visserligen svårt att på förhand bilda sig en säker föreställning om huruvida frekvensen av tidigare lösdrivarbehandlade individer bland de tvångsinternerade alkoholisterna även framdeles kommer att förbli så hög som det

första relationstalet angiver, eller mer än en tredjedel. Å ena sidan ha nämligen som ovan framhållits svagheterna hos den nuvarande lösdrivarlagen medfört, att myndigheterna övergått till att i stället tillämpa alkoholistlagen i åtskilliga fall, som tillhöra dessa båda lagstiftningars gemensamma klientel. Detta har givetvis varit ägnat att höja proportionen av tidigare lösdrivarbehandlade fall bland alkoholistklientelet, vilken höjning skulle bortfalla i och med att lösdrivarlagstiftningen bleve moderniserad. Å andra sidan har den slappnande tillämpningen av lösdrivarlagstiftningen haft till följd, att den del av det faktiskt förefintliga lösdrivarklientelet, som undergått behandling enligt denna lagstiftning, blivit allt mindre och mindre. I samma mån som denna utveckling även gällt sådana lösdrivare, vilka tillika äro alkoholister — och flera skäl tala för att densamma varit särskilt utpräglad i fråga om lösdrivar-alkoholister — har den tydligen medfört att antalet möjliga fall av ingripande enligt alkoholistlagen gent emot personer som tidigare behandlats enligt lösdrivarlagen också undergått motsvarande minskning. En moderniserad lösdrivarlagstiftning, som tillämpades med tillbörlig energi, skulle öka antalet ifrågavarande fall. Tillkomsten av en ny sådan lagstiftning kan sålunda antagas komma att medföra en dubbel verkan på antalet fall med successiv lösdrivar- och alkoholistbehandling, den ena i höjande och den andra i sänkande riktning. Som ovan framhållits är det icke möjligt att nu bedöma vilken av dessa båda motverkande tendenser som i längden kommer att vara starkast. Att man likväl även efter tillkomsten av en modern lösdrivarlagstiftning har att räkna med en betydande frekvens av fall med behandling enligt lösdrivarlagen och därefter enligt alkoholistlagen framgår därav att förekomsten av alkoholism inom lösdrivarklientelet växer hastigt med stigande ålder. Men även om det skulle visa sig lämpligt att framgent omhändertaga dessa individer i den ordning, som den reformerade lösdrivarlagen anvisade, också efter det att de hemfallit åt alkoholism, så att alkoholistlagen blivit tillämplig, skulle ju kvarstå det faktiska samband mellan dessa två vårdformer, som bestode däri att lösdrivarklientelet till avsevärd del utgjordes av alkoholister. Därtill kommer att alkoholistlagens klientel, genom införandet år 1931 under lagen av de kringflackande alkoholisterna, faktiskt kommit att omfatta en del typiska lösdrivare.

Regeln att det initiativtagande organet inom lösdrivarvården skall vara en nämnd, bör emellertid icke vara undantagslös. Så är icke fallet inom alkoholistvården, där polismyndigheten äger initiativrätt i fråga om farliga och kringflackande alkoholister. Skälen härtill äro, vad avser de farliga alkoholisterna, att det ansetts vara en polisuppgift att vidtaga erforderliga åtgärder för att avvärja angrepp av dylika individer mot andra personers säkerhet och, beträffande de kringflackande alkoholisterna, att denna ordning befunnits nödvändig för att bestämmelserna angående detta klientel överhuvud taget skulle bli tillämpade. Några olägenheter av att såväl nykterhetsnämnder som polismyndigheter äga initiativrätt i fråga om dessa grupper ha icke förmärkts. Att polismyndighet på samma sätt bör äga initiativrätt att ingripa mot en lösdrivare, som är farlig för annans personliga säkerhet eller för den allmänna

ordningen, finner socialstyrelsen vara ofrånkomligt. Bl. a. av detta skäl är det påkallat, att såsom styrelsen ovan i samband med diskussionen av specialindikationerna för ingripande enligt lagen om arbetsfostran förordat, indikationerna för lagens tillämpning angiva de farliga lösdrivarna såsom en särskild grupp. Beträffande de kringflackande lösdrivarna erfordras däremot icke enligt socialstyrelsens mening att polismyndigheterna ha initiativrätt i samma omfattning som beträffande farliga lösdrivare, utan är det tillfyllest att dessa myndigheter äga rätt och plikt att provisoriskt omhändertaga dylika individer, medan handläggningen i övrigt av dessa fall ankommer på länsnykterhetsnämnden (eller i förekommande fall på den kommunala nykterhetsnämnden).

Erfarenheterna från alkoholistvården visa, att det är nödvändigt att primärorganet äger fullständig initiativrätt och sålunda kan ingripa även om någon begäran om dess ingripande icke framställts. Utan denna ordning skulle alkoholistlagstiftningen otvivelaktigt ha blivit ett lika svagt skydd mot de farliga alkoholisterna, som strafflagens misshandelskapitel är. Den nya lösdrivarlagstiftningen bör uppenbarligen vara ordnad på samma sätt och det är med tillfredsställelse, som socialstyrelsen konstaterar, att det föreliggande lagförslaget också utgår från att så bör vara fallet.

Det ligger i sakens natur, att primärorganet skall ha att vidtaga hjälpåtgärder och förebyggande åtgärder av olika slag, även relativt stränga sådana, i främsta rummet övervakning. Om detta organ har självständig initiativrätt bör det däremot under inga förhållanden äga besluta om åtgärder, som måste anses ha tvångskaraktär. Mot en sådan ordning tala icke blott hänsyn till rättssäkerheten för klientelet utan även hänsyn till detta organ självt. Att pålägga ett och samma organ uppgifter, som motsvara både åklagarens och domarens, vore nämligen att belasta det med ett alltför stort ansvar. Det är också med hänsyn till klientelets inställning till primärorganet fördelaktigare, att detta icke har i sin hand att besluta om tvångsåtgärder utan att ansvaret för dessa är förlagt till en annan myndighet.

Dessa synpunkter ha icke beaktats i det föreliggande lagförslaget, enär detta tillerkänner primärorganet befogenhet att besluta om intagande å arbetshem. Kommittén har visserligen formellt undgått anmärkningen, att den beklätt primärorganet med befogenhet att besluta om tvångsåtgärd, därigenom att den betecknar intagande å arbetshem såsom en hjälpåtgärd, men denna fiktion kan icke upprätthållas i praktiken. Liksom intagande å en erkänd alkoholistanstalt både av klientelet, nämnderna och allmänheten betraktas såsom en tvångsåtgärd, så kommer intagande å arbetshem att uppfattas på samma sätt.

Socialstyrelsen kan sålunda icke förorda, att primärorganet skall äga besluta om intagande å arbetshem. En följd härav är, att det av kommittén uppställda kravet, att domarekompetens skall vara företrädd inom detta organ, icke behöver upprätthållas. — I detta sammanhang må emellertid nämnas, att detta krav för närvarande faktiskt är uppfyllt beträffande halva antalet länsnykterhetsnämnder och att det, om så skulle erfordras, utan svårighet skulle kunna genomföras jämväl för de övriga.

Kommitténs enligt styrelsen välbetänkta förslag att utvidga alkoholistlagen

att omfatta åt alkoholmissbruk hemfallna, sedeslösa kvinnor väcker även ett spörsmål om det initiativtagande organet. Att den kommunala nykterhetsnämnden härvid, liksom beträffande alla andra under denna lag hörande fall, skall vara initiativtagande organ är självfallet. Beträffande farliga och kringflackande alkoholister äger emellertid därjämte även polismyndigheten taga initiativ till ingripande. Det synes med hänsyn härtill böra övervägas, om icke polismyndigheten bör ha motsvarande befogenhet även beträffande de alkoholiserade sedeslösa kvinnorna. Härför talar bl. a. det ovan påvisade förhållandet, att en stor del av de prostituerade kvinnor, som göra sig skyldiga till anstötligt uppträdande på allmän plats och därigenom komma i konflikt med polismyndigheten, äro alkoholiserade. Även andra skäl kunna anföras härför. Särskilt i storstäderna, till vilka prostitutionen väsentligen är koncentrerad, har polismyndigheten avgjort bättre möjligheter än nykterhetsnämnden att erhålla kännedom om detta klientel. Polismyndigheten skulle visserligen kunna anmäla fallen för nämnden — och bör för övrigt göra detta, om det föreligger någon utsikt att med förebyggande åtgärder kunna påverka vederbörande — men i sådana fall, där tvångsåtgärd uppenbarligen är ofrånkomlig, synes det vara en onödig omgång, att nykterhetsnämnden skall inträda såsom sökande hos länsstyrelsen. Socialstyrelsen förordar sålunda, att polismyndighet skall, jämte nykterhetsnämnd, äga göra ansökan hos länsstyrelse om förordnande att åt alkoholmissbruk hemfallen, sedeslös kvinna skall intagas å allmän alkoholistanstalt.

Andra instansens organ inom lösdrivarvården. Beträffande andra instansens organ vid behandlingen av lösdrivarärenden innebär kommittéförslaget, att det skall ankomma på allmän underdomstol att besluta om tvångsåtgärder mot lösdrivare. Som ovan framhållits, har kommittén emellertid givit begreppet tvångsåtgärd en mycket snäv räckvidd, i det att härmed inbegripits endast intagande å det strängaste slaget av anstalt, nämligen arbetsanstalt. Tvångsintagning å arbetshem skulle sålunda enligt förslaget kunna beslutas av primärorganet. Till denna anordning har socialstyrelsen icke kunnat ansluta sig utan ansett, att det skall ankomma på andra instansens organ att besluta om varje icke frivilligt intagande å anstalt inom lösdrivarvårdens ram.

I det följande utgår socialstyrelsen från att den av styrelsen sålunda förordade ordningen kommer till stånd. En följd av detta avsteg från kommittéförslaget är, att antalet mål, som skulle komma att hänvisas till domstol, skulle bli mångdubblat. Detta är naturligen en beaktansvärd omständighet i betraktande av den avvisande hållning landsbygdens domare intagit mot tanken att till domstolarna överlämna lösdrivarärendena.

Även i sitt tidigare utkast intog kommittén den ståndpunkten, att lösdrivarärendena skulle överföras från länsstyrelserna till domstolarna. Ett särskilt skäl härför utgjorde den omständigheten, att tvångsåtgärd enligt lösdrivarlagen tänktes skola inträda såsom en direkt påföljd vid vissa brott. I dessa fall vore det ofrånkomligt, att domstol hade att besluta om nämnda påföljd, och därför framstod det för kommittén såsom naturligt att samma myndig-

het hade att besluta även där intagandet å anstalt föranletts icke av brott utan av asocialt leverne i allmänhet.

I sitt den 18 maj 1938 avgivna yttrande till kommittén över detta förslag anförde socialstyrelsen:

»Kommitténs förslag innebär, att länsstyrelsernas befattning med lösdrivare skall upphöra och att det skall ankomma på domstolarna att meddela förordnande om tvångsåtgärder mot ifrågavarande klientel. Denna viktiga omläggning framstår enligt kommitténs motivering såsom en konsekvens av dess samtidigt framförda förslag om inrättande av en ny straffrättslig skyddsåtgärd, intagande å arbetsanstalt, avseende i huvudsak samma klientel som beröres av lösdrivarlagen. Ådömande av rättsreaktion vid brott, även om denna i det särskilda fallet har karaktären av en skyddsåtgärd, måste enligt gängse åskådningssätt ankomma på domstol. Då det ofta nog torde komma att bero på tillfälligheter, om ingripande mot en lösdrivare grundar sig på ett av honom begånget brott eller på hans asociala leverne i allmänhet, och då det enligt kommitténs mening skulle vara föga ändamålsenligt att mellan två olika organ, domstolarna och länsstyrelserna, fördela uppgiften att avgöra frågan om behandling å arbetsanstalt i de olika fallen, där detta befunnes nödvändigt, har kommittén dragit den slutsatsen, att till domstolarna bör anförtros även uppgiften att besluta om tvångsåtgärder enligt den nya lösdrivarlagen.

Denna bevisföring är, såvitt socialstyrelsen kan finna, icke övertygande. Väl är det klart, att ådömande av intagning å arbetsanstalt såsom straffrättslig skyddsåtgärd med anledning av begånget brott måste ankomma på domstol. Helt visst torde det också mången gång komma att bero på tillfälliga omständigheter, om ett ingripande mot en lösdrivare kommer till stånd med anledning av ett av denne begånget brott eller till följd av dennes allmänt asociala levnadssätt. Det sista och avgörande ledet i kommitténs motivering, nämligen att det skulle vara föga ändamålsenligt att låta domstolarna ådöma intagning å arbetsanstalt såsom straffrättslig skyddsåtgärd och länsstyrelserna förordna om samma åtgärd såsom påföljd å lösdriveri utan samband med bevisligt brott, måste däremot närmare skärskådas.

Kommittén har icke givit någon antydan om i vilket hänseende en sådan ordning icke skulle vara ändamålsenlig. I första hand bör härvid beaktas, huruvida det för vården å arbetsanstalterna skulle medföra svårigheter, om en del av klientelet hänvisades till dessa genom domstolsutslag, medan en annan del intoges å anstalterna på grund av förordnande av länsstyrelse. Såvitt socialstyrelsen kan finna, spelar denna olikhet från vårdsynpunkt icke någon som helst roll. Det må härutinnan erinras om att å de allmänna alkoholistanstalterna utan olägenhet omhändertagas intagna av två olika kategorier, tvångsinternerade och frivilligt ingångna, vilka i fråga om intagningsgrunden skilja sig långt mera från varandra än nyss angivna två olika grupper av intagna å arbetsanstalterna. Å statens tvångsuppfostringsanstalter intagas flertalet elever genom domstolsutslag, men i vissa fall sker intagning efter beslut av administrativ myndighet genom överflyttning från skyddshem, och denna olikhet rörande intagningsförfarandet har icke medfört några olägenheter från vårdsynpunkt. Föreliggande erfarenhet ger sålunda icke stöd för den uppfattningen, att vården av de å arbetsanstalt intagna skulle lida men av att intagningsbeslutet för en del fall meddelats av domstol och för de övriga av administrativ myndighet.

Ej heller från andra synpunkter torde den omständigheten, att intagning å arbetsanstalt kan komma till stånd genom beslut av såväl domstol som länsstyrelse, vara ägnad ingiva betänkligheter. Visserligen kan det i sådant fall tänkas förekomma till samtidig verkställighet två olika beslut om intagning å arbetsanstalt, det ena meddelat av domstol och det andra av länsstyrelse, men det lärer icke innebära någon svårighet att giva en enkel regel för att lösa en sådan situation på lämpligt sätt.

Enligt socialstyrelsens uppfattning medför sålunda kommitténs förslag om intagning å arbetsanstalt såsom ett straffrättsligt institut icke såsom nödvändig konsekvens, att domstolarna böra ersätta länsstyrelserna såsom beslutande organ vid frågor om intagning å sådan anstalt enligt lösdrivarlagen. Spörsmålet härom kan därför upptagas till obunden prövning. Härvid böra självfallet beaktas erfarenheterna under den hittillsvarande ordningen. Då den framtida lösdrivarlagstiftningen i många hänseenden lärer komma att erbjuda likheter med alkoholistlagen, torde jämväl erfarenheterna från tillämpningen av denna lag böra tillmätas betydelse. En omständighet av stor vikt är, att tillämpningen av alkoholistlagen i stort sett undgått anmärkningar från den offentliga kritiken, oaktat numera årligen ett stort antal tvångsåtgärder beslutas enligt denna lag. Man tar säkerligen icke miste, om man utgår från att en av de viktigaste anledningarna till att alkoholistlagstiftningen intager en gynnsammare ställning i den allmänna uppfattningen än den nuvarande lösdrivarlagen är olikheten mellan dessa båda lagar i fråga om det initiativtagande organet vid tvångsåtgärder: i ena fallet i allmänhet en folkvald myndighet, nykterhetsnämnden, innefattande medlemmar av olika samhällsställning och uppfattning i skilda hänseenden, i det andra fallet polismyndigheten. Genom den föreslagna revisionen av lösdrivarlagen skulle denna olikhet försvinna, och det finns goda skäl antaga, att inkopplingen av ett folkvalt organ för lösdrivarlagens tillämpning skulle gynnsamt påverka den allmänna uppfattningen av denna lag, även för den händelse länsstyrelserna bibehållas såsom beslutande organ.

Socialstyrelsen får vidare erinra om de ganska ingående undersökningar rörande tillämpningen av lösdrivarlagen, som inom styrelsen verkställts under åren 1924 och 1925 (Sociala meddelanden 1924: 5 och 1925: 2 och 3). Med stöd av dessa undersökningar anser sig styrelsen kunna vitsorda, att några berättigade anmärkningar icke kunna riktas mot länsstyrelsernas sätt att handha tillämpningen av lösdrivarlagen under de år, som dessa undersökningar avsett.

Därjämte må framhållas, att länsstyrelserna genom sin befattning med alkoholistlagen erhålla en betydande erfarenhet rörande ett klientel, som i många avseenden erbjuder stora likheter med lösdrivarlagens klientel. I icke ringa omfattning äro dessa klientel för övrigt identiska. Härav följer, att det icke sällan uppkommer konkurrenssituationer mellan alkoholistlagen och lösdrivarlagen. Om Kungl. Maj:ts förslag till innevarande års riksdag om effektivare åtgärder mot vagabonderande alkoholister vinner riksdagens bifall, komma dessa konkurrensfall att framdeles bli mycket talrikare än hittills. Det torde vara uppenbart, att en riktig avvägning av skälen för tillämpningen av den ena eller andra lagstiftningen lättare skall komma till stånd, om det är en och samma myndighet, som har att tillämpa båda lagarna.

En för socialstyrelsen i dess egenskap av uppsiktsmyndighet över alkoholistlagen betydelsefull synpunkt är jämväl, att antagandet av kommitténs förslag om domstol som beslutande myndighet rörande tvångsåtgärder enligt lösdrivarlagen skulle medföra den egendomliga situationen, att tvångsåtgärder enligt två socialt besläktade lagar skulle beslutas, i ena fallet av domstol och i det andra av länsstyrelse. Det är att förmoda, att en dylik formell och saklig inkonsekvens skulle befinnas stötande och att den anordning, som träffats i den senast antagna lagen, skulle anses föredömlig med det resultatet, att även beslutanderätten angående tvångsåtgärder mot alkoholmissbrukare förlades till domstol. Socialstyrelsen är emellertid av den bestämda uppfattningen, att en dylik reform skulle vara till allvarlig skada för alkoholistvården i flera avseenden. Dels skulle nämligen handläggningen inför domstol av de ömtåliga ärenden, som falla under alkoholistlagen, på grund av själva procedurens beskaffenhet, därmed förbunden publicitet och andra omständigheter, medföra, att alkoholistlagen ej komme att tillämpas i många fall, där detta vore påkallat av sociala skäl. Dels skulle alkoholistanstalterna knappast kunna undgå att få en från vårdsynpunkt olycklig karaktär av repressionsinrättningar,

om intagning å dessa skulle ske efter domstols beslut. Den nu mer än tjugoåriga erfarenheten rörande alkoholistlagens tillämpning har icke heller givit det ringaste stöd för den uppfattningen, att den hittillsvarande anordningen med länsstyrelserna såsom beslutande myndigheter beträffande tvångsåtgärder enligt denna lag skulle vara olämplig.

Till sist vill styrelsen erinra om, att den redan i ett tidigare utlåtande rörande lösdrivarvården (den 31 mars 1924) ställt sig avstyrkande till en förflyttning av lösdrivarmålen från länsstyrelserna till domstolarna. Härvid har styrelsen — sedan den uttalat, att domstolarnas övertagande av lösdrivarmålen i viss mån skulle främja rättssäkerheten — särskilt framhållit, att en sådan förflyttning skulle, oavsett ökad tidsutdräkt och kostnad, i betydande mån försvåra hänsynstagande till lösdrivarens personliga förhållanden samt åt proceduren giva en mera stel och formalistisk natur. Det erinras även i nämnda utlåtande gentemot den uppfattningen, att en överflyttning skulle verka i lindrande riktning, att domstolarna enligt vanliga processuella regler måste fälla till ansvar i alla de fall, där bevisningen är klar, under det länsstyrelserna hava möjlighet att 'låta nåd gå före rätt'.

Sammanfattningsvis vill socialstyrelsen i detta ämne anföra, *att* den icke finner kommitténs motivering för ifrågavarande omläggning övertygande, *att* erfarenheterna av tillämpningen av alkoholistlagen och lösdrivarlagen icke giva stöd för denna åtgärd, *att* en revidering av lösdrivarlagen, varigenom denna kommer att i väsentliga avseenden närma sig alkoholistlagens gestaltning, tvärtom utgör skäl för bibehållande av länsstyrelsen som organ i andra instans vid tillämpningen av denna lag *samt att* de skäl styrelsen i tidigare utlåtande rörande denna fråga anfört mot en förflyttning av lösdrivarmålen från länsstyrelserna till domstolarna fortfarande kvarstå.

Med stöd av det anförda får socialstyrelsen föreslå, att det även enligt den nya lösdrivarlagen bör ankomma på länsstyrelse att besluta rörande tvångsåtgärd mot lösdrivare.»

Tre av styrelsens ledamöter anmälde avvikande mening.

Då kommittén icke beaktat de av socialstyrelsen sålunda framförda synpunkterna, finner styrelsen det nödvändigt att underkasta kommitténs ståndpunkt en ytterligare granskning. Det faller härvid först i ögonen, att kommitténs ursprungliga skäl för sitt ställningstagande på denna punkt — nämligen att tvångsåtgärd enligt lösdrivarlagen skulle kunna inträda såsom en direkt påföljd vid vissa brott och att det därför borde ankomma på domstol att besluta om dylik åtgärd, även när den utgjorde reaktion mot asocialt leverne i allmänhet — alldeles bortfallit enligt kommitténs sista förslag, i det att kommittén uppgivit tanken att låta tvångsåtgärd enligt lösdrivarlagen inträda såsom ersättning för straff i vissa fall. Att kommittén likväl bibehållit sin förut intagna ståndpunkt motiveras nu framför allt under hänvisning till den nära förbindelsen mellan domstolen och den av kommittén föreslagna första instansen i lösdrivarvården, övervakningsnämnden, samt till rättssäkerhetssynpunkten. Vad det första skälet beträffar förfaller detta, om den av socialstyrelsen föreslagna ordningen med länsnykterhetsnämnder — och vissa kommunala nykterhetsnämnder — såsom primärorgan kommer till stånd.

Sålunda återstå endast hänsynen till rättssäkerheten. Kommitténs argumentering på denna punkt sammanfattas i ett uttalande — å sid. 40 — att domstolarna, icke blott genom sin organisation utan även med hänsyn till sin rutin i fråga om bevisprövning och lagtillämpning och hela den procedur, som

genom rättegångsordning och praxis utbildat sig vid domstolarna till garanterande av rättssäkerheten, måste anses äga bättre förutsättningar än administrativa organ att handlägga och avgöra mål och ärenden, som utmynna i beslut om långvarigt frihetsberövande. Såsom framgår av styrelsens tidigare remissyttranden rörande förslag till ny lösdrivarlagstiftning anser styrelsen valet av det organ, som har att besluta om tvångsåtgärder vid lagstiftningens tillämpning, synnerligen betydelsefullt. Styrelsen nödgas därför med någon utförlighet framställa sin uppfattning rörande rättssäkerhetskravet i detta sammanhang.

Det bör då till en början fastslås, att de som anse en reformerad och effektiv lösdrivarlagstiftning i hög grad behövlig, ha särskilt stor anledning att önska den nya lagstiftningen väl förankrad i den allmänna opinionen och sålunda icke rimligen kunna negligera rättssäkerhetssynpunkten. Om socialstyrelsen, med sin uppfattning om behovet av en ny lagstiftning på detta område, kommit till en annan uppfattning än kommittén i det nu behandlade spörsmålet, beror detta sålunda alldeles icke på att den underskattar vikten av rättssäkerhetssynpunkten utan därpå, att styrelsen på annat sätt än kommittén bedömer värdet av de anordningar, som i verkligheten äro ägnade att trygga rättssäkerheten.

Med utgångspunkt från de erfarenheter, som styrelsen vunnit i sin egenskap av uppsiktsmyndighet över alkoholistvården i riket, är det naturligt att styrelsen i första hand gör jämförelser med detta område och framställer frågan, huru det kommer sig, att de inom alkoholistvården gällande formerna för prövningen av frågor om frihetsberövande under de hittillsvarande nära tjugufem åren fungerat så tillfredsställande från rättssäkerhetssynpunkt, att det icke från något håll ifrågasättes någon ändring av dessa former. Svaret på denna fråga är förvisso icke, att den allmänna opinionen är särskilt förstående för ingripande mot alkoholmissbrukare eller att det skulle vara särskilt lätt att bedöma, vilka fall av samhällsskadligt alkoholmissbruk som böra bli föremål för tvångsåtgärder. Svaret ligger i stället i en hänvisning till organisationen av det initiativtagande organet, nämligen att detta i det alldeles övervägande flertalet fall utgöres av en nämnd, inom vilken olika meningar med nödvändighet göra sig gällande och vars uppfattning i de ömtåliga interneringsärendena därför kan förutsättas vara välgrundad. Nu är det visserligen sant, att länsstyrelserna icke sällan avslå nykterhetsnämndernas framställningar om intagningsförordnande rörande alkoholmissbrukare, något som skulle kunna tänkas antyda en benägenhet hos nämnderna att i oträngt mål tillgripa tvångsåtgärder. De undersökningar, som socialstyrelsen företagit i dylika fall, ha emellertid givit vid handen, att orsaken till bakslagen för nämnderna i allmänhet berott på dessas bristande formella förmåga att framlägga de sakliga omständigheter, som tala för bifall till ansökningarna, och icke på att sådana omständigheter ej varit för handen; i en del fall, där det uppenbarligen förekommit svårt alkoholmissbruk, har utgången berott på olika uppfattningar hos länsstyrelsen och nämnden om förefintligheten av en åberopad specialindikation. Man lärer kunna utgå från att länsnykterhetsnämn-

derna, som enligt socialstyrelsens förslag skulle bli primärorgan inom lösdrivarvården, icke komme att göra sig skyldiga till bristfällig utredning eller misstolkning av specialindikationer.

Frågan är nu, om länsstyrelsernas prövning av alkoholistvårdsärendena — och enligt socialstyrelsens mening även av lösdrivarärendena — i något betydelsefullt avseende är underlägsen den prövning, som domstolarna skulle ägna dessa ärenden. I båda fallen är den beslutande en ämbetsman, som handlar under ämbetsmannaansvar. Det lär icke finnas några rimliga skäl antaga, att den svenske administrative statstjänstemannen skulle känna detta ansvar mindre starkt än den svenske domaren. Det finns därför icke heller någon anledning antaga, att den ena gruppen tjänstemän skulle handla med mindre oväld än den andra. I fråga om vissa domstolar, häradsrätterna, föreligger dock den skillnaden i förhållande till länsstyrelserna, att prövningen äger rum i samråd med en nämnd. Denna olikhet skulle säkerligen vara av en viss betydelse, om det vore fråga om att behålla polismyndigheterna såsom det allmänna initiativtagande organet inom lösdrivarvården. Däremot förlorar den sin betydelse, när det initiativtagande organet självt utgöres av en kvalificerad nämnd.

Gentemot socialstyrelsens mening, att kravet på rättssäkerhet i fråga om ingripanden enligt alkoholistlagen är på ett fullt tillfredsställande sätt tillgodosett genom anordningen med en nämnd såsom initiativtagande organ i flertalet fall samt genom länsstyrelsens prövning av dennas framställningar, kan naturligtvis invändas, att det väl i varje fall icke skulle vara till skada, om prövningen av lösdrivarärendena hänfördes till domstolarna, låt vara att man härigenom finge en så att säga dubbel nämndprövning i de fall, som komme till häradsrätterna. Styrelsen har i sitt ovan återgivna yttrande angivit ett av de viktigaste skälen, varför den med oro skulle betrakta överförandet av lösdrivarärendena till domstolarna, nämligen att det under sådana förhållanden skulle ligga nära till hands, att krav restes på motsvarande ordning inom alkoholistvården, d. v. s. att intagande å alkoholistanstalt skulle bli domstolssak.

Förläggandet till domstolarna av prövningen av framställningar om intagning å anstalt enligt alkoholistlagen måste enligt sakens natur komma att innebära, att domstolarna skulle ha att tillämpa sina vanliga metoder i dessa fall. Alkoholmissbrukaren och hans motpart, nykterhetsnämnden, men därjämte alla dem, på vilkas utsagor nämnden byggde sin kännedom om denne, skulle stå emot varandra inför domstolen. Man behöver icke äga mycken kännedom om alkoholistens psykologi — särskilt hans ofta otroliga brist på insikt om sin situation — om mentaliteten hos hans supbröder och om försvarsförmågan hos dem som närmast lida av hans last, för att inse att en sådan ordning icke skulle främja rättssäkerheten för alkoholistens offer utan tvärtom på det allvarligaste hota denna.

Bevisningsfrågan är nämligen av största betydelse för bedömningen av vilket organ som bör pröva framställningar om anstaltsvård för alkoholister. Till en början må erinras om att vittnesförhör inför domstol enligt gällande alko-

holistlag kan hållas i vissa fall. I praktiken ha emellertid dylika vittnesförhör förekommit mycket sällan och erfarenheterna från dem äro icke uppmuntrande.

Av stor betydelse i detta sammanhang är den karakteristiska bristen på insikt hos flertalet alkoholister om att de missbruka alkohol samt att denna deras toleranta inställning gäller icke blott dem själva utan ofta även deras kamrater. Mången inbiten alkoholist kan därför med full övertygelse förklara, att han icke känner till någon som förtär för mycket alkoholhaltiga drycker. Om en alkoholist, som är föremål för nykterhetsnämndens uppmärksamhet, inför nämnden eller inför domstol söker fria sig mot påståendet att han missbrukar alkohol, så kan han merendels av dryckesbröder få vittnesbörd om sin måttlighet i umgänget med alkoholen. Erfarenheten visar att till och med de svåraste alkoholmissbrukare från dylikt håll kunna erhålla vittnesutsagor om måttfullt bruk av spritdrycker.

Vad som emellertid framför allt medför svårigheter i bevisningsavseende, är att vissa av alkoholmissbrukets farligaste och socialt mest skadliga följder pläga manifestera sig inom hemmets väggar (hustruplågeri, sexuella aberrationer, grovt åsidosättande av uppfostrare- och försörjningsplikter, utpressning från anhöriga av medel till anskaffning av rusdrycker m. m.). I flertalet fall saknas ojäviga vittnen till dessa följder av alkoholmissbruket, utan påståendena härom komma från hustrun, barnen eller andra familjemedlemmar, d. v. s. från juridiskt jäviga personer, vilka icke få höras på ed. Därest bevisning om förekomsten av alkoholmissbruk skulle prövas inför domstol, komme denna alltså i en mängd fall att ställas inför uppgiften att väga bevisvärdet å ena sidan av beedigade uppgifter av ojäviga, men på grund av sin inställning till alkoholen och till den saken gäller opålitliga personer, och å den andra av icke beedigade uppgifter av jäviga personer. Svårigheten att träffa ett materiellt riktigt avgörande skärpes därigenom att vissa typer av alkoholmissbrukare förstå att så väl dölja sitt alkoholmissbruk, att kännedomen om detta är nästan helt begränsad till den trängre familjekretsen. Hit höra de talrika hustruplågare, som i nyktert tillstånd äro arbetssamma och i sitt beteende gentemot yttervärlden icke påfallande men under inverkan av stundom relativt små alkoholmängder undergå en avgjord karaktärsförändring och förvandlas till brutala och hänsynslösa människor och i detta tillstånd på det grövsta förgå sig mot sina närmaste. I dylika fall komma sålunda att mot de jäviga familjemedlemmarnas uppgifter stå uttalanden av trovärdiga, ojäviga personer — arbetsgivare, förmän, nyktra kamrater o. s. v. — vilkas lovordande utsagor om alkoholisten kunna komma familjens skildringar att te sig såsom partiska och osannolika svartmålningar.

Än vidare måste beaktas, att alkoholmissbrukarens anhöriga, vilka skulle komma att höras upplysningsvis inför domstolen, härigenom komme att utsättas för en psykologisk press, som medförde att de mycket ofta icke skulle våga stå för vad de veta vara sant och riktigt i fråga om alkoholmissbrukarens alkoholförtäring och beteende i övrigt. Svårigheterna att under dylika ogynnsamma betingelser och med domstolens utgångspunkter i fråga om be-

visning verkligen utleta vad som är sanning äro uppenbarligen så stora, att de i en mängd fall måste betraktas som oöverkomliga. Det kan därför på goda grunder ifrågasättas, om det skulle vara rimligt och riktigt att utsätta domstolarna för sådana belastningsprov.

Det är med vetskap om att alkoholistens anhöriga ofta äro kuvade och förtryckta varelser, skygga för att anlita samhällsorganen, som lagstiftaren har tillagt de initiativtagande organen en självständig initiativrätt och även uttryckligen angivit att andra instansens organ, länsstyrelsen, skall ha att fortsätta handläggningen av mål rörande farliga alkoholister, oavsett om ansökningen återkallats. En motsvarande föreskrift kunde självfallet riktas även till domstolarna i fråga om deras handläggning av alkoholistvårdsärenden, men därmed vore intet vunnet, enär själva sättet för målens handläggning skulle vara ägnat att tysta dem, som kunde ge domstolen riktiga upplysningar.

Häremot kan icke med rätta anföras, att alkoholisten dock även under nu rådande ordning har rätt att ta del av alla de handlingar, på vilka länsstyrelsen bygger sin prövning, vilket måste vara ägnat att verka återhållande på uppgiftslämnarna också under nuvarande förhållanden. Det ligger nämligen i sakens natur, att det är på ett helt annat sätt påfrestande för en uppgiftslämnare, särskilt om denne är i beroende ställning till alkoholisten, att lämna för alkoholisten nedsättande uppgifter i hans närvaro och inför domstol samt i en situation, där frågan om tvångsintagning å alkoholistanstalt är omedelbart aktuell, än när det gäller att söka hjälp hos det initiativtagande organet och tvångsåtgärder icke äro på samma sätt överhängande.

Att överföra alkoholistärendena till domstolarna skulle sålunda enligt styrelsens mening minska det skydd alkoholistlagen avser att skänka dem som äro utsatta för alkoholmissbrukarnas asociala beteende, framför allt deras familjemedlemmar och andra närstående. Härmed skulle alkoholistlagen också berövas ett av sina allra förtjänstfullaste särdrag, nämligen att utgöra ett skydd mot kriminellt eller eljest asocialt uppträdande för sådana människor, vilka, just på grund av sin samhörighet med den aggressiva parten, i strafflagen ha ett otillräckligt skydd mot övergrepp från dylikt håll.

En annan olycklig följd av alkoholistvårdsärendenas överförande från länsstyrelserna till domstolarna vore, att denna omläggning i den allmänna meningen säkerligen skulle uppfattas såsom ett slags kriminalisering av det samhällsskadliga alkoholmissbruket. Detta komme helt visst att medföra en ändrad inställning till alkoholistlagen, bland annat framträdande i en minskad benägenhet hos alkoholisternas offer att anlita samhällsorganen på detta område. Även här skulle följden sålunda bli en försvagning av den skyddseffekt, som alkoholistlagen söker utöva till förmån för de personer som äro närmast utsatta för alkoholmissbrukets socialt skadliga verkningar.

När det gäller att konstatera förhandenvaron av förutsättningarna för lösdriveribehandling, är bevisningsproblemet mången gång lika vanskligt som i fråga om alkoholisterna. En för lösdriveri tilltalad person torde enligt sakens natur kunna räkna på avlastande vittnesmål framför allt bland likasinnade,

d. v. s. personer som föra ett levnadssätt av samma slag som den tilltalade själv. De tidiga yttringarna av lösdriveri — och lagen bör ju avse att ingripande kommer till stånd på ett så tidigt stadium som möjligt för att uppnå bästa möjliga resultat — ge sig tillkänna, redan innan individen lämnat hemmet. Just tendenser till lättja och parasitism medför, att den blivande lösdrivaren är föga angelägen om att skaffa sig egen försörjning genom ordnat arbete, och även där detta genom andras förmedling sker, har han svårt att behålla en anställning och återfaller då på familjen. Även här kommer sålunda domstolen ofta att få väga mot varandra belastande uppgifter från jäviga familjemedlemmar och avlastande uppgifter från ojäviga, men otillförlitliga kamrater till den tilltalade. Även här kommer alltså bevisningsfrågan att mången gång erbjuda svårigheter.

Det kan slutligen mot domstolsförfarandet, när det såsom här gäller att ådöma tvångsåtgärder i form av frihetsberövande, invändas att det, genom hela sin högtidliga karaktär och den mera opersonliga, stela och formbundna proceduren, kommer att, när utslaget är fällande, ge en mera brännmärkande karaktär åt åtgärden än det mera patriarkaliska förfaringssätt och de friare former för handläggning och bedömning, som kännetecknа den administrativa proceduren.

Enligt socialstyrelsens uppfattning är det sålunda även för lösdrivarvårdens egen del lyckligast, att andra instansens organ också i framtiden utgöras av länsstyrelserna. På grund av den nära samhörigheten mellan alkoholistvården och lösdrivarvården är det i hög grad önskvärt, att det beslutande organet är identiskt inom dessa två vårdformer, så att detta har möjlighet att välja mellan åtgärder enligt den ena eller andra lagstiftningen. Härigenom främjas också önskemålet om ökad erfarenhet och bättre överblick hos detta organ. Men icke heller den synpunkt, som med särskild styrka gör sig gällande med avseende å alkoholisterna, nämligen rättsskyddet för deras offer inom familjekretsen, får förbises i fråga om lösdrivarna. Visserligen framträder behovet av skydd icke lika starkt på denna punkt, särskilt icke på senare utvecklingsstadier av lösdriveriet, då lösdrivarna i regel lösgjort sig från alla familjeband och därmed upphört att belasta sina närmaste. Såsom ovan berörts är däremot parallellismen med alkoholmissbrukarna påfallande i fråga om de unga, i utveckling mot lösdriveri stadda individer, vilka ännu leva inom familjen eller åtminstone tidvis parasitera på denna under mer eller mindre hänsynslösa former. Och för övrigt böra ju alla, som äro offer för lösdrivare, få åtnjuta skydd av lagen gentemot dem, även om de icke tillhöra lösdrivarnas egen familjemiljö. I detta avseende måste framhållas, att lösdriveriets offer, på grund av de säromständigheter, varunder lösdrivarnas kriminella eller eljest asociala övergrepp ofta äga rum, äro obenägna att lämna myndigheterna upplysningar om vad som vederfarits dem, om detta måste ske i sådana former, som äro allmänt vedertagna vid domstolsprocedur.

Kommitténs förslag, att domstol skall utgöra andra instansen i lösdrivarärendena, synes i hög grad hänga samman med den anordningen, att de fall, som skulle ankomma på denna instans, utgöras allenast av de allra svåraste

fallen, nämligen då fråga är om dömande av intagning å arbetsanstalt. Enligt socialstyrelsens mening böra emellertid alla fall av icke frivillig anstaltsvård avgöras av andra instansens organ. Sålunda böra på dennas prövning ankomma även de lindrigare fall, som enligt förslaget skola avgöras av primärorganet. Såsom i fortsättningen närmare skall utvecklas, kan socialstyrelsen vidare icke ansluta sig till kommitténs förslag att göra en bestämd uppdelning mellan olika slag av anstalter inom denna vårdform, nämligen arbetshem och arbetsanstalter. Styrelsen förordar i stället ett enhetligt anstaltssystem, vilket dock självfallet bör omfatta anstalter av ganska skiftande beskaffenhet, från hem för lättskötta uppfostringsbara vårdbehövande till slutna anstalter för det svårskötta och mera farliga klientelet. Mellan dessa olika typer av anstalter böra överflyttningar lätt kunna göras i erforderliga fall. Valet av anstalt i det enskilda fallet blir under sådana förhållanden beroende dels på den kännedom, som kan föreligga rörande vederbörande redan vid intagningen, och dels på dennes uppförande å den första mottagningsanstalten. Flertalet anstalter böra ha en liknande karaktär som de nuvarande erkända alkoholistanstalterna, d. v. s. öppna, relativt små anstalter på landet, där de intagna utföra vanligt yrkesarbete under relativt stor frihet. Vistelsen å dessa anstalter bör vara så kort som är möjligt och förenligt med syftet av vården. Försökspermission bör i stor utsträckning användas såsom psykologiskt träningsmedel och såsom prov på vunna behandlingsresultat.

De fall, som komma att ställas inför andra instansens organ, torde från behandlingssynpunkt tillhöra i huvudsak två kategorier. Den ena utgöres av i regel yngre personer, som icke tidigare varit föremål för tvångsåtgärd enligt lösdrivarlagen eller annan lagstiftning. I dessa fall kommer frågan att gälla, huruvida den som prövningen avser skall under en kortare tid, i regel högst omkring ett halvt år, vara intagen å en mindre anstalt på landet, där han får utföra lämpligt kroppsarbete, eventuellt för första gången lära sig ett yrke. I fråga om denna kategori är det sålunda alldeles icke frågan om ett långvarigt frihetsberövande; endast om vederbörande redan är förkommen eller tydligt visar dåliga tendenser, kan vårdtiden bli så lång som inemot ett år. Att dessa fall skulle erfordra handläggning av domstol ifrågasätter icke heller kommittén.

Den andra kategorien utgöres av sådana fall, där vederbörande varit föremål för tvångsåtgärd upprepade gånger. Här kan vårdtiden visserligen bli avsevärt längre och valet av anstalt ogynnsammare, men därtill har vederbörande genom dokumenterade antecedentia givit anledning. Vidare äga de verkställande myndigheterna — primärorganen och anstalterna — i allmänhet en mycket ingående kännedom om de individer, som tillhöra denna grupp, och kunna därför tillhandagå den beslutande myndigheten med ingående upplysningar av betydelse för ett riktigt bedömande av varje särskilt fall. Att det för dessa fall skulle vara nödvändigt att införa domstolarna såsom beslutande organ, står icke väl samman med det faktum, att behovet av ingripande från samhällsorganens sida i allmänhet är bäst dokumenterat just i fråga om återfallslösdrivarna. Att förlägga befogenheten att besluta rörande tvångs-

åtgärd av dessa mera avancerade fall till domstolarna skulle också betyda, att man för de mest förkomna lösdrivarna, vilkas asociala antecedentia äro noggrant kända och mot vilka ett allvarligt ingripande är en självklar nödvändighet, skulle kräva större rättssäkerhetsgarantier än beträffande de yngre, prognostiskt gynnsammare och på grund av knappare material mera svårbedömda fallen, där valet av lämplig åtgärd just på grund av den större påverkbarheten är mera betydelsefullt.

Allmänna synpunkter rörande länsstyrelsernas organisation för handläggningen av sociala vårdfrågor. I detta sammanhang finner socialstyrelsen det påkallat att framföra vissa allmänna synpunkter rörande länsstyrelsernas organisation för handläggningen av sociala vårdfrågor. Redan tidigare har styrelsen vid olika tillfällen haft anledning fästa uppmärksamheten på den anhopning av sociala vårdfrågor inom länsstyrelserna, som blivit en följd av senare års lagstiftning.

Sedan gammalt har lösdrivarlagens tillämpning legat i länsstyrelsernas händer. Genom 1913 års alkoholistlag förlades till länsstyrelserna en ny, viktig och ömtålig grupp ärenden, nämligen frågorna om tvångsintagning å alkoholistanstalt ävensom verkställighetsåtgärder för sådan intagning av vissa kategorier av alkoholmissbrukare (farliga och numera även kringflackande alkoholister ävensom av åklagare anmälda återfallsfyllerister). Sedermera vidtagna utvidgningar av denna lagstiftning, varigenom densamma kommit att omfatta allt flera grupper av missbrukare, samt den organiserade alkoholistvårdens av särskilda statsåtgärder främjade, starka utveckling ha haft till följd, att dessa ärenden visat en oavlåtlig ökning, vilken under det sista årtiondet varit särskilt kraftig.

Redan långt dessförinnan hade länsstyrelserna fått till uppgift att taga befattning med vissa barnavårdsärenden enligt 1902 års lagar om fosterbarnsvård samt om uppfostran av vanartade och i sedligt avseende försummade barn. Denna vårdnadslagstiftning utvecklades genom 1924 års lag om samhällets barnavård, vilken främjat en ökad differentiering av de samhälleliga åtgärderna för vårdbehövande barn. Den genomgripande reformen av fattigvårdslagstiftningen år 1918 medförde vidare, att länsstyrelserna erhöllo flera nya betydelsefulla arbetsuppgifter på fattigvårdens område. De ökade krav, som ställdes på länsstyrelsernas kompetens genom de reviderade fattigvårds- och barnavårdslagstiftningarna, ha föranlett behov av arbetskrafter, som äga en på egen verksamhet inom området förvärvad förtrogenhet med ifrågavarande arbetsuppgifter. Detta behov har man sökt tillgodose genom att giva länsstyrelserna biträde i allt som rör deras befattning med fattigvårdsförvaltningen inom länen av särskilda tjänstemän, fattigvårdskonsulenterna, vilka jämväl ha till uppgift, i egenskap av barnavårdskonsulenter, att tillhandagå länsstyrelserna i ärenden rörande kommunernas barnavård. Antalet sådana konsulenter är för närvarande nio och deras distrikt omfatta i allmänhet två eller tre län.

I det av särskilda sakkunniga den 30 maj 1929 avgivna betänkande med förslag till lagstiftningsåtgärder mot lösdrivare samt åtgärder mot sedeslöst

leverne av samhällsskadlig art föreslogs, att en särskild intagningsnämnd, bestående av en ordinarie domare såsom ordförande, en läkare och två lekmän, skulle besluta i interneringsfrågor rörande lösdrivare. I utlåtande häröver den 10 november 1930 framhöll socialstyrelsen, att en fördel med den föreslagna anordningen vore, att dess genomförande skulle åstadkomma en viss lättnad i länsstyrelsernas arbetsbörda, vilket med hänsyn till dessas i regel hårda arbetsbelastning vore att hälsa med tillfredsställelse. Vidare yttrade styrelsen härom bl. a. följande:

»Slutligen kan socialstyrelsen i detta sammanhang icke underlåta att beröra en omständighet som vid flera tillfällen tilldragit sig styrelsens uppmärksamhet. De sociala frågorna ha under senare decennier fått en ständigt växande vikt och betydelse. Länsstyrelsernas hithörande arbetsbörda har utan tvivel vuxit i proportion härtill. Den ena lagstiftningsreformen efter den andra har föranlett nya eller vidgade uppgifter för länsstyrelserna. De båda nu aktuella revisionerna av alkoholistlagen och av den föråldrade lösdrivarlagstiftningen erbjuda mycket talande exempel på de krav, som ställas på länsstyrelserna. Det kan ifrågasättas om länsstyrelsernas arbetskrafter verkligen ökats i proportion till denna växande arbetsbörda. Enligt sakens natur är det av synnerlig vikt, att de åsyftade resultaten av genomförda lagstiftningsreformer på det sociala området verkligen bringas till stånd, och icke mer eller mindre äventyras genom för uppgiften otillräckliga arbetskrafter hos de centrala administrativa länsorganen. Styrelsen föreställer sig att frågan om en ändamålsenlig förstärkning av länsstyrelserna särskilt med hänsyn till deras sociala uppgifter mer och mer kommer att aktualiseras.»

Det har nu förflutit tio år, sedan styrelsen gjorde detta uttalande angående länsstyrelsernas befattning med den sociala lagstiftningen. Under denna tid har man vunnit väsentligt ökade erfarenheter rörande de människovårdande uppgifter, som regleras genom lagstiftningen rörande fattigvård, barnavård, alkoholistvård och lösdrivarvård. Bland de lärdomar, som denna erfarenhet skänkt, är det särskilt en som i detta sammanhang förtjänar att beaktas, nämligen att det praktiska förverkligandet av den människovårdande lagstiftningens syften kräver, att de samhälleliga vårdorganen äga kunskap och träning på området samt en under sakkunnig ledning förvärvad praktisk erfarenhet om vårdklientelet. Med hänsyn härtill kan med stor tillfredsställelse konstateras, att det under det sista årtiondet har utbildats ett betydande antal socialarbetare med både teoretiska insikter och praktiska erfarenheter i olika grenar av socialvården ävensom att på detta sätt specialutbildade arbetskrafter i allt större omfattning tagits i anspråk inom olika områden av den sociala verksamheten. Den sålunda vidgade insikten om att den praktiska tillämpningen av den människovårdande sociallagstiftningen bör handhavas av för uppgiften specialutbildade arbetskrafter för att giva bästa möjliga resultat måste tydligen även tränga igenom i vad avser länsstyrelsernas arbetskrafter på dessa områden, så att icke dessa i fråga om utbildnings- och erfarenhetskvalifikationer skola bli underlägsna dem, som äro verksamma ute på det praktiska arbetsfältet.

Behandlingen av ärenden, tillhörande nu berörda fyra lagstiftningsområden, skiljer sig i ett väsentligt avseende från övriga till länsstyrelserna hörande ärenden, nämligen därutinnan att de äro människovårdande och därmed utgöra

lösningar av personliga problem. Den teoretiska juridiska utbildning och praktiska förvaltningsrättsliga träning, som ger erforderlig kompetens för handläggningen av övriga förvaltningsärenden inom länsstyrelserna, kan därför icke anses adekvat, när det gäller behandlingen av de människovårdande uppgifterna. När länsstyrelserna få sig ålagda allt flera sociala vårdnadsfrågor, är det sålunda icke längre för deras del fråga endast om en kvantitativ ökning av arbetsuppgifterna utan om arbetsuppgifter av en annan kvalitet. I samma mån som dessa människovårdande uppgifter få allt större omfattning framstår det såsom alltmer påkallat, att det för handläggningen av dem inom länsstyrelserna bildas särskilda avdelningar, vilka uteslutande ha att ägna sig häråt. Huruvida det härvid skulle vara möjligt att bygga på den nuvarande konsulentorganisationen borde särskilt undersökas.

Enligt socialstyrelsens mening bör man sålunda syfta till att de sociala ärendena inom länsstyrelserna bli sammanförda till särskilda avdelningar samt att de ledande tjänstemännen å dessa avdelningar erhålla såväl en för arbetsuppgifterna ändamålsenlig, speciell teoretisk utbildning som ock praktisk erfarenhet från det sociala vårdarbetet. De nu rådande allmänna förhållandena torde visserligen medföra, att dylika önskemål måste ställas på en mer eller mindre avlägsen framtid, men styrelsen har likväl funnit sig böra i detta sammanhang giva uttryck för sin uppfattning, att en sådan omorganisation av den centrala administrativa länsmyndigheten förr eller senare måste komma till stånd för att tillgodose de krav, som de människovårdande uppgifterna inom sociallagstiftningen ställa på denna.

Centralmyndighet för lösdrivarvården. Såsom ovan framhållits, är det beklagligt att det hittills icke funnits någon centralmyndighet för lösdrivarvården. Denna brist bör därför avhjälpas i samband med revisionen av lagstiftningen. Centralmyndigheten bör vara uppsikts- och tillsynsmyndighet för både primärorganen och anstalterna och i denna egenskap ha det närmaste ansvaret för de olika grenarna av denna vårdform samt ha till uppgift att verka för vårdens ändamålsenliga bedrivande och utveckling. Såsom tillsynsmyndighet för primärorganen bör centralmyndigheten lämna råd och anvisningar rörande lagstiftningens tillämpning samt överhuvud taget utöva informationsverksamhet bland primärorganen i syfte att främja en enhetlig och effektiv tillämpning. Tydligen bör det av kommittén föreslagna centralregistret över klientelet föras hos denna. En speciell uppgift skulle tillkomma denna myndighet, om socialstyrelsens förslag rörande primärorganen genomföres, nämligen att avgiva förslag till Konungen rörande de kommuner, inom vilka länsnykterhetsnämndens befattning med lösdrivarärenden skulle övertagas av den kommunala nykterhetsnämnden eller särskild avdelning av sådan nämnd. I egenskap av uppsiktsmyndighet över anstalterna bör centralmyndigheten ha att besluta om klientelets fördelning på olika anstalter, förordna om överflyttningar inom hela anstaltssystemet, utöva inspektionsverksamhet samt utgöra besvärsinstans över anstaltsstyrelserna. I enlighet med vad nedan närmare utvecklats bör det vidare ankomma på denna myndighet att besluta rörande förlängning in casu av

vårdtiden för farliga eller oförbätterliga lösdrivare. Beträffande både primärorganen och anstalterna måste denna myndighet slutligen handhava ekonomiska angelägenheter av olika slag.

Kommitténs förslag ger icke någon acceptabel lösning av frågan om centralmyndigheten. Kommittén synes i själva verket alldeles ha förbisett behovet av tillsynsmyndighet för primärorganen, och dess förslag om två principiellt åtskilda slag av anstalter innebär, att icke heller anstaltssystemet inom denna vårdform skulle ställas under enhetlig ledning. På grund av den stora vikt och betydelse för lösdrivarvårdens framtida gestaltning och utveckling, som socialstyrelsen tillägger inrättandet av en centralmyndighet för denna vård, måste styrelsen framhålla vikten av att bristerna på denna punkt i kommitténförslaget avhjälpas.

Med hänsyn till det nära sambandet mellan alkoholistvården och den framtida lösdrivarvården torde sistnämnda vårdform böra ha gemensam centralmyndighet med alkoholistvården, d. v. s. socialstyrelsen, samt myndighetens uppgifter och befogenheter vara i stort sett desamma inom båda dessa områden. — Erinras må i detta sammanhang, att tvångsarbetsanstalterna för ett par decennier sedan undantogos från fångvårdsstyrelsens förvaltningsområde, vilken åtgärd torde vara att betrakta såsom ett uttryck för redan vid denna tidpunkt rådande, ehuru ännu icke förverkligade önskemål om en omvandling av lösdrivarvården till en mera socialt betonad vårdform. Ett viktigt skäl utöver tidigare anförda mot att införa övervakningsnämnder och domstolar såsom organ inom lösdrivarvården — i fråga om de senare till äventyrs också inom alkoholistvården — är i betraktande härav, att denna anordning skulle kunna leda till den enligt styrelsens mening olämpliga konsekvensen, att dessa utpräglat sociala vårdformer placerades under samma centrala förvaltningsorgan som straffverkställigheten, vilket helt visst skulle vara ägnat att motverka strävandena inom dessa vårdformer att utöva en rent social, hjälpande och stödjande verksamhet.

C. Anstaltssystemet.

Anstalter för lösdrivare. Kommittén föreslår två olika typer av anstalter för vården av lösdrivarklientelet, nämligen arbetshem och arbetsanstalter. Dessa båda anstaltstyper hållas i förslaget noggrant åtskilda. Intagning å de olika slagen av anstalter beslutas av olika myndigheter och anstalterna avses skola tillhöra olika förvaltningsområden. Överflyttning mellan anstalterna kan endast ske i ena riktningen, från den mildare formen till den strängare, och förutsätter beslut av domstol.

Enligt denna ordning drages en skiljelinje genom lösdrivarklientelet, vilket visserligen företer många schatteringar men ingalunda några bestämda avgränsningar, som skulle motsvara en sådan uppdelning. Den är därför i hög grad artificiell. Något bärande skäl för densamma har kommittén heller icke kunnat förebringa. Att kommittén överhuvud taget kommit fram till denna ordning synes väsentligen sammanhänga med dess förslag, att primärorganen skola äga befogenhet att besluta om tvångsåtgärd i det övervägande flertalet fall; då det

därvid för kommittén framstått såsom angeläget att framställa denna åtgärd såsom närmast jämförlig med hjälpåtgärd, har den varit benägen att överbetona skillnaden mellan intagning å arbetshem och intagning å arbetsanstalt. Anstaltssystemets uppdelning torde också sammanhänga med det tidigare utarbetade utkastet till särskild lag om behandling av kriminella lösdrivare, vilket icke medtagits i nu föreliggande förslag.

Enligt socialstyrelsens mening bör det av såväl organisatoriska som ekonomiska skäl icke komma i fråga att inrätta två parallella anstaltssystem utan bör lösdrivarvårdens anstaltssystem vara ordnat på i huvudsak följande sätt.

En viktig förutsättning för att denna vårdform skall tillfredsställande fylla sin uppgift är att dess anstaltssystem är tillräckligt nyanserat för att kunna hänvisa vårdbehövande av olika slag till för dem lämpliga anstalter. Att den nuvarande lösdrivarvården i detta avseende är högst bristfällig har ovan framhållits. I första hand bör det finnas en öppen upptagningsanstalt för sådana intagna, som visserligen äro farliga på fri fot men som dock äro lättskötta på anstalt, samt för de fall, som kräva psykiatrisk sakkunskap vid behandlingen eller överhuvud taget äro mera besvärliga utan att därför behöva hänvisas till vård å sluten anstalt. Därefter komma smärre anstalter med friare regim för lättskötta fall med god prognos; dylika anstalter för huvudsakligen yngre vårdade böra vara organiserade så, att de kunna giva klientelet yrkesutbildning jämte den allmänna uppfostrande påverkan, som åsyftas med vården. Vidare bör anstaltssystemet omfatta anstalter för det mera lättskötta återfallsklientelet, som icke är helt förkommet, specialanstalter för mindre arbetsföra av olika slag samt asyler för relativt lättskötta men förkomna vårdbehövande. Även dessa anstalter böra helst vara ganska små och icke omfatta mer än 50 à 60 vårdplatser. Slutligen bör det finnas en sluten bottenanstalt för det även på anstalt farliga klientelet eller eljest svårskötta individer. I detta sammanhang måste framhållas nödvändigheten av att det kommer till stånd en ändamålsenligt ordnad anstalt för det stora psykopatologiska klientelet inom denna och närliggande vårdformer. Även om denna anstalt administrativt bör höra under medicinalstyrelsen, bör den samtidigt tillhöra lösdrivarvården — och alkoholistvården — i det hänseendet, att direkt intagning å densamma, respektive överflyttning dit från annan anstalt, bör kunna äga rum i vanlig ordning av vårdbehövande inom dessa klientel. Vidare är det angeläget, att den medicinska ledningen av denna anstalt är så förtrogen med även andra vårdformer för socialt missanpassade individer samt med sinnessjukvård, att vid bedömning av utskrivningsfrågor hänsyn tages icke blott till vårdbehovet i trängre medicinsk mening utan även till möjligheterna att vårda den å psykopatanstalten intagne å annan anstalt.

För det kvinnliga klientelet bör anstaltssystemet vara ordnat på likartat sätt med de modifikationer, som följa av att detta klientel är mera ensartat än det manliga. Framför allt är det angeläget, att det kommer till stånd särskilda anstalter för yngre, icke så svårt förkomna kvinnor. Anstalterna böra i allmänhet vara små, med ett vårdplatsantal av omkring 30—35, och vara förlagda på landet samt ha tillgång till arbetsmöjligheter i det fria (jordbruk och

trädgård). Även för kvinnorna erfordras en sluten bottenanstalt, vilken emellertid icke behöver ha större vårdkapacitet. I detta sammanhang må erinras om det förut omnämnda förhållandet, att anstalten i Landskrona sedan någon tid tillbaka är tagen i anspråk för särskilt ändamål och därigenom under obestämd tid framåt icke kan stå till förfogande för ifrågavarande vårdändamål.

Såsom ovan antytts bör klientelets fördelning på de olika anstalterna verkställas av uppsiktsmyndigheten, vilken även bör äga besluta om överflyttningar mellan anstalterna, när anledning därtill förekommer under vårdtiden. Då anstalterna i allmänhet böra ha karaktären av öppna anstalter, liksom de vanliga alkoholistanstalterna, måste det finnas ett medel, som är tillräckligt verksamt för att avhålla från rymningar. Detta medel bör utgöras av överflyttning till strängare anstalt, i sista hand till den slutna anstalten. Denna åtgärd bör även kunna komma till stånd, om intagen genom sitt uppträdande på annat sätt äventyrar den öppna anstaltens verksamhet. Erfarenheterna från alkoholistvården giva vid handen, att det är nödvändigt, att beslut om överflyttning till sluten anstalt kunna meddelas omedelbart. Att detta önskemål icke tillgodoses genom kommitténs förslag att dessa överflyttningar skola beslutas av domstol är uppenbart. Inom alkoholistvården förekommer det även att överflyttningarna gå i motsatt riktning, från den strängaste slutna anstalten till en öppen anstalt, och möjlighet härtill bör föreligga även inom lösdrivarvården. Enligt kommitténs förslag kan dylik överflyttning emellertid icke komma till stånd.

Enligt den nu skisserade ordningen skulle det ankomma på lösdrivarvårdens centralmyndighet, d. v. s. ett administrativt organ, att, sedan intagningsförordnande meddelats av länsstyrelse, besluta om varje intagning, direkt eller genom överflyttning från annan anstalt, å sluten anstalt inom denna vårdform. Med hänsyn till att kommittén i rättssäkerhetens intresse föreslagit, att dessa beslut skulle meddelas av domstol, synes det böra omnämnas, att socialstyrelsen i sin egenskap av uppsiktsmyndighet över alkoholistvården under tjuguårsperioden 1920—1939 förordnat om direkt intagning å eller överflyttning till de slutna anstalterna å Svartsjö eller i Landskrona i sammanlagt 1 028 fall samt att besvär över dessa beslut anförts hos regeringsrätten i 32 fall (samtliga av intagna å Svartsjöanstalten) ävensom att regeringsrätten i intet fall funnit anledning att ändra styrelsens beslut. Därjämte ha besvär i 7 fall anförts över styrelsens beslut att vägra överflyttning från Svartsjöanstalten till mildare anstalt, av vilka icke heller något medfört ändring.

I överensstämmelse med vad nu anförts bör anstaltssystemet inom lösdrivarvården anordnas efter mönster av alkoholistvården. Liksom alkoholistanstalterna böra lösdrivaranstalterna utbyggas så småningom, med ledning av de under verksamheten vunna erfarenheterna. Eftersom alkoholist- och lösdrivarklientelen delvis gripa in i varandra, bör det kunna komma i fråga, att vissa anstalter bli gemensamma. Dessa anstalter skulle sålunda fungera både såsom allmänna alkoholistanstalter och såsom arbetshem. I största möjliga utsträckning bör utnyttjas det intresse för denna vårdverksamhet, som finnes hos allmännyttiga institutioner av olika slag.

Att på detta stadium ens mera ungefärligt angiva behovet av anstaltsut-

rymmen är icke möjligt. Bl. a. av detta skäl torde böra lämnas en icke alltför knappt tillmätt tid mellan antagandet av den nya lagen och dess ikraftträdande.

Anstalter för kvinnliga alkoholister. Kommittén har utgått från att den föreslagna utvidgningen av alkoholistlagen att omfatta åt alkoholmissbruk hemfallna kvinnor, som föra ett sedeslöst liv, icke skulle medföra behov av nya anstaltsutrymmen. Såsom socialstyrelsen ovan framhållit är emellertid denna uppfattning oriktig. Redan under nuvarande förhållanden är organisationen för beredande av anstaltsvård åt kvinnliga alkoholmissbrukare otillräcklig. Det finns nämligen endast två alkoholistanstalter för kvinnor, en erkänd anstalt, Hagbyhemmet, avsedd för i andra avseenden socialt oförvitliga personer, samt Landskronaanstalten. I praktiken har det blivit nödvändigt att draga skiljelinjen mellan icke prostituerade och prostituerade kvinnor. Att å en och samma anstalt sammanföra kvinnor av båda dessa kategorier är nämligen, såsom redan framhållits, icke möjligt. En följd av de alltför begränsade differentieringsmöjligheterna för kvinnliga alkoholister har därför blivit, att alla prostituerade kvinnor, oavsett ålder och grad av förfall, kommit att bli hänvisade till Landskronaanstalten (respektive den i dess ställe provisoriskt anordnade Haknäsavdelningen av Venngarnsanstalten). Detta förhållande har i sin tur medfört, att nykterhetsnämnderna mången gång dragit sig för att tillämpa alkoholistlagen gentemot yngre prostituerade, enär de velat undvika, att dessa skulle bli sammanförda med de äldre, ofta svårt förkomna kvinnor, som hamna på Landskronaanstalten.

Det behov av särskilda anstalter för yngre, icke förkomna prostituerade kvinnliga alkoholister, som sålunda redan givit sig till känna, kommer självfallet att starkt öka genom den ifrågasatta utvidgningen av alkoholistlagen. Ifrågavarande anstalter böra i stort sett vara av samma karaktär som de ovan skisserade anstalterna för flertalet kvinnliga lösdrivare, nämligen mindre anstalter på landsbygden.

Familjevård för lösdrivare. Det ligger i sakens natur, att det bland de talrika, i själsligt avseende abnorma eller skadade människor, som bli lösdrivare, finnes ett icke ringa antal beskedliga och lättskötta individer, som likväl på grund av sitt psykiska förfall äro oförmögna att genom arbete ute i samhället sörja för sina behov och i övrigt ordna sin livsföring. Liksom det inom sinnessjukvården visat sig möjligt att för dylika psykiska invalider ordna en öppen familjevård, torde man för dessa lösdrivare kunna anordna en liknande vårdform, som skulle förverkliga en av grundsatserna för nutida åtgärder för socialt missanpassade, nämligen att aldrig använda större ingrepp än nöden kräver. Dylik familjevård torde i allmänhet komma att ha formen av inackordering hos lämpliga lantbrukarhem, hantverkare på landet o. dyl. För att den skall kunna komma till stånd torde erfordras, att primärorganen kunna påräkna statsbidrag till inackorderingskostnaderna. Man torde emellertid kunna

utgå från att dessa bidrag kunna hållas avsevärt lägre än kostnaderna för omhändertagande å anstalt, varför denna anordning i verkligheten skulle medföra minskade utgifter för statsverket.

D. Diverse specialfrågor.

Vårdtidens längd. En framträngande svaghet i den gällande lösdrivarlagen är, att anstaltstidens längd fastställes redan i samband med beslutet om intagningen å anstalt. Utskrivningsdagen är till följd härav i förväg bestämd, utan hänsyn till de aktuella omständigheterna vid denna tidpunkt och sålunda utan beaktande av de faktiska möjligheterna för den utskrivne att få arbete och andra förhållanden, som inverka på hans prognos. Kommitténs förslag bryter fullständigt med denna ordning, i det att, efter mönster av alkoholistlagen, vårdtiden i det enskilda fallet lämnas obestämd inom vissa i lagförslaget angivna maximitider.

Denna omläggning framstår såsom tämligen självfallen med utgångspunkt från erfarenheterna inom alkoholistvården. De invändningar, som socialstyrelsen i det följande framför på denna punkt, rikta sig därför icke mot principen utan mot utformningen av denna i förslaget.

Styrelsen har ovan givit uttryck åt sin uppfattning, att lösdrivarvårdens anstaltssystem icke bör vara uppdelat i två särskilda slag av anstalter med olika bestämmelser, organisation och överledning. Vid sin granskning av förslagets bestämmelser rörande vårdtiden har styrelsen därför utgått från att önskemålet om ett enhetligt anstaltssystem blir tillgodosett genom den blivande lagstiftningen.

Maximitiden för en tvångsintagen å arbetshem utgör enligt förslaget två år, oavsett om det är fråga om en förstagångsåtgärd eller ett ingripande mot en recidivist. I alkoholistlagen äro motsvarande maximitider ett år vid första intagningsförordnandet och två år vid återfall inom fem år från närmast föregående utskrivning. Därjämte finnes möjlighet att efter särskild prövning förlänga dessa tider med två år för farliga, för straffriförklarade och för vissa återfallsalkoholister, om den intagne »med hänsyn till sin sinnesart samt sitt föregående liv och förhållande å anstalten måste antagas i händelse av utskrivning icke komma att föra ett nyktert och ordentligt liv» (37 § alkoholistlagen). Enligt socialstyrelsens mening äro dessa stadganden ändamålsenligare än kommittéförslagets. Den större strängheten hos kommittéförslaget i fråga om förstagångsfallen kan nämligen befaras motverka förslagets eget syfte, därigenom att den är ägnad att göra de dömande organen motvilliga att meddela förordnande i dylika fall, om detta kan komma att medföra tvångsvistelse å anstalt under så lång tid som två år. Den omständigheten, att den dömde kan komma att bli utskriven tidigare, torde icke vara tillräckligt för att undanröja denna naturliga betänksamhet. Å andra sidan lämnar en maximitid av högst två år vid förstagångsfallen ett alltför svagt skydd mot vissa farliga typer av lösdrivare.

Socialstyrelsen förordar därför, att vårdtiderna i den nya lösdrivarlagen

bestämmas på samma sätt som i alkoholistlagen. Motsvarigheten till 37 § alkoholistlagen synes härvid böra vara tillämplig, dels där endera av specialindikationerna 1) och 2), enligt vad styrelsen anfört angående lagens första paragraf (å sid. 769), är för handen — d. v. s. farliga lösdrivare och sådana som förskaffa sig medel till sitt uppehälle på ohederligt sätt — dels i fråga om den som i samband med villkorlig dom för brott blivit av domstol överlämnad till vederbörande myndighet för arbetsfostran, samt dels vid vissa återfall, förslagsvis bestämda på liknande sätt som i 37 § alkoholistlagen, varvid dock en föregående intagning å allmän alkoholistanstalt torde i fråga om iterationsverkan böra jämställas med föregående vård å arbetshem.

Enligt den sålunda föreslagna ordningen skulle maximum för vårdtiden i vissa fall bero på beslut av administrativ myndighet, nämligen centralmyndigheten för lösdrivarvården, liksom fallet är inom alkoholistvården. Med avseende härå må nämnas, att socialstyrelsen i egenskap av uppsiktsmyndighet över alkoholistvården under åren 1933—1939 meddelat fastställelse av anstaltsstyrelses beslut jämlikt 37 § alkoholistlagen i 151 fall och vägrat dylik fastställelse i 4 fall samt att besvär över styrelsens ifrågavarande beslut anförts i 7 fall hos regeringsrätten, vilken icke i något fall funnit anledning till ändring.

Enligt 3 § andra stycket i förslaget till lag om behandling å arbetshem skall arbetshems styrelse äga lämna medgivande åt intagen att frivilligt kvarstanna å hemmet för en tid av högst ett halvt år över maximitiden. Med hänsyn till de med sådant kvarstannande förknippade kostnaderna för statsverket torde det emellertid böra ankomma på centralmyndigheten att lämna dylikt medgivande. Av samma skäl torde prövningen av sådana fall av frivilligt kvarstannande, som avses i tredje stycket av samma paragraf, även böra företagas av centralmyndigheten samt tiden för kvarstannande begränsas till högst ett år åt gången.

Av vad ovan anförts framgår, att styrelsen anser att förslaget till lag om verkställighet av dom å arbetsanstalt helt bör utgå. Styrelsen anser sig likväl icke för den skull kunna underlåta att framställa de detaljanmärkningar mot detta lagförslag, som styrelsen finner vara av särskild betydelse.

Vad då beträffar bestämmelserna i 3 § om vårdtidens längd är det enligt styrelsens mening anmärkningsvärt, att maximitiden tre år enligt första stycket skall gälla även i det fallet, att en å arbetshem intagen blivit dömd till intagande å arbetsanstalt enligt 22 § i förslaget till lag om arbetsfostran. Hänsyn tages sålunda icke till den tid, varunder den dömde varit i omedelbar följd dessförinnan intagen å arbetshem. I sådana fall, där den återstående vårdtiden å arbetshem är jämförelsevis kort men den intagne av disciplinära skäl bör överföras till arbetsanstalt, skulle bestämmelserna i förslaget försätta arbetshemsledningen — och även den dömande myndigheten — i en obehaglig situation. Å ena sidan måste hänsyn tagas till vad som erfordras för att upprätthålla ordningen och disciplinen å arbetshemmet och å den andra kan en intagning å arbetsanstalt med tre års maximitid framstå såsom en alldeles orimligt kraftig reaktion mot den felandes uppträdande. Den föreslagna ord-

ningen måste därför antagas få till följd, att arbetshemmen komma att känna sig nödsakade att behålla en del vårdbehövande, som rätteligen borde vara omhändertagna å anstalt med större disciplinära resurser. I detta sammanhang må påpekas, att detta spörsmål överhuvud taget icke uppkommer, om anstaltssystemet är enhetligt; en överflyttning till en annan anstalt inverkar nämligen i sådant fall icke på maximilängden av den återstående vårdtiden.

Såsom en inkonsekvens i kommitténs förslag måste betecknas, att tredje stycket av 3 § i nyss nämnda lag lämnar föreskrift om obligatorisk prövning av utskrivning av intagen å arbetsanstalt inom ett år efter intagningen samt därefter var sjätte månad, medan motsvarighet härtill saknas i lagen om behandling i arbetshem. Om alkoholistlagens stadganden rörande maximitiderna erhålla giltighet för arbetshemmen, erfordras icke någon dylik föreskrift, enär maximitiden för förstagångsfallen utgör ett år samt i övriga fall de intagna själva genom framställningar om utskrivning sörja för att frågan härom blir föremål för prövning.

Kommitténs förslag i fjärde stycket av nämnda paragraf att besluta, om förlängning in casu av maximitiden för omhändertagande å arbetsanstalt skall ankomma på domstol, torde sammanhänga med kommitténs uppfattning, att beslut om intagning å sådan anstalt skall meddelas av domstol. Om sistnämnda beslut även framdeles skola, såsom socialstyrelsen förordar, ankomma på länsstyrelserna, torde varje anledning saknas att bibehålla kommitténs förslag rörande organet för avgörande av maximitidens längd i vissa fall. Men även om intagning å anstalt enligt den blivande lösdrivarlagen skulle avgöras av domstol, följer icke härav enligt socialstyrelsens mening, att beslut angående förlängning av maximitiden också måste hänvisas till domstol. Det är nämligen uppenbart, att domstolsförfarandet måste bli omständligare och dyrbarare än alkoholistlagens anordning med uppsiktsmyndigheten såsom beslutande organ, vilken likväl alltid lämnar möjlighet för den som beslutet avser att besvärsvägen få frågan prövad av högre instans, nämligen regeringsrätten.

En följd av kommitténs förslag, att arbetsanstalterna skola tillhöra fångvårdsstyrelsens förvaltningsområde, är, att förslaget utgår från att dessa anstalter icke skola ha egna styrelser. De uppgifter, som ankomma på en anstaltsstyrelse, skola i stället fullgöras av fångvårdsstyrelsen, utom i vad avser frågor om utskrivning, vilka skola handhas av en särskild utskrivningsnämnd. Därest anstaltssystemet, såsom socialstyrelsen förordar, blir enhetligt och underställt en enda centralmyndighet, bortfaller tydligen varje skäl för denna anordning vid arbetsanstalterna.

Försökspermission, utskrivning och eftervård. Systemet med obestämd vårdtid, begränsad endast av den i lagen angivna maximitiden, förutsätter skyldighet för anstaltsledningen att verkställa utskrivning av en intagen, så snart det finns skälig anledning att antaga, att denne skall kunna sköta sig ute i samhället. För att erhålla hållpunkter för bedömande av om tillräckliga skäl till utskrivning äro för handen, tillämpas inom alkoholistvården i mycket stor utsträckning förfarandet att bevilja de intagna försökspermission. Dylik per-

mission lämnas till en början för en kortare tid, vilken emellertid utsträckes, om den permitterade ställer sig till efterrättelse de för hans uppträdande under permissionstiden meddelade villkoren, vilka bland annat pläga innehålla förbud mot förtäring av alkoholhaltiga drycker. Om den permitterade även i fortsättningen sköter sig, brukar försökspermissionen efter några månader i allmänhet övergå i utskrivning.

Försökspermissionsinstitutet utgör ett av de viktigaste hjälpmedlen att kontrollera resultaten av behandlingen enligt alkoholistlagen och att påverka alkoholistvårdens klientel. Eftersom den permitterade alltjämt tillhör anstalten, kan denna vid brott mot permissionsvillkoren ofördröjligen och utan formaliteter återkalla permittenten. Denna lätthet att avbryta permissionen, vilken sammanhänger med åtgärdens karaktär av ett försök, medför, att den kan tillgripas på ett relativt tidigt stadium och understundom även i fall med ganska tvivelaktig prognos. Det är därför tydligt, att detta institut gör det möjligt att låta en stor del av de intagna lämna anstalten avsevärt tidigare än eljest skulle vara fallet. I alla sådana fall där permissionen slår väl ut, har anstaltsvistelsen sålunda kunnat bli kortare än eljest varit möjligt. Detta medför i sin ordning, att antalet vårdplatser icke behöver vara så stort som eljest skulle vara nödvändigt, vilket minskar det allmännas kostnader för alkoholistvården. Men även en misslyckad försökspermission är ofta till nytta. På anstalten känner den intagne i allmänhet icke något begär efter alkohol, sedan abstinenssymtomen försvunnit. Då han i allmänhet är benägen att underskatta de psykologiska frestelserna till alkoholmissbruk ute i samhället, tror han sig därför vara fri från sin last och ser i den fortsatta vistelsen å anstalten endast trakasserier från myndigheternas sida. Att hålla en sådan intagen kvar å anstalten är i regel meningslöst från förbättringssynpunkt. Om han däremot erhåller försökspermission och därunder återfaller i sitt alkoholmissbruk samt till följd därav blir återhämtad till anstalten, har han ofta vunnit bättre insikt om sin verkliga situation, och möjligheterna äro därför större att genom fortsatt anstaltsvistelse påverka honom i gynnsam riktning, om han överhuvud taget verkligen har en allvarlig önskan att komma ifrån sitt gamla leverne.

Dessa gynnsamma erfarenheter av försökspermissionsinstitutet inom alkoholistvården böra självfallet medföra, att detta upptages i den blivande lösdrivarlagstiftningen. Kommittén har också i viss mån tillgodosett detta önskemål genom sitt förslag angående utskrivning på prov. I en del viktiga avseenden skiljer sig emellertid konstruktionen av sådan utskrivning från försökspermission. Sålunda gäller utskrivning på prov tills vidare under en tid av högst två år, medan försökspermission avser en bestämd, kortare tid, vilken i gynnsamma fall successivt kan förlängas. Utskrivning på prov får därigenom en mera definitiv prägel än försökspermissionen och torde härigenom icke kunna komma till användning på ett lika tidigt stadium och med lika stor frihet som försökspermission. Tillsynstiden vid utskrivning på prov kan vidare sträcka sig lång tid över slutdagen för den maximala vårdtiden. Om den utskrivne gör sig skyldig till brott mot utskrivningsvillkoren, kan han sålunda genom beslut av anstaltsstyrelsen återhämtas till anstalten efter

nämnda tidpunkt och hållas å anstalten under den tid, som återstod, då provutskrivningen ägde rum. I motsats härtill gäller i fråga om den försökspermitterade alkoholisten, att försökspermissionen övergår till utskrivning senast sista dagen för kvarhållande å anstalten och att han icke kan återföras till anstalten för brott mot de för honom gällande utskrivningsvillkoren, med mindre länsstyrelsen meddelat beslut härom. Även om vissa vårdsynpunkter kunna anföras till förmån för den av kommittén föreslagna anordningen i sistnämnda avseende, talar mot densamma, att den suddar ut bestämmelserna rörande vårdtidens längd.

En mycket allvarlig brist i förslaget är, att den slutliga utskrivningen från lösdrivaranstalt icke är förknippad med någon form av eftervård. Enligt alkoholistlagen kan varje utskriven alkoholist underkastas villkor och ställas under övervakning och i praktiken sker detta i det övervägande antalet fall. Även om en del av lösdrivarklientelet är så flyktigt att det icke är möjligt att anordna en någorlunda effektiv övervakning, gäller detta icke för hela detta klientel. Vissa av de farligaste kategorierna äro tvärtom ganska stationära, såtillvida att de ofta hålla sig å en och samma ort under lång tid. Lagen bör därför öppna möjlighet att hålla dessa under särskild övervakning under viss tid från utskrivningen, förslagsvis högst två år. Även den slutligt utskrivne bör sålunda kunna underkastas villkor, och brott mot dessa villkor bör utgöra indikation för intagning ånyo å anstalt efter beslut av samma myndighet, som i allmänhet äger besluta om intagande å lösdrivaranstalt, d. v. s. enligt socialstyrelsens mening länsstyrelsen.

Med denna ordning saknas tydligen anledning att bibehålla kommitténs skillnad mellan utskrivning på prov och slutlig utskrivning. I stället för det förra institutet bör då införas försökspermission. Att detta även av andra skäl är att föredraga, framgår av vad ovan anförts härom.

Verkställighet av beslut om intagning å anstalt. I den framtida lösdrivarlagen bör, liksom i alkoholistlagen, huvudvikten ligga på de förebyggande åtgärderna, medan tvångsåtgärderna böra betraktas såsom ett nödvändigt ont och i allmänhet tillgripas endast, när andra medel visat sig otillräckliga. Anordningar, som äro ägnade att skärpa de förebyggande åtgärdernas verkningskraft och samtidigt minska frekvensen av tvångsförfarandet, äro därför i hög grad önskvärda.

De förebyggande åtgärderna få sin verkningskraft väsentligen genom det hot, som möjligheten av tvångsåtgärder utgör. Detta hot skärpes i det enskilda fallet genom ett beslut om sådan åtgärd av vederbörande myndighet. Om beslutet icke ovillkorligen måste verkställas, är därför hotets blotta förhandenvaro ägnat att väcka vederbörandes eftertanke och förmå honom att underkasta sig primärorganets förebyggande åtgärder, vilka han tidigare nonchalerat.

Inom alkoholistvården gäller, att ett intagningsförordnande av länsstyrelsen i allmänhet icke har karaktären av ett förständigande, att vederbörande ovillkorligen skall intagas å anstalt, utan endast av ett medgivande till den sökan-

de nykterhetsnämnden att tvångsvis insätta missbrukaren på anstalt, om så finnes nödvändigt; endast i fråga om farliga, straffriförklarade och kringflackande alkoholister samt, efter den 1 juli 1940, även vissa återfallsfylleristerråder en annan ordning. Tack vare denna konstruktion hos alkoholistlagen ha nykterhetsnämnderna kunnat förfara så, att de gentemot tredskande alkoholmissbrukare utverkat intagningsförordnande men underlåtit att verkställa detsamma, när förordnandets blotta tillvaro visat sig tillfyllest att ändra vederbörandes beteende. I dessa fall ha nämnderna sålunda använt intagningsförordnandet såsom ett sista förebyggande medel. Socialstyrelsen förfogar icke över statistik rörande antalet sådana fall men har genom sin allmänna kännedom om nämndernas arbetssätt anledning utgå från att det är ganska betydande.

Även inom lösdrivarvården bör möjlighet finnas att tillämpa detta förfaringssätt. Kommittéförslaget torde emellertid utgå från att beslut om intagande å lösdrivaranstalt skall gå i verkställighet, såvida icke den dömande myndigheten undantagsvis annorlunda förordnar, och verkställigheten skall enligt förslaget alltid ankomma på länsstyrelsen. Med stöd av vad ovan anförts vill socialstyrelsen föreslå, att den blivande lösdrivarlagen även på denna punkt gestaltas på samma sätt som alkoholistlagen. Det bör sålunda i allmänhet vara det sökande primärorganets sak att föranstalta om verkställighet och detta organ bör äga avgöra om beslutet överhuvud taget skall verkställas. Liksom enligt alkoholistlagen torde emellertid för vissa kategorier böra gälla, att länsstyrelsen skall ombesörja verkställigheten. I första hand synes detta böra vara fallet med farliga lösdrivare samt sådana, som i samband med villkorlig dom enligt domstols beslut överlämnats till primärorgan för arbetsfostran. Verkställighet av beslut rörande kringflackande lösdrivare torde även böra vara länsstyrelsens sak; eftersom förslaget till lag om arbetsfostran icke upptager kringflackande levnadssätt såsom en specialindikation för ingripande, erfordras härför en särskild bestämmelse, enligt vilken länsstyrelse äger besluta om verkställighet av förordnande, där den som beslutet avser fört ett kringflackande liv.

Till förebyggande av varje missförstånd må framhållas, att socialstyrelsen icke avser ändring i det avseendet att beslut om intagning å lösdrivaranstalt skall kunna gå i verkställighet utan hinder av att det icke vunnit laga kraft. Den allmänna regeln härom i 27 § alkoholistlagen har nämligen visat sig vara nödvändig för att förebygga, att särskilt de farliga alkoholisterna skola kunna genom anförande av besvär med flera månader fördröja verkställigheten av länsstyrelsens intagningsbeslut, och av samma skäl torde motsvarande regel böra gälla i fråga om lösdrivarna.

Förordnande enligt alkoholistlagen om intagning å anstalt har en giltighetstid av ett år. Enligt kommittéförslaget skall beslut om intagning å arbetsanstalt gälla fem år och beslut om intagning å arbetshem två år. Med hänsyn till att avskräckningsverkan hos ett intagningsbeslut självfallet försvagas så småningom, förordar socialstyrelsen att även giltighetstiden för beslut om intagning å lösdrivaranstalt skall vara begränsad till ett år.

Läkarundersökning. Inom lösdrivarklientelet förekomma, som ovan nämnts, icke sällan fall av sinnessjukdom. Enligt undersökningar såväl i Sverige som i andra länder äro tillstånd av utvecklingshämning, psykopati, neuroser och psykisk invaliditet efter hjärnskador av olika slag mycket vanliga inom detta klientel. Mången lösdrivare är också behäftad med kroppslig sjukdom, såsom könssjukdom eller tuberkulos. För att de psykiskt eller fysiskt sjuka må kunna erhålla den behandling, som i varje fall är mest ändamålsenlig, är det nödvändigt, att varje lösdrivare, som är föremål för ingripande, underkastas läkarundersökning, innan tvångsåtgärd av något slag vidtages gentemot honom. Kommittéförslaget är därför enligt socialstyrelsens mening icke tillfredsställande i detta hänseende, utan den blivande lösdrivarlagen bör, liksom alkoholistlagen, stadga, att ansökan om beslut rörande intagande å anstalt skall vara åtföljd av intyg om läkarundersökning, verkställd inom viss kortare tid, förslagsvis två månader. Länsstyrelse bör dock vara oförhindrad att upptaga till prövning ansökan, som avser farlig lösdrivare, även om det sökande primärorganet icke kunnat verkställa läkarundersökning. I sådant fall bör länsstyrelsen själv föranstalta därom.

Enligt 7 § i förslaget till lag om arbetsfostran har primärorganet åtta dagar på sig för att träffa avgörande rörande sådan lösdrivare, som blivit omhändertagen av polismyndighet. Det kan i vissa fall vara ogörligt att under denna tidsfrist hinna få till stånd läkarundersökning av vederbörande. Med hänsyn härtill torde tidsfristen i dylika fall böra kunna utsträckas, eventuellt efter medgivande av länsstyrelsen i varje särskilt fall.

Provisoriskt intagningsbeslut. I fråga om vissa kategorier är det viktigt, att ingripande kan äga rum med stor snabbhet. Detta gäller särskilt beträffande farliga och kringflackande individer. Enligt alkoholistlagen (20 §) har länsstyrelsen befogenhet att med avseende å dylika alkoholister meddela s. k. provisoriskt intagningsförordnande, innan vederbörande blivit hörd i ärendet. I praktiken blir följden av detta stadgande, att missbrukaren kan, i avbidan på länsstyrelsens slutliga utslag, överföras från polisarrest eller annan lokal, där han hålles i förvar, till allmän alkoholistanstalt och sålunda bli omhändertagen på ett mera ändamålsenligt sätt, eller, om han är i behov av vård å sjukhus, att han kan intagas och kvarhållas därstädes, till dess länsstyrelsens slutliga utslag föreligger.

Även med avseende å vissa lösdrivare torde en liknande anordning vara av behovet påkallad. Förutom beträffande det farliga och kringflackande klientelet synes provisoriskt intagningsbeslut böra kunna meddelas, när sådana förutsättningar föreligga, som enligt 4 och 6 §§ i förslaget till lag om arbetsfostran utgöra skäl för vederbörandes omhändertagande under utredningen.

Klagan över beslut om förebyggande åtgärd. Inom alkoholistvården gäller, att besvär i allmänhet icke kan anföras över beslut av nykterhetsnämnd att vidtaga förebyggande åtgärder mot en alkoholmissbrukare; härifrån har endast undantagits beslut om avstängning från inköpsrätt för rusdrycker. Denna allmänna regel har ansetts påkallad, enär det på grund av alkoholisternas

karakteristiska brist på insikt om sin situation eljest vore att befara, att länsstyrelserna bleve överhopade med klagomål i dylika ärenden. Det ligger i sakens natur, att regeln har tillämpning allenast å sådana åtgärder, som sakna varje moment av tvång eller i vilka tvångsmomentet är föga framträdande. Bland åtgärder av det senare slaget är övervakningen den viktigaste. Även om det icke finnes möjlighet för en person att besvärsvägen erhålla ändring i en nykterhetsnämnds beslut att exempelvis ställa honom under övervakning, kan han dock i annan ordning erhålla rättelse, nämligen genom hänvändelse till socialstyrelsen eller länsnykterhetsnämnden, vilka myndigheter enligt stadgande i 3 § fjärde stycket alkoholistlagen kunna giva kommunal nykterhetsnämnd råd och anvisningar angående dennas verksamhet med bindande verkan för denna.

Det torde vara erforderligt, att en liknande ordning blir gällande även för lösdrivarklientelets del. Beslut av primärorgan om hjälpåtgärder böra sålunda i allmänhet icke kunna överklagas. Med hänsyn härtill böra föreskrifterna i 35 § förslaget till lag om arbetsfostran rörande klagan om primärorgans beslut angående förebyggande åtgärder ändras efter mönster av 55 § alkoholistlagen.

I varje fall synes klagorätt icke böra föreligga vid flertalet beslut av primärorgan angående förebyggande åtgärder, såsom beslut om lösdrivares ställande under övervakning samt om övervakad lösdrivares utbildning, bostad, användande av fritid och förfogande av arbetsförtjänst eller andra tillgångar ävensom föreläggande — av icke exigibel natur — att lösdrivare skall avhålla sig från bruk av rusdrycker eller underkasta sig behandling å sjukhus, alkoholistanstalt eller annan anstalt. En del av hjälpåtgärderna enligt 11 § förslaget till lag om arbetsfostran kan emellertid innefatta ett relativt stort mått av tvång. Så är exempelvis fallet med ett beslut av primärorgan rörande vistelseorten för en under övervakning ställd lösdrivare. Enligt motiven skall nämligen föreskrift härom kunna innehålla såväl förbud att vistas å viss ort som ock föreläggande att vistas å bestämd ort. Även beslut rörande övervakads arbetsanställning kan innehålla ett visst tvångsmoment. För den händelse det anses riktigast, att beslut av primärorgan rörande förebyggande åtgärder av dessa slag skola kunna bringas under högre myndighets prövning, vill socialstyrelsen förorda, att denna prövning förlägges till centralmyndigheten för lösdrivarvården. Härigenom vunnes ökade garantier för ett enhetligt bedömande av besvärsärendena, än om dessa skulle handläggas av de olika länsstyrelserna — eller enligt kommitténs förslag av vederbörande underrätter — men denna ordning skulle därjämte vara ägnad att skapa ökade förutsättningar för ett likformigt handhavande av den förebyggande verksamheten från primärorganens sida.

I detta sammanhang må emellertid framhållas att, oavsett huru klagorätten över primärorganens beslut om förebyggande åtgärder ordnas, centralmyndigheten över lösdrivarvården bör ha möjlighet att med bindande verkan för primärorgan lämna råd och anvisningar rörande verksamheten även i konkreta fall.

I samband härmed torde någon uppmärksamhet böra ägnas åt en detalj i fråga om de förebyggande åtgärderna. Enligt specialmotiveringen till 11 § förslaget till lag om arbetsfostran skall primärorgan i allmänhet meddela beslut om övervakning, även om det befinnes nödvändigt att omedelbart gå i författning om vederbörandes intagande å arbetshem. Den nära personliga kontakt mellan den övervakade och övervakaren, som är det viktigaste momentet hos övervakningen, kan emellertid icke komma till stånd i dylika fall. De uppgifter, som enligt nämnda motiv borde ankomma på övervakaren under anstaltsvistelsen, nämligen att hålla sig underrättad om behandlingens fortgång och att upprätthålla kontakten med den övervakade för att bland annat förbereda hans utskrivning, böra därför i stället betraktas som primärorganets angelägenhet.

Däremot bör övervakning i allmänhet anordnas i samband med försökspermission samt utskrivning. Inom alkoholistvården är det i sådana fall vanligast, att anstalten ställer den försökspermitterade eller utskrivne under vederbörande nykterhetsnämnds övervakning. Med hänsyn härtill torde föreskriften i 5 § förslaget till lag om behandling i arbetshem — ävensom motsvarande stadgande i 6 § förslaget till lag om verkställighet av dom å arbetsanstalt — att utskriven skall stå under tillsyn av därtill av styrelsen utsedd person (tillsynsman), böra jämkas så att möjlighet finnes att överlämna övervakningen till primärorgan.

Profylaktiska åtgärder mot lösdriveri. I sitt yttrande den 6 oktober 1938 över lösdriverilagstiftningskommitténs preliminära lagutkast angående åtgärder mot vissa sedeslösa m. m. har styrelsen understrukit vikten av att själslig undermålighet eller annan biologisk mindervärdighet redan under barndomen blir diagnosticerad, så att lämpliga åtgärder kunna vidtagas i rätt tid. Det är nämligen numera ett välkänt faktum, att kriminalitet och andra former av social missanpassning mycket ofta grundläggas i barndomen, bl. a. därigenom att psykiskt mindervärdiga barn behandlas såsom normala och fullmåliga individer i stället för att bli föremål för mot deras tillstånd svarande uppfostringsåtgärder och placerade i den särmiljö de behöva för att undgå missanpassning. Frågan om åtgärder för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren har i vårt land varit föremål för särskild utredning av 1932 års seminariesakkunniga (S. O. U. 1936: 31). De av dessa sakkunniga framlagda förslagen om hjälpklasser för barn samt om fortsatt undervisning, yrkesutbildning och social omvårdnad av psykiskt efterbliven ungdom böra bedömas under hänsynstagande även till de föreslagna åtgärdernas profylaktiska verkan i fråga om kriminalitet och lösdriveri.

I vissa länder har man genom särskild psykologisk och medicinsk registrering av alla skolbarn sökt i tid upptäcka dem, som böra anbringas i en särskild miljö. Förslag härom ha även framförts i vårt land men hittills icke beaktats. En ansats i denna riktning har emellertid tagits i ett större stadssamhälle (Malmö), i det att därstädes, på initiativ av överläkaren för stadens sinnessjukvård, upprättats ett särskilt centralregister över »sinnesabnorma», avsett bl. a. såsom vägledning för steriliseringsåtgärder.

Lösdriverilagstiftningskommittén har ifrågasatt skyldighet för skolstyrelse att till barnavårdsnämnd anmäla självsligt abnorma barn, som avsluta sin skolgång, för att nämnden skall få tillfälle att vid behov vidtaga lämpliga åtgärder för dylika barn. Socialstyrelsen finner det vara av största vikt, att rationella anordningar komma till stånd för att redan under skolstadiet komma på spåren sådana omständigheter i barnens biologiska utrustning och miljö, som utgöra fara för en asocial utveckling. Detta är nämligen en av huvudvägarna till en verklig profylax mot social urspåring av vuxna individer. Styrelsen vill emellertid ifrågasätta, huruvida barnavårdsnämnderna med sin nuvarande utrustning äro kompetenta att handha den av lösdriverilagstiftningskommittén antydda uppgiften. Enligt styrelsens mening kräver den nämligen tillgång till arbetskraft med särskild psykologisk och specialmedicinsk utbildning och träning och sådan står för närvarande endast i undantagsfall till barnavårdsnämndernas förfogande. Styrelsen vill också framhålla, att den i lagen om villkorlig dom föreslagna skyddskonsulentorganisationen självfallet bör inkopplas i de statliga och kommunala anordningar, som böra vidtagas för här ifrågavarande syfte.

Sterilisering av lösdrivare. I sitt ovan berörda yttrande av den 6 oktober 1938 har styrelsen vidare framhållit, att en vidgad rätt till sterilisering av individer med psykiska bristfälligheter skulle i viss mån och i det långa loppet hämma tillflödet till lösdriveriet. Psykisk abnormitet föreligger ju ofta icke blott hos ifrågavarande asociala klientel utan också hos deras föräldrar, vilket antyder de ärftliga faktorernas betydelse för uppkomsten av lösdriveri.

I anslutning till denna tankegång vill styrelsen framhålla, att vad som på denna punkt erfordras är icke blott en utvidgning av indikationerna för sterilisering utan också en mera energisk tillämpning av redan nu gällande steriliseringsbestämmelser. Det sätt, varpå denna lag för närvarande tillämpas, har nyligen belysts i en uppsats i Tidskrift för nykterhetsnämnderna (1940, nr 3, sid. 45—50). Enligt däri meddelade uppgifter ha under de fem år steriliseringslagen varit i kraft steriliserats sammanlagt 1 918 personer eller i medeltal 384 per år. Antalet utgjorde första året (år 1935) 250 och sista året (år 1939) 525 personer. En mycket påfallande omständighet är, att antalet steriliserade män utgör endast 7 à 8 procent av hela antalet. Detta är så mycket mera anmärkningsvärt, som förekomsten av anlag för själslig abnormitet eller sjukdom arvshygieniskt är farligare hos män än hos kvinnor samt steriliseringsoperationen för mannen är ett helt lindrigt och alldeles ofarligt ingrepp, medan den för kvinnan innebär en tämligen stor operation. Denna paradoxala fördelning av antalet steriliseringsfall på de båda könen sammanhänger säkerligen med att steriliseringar ofta verkställas just med anledning av havandeskap hos sinnesslöa kvinnor. Fäderna till de sinnesslöa kvinnornas barn äro emellertid ofta också undermåliga individer, såsom intagna å samma anstalter som de sinnesslöa mödrarna, kringstrykande lösdrivare o. dyl. Ehuru de arvshygieniska skälen för sterilisering av dessa män, som nyss antytts, i själva verket äro ännu starkare än i fråga om kvinnorna, vidtages denna åtgärd lik-

väl endast undantagsvis. Orsakerna härtill torde i vissa fall vara att söka i rent objektiva omständigheter, såsom att faderskapsfrågan ju i dylika fall ofta är mer eller mindre oklar eller att det kan vara svårt att överhuvud taget få reda på var den kringflackande vagabonden-barnafadern finnes. I åtskilliga fall torde emellertid dylika orsaker att underlåta sterilisering av mannen icke ha förefunnits, vilket häntyder på att behov föreligger av speciella åtgärder för att främja en mera tillfredsställande tillämpning av denna lagstiftning.

Även om man har anledning antaga, att lösdrivarnas och andra asociala individers prokreationstal är tämligen lågt — på grund av könssjukdomar, förbindelser med sterila prostituerade och av liknande anledningar — kan man icke bortse från att varje barnalstring hos detta klientel är icke önskvärd och därför bör förhindras i görligaste mån. Med avseende på steriliseringen av mindervärdiga individer är det därför av vikt, att vederbörande myndigheter, läkarkåren, anstaltschefer och socialarbetare av alla slag påverkas så att de föranstalta om att sterilisering verkligen kommer till stånd i de fall, där detta av allmänna skäl är önskvärt. En dylik påverkan torde framför allt böra ske genom upplysning i form av föredrag och publikationer.

Tattarefrågan. I nära sammanhang med frågan om allmänna profylaktiska åtgärder mot lösdriveriet och annan asocialitet står tattareproblemet. Det är allbekant, att tattarnas andel i kriminalitet och lösdriveri vida överstiger deras andel i befolkningstalet. Dråp, knivskärning och andra våldsbrott av tattare förekomma allt som oftast. I de trakter, där tattare med förkärlek hålla till, utgöra de ofta en svår plåga för den fredliga och laglydiga befolkningen. En stor del av tattarna äro intellektuellt undermåliga och många av dem äro hemfallna åt alkoholmissbruk. Åtgärder för att åstadkomma en social anpassning av dessa individer äro merendels fruktlösa, därför att deras förhållande till andra människor i stor utsträckning bestämmes av deras släktmentalitet och de ofta sakna psykologiska förutsättningar för en anpassning till gängse moralbildning och uppförandesnormer. Både biologiskt och socialt utgöra de genomgående en belastningsfaktor för det svenska samhället. Då de ofta äro starkt fruktsamma och vanligen förete en eller flera av de indikationer för sterilisering, som äro angivna i steriliseringslagen, är det angeläget, att denna lag konsekvent tillämpas på dessa oroliga, i det sociala livet merendels icke anpassningsbara och i betydande grad farliga element.

Sinnessjukvård för lösdrivare. Enligt 23 § förslaget till lag om arbetsfostran skall lösdrivare, som är i behov av sinnessjukvård, i vissa fall intagas å sinnessjukanstalt tillhörande fångvården. En mer än 25-årig erfarenhet rörande fångvårdens sinnessjukvård har emellertid visat, att denna vård, liksom annan sinnessjukvård, bör till centralt förvaltningsorgan ha en myndighet, där medicinsk sakkunskap har avgörande inflytande och de humanitetsprinciper dominera, som äro vägledande inom nutida sjukvård.

Denna specialanstalt, vilken av flera skäl, däribland ekonomiska, bör vara avsedd icke blott för lösdrivare utan även för andra kategorier av socialt ur-

spårade människor, såsom alkoholister, fångar, elever i skyddshem och uppfostringsanstalter m. fl., och vars behövlighet för olika grenar av socialvården framträder med stigande eftertryck, bör sålunda vara ställd under medicinalförvaltningens överinseende.

Vissa detaljspörsmål i fråga om barnavårdslagen. Socialstyrelsen har ovan uttalat sin anslutning till kommittéledamoten Wangsons reservation i fråga om ändringarna i 22 § barnavårdslagen, enligt vilken mom. d) i denna paragraf skulle omfatta personer i åldrarna 18 till 23 år, medan det av kommittén föreslagna mom. e) skulle utgå. I sådant fall utgå även motsvarande ändringar i 23, 25, 26, 27, 31, 35, 43, 46, 63 och 65 §§. Däremot erfordras vissa ändringar i 27 § c) och 31 § tredje stycket till följd av höjningen av åldersgränsen från 21 till 23 år, och även det av kommittén föreslagna nya sista stycket i sistnämnda paragraf torde böra upptagas. Vidare torde böra utgå den nuvarande föreskriften i 46 § 3 mom. andra stycket sista punkten, att tillsynen för omhändertagen enligt 22 § d) i intet fall skall räcka längre än tills den omhändertagne fyllt 24 år. Skälet härför är, att de nytillkomna två åldersklasserna i fråga om vårdtid och tillsynstid böra vara underkastade samma bestämmelser, som gälla för klientelet i övrigt.

De sakkunniga ha — å sid. 68 — behandlat frågan om placeringen av sådana, som skola omhändertagas enligt det föreslagna nya mom. e) i 22 § barnavårdslagen. De sakkunnigas förslag i detta avseende är emellertid icke lämpligt, om den av socialstyrelsen förordade ordningen med höjning av åldersgränsen i mom. d) kommer till stånd. Ifrågavarande klientel bör nämligen i allmänhet placeras å ungdomshem och icke, såsom de sakkunniga ifrågasatt, å skyddshem för efterblivna. Det torde emellertid vara för tidigt att på nuvarande stadium mera ingående diskutera dessa detaljer. Styrelsen förutsätter därför, att den senare får tillfälle att avgiva förslag i detta ämne.

Barnavårdsnämnd (ungdomsnämnd) är ensam initiativtagare till åtgärder enligt 22 § barnavårdslagen. Detta är i vissa fall icke fullt tillfredsställande, exempelvis då någon, som under längre tid varit enligt mom. c) omhändertagen för skyddsuppfostran och sålunda icke befunnit sig i hemorten, blir villkorligt utskriven men därvid icke återvänder till hemorten. För den händelse sådan villkorligt utskriven, sedan han fyllt 18 år, gör sig skyldig till uppträdande som avses i 22 § d) barnavårdslagen, erfordras en anordning, varigenom det tidigare ingripandet enligt mom. c) kan sammanknytas med ingripande enligt mom. d). Skyddshemsstyrelsen äger i sådant fall i allmänhet bättre kännedom om den utskrivne än både barnavårdsnämnden i hemortskommunen, som icke haft direkt med denne att göra under kanske flera år, och barnavårdsnämnden i vistelsekommunen, särskilt om vistelsen därstädes endast varit helt kort. Med hänsyn härtill synes det vara ändamålsenligt, att denna styrelse i dylika fall erhåller befogenhet att taga initiativ till ingripande enligt 22 § d). Beslut härom bör, liksom motsvarande beslut av barnavårdsnämnd, underställas länsstyrelses prövning. I sitt yttrande till kommittén den 6 oktober 1938 angav socialstyrelsen även en annan utväg, nämligen att socialstyrelsen skulle,

efter mönster av alkoholistlagens stadgande om kvarhållande av alkoholist, kunna efter anmälan av skyddshemsstyrelse besluta om vederbörandes fortsatta vård. Denna anordning synes dock förutsätta en principiellt mera betydelsefull ändring i barnavårdslagen än den förstnämnda.

De ifrågasatta ändringarna i barnavårdslagen ställa ökade krav på barnavårdsnämnderna. I samband med behandlingen av spörsmålet om profylaktiska åtgärder mot lösdriveri har styrelsen framhållit, att även den av kommittén förordade skyldigheten för skolstyrelse att till barnavårdsnämnd anmäla självligt abnorma skolbarn för att leda till avsett resultat förutsätter, att nämnderna äga tillgång till specialutbildad personal. Frågan om barnavårdsnämndernas kompetens för de uppgifter, som förslaget tillägger dem, måste sålunda ägnas erforderlig uppmärksamhet.

Provisoriska åtgärder i avvaktan på förbättring av det statsfinansiella läget.

Tillämpningen av den nya lagstiftningen kommer att medföra en betydande höjning av det allmännas kostnader för lösdrivarvården. Kommittén har framlagt vissa kostnadsberäkningar, vilka emellertid äro ofullständiga i flera avseenden. De av socialstyrelsen förordade avvikelserna från kommittéförslaget torde också medföra ändringar i kostnadsavseende. Emellertid kan man utan mera detaljerade undersökningar utgå från att den totala årliga kostnadsökningen för statsverket snarare kommer att överstiga än understiga en miljon kronor. Med hänsyn till nuvarande statsfinansiella läge torde därför ett omedelbart genomförande av kommitténs förslag, vare sig i oförändrat skick eller med de av socialstyrelsen föreslagna ändringarna, icke ifrågakomma. Enligt styrelsens mening skulle emellertid en ändamålsenlig lagstiftning på detta område utöva en så betydelsefull samhällssanerande verkan, att de statsfinansiella betänkligheterna icke böra få ställa detta spörsmål på framtiden i vidare mån än som är strängt nödvändigt. Då styrelsen trots det nuvarande läget ansett sig böra ägna en så ingående granskning, som här skett, åt frågan om en djupgående reform på detta område, har styrelsen varit ledd av den uppfattningen, att behovet av en sådan reform är så stort, att man icke ens i dagens svåra läge bör släppa tanken att tillgodose detsamma inom en tämligen nära liggande framtid. Denna uppfattning har även föranlett styrelsen att undersöka möjligheten att genom en provisorisk lagstiftning på området, vilken skulle ställa mindre tyngande ekonomiska krav på det allmänna, undanröja de mest framträdande olägenheterna hos den nuvarande ordningen. De överväganden, som härvid ägt rum och vid vilka sålunda de ekonomiska synpunkterna ägnats särskilt beaktande, ha övertygat styrelsen om att det är möjligt att genom provisoriska åtgärder få till stånd betydande förbättringar på detta område utan större kostnader för det allmänna. Styrelsen har därför ansett sig böra angiva, huru, enligt dess mening, huvuddragen av en sådan provisoriskt ordnad lösdrivarvård böra vara gestaltade:

1) *Den provisoriska lagstiftningens omfattning.*

a) Den provisoriska lösdrivarlagen synes lämpligen böra omfatta följande grupper, nämligen

den, som finnes vara farlig för annans personliga säkerhet eller för den allmänna ordningen,

den, som förskaffar sig medel till sitt uppehälle på ohederligt sätt,

den, som gör sig skyldig till bettleri eller låter annan bettla för sin räkning samt

den, som blivit villkorligt dömd och av domstol överlämnats till vederbörande myndighet för lösdrivarbehandling (denna grupp kommer dock icke i fråga, förrän den nya lagen om villkorlig dom trätt i kraft).

Den för samtliga dessa grupper gällande allmänna indikationen torde böra vara hemfallenhet åt ett lättjefullt eller oordentligt leverne, under kringstrykande eller eljest (samt uppnådd ålder av minst 21 år).

Anmärkning: Den provisoriska lagstiftningen skulle i enlighet härmed icke omfatta den, som är oförmögen att taga vård om sig själv och icke heller den, som ligger annan till last. Tidigare i detta utlåtande har styrelsen givit uttryck åt den uppfattningen, att dessa grupper äro viktigare än bettlargruppen. Då styrelsen nu likväl förordar, att den provisoriska lagstiftningen skulle omfatta bettlare, är motivet härtill, att det av ålder funnits en lagstiftning mot bettleri i vårt land och att det icke synts vara lämpligt att göra någon rubbning härutinnan under provisorietiden.

Härjämte tillkomma följande icke provisoriska ändringar:

b) De av kommittén föreslagna jämkningarna i avfattningen av 22 § d) barnavårdslagen genomföras, varjämte åldersgränsen höjes till 23 år;

c) alkoholistlagen utvidgas till att omfatta två nya grupper, nämligen den som för ett sedeslöst leverne i tillfälliga förbindelser samt den, som blivit villkorligt dömd och av domstol överlämnats till kommunal nykterhetsnämnd för åtgärd enligt alkoholistlagen (sistnämnda grupp kommer dock icke i fråga, förrän den nya lagen om villkorlig dom trätt i kraft);

d) de av kommittén föreslagna ändringarna i 18 kap. strafflagen genomföras (dessa ändringar erhålla emellertid icke betydelse i detta sammanhang, förrän den nya lagen om villkorlig dom träder i kraft).

2) *Primärorganen.*

Polismyndigheterna böra liksom hittills äga taga initiativ till ingripande jämväl enligt den provisoriska lösdrivarlagen. Därjämte bör emellertid även länsnykterhetsnämnd äga sådan initiativrätt liksom också kommunal nykterhetsnämnd eller avdelning av sådan, därest Konungen meddelat förordnande om sådan befogenhet. Kommunal nykterhetsnämnd bör vara skyldig att stå länsnykterhetsnämnd (samt sådan annan kommunal nykterhetsnämnd, rörande vilken Konungen meddelat förordnande, som nyss nämnts) till tjänst med att fullgöra övervakning eller annat uppdrag rörande lösdrivare. (Angående moti-

vering för införande av nykterhetsnämnderna såsom primärorgan inom lösdrivarvården, se nedan punkt 7.)

Initiativrätt till ingripande enligt alkoholistlagen gentemot den, som för ett sedeslöst leverne i tillfälliga förbindelser, bör tillkomma både polismyndighet och nykterhetsnämnd, och jämväl i övrigt torde beträffande denna kategori av alkoholister böra gälla samma bestämmelser, som stadgats för farliga alkoholister.

3) *Andra instansens organ.*

Länsstyrelsen bör såsom hittills vara beslutande organ i varje fall, då fråga är om intagning av någon mot dennes vilja å anstalt för lösdrivare.

4) *Centralmyndighet.*

Lösdrivarvården bör erhålla en centralmyndighet redan under provisorietiden. Denna bör vara gemensam för alkoholistvården och lösdrivarvården — och sålunda utgöras av socialstyrelsen — samt i stort sett ha samma uppgifter inom dessa båda vårdformer.

5) *Anstalter.*

Svartsjöanstalten kvarstår såsom sluten bottenanstalt för det svåraste klientelet, ett par av de erkända alkoholistanstalterna få samtidigt fungera som alkoholistanstalter och erkända lösdrivaranstalter; ett par av arbetshemmen för män bli erkända lösdrivaranstalter (för närvarande äro nämligen flertalet arbetshem svagt belagda).

Under den tid Landskronaanstalten är tagen i anspråk för särskilt ändamål utgör Växjöfängelset sluten bottenanstalt för det kvinnliga lösdrivarklientelet. Något av arbetshemmen för kvinnor apteras till öppen lösdrivaranstalt (även arbetshemmen för kvinnor äro svagt belagda). Eventuellt anordnas även en ny erkänd kombinerad alkoholist- och lösdrivaranstalt.

I detta sammanhang må erinras, att två arbetshem, ett för män och ett för kvinnor och med tillhopa omkring 75 vårdplatser, provisoriskt tagits i anspråk för förläggning av vissa kategorier utländska medborgare. Dessa anstalter borde kunna ställas till förfogande för lösdrivarvården, när de icke längre erfordras för nämnda särskilda ändamål.

6) *Vårdtiden.*

Vårdtidens längd bör regleras på samma sätt som i alkoholistlagen, så att endast maximitiden angives i lagen och möjlighet gives till kvarhållande utöver denna tid av vissa kategorier (farliga lösdrivare samt vissa recidivister, varvid vård å alkoholistanstalt bör i iterationsgrundande hänseende anses likvärdig med intagning å lösdrivaranstalt). Även bestämmelserna om försökspermission och utskrivning samt om återintagning på grund av brott mot utskrivningsvillkor böra överensstämma med motsvarande stadganden i alkoholistlagen.

7) *Förebyggande och eftervårdande verksamhet.*

En väsentlig svaghet hos den nuvarande lösdrivarlagstiftningen är, att den icke beaktar behovet av ordnad förebyggande verksamhet och eftervård. En provisorisk ordning, som icke medför genomgripande förbättringar i dessa avseenden, skulle därför vara förfelad. Erfarenheten har emellertid visat, att polismyndigheterna äro så betungade med andra uppgifter, att ett åläggande för dem att ägna sig åt dylik social verksamhet skulle mer eller mindre förbli en död bokstav. Sålunda ha representanter för polismyndigheterna i olika delar av landet för socialstyrelsen framhållit, att tillämpningen av bestämmelserna i alkoholistlagen rörande kringflackande alkoholister väsentligen måste ankomma på nykterhetsnämnderna, enär dessa åtgärder taga för mycken tid i anspråk för polismyndigheterna. I allmänhet äro polismyndigheterna icke heller skickade att bedriva förebyggande social vårdverksamhet; den omständigheten, att polisen har till huvuduppgift att uppspåra brottslingar, medför också alltför lätt att övervakning och annan hjälpverksamhet, som utövas av denna myndighet, erhåller en för vederbörande diskriminerande innebörd, vilken självfallet motverkar hjälpåtgärdernas syfte. På grund härav framstår det såsom nödvändigt att redan under den provisoriska ordningen inkoppla ett socialt organ i lösdrivarvården. Då länsstyrelsen skulle bibehållas såsom dömande organ under provisoriet, förfaller ett av huvudskälen för de sakkunnigas förslag att göra övervakningsnämnderna till primärorgan; eftersom den nya lagen om villkorlig dom icke trätt i kraft, finnes för övrigt icke någon möjlighet att pröva dessa organ inom denna uppgift. Med hänsyn härtill har socialstyrelsen icke funnit någon annan utväg möjlig än att införa länsnykterhetsnämnderna (och under särskilda förhållanden även kommunala nykterhetsnämnder) såsom primärorgan inom lösdrivarvården. Om huvuduppgiften för dessa, i enlighet med vad nu anförts, sålunda bör vara att handha den förebyggande och eftervårdande verksamheten, så visar dock erfarenheten från alkoholistvården, att det är nödvändigt, att de organ, som utöva sådan verksamhet, även måste ha initiativrätt i fråga om tvångsåtgärder.

Beträffande formerna för den förebyggande och eftervårdande verksamheten bör alkoholistlagen tjäna såsom förebild. En icke oviktig detalj härvid är, att det bör ankomma på det sökande primärorganet att ombesörja verkställigheten av förordnande av länsstyrelsen om intagning å anstalt, utom beträffande farliga lösdrivare. Genom den avskräckningsverkan, som ett in casu föreliggande intagningsförordnande ofta utövar, kan primärorganet mången gång finna det obehövligt att verkställa förordnandet, alldenstund vederbörande uppfört sig oklanderligt, sedan han fått del av länsstyrelsens beslut.

8) *Läkarundersökning.*

Även under den provisoriska ordningen bör gälla, att en person, rörande vilken länsstyrelse meddelar slutligt beslut om intagning å lösdrivaranstalt, skall ha blivit undersökt av läkare, som därom utfärdat läkarintyg enligt fastställt formulär.

9) *Provisoriskt intagningsbeslut.*

I fråga om farliga och kringflackande lösdrivare bör möjlighet finnas för länsstyrelse att meddela interimistiskt beslut om intagning å lösdrivaranstalt.

10) *Klientelets fördelning å anstaltssystemet.*

För att fördelningen av klientelet skall bli så ändamålsenlig som möjligt, bör anvisning om anstaltsplats i varje särskilt fall inhämtas hos centralmyndigheten. Sålunda böra icke blott intagningar å de slutna bottenanstalterna utan även ansökningar om plats å öppna anstalter bedömas centralt (denna ordning gäller numera de facto inom alkoholistvården). Centralmyndigheten bör vidare ha samma möjligheter som inom alkoholistvården att föranstalta om överflyttningar av intagna mellan anstalterna.

11) *Kostnaderna för anstaltsvård.*

De erkända lösdrivaranstalterna böra äga åtnjuta statsbidrag till driften enligt samma grunder som gälla för de erkända alkoholistanstalterna med ett tillägg av 50 öre per vårddag. Detta tillägg motsvarar vårdavgiften för farliga alkoholister, vilken staten bestrider. Vidare bör staten betala resekostnaderna vid inställande å anstalt och vid utskrivning ävensom uppkomna särskilda utgifter på grund av sjukdom under anstaltstiden (t. ex. för behandling å sjukhus).

För anordnande av erkända lösdrivaranstalter bör även utgå statsbidrag enligt samma grunder som gälla för erkända alkoholistanstalter.

12) *Centralregister.*

Sådant register bör anordnas även under provisorietiden i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag. Såvitt socialstyrelsen kan finna, med ledning av erfarenheterna rörande styrelsens alkoholistregister, behöva kostnaderna härför icke tillnärmelsevis uppgå till det av kommittén uppskattade beloppet 20 000 kronor.

I detta ärendes handläggning ha deltagit t. f. generaldirektören Höjer, byråcheferna Hagman, Bexelius och Nyström, e. o. byråchefen Johansson, t. f. byråcheferna Ringenson och Moureau, experten för alkoholistvårdsärenden professorn Kinberg samt sekreteraren Åman, föredragande.

Särskilda yttranden.

Till utlåtandet fogade t. f. generaldirektören Höjer, byråchefen Hagman, byråcheferna Bexelius och Nyström samt t. f. byråchefen Moureau särskilda yttranden.

T. f. generaldirektören Höjer: »I en väsentlig fråga beträffande organisationen vill jag anmäla en annan mening än den som kommer till synes i

socialstyrelsens utlåtande. I likhet med kommittén finner jag det nämligen lämpligt, att handläggningen av här ifrågavarande ärenden överflyttas från länsstyrelserna till domstolarna.

Styrelsen synes utgå ifrån att domstolarna vid handläggningen av ärenden enligt den föreliggande lagstiftningen skola ohjälpligt sitta fast i de metoder, som tillämpas i brottmål, och anser uppenbarligen domstolarna oförmögna att bedöma ett fall efter de friare metoder, som i mål av denna art måste tillämpas. För min del har jag den föreställningen att eftersom det inom vår strafflagstiftning i alltmer ökad utsträckning beredes plats för ett friare bedömande, måste också våra domstolar lära sig — och ha säkerligen i stor utsträckning lärt sig liksom det redan ingått i det allmänna medvetandet — att det icke är fråga om endast att inrangera brottslingar under den eller den paragrafen utan inom vissa områden någonting vida mera, nämligen att bedöma vad som i det individuella fallet ur såväl samhällets som individens ståndpunkt är det klokaste. Lagarna om tvångsuppfostran och ungdomsfängelse äro trappsteg i denna utveckling och den nya lagen om villkorlig dom, som ännu icke trätt i kraft, är synnerligen betydelsefull i dylikt avseende. För min del finner jag det därför ligga helt i linje med den allmänna utvecklingen, att lösdrivarärenden överföras till domstolarna. Dessa ärenden höra till sin natur avgjort mera samman med strafflagstiftningen i dess moderna form än med socialvården. Det må erinras om det nära sambandet mellan lösdrivarklientelet och rent kriminella element. Detta samband har även starkt understrukits av socialstyrelsen, utan att styrelsen likväl därav velat draga den slutsatsen, att tvångsåtgärder mot dessa båda grupper av asociala personer böra beslutas av samma organ.

Jag har funnit ytterligare stöd för kommitténs ståndpunkt därutinnan, att länsstyrelserna efter hand utvecklat sig till mångsidade ämbetsverk med uppgifter av det mest skiftande slag. Jag kan därför icke finna, att en förläggning av ärendenas prövning till länsstyrelserna innebär någon bättre garanti för en personligt betonad handläggning än deras förläggning till domstolarna utan snarare tvärtom. Därjämte bör uppmärksammas, att inom socialvården enligt min uppfattning allt starkare gör sig gällande behovet av ett länsorgan, en social nämnd för länet. Det torde vara uteslutet, att denna nämnd blir av sådan konstruktion, att den beträffande lösdrivarärenden kan övertaga den roll, som eljest skulle tillkomma länsstyrelse respektive domstol. Att låta lösdrivarärendena kvarligga hos länsstyrelsen sedan socialvårdsärendena flyttats därifrån kan väl knappast ifrågakomma. Å andra sidan är det möjligt att — såsom socialstyrelsen synes vilja förorda — behovet av en förstärkt länsorganisation inom socialvården tillgodoses genom ytterligare utbyggnad av länsstyrelserna, men i så fall gäller med än större styrka vad ovan sagts angående lösdrivarärendenas handläggning inom en sådan organisation jämfört med handläggning vid domstol.

I socialstyrelsens yttrande föreslås, att all internering vare sig det gäller arbetsanstalt eller arbetshem skall beslutas av det högre organet, alltså enligt styrelsens mening länsstyrelsen. Jag delar denna uppfattning om ärendenas för-

delning mellan respektive organ och anser sålunda alla interneringsfrågor böra ankomma på domstols prövning.

I fråga om val av primärorgan har kommittén vandrat en lidandets väg och efter hand varit inne snart sagt på alla tänkbara möjligheter för att till sist stanna för det nytillkomna organet övervakningsnämnden. Gentemot detta förslag framhåller socialstyrelsen med skärpa, att det innebär skapandet av ett nytt organ, i det att det konstateras, att dylika nämnder på de flesta håll ännu icke kommit till stånd. Jag kan icke underlåta att reagera mot styrelsens ensidiga framställning i denna del. Lagen om villkorlig dom har ännu icke trätt i kraft, men man torde väl ha anledning räkna med och anse det ur samhällelig synpunkt önskvärt att så snart detta skett, övervakningsnämnder överallt tillsättas, redan med hänsyn till den verksamhet, som dessa nämnder enligt sagda lag skola utöva. Jag måste därför finna det egendomligt, att socialstyrelsen likställer kommitténs förslag att göra övervakningsnämnderna obligatoriska med skapandet av »en helt ny organisation». Om styrelsen sålunda betraktar denna sida av kommitténs förslag med kraftigt förstoringsglas, så har den samtidigt haft mycket svårt att upptäcka, att alldeles samma invändning kan göras mot styrelsens eget förslag att göra länsnykterhetsnämnderna till primärorgan. Dessa nämnder ha till huvudsaklig uppgift att öva tillsyn över de kommunala nykterhetsnämndernas verksamhet samt att lämna dem vägledning och bistånd, under det att ingripandet i det individuella fallet från länsnykterhetsnämndens sida skall höra till undantagen. Därest nu dessa nämnder skola göras till primärorgan för lösdrivarvården och sålunda alltid omhänderha ingripande i dylika ärenden, ställas därigenom helt andra krav på deras organisation än de som gälla för närvarande. För min del kan jag icke förstå annat än att en väsentlig utbyggnad av länsnykterhetsnämnderna med betydande kostnadsökningar bleve oundgänglig.

Gentemot valet av länsnykterhetsnämnderna som primärorgan kan göras befogade erinringar ur ett par andra viktiga synpunkter. Man måste fråga sig, huruvida icke länsnykterhetsnämndernas nuvarande verksamhet måste bliva lidande på att de tilldelas dessa nya uppgifter. Från olika håll har tidigare med kraft tillbakavisats tanken att göra de kommunala nykterhetsnämnderna till organ för lösdrivarvården, vilket förslag visserligen omfattats av socialstyrelsen. Jag har för min del i ett tidigare sammanhang varit motståndare till detta förslag, delvis av motiv, som ligga nära de i herr Göranssons reservation anförda. Det måste vara till skada för det förtroende, som alkoholistvården måste åtnjuta hos allmänheten, att ärendena redan i primärorganet sammankopplas med lösdrivarvården, som praktiskt taget helt sysslar med samhällets lägsta skikt. Jag finner dessa synpunkter tala starkt emot valet av såväl kommunal nykterhetsnämnd som länsnykterhetsnämnd till primärorgan för lösdrivarvården.

Gentemot valet av den kommunala nykterhetsnämnden har gjorts den vägande invändningen, att dess verksamhetsområde i stora delar av landet är alldeles för litet för en effektiv lösdrivarvård. Gentemot länsnykterhetsnämnden måste i stället sägas, att dess område är för stort. Primärorganet måste finnas

nära till hands och ha möjligheter till snabb övervakning på ort och ställe. Länsområdet är alldeles för stort för att en enda nämnd skall kunna fungera på ett tillfredsställande sätt i dessa uppgifter. Socialstyrelsen har i ett avseende sökt komma ifrån saken genom att föreslå, att i städer, som utgöra tillhåll för lösdrivare i större omfattning, länsnykterhetsnämnds befattning med ärendet skulle kunna överflyttas till den kommunala nykterhetsnämnden eller särskild avdelning av denna. Redan härigenom skulle ju uppstå en rätt egendomlig komplikation av organisationen. Likväl vore detta säkerligen icke tillräckligt. Vi ha även på landsbygden här och var i landet »lösdrivarcentra», mer eller mindre industrialiserade orter, där vandrarstråken löpa samman och där lösdrivare förekomma i särskilt stor utsträckning. Dessa centra ligga ofta fjärran ifrån residensstaden i länet. Sannolikt bleve man nödsakad att även för sådana kommuner göra en utbrytning, och inom länsnykterhetsnämndens allmänna verksamhetsområde, länet, skulle sålunda uppstå enklaver, inom vilka den kommunala nykterhetsnämnden skulle fungera i ärenden beträffande lösdrivare. Även om man ginge ganska långt i en sådan utveckling — något som för övrigt skulle i betänklig grad sönderbryta organisationen — skulle det kvarstå, att sporadiskt förekommande fall ute i länet måste primärt handläggas av den kanske på 20 mils avstånd stationerade länsnykterhetsnämnden.

Ur de anförda synpunkterna finner jag riktigast, att primärorganet har ett verksamhetsområde betydligt mindre än länet men större än flertalet primärkommuner. Med den ståndpunkt jag ovan intagit i frågan länsstyrelse-domstol, har jag därför funnit det naturligt, att kommittén stannat för övervakningsnämnderna såsom lämpligt organ.

Enligt lagen om villkorlig dom skulle övervakningsnämndernas område åtminstone i regel sammanfalla med domstols, och nämnden skulle sålunda vara intimt knuten till en viss domstol. I detta avseende har kommittén föreslagit en förändring, nämligen att antalet övervakningsnämnder skulle minskas, så att varje nämnd finge ett verksamhetsområde motsvarande i regel två eller tre domsagor. Det undandrager sig mitt bedömande, huruvida denna ändring, som torde ha tillkommit i besparingssyfte, är förenad med olägenheter, men det förefaller mig, som om man därigenom kunde riskera, att det nära sambandet mellan domstol-övervakningsnämnd bleve uppluckrat och övervakningsnämnderna komma att fungera som ett slags domstolar för sig, något som även i fråga om lösdrivarvården knappast skulle vara lyckligt. Ehuru jag sålunda känner tveksamhet inför kommitténs förslag i denna del, har jag likväl funnit detsamma vara att föredraga framför de andra möjligheter, som hittills erbjudit sig.

När socialstyrelsen med skärpa motsätter sig lösdrivarärendenas förläggning till domstolar-övervakningsnämnder, så sker detta i mycket hög grad på den grund, att styrelsen anser det föreligga ett nära sammanhang mellan alkoholistvårdens och lösdrivarvårdens områden. Styrelsen finner det belysande för detta sammanhang, att en hög procent av tvångsinternerade alkoholister varit behandlade enligt lösdrivarlagen. För min del anser jag betydelsen av denna synpunkt vara överskattad. Såsom även i styrelsens yttrande framhållits, har

alkoholistlagen såsom en nödfallsutväg till följd av vår föråldrade lösdrivarlags olämplighet för sina syften kommit till användning mot lösdrivare. Alkoholistlagen har med andra ord partiellt fått ersätta lösdrivarlagen. Att under sådana förhållanden alkoholistklientelet har ett starkt inslag av lösdrivare, utgör intet bevis för det nära sammanhang, som styrelsen anser föreligga. Därest vi hade haft en verklig lösdrivarlagstiftning, skulle förhållandena säkerligen tett sig väsentligt annorlunda. Visserligen kommer därmed antalet fall, i vilka ingripande skett, att öka, men man har också rätt att räkna med något resultat av den nya lagstiftningen, alltså med någon framgång i bemödandena att återföra vederbörande till ett ordnat liv. Härigenom bör klientelgemenskapen minskas, och den av socialstyrelsen omtalade tendensen till en ökning i densamma finner jag därför tvivelaktig.

Vad jag här sagt innebär intet förnekande av det välkända faktum, att en person ofta är lösdrivare och alkoholist på samma gång. Däremot har jag — lyckligtvis — icke funnit bekräftat, att denna klientelgemenskap är så omfattande, att den motiverar en från botten till toppen sammanfallande organisation. Det är möjligt, att man framdeles, delvis med hänsyn till den gemenskap, som dock ofrånkomligen förefinnes, men i övrigt ur andra synpunkter, kan finna skäl flytta även alkoholistvårdens interneringsfrågor från länsstyrelserna till domstolarna. Efter min uppfattning har man ingen anledning frukta en sådan utveckling, men jag finner det likväl onödigt att företaga ett dylikt ingrepp samtidigt med att den nya lösdrivarvården bygges upp. Med frågan om en ändring av alkoholistvårdens organisation bör i varje fall anstå, till dess problemet om organisationen av socialvården i dess helhet kommer under statsmakternas prövning.

Beträffande en provisorisk reform är jag ense med socialstyrelsen utom i avseende på primärorganet. I överensstämmelse med den ståndpunkt, som jag ovan intagit, kan jag ej heller i en provisorisk lagstiftning förorda, att länsnykterhetsnämnderna göras till primärorgan. I stället vill jag föreslå, att polismyndigheten ensam blir primärorgan men att anordningar vidtagas för samverkan mellan denna myndighet och organ för socialvården särskilt i avseende på hjälpåtgärders vidtagande. Därvid tillåter jag mig att hänvisa till Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundets yttrande till kommittén över en av denna tidigare remitterad promemoria, vilket yttrande av kommittén berörts i Bil. A, sid. 106. Ur detta yttrande må följande citeras:

»Kommittén föreslår fattigvårdsstyrelsen som primärorgan för lösdrivarbehandlingen bland annat även av det skälet, att det organ, som i första hand skall omhänderhava den synnerligen grannlaga prövningen, bör omfattas med 'förtroende av den allmänna folkmeningen'. Då fattigvårdsstyrelsen är utsedd genom kommunala val, har man, menar kommittén, största garantin för att denna myndighet omfattas med förtroende. I den mån denna anmärkning är berättigad, torde man kunna vinna förtroende även för polismyndigheten som primärorgan, om man stadgar, att representanter för fattigvårdsstyrelsen, nykterhetsnämnden o. s. v. skola närvara vid förhör. I det av J. L. undertecknade alternativa utkastet till lösdrivarlag har polismyndigheten föreslagits till primärorgan, men till förhören skola kallas ordförandena i fattigvårdsstyrelse och nykterhetsnämnd i den kommun, där förhöret

hålles, eller om de äro förhindrade, annan ledamot av styrelsen eller nämnden. Där sådan ledamot ej kan komma tillstädes, tillkallas två andra personer, kända för intresse för social hjälpverksamhet.

Styrelsen finner det mycket lämpligt att redan vid den första behandlingen av ett lösdrivarärende socialvårdsorganen obligatoriskt inkopplas. Önskvärt vore dock att detta skedde i fastare former än som sålunda förutsatts i det alternativa utkastet. Man skulle kunna tänka sig, att respektive fattigvårdsstyrelsen och nykterhetsnämnden obligatoriskt hade att utse en representant (behöver ej nödvändigtvis vara ordföranden) jämte förslagsvis två eller tre suppleanter för denne att närvara vid förhör med lösdrivare samt att dylikt förhör överhuvud taget icke finge hållas, utan att ifrågavarande organ vore representerat av sålunda utsedd person eller vid förfall för denne i tur och ordning inryckande suppleanter. Polismyndigheten skulle sålunda icke själv äga något inflytande på utseendet av representanter för socialvården utan hade endast att inkalla av fattigvårdsstyrelsen och nykterhetsnämnden utsedda personer.

Beträffande vidtagandet av hjälpåtgärder uttalas i det alternativa utkastet, att förhörsledaren själv skall föranstalta om vidtagande av sådana eller hänvända sig till myndigheter och institutioner som syssla med dylik verksamhet för att erhålla bistånd vid genomförandet av sådana åtgärder. Det kanske med en dylik bestämmelse kan väntas bliva regel, att hjälpåtgärdernas vidtagande överlämnas till fattigvårdsstyrelsen, nykterhetsnämnden, frivilliga skydds- och hjälpföreningar etc. Emellertid synes det önskvärt att det komme till ett klart uttryck i lagtexten, att vidtagandet av hjälpåtgärder icke är polismyndighetens sak utan att det ankommer närmast på fattigvårdsstyrelsen samt på frivilliga skydds- och hjälpföreningar att på hemställan av polismyndigheten vidtaga dylika åtgärder.

Enligt styrelsens mening bör sålunda den nya lagstiftningen uppbyggas efter de grundlinjer, som angivas i det alternativa utkastet, men böra bättre garantier skapas för en god representation för socialvården vid förhöret, varjämte det tydligare bör framhävas, att i de fall där förhörsmyndigheten — givetvis i samråd med de närvarande representanterna för socialvården — finner hjälpåtgärder påkallade, det skall ankomma på socialvårdens organ att vidtaga dessa åtgärder.

— —

Ordnandet av lösdrivarbehandlingens organisation försvåras — liksom andra frågor inom socialvårdens område — genom det s. k. småkommunsproblemet. Det är att hoppas, att socialvårdskommittén skall på ett eller annat sätt lyckas komma till rätta med detta för socialvården grundläggande problem, men i varje fall torde en lösning låta vänta på sig alltför länge för att ett uppskjutande av en ny lösdrivarlag i avvaktan därpå skulle vara försvarligt. På grund härav torde det kunna ifrågasättas, om icke i avseende på områden, där en stark splittring i små kommuner råder, lagen kunde lämna möjlighet att få till stånd en exempelvis för landsfiskalsdistriktet utsedd *hjälpnämnd,* vars ledamöter eventuellt kunde utses av K. B. i första hand bland fattigvårdsstyrelsernas ordförande inom polisdistriktet. Det är icke nödvändigt, att det organisatoriska underlaget för tillämpningen av en viss lag är identiskt lika i alla kommuner, tvärtom hava olägenheter ofta vållats av att vid valet av den sociala lagstiftningens organisationsformer hänsyn icke tagits till kommunernas olika folkmängd, storlek och beskaffenhet i övrigt.»

Byråchefen Hagman: »Även om det kan erkännas, att det föreliggande förslaget till lag om arbetsfostran i flera avseenden fördelaktigt skiljer sig från tidigare förslag berörande samma ämnesområden, kan jag för min del icke förorda det föreliggande förslaget. Det klientel, som skall kunna bliva föremål för behandling enligt förslagets komplex av lagar, är synnerligen omfattande, nämligen: 1) lösdrivare, som fyllt 21 år, 2) personer i ål-

dern mellan 18 och 21 år, som befinnas föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv och beträffande vilka särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för deras tillrättaförande, 3) personer i åldern mellan 21 och 24 år, vilka föra ett sådant liv, som under punkt 2 angivits, och vilka utan att vara sinnessjuka eller sinnesslöa lida av rubbad själsverksamhet eller hämmad själsutveckling, 4) den, som är hemfallen åt alkoholmissbruk och tillika hemfallen åt sedeslöst leverne i tillfälliga förbindelser, samt 5) den, som förleder någon, som icke fyllt 21 år, att hängiva sig åt prostitution eller förmedlar eller på annat sätt främjar sådant levnadssätt, ävensom den, som genom sedeslöst leverne verkar grovt störande för närboende eller andra, eller genom oljud, oväsen eller eljest medverkar till dylikt störande, eller ock å allmän plats på anstötligt sätt inbjuder till könsförbindelse. Härtill komma ytterligare vissa specialindikationer beträffande personer, som på ohederligt sätt anskaffa medel för sitt uppehälle eller som göra sig skyldiga till bettleri eller låta annan bettla för sin räkning.

Liksom i hittills gällande lösdrivarlagstiftning skall det s. k. prostitutionsklientelet beträffande såväl män som kvinnor falla under den ifrågasatta lagen om arbetsfostran. All erfarenhet har emellertid givit vid handen, att detta problem är praktiskt taget omöjligt att få någon tillfredsställande lösning på genom lagstiftning. Tillgängliga statistiska uppgifter giva även vid handen, att den nuvarande lagstiftningen endast i mycket begränsad omfattning här kunnat ingripa och säkerligen med föga gynnsamma resultat. Av motiveringen synes även framgå, att det ingripande, som hädanefter skulle ifrågakomma, allenast skulle äga rum mot följande grupper av prostituerade kvinnor, nämligen yngre kvinnor, som ännu äro relativt nya i yrket, mot sådana, som förleda yngre kvinnor att prostituera sig, samt mot dem, som äro hemfallna åt alkoholmissbruk eller föra ett för närboende eller andra grovt störande levnadssätt eller på allmän plats uppträda på ett stötande sätt.

Av dessa specialindikationer applicerade på prostituerade kvinnor synes framgå, att det är prostitutionen man vill komma åt, enär det annars väl borde vara så, att vilken individ som helst i vårt samhälle, man eller kvinna, som gör sig skyldig till ovan angivna förhållanden, borde bli föremål för åtgärder i en eller annan form på grund av bestämmelser i gällande strafflag. Saknas dessa möjligheter för närvarande, bör strafflagen i detta avseende kompletteras.

Vidare torde delade meningar kunna föreligga om vad som skall förstås med att föra ett oordentligt och lättjefullt levnadssätt. Kan den förmögne mannens arbetsovillige son riskera att bli omhändertagen av denna lagstiftning, särskilt om föräldrarna icke anse, att hans levnadssätt kan klassificeras på angivet sätt? Eller hur går det för den oförvållat arbetslöse, som saknar möjlighet att erhålla arbete och inkomst, trots att han i själva verket ingenting högre önskar än att genom arbete försörja sig och de sina? I bakgrunden av dessa många i kommitténs utlåtande behandlade frågor skymtar arbetslöshetsproblemet, och styrelsen, som berör denna sak i sitt utlåtande, anser sig även kunna anföra följande omdöme.

Av synnerlig vikt är slutligen den ändring i samhällets inställning till de oförvållat arbetslösa, som kommit till stånd under det sista kvartsseklet. Till följd av den ökade förståelsen för dessas svåra läge ha skapats helt andra, gynnsammare betingelser än tidigare förefunnits, för uppdragandet av en skarp gränslinje mellan detta klientel och det arbetsskygga, parasiterande lösdrivarklientelet. Det svenska samhället förfogar därför numera, till skillnad mot vad som tidigare gällde, över goda tekniska hjälpmedel för att utröna klientelets beskaffenhet och förebygga obefogade ingripanden mot nödställda, oförvitliga medborgare.

I stort sett är naturligtvis detta omdöme riktigt, men när läget skall bedömas med hänsyn till den ifrågasatta lagstiftningen, är detta dock icke fullt tillfredsställande. Den enskilde individen har fortfarande vid arbetslöshet icke någon laglig rätt till samhällelig hjälp, utan det beror helt och hållet på hans hemortskommun, huruvida denna vill vidtaga några åtgärder eller icke. Ett undantag härifrån utgör i vårt land den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen, men denna har ännu icke erhållit en sådan omfattning, så att man kan säga, att för lönearbetarna och med dem jämställda icke längre föreligga några svårigheter, när oförvållad arbetslöshet föreligger. Dessa svårigheter uppträda under både många och skiftande former, och det kan alltid föreligga risker för den arbetslöse att komma i beröring med de föreskrifter, som innehållas i en lagstiftning som den föreslagna, framför allt om denna skall omhänderhavas av administrativa myndigheter. Under den tid, då laga-försvarsbegreppet gällde, men även efter 1885 och fram till sekelskiftet kommo ofta arbetslösa industriarbetare i kollision med då gällande lagstiftning. Dessa förhållanden ha bränt sig fast på ett sådant sätt, att härifrån kommer i stor utsträckning det motstånd, som ännu gör sig gällande mot en lagstiftning på detta område. Anordningar synas böra genomföras för att bringa hjälp åt sådana grupper, som ej kunna reda sig själva, och beträffande korrektioner mot dem, som ej vilja leva enligt gängse och vedertagna moralbegrepp, så böra dessa korrektioner intagas i gällande strafflag samt förseelser häremot behandlas av de vanliga domstolarna. På här ovan angivna skäl avstyrker jag, att någon lagstiftning av det slag, som det föreliggande förslaget innebär, kommer till stånd.»

Byråchefen Bexelius med instämmande av byråchefen Nyström: »I likhet med generaldirektören Höjer och på de av honom åberopade skälen tillstyrker jag kommitténs förslag, att handläggningen av lösdrivarärendena överflyttas från länsstyrelserna till domstolarna. Då jag emellertid på samma sätt som styrelsens majoritet anser mycket starka skäl tala för en i huvudsak gemensam organisation inom lösdrivar- och alkoholistvården, har jag funnit mig böra giva min anslutning till styrelsens förslag, att länsnykterhetsnämnderna skola utgöra primärorgan för lösdrivarärendena, trots att jag ur övriga synpunkter anser övervakningsnämnderna vara lämpligare. Jag reagerar särskilt, liksom generaldirektören Höjer, mot styrelsens argumentering, då den hävdar, att övervakningsnämnderna icke böra väljas, därför att detta skulle innebära inrättandet av nya samhällsorgan.

Jag vill tillägga, att jag med min uppfattning om lämpligheten av en ko-

ordinering av lösdrivar- och alkoholistvården finner konsekvensen bjuda, att handläggningen av alkoholistvårdsärendena jämväl överflyttas från länsstyrelserna till domstolarna. Såsom generaldirektören Höjer anfört, torde detta dock böra ske först i samband med en omorganisation av hela socialvården.»

T. f. byråchefen Moureau: »Enligt min uppfattning kan det icke förväntas, att en reformering av lösdriverilagstiftningen är genomförbar, om icke reformerna äro såväl psykologiskt som praktiskt påtagbara. En framför allt psykologisk åtgärd synes mig vara förslaget om överlämnandet till domstol för dömande till intagande å arbetsanstalt. Jag skulle därför helst ha velat rösta för kommitténs förslag sådant detsamma i huvudsak föreligger, med anslutning dock till herr Wangsons reservation. Som ett mycket viktigt praktiskt komplement till kommitténs förslag hade dock bort fogas bestämmelser angående möjligheten för en central myndighet att inom de för klientelet avsedda anstalterna — alkoholistanstalt, arbetshem, arbetsanstalt — efter föreliggande skäl med hänsyn till ändamålet med arbetsfostran förflytta den, som är föremål för åtgärder. En sådan möjlighet lärer väl emellertid icke låta sig genomföra om två organ — övervakningsnämnd och domstol — skola äga besluta om frihetsberövande. De frihetsberövande besluten böra därför förläggas till en och samma myndighet och med rätt för en central myndighet att verkställa förflyttningar mellan anstalterna.

Vid övervägande rörande vilken myndighet, som skall tilldelas beslutanderätten om frihetsberövande, kan valet endast stå mellan domstol och länsstyrelse. Jag har därvid för min del ansett länsstyrelse vara att föredraga och detta av följande skäl.

Enligt alkoholistlagen tillkommer det länsstyrelse att förordna om intagande å alkoholistanstalt. Denna anordning har utan anmärkning nu fungerat i snart 25 år. Om det skulle tillkomma domstol att i stället för övervakningsnämnd bl. a. ålägga lösdrivare att underkasta sig behandling å alkoholistanstalt, lärer konsekvensen härav bliva, att domstol näppeligen kan undantagas beslutanderätten att även förordna om vederbörandes intagande å alkoholistanstalt, om han ej ställer sig åläggandet till efterrättelse och i övrigt förhållanden i enlighet med alkoholistlagen föreligga. Detta torde i sin tur medföra att förordnande enligt alkoholistlagen om intagning å alkoholistanstalt även måste komma att överlämnas till domstol. Detta anser jag icke vara lyckligt. De skäl, som häremot anförts av styrelsens majoritet, synas mig beaktansvärda.

Beträffande primärorganet för vidtagande av hjälpåtgärder instämmer jag i kommitténs synpunkter på frågan och förordar, att obligatoriska övervakningsnämnder härför komma till användning, för så vitt detta kan låta sig förenas med att beslutet om frihetsberövande förlägges, i enlighet med vad jag ovan anfört, till länsstyrelse i stället för till domstol. Kan detta icke ske, tillstyrker jag herr Linders reservation, vilken jag under alla förhållanden anser bör läggas till grund, därest en provisorisk reform anses böra komma till stånd nu i avvaktan på mera normala tidsförhållandens återinträde.»

INNEHÅLL.

Sid.

Orsakerna till att en revision av lösdrivarlagstiftningen är aktuell 755
Orsakerna till att tidigare försök att lösa denna lagstiftningsfråga strandat . . 756
Lösdrivarlagstiftningens samband med åtgärderna mot prostitutionen . . 756
Diskussion rörande en begränsad lagstiftning mot de prostituerade . . . 757
Ovilja mot lagstiftning på detta område 759
Missnöje med detaljer i tidigare förslag 759
Bristande insikt om behovet av en ny lagstiftning 759
Lösdrivarklientelets beskaffenhet 760
Erfarenheter från alkoholistvården rörande behandlingen av lösdrivare 762
Behovet av lösdrivarlagstiftning 763
Sammanfattning av skälen för en revision av lösdrivarlagstiftningen 764
Allmänna önskemål rörande den nya lagstiftningen 766
Granskning av lagförslaget 768
A. Bestämningen av klientelet 768
B. Samhällsorganen inom den framtida lösdrivarvården 775
Primärorganen inom lösdrivarvården 775
Andra instansens organ inom lösdrivarvården 780
Allmänna synpunkter rörande länsstyrelsernas organisation för handläggningen av sociala vårdfrågor 790
Centralmyndighet för lösdrivarvården 792
C. Anstaltssystemet 793
Anstalter för lösdrivare 793
Anstalter för kvinnliga alkoholister 796
Familjevård för lösdrivare 796
D. Diverse specialfrågor 797
Vårdtidens längd 797
Försökspermission, utskrivning och eftervård 799
Verkställighet av beslut om intagning å anstalt 801
Läkarundersökning 803
Provisoriskt intagningsbeslut 803
Klagan över beslut om förebyggande åtgärd 803
Profylaktiska åtgärder mot lösdriveri 805
Sterilisering av lösdrivare 806
Tattarefrågan 807
Sinnessjukvård för lösdrivare 807
Vissa detaljspörsmål i fråga om barnavårdslagen 808
Provisoriska åtgärder i avvaktan på förbättring av det statsfinansiella läget . . 809
Särskilda yttranden av
t. f. generaldirektören Höjer 813
byråchefen Hagman 818
byråchefen Bexelius med instämmande av byråchefen Nyström 820
t. f. byråchefen Moureau 821

INNEHÅLL

Livsmedelskonsumtionen inom stadshushåll tredje kvartalet 1940 . . 825

Hembakning inom stadshushåll i maj 1940 830

Deltidsarbete för gift kvinna inom industrin 834

Kortare meddelanden 837

Nya ransoneringsåtgärder 837

Beräkningar rörande byggnadskostnadernas förändringar 838

Inresta utlänningar åren 1938 och 1939 . 838

Konferens för representanter för länens fattigvårds- och barnavårdsförbund i Stockholm oktober 1940 839

Obligatorisk arbetsförmedling i Norge . 840

Finska propositioner i bostadsfrågan . . 841

Finska landsorganisationens kongress . . 842

Kristidshänsyn vid beräkning av levnadskostnadsindex i Danmark 842

Tvångsförflyttning av arbetstagare i Sovjetunionen 843

Periodiska översikter

Byggnadsverksamheten i vissa större städer under tredje kvartalet 1940 . 844

Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1940 849

Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1940 854

Livsmedelskostnaderna den 1 november 1940 855

Utlänningar med vistelsetillstånd 1 oktober 1940 857

Författningar rörande sociala frågor . 859

Arbetsmarknaden 860

Arbetsmarknaden sedan våren 1940 . . . 860

Arbetsmarknaden under oktober 1940 . . 863

Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet under oktober 1940 866

Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission 869

Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden 871

Litteraturöversikt 885

INDEX

Enquête au sujet de la consommation des denrées alimentaires des ménages urbains pendant le 3e trimestre 1940.

La cuisson du pain dans ménages urbains en mai 1940.

Occupation partielle des femmes mariées dans l'industrie.

Courtes notices.

Mesures de rationnement.

Calculs visant à établir les changements survenus dans le coût de la construction.

Etrangers entrés en Suède pendant 1938 et 1939.

Conférence des délégués des féderations d'assistance publique et de protection de l'enfance des départements, à Stockholm, octobre 1940.

Placement obligatoire des ouvriers en Norvège.

Projet du Comité finlandais pour la question des habitations.

Congrès de la Confédération générale du Travail finlandaise.

Modifications apportées au calcul de l'indice du coût de la vie au Danemark.

Le transfert obligatoire des travailleurs en U. R. S. S.

Aperçus périodiques

Activité de l'industrie du bâtiment dans certaines grandes villes pendant le 3e trimestre 1940.

La situation sur le marché des loyers dans les villes le 1er octobre 1940.

Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 3e trimestre 1940.

Prix des denrées alimentaires le 1er novembre 1940.

Etrangers en possession d'un permis de séjour le 1er octobre 1940.

Lois concernant les questions sociales.

Marché du travail.

Evolution du marché du travail depuis le printemps 1940.

Le marché du travail pendant octobre 1940.

Activité de la Commission du marché du travail en octobre 1940.

Communications de la Commission du marché du travail.

Tableaux relatifs à la situation du marché du travail.

Bibliographie.

Articles principaux du Bulletin.

La consommation des denrées alimentaires. L'article rend compte de la 3e étape de l'enquête trimestrielle sur la consommation dans les ménages urbains, éxecutée depuis février 1940. Comme résultat important, on peut signaler que la valeur alimentaire des régimes, pendant le 3e trimestre, s'est sensiblement accrue depuis le 2e trimestre, ce qui dépend surtout de l'abondance saisonnière des légumes frais et des fruits pendant la période envisagée. On a constaté une teneur particulièrement élevée en vitamines. Le coût des denrées alimentaires par personne et par jour était de 1·13 cour. pendant le 1er trimestre, de 1·15 pendant le 2e et de 1·18 pendant le 3e. P. 825.

La cuisson domestique du pain avait lieu dans 87 % des ménages touchés par une enquête spéciale se rattachant à la 2e étape de l'enquête courante sur la consommation. On a cuit en moyenne 8·3 kg de pain par quatorze jours dans les familles où se pratique la cuisson domestique. Le prix de ce pain (non compris le prix de la main-d'œuvre) était nettement inférieur à celui des qualités correspondantes de pain en vente dans les boulangeries. P. 830.

Occupation partielle des femmes mariées dans l'industrie. De l'enquête effectuée par l'Inspection du travail féminin sur l'importance de l'occupation partielle des femmes dans l'industrie, il ressort, notamment, que certains patrons déconseillent une reduction de la journée de travail pour des raisons d'ordre économique. Quand le personnel est plus nombreux, en effet, les frais d'administration s'élèvent et les pertes au cours de l'apprentissage augmentent. Dans l'industrie textile, les patrons semblent prêts à accepter la journée réduite si la main-d'œuvre féminine s'en trouve ainsi accrue. Certaines ouvrières industrielles s'opposent à la journée réduite dans la crainte que celle-ci n'entraîne une dépréciation du travail féminin normal. De toutes parts, on souligne toutefois l'importance de trouver des moyens d'alléger le travail des ouvrières de l'industrie qui ont des enfants dans l'âge scolaire. Des dispositions obligatoires touchant la journée de travail réduite ne devront cependant pas être adoptées. P. 834.

Activité de l'industrie du bâtiment. Dans 13 villes de plus de 30 000 habitants ont été construits, pendant le 3e trimestre 1940, 3 402 logements et 9 846 pièces, contre 10 132 logements et 27 517 pièces pendant le 3e trimestre 1939. Des autorisations de construire ont été accordées pour 512 logements et 1 533 pièces, contre 5 324 logements et 14 448 pièces le 3e trimestre 1939. 1 242 logements et 3 593 pièces étaient en voie de construction le 1er octobre 1940 contre 11 591 logements et 31 124 pièces le 1er octobre 1939.

Dans six des plus grandes villes de la Suède, la surface des locaux destinés à des usages autres que l'habitation et construits pendant le 3e trimestre 1940 s'élevait à 126 000 m² contre 87 000 m² le 3e trimestre 1939. Des autorisations de construire des locaux de ce genre ont été accordées pour 60 000 m², contre 189 000 le 3e trimestre 1939. P. 844.

Le marché des loyers dans les villes au terme d'octobre 1940. L'offre de grands logements était en général bonne ou suffisante, tandis que celle de logements moyens offrant le confort moderne était médiocre ou insuffisante, en particulier dans les petites villes. Quant aux petits logements, l'offre en était signalée dans la plupart des cas comme insuffisante ou médiocre. La pénurie de petits logements bon marché a eu pour conséquence que la condamnation d'habitations considérées impropres ou insalubres n'a pas eu lieu dans la mesure désirable. La demande d'appartements grands ou moyens a été normale dans la plupart des villes, tandis que celle des petits logements avec ou sans confort n'a, en général, cessé de croître. On peut constater dans un certain nombre de localités que l'on quitte des logements pour en louer d'autres moins coûteux, ce qui est dû à la diminution des revenus dans de larges groupes de population. Dans un grand nombre de villes, le niveau des loyers s'est élevé en ce qui concerne tant les logements de toutes grandeurs offrant le confort moderne que les petits et moyens logements sans confort moderne. P. 849.

Permis de séjour des étrangers. Le 1er octobre 1940, 19 948 étrangers possédaient un permis de séjour; parmi eux 12 314 avaient un permis de travail. P. 857.

Le marché du travail en octobre 1940. Les séries statistiques relatives au développement du marché du travail accusent pour le mois d'octobre une augmentation du nombre d'ouvriers occupés aussi bien qu'un accroissement de l'offre de travail et du nombre de chômeurs demandant des secours. Le nombre de travailleurs occupés dans l'industrie, le commerce, etc. a augmenté depuis la fin de septembre de 1 %, environ. Selon les rapports parvenus à la Commission du marché du travail, le nombre d'ouvriers nouvellement embauchés dans l'industrie a été superieur au nombre d'ouvriers congédiés. Les demandes d'emploi pour 100 places libres, dans les offices de placement publics, étaient passées de 166 en septembre à 187 en octobre. Le nombre de chômeurs affiliés à des syndicats representait à la fin d'octobre 9·7 % du nombre total des membres contre 9·1 % le mois précédent. Les demandes de secours de chômage rapportées à la Commission du marché du travail s'élevaient à la fin d'octobre à 16 122, dont 3 879 cas nouveaux enregistrés au cours du mois. P. 860.

Häftets huvudinnehåll.

November 1940.

Livsmedelskonsumtionen. I artikeln redogöres för 3:e etappen i den fortlöpande konsumtionsundersökning inom stadshushåll, som påbörjades under 1:a kvartalet 1940. Som ett viktigt undersökningsresultat kan nämnas, att kostens näringsvärde under 3:e kvartalet avsevärt höjts sedan 2:a kvartalet, vilket närmast sammanhänger med den säsongmässigt goda tillgången på färska trädgårdsprodukter under undersökningsperioden. Särskilt höga värden konstaterades beträffande vitaminer. Utgiften för livsmedel per person och dag, som i 1:a kvartalet var 1·13 kr. och i 2:a kvartalet 1·15, var i 3:e 1·18 kr. Sid. 825.

Hembakning förekom inom 87 % av de hushåll, som deltogo i en specialundersökning rörande hembakning i samband med 2:a etappen av den fortlöpande konsumtionsundersökningen. I genomsnitt bakades 8·3 kg bröd per 14 dagar inom de hushåll, där bakning förekom. Kostnaden för det hembakade brödet (arbetskostnaden oräknad) understeg avsevärt priset för motsvarande sorter bagarbröd. Sid. 830.

Deltidsarbete för gift kvinna inom industrin. Av den kvinnliga yrkesinspektionens undersökning om deltidsarbetets betydelse i industrin framgår bl. a. att arbetsgivarna på en del håll ställa sig avvisande till deltidsarbete av ekonomiska skäl. Administrationskostnaderna bli högre, då antalet anställda ökas, och förlusterna under lärotiden bli större. Inom textilindustrin synas arbetsgivarna beredda att gå med på deltidsarbete, om tillgången på kvinnlig arbetskraft kunde ökas. Många kvinnliga industriarbetare motsätta sig deltidsarbete av fruktan för att dylikt skall medföra en allmän nedvärdering av kvinnoarbetet och heltidsarbetet. Från alla håll understrykes emellertid den sociala betydelsen av att söka utvägar för att lindra industriarbetande mödrars arbete, medan deras barn äro under skolåldern. Några tvingande bestämmelser om halvtidsarbete böra emellertid ej införas. Sid. 834.

Byggnadsverksamheten under tredje kvartalet 1940. I 13 städer med över 30 000 invånare fullbordades under tredje kvartalet 1940 3 402 bostadslägenheter och 9 846 rum (»eldstäder», d. v. s. boningsrum eller kök) mot 10 132 bostadslägenheter och 27 517 rum under tredje kvartalet 1939. Byggnadslov beviljades för 512 lägenheter och 1 533 rum mot 5 324 lägenheter och 14 448 rum under tredje kvartalet 1939. Den 1 oktober 1940 befunno sig 1 242 lägenheter och 3 593 rum under byggnad mot 11 591 lägenheter och 31 124 rum vid motsvarande tidpunkt förra året.

I sex av rikets största städer fullbordades under tredje kvartalet lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. dyl. ändamål med en sammanlagd golvyta av c:a 126 000 m² mot 87 000 m² tredje kvartalet 1939. Samtidigt utfärdades byggnadslov för dylika lokaler med en golvyta av tillhopa c:a 60 000 m² mot 189 000 m² tredje kvartalet 1939. Sid. 844.

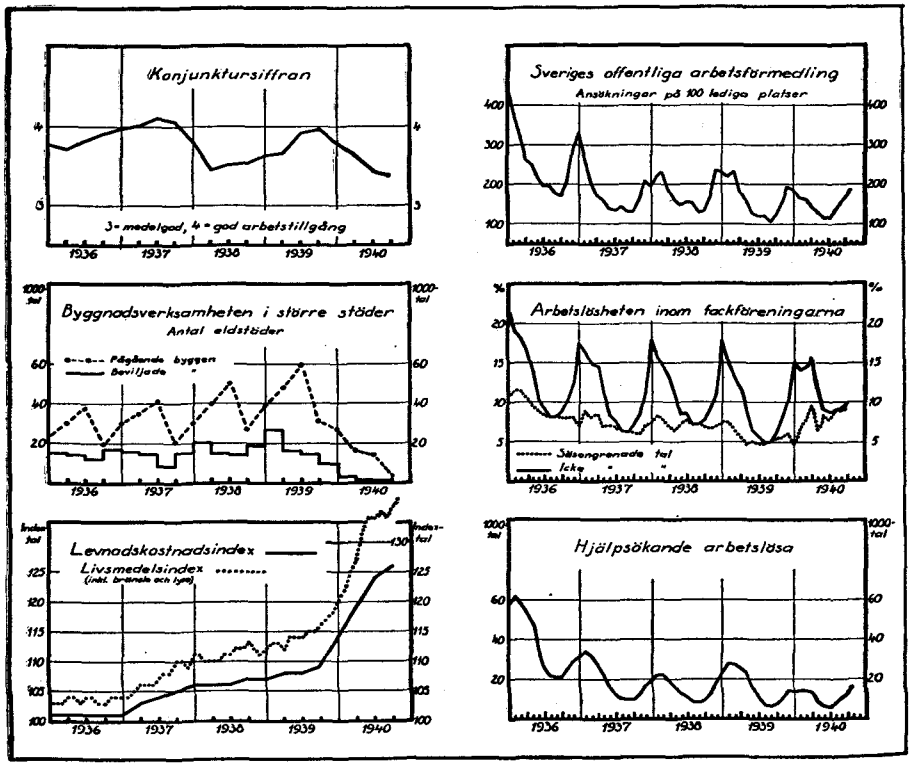
Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1940. *Tillgången* på större lägenheter anges i allmänhet som god eller tillräcklig, medan tillgången på moderna medelstora lägenheter var knapp eller otillräcklig framför allt i de mindre städerna. Otillräcklig eller knapp tillgång på smålägenheter uppgavs i flertalet fall. Bristen på billiga smålägenheter har medfört, att utdömning av bostäder förekommit i mindre utsträckning än önskvärt vore. *Efterfrågan* på större och medelstora lägenheter uppges ha varit oförändrad i flertalet städer, medan både moderna och omoderna mindre lägenheter i allmänhet rönt stigande efterfrågan. En övergång till billigare bostäder kan konstateras på ett flertal orter, sammanhängande med försämringen i inkomstläget för stora folkgrupper. *Hyresnivån* har stigit beträffande moderna lägenhe-

ter av alla storleksklasser samt beträffande omoderna medelstora och små lägenheter i ett stort antal städer. Sid. 849.

Vistelsetillstånd. Den 1 oktober 1940 hade 19 948 utlänningar vistelsetillstånd i Sverige mot 19 899 den 1 juli. Antalet utlänningar med arbetstillstånd var den 1 oktober 12 314. Sid. 857.

Arbetsmarknaden under oktober 1940. De statistiska serier, som belysa arbetsmarknadens utveckling, uppvisade för oktober månad såväl någon ökning av antalet sysselsatta som ett växande utbud av arbetskraft och ett ökat antal hjälpsökande arbetslösa. Antalet sysselsatta arbetare inom industri, handel o. dyl. uppvisade en ökning sedan slutet av september med omkring 1 %. Enligt rapporter till arbetsmarknadskommissionen var inom samtliga industrigrupper tillsammantagna antalet nyanställda arbetare större än antalet entledigade. Antalet ansökningar på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna hade ökat från 166 i september till 187 i oktober. Antalet arbetslösa inom fackförbunden var vid månadsskiftet september/oktober 9·7 % av medlemsantalet, mot 9·1 % en månad tidigare. Antalet hjälpsökande arbetslösa uppgick i slutet av oktober till 16 122, varav 3 879 voro nytillkomna under månaden. Sid. 860.

Socialstatistiska diagram.

Livsmedelskonsumtionen inom stadshushåll tredje kvartalet 1940.

Undersökningens omfattning m. m. Enligt planen för de fortlöpande konsumtionsundersökningarna, för vilka tidigare redogjorts i Soc. Medd. årg. 1940, sid. 228 och 547, skulle hushållsräkenskaper avseende en fjortondagarsperiod genom särskilda ombud insamlas varje kvartal från c:a 500 familjer i städer och industriorter fördelade över hela landet. De tidigare undersökningarna avseende slutet av februari och senare delen av maj ha nu kompletterats med en undersökning omfattande slutet av augusti och början av september 1940 med tyngdpunkten lagd på den sistnämnda månaden. Enligt instruktion för ombuden skulle räkenskapsföringen börja någon av dagarna 23—30 augusti, och av det inlämnade materialet framgår, att drygt $^4/_5$ av hushållen börjat sin bokföring under nämnda period.

Vid 3:e kvartalsundersökningen inkommo från 90 ombud 491 ifyllda formulär, av vilka dock 9 måste kasseras, emedan de inlämnats för sent, och 49 av andra orsaker, såsom att någon hushållsmedlem regelbundet intagit huvudmåltid utom hemmet (t. ex. i skolbespisning), att mannen varit inkallad till militärtjänst under räkenskapsperioden eller att hushållet haft en för undersökningen olämplig sammansättning. Efter dessa avdrag återstodo 433 räkenskaper till bearbetning, av vilka 250 tillhörde hushåll, som även bidragit till undersökningen under 2:a kvartalet, och 142, som medverkat vid alla tre undersökningstillfällena.

Antalet undersökningsorter utgjorde i 3:e kvartalet 57, mot 63 i 2:a och 53 i 1:a kvartalet. Två nya orter ha tillkommit, nämligen Domnarvet och Domsjö. Några nämnvärda förskjutningar beträffande *den regionala fördelningen* hade icke ägt rum sedan föregående undersökningar. En jämförelse har gjorts mellan det verkliga antalet från olika ortsgrupper och landsdelar deltagande hushåll och den fördelning som folkmängden i städer och stadssamhällen företer. Av denna framgår, att storstäderna äro relativt svagt företrädda, sammanhängande med att Stockholm fortfarande liksom vid föregående tillfällen deltagit med relativt få hushåll i förhållande till sin folkmängd. Städer med 25 000—70 000 invånare äro däremot väl representerade, liksom orter med under 10 000 invånare, medan ortsgruppen 10 000—25 000 invånare är något överrepresenterad. Av landsdelarna är östra Sverige relativt svagt företrätt, medan »Småland och öarna» äro relativt överrepresenterade.

Hushållens sammansättning och storlek var ungefär densamma som vid föregående undersökningar. Sålunda utgjorde antalet medlemmar per hushåll i 3:e kvartalet 4·0 personer, medan motsvarande siffra för 2:a kvartalet var

Tab. 1. Utgifter för livsmedel i genomsnitt per hushåll under 14 dagar enligt konsumtionsundersökningarna år 1940.

Varuslag	Utgift i kr.			Matvaruutgiftens sammansättning i %		
	3:e kv.	2:a kv.	1:a kv.	3:e kv.	2:a kv.	1:a kv.
Antal hushåll	*433*	*435*	*418*	*433*	*435*	*418*
Mjölk	7·9	7·9	7·6	12·0	12·6	11·9
Grädde	1·5	1·7	1·9	2·3	2·7	3·0
Smör	7·3	5·2	4·5	11·1	8·3	7·1
Ost	2·1	2·0	2·1	3·2	3·2	3·3
Margarin o. annat fett	0·4	2·4	2·9	0·6	3·8	4·5
Ägg	3·2	3·2	2·7	4·9	5·1	4·2
Kött (inkl. inälvor)	5·6	5·0	5·5	8·5	8·0	8·6
Fläsk	3·4	3·3	3·9	5·2	5·3	6·1
Korv (o. sylta)	2·6	2·4	2·5	3·9	3·8	3·9
Köttkonserver, smörgåsmat	0·9	1·0	1·0	1·4	1·6	1·6
Fisk (inkl. konserver)	2·9	3·0	2·4	4·4	4·8	3·8
Mjöl	3·5	3·4	3·2	5·3	5·4	5·0
Gryn o. flingor	1·0	0·9	0·9	1·5	1·4	1·4
Bröd	6·0	5·3	6·0	9·1	8·4	9·4
Potatis	2·3	2·9	2·4	3·5	4·6	3·8
Rotfrukter	0·7	0·3	0·5	1·1	0·5	0·8
Färska grönsaker	2·8	1·3	0·5	4·3	2·1	0·8
Torkade o. konserverade grönsaker	0·2	0·4	0·5	0·3	0·6	0·8
Färsk frukt o. bär	2·7	1·2	2·6	4·1	1·9	4·1
Torkade och konserverade frukter o. bär	1·7	2·9	2·9	2·6	4·6	4·6
Socker	2·2	2·1	1·9	3·3	3·4	3·0
Sirap o. honung	0·2	0·3	0·4	0·3	0·5	0·6
Karameller	0·3	0·4	0·4	0·5	0·6	0·6
Kaffe	2·8	2·8	2·9	4·3	4·5	4·6
Te o. kakao	0·7	0·7	0·7	1·1	1·1	1·1
Salt, kryddor	0·4	0·4	0·5	0·6	0·6	0·8
Färdiglagad mat	0·4	0·4	0·4	0·6	0·6	0·6
Summa matvaror	**65·7**	**62·8**	**63·7**	**100·0**	**100·0**	**100·0**
Öl	0·3	0·4	0·4	—	—	—
Svagdricka	0·3	0·6	0·5	—	—	—
Summa dryckesvaror	**0·6**	**1·0**	**0·9**	—	—	—
Förtäring utom hemmet	0·4	0·5	0·5	—	—	—
Total	**66·7**	**64·3**	**65·1**	—	—	—

likaledes 4·0 och för 1:a kvartalet 4·1. Antalet konsumtionsenheter per hushåll utgjorde enligt den använda skalan för kalorier m. m. 3·11 i 3:e mot 3·07 i 2:a och 3·16 i 1:a kvartalet, och enligt skalan för äggvita m. m. 3·78 i 3:e mot 3·73 i 2:a och 3·84 i 1:a kvartalet.

Även hushållens *inkomstförhållanden* voro i stort sett desamma som vid föregående undersökningar. Enligt hushållens uppgifter för 3:e kvartalet var sålunda mannens kontanta huvudinkomst år 1939 i genomsnitt för samtliga 433 hushåll 3 370 kr. mot 3 318 kr. enligt uppgifterna från 2:a och 3 343 kr. enligt de uppgifter, som inhämtades för 1:a kvartalet. Totalinkomsten år 1939 kan med ledning av dessa uppgifter uppskattas till 3 830 kr. för materialet i 3:e kvartalet, mot 3 770 kr. i 2:a och 3 800 kr. i 1:a kvartalet. Härvid har mannens kontanta huvudinkomst antagits utgöra 88 % av familjeinkomsten.

Tab. 2. Konsumerade kvantiteter av livsmedel i genomsnitt per hushåll under 14 dagar enligt konsumtionsundersökningarna år 1940.

Varuslag		3:e kv.	2:a kv.	1:a kv.
Antal hushåll		*433*	*435*	*418*
Mjölk, oskummad	l	28·0	28·7	28·4
» , skum- o. kärn-	»	2·2	2·2	1·6
Grädde	dl	7·0	7·8	9·0
Smör	hg	25·5	16·6	13·4
Ost	»	9·1	9·1	9·5
Margarin	»	0·1	12·3	14·5
Annat fett	»	2·0	2·0	2·0
Ägg	»	15·6	18·9	13·7
Kött och fläsk	»	53·8	51·7	61·7
Nötkött med ben	»	5·6	4·9	8·4
» utan »	»	1·4	2·0	2·0
Kalvkött med ben	»	3·4	4·2	3·6
» utan »	»	0·7	1·0	0·5
Malet kött	»	7·4	6·5	6·7
Annat färskt kött	»	3·2	0·9	2·0
Rimmat kött	»	0·4	0·2	0·3
Annat salt o. rökt kött	»	0·7	0·7	0·7
Färskt fläsk	»	8·1	7·3	11·6
Färsk skinka	»	1·4	1·5	2·2
Salt o. rökt fläsk	»	4·6	5·3	4·7
Korv o. sylta	»	12·3	12·5	13·1
Blod	»	0·1	0·1	0·6
Lever	»	1·8	1·5	1·7
Andra inälvor	»	0·3	0·3	0·6
Konserver av kött o. fläsk	»	0·2	0·4	0·5
Smörgåsmat	»	2·2	2·4	2·5
Fisk	»	27·0	28·2	23·6
Färsk sill o. strömming	»	9·7	6·5	6·6
Annan fet, färsk fisk	»	3·7	4·6	0·5
Annan färsk fisk o. skaldjur	»	6·0	8·7	6·6
Salt o. rökt sill o. strömming	»	5·8	6·0	6·6
Salt o. torkad fisk	»	0·5	0·7	1·6
Konserverad fisk o. skaldjur	»	1·3	1·7	1·7
Mjöl o. gryn	»	94·2	90·8	88·4
Vetemjöl	»	49·4	48·3	46·0
Grahamsmjöl	hg	1·6	1·5	1·7
Rågsiktmjöl	»	16·9	16·0	14·3
Sammalet rågmjöl	»	7·2	6·3	6·6
Annat mjöl o. makaroner	»	4·0	4·6	5·1
Havregryn	»	10·4	9·7	9·2
Andra gryn o. flingor	»	4·7	4·4	5·5
Bröd	»	58·7	52·2	60·3
Hårt matbröd	»	14·2	14·0	12·3
Grovt, mjukt matbröd	»	16·4	12·4	15·4
Sötlimpa, siktbröd o. dyl.	»	8·6	8·2	9·7
Vitt, mjukt matbröd	»	7·1	6·2	8·4
Mjukt kaffebröd (enkelt)	»	6·2	4·7	7·6
Käx o. skorpor	»	2·9	2·8	2·8
Wienerbröd, bakelser, småbröd o. dyl.	»	3·3	3·9	4·1
Potatis	kg	13·9	13·8	14·7
Morötter	hg	12·3	4·4	9·5
Andra rotfrukter	»	8·8	2·3	7·5
Tomater, färska	»	11·4	0·1	0·0
Färska bladgrönsaker	»	17·4	3·6	5·2
Andra färska grönsaker o. lök.	»	4·5	3·3	2·5
Färska ärter o. bönor	»	3·7	—	—
Torkade » » »	»	2·1	1·0	2·4
Andra tork. o. kons. grönsaker	»	0·7	2·6	2·9
Färska äpplen o. päron	»	38·8	1·6	17·8
Apelsiner, citroner	»	0·2	4·0	18·7
Färska hallon, vinbär, jordgsmultron o. hjortron	»	2·3	—	—
Andra färska bär o. frukter	»	13·5	6·5	1·0
Tork. nypon (äv. -mjöl)	»	0·3	0·5	0·6
Annan torkad frukt o. bär	»	1·3	4·2	4·2
Kons. o. inkokt frukt o. bär	»	14·4	21·1	20·7
Socker	»	44·2	41·7	42·0
Sirap o. honung	»	2·6	3·3	2·9
Karameller, choklad o. andra sötsaker	»	1·0	1·4	1·6
Kaffe	»	6·8	7·4	7·5
Kakao	»	1·3	1·3	1·3

Liksom vid föregående etapper tillhörde övervägande antalet hushåll arbetarklassen, varjämte de lägre tjänstemännen och — i ringa mån — vissa fria yrken voro företrädda i materialet.

Utgifter. Såsom framgår av tab. 1 hade utgifterna per hushåll vid den senaste undersökningen endast ökat obetydligt i förhållande till motsvarande belopp under 1:a och 2:a kvartalen. De genomsnittliga utgifterna avseende hela budgeten hade från 2:a till 3:e kvartalet ökat med 2·4 kr. till 66·7 kr. medan enbart matvaruutgifterna ökat med i genomsnitt 2·9 kr. till 65·7 kr. Per person och dag utgjorde utgiften för hela livsmedelsposten i 3:e kvartalet 1·18 kr. och för enbart matvaror 1·16 kr., medan motsvarande belopp för 2:a kvartalet voro 1·15 kr. resp. 1·12 kr. och i 1:a kvartalet 1·13 resp. 1·11 kr.

Minskning av de i budgeten ingående utgifterna sedan 2:a kvartalet kan konstateras bl. a. beträffande margarin och annat fett samt för torkade och

konserverade frukter och bär, såsom en följd av den rikliga tillgången på färsk vara. Utgiftsökningarna ha främst drabbat smör, färska grönsaker samt färska frukter och bär. Den sammanlagda utgiften för smör och margarin är dock praktiskt taget densamma som under 1:a och 2:a kvartalen.

Förbrukade kvantiteter. Av tab. 2 framgå de genomsnittligt konsumerade kvantiteterna vid resp. undersökningar i 1:a, 2:a och 3:e kvartalen. En mycket god överensstämmelse råder, som man ser, i konsumtionen av de flesta icke-säsongpåverkade varuslag. Bland olikheter, som icke torde ha med säsongen att skaffa, synes ökningen i konsumtionen av spannmålsprodukter förtjäna att framhållas. Den är visserligen icke särskilt stor, men den är genomgående för skilda landsdelar och andra ortsgrupper och kan möjligen betraktas som symptom på kristidens inverkan på konsumtionen. För övrigt karakteriseras uppgifterna från 3:e kvartalet givetvis av en stark ökning i konsumtionen av alla slags färska grönsaker och frukter samt en härmed sammanhängande något ökad sockerförbrukning. I särskild instruktion till ombuden hade framhållits, att deltagare med egna odlingar skulle erinras om att de i räkenskaperna borde medtaga egna odlingsprodukter, som förbrukats i hushållet. Vidare skulle tillses att frukt, bär och socker, som under perioden inlagts som konserver för vinterns behov, icke skulle upptagas i räkenskaperna på sådant sätt, att man kunde få den uppfattningen, att alltsammans konsumerats under 14-dagarsperioden. I allmänhet synes denna uppmaning haft önskad effekt, men ett fåtal fall, där till konservering använda varor inblandats i 14-dagarsperiodens konsumtion, ha dock korrigerats. Den lilla höjning i sockerförbrukningen, som framgår av tabellen, torde — i enlighet med ovanstående — sålunda övervägande kunna betraktas som en verklig konsumtionsökning, liksom även den angivna frukt- och bärkonsumtionen torde få anses vara symptomatisk. (Det kan tilläggas, att sockerinköpens säsongrörelse tidigare undersökts i samband med 1933 års hushållsbudgetundersökning och att därvid kvantiteterna under augusti och september månader befunnits ligga c:a 75 % högre än under den del av året, som icke tillhör bärsäsongen.) En genomgående minskning märkes däremot beträffande bl. a. margarin, kaffe, karameller, torkade och konserverade grönsaker, apelsiner och citroner samt torkade frukter och bär. Av dessa förändringar kunna de som beröra kaffet och margarinet skrivas på ransoneringens konto. Margarinförbrukningens minskning uppväges icke helt av ökning i smörkonsumtionen, i det summan uppgår till 25·6 hg mot 28·9 och 27·9 under resp. 2:a och 1:a kvartalen. Margarinförsäljning var under perioden helt förbjuden.

Kostens näringsvärde. Av tab. 3 framgår näringstillförselns storlek i medeltal vid de tre undersökningstillfällena. Mera betydande skillnader föreligga endast beträffande tillförseln av vitamin A och C, som är högst i 3:e och lägst i 2:a kvartalet. Antalet familjer, som erhålla en tillförsel understigande optimalbehovet, är i 2:a kvartalet beträffande vitamin A 81·6 %, mot 20·0 % i 3:e kvartalet. Motsvarande siffror för vitamin C äro 67·1 % och 7·2 %.

Tab. 3. Näringstillförseln per konsumtionsenhet och dag enligt konsumtionsundersökningarna år 1940.

Kvartal	Kalorier			Äggvita, g			Kalcium, mg			Fosfor, mg		
	3:e	2:a	1:a	3:e	2:a	1:a	3:e	2:a	1:a	3:e	2:a	1:a
Medeltal	3 753	3 816	3 791	91·4	90·9	90·3	1 107	1 111	1 068	1 615	1 593	1 554
Antal hushåll med lägre tillförsel än optimalbehovet	48	43	38	37	42	40	28	31	32	64	85	86
D:o i % av hela antalet hushåll	11·2	9·9	9·1	8·6	9·7	9·6	6·5	7·1	7·7	14·9	19·5	20·6
Underskottsprocent . .	0·83	0·74	0·65	0·63	0·84	0·72	0·79	0·59	0·86	1·5	1·9	2·2

Kvartal	Järn, mg			Vitamin A, I. E.			Vitamin B_1, γ			Vitamin C, mg		
	3:e	2:a	1:a	3:e	2:a	1:a	3:e	2:a	1:a	3:e	2:a	1:a
Medeltal	15·4	14·7	14·8	4 967	3 152	3 347	1 566	1 434	1 492	82	47	73
Antal hushåll med lägre tillförsel än optimalbehovet	210	248	247	89	355	322	203	278	208	31	292	98
D:o i % av hela antalet hushåll	48·8	57·0	59·1	20·7	81·6	77·0	47·2	63·9	49·8	7·2	67·1	23·4
Underskottsprocent . .	6·4	9·1	8·4	2·7	23·3	20·8	6·5	10·7	7·9	0·9	19·0	3·6

Såsom optimal tillförsel av ifrågavarande näringsfaktorer bruka följande kvantiteter per konsumtionsenhet och dag uppställas: 3 000 kalorier, 70 g äggvita, 0·75 g kalcium, 1·32 g fosfor, 15 mg järn, 4 000 internationella enheter vitamin A, 1 500 γ vitamin B_1, och 50 mg vitamin C.

Ur materialet låter sig lätt beräkna det totala underskottets storlek per 100 konsumtionsenheter i förhållande till optimalbehovet. Detta tal dividerat med optimalbehovet utgör underskottsprocenten. Talet utgör ett mått på underskottets storlek och omfattning. Siffrorna för de olika näringsfaktorerna äro direkt jämförbara med varandra.

Det förbättrade näringstillståndet under 3:e kvartalet sammanhänger uppenbarligen med den ökade tillgången på billiga och vitaminrika vegetabiliska födoämnen.

Hembakning inom stadshushåll i maj 1940.

I samband med den i maj 1940 genomförda andra etappen av de fortlöpande konsumtionsundersökningarna företogs en specialundersökning över hembakningens utbredning m. m., från vilken material till följande sammanställning hämtats[1].

Av samtliga bearbetade 435 hushållsräkenskaper hade 34 ofullständiga uppgifter om bakning och ha därför icke medtagits i specialundersökningen. I tab. 1 ha sammanställts uppgifter om förbrukade kvantiteter av mjöl och bröd inom de återstående 401 hushållen med angivande av hur stor del, som faller på hembakning. Skillnaden mellan den för bakning använda mjölmängden och totalförbrukningen visar sålunda den mängd mjöl (litet potatismjöl oräknat), som använts på annat sätt, t. ex. till pannkakor, välling, såser o. dyl. I genomsnitt användes 75 % av mjölet till bakning. Av rågsiktmjölet förbrukades 86 % till detta ändamål, men av grahamsmjölet endast 29 %. Hela den inköpta mängden grahamsmjöl var emellertid relativt obetydlig. Av det konsumerade brödet var i genomsnitt ungefär $^2/_3$ hembakat. Denna proportion uppvisade emellertid mycket starka regionala variationer. I södra Sverige utgjorde sålunda motsvarande tal blott 27 %. Det hembakade brödets andel av totala brödkonsumtionen steg vidare med familjestorleken från 62 % inom familjer med ett barn till 75 % inom familjer med 4 eller flera barn.

Av tab. 2 framgår, att hembakning förekommit i 350 av de 401 familjerna, eller i 87 % av fallen. Några påtagliga skillnader mellan hushåll i olika stora samhällen och i familjer av olika sammansättning ha icke kunnat påvisas. Däremot har man funnit avsevärda skillnader mellan olika landsdelar. I södra

Tab. 1. Konsumerade kvantiteter av mjöl och bröd per hushåll under 14 dagar i maj 1940. (Samtliga i bakningsundersökningen deltagande 401 hushåll.)

Varuslag	Hela förbrukningen	Därav hembakning	Hembakning i % av hela förbrukningen
Vetemjöl . . . . . hg	47·6	34·8	73
Grahamsmjöl . . . . . »	1·4	0·4	29
Rågsiktmjöl . . . . . »	15·5	13·4	86
Sammalet rågmjöl . . . . . »	6·2	4·6	74
Summa mjöl »	**70·7**	**53·2**	**75**
Hårt matbröd . . . . . hg	14·1	—	—
Grovt, mjukt matbröd . . . . . »	15·4	2·9	19
Sötlimpa, siktbröd o. dyl. . . . . »	39·5	31·1	79
Vitt, mjukt matbröd . . . . . »	6·5	0·3	5
Mjukt kaffebröd . . . . . »	44·3	39·7	90
Kex, skorpor . . . . . »	3·2	0·4	13
Wienerbröd, småbröd, sockerkaka . . . . . »	12·1	8·2	68
Summa bröd (utom hårt matbröd) »	**121·0**	**82·6**	**68**

[1] Jfr sid. 825.

Tab. 2. Förekomsten av hembakning inom 401 hushåll under 14 dagar i maj 1940.

	Brödsort							
	Grovt, mjukt matbröd	Sötlimpa, siktbröd o. dyl.	Vitt, mjukt matbröd	Mjukt kaffebröd	Käx, skorpor	Småbröd m. m.	Sockerkaka	Hela antalet
Antal hushåll, som bakat	23	183	8	321	11	125	174	350
i % av samtl. hushåll	6	46	2	80	3	31	43	87
Antal bakningar . .	35	354	9	619	13	212	277	1519

Sverige förekom hembakning endast i hälften av de undersökta familjerna, i norra Sverige i praktiskt taget alla hushåll. Av tabellen framgår vidare, hur hembakningen fördelar sig på olika slag av bröd. Bakning av hårt bröd förekommer överhuvud taget icke. Hembakning av mjukt kaffebröd är däremot mycket vanlig och förekommer i genomsnitt i 80 % av familjerna. Det kan nämnas, att siffrorna för denna brödsort växla mellan 43 % i södra Sverige och 94 % i Stockholm och östra Sverige. Mycket vanligt är även att småbröd, kakor o. dyl. bakas hemma. Enbart sockerkaka visar en så hög frekvens som 43 %. Frånsett södra Sverige, som även härvidlag avvek med mycket lågt frekvenstal, äro siffrorna tämligen lika för olika grupper av hushåll. Bakning av siktbröd förekommer i 46 % av hushållen, men frekvensen varierar tämligen avsevärt. Lägsta talet inom de undersökta grupperna uppvisar södra Sverige med 11 %, det högsta Göteborg med 76 %. Övriga brödslag, grovt mjukt matbröd, vitt mjukt matbröd samt käx o. dyl. bakas endast mera sällan i hemmen.

Tab. 2 visar också det antal gånger, som olika brödsorter bakats under bokföringstiden. Delas de angivna talen med antalet hushåll inom varje grupp, erhåller man frekvenstal för de olika brödsorterna. Siktbröd och mjukt kaffebröd bakas sålunda i genomsnitt 1·9 gånger under 14 dagar i vart och ett av de hushåll, i vilka hembakning av resp. brödsort förekommer. Frekvensen företer inga anmärkningsvärda växlingar mellan olika hushållsgrupper. För bröd av typen småbröd, sockerkaka m. m. är motsvarande tal 1·7 resp. 1·6. Några påtagliga olikheter i hushåll med gas-, ved- eller elektrisk spis ha ej heller befunnits föreligga. Totala antalet bakningar per hushåll, som bakat under perioden, har i genomsnitt varit 4·3. Räknat på hela antalet hushåll (401) blir bakningsfrekvensen 3·8 bakningar under 14 dagar.

I följande sammanställning ha hushållen grupperats med hänsyn till den hembakade brödmängdens storlek. Den överstiger i 2 fall 30 kg på en period av 14 dagar. Den vanligaste vikten ligger mellan 4 och 6 kg.

Hushållens fördelning efter mängden hembakat bröd.

	Det bakade brödets vikt, hg								
	under 20	21—40	41—60	61—80	81—100	101—120	121—140	141—160	161—180
Antal hushåll . . .	20	34	68	52	43	32	34	20	13
	181—200	201—220	221—240	241—260	261—280	281—300	över 300	Ingen bakning	Summa
Antal hushåll . . .	12	7	7	2	2	2	2	51	401

Tab. 8. Vissa brödsorters sammansättning och tillverkningskostnad. (Uppgifterna avse genomsnitt per bakning.)

Ingredienser m. m.	Mjukt matbröd				Mjukt kaffebröd				Sockerkaka			
	Vikt		Kostnad		Vikt		Kostnad		Vikt		Kostnad	
	hg	%	öre	%	hg	%	öre	%	hg	%	öre	%
Degspad	7·6	22	17	13	9·0	29	24	13	1·2	15	16	17
Mjöl	24·6	71	76	59	17·5	56	79	43	1·9	24	9	10
Fett	1·0	3	18	14	2·5	8	45	25	0·8	10	25	27
Ägg	—	—	—	—	0·7	2	12	7	1·7	21	29	32
Sötningsmedel	0·7	2	3	2	1·0	3	5	3	2·0	25	10	11
Jäst, jästpulver, kryddor	0·7	2	16	12	0·5	2	17	9	0·4	5	3	3
Summa	34·6	100	130	100	31·2	100	182	100	8·0	100	92	100
Brödets vikt	31·1	—	—	—	28·1	—	—	—	7·2	—	—	—
Kostnad pr kg bröd	—	—	42	—	—	—	65	—	—	—	128	—

Om man känner sammansättningen av det hembakade brödet, är det möjligt att bilda sig en uppfattning om dess näringsvärde och framställningskostnad. Per 100 hushåll, som bakat t. ex. mjukt matbröd av något slag, använde 31 enbart oskummad mjölk till degspad, medan 6 använde skummjölk, 47 vatten och resten vatten och mjölk blandat. I degen till samma brödsort blandade 47 hushåll fett av något slag. Av dessa använde 25 margarin, 19 flott och 3 smör. Som sötningsmedel använde 47 % socker och 50 % sirap. I det mjuka kaffebrödet hade 97 % av de bakande hushållen enbart oskummad mjölk till degspad, medan resten hade vatten och mjölk blandat. Även här satte majoriteten, eller 66 %, till margarin, men relativt många (16 %) hade smör i degen. Enbart socker var här sötningsmedel. Sockerkakorna voro i 44 % av fallen bakade på oskummad mjölk, i 40 % på grädde och i 16 % på vatten. Här satte man i 36 % av fallen till smör och i 48 % margarin, medan 16 % bakade utan särskilt fett.

Tab. 3 visar mängden och priset av de i degen ingående beståndsdelarna. Enligt inhämtade uppgifter räknar man med att det gräddade brödets vikt uppgår till 90 % av degvikten. Kostnaderna per kg gräddat bröd bli sålunda för mjukt matbröd 42 öre, för mjukt kaffebröd 65 öre, och för sockerkaka 128 öre med utgångspunkt från vid undersökningstillfället rådande genomsnittspriser å ingredienserna.

Till kostnaden för ingredienserna komma emellertid andra utgifter, av vilka bränslekostnaderna tämligen väl kunna beräknas. Det övervägande antalet hushåll, 205 stycken, ha använt vedspis, 117 gasspis och 45 elektrisk spis. Stockholms gasverk har efter gjorda försök beräknat gasförbrukningens storlek per kilogram gräddat bröd på sätt som framgår av följande översikt.

Gasförbrukning och kostnad per kg gräddat bröd.

	Gasförbrukning m³	Kostnad, öre		Gasförbrukning m³	Kostnad, öre
Grovt, mjukt matbröd	0·230	4·8	Käx och skorpor	0·248	5·2
Siktbröd	0·210	4·4	Småkakor	0·400	8·4
Vitt, mjukt matbröd	0·330	6·9	Sockerkaka	0·400	8·4
Mjukt kaffebröd	0·186	3·9			

Vid beräkningen har skälig hänsyn tagits till den gasmängd, som åtgår för ugnens uppvärmning. Antages medelkostnaden per kubikmeter lysgas vara 21 öre, erhåller man som bränslekostnad vid användning av gasspis 4·8 öre per kg grovt mjukt matbröd, 3·9 öre per kg mjukt kaffebröd o. s. v. I följande tablå angives beräknade framställningskostnader för tre huvudtyper av bröd vid användning av gasspis, exklusive arbetskostnad. Till jämförelse meddelas priset på inköpt bröd, varvid »mjukt kaffebröd» antagits svara mot »mjukt kaffebröd» i hushållsundersökningen för maj 1940, »mjukt matbröd» mot medelpriset av »grovt mjukt matbröd», »sötlimpa, siktbröd» och »vitt mjukt matbröd» samt »sockerkaka» mot »wienerbröd, bakelser, småbröd m. m.»

	Mjukt matbröd	Mjukt kaffebröd	Sockerkaka
Ingrediensernas värde, öre pr kg	42	65	128
Gaskostnad, öre pr kg	6·9	3·9	8·4
Summa	49	69	136
Uppgivet inköpspris, öre pr kg	75	143	256
Kostnad för hembakat bröd i % av inköpt	65	48	53

Om hänsyn icke tages till arbetskostnaderna, blir sålunda priset per kilogram hembakat bröd avsevärt mindre än för köpt.

Utföres motsvarande beräkning för elektrisk spis, kan antagas, att energivärdet hos 1 m³ lysgas svarar mot 3·5 kWh. Vid ett strömpris på 6 öre per kWh blir bränslekostnaden då densamma som vid ett gaspris på 21 öre per m³. En beräkning av bränslekostnaden vid användande av vedspis ställer sig svårare, då en vedspis endast undantagsvis torde uppeldas enbart för bakning.

Deltidsarbete för gift kvinna inom industrin.

Under senare år har frågan om införande av korttids- eller deltidsarbete för olika kategorier av arbetstagare varit föremål för ganska livlig diskussion. Man har framhållit behovet av korttidsarbete för ungdom under studietid eller yrkesutbildning, för personer med nedsatt arbetskraft m. fl. I sitt betänkande den 23 november 1938 hade kvinnoarbetskommittén upptagit deltidsarbetet bland eventuella åtgärder för underlättande av gift kvinnas förvärvsarbete,[1] men icke direkt rekommenderat detsamma, då frågan icke ansågs tillfredsställande utredd. Fredrika Bremer-förbundet tillsatte därför en kommitté, som fick till uppgift att så långt som möjligt uppmärksamma frågans läge bland yrkesarbetande kvinnor inom industri, kontor, affärer och allmän tjänst. Denna kommitté har utgjorts av f. d. yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren (ordf.), sekreteraren Hedvig Boëthius, yrkesinspektrisen Ida Fischer, fru Birgitta von Hofsten, fru Elvira Wedberg-Larsson och fil. lic. Brita Åkerman. Kommittén började sitt arbete under lugnare tid än den vi nu äro inne i, varför resultatet av dess undersökningar måste ses mot denna bakgrund. I tider, då man fruktar en allt större arbetslöshet, måste lösandet av sådana problem som deltidsarbetet helt uppskjutas till en lugnare framtid. Dock kan det vara av ett visst intresse att taga del av de resultat, som man nått till genom detta utredningsarbete. Det följande är hämtat ur en broschyr i ämnet, som är under utarbetande inom förbundet.

Den del av undersökningarna, som gäller deltidsarbete inom industrin, har i stort sett överlämnats till den kvinnliga yrkesinspektionen, som genom förfrågningar och diskussioner sökt utröna arbetsgivares och kvinnliga arbetares inställning till frågan. En sammanfattning av denna undersökning lämnas här nedan. Vad som här framlägges kan ej på något sätt anses fullständigt belysa detta svåra problem, men har dock givit en del viktiga synpunkter.

Inom industrin förekommer egentligen intet deltidsarbete eller korttidsarbete av det slag, som här avses, fast man på en del håll nog finner, att företagen så långt sig göra låter söka tillgodose de arbetande mödrarnas intresse, genom att bevilja t. ex. längre raster eller en eller annan ledig dag vid sjukdom i familjen. Orsaken till att deltidsarbete i betydelsen korttidsarbete icke förekommer är naturligtvis först och främst att arbetsgivarna ej anse det ekonomiskt fördelaktigt att använda deltidsarbete inom fabriker, där arbetsbelastningen vanligen är jämn hela dagen igenom och där verktyg och maskiner böra utnyttjas kontinuerligt och av så få händer som möjligt. Arbetsgivaren anser

[1] SOU 1938: 47. Jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 251 och 329.

sig alltså vanligen ej ha någonting att vinna genom att anställa deltidsarbetande utan skulle tvärtom endast få mer administrativt arbete med ökat antal arbetare att hålla reda på.

Även från de kvinnliga arbetarnas sida hyser man stora betänkligheter mot deltidsarbete. Om man också erkänner, att vissa mödrar med småbarn skulle behöva halvtidsarbete, kan man i de flesta fall av ekonomiska orsaker ej tänka sig annat än heltidsarbete. Vid de överläggningar, som hållits med industriarbetargrupper från olika yrkesgrenar, liksom tidigare vid kvinnoarbetskommitténs konferenser, märktes ett enstämmigt motstånd mot tanken på deltidsarbete inom industrin. Detta motstånd bottnar i en fruktan för en allmän nedvärdering av kvinnorna och deras arbetsvillkor, som är mycket förklarlig med hänsyn till den ytterligt hårda kamp kvinnorna haft inom industrin, innan deras intressen tillgodosågos och respekterades — en kamp, som för övrigt ännu icke kan sägas vara slutförd. Arbetarna äro dessutom rädda för att de deltidsarbetande skulle få oförmånliga arbetsvillkor och att arbetsgivarna sedan skulle utnyttja en sådan uppgörelse gentemot den fast anställda personalen för att söka pressa dess villkor eller överhuvud finna det förmånligt att använda deltidsarbetande i stället för heltidsarbetande o. s. v.

Gifta kvinnor med barn framhålla också, att det ofta är lika svårt om icke svårare att få någon att passa barnen under en halv som under en hel dag, ty förtjänsten blir mindre för passflickan och utgiften relativt större för modern. Det skulle säkerligen därför inte alltid bli de mest behövande, som finge deltidsarbetet, utan de, som hade bättre råd att ordna för sig.

Trots alla dessa betänkligheter från såväl arbetsgivare som arbeterskor måste man emellertid framhålla den sociala betydelsen av att båda parterna inrikta sitt intresse på att söka utvägar för att lindra industriarbetande mödrars arbete, medan deras barn äro små, d. v. s. före och under skolåldern. Vinnes intresse för saken, böra de arbetstekniska svårigheterna för deltidsarbete kunna lösas åtminstone i en hel del yrkesgrenar.

Inom textilindustrin, särskilt i västra Sverige, har man på åtskilliga platser infört skiftarbete, varvid arbetet pågår i två skift om 8—8½ timmar per dag. Detta är ju ur arbetsledarens synpunkt på sätt och vis redan det ett deltidsarbete. Också ha arbetsgivare vid förfrågan om på vilka platser inom företaget det är arbetstekniskt möjligt att införa deltidsarbete svarat: »Praktiskt taget överallt, där kvinnlig arbetskraft användes, förutsatt att ytterligare kunnig sådan kan erhållas i så stor utsträckning, att produktionen ej minskas genom deltidsarbetet.» Skulle deltidsarbete kunna medföra, att tillgången på kvinnlig arbetskraft för textilindustrin ökades, vore arbetsgivarna nog över lag beredda att gå med på deltidsarbete. Man är emellertid orolig för att om något dylikt infördes, skulle alla de nu anställda gifta kvinnorna begära halvdagsarbete, vilket skulle ha till följd en fullkomlig katastrof för fabrikerna, då på många håll antalet gifta kvinnor är mycket stort.

Från socialt håll framhålles, att det skulle vara en tillgång för den gifta arbetskraften att kunna få arbeta i skift. Där familjen har många barn, måste hustrun sluta på fabriken, därför att hon icke orkar med både barn, hushåll

och full tjänst i industrin. När hustruns inkomst dras undan den gemensamma inkomsten, måste dessa större familjer ofta få understöd från kommunen. Däremot skulle de kanske klara sig med hustruns halva inkomst. Samtidigt vunnes, att industrin fick behålla den yrkesskickliga arbetskraften.

Bland arbeterskorna i västra Sveriges textilindustri är man mycket intresserad av deltidsarbete. Även här anses, att snart sagt varje arbete inom denna industri utan olägenhet tillåter uppdelning av arbetstiden. Någon undantar t. ex. spinning av mycket fint garn. Men det framhålles, att deltidsarbetet ovillkorligen förutsätter folk med flerårig yrkesvana.

På förfrågan vilka fördelar de anse att deltids- eller korttidsarbete skulle medföra, svarar en arbeterska: »Att jag bättre kunde sköta mitt hem, att jag kunde få tid över till andlig vederkvickelse, att min fysiska motståndskraft skulle ökas.» Andra svara på samma fråga: »Bättre familjeförhållanden. Färre utslitna kvinnor. Mera vila för maken. Bättre ekonomi för familjer, där hustrun nu är hemma men — om deltidsarbete sattes i gång — skulle bli i stånd att arbeta borta.» — »Säkert blev det mera gjort både i fabriken och hemma.» — »Mera tid till samling i hemmet, tid till deltagande i samhälleligt och socialt arbete.» — »Visserligen minskad inkomst (om man förut haft heltidsarbete), som dock kompenseras, dels genom att en mera ekonomisk hushållning blir möjlig, dels genom ett mindre antal sjuk- och ledighetsdagar.»

Vid fråga om effektiviteten skulle ökas eller minskas vid kortare arbetstid, svarar en arbeterska: »Arbetsintensiteten ökar givetvis vid en kortare arbetstid, då trötthet och olustkänslor ej hinna inträda, innan arbetet avbrytes. En kortare arbetstid skapar bättre sinnesjämvikt och därmed lugnare arbetstakt, som ju är en fördel för effektiviteten.»

En arbetsgivare framhåller, att en eventuell ökning av arbetsintensiteten vid delskift med säkerhet kommer att motverkas och sannolikt att upphävas av andra olägenheter, såsom produktionsförluster vid de nya skiftväxlingarna och ökning av felaktigheter hos produkterna. Speciellt gäller detta i väverierna, där den sämsta väverskan på en och samma stolgrupp avgör kvaliteten hos den väv, som vid deltidsarbete fyra väverskor gemensamt skulle arbeta på. Om deltidsarbete införes, måste dessutom troligen ett stort antal nya arbeterskor läras upp, vilket direkt medför avsevärda kostnader i lärpengar. Härtill kommer en ytterligare ökning av felaktigheterna under lärotiden.

De här framlagda uttalandena ha alltså gällt textilindustrin och ha kommit speciellt från fabriker i västra delen av landet. Intresset i denna del av landet har säkerligen berott på de särskilda svårigheter, man därstädes har att brottas med. Textilfabriker, i synnerhet på landet, ha svårt att få tillräckligt många kvinnliga arbetare. De kvinnliga arbetarna åter äro i de flesta fall gifta och ha svårt att med hel arbetsdag i fabriken hinna med hemmet, särskilt när mannen och vuxna barn arbeta i skiftarbete med därav följande skilda tider för måltidsraster och ledig tid och när dessutom de mindre barnen behöva tillsyn.

Inom andra delar av landet, särskilt i städerna, där arbetskraftsförhållandena ej äro så svåra, är intresset för deltidsarbete ytterst ringa såväl bland arbets-

givare som arbetare, och man ställer sig mycket avvisande. Arbetsgivarna påpeka den ökning av död tid vid maskinerna, som framkallas vid skiftbyte, och detta kan säkerligen icke bestridas i en hel del fall. Men vid vissa enkla stans- och borrmaskiner synes en växling av arbetare kunna gå ganska lindrigt. Det finns dessutom ganska många enkla, ej maskinella arbetsmoment i olika industrier, där deltidsarbete kunde prövas utan alltför stora olägenheter ur arbetsteknisk synpunkt. Detta gäller t. ex. vissa putsningsarbeten, avprovning och syning, packning m. m. Å andra sidan ställer sig deltidsarbete svårt, ja t. o. m. omöjligt vid arbeten, där en högre grad av yrkeskunskap fordras, såsom i ett skrädderi eller i en finare syateljé, där varje arbeterska skall slutföra sin uppgift (t. ex. sy en kappa från början till slut). Liknande äro förhållandena inom tryckerier och bokbinderier m. m.

Vad angår arbetsgivarnas ökade administrationskostnader m. m. och arbeterskornas ofta uttalade oro i lönehänseende måste detta ju bli en fråga organisationerna emellan.

Något tvång vare sig för en gift kvinna att arbeta på halvtid eller för en arbetsgivare att införa halvtidsarbete bör på inga villkor införas.

Vad kommittén närmast avser med broschyren är att framkalla intresse för själva frågan, som den funnit vara av stor betydelse ur social synpunkt, i synnerhet för hemmen.

Ida Fischer.

Kortare meddelanden.

Nya ransoneringsåtgärder. Genom kungörelser den 1 november 1940 ha vissa bestämmelser om handeln med sirap, ris och risgryn, grädde samt ost utfärdats.

Reglering av handeln med sirap (SFS 1940: 899). För att åstadkomma hushållning med sirap har förordnats om kortransonering av nämnda vara från och med den 3 november. Med stöd härav har livsmedelskommissionen beslutat samordna sirapsransoneringen med den tidigare genomförda sockerransoneringen. De för sockerinköp avsedda kupongerna kunna sålunda delvis användas för inköp av sirap. För förbrukning i enskilt hushåll kan under ransoneringsperioden 28 oktober—15 december 1940 inköpas socker endast mot kupong E 11 till inköpskort E eller mot någondera av kupongerna H 1 och H 2 till inköpskort H, varvid varje kupong gäller för inköp av ett kilogram socker. Inköp av sirap får under samma period endast göras mot någondera av kupongerna H 1 och H 2. Mot vardera av dessa kuponger får under tiden 3 november—15 december i stället för socker inköpas 1·4 kg sirap. Tilldelningen av sirap till restauranger, pensionat och kaféer etc. skall begränsas till 80 % av 1939 års förbrukning.

Beslag å ris och risgryn (SFS 1940: 902). Från och med den 3 november 1940 gäller beslag å ris och risgryn, vars närmare omfattning fastställts av livsmedelskommissionen. Genom att risgryn tills vidare icke tillhandahålles i den allmänna handeln, skall julhandelns behov säkerställas.

Bestämmelser angående handeln med grädde (SFS 1940: 903). Grädde med en fetthalt överstigande 15 % får fr. o. m. den 3 november 1940 icke försäljas eller användas

för yrkesmässig tillverkning eller beredning av varor till avsalu. Efter licens av kristidsnämnd får tjock grädde emellertid försäljas för sjukvårdsändamål.

Ostransonering (SFS 1940: 904 och 905). Efter den 2 november 1940 får ost med en fetthalt av 30 % eller däröver, d. v. s. helfet eller halvfet ost, icke tillverkas. För att reglera utförsäljningen av redan tillverkade lager har införts ransonering av hel- och halvfeta ostsorter med undantag av dessertost. Ransoneringen gäller ej heller mesost och margarinost. Även lantost är undantagen, i den mån den endast saluhålles å tillverkningsorten. Mot var och en av kupongerna H 17 och H 18 får under tiden 3 november—31 december 1940 försäljas 250 gram ransonerad ost.

Beräkningar rörande byggnadskostnadernas förändringar. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 augusti 1940 skall socialstyrelsen verkställa fortlöpande indexberäkningar rörande vissa byggnadskostnader. För detta ändamål har styrelsen inlett samarbete med Stockholms byggmästareförening, Kooperativa förbundets arkitektkontor och H. S. B.

Stockholms byggmästareförening har nu verkställt en beräkning rörande byggnadskostnaderna dels omkring årsskiftet 1938/1939, dels den 1 oktober 1940 för ett tre våningars bostadshus om 18 enrumslägenheter i Stockholm. Beräkningen avser samma hus som de kalkyler, vilka tidigare publicerats av bostadssociala utredningen i dess promemoria rörande bostadsbyggnadsverksamheten och bostadsförsörjningen (Statens off. utredn. 1939: 50). Enligt byggmästareföreningens beräkningar har den totala byggnadskostnaden för ett hus av nämnda typ, oberäknat generalomkostnader (byggmästarearvode m. m.), stigit från 205 179 kr. den 1 januari 1939 till 239 902 kr. den 1 oktober 1940, d. v. s. med 16·9 %. Enbart lönekostnaderna beräknas ha stigit från 80 456 till 85 642 kr. eller med 6·5 % och övriga kostnader (material, arbetsledning, räntor under byggnadstiden, arvoden m. m.) från 124 723 kr. till 154 260 kr., d. v. s. med 23·7 %.

I samråd med Kooperativa förbundets arkitektkontor och H. S. B. utarbetas för närvarande beräkningar rörande byggnadskostnaderna inom vissa orter på landsbygden för en enplansvilla om tre rum och kök dels i juli 1939, dels i september 1940. För dessa beräkningar har man använt samma ritning och arbetsbeskrivning som för socialstyrelsens undersökning rörande byggnadskostnaderna i vissa orter på landsbygden (se Soc. Medd. 1940, sid. 209).

En utförlig redogörelse för de båda här nämnda kostnadsberäkningarna kommer att inflyta i nästa nummer av Sociala Meddelanden.

Inresta utlänningar åren 1938 och 1939. I vårt land har utlänningsstatistik under flera år med bidrag av statsmedel utarbetats av svenska trafikförbundet. Då en utvidgad statistik på området ansågs påkallad, avgav socialstyrelsen, på uppdrag av Kungl. Maj:t, den 5 december 1938 ett utlåtande, däri styrelsen framlade en detaljerad plan för en mera fullständig främlingsstatistik. Förslaget upptogs i 1939 års statsverksproposition och antogs av 1939 års lagtima riksdag. I enlighet härmed har inom socialstyrelsen nu utarbetats första årgången av denna utlänningsstatistik, avseende inresta utlänningar åren 1938 och 1939. (Inresta utlänningar åren 1938 och 1939. SOS.)

Beräkningen av antalet inresta utlänningar från andra länder än de nordiska har utförts med användande av vid gränsstationerna avgivna inresekort. Beträffande danskar, norrmän och finnar gällde icke under åren 1938 och 1939 bestämmelserna om inresekort, utan erforderliga uppgifter ha erhållits från de anmälningskort, vilka hotell, pensionat och enskilda personer, som med eller utan vederlag upplåta bostad åt utlänningar, äro skyldiga att avlämna hos polismyndigheten vid resandes ankomst och avresa. — Den statistik, som redovisas över utlänningar, vilka i Sverige erhållit arbetsanställning, har

grundats på uppgifter om av socialstyrelsen och utrikesdepartementet meddelade tillstånd till arbetsanställning.

Totala antalet resande från de nordiska länderna utgjorde år 1938 133 794 och år 1939 168 943. Förutom av dessa personer, som övernattat här, har landet besökts av bl. a. 460 000 à 470 000 danskar, vilka som turister endast vistats här en dag. Totala antalet resande från övriga länder utgjorde år 1938 117 202 och år 1939 104 912; härtill komma genomresande från dessa länder till ett antal av 23 735, resp. 24 790.

Övervägande delen av de inresta betecknas som turister. Såsom turister har i enlighet med förslag, som framlagts av en utav Nationernas förbund tillsatt expertkommitté, räknats de, som besökt vårt land för nöje och rekreation, i representativt uppdrag eller i affärssyfte. Det har nämligen visat sig praktiskt ogenomförbart att skilja affärsmän från turister. Däremot anses icke genomresande som turister och icke heller personer, som *hitkommit i och för bosättning eller för arbetsanställning*. För de nordiska länderna beräknades antalet turister till 129 982 personer år 1938 och 164 751 år 1939. De kvarstannade här båda åren i genomsnitt 13 dygn. Antalet turister från andra länder än de nordiska utgjorde år 1938 89 847 och år 1939 77 277. Den genomsnittliga vistelsetiden för dessa var år 1938 15 dygn och år 1939 21 dygn. Utöver de nämnda utlänningarna har *Sverige besökts av ett antal turister, vilka som passagerare medföljt turistfartyg* (s. k. flytande hotell). Sålunda besöktes Stockholm år 1938 av 32 fartyg med 11 589 passagerare och år 1939 av 15 fartyg med 6 798 passagerare.

Den ekonomiska bruttoinkomsten för landet genom resandetrafiken beräknas till omkring 60—70 milj. kr. per år. Upptages som motsvarande utgiftspost svenska turisters utgifter i utlandet, erhålles som nettoinkomst c:a 7—14 milj. kr. per år.

Av de inresta från de nordiska länderna erhöllo 3 812 personer år 1938 och 4 192 år 1939 tillstånd till arbetsanställning, främst inom byggnadsindustri, jordbruk och skogshushållning samt husligt arbete. Arbetsanställda från övriga länder utgjorde 3 620 år 1938 och 2 845 år 1939. Över en tredjedel av de meddelade tillstånden avsågo anställning som revy-, varieté- eller cirkusartister. Den genomsnittliga anställningstiden för samtliga utlänningar var under år 1938 81 dagar och under år 1939 93 dagar.

Ur turisttrafikens synpunkt kan 1938 för Sveriges del betecknas som ett gynnsamt år. Jämfört med år 1937 ökades nämligen totalantalet inresta från de nordiska länderna med omkring 18 % och motsvarande antal från övriga länder med c:a 8 %. År 1939 fick reselivet sin prägel av krigsutbrottet i början av september, och under årets fyra sista månader företedde resandetrafiken en i många avseenden förändrad bild. Året i dess helhet medförde en ytterligare stegring av antalet nordiska resande, nämligen med c:a 26 % i förhållande till år 1938, varemot frekvensen av resande från övriga länder minskades med c:a 10 %. Antalet nordiska turister ökades med c:a 27 %, medan antalet turister med annan nationalitet minskades med c:a 14 %.

Konferens för representanter för länens fattigvårds- och barnavårdsförbund i Stockholm oktober 1940. På grund av tidsläget har Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet icke ansett sig böra i samma omfattning som tidigare bedriva upplysningsverksamhet genom möten och konferenser anordnade i Stockholm. Då det emellertid under nu rådande kristid ansetts nödvändigt, att denna verksamhet icke avbrytes, har det varit ett önskemål, att de särskilda länsförbunden för fattigvård och barnavård i stället toge sig an uppgiften. För att dryfta de åtgärder, som länsförbunden därvid borde vidtaga, samt i övrigt bereda tillfälle till diskussion om några aktuella socialvårdsproblem, hade förbundet sammankallat en konferens i Stockholm till den 28—29 oktober, där så gott som samtliga länsförbund voro representerade.

Frågan om differentiering av ålderdomshemmens klientel stod främst på konferensens dagordning. *Överinspektören för sinnessjukvården, dr K. O. Brundin* lämnade en redogörelse för hur planerna om inrättande av vårdhem för lättskötta sinnessjuka fullföljdes, och konsulenten Filip Dahlström, Malmö, behandlade frågan, hur man i de båda skåne-

länen hade tänkt sig genom särskilt bildade kommunalförbund eller enskilda föreningar hyra svagt belagda ålderdomshem och använda dessa för vård särskilt av sinnessjuka, men också av andra sjuka och svårdisciplinerade. Ehuru inledarnas synpunkter möttes med förståelse, ifrågasattes dock möjligheten av att renodla ålderdomshemmens klientel, så att detta huvudsakligen komme att bestå av friska åldringar. Även om värdet av de tilltänkta åtgärderna i skåneländen voro meningarna delade. Enighet förelåg dock om att länsförbunden borde följa frågan med största uppmärksamhet. — Docenten Justus Ström, Stockholm, redogjorde för den förebyggande mödra- och barnavårdens organisation, varvid han särskilt uppehöll sig vid frågan, i vilken utsträckning mödra- och barnavårdsstationer samt -centraler hittills kommit till stånd i olika landsdelar. Diskussionen kom här huvudsakligen att röra sig om sambandet mellan hjälpformen mödrahjälp och de nämnda förebyggande åtgärderna. — Verkställande ledamoten i Statens informationsstyrelse, rektorn Yngve Hugo behandlade ett förslag om social beredskap, som av informationsstyrelsen sedermera överlämnats till Kungl. Maj:t. Enligt detta skulle alla socialvårdande organ och religiösa och ideella föreningar ute i kommunerna etablera ett intimt samarbete för lösande av bl. a. vissa frågor, som kunde uppkomma i samband med ett krigstillstånd.

Andra dagens förhandlingar inleddes av förbundets direktör, borgmästare Eric Wahlberg, som med fattigvårdsstyrelsernas och barnavårdsnämndernas ledamöter diskuterade den direkta upplysningsverksamhet, som nu i ökad omfattning borde bedrivas av länsförbunden. Bl. a. föreslogs anordnande av speciella mindre kurser för de kommunala förtroendemännen, där såväl äldre som nyare lagstiftning kunde behandlas i föredrag och diskussioner som lämplig form för denna verksamhet. — Länsnotarien S. Wetterlundh, Vänersborg, talade om taxeöverenskommelser kommunerna emellan, avseende att reglera ersättningsbeloppens storlek i fall av fattigvård till i kommunen ej hemortsberättigade personer. Länsförbunden hade i denna fråga redan tagit flera initiativ och erfarenheterna av taxeöverenskommelserna voro i allmänhet goda. Såväl i föredraget som i diskussionen framhölls, att de s. k. beloppstvisterna genom taxeöverenskommelser i icke ringa utsträckning kunde elimineras, till gagn såväl för de berörda parterna som för länsstyrelserna, vilka för närvarande voro överbelastade med andra arbetsuppgifter. — Sista förhandlingsämnet var frågan om finansiering av de upptagningshem för barn, som kommit till stånd med bidrag från Allmänna barnhuset. Ledamoten av barnhusets direktion, fru Elsa Malmroth redogjorde för de svårigheter, som under senare tid uppkommit, när det gällde att finansiera hemmen, och ifrågasatte, om icke avgifterna, som i flertalet fall betalades med medel från mödrahjälpen, något kunde höjas. Frågan, om icke statsmakterna genom anslag ur allmänna arvsfonden skulle kunna understödja upptagningshemmen, kom särskilt att tilldraga sig intresse under diskussionen, men man beslöt att icke göra något uttalande härom, då frågan genom barnhusets försorg ändå kommit under Kungl. Maj:ts prövning.

Obligatorisk arbetsförmedling i Norge. Hittills gällande regler om arbetsförmedling i Norge finnas i en lag av år 1906, enligt vilken offentliga arbetskontor inrättats i 49 kommuner, huvudsakligen större och medelstora städer. I administrativt hänseende ha dessa arbetskontor varit underställda kommunen, och deras verksamhet har omfattat kommunen och dess närmaste omgivningar.

För att möta de av ockupationen framkallade extraordinära förhållandena på arbetsmarknaden utfärdades den 8 oktober 1940 en förordning om tillägg till gällande bestämmelser om arbetsförmedling, vilken trädde i kraft den 14 oktober. Enligt förordningen skall i varje kommun, som icke har arbetskontor, tillsättas en ombudsman för arbetsförmedlingen. I regel skall härtill utses sjukkassans föreståndare, vilken torde vara särskilt lämplig, emedan han redan känner arbetslivet i kommunen. Vidare upprättas, såsom nytt led i administrationsapparaten, distriktskontor för arbetsförmedlingen, vilka skola tillse, att de lokala arbetsförmedlingsorganen i distriktet i samverkan med varandra arbeta snabbt och effektivt. Den centrala ledningen handhaves i fortsättningen liksom tidi-

gare av direktoratet för arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshetsrådet blir rådgivande organ för direktoratet. Arbetslöshetsnämnderna skola på samma sätt vara rådgivande organ för den lokala förmedlingen. Vid varje distriktskontor inrättas likaledes en rådgivande nämnd.

Enligt de nya bestämmelserna åläggas alla arbetslösa att anmäla sig till bostadskommunens arbetsförmedlingsorgan. Den 15 och sista i varje månad skall till landshövdingen (fylkesmannen) anmälas antalet arbetslösa i olika yrken. Landshövdingen har att ombesörja sammandrag av dessa uppgifter jämte de uppgifter, som insändas den sista i varje månad från sjukkassorna, om antalet arbetstagare sysselsatta vid företag med minst 20 arbetare inom industri, handel, hantverk och sjöfart i resp. kommuner. Sammandraget och arbetslöshetsanmälningarna sändas till direktoratet.

För varje anställning av arbetare fordras hänvisning eller samtycke från arbetsförmedlingen. Undantag härifrån gäller för anställning i jord- och skogsbruk, fiske, skeppsfart, lastning och lossning, husligt arbete i enskilda hem samt arbete, som varar högst 5 dagar, eller för arbetstagare, som fyllt 70 år. I första hand skola de arbetslösa, som bo i kommunen, ha företräde till platserna, därnäst arbetslösa å andra orter. Denna regel begränsas emellertid av att varje arbetslös icke passar till vad arbete som helst. Förmedlingstjänstemännen få efter bästa förmåga bedöma den arbetslöses kvalifikationer i förhållande till anställningsfordringarna. Hänvisning av folk, som icke ha möjlighet att sköta anställningen, kommer ju endast att onödigtvis försena förmedlingen. Vidare gäller, att en arbetssökande, som ej är arbetslös, icke får hänvisas till arbete i annat än hans vanliga yrke, såvida brist råder på arbetskraft i detta yrke.

Finska propositioner i bostadsfrågan. Finska regeringen tillsatte sommaren 1940 en kommitté med uppgift att föreslå åtgärder för främjande av ökad bostadsproduktion. I propositioner, som den 24 oktober 1940 framlagts på grundval av detta betänkande, föreslås statliga åtgärder efter tre olika linjer, nämligen dels uppförande av egnahemshus, dels anskaffande av hyresbostäder för barnrika familjer och dels finansiering av bostadsaktiebolag. Särskild uppmärksamhet har ägnats åt anskaffandet av bostäder för den förflyttade befolkningen.

Egnahemsbyggnadsverksamheten. Vissa ändringar föreslås i gällande bestämmelser angående statens egnahemsfond, varigenom lån ur denna skall kunna beviljas icke endast såsom hittills i form av bostadslån direkt till egnahemsbyggen utan även till allmännyttiga sammanslutningar eller kommuner för uppförande av egnahemshus. Vidare har lånegränsen föreslagits höjd från 75 till 90 % av de godkända byggnadskostnaderna.

Bostäder för barnrika familjer. För att lindra bostadsbristen för mindre bemedlade familjer med många barn föreslås att en särskild familjebostadsfond inrättas, ur vilken sekundärlån till högst 40 % av byggnadskostnaderna skulle beviljas åt kommuner och genom dessas förmedling åt allmännyttiga sammanslutningar för uppförande av bostadshus för dylika familjer. Lånegränsen kunde höjas till 95 % av byggnadskostnaderna. Vidare skulle statsgaranti kunna lämnas för kostnader, som för ifrågavarande ändamål beviljas av privata kreditanstalter under offentlig kontroll. Villkor härför vore, att kommunen gratis upplåter tomt eller på annat sätt sörjer för den del av kapitalbehovet, som tomtens värde utgör.

Minst $^2/_3$ av lägenheterna borde överlåtas åt familjer med många barn. Hyresavgifterna skulle underlättas för dessa genom årliga bidrag, för vilka föreslås benämningen familjebostadsbidrag. Mindre bemedlade familjer skulle få den fastställda grundhyran sänkt med 30 % för 3 barn, 40 % för 4 barn, 50 % för 5 barn, 60 % för 6 och 7 barn samt 70 % för 8 eller flera barn. Åt familjer inom den förflyttade befolkningen skulle under 5 års tid ges bidrag redan på grund av 2 barn. Denna hyresnedsättning skulle direkt ersättas av statsmedel.

Finansiering av bostadsaktiebolag. För att stödja sådan byggnadsverksamhet, som avser att med användande av aktiebolagsformen åstadkomma billiga och ändamålsenliga bostä-

der i bosättningscentra, föreslås att en särskild fond inrättas. Ur fonden skulle utgivas sekundärlån åt allmännyttiga bostadsaktiebolag till högst 30 % av de av socialministeriet godkända byggnadskostnaderna. I detta fall skulle bolaget ha ett aktiekapital på minst 15 % av samma kostnadssumma. För dessa bostadsaktiebolag vore utmärkande bl. a. att en enskild person endast skulle kunna i bolaget äga aktier berättigande till den lägenhet han själv bebor. Av bostäderna borde minst $^4/_5$ vara i aktieägarnas besittning. Alternativt kunde även åt dessa bolag beviljas statsgaranti sålunda, att då lånet överstiger en lånegräns om 75 %, garantin skulle givas av staten och vederbörande kommun gemensamt, men i händelse lånet uppgår endast till 75 %, skulle enbart statens garanti förslå. Ansökan om statslån eller lånegaranti skulle göras genom kommunen. Denna låne- och garantiverksamhet skulle avse endast småbostäder med en lägenhetsareal av högst 75 m².

Finska landsorganisationens kongress. Finlands fackföreningars centralförbund höll sin tredje ordinarie kongress den 26—30 oktober 1940 i Helsingfors. I kongressen deltogo ett hundratal ombud, varjämte bl. a. representanter för socialministeriet, internationella arbetsbyrån, De Samvirkende Fagforbund i Danmark och landsorganisationen i Sverige voro närvarande såsom gäster. Kongressen godkände berättelserna för de tre närmast föregående verksamhetsåren. Meningsbrytningar gjorde sig gällande i fråga om den stora metallarbetarstrejken i Åbo föregående år, om vars avslutande centralförbundets ledning och metallarbetarna hade olika uppfattningar. Kongressen gav å ena sidan sitt erkännande åt metallarbetarnas strid men fann å andra sidan, att den centrala ledningen, som tagit hela landets fackföreningsrörelses fördel i betraktande, haft grundade skäl för sitt ställningstagande. Frågan föranledde ett särskilt uttalande av kongressen, att man måste sträva att bibehålla den fackliga fronten obruten och var på sitt håll undvika åtgärder, som kunna föranleda för verksamhetens enhet skadliga konflikter.

Gentemot inom fackföreningsrörelsen framträdande strävanden av politisk natur från vissa gruppers sida antogs även ett uttalande, vari fackföreningsfolket uppmanades att oavsett politiska meningsskiljaktigheter koncentrera sitt intresse på rörelsens fackliga uppgifter. Vidare godkändes ett uttalande, enligt vilket det nyvalda arbetsutskottet förpliktades »att energiskt arbeta för upphävande av de undantagslagar, som hindra fackföreningsrörelsens verksamhet och försvåra arbetarnas läge på arbetsplatserna».

Kristidshänsyn vid beräkning av levnadskostnadsindex i Danmark. Från och med juli 1933 beräknar Det statistiske Departement i Danmark prisförändringarnas inflytande på utgifterna i en hushållsbudget, konstruerad på grundval av uppgifter, som inhämtats vid en konsumtionsundersökning år 1931. Sedan januari 1938 uträknas denna levnadskostnadsindex med år 1935 som basår, men jämsides därmed bibehållas de tidigare beräkningarna med år 1931 och juli 1914 som bas.

Levnadskostnadsindex för oktober 1940 med juli 1914 som bas var 248, vilket motsvarar en totalbudget på 4 964 kr. En del av detta belopp, nämligen 120 kr., utgöres emellertid av kristidsökningar härrörande från vissa skatter och konsumtionsavgifter, som införts genom Lov om midlertidige Forbrugsafgifter m. m. av den 27 mars 1940.[1] När indextalet för oktober nedsättes med det antal poäng, som motsvarar ovannämnda ökningsbelopp, framkommer indextalet 242. Om nämnda tal ytterligare nedsättes med det antal poäng, som motsvarar det i Lov om midlertidig Fordeling og Regulering af Arbejde av den 30 maj 1940,[2] fastställda bidraget från löntagare till arbetslöshetsfonden, vilket för oktober 1940 uppgår till 120 kr., framkommer talet 236.

Vid sidan av de här behandlade beräkningarna, som gjorts på grundval av den ursprungliga budgeten, har man i oktober företagit en uppskattning av den förskjutning,

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1940, sid. 621.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1940, sid. 378.

som framkommer i konsumtionens totalbelopp, när hänsyn tages till de gällande ransoneringarna av bröd, socker, kaffe, te och margarin (i förbindelse med ökning i smörkonsumtionen). Det samlade resultatet av beräkningen visar en nedgång i totalutgifterna på c:a 45 kr., vilket motsvarar 2 poäng i oktoberindextalet. I denna beräkning har icke hänsyn tagits till bränsleransoneringen, i det man ansett, att de hittills tilldelade ransonerna av utländskt bränsle för de befolkningskretsar, som indexbudgeten representerar, mycket nära motsvara de mängder, som budgeten räknar med.

Ur Statistiske Efterretninger nr 44, november 1940.

Tvångsförflyttning av arbetstagare i Sovjetunionen. Genom ett dekret den 26 juni 1940 angående arbetstidens längd, vilket tidigare refererats i denna tidskrift[1] infördes jämväl bestämmelser, vilka förbjuda arbetare och tjänstemän vid statliga, kooperativa och allmänna företag inom Sovjetunionen att egenmäktigt, d. v. s. utan företagsledarens medgivande, lämna sin arbetsanställning. Bestämmelserna i fråga ha kompletterats genom ett den 19 oktober 1940 utfärdat dekret, innehållande rigorösa föreskrifter om skyldighet för tekniskt utbildad personal att underkasta sig tvångsförflyttning från ett företag till ett annat.

I dekretet framhålles, att säkerställandet av kvalificerade arbetskadrer vid nya fabriker, verkstäder, gruvor, byggnadsindustrier, transportväsendet liksom företag, som övergå till nya produktionsgrenar, kräver en ändamålsenlig fördelning av ingenjörer, tekniker, förmän, anställda och kvalificerade arbetare mellan de olika företagen. Vidare måste förflyttning kunna äga rum av arbetare från företag, vilka förfoga över kvalificerade arbetskadrer, till företag, där brist på sådana råder. Hittills ha folkkommissariaten icke haft befogenhet att tvångsvis förflytta personal — ett förhållande, som lagt hinder i vägen för folkhushållningens utveckling.

De nya bestämmelserna innebära, att folkkommissariaten i Sovjetunionen numera erhållit rätt att tvångsvis förflytta ingenjörer, konstruktörer, tekniker, förmän, ritare, bokhållare, ekonomer, finans- och plankalkylatorer och kvalificerade arbetare, tillhörande 6:e eller högre grad. Tvångsförflyttning kan äga rum helt oberoende av företagens eller organisationernas belägenhet inom Sovjetunionen; en arbetare kan således mot sin vilja förflyttas från exempelvis Leningrad till Vladivostok, eller omvänt.

Dekretet upptager i övrigt bestämmelser angående tillgodoräknande av tjänstetid, ersättning för resor och bosättning på den nya arbetsplatsen — tvångsvis skedd förflyttning bör enligt dekretet icke medföra några ekonomiska förluster för den förflyttade — samt slutligen straffbestämmelser i händelse av vägran att åtlyda meddelad befallning om obligatorisk förflyttning (2—4 månaders fängelse).

Meddelande från svenska beskickningen i Moskva.

[1] Soc. Medd. årg. 1940, sid. 473.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Byggnadsverksamheten i vissa större städer under tredje kvartalet 1940.

Materialets omfattning. Fr. o. m. år 1934 har socialstyrelsen kvartalsvis inhämtat uppgifter om antalet fullbordade och beviljade samt vid kvartalsskiftena under byggnad varande bostadslägenheter och rum (»eldstäder», d. v. s. boningsrum eller kök) i 12 städer med över 30 000 invånare. Sedan år 1937 har kvartalsstatistiken utvidgats till att omfatta även vissa andra städer med över 10 000 invånare. Numera erhållas även motsvarande uppgifter beträffande Eskilstuna, den enda stad med över 30 000 invånare, som ej tidigare redovisats till kvartalsstatistiken. För tredje kvartalet 1940 ha uppgifter inkommit från tillhopa 34 städer.

I det följande återges de uppgifter angående bostadsproduktionen, som inkommit för tredje kvartalet 1940, varjämte uppgifter för 1939 och första halvåret 1940 anföras för möjliggörande av jämförelser. Dessa uppgifter avse nybyggnadsarbeten och sådana ändringsarbeten, som givit (eller äro avsedda att ge) upphov till nya bostadsutrymmen, men ej smärre ändrings-, reparations- eller moderniseringsarbeten. Beträffande sex av de största städerna meddelas även en sammanfattning av inkomna kvartalsuppgifter om fullbordade och beviljade lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. dyl. ändamål.

Städer med över 30 000 invånare. I tab. A återges antalet lägenheter och rum i under år 1939 och de tre första kvartalen 1940 fullbordade och beviljade byggnadsföretag. Denna sammanställning ger vid handen, att antalet lägenheter och rum i under redogörelseperioden fullbordade — d. v. s. i regel slutavsynade[1] — byggnadsföretag i förhållande till tredje kvartalet 1939 företedde en minskning med 66·4, resp. 64·2 %. Nedgången berör samtliga redovisade städer utom Gävle; ökningen i denna stad förklaras av att ett flertal byggnader, som i verkligheten färdigställts under tidigare kvartal, redovisats som fullbordade först tredje kvartalet 1940. I jämförelse med andra kvartalet 1940 framträder en ökning av antalet fullbordade lägenheter och rum i samtliga redovisade städer utom Jönköping. — Vid varje jämförelse mellan olika kvartal bör det beaktas, att de tidsperioder, som förflyta innan ett färdigställt byggnadsföretag i statistiken redovisas såsom fullbordat, kunna växla från år till år och från ort till ort. De växlingar i antalet fullbordade lägenheter och rum, som framträda i statistiken, ge följaktligen ej något klart uttryck för byggnadsverksamhetens säsongvariationer.

Antalet beviljade lägenheter och rum minskades under tredje kvartalet 1940 med 90·4, resp. 89·4 % i förhållande till motsvarande antal tredje kvartalet 1939.

[1] Uppgifterna för Stockholm och Hälsingborg avse till slutavsyning anmälda byggnadsföretag.

Tab. A. Antal bostadslägenheter och rum (eldstäder) i under år 1939 och de tre första kvartalen 1940 fullbordade och beviljade byggnadsföretag i städer med över 30 000 invånare.

Fullbordade byggnadsföretag.	Antal bostadslägenheter							Antal rum (eldstäder)						
	1939				1940			1939				1940		
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Stockholm	2 463	1 852	1 922	5 210	2 396	1 096	1 635	6 529	5 611	5 354	13 875	6 117	3 021	4 764
Göteborg .	812	88	2 720	1 145	961	222	584	2 379	275	8 099	3 510	2 647	591	1 800
Malmö . .	1 046	33	1 437	347	391	15	123	2 855	144	3 690	1 046	1 114	67	319
Norrköping	190	21	572	162	172	—	58	447	62	1 397	420	420	—	155
Hälsingborg	101	87	358	361	92	2	33	279	232	1 016	1 016	215	10	91
Örebro . .	101	10	952	38	17	17	201	217	32	2 217	157	43	51	442
Borås . .	164	269	277	140	87	49	128	465	579	758	378	242	149	334
Eskilstuna	45	—	106	129	76	34	63	132	—	313	320	203	42	170
Gävle . .	*31*	*25*	*161*	*124*	*3*	*14*	*301*	*105*	*70*	*491*	*410*	*16*	*41*	*959*
Västerås .	5	20	191	604	102	18	40	16	69	430	1 457	296	48	118
Uppsala .	83	3	645	25	—	—	141	206	8	1 695	91	—	—	428
Linköping	40	106	274	272	24	17	51	99	241	756	693	66	41	129
Jönköping	144	—	517	62	74	74	44	382	—	1 301	181	199	225	137
Tillhopa	**5 225**	**2 514**	**10 132**	**8 619**	**4 395**	**1 558**	**3 402**	**14 111**	**7 323**	**27 517**	**23 554**	**11 578**	**4 286**	**9 846**
Beviljade byggnadsföretag.														
Stockholm	5 145	2 197	2 784	2 340	573	333	234	12 976	6 341	7 742	6 121	1 740	1 099	631
Göteborg .	2 168	1 222	665	493	135	112	132	6 174	3 932	1 663	1 539	456	349	464
Malmö . .	643	393	522	14	221	15	6	1 612	1 188	1 356	71	584	50	28
Norrköping	237	257	309	37	21	3	14	560	647	841	108	51	9	37
Hälsingborg	443	124	174	54	12	—	2	1 188	387	480	195	57	2	12
Örebro . .	117	280	262	129	47	18	8	359	826	617	294	87	32	33
Borås . .	*259*	*310*	*110*	*81*	*6*	*20*	*3*	*771*	*856*	*333*	*165*	*20*	*31*	*7*
Eskilstuna	176	145	61	140	2	25	60	446	408	156	274	5	53	151
Gävle . .	178	67	48	17	6	2	8	592	272	154	52	16	4	31
Västerås .	267	260	79	25	35	3	3	615	675	240	81	44	7	11
Uppsala .	240	165	42	107	15	46	7	632	472	119	331	73	146	38
Linköping	255	177	126	106	8	4	33	641	506	300	289	28	12	85
Jönköping	258	165	142	78	8	5	2	606	494	447	233	22	25	5
Tillhopa	**10 386**	**5 762**	**5 324**	**3 621**	**1 089**	**586**	**512**	**27 172**	**17 004**	**14 448**	**9 753**	**3 183**	**1 819**	**1 533**

Nedgångstendensen är genomgående för samtliga städer. I jämförelse med andra kvartalet 1940 framträder en minskning av antalet beviljade lägenheter och rum i Stockholm, Malmö, Borås, Uppsala och Jönköping, men en ökning i Göteborg, Norrköping, Hälsingborg, Eskilstuna, Gävle och Linköping; för Örebro redovisas minskning av antalet beviljade lägenheter men ökning av antalet rum, för Västerås samma antal lägenheter som föregående kvartal, men ett ökat antal rum.

I nedanstående tablå återges huvudsiffrorna för de första nio månaderna år 1940 i jämförelse med motsvarande siffror för samma period 1939.

	Lägenheter		Rum (eldstäder)	
	fullbordade	*beviljade*	*fullbordade*	*beviljade*
Januari—september 1939	17 871	21 472	48 951	58 624
Januari—september 1940	9 355	2 187	25 710	6 535

Tab. B. Antal vid kvartalsskiftena 1 juli 1939—1 okt. 1940 under byggnad varande bostadslägenheter och rum (eldstäder) i städer med över 30 000 invånare.

Orter	Antal bostadslägenheter						Antal rum (eldstäder)					
	1/7 1939	1/10 1939	1/1 1940	1/4 1940	1/7 1940	1/10 1940	1/7 1939	1/10 1939	1/1 1940	1/4 1940	1/7 1940	1/10 1940
Stockholm	8 938	4 211	4 394	2 842	2 670	168	23 766	11 805	11 839	7 572	7 043	633
Göteborg	4 772	2 634	2 225	629	328	260	13 746	6 494	6 109	1 950	1 084	812
Malmö	1 948	726	728	435	470	116	5 138	2 113	2 076	1 250	1 297	350
Norrköping	728	506	254	79	47	8	1 619	868	603	212	128	17
Hälsingborg	846	567	204	134	48	30	2 351	1 593	619	422	189	116
Örebro	1 230	428	413	425	425	236	2 980	1 131	1 029	1 034	1 014	596
Borås	553	438	396	222	152	51	1 640	1 294	1 197	781	461	166
Eskilstuna[1]	.	.	.	.	108	110	.	.	.	.	183	190
Gävle	645	503	395	395	383	51	1 985	1 648	1 278	1 271	1 234	181
Västerås	1 058	945	375	309	294	257	2 549	2 426	988	758	717	543
Uppsala	707	91	191	169	105	3	1 829	181	491	434	348	16
Linköping	561	296	151	148	67	34	1 477	771	409	365	188	86
Jönköping	172	246	112	46	31	28	663	800	262	173	150	77
Tillhopa (exkl. Eskilstuna)	22 158	11 591	9 838	5 833	5 020	1 242	59 743	31 124	26 900	16 222	13 853	3 593

Siffrorna ge klart uttryck åt den starka tendens till minskad bostadsproduktion, som gjort sig gällande sedan krigsutbrottet i september 1939; i statistiken över fullbordade byggnadsföretag kommer denna tendens till uttryck med en viss försening.

Belysande för bostadsproduktionens omfattning äro även de uppgifter rörande antalet vid kvartalsskiftena fr. o. m. 1 juli 1939 t. o. m. 1 oktober 1940 under byggnad varande lägenheter och rum, som lämnas i tab. B. Av tabellen framgår, att antalet under byggnad varande lägenheter och rum företer en kraftig minskning gentemot föregående kvartalsskifte, vilken åtminstone delvis är att betrakta som säsongbetingad. I förhållande till den 1 oktober 1939 har antalet under byggnad varande lägenheter och rum i samtliga städer (exkl. Eskilstuna) minskats med 89·3, resp. 88·5 %. Nedgången berör samtliga redovisade städer. Följande sammanfattningstal för 12 städer (oberäknat Eskilstuna) återge utvecklingen sedan början av år 1937:

År	Antal vid nedanstående kvartalsskiften under byggnad varande							
	bostadslägenheter				rum (eldstäder)			
	1/1	1/4	1/7	1/10	1/1	1/4	1/7	1/10
1937	11 209	12 581	14 537	7 131	29 850	34 729	40 992	20 580
1938	11 266	15 061	18 400	10 178	30 099	39 440	49 977	27 077
1939	14 741	18 308	22 158	11 591	39 316	47 902	59 743	31 124
1940	9 838	5 833	5 020	1 242	26 900	16 222	13 853	3 593

På grundval av byggnadsnämndernas uppgifter om produktionen av lokaler för kommersiella, industriella, administrativa o. dyl. ändamål har för Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Borås en beräkning företagits av arealen i sådana lokaler, vilka redovisats såsom fullborda-

[1] Uppgifter saknas för tiden före den 1 juli 1940.

Tab. C. Beräknad nettogolvyta (i kvm) i för kommersiella, industriella, administrativa o. dyl. ändamål avsedda byggnadsföretag, fullbordade resp. beviljade under år 1939 och de tre första kvartalen 1940.

	1939				1940		
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Fullbordade byggnadsföretag.							
Stockholm	44 455	17 723	15 897	200 328	55 518	8 014	47 374
Göteborg	34 195	4 610	47 844	23 670	46 710	35 372	56 880
Malmö	19 555	5 694	11 167	51 241	9 710	2 570	4 488
Norrköping	1 010	23 120	6 100	45 925	5 415	160	1 055
Hälsingborg	9 776	6 778	3 006	36 354	3 367	165	11 776
Borås	6 253	3 276	2 798	2 650	8 062	683	4 882
Samtliga 6 städer	**115 244**	**61 201**	**86 812**	**360 168**	**128 782**	**46 964**	**126 455**
därav:							
kontors- och butikslokaler	48 803	22 918	35 700	111 759	51 118	28 362	49 825
fabriks- och verkstadslokaler	34 507	25 650	26 404	138 670	37 597	11 337	49 741
övriga lokaler	31 934	12 633	24 708	109 739	40 067	7 265	26 889
Beviljade byggnadsföretag.	**146 401**	**324 367**	**188 557**	**140 025**	**83 203**	**36 416**	**59 905**
därav:							
kontors- och butikslokaler	69 796	67 163	71 559	64 214	38 661	22 544	29 119
fabriks- och verkstadslokaler	56 796	151 906	50 906	28 870	21 518	7 560	18 204
övriga lokaler	19 809	105 298	66 092	46 941	23 024	6 312	12 582

de, resp. beviljade under år 1939 och de tre första kvartalen 1940. Resultaten av denna beräkning meddelas i tab. C. Då exakta arealuppgifter i vissa fall ej kunnat erhållas, ha beräkningarna delvis måst baseras på uppskattningar. De anförda talen torde dock ge en tillfredsställande bild av storleksordningen av här ifrågavarande byggnadsverksamhet, låt vara att de inkomna uppgifterna med hänsyn till de skiftande redovisningsmetoderna i olika städer ej kunna ge någon fullt klar bild av byggnadsverksamhetens fördelning på olika kvartal.

Städer med 10 000—30 000 invånare. I tab. D meddelas för 21 städer med 10 000—30 000 invånare antalet under år 1939 och de tre första kvartalen 1940 fullbordade, resp. beviljade lägenheter och rum. Antalet fullbordade lägenheter företer gentemot tredje kvartalet 1939 en minskning med 82·1 % och antalet fullbordade rum en minskning med 80·8 %. I fråga om beviljade byggnadsföretag framträder en minskning av antalet lägenheter med 80·9 % och en minskning av antalet rum med 80·0 %. Antalet omkring den 1 oktober 1940 under byggnad varande lägenheter och rum i 11 av de redovisade städerna framgår av nedanstående tablå:

	Lägenheter	Rum		Lägenheter	Rum
Karlskrona	19	48	Kristianstad	21	86
Kalmar	38	117	Trelleborg	18	55
Landskrona	—	—	Kristinehamn	5	22
Sundsvall	41	148	Västervik	3	11
Trollhättan	8	23	Ystad	5	14
Mölndal	16	48	Tillhopa	**174**	**572**

Tab. D. Antal bostadslägenheter och rum (eldstäder) i under år 1939 och de tre första kvartalen 1940 fullbordade resp. beviljade byggnadsföretag i vissa städer med 10 000—30 000 invånare.

	Antal bostadslägenheter							Antal rum (eldstäder)						
	1939				1940			1939				1940		
Fullbordade byggnadsföretag.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Karlstad . .	77	18	423	10	32	14	34	216	46	1 314	34	104	41	82
Karlskrona .	71	18	21	205	33	63	18	193	51	99	601	84	165	49
Halmstad .	9	72	8	257	45	33	16	39	244	38	933	137	109	49
Lund . . .	9	7	530	2	2	40	90	33	15	1 485	6	7	145	275
Kalmar . .	—	34	127	22	—	53	4	—	99	441	70	—	148	13
Landskrona	88	—	392	1	80	—	14	231	—	1 007	3	235	—	44
Sundsvall .	9	2	79	97	6	4	9	29	5	263	222	22	13	33
Trollhättan .	50	35	212	21	23	13	11	163	90	667	114	76	48	32
Mölndal . .	27	28	82	44	—	55	16	80	94	223	134	—	138	54
Östersund .	—	7	189	66	—	6	70	—	25	656	221	—	24	262
Kristianstad	4	6	48	253	62	98	56	18	27	134	685	161	262	165
Södertälje .	8	2	42	12	1	32	3	28	3	122	59	3	65	16
Trelleborg .	40	—	116	29	35	10	27	142	—	366	79	100	30	91
Umeå . .	—	40	130	30	12	9	30	—	123	432	107	48	31	99
Kristinehamn	8	31	32	16	20	18	18	26	107	111	69	58	48	59
Nyköping .	—	86	21	19	104	7	—	—	238	61	58	319	17	—
Västervik .	15	54	53	51	1	32	11	53	105	187	145	5	100	47
Visby . . .	13	—	32	27	4	7	—	54	—	126	94	12	22	—
Lidköping .	20	22	39	67	26	4	21	71	70	125	224	57	21	75
Ystad . . .	18	1	21	8	21	—	18	47	4	74	33	60	—	82
Karlshamn .	—	—	5	109	—	—	—	—	—	14	348	—	—	—
Tillhopa	**466**	**463**	**2 602**	**1 356**	**507**	**498**	**466**	**1 423**	**1 346**	**7 945**	**4 239**	**1 488**	**1 427**	**1 527**
Beviljade byggnadsföretag.														
Karlstad . .	122	104	75	62	75	3	—	364	320	202	204	135	9	—
Karlskrona .	129	120	71	19	23	9	23	372	322	201	66	52	20	77
Halmstad .	160	127	82	21	10	6	2	555	490	271	67	44	28	11
Lund . . .	85	221	74	51	2	10	5	249	723	214	180	8	31	18
Kalmar . .	45	62	39	17	—	1	7	147	238	115	54	1	4	28
Landskrona	148	67	60	2	5	—	—	420	193	166	6	7	—	—
Sundsvall .	115	58	88	43	5	—	—	271	203	308	113	22	—	—
Trollhättan .	120	153	26	58	4	9	6	350	458	88	179	18	31	21
Mölndal . .	68	54	45	44	2	—	—	176	170	132	112	11	—	—
Östersund .	58	101	81	4	4	2	23	210	332	314	11	15	11	59
Kristianstad	222	4	47	47	25	—	7	589	13	143	163	99	—	38
Södertälje .	96	95	74	14	1	5	30	232	291	187	62	3	17	73
Trelleborg .	40	74	43	69	6	17	23	120	249	133	188	20	44	63
Umeå . . .	56	60	35	12	9	7	20	175	200	132	37	30	21	65
Kristinehamn	26	57	21	10	—	1	17	95	165	67	37	1	6	71
Nyköping .	21	83	7	2	—	4	3	66	268	21	7	—	14	11
Västervik .	55	41	84	22	6	6	11	189	160	278	59	24	33	40
Visby . . .	35	36	15	6	2	—	2	123	136	49	11	6	—	2
Lidköping .	62	32	15	11	1	5	—	207	90	55	47	1	25	3
Ystad . . .	38	20	8	17	2	15	10	171	73	37	51	7	53	43
Karlshamn .	—	7	7	4	2	—	1	—	23	24	13	7	—	3
Tillhopa	**1 701**	**1 576**	**997**	**535**	**184**	**100**	**190**	**5 081**	**5 117**	**3 137**	**1 667**	**511**	**347**	**626**

Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1940.

Sedan 1922 har socialstyrelsen årligen på grundval av uppgifter, lämnade av vederbörande kommunala myndigheter — sedan föregående år byggnadsnämnderna — verkställt undersökningar rörande bostadsmarknadens allmänna utveckling i rikets städer, sådan denna framträtt vid oktoberflyttningarna.[1] Så har skett även under innevarande år. Uppgifter ha inkommit från samtliga 117 städer.[2]

Bostadstillgången. Här nedan lämnas en sammanfattning av de inkomna uppgifterna angående *bostadstillgången*. Vid bearbetningen har liksom vid föregående tillfällen en uppdelning skett av materialet på större och mindre städer. Såsom större städer ha räknats sådana, där invånarantalet den 31 december 1939 översteg 10 000, inalles 48 städer, medan de övriga 69 utgöra gruppen mindre städer.

	I nedanstående antal städer har tillgången på lägenheter uppgivits vara:											
	för smålägenheter (t. o. m. 2 rum o. kök)				för medelstora lägenheter (3—5 rum o. kök)				för större lägenheter (6 o. fl. rum o. kök)			
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
Större städer.												
Omoderna läg.	5	8	17	18	16	22	5	4	14	24	7	—
Moderna »	4	9	22	13	13	22	8	5	9	30	6	1
Mindre städer.												
Omoderna läg.	7	11	24	25	10	39	15	3	13	48	2	1
Moderna »	2	11	25	29	5	34	24	6	11	47	5	1
Samtliga städer.												
Omoderna läg.	12	19	41	43	26	61	20	7	27	72	9	1
Moderna »	6	20	47	42	18	56	32	11	20	77	11	2

Tillgången på större lägenheter anses nästan överallt motsvara eller överstiga behovet. Så är fallet även beträffande medelstora lägenheter i de större städerna. I åtskilliga mindre städer är däremot tillgången på omoderna och framför allt moderna medelstora lägenheter knapp eller otillräcklig (i 18 resp. 30 av inalles 69 mindre städer). Beträffande den socialt viktigaste kategorin, smålägenheterna (upp t. o. m. 2 rum och kök), uppges i flertalet fall tillgången vara knapp eller otillräcklig. I 18 av de större städerna uppgives brist på omoderna smålägenheter vara rådande, och i 10 av dessa (Linköping,

[1] Redogörelser härför ha regelbundet publicerats i denna tidskrift, senast i årgång 1939, sid. 835.
[2] I svaren från några städer ha uppgifter ej lämnats för vissa grupper av lägenheter, i regel på grund av att dessa grupper praktiskt taget icke äro representerade i ortens bostadsbestånd. I flertalet tabläer understiger därför summan av uppgifterna i en del fall hela antalet städer.

Kalmar, Västervik, Visby, Karlskrona, Trelleborg, Uddevalla, Trollhättan, Karlskoga och Sundsvall) uppgives även tillgången på moderna smålägenheter vara otillräcklig. Brist på moderna smålägenheter säges föreligga i ytterligare 3 eller inalles 13 större städer. Av de mindre städerna uppge relativt ännu flera brist på smålägenheter. I 17 större och 24 mindre städer betecknas tillgången på omoderna smålägenheter såsom knapp, medan i 22 större och 25 mindre städer knapp tillgång på moderna smålägenheter anses vara rådande. Det bör vidare anmärkas, att i vissa städer enligt ortsmyndigheternas uppgifter god eller tillräcklig tillgång förefinnes på lägenheter om 2 rum och kök, medan tillgången på enrumslägenheter samt enkelrum uppgives vara knapp eller otillräcklig.

Bostadstillgångens utveckling fr. o. m. oktober 1930 belyses i efterföljande tablå, vari uppgifterna för vid samtliga undersökningar representerade städer (36 större och 69 mindre städer[1]) sammanfattats till »konjunktursiffror» på så sätt, att omdömena otillräcklig, knapp, tillräcklig och god uttryckts medelst siffrorna 1, 2, 3 och 4. Konjunkturtalen för samtliga lägenheter ävensom för omoderna och moderna lägenheter ha erhållits genom »sammanvägning» av siffrorna för de olika storlekstyperna efter dessas ungefärliga numeriska betydelse. Jämförelsetalen för de olika storleksgrupperna ha erhållits på sådant sätt, att man inom dessa sammanräknat omdömena för omoderna och moderna lägenheter i proportion till deras andel av bostadsbeståndet.

Konjunktursiffror för tillgången på bostäder vid oktoberflyttningen.

	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Större städer.											
Smålägenheter . .	2·31	2·35	2·58	2·65	2·69	2·60	2·57	2·60	2·46	2·42	2·06
Medelstora läg. .	3·36	3·52	3·58	3·60	3·52	3·67	3·57	3·58	3·45	3·34	3·09
Större » .	3·39	3·52	3·60	3·72	3·57	3·71	3·57	3·49	3·32	3·31	3·18
Samtliga läg.	2·51	2·58	2·78	2·84	2·85	2·81	2·77	2·79	2·65	2·60	2·26
Omoderna läg. . .	2·47	2·56	2·75	2·79	2·83	2·75	2·74	2·84	2·66	2·61	2·27
Moderna » . .	2·64	2·65	2·87	2·96	2·93	2·98	2·84	2·64	2·61	2·56	2·25
Mindre städer.											
Smålägenheter . .	2·61	2·82	2·91	3·06	2·83	2·84	2·61	2·51	2·41	2·18	1·91
Medelstora läg. .	3·06	3·17	3·25	3·38	3·35	3·24	3·11	3·01	3·01	2·85	2·74
Större » .	3·16	3·26	3·32	3·40	3·26	3·31	3·01	3·03	2·97	2·98	3·09
Samtliga läg.	2·75	2·89	2·98	3·12	2·93	2·92	2·71	2·61	2·53	2·31	2·08
Omoderna läg. . .	2·78	2·94	3·04	3·16	3·01	2·99	2·78	2·69	2·62	2·36	2·12
Moderna » . .	2·67	2·72	2·78	3·02	2·70	2·71	2·46	2·36	2·25	2·18	2·00

Av dessa siffror synes framgå, att tillgången på lägenheter förbättrats successivt under åren fram till 1934 men fr. o. m. 1935 i stort sett företett en icke obetydlig försämring. I år framträder en ytterligare betydande nedgång från fjolåret i konjunktursiffrorna för såväl större som mindre orter, särskilt

[1] Städernas fördelning på större och mindre (med över resp. under 10 000 inv.) har bibehållits oförändrad från år till år.

beträffande smålägenheter. Konjunktursiffrorna för smålägenheter äro avsevärt lägre än siffrorna för medelstora och större lägenheter. De ha nu nått ned till — beträffande mindre städer t. o. m. understigit — det tal (2), som motsvarar omdömet knapp tillgång. Det bör dock betonas, att de förskjutningar i konjunktursiffrorna som här framträda endast med försiktighet kunna läggas till grund för ett mera bestämt omdöme angående bostadsmarknadens utveckling, helst som de anförda talen äro grundade på subjektiva uppskattningar av vederbörande uppgiftslämnare.

Det kan tilläggas, att även om bostadsbrist icke råder inom en ort i dess helhet, svårigheter kunna föreligga att få bostad i närheten av arbetsplatserna. Det kan därför vara av intresse erfara, att enligt föreliggande uppgifter i 9 större och 11 mindre städer brist på tillräckligt billiga bostäder nära arbetsplatserna märkts och att denna brist medfört vissa olägenheter. Sålunda sägas många tvingas bosätta sig avlägset, t. o. m. i angränsande kommuner, varav följer långa resor till och från arbetet. Det kan dock erinras om, att bosättning på större avstånd från den plats, där det dagliga arbetet bedrives, i många fall föranledes icke av brist på närbelägna hyresbostäder utan av brist på egnahemstomter invid arbetsplatsen i stadens centrum. Många, som önska egna bostäder, tvingas därför bosätta sig i avlägsnare ytterområden eller i angränsande kommuner. I Kungälv säges bristen på billiga smålägenheter ha tvingat en del yngre ogifta fabriksarbetare och arbeterskor, anställda vid fabriker inne i staden, att bo i sina föräldrahem ute på landsbygden.

Från flertalet större och mindre städer uppgives, att bostäder, som utdömts eller bort utdömas, varit i bruk på grund av brist på billiga lägenheter. Från åtskilliga håll framhålles, att bristen på bostäder, framför allt billiga smålägenheter, medfört, att utdömning av bostäder överhuvud taget icke skett eller förekommit i långt mindre utsträckning än önskvärt vore. Därtill kommer även, att redan utdömda bostäder äro i bruk på många håll. I Linköping exempelvis har för 12 utdömda lägenheter dispens beviljats intill 1 april 1941. I Strängnäs sägas samtliga utdömda lägenheter vara bebodda.

Byggnadsnämndernas uppskattningar av *tillgången på tomtmark* i centrum av vederbörande stad och i ytterområdena framgå av nedanstående tablå:

I nedanstående antal städer har tillgången på tomtmark uppgivits vara:

	för mark i centrum				för mark i ytterområdena			
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
Större städer.								
Mark ägd av kommun	12	9	11	12	32	11	1	4
» » » annan	12	17	9	7	28	13	4	2
Mindre städer.								
Mark ägd av kommun	20	8	24	13	56	11	1	1
» » » annan	16	17	23	7	48	11	5	1
Samtliga städer.								
Mark ägd av kommun	32	17	35	25	88	22	2	5
» » » annan	28	34	32	14	76	24	9	3

Av tablån framgår, att tillgången på centralt belägen tomtmark är knapp eller otillräcklig i ett stort antal städer, i 60 städer beträffande tomtmark i kommunal ägo och i 46 städer i fråga om mark i annans ägo. Brist på centralt belägen tomtmark — både mark i kommunens ägo och privat mark — redovisas i 7 större städer (Stockholm, Uppsala, Nyköping, Karlskrona, Karlskoga, Örebro och Falun) och i 6 mindre städer. I ytterområdena är däremot i regel tillgången på både kommunal och privat mark god eller i varje fall tillräcklig.

Bostadsefterfrågan. Den ytterligare försämring i bostadstillgången, som iakttagits här ovan för det senaste året, beror å ena sidan på att bostadsutbudet varit osedvanligt litet innevarande höst genom bostadsproduktionens sammankrympning efter krigsutbrottet och å andra sidan på att de senare årens starka stegring i bostadsefterfrågan ej synes ha avmattats beträffande de mest betydande lägenhetskategorierna, smålägenheterna. En sammanställning av byggnadsnämndernas uppskattningar rörande tendensen i *efterfrågan å bostadslägenheter* i oktober innevarande år lämnas här nedan:

	Antal städer, varest efterfrågan å lägenheter i oktober uppgivits vara:								
	för smålägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
Större städer.									
Omoderna läg. . .	1	11	35	10	27	10	19	26	1
Moderna » . .	1	8	39	9	24	14	16	28	1
Mindre städer.									
Omoderna läg. . .	3	22	42	4	51	12	15	49	—
Moderna » . .	—	14	55	1	38	30	7	54	3
Samtliga städer.									
Omoderna läg. . .	4	33	77	14	78	22	34	75	1
Moderna » . .	1	22	94	10	62	44	23	82	4

Av tablån framgår, att efterfrågan på större lägenheter varit oförändrad i flertalet städer, i synnerhet de mindre, medan praktiskt taget alla övriga redovisa sjunkande efterfrågan. Även efterfrågan på medelstora lägenheter är oförändrad i flertalet städer, men från åtskilliga håll rapporteras även stegring, framför allt i fråga om moderna lägenheter. Endast i 14 städer har efterfrågan sjunkit på omoderna och i 10 på moderna medelstora lägenheter; de flesta äro större städer. På både moderna och omoderna smålägenheter åter har efterfrågan stigit i flertalet städer (resp. 94 och 77). Efterfrågan på både moderna och omoderna smålägenheter ansågs vara s t a r k t stigande i 5 större städer (Linköping, Karlskrona, Uddevalla, Trollhättan och Karlskoga) och i 9 mindre städer (Vaxholm, Motala, Eksjö, Nybro, Oskarshamn, Arvika, Avesta, Hudiksvall och Haparanda). Starkt stigande efterfrågan på moderna smålägenheter uppgives även från 2 större städer (Visby och Luleå) och 8 mindre städer (Mariefred, Vetlanda, Ängelholm, Hässleholm, Mariestad, Tidaholm, Lindesberg och Sala). Efterfrågan på omoderna smålägenheter åter var starkt stigande även i Gävle och Kungälv.

Då efterfrågans förändringar som synes varit olika i fråga om lägenheter av olika storlek och typ, har tydligen bostadsefterfrågans allmänna inriktning undergått vissa förskjutningar. För att vinna större klarhet häröver har denna gång byggnadsnämnderna direkt tillfrågats härom. Beträffande de större städerna påstås endast i 13 fall inga förändringar ha inträtt, medan i övriga fall alla äro ense om att efterfrågans inriktning förskjutits från större till mindre lägenheter. Samtidigt har i många fall en förskjutning skett från omoderna till moderna lägenheter, men lika ofta omvänt. I de mindre städerna synas dylika förändringar ännu ej framträda så allmänt som å de större orterna; i 29 städer sägas inga förändringar ha inträffat.

Dessa förskjutningar i bostadsefterfrågans inriktning innebära en sänkning av bostadsstandarden, som blir särskilt framträdande i de fall, där efterfrågan förskjutits från moderna större till omoderna mindre lägenheter, såsom det uppges från ett tiotal städer. Orsakerna till denna övergång till billigare bostäder säges vara att söka i den försämring av inkomstläget, som inträtt för stora folkgrupper på grund av prisnivåns stegring, inkallelser till militärtjänst och ökad arbetslöshet.

Hyresnivån. Hyresnivåns utveckling under åren 1936—1940 i större och mindre städer framgår av följande tablå:

År	Antal städer, varest hyresnivån i oktober uppgivits vara: för småLägenheter: fallande	småLägenheter: stillastående	småLägenheter: stigande	för medelstora lägenheter: fallande	medelstora: stillastående	medelstora: stigande	för större lägenheter: fallande	större: stillastående	större: stigande
Större städer.									
Omoderna läg.									
1936	14	24	2	23	17	—	25	14	—
1937	7	28	5	8	30	2	13	26	—
1938	5	31	6	10	26	6	11	28	1
1939	6	27	8	8	29	4	11	26	3
1940	1	28	18	2	36	9	9	33	4
Moderna läg.									
1936	11	25	4	14	24	1	12	23	—
1937	1	26	13	—	30	9	1	31	6
1938	1	22	19	—	31	11	2	33	5
1939	—	17	25	—	25	17	—	27	13
1940	1	24	23	2	29	17	6	35	6
Mindre städer.									
Omoderna läg.									
1936	11	51	13	14	51	10	17	53	4
1937	8	43	23	6	54	14	6	53	10
1938	4	47	21	6	57	10	7	58	6
1939	3	44	24	5	53	12	9	49	6
1940	1	39	27	1	51	15	7	47	12
Moderna läg.									
1936	2	43	29	3	48	23	6	52	5
1937	3	30	40	3	37	32	2	44	17
1938	2	30	41	1	39	33	1	48	21
1939	—	22	50	1	36	35	4	42	19
1940	—	21	48	—	35	34	2	43	21

Alltsedan år 1937 har en viss hyresstegring kunnat märkas beträffande framför allt moderna lägenheter av alla storleksklasser och de mindre städernas omoderna smålägenheter. En dylik stegringstendens finnes fortfarande, även om man, såsom här skett, bortser från värmekostnadernas stegring. Undantag får emellertid göras för moderna större lägenheter i de större städerna; deras hyresnivå synes numera vara på de flesta håll oförändrad. I stället framträder i år en stegring av hyrorna även för omoderna smålägenheter i ett stort antal större städer. Nedgång i hyrorna för moderna smålägenheter redovisas 1940 blott i en stad i hela riket och för omoderna smålägenheter i två städer. Överhuvud taget förefaller hyresstegringstendensen vara mera allmän inom de mindre städernas krets än bland de större.

Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1940.

Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under tredje kvartalet 1940, tillhopa 9 711, av vilka 9 571 begåtts av män och 140 av kvinnor.

I nedanstående tablå återgivas vissa huvudsiffror för tredje kvartalet 1939 samt andra och tredje kvartalen 1940:

	Antal avdömda fylleriförseelser	Därav begångna av:					
		män	kvinnor	personer med motbok	personer utan motbok	25 år och däröver	under 25 år
3 kv. 1939	**9 622**	9 507	115	3 076	6 546	7 449	2 173
2 kv. 1940	**7 290**	7 187	103	2 141	5 149	5 634	1 656
3 kv. 1940	**9 711**	9 571	140	2 914	6 797	7 509	2 202

Enligt från generaltullstyrelsens statistiska avdelning erhållna uppgifter gjordes under tredje kvartalet 1940 tillhopa 142 beslag, som helt eller delvis avsågo sprit (eller brännvin); den beslagtagna kvantiteten utgjorde 146 liter. Under tredje kvartalet 1939 voro motsvarande tal 228 beslag och 3 838 liter. Under de tre första kvartalen 1940 gjordes tillhopa 190 beslag om 249 liter mot 519 beslag om 11 062 liter under samma period 1939. Enbart inom Stockholms tulldistrikt uppgick under tredje kvartalet 1940 antalet beslag till 18 och den beslagtagna kvantiteten till 32 liter mot 141 beslag och 3 495 liter under tredje kvartalet 1939.

Livsmedelskostnaderna den 1 november 1940.

De noteringar av minuthandelspriser på livsmedel, bränsle och lyse, som meddelas i sammandragstabellen på följande sida, ha insamlats på socialstyrelsens 49 ombudsorter under oktober månad och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet.

Under oktober har prisnivån stigit något, vartill i främsta rummet bidragit prisstegringar på ost, havregryn, bröd, fläsk, färsk fisk, salt sill och kaffe. Den prisförhöjning å hushållskol och koks, som fastställdes av bränslekommissionen fr. o. m. 1 oktober 1940, berör knappast de konsumenter, som socialstyrelsens noteringar avse.

Till belysning av de allmänna förändringar, som med avseende å minutpriserna på livsmedel, bränsle och lyse ägt rum till den 1 november 1940, meddelas följande serier av vägda indextal.

Basperiod	Juli 1914	Årsmedeltal 1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1939 4:e kv.	1940 1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	1 sept.	1 okt.	1 nov.
år 1935 . .	·	·	·	·	100	104	108	111	115	118	125	133	135	134	136	137
juli 1914 . .	100	127	123	124	130	134	140	144	149	153	162	172	175	174	176	178

Utgår man från 1935 som basår, befinnes det, att den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse stigit med en enhet sedan föregående månad. Anknytes denna serie till indexberäkningarna med utgångspunkt från juli 1914, finner man, att indextalet utvisar uppgång med två enheter. — Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m.), vilket uträknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 oktober 1940, 126, om år 1935 tages till basperiod, och 197, om juli 1914 sättes lika med 100.

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709 och 1938, sid. 127). Indextalen, vilka grunda sig på uppgifter för 15 orter, avse den vecka, i vilken den 15:e ingår. Generalindextalen för oktober 1940 ävensom för närmast föregående månad och för oktober åren 1937—1939 framgå av nedanstående uppställning.

Sept. 1931	Okt. 1937	Okt. 1938	Okt. 1939	Sept. 1940	Okt. 1940
100	105·3	105·8	110·1	126·4[1]	128·2

[1] Justerad siffra.

Varuslag	Kvantitet	1914[1]	1935	Aug. 1939	Okt. 1939	Sept. 1940	Okt.[3] 1940	Oktoberprisernas procentuella förändringar sedan: år 1935	aug. 1939	okt. 1939
Mjölk, oskummad	l	15	21	25	25	28	28	+ 33·3	+ 12·0	+ 12·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	239	268	341	341	369	384	+ 43·3	+ 12·6	+ 12·6
mat- (lands-)	»	218	253	322	325	357	372	+ 47·0	+ 15·5	+ 14·5
Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	162	177	215	224	244	254	+ 43·5	+ 18·1	+ 13·4
Bordsmargarin, ej smörblandat	»	144	135	170	170	—	340	+151·9	+ 100·0	+100·0
Ägg, svenska, färska	»	142	154	172	231	236	275	+ 78·6	+ 59·9	+ 19·0
Potatis: gammal	»	9	12	[2] 16	15	17	16	+ 33·3	0·0	+ 6·7
»	100 kg	·	896	—	1156	1308	1233	+ 37·6	—	+ 6·7
färsk, svensk	kg	23	26	17	—	—	—	—	—	—
Gula ärter, svenska	»	35	48	41	—	73	74	+ 54·2	+ 80·5	—
Bruna bönor	»	49	62	113	122	118	121	+ 95·2	+ 7·1	— 0·8
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	33	38	43	43	45	45	+ 18·4	+ 4·7	+ 4·7
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	23	24	27	28	31	32	+ 33·3	+ 18·5	+ 14·3
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	29	33	36	37	39	40	+ 21·2	+ 11·1	+ 8·1
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	42	35	43	46	58	63	+ 80·0	+ 46·5	+ 37·0
ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	41	40	45	51	76	88	+120·0	+ 95·6	+ 72·5
Makaroner, svenska, ideal	»	·	·	·	·	73	74	·	·	·
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	43	59	66	66	75	76	+ 28·8	+ 15·2	+ 15·2
hårt, knäckebröd	»	·	82	85	85	93	93	+ 13·4	+ 9·4	+ 9·4
sötlimpa eller siktbröd	»	40	58	66	67	78	81	+ 39·7	+ 22·7	+ 20·9
grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	31	45	51	52	63	65	+ 44·4	+ 27·5	+ 25·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	78	132	144	147	165	174	+ 31·8	+ 20·8	+ 18·4
mjukt matbröd, bakat med vatten	»	46	72	82	84	92	94	+ 30·6	+ 14·6	+ 11·9
billigaste sort, » » mjölk	»	61	85	96	98	109	111	+ 30·6	+ 15·6	+ 13·3
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	·	97	113	118	140	147	+ 51·5	+ 30·1	+ 24·6
Nötkött, färskt: stek	»	116	179	218	227	236	233	+ 30·2	+ 6·9	+ 2·6
soppkött	»	95	143	169	179	187	184	+ 28·7	+ 8·9	+ 2·8
Kalvkött, stek: gödkalv	»	130	217	269	270	289	286	+ 31·8	+ 6·3	+ 5·9
spädkalv	»	70	129	163	169	179	180	+ 39·5	+ 10·4	+ 6·5
Fårkött, färskt, stek	»	130	205	260	257	287	283	+ 38·0	+ 8·8	+ 10·1
Malet nötkött (köttfärs)	»	·	172	208	217	228	226	+ 31·4	+ 8·7	+ 4·1
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	129	177	226	229	275	294	+ 66·1	+ 30·1	+ 28·4
salt, svenskt (sidfläsk)	»	137	182	230	234	282	300	+ 64·8	+ 30·4	+ 28·2
Fläskkorv, ej delikatess-	»	·	·	172	175	193	200	·	+ 16·3	+ 14·3
Fisk, färsk: abborre	»	76	110	112	114	122	123	+ 11·8	+ 9·8	+ 7·9
gädda	»	110	153	168	164	183	187	+ 22·2	+ 11·3	+ 14·0
sill	»	35	62	74	73	105	110	+ 77·4	+ 48·6	+ 50·7
strömming	»	39	57	64	67	76	79	+ 38·6	+ 23·4	+ 17·9
torsk	»	57	89	90	97	105	108	+ 21·3	+ 20·0	+ 11·3
rödspotta (spätta)	»	81	145	150	155	171	172	+ 18·6	+ 14·7	+ 11·0
kolja	»	·	116	116	125	146	153	+ 31·9	+ 31·9	+ 22·4
Salt sill	»	45	62	55	69	93	114	+ 83·9	+ 107·3	+ 65·2
Kaffe, rostat: santosblandning	»	·	291	288	290	388	395	+ 35·7	+ 37·2	+ 36·2
mest gångbara sort	»	·	·	·	·	414	419	·	·	·
Socker, bit-	»	65	46	48	48	54	54	+ 17·4	+ 12·5	+ 12·5
Salt, matsalt	»	10	15	15	19	21	22	+ 46·7	+ 46·7	+ 15·8
Äpplen, ät-	»	·	101	94	61	77	86	— 14·9	— 8·5	+ 41·0
Apelsiner, medelstora	duss.	·	115	123	140	220	215	+ 93·7	+ 74·8	+ 53·6
Bananer, prima	kg	·	160	164	208	—	—	—	—	—
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	·	101	84	91	145	150	+ 48·5	+ 78·6	+ 64·8
Vitkål, svensk	»	·	24	29	24	26	25	+ 4·2	— 13·8	+ 4·2
Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	·	24	24	24	28	28	+ 16·7	+ 16·7	+ 16·7
Svagdricka	l	6	15	16	16	18	18	+ 20·0	+ 12·5	+ 12·5
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	·	35	32	33	34	34	— 2·9	+ 6·3	+ 3·0
Fotogen, Water White	l	21	20	21	24	32	34	+ 70·0	+ 61·9	+ 41·7
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	·	17	17	17	24	24	+ 41·2	+ 41·2	+ 41·2
Björkved, osågad, hemkörd	»	740	945	1125	1265	1745	1770	+ 87·3	+ 57·3	+ 39·9
Barrved, » »	»	595	730	885	1005	1455	1485	+103·4	+ 67·8	+ 47·8
Pannved, hemkörd	»	·	·	·	·	1340	1355	·	·	·
Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	411	614	637	693	1025	1032	+ 68·1	+ 62·0	+ 48·9
hushålls- (fyrkol), prima, »	»	242	291	326	380	516	513	+ 76·3	+ 57·4	+ 35·0
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	·	452	517	561	813	810	+ 78·8	+ 56·7	+ 44·4
c:a 40—60 el. 60—80 mm, »	»	·	486	506	561	789	782	+ 79·4	+ 54·5	+ 39·4

[1] 44 orter. — [2] Medeltal av julipriserna å gammal och augustipriserna å färsk vara. — [3] Preliminära siffror.

Utlänningar med vistelsetillstånd den 1 oktober 1940.

Liksom i tidigare sammanställningar (senast i Soc. Medd. årg. 1940, s. 570) sammanföras även i föreliggande redogörelse utlänningar med uppehålls- och arbetstillstånd samt utlänningar med uppehålls- och arbetsvisering till en gemensam grupp, kallad utlänningar med vistelsetillstånd.

Antalet utlänningar, som innehade av socialstyrelsen beviljat vistelsetillstånd, utgjorde den 1 oktober 1940 18 714, därav 9 173 män och 9 541 kvinnor. Såsom av tab. 1 framgår, har antalet under sistförflutna kvartal minskats med 344. Av de olika nationaliteterna synas finnar, polacker, italienare och statslösa sedan den 1 juli ha undergått en mindre ökning. — Vad de statslösa beträffar beror ökningen delvis på hitkomsten av ett antal flyktingar, vilka tidigare uppehållit sig i Norge, delvis därpå att vissa härvarande utlänningar med tidigare hemvist i Tyskland blivit statslösa, då de icke kunnat erhålla förlängning av sina hemlandspass, för vilka giltighetstiden utgått. I senare fallet kompenseras dock ökningen av de statslösa med en minskning av antalet tyskar. Antalet norrmän har minskats från 4 014 till 3 615, vilket sammanhänger med att en stor del av dem, som hitkommit till följd av kriget i Norge, numera återvänt till sitt hemland.

Av den 1 oktober 1940 redovisade utlänningar innehade 12 142 personer (6 533 män och 5 609 kvinnor) av socialstyrelsen beviljat tillstånd till arbetsanställning. I förhållande till den 1 juli företer detta antal en mindre ökning, nämligen med 59. Såsom tab. 2 visar, hänför sig ökningen till grupperna jordbruk och skogshushållning samt husligt arbete.

Tab. 1. Utlänningar, som vid olika kvartalsskiften 1940 innehade av socialstyrelsen beviljat vistelsetillstånd.

Nationalitet	1 oktober 1940			1 juli 1940			1 april 1940			1 januari 1940		
	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga
Dansk	1 004	639	**1 643**	1 144	666	**1 810**	773	537	**1 310**	776	528	**1 304**
Isländsk	39	21	**60**	47	23	**70**	30	21	**51**	32	27	**59**
Finsk	892	2 795	**3 687**	794	2 724	**3 518**	673	2 786	**3 459**	604	2 465	**3 069**
Norsk	1 906	1 709	**3 615**	2 282	1 732	**4 014**	1 124	1 333	**2 457**	1 004	1 345	**2 349**
Amerikansk	112	80	**192**	153	104	**257**	238	165	**403**	253	180	**433**
Brittisk	277	263	**540**	336	292	**628**	282	288	**570**	284	321	**605**
Fransk	33	64	**97**	33	70	**103**	34	79	**113**	41	88	**129**
Holländsk	133	72	**205**	133	76	**209**	126	74	**200**	120	85	**205**
Italiensk	162	77	**239**	162	75	**237**	170	75	**245**	175	80	**255**
Polsk	189	173	**362**	165	156	**321**	132	132	**264**	107	127	**234**
Schweizisk	120	87	**207**	125	87	**212**	118	92	**210**	121	98	**219**
Tysk	2 368	2 151	**4 519**	2 414	2 205	**4 619**	2 422	2 242	**4 664**	2 481	2 367	**4 848**
Ungersk	74	53	**127**	76	55	**131**	72	55	**127**	70	52	**122**
Övriga nationaliteter	630	700	**1 330**	679	749	**1 428**	692	769	**1 461**	600	732	**1 332**
Statslösa f. d. ryssar	255	139	**394**	242	123	**365**	251	131	**382**	205	118	**323**
Övriga statslösa	979	518	**1 497**	739	397	**1 136**	663	356	**1 019**	626	329	**955**
Samtl. utlänningar	**9 173**	**9 541**	**18 714**	**9 524**	**9 534**	**19 058**	**7 800**	**9 135**	**16 935**	**7 499**	**8 942**	**16 441**

Tab. 2. Utlänningar, som vid olika kvartalsskiften 1940 innehade av socialstyrelsen beviljat tillstånd till arbetsanställning.

Närings- och yrkesgrupper	1 oktober 1940			1 juli 1940			1 april 1940			1 januari 1940		
	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga
Jordbruk o. skogshushållning	**1 807**	**615**	**2 422**	**1 789**	**566**	**2 355**	**787**	**564**	**1 351**	**692**	**527**	**1 219**
Industri och bergsbruk . .	**2 269**	**559**	**2 828**	**2 351**	**525**	**2 876**	**2 056**	**512**	**2 568**	**1 957**	**453**	**2 410**
därav												
personal i chefsställning . .	186	—	186	182	—	182	191	—	191	187	—	187
ingenjörer, ritare o. d. . .	306	—	306	346	—	346	370	—	370	309	—	309
verkmästare, förmän o. d. .	216	—	216	239	—	239	236	—	236	237	—	237
föreståndarinnor o. d. . . .	—	16	16	—	23	23	—	20	20	—	22	22
montörer	116	—	116	133	—	133	129	—	129	133	—	133
kontorister o. d.	57	38	95	59	40	99	62	44	106	66	42	108
arbetare, arbeterskor . . .	1 388	505	1 893	1 392	462	1 854	1 068	448	1 516	1 025	389	1 414
Handel och samfärdsel . .	**1 205**	**663**	**1 868**	**1 243**	**674**	**1 917**	**1 200**	**623**	**1 823**	**1 096**	**578**	**1 674**
därav												
personal i chefsställning . .	167	—	167	176	—	176	173	—	173	163	—	163
handelsresande	170	—	170	169	3	172	167	—	167	146	—	146
affärs- och kontorspersonal .	313	289	602	324	274	598	293	265	558	266	237	503
restaurangpersonal	136	374	510	134	389	523	109	357	466	111	341	452
lager-, transportarbetare o. d.	419	—	419	440	8	448	458	1	459	410	—	410
Husligt arbete	**15**	**3 210**	**3 225**	**7**	**3 069**	**3 076**	**13**	**3 021**	**3 034**	—	**3 111**	**3 111**
därav												
hembitr., barnsköterskor o. d.	15	2 850	2 865	3	2 729	2 732	9	2 710	2 719	—	2 795	2 795
landsjungfrur	—	307	307	—	295	295	—	283	283	—	282	282
övriga sysslor	—	53	53	4	45	49	4	28	32	—	34	34
S. k. fria yrken	**258**	**46**	**304**	**273**	**78**	**351**	**256**	**88**	**344**	**237**	**72**	**309**
därav												
arkitekter, tecknare o. d. .	65	10	75	62	12	74	76	10	86	91	—	91
musiker	50	6	56	46	10	56	48	6	54	41	6	47
gästuppträdande konstnärer	7	—	7	—	—	—	16	7	23	3	1	4
cirkusartister	56	9	65	44	9	53	41	9	50	16	1	17
varieté-, revy- o. d. artister	40	20	60	79	45	124	33	56	89	43	64	107
jockeyer, idrottstränare o. d.	40	1	41	42	2	44	42	—	42	43	—	43
Andra yrken	**326**	**341**	**667**	**316**	**360**	**676**	**310**	**370**	**680**	**315**	**353**	**668**
därav												
fotografer	12	4	16	10	5	15	12	3	15	12	—	12
frisörer	25	31	56	27	30	57	26	32	58	31	35	66
lärare, utövare av litterär verksamhet o. d.	226	129	355	213	125	338	215	108	323	209	112	321
sjuksköterskor o. d.	—	138	138	12	163	175	4	169	173	—	147	147
övriga sysslor	63	39	102	54	37	91	53	58	111	63	59	122
Yrkeselever inom skilda näringsgrenar	**653**	**175**	**828**	**663**	**169**	**832**	**635**	**146**	**781**	**627**	**160**	**787**
Samtliga utlänningar	**6 533**	**5 609**	**12142**	**6 642**	**5 441**	**12083**	**5 257**	**5 324**	**10581**	**4 924**	**5 254**	**10178**

Antalet utlänningar, som av utrikesdepartementet (eller vissa svenska utlandsmyndigheter) beviljats inresevisering, innefattande vistelsetillstånd den 1 oktober 1940, utgjorde 1 234, varav 931 män och 303 kvinnor. Av totalantalet voro 425 norrmän och 441 tyskar. I 172 fall avsåg viseringen även tillstånd till arbetsanställning. Den 1 juli utgjorde antalet då gällande inreseviseringar 841 och den 1 april 1 517. I nu nämnda siffror ha icke medräknats personer, som av utrikesdepartementet erhållit visering för direkt genomresa.

Totala antalet utlänningar med vistelsetillstånd i riket den 1 oktober 1940 utgjorde sålunda 19 948, och av dessa innehade 12 314 tillstånd till arbetsanställning. Motsvarande uppgifter för den 1 juli 1940 voro 19 899 resp. 12 262. Förändringarna äro sålunda obetydliga.

Av utlänningarna voro 1 557 (därav 1 058 kvinnor) födda i Sverige. Inom denna kategori återfinnas 240 statslösa — vanligen f. d. ryska medborgare — 237 tyskar och 768 medborgare i de nordiska grannländerna.

Med utgångspunkt från här lämnade uppgifter om utfärdade vistelsetillstånd torde hela antalet härvarande utlänningar kunna uppskattas till 24 000—25 000. Fullt exakta siffror kunna dock för närvarande ej erhållas. Det bör nämligen å ena sidan beaktas, att de redovisade siffrorna avse personer med den 1 oktober 1940 löpande vistelsetillstånd och att antalet utnyttjade tillstånd kan antagas ha varit något lägre. Å andra sidan är att märka, att i siffrorna icke medräknats minderåriga barn, som äro införda i föräldrarnas pass och för vilka särskilt vistelsetillstånd icke erfordras. Närmare uppgifter saknas vidare rörande vissa grupper utlänningar, vilka enligt gällande lagstiftning antingen äro helt befriade från skyldigheten att söka vistelsetillstånd, t. ex. utlänningar, som sedan ett tjugotal år varit bosatta här och som inneha s. k. uppehållsböcker, eller vilka äro befriade från denna skyldighet under viss tid efter ankomsten hit, t. ex. finnar under 3 månader, vissa svensk-amerikaner under 2 år m. fl. Det kan påpekas, att antalet härvarande utlänningar vid den särskilda utlänningsräkningen i februari 1939 beräknades utgöra närmare 24 000.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 oktober—10 november 1940 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
864.	K. kung. om ändring av 11 § kung. den 1 september 1939 (nr 599) med vissa särskilda föreskrifter om tillsyn över utlänningar	11 okt.
869.	K. kung. ang. beslag å brödsäd och fodersäd m. m.	11 »
873.	K. kung. ang. mästarbrev för hantverksutövare	11 »
882.	K. kung. ang. accis och tilläggsaccis å visst slag av margarin (Jfr även 1940: 883, 916, 917 och 918)	11 »
884.	K. kung. med visst tillägg till bestämmelserna i kung. den 10 maj 1940 (nr 319) ang. prisrabattering å smör	11 »
887.	K. kung. ang. ändring i vissa delar av instruktionen för statens arbetsmarknadskommission den 7 maj 1940 (nr 326)	18 »
890.	K. kung. om ändring i vissa delar av kung. den 1 augusti 1940 (nr 759) ang. försäljning av kaffesurrogat med tillsats av kaffe	18 »
893.	K. kung. om ändring i vissa delar av kung. den 22 juni 1939 (nr 472) ang. statsbidrag för fiskarbostäder inom norrländska kustlänen	25 »
899.	K. kung. ang. reglering av handeln med sirap	1 nov.
902.	K. kung. ang. beslag å ris och risgryn	1 »
903.	K. kung. med särskilda bestämmelser ang. handeln med grädde	1 »
904.	K. kung. med särskilda bestämmelser ang. tillverkning av och handel med ost (Jfr även 1940: 905)	1 »
919.	K. kung. om ändrad lydelse av 4 § 1 mom. kung. den 10 maj 1940 (nr 319) ang. prisrabattering å smör	8 »
921.	K. kung. om vissa statistiska uppgifter rörande lediga bostadslägenheter	8 »
922.	K. socialstyrelsens kung. om ändring av kung. den 9 juli 1940 (nr 694) med föreskrifter rörande utlännings resa genom vissa delar av riket	11 »

Arbetsmarknaden.

Översikt utarbetad inom socialstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission.

Arbetsmarknaden sedan våren 1940.

I arbetsmarknadsberättelsen för maj detta år lämnades en allmän översikt av arbetsmarknadsutvecklingen sedan krigsutbrottet, september 1939. Det konstaterades i denna, att ännu vid årsskiftet den svenska arbetsmarknaden visade anmärkningsvärt ringa inverkan av näringslivets förändrade betingelser, men att under loppet av senvintern och våren verkningarna framträdde starkare i och med att krigsmaterialproduktionen organiserades i större omfattning, inkallelserna ökade, skogsbrukets och jordbrukets arbetskraftsbrist blev akut, handelsavspärrningen västerut blev fullständig, byggnadsverksamhetens förlamning fortskred o. s. v.

De nämnda, i olika riktningar verkande omständigheterna inneburo givetvis en skärpning av de redan under föregående höst framträdande motsättningarna på arbetsmarknaden mellan områden med brist och områden med överskott på arbetskraft. Den uppgift, som redan från början av arbetsmarknadskommissionen uppställdes som den väsentliga för arbetsmarknadspolitiken i avspärrnings- och försvarshushållningen, nämligen arbetskraftens omflyttning efter produktionsomställningens krav, har sålunda bestått i oförminskad grad. Det är även uppenbart, att under detta år en omflyttning av långt större mått än vanligt kommit till stånd på den svenska arbetsmarknaden. Blott som ett exempel kan nämnas, att antalet av de genom samverkan mellan olika arbetsförmedlingskontor och ombud tillsatta platserna under månaderna januari—september 1940 utgjorde 26 700 mot 14 500 och 11 100 under motsvarande månader åren 1939 resp. 1938, vilket ger ett uttryck för — ej ett mått på — den starkare omflyttning, som nödvändiggjorts av arbetsmarknadens splittring, samt den därmed sammanhängande intensifieringen av arbetsförmedlingsverksamheten. Särskilt inom skogsbruket har antalet genom den offentliga arbetsförmedlingen tillsatta platserna starkt ökat, vissa månader till det fyrdubbla av antalet vid motsvarande tid föregående år.

Om sålunda motsättningarna mellan brist- och överskottsområdena på arbetsmarknaden bestått, kan det dock sägas, att tendenserna till sysselsättningsminskning på vissa produktionsområden sedan våren detta år framträtt starkare än tidigare och starkare än de motsatta tendenserna på andra områden, varför arbetslöshetssituationen utvecklat sig i ogynnsam riktning. De huvudsakliga orsakerna härtill ha varit den successivt skeende avvecklingen av byggnadsverksamheten samt den från april skärpta handelsavspärrningen. Det må emellertid genast tilläggas, att utvecklingen i försämrande riktning för arbetsmarknaden i stort förlupit tämligen långsamt, varför arbetslöshe-

ten med undantag för vissa speciella områden ännu knappast fått en mera allvarlig karaktär.

I den industriella sysselsättningsstatistiken framstå byggnadsverksamheten och byggnadsämnesindustrierna samt de på skogsprodukter baserade stora exportindustrierna som härdarna för sysselsättningsminskningen, under det de produktionsområden, där arbetet för försvarsändamål och tillgodoseendet av folkförsörjningens omedelbara krav, d. v. s. huvudsakligen metallindustrin och konsumtionsvaruindustrierna, visa i stort sett uppehållen eller ökad sysselsättning. I grova drag kan sägas, att sysselsättningsvolymen innevarande höst, jämfört med samma tid föregående år, inom byggnads- och byggnadsämnesindustrierna utgjort mellan hälften och två tredjedelar, inom de av exportspärren drabbade exportindustrierna omkring två tredjedelar. Metallindustrin, särskilt mekaniska verkstäder, skeppsvarv och elektriska verkstäder, ha ökat sin sysselsättning, konsumtionsvaruindustrierna minskat sin något. I det senaste fallet ligger den huvudsakliga förklaringen i den brist på importråvaror, som under loppet av sommaren och hösten tvingat till produktionsbegränsning, särskilt inom vissa delar av textilindustrin. — Det sagda gäller antalet sysselsatta arbetare utan avseende vid övertids- eller korttidsarbete. Även förekomsten härav i på vissa områden tydligen avsevärd omfattning ger ett uttryck för splittringen på arbetsmarknaden. Dessa förhållanden äro f. n. föremål för en särskild undersökning inom socialstyrelsen.

Byggnadsmarknaden har under det senaste halvåret framförallt präglats av bostadsbyggandets successiva avveckling i och med fullföljandet av tidigare planerade och igångsatta byggen, vilka icke ersatts av nystartade. Enligt uppgifter till byggnadsstatistiken från vissa större städer var vid årsskiftet antalet under byggnad varande eldstäder ännu mera än två tredjedelar av antalet vid föregående årsskifte, vilket representerade en mycket hög nivå. Den fortskridande sammandragningen av bostadsbyggandet hade vid senaste kvartalsskifte bragt motsvarande relation ned till föga mer än en tiondel. Tendensen för nästa byggnadsår, avläst i siffrorna för byggnadsloven, ger icke någon förhoppning om spontan uppblomstring. Nedgången i bostadsbyggandet har dock i viss grad motverkats därigenom att byggnadsverksamhet för industriella, kommersiella och administrativa ändamål, vilken innefattar byggen av i allmänhet större varaktighet, hittills under innevarande år hållits uppe i ungefär samma nivå som tidigare; även i fråga om dylika byggen är dock tendensen starkt sjunkande. För sysselsättningen av vissa grupper av byggnadsarbetare spelade särskilt under vårmånaderna skyddsrumsbyggen en betydande roll och under sommaren och början av hösten ha anläggningar för försvarsändamål i stor utsträckning skapat arbete för byggnadsarbetare, dock icke i tillnärmelsevis den omfattning att därigenom hela den inom den ordinära byggnadsverksamheten friställda arbetskraften kunnat vinna sysselsättning. Byggnadsmarknaden har under det senaste halvåret förblivit den svåraste arbetslöshetshärden på arbetsmarknaden, och dess betydelse som sådan tyckes snarast vara tilltagande.

Den skärpta exportspärren under våren fick verkningar på sysselsättningen

framför allt inom massa- och pappersindustrin, vid tändstickspfabriker och glasbruk; vid sågverken betydde exportbortfallet, att sommarens sedvanliga högsäsong i stort sett uteblev. Under sommaren och hösten har situationen ur sysselsättningssynpunkt vid de av exportavspärrningen starkast drabbade industrierna i stort sett förblivit oförändrad utan mera avsevärd ytterligare försämring. Arbetslösheten inom dessa områden har i betydande grad motverkats genom möjligheten att få arbete i skogarna.

Den utveckling av sysselsättningen inom industri och byggnadsverksamhet, för vilken här kort redogjorts, betyder en återgång av sysselsättningen inom den industriella sektorn av näringslivet till den nivå, som gällde 1935 à 1936; härvid är att märka, att produktionsstrukturen under försvarsproduktionens, avspärrningens och byggnadskrisens inverkan givetvis är i väsentliga hänseenden en annan än då. I lägre grad än under vanliga förhållanden har emellertid under innevarande år utvecklingen på arbetsmarknaden, betraktad ur arbetslöshetssynpunkt, givit en direkt återspegling av sysselsättningsutvecklingen inom industri och byggnadsverksamhet. Anledningen härtill är givetvis i främsta rummet inkallelserna till militärtjänstgöring, som verkat dels direkt genom inkallelser av industri- och byggnadsarbetare, dels indirekt genom att skärpa bristen på arbetskraft inom jordbruk och skogsbruk och därmed öka behovet av överflyttning samt möjligheten av arbetsanvisning till dessa områden. Dessa förhållanden till trots har under det senaste halvåret arbetslöshetssituationen företett en avsevärd försämring. Det procentuella antalet arbetslösa inom fackorganisationerna, som vid början av hösten 1939 var lägre än någonsin under de senaste två decennierna, undergick under vårmånaderna detta år en stark relativ stegring — sammanhängande framförallt med uteblivandet av den sedvanliga säsonguppgången inom byggnads- och byggnadsämnesindustrin samt med den skärpta avspärrningens verkningar på exportindustrin — och därefter har under sommaren och hösten siffrorna legat på en 50—80 procent högre nivå än under föregående år.

Även antalet hjälpsökande arbetslösa visar en liknande utveckling, om än, såsom är naturligt, med en viss eftersläpning. Ännu på våren innevarande år var antalet hjälpsökande betydligt lägre än tidigare år, vartill bidragit den relativa nedpressningen under vintern till följd av inkallelser och andra omständigheter; i motsats till det vanliga förhållandet steg emellertid antalet under sommarmånaderna juli—augusti, och uppgången har därefter fortsatt med resultat att hjälpsökandesiffran i oktober kommit upp nära 50 procent över 1939 års oktobersiffra. I betraktande framförallt av förändringarna i inkallelsernas omfattning under innevarande höst måste dock antalet hjälpsökande arbetslösa betecknas som anmärkningsvärt lågt. Det är uppenbart, att av olika anledningar faktiskt arbetslösa i stor utsträckning icke anmäla sig som hjälpsökande.

Sysselsättningsminskningen under det gångna året har till betydande del varit lokaliserad till sådana produktionsgrenar, som normalt äro starkt säsongpräglade. Säsongindustriernas sedvanliga uppsving under sommarhalvåret har till stor del uteblivit. Detta förhållande ger i och för sig anledning att räkna

med en svagare sysselsättningsminskning än vanligt under den nu påbörjade och under de närmast följande månaderna fortsättande period, då vintersäsongens avmattning i sysselsättningen sedvanligen brukar ske. Ur arbetslöshetssynpunkt måste det givetvis dock vara av väsentlig betydelse, att en stor del av de »säsongarbetslösa» under den kommande vintern icke haft en föregående arbetssäsong.

Arbetsmarknaden under oktober 1940.

Utvecklingen på arbetsmarknaden under oktober månad företedde jämförelsevis små förändringar i betraktande av den vid denna tid på året inträdande säsongnedgången inom vissa verksamhetsgrenar. Detta förklaras delvis därav, att uppgången under sommarhalvåret inom de mest säsongbetonade verksamhetsområdena, såsom byggnadsämnesindustrierna och byggnadsverksamheten, i år varit mycket svagare än under normala förhållanden, varför också tillbakagången nu under hösten ter sig relativt mindre. Därtill kommer, att ianspråktagandet efter krigsutbrottet av vidsträckta arbetsområden för försvarsberedskapens räkning medfört ett åsidosättande av civila behov, som sedermera måst tillgodoses, i den mån råvarutillgången medgivit detta. Vidare torde i än högre grad de omfattande inkallelserna i militärtjänst under våren föranlett en sammanpressning av produktionen i sådan omfattning, att betydande arbetsuppgifter först kunnat fyllas, då de inkallade hempermitterats. Arbetslösheten visar en fortsatt ökning men i långsammare tempo, än vad man tidigare befarat.

De statistiska serier, som belysa arbetsmarknadens utveckling, uppvisade för oktober månad till följd av ovan antydda förhållanden såväl någon ökning av antalet sysselsatta som ett växande utbud av arbetskraft och ett ökat antal arbetslösa.

Enligt socialstyrelsens sysselsättningsstatistik förelåg sålunda i oktober jämfört med föregående månad en ökning av antalet sysselsatta arbetare inom industri, handel o. dyl. med drygt 1 % och av annan personal med omkring $1^1/_2$ %. Det är emellertid att märka, att sysselsättningsstatistiken icke ger uttryck för den minskning av sysselsättningsvolymen, som kan ha ägt rum inom vissa områden genom tillämpande av korttidsarbete. Den på grundval av samma uppgiftsmaterial som sysselsättningsstatistiken beräknade konjunktursiffran för arbetstillgången är emellertid praktiskt taget oförändrad eller 3·36 i september mot 3·35 i oktober.

Till arbetsmarknadskommissionen rapporterade uppgifter om anställande och entledigande av arbetskraft ge vid handen, att för samtliga industrigrupper tillsammantagna antalet nyanställda arbetare översteg antalet entledigade, även om man bortser från de omfattande säsongmässiga nyanställningarna vid råsockerbruken; inom byggnadsverksamhet och anläggningsarbeten övervägde däremot antalet entledigade mycket starkt.

Enligt rapporterna från de offentliga arbetsförmedlingarna steg under oktober siffran för antalet arbetssökande med över 10 % sedan föregående månad, under det att platstillgången var i det närmaste oförändrad; de tillsatta platsernas antal ökade med 5 % och utgjorde inalles inemot 45 000. Genomsnittliga antalet ansökningar på 100 lediga platser steg från 166 i september till 187 i oktober, vilket dock icke innebär någon onormal stegring i jämförelse med samma månad under tidigare år.

De senast tillgängliga uppgifterna om arbetslösheten inom fackförbunden, som emellertid avse månadsskiftet september/oktober, utvisade en arbetslöshet om 9·7 % bland medlemmarna inom samtliga rapporterande förbund (exkl. skogs- och flottningsarbetareförbundet) mot 9·1 % en månad tidigare.

Antalet till arbetsmarknadskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa, varom uppgifter däremot föreligga intill utgången av oktober månad, utgjorde inalles 16 122, vilket innebär en ökning med 3 879. Omkring 4 000 av hela antalet hjälpsökande och 1 000 av de under oktober nytillkomna voro hemmahörande i Göteborgs stad.

En jämförelse med motsvarande tid föregående år utvisar en nedgång av antalet sysselsatta arbetare inom industri, handel o. dyl. med omkring 8 % (vartill emellertid kommer minskningen av sysselsättningsvolymen till följd av korttidsarbete). Antalet arbetssökande på 100 lediga platser var under oktober i år 33 enheter högre än under samma månad i fjol, och såväl arbetslösheten inom fackförbunden som antalet hjälpsökande arbetslösa var omkring 50 % högre (om hänsyn tages till det ändrade redovisningssättet).

Läget inom de olika produktionsområdena kännetecknades alltjämt av motsättningarna mellan områden med full sysselsättning och en viss brist på arbetskraft samt sådana med fortsatt sysselsättningsminskning och ökad arbetslöshet.

Förhållandena inom jordbruket präglades som vanligt under oktober av den mot månadens slut pågående omflyttningen av årsanställd personal. Omsättningen av arbetskraft var även i år livlig, ehuru ej av samma omfattning som i fjol. I de flesta fall torde efterfrågan och tillgång ha svarat mot varandra beträffande gift personal; endast i fråga om yngre mjölkningskunniga drängar konstaterades brist för vissa orter. Till följd av väderleksförhållandena hade betupptagningen i år försvårats och givit mindre ackordsförtjänst, vilket medfört, att den arbetskraft, som fanns tillgänglig vid upptagningsarbetets början, ej i önskvärd omfattning visade sig benägen att kvarstanna i arbetet. Det sålunda uppkomna behovet av arbetskraft för betupptagningen kunde till större delen fyllas efter vidtagande av särskilda åtgärder, bl. a. hempermitteringar från militärtjänst. Inom skogsbruket hade arbetstillfällena i jämförelse med föregående månad visat ökning, bl. a. för kolvedshuggning. Bristen på arbetskraft var liksom förut framträdande, trots det att fortsatt överföring skett av sågverksarbetare och byggnadsarbetare. Ytterligare tillskott av arbetskraft kan emellertid emotses från anläggningsfacken, allteftersom de ännu pågående anläggningsarbetena avslutas. Att döma av en del redan avslutade skogsauktio-

ner skulle man kunna räkna med en förhållandevis god avverkningssäsong även i fråga om timmer- och massaved.

Inom de industriella verksamhetsgrenarna var sysselsättningen vid mekaniska verkstäder och skeppsvarv alltjämt mycket god, och brist på kvalificerade yrkesarbetare rapporterades i ungefär samma utsträckning som föregående månad. För gjutare och hjälparbetare var läget sämre; i allmänhet syntes för dessa kategorier korttidsarbete tillämpas för undvikande av entlediganden. Behovet av yrkeskunnig arbetskraft för tillverkning av gengasaggregat kunde tillgodoses något lättare än tidigare, sedan anstånd med militärtjänstgöring beviljats för monteringskunniga arbetare.

Inom exportindustrierna hade på vissa områden någon förbättring inträtt, bl. a. genom ersättningsproduktion för den inhemska marknaden. Ytterligare ett par glasbruk hade återupptagit driften, och vid andra hade antalet arbetare något ökats, men vid flera företag låg arbetet fortfarande nere. Trävaruindustrins läge var i det närmaste oförändrat; trähusfabrikerna redovisade emellertid en fortsatt ökning av sysselsättningen som en följd av beställningarna för Norge. Vissa pappersmassefabriker rapporterade ökad sysselsättning för tillverkning av sulfitsprit och fodercellulosa, men vid andra arbetsplatser hade entlediganden av arbetare företagits. Ett pappersbruk, som tidigare helt nedlagt driften, hade åter kommit igång, och vid ett par andra hade arbetsstyrkan ökats, bl. a. för tillverkning av papperssäckar. Ytterligare fyra tändsticksfabriker hade återupptagit driften; av samtliga åtta tändsticksfabriker voro sålunda sju i gång.

Av de huvudsakligen för hemmamarknaden arbetande konsumtionsvaruindustrierna gjorde sig den sedvanliga säsonguppgången under hösten gällande inom vissa delar av livsmedelsindustrin. Vid sockerfabriker och bränneri var kampanjen i full gång, och chokladfabrikerna utökade inför julsäsongen särskilt den kvinnliga personalen. Även vid slakterier och konservfabriker redovisades ökad sysselsättning. Margarinfabrikerna återupptogo driften i början av månaden men nödgades efter en kort tid inskränka densamma. Ransoneringsåtgärderna reducerade arbetstillgången vid bagerierna, där särskilt hjälparbetare entledigats. Inom textilindustrin torde korttidsarbete ha blivit allt vanligare till följd av råvarubristen, och vid skofabrikerna hade permitteringar företagits av såväl manliga som kvinnliga arbetare.

Byggnadsämnesindustrierna visade en fortsatt säsongnedgång. Så gott som alla yrken inom byggnadsfacken utom elektriska montörer hade fått vidkännas ytterligare permitteringar. Den ökade arbetslösheten var därvid särskilt en följd av de vid denna årstid upphörande anläggningsarbetena. Av medlemmarna i de olika byggnadsarbetarförbunden voro en femtedel arbetslösa. Omkring 3 300 husbyggnadsarbetare och omkring 1 200 anläggningsarbetare voro anmälda som hjälpsökande arbetslösa.

Sjömanshusen redovisade sammanlagt 2 395 påmönstringar och 2 148 avmönstringar. Fjolårets siffror voro ungefär dubbelt så höga eller 4 239 påmönstringar och 4 572 avmönstringar. Östersjötrafiken pågick i det stora

hela i samma omfattning som förut, under det att skärgårdstrafiken på grund av årstiden reducerats.

Inom kontors- och affärsbranschen hade visserligen platstillgången ökat något sedan september, men då tillströmningen av arbetssökande uppvisat en kraftig stegring, hade situationen relativt sett försämrats. Brist konstaterades i fråga om rutinerade stenografer, men i övrigt var efterfrågan på kontorspersonal synnerligen ringa. I samband med byggnadsverksamhetens stagnation hade arbetsbristen inom transportyrkena blivit alltmera framträdande, och ökad arbetslöshet är särskilt att anteckna för chaufförerna. Hotell- och restaurangrörelsen hade ej behov av arbetskraft i samma utsträckning som föregående månad, varför entlediganden av skilda kategorier ägde rum.

Vad det husliga arbetet beträffar, må nämnas, att för första gången på många år antalet ansökningar om arbete nu var större än antalet lediganmälda platser. Antalet arbetssökande hade ökat avsevärt, samtidigt som platstillgången blivit mindre, varför ej på långt när samma svårigheter som tidigare förefunnos att anskaffa hembiträden och annan huslig personal, även kunnig sådan.

Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet under oktober 1940.

Arbetsförmedlingsverksamheten. Skilda orsaker ha under hösten medverkat till att vissa svårigheter förelegat att anskaffa arbetskraft till betfälten i Skåne. I anledning härav har arbetsmarknadskommissionen träffat anordningar för att kunna tillgodose det erforderliga behovet av arbetskraft. Sålunda har kommissionen medverkat till bestridande av kostnaderna för resor till och från arbetsplatsen för arbetssökande till betupptagningen, varjämte vissa hjälpsökande arbetslösa i Skånestäderna anvisats dylikt arbete. Dessutom ha på framställning av kommissionen för betupptagningen oundgängligen erforderliga värnpliktiga, som inkallats till militärtjänstgöring, kunnat beviljas hempermittering. Sammanlagt ha på dessa olika sätt under oktober omkring 2 000 man anvisats arbete vid betfälten.

Den omfattande övergången till gengasdrift för bilar, bussar och traktorer föranledde en avsevärd, delvis tillfällig ökning av bilverkstädernas behov av yrkeskunnig arbetskraft för montering av gengasaggregat. Gengasdriften har även medfört ett stegrat behov av yrkeskunnig personal för träkolning, framförallt milkolning. Då nämnda behov icke helt kunnat tillgodoses med tillgänglig arbetskraft inom de olika företagen, har på framställning av kommissionen i viss omfattning anstånd med militärtjänstgöring beretts sådan yrkeskunnig personal, som är erforderlig för montering av gengasaggregat och för milkolning.

Distriktskonferens har under månaden hållits med arbetsförmedlingspersonalen inom Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs län, varvid överläggningar ägt rum rörande aktuella arbetsförmedlingsproblem.

Vid de offentliga arbetsförmedlingarna tillsattes under månaden 44 902 platser, varav 26 551 manliga och 18 351 kvinnliga. Förmedlingsverksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna samt inom olika yrkesgrupper belyses i tab. 1—4 i tabellavdelningen. Till belysande av samarbetet mellan arbetsförmedlingsorganen inom skilda delar av landet må nämnas, att i samverkan mellan olika kontor och ombud under oktober 3 168 platser tillsattes, av vilka 2 454 manliga och 714 kvinnliga. Genom denna interlokala förmedlingsverksamhet erhöllo 1 728 personer (1 388 män och 340 kvinnor) arbetsanställning i annat län än det, inom vilket ansökan om arbete ingivits.

Hjälpverksamheten för arbetslösa. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid oktober månads utgång till 16 122, vilket i jämförelse med föregående månad innebär en ökning med 3 879, eller 31·7 %. Den ökade anmälningsfrekvensen har åtföljts av vidgade anspråk från kommunernas sida på statlig arbetslöshetshjälp. I avvaktan på att lämpligt belägna beredskapsarbeten hinna igångsättas har såsom en övergångsform ett ökat antal kommuner medgivits tillstånd att bedriva understödsverksamhet, varjämte utökad dylik verksamhet medgivits i kommuner, som redan tidigare haft tillstånd att utgiva dagunderstöd. Sistnämnda förhållande gäller särskilt städerna Stockholm, Göteborg och Malmö, vilka under oktober kommit att i ännu högre grad än under föregående månader dominera inom understödsverksamheten.

Av hela antalet hjälpsökande vid oktober månads utgång åtnjöto 11 343 (70·4 %) hjälp från stat och kommun. Av dessa hjälptes 9 505 (83·8 %) med statsmedel. En summarisk redogörelse för den av kommissionen bedrivna hjälpverksamheten under oktober månad lämnas i det följande. Om icke annat anmärkts, avse sifferuppgifterna förhållandet vid oktober månads utgång. Närmare uppgifter om antalet hjälpta i olika hjälpformer och inom olika län samt en översikt av hjälpverksamhetens omfattning under tiden september 1939—oktober 1940 lämnas i tab. 14 i tabellavdelningen.

Arbetslinjen. Arbeten för arbetslösa bedrevos under månaden dels i form av statliga och kommunala beredskapsarbeten, dels i form av statliga arkivarbeten och statskommunala reservarbeten. I statliga beredskapsarbeten sysselsattes vid 44 arbetsplatser i kommissionens regi 1 655 arbetslösa och vid 34 arbetsplatser i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi 995 arbetslösa. Vid kommunala beredskapsarbeten sysselsattes 233 arbetslösa. Vid 31 arkivarbetsplatser sysselsattes 125 arbetslösa, tillhörande tekniska och merkantila yrken, och vid statskommunala reservarbeten 226 arbetslösa, antingen familjeförsörjare eller ungkarlar över 50 år. Statskommunala reservarbeten bedrevos av 5 städer, 10 landskommuner och 2 vägdistrikt.

Förutom hänvisade arbetslösa sysselsattes vid beredskapsarbeten och statskommunala reservarbeten även specialarbetare, vilka icke voro anmälda som

hjälpsökande och sålunda icke ingå i arbetslöshetskommittéernas månadsrapporter.

Understödslinjen. Dagunderstöd utgick i 9 städer och 12 landskommuner till sammanlagt 5 702 arbetslösa (utom kursdeltagare), av vilka 4 269 (74·9 %) voro försörjningspliktiga. För oktober månad hade av understödskommunerna 5 städer och 2 landskommuner även beviljats tillstånd att bedriva hyreshjälpverksamhet med bidrag av statsmedel.

Understöd till kursdeltagare, frivillig arbetstjänst (utbildningshjälp). Kursverksamhet för arbetslösa bedrevs under månaden i form av beredskapskurser, för vilka redogörelse lämnas i det följande. Av eleverna voro 539 anmälda som hjälpsökande och åtnjöto dagunderstöd eller bidrag till inackorderingskostnaderna. Frivillig arbetstjänst, avseende teoretisk och praktisk yrkesutbildning, bedrevs under månaden vid Vännäs yrkesskola. Antalet arbetselever uppgick till 30.

Utbildningsärenden. Vid månadens utgång voro beredskapskurser för omskolning och utbildning av tempoarbetare för verkstadsindustrin anordnade dels av arbetslöshetskommittéerna i Stockholm, Växjö och Göteborg, dels vid verkstadsskolor för arbetslös ungdom i Lysekil, Mölndal, Uddevalla, Arvika, Köja, Sandö, Sundsvall och Piteå, dels ock vid kommunala anstalter för yrkesundervisning i Stockholm, Uppsala, Södertälje, Eskilstuna, Hyltebruk, Göteborg, Lilla Edet, Trollhättan, Vänersborg, Mariestad, Tidaholm och Malmberget. Kursverksamheten vid Hyltebruks skolor för yrkesundervisning har påbörjats under oktober månad. Under månaden ha vid arbetslöshetskommitténs i Stockholm verkstadsskola påbörjats ytterligare 2 kurser för mekaniker och vid Uddevalla verkstadsskolor 1 kurs för gassvetsare. Vid Stockholms stads skolor för yrkesundervisning ha 2 avdelningar för mekaniker nedlagts och lärarna överflyttats till arbetslöshetskommitténs i Stockholm nyssnämnda kurser. Statsbidrag har under månaden beviljats Härnösands stads arbetslöshetskommitté till 1 kurs för gassvetsare, som påbörjas under november. Hela antalet elever vid månadens utgång, fördelade på olika yrkesavdelningar, framgår av följande sammanställning.

Avdelningar för	Antal avdelningar	Antal elever
mekaniker	53	672
finmekaniker	5	72
verktygsskötare	1	4
elektromekaniker	1	10
smeder	4	58
gassvetsare	3	44
bågsvetsare	2	31
gas- och bågsvetsare	3	45
Summa	72	936

Från beredskapskurserna ha efter fullständigt genomgången kurs om högst 4 månader med goda vitsord utskrivits omkring 600 elever.

Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission.

Förslag till ändringar i krigsfamiljebidragsförfattningarna. Kommissionen har i underdånig skrivelse den 17 oktober 1940 avgivit förslag till vissa ändringar i krigsfamiljebidragsförfattningarna. I vissa delar avse de föreslagna ändringarna detaljspörsmål och ha till huvudsakligt ändamål att förtydliga nu gällande bestämmelser. Förslaget innefattar emellertid även en del nyheter. Sålunda föreslås införande av en ny bidragsform, begravningsbidrag, avsett att utgå vid dödsfall inom värnpliktigs familj. Enligt förslaget skall dock sådant bidrag kunna uppbäras endast för vissa familjemedlemmar, nämligen hustru, med vilken den värnpliktige sammanlevde, samt under den värnpliktiges vårdnad varande barn och adoptivbarn under 16 år. Bidragsbeloppet har angivits till 150 kronor för hustru och 100 kronor för barn och adoptivbarn. Vidare föreslås, att familjebidrag skall kunna utgå jämväl till underbefäl i arméns reserver, oaktat sådant underbefäl icke åtnjuter krigsavlöning såsom värnpliktig. Slutligen kan nämnas, att förslaget innefattar bestämmelser, som skulle möjliggöra, att värnpliktig kunde erhålla familjebidrag även för viss tid efter hemförlovning och under hempermittering.

Uppgifter rörande värnpliktslåneverksamheten. Av de för varje län tillsatta värnpliktslånenämndernas månatliga redovisningar framgår, att nämndernas verksamhet under tiden från dess begynnelse den 15 september t. o. m. den 31 oktober 1940 varit av den omfattning, som framgår av tabellen på nästa sida.

De av värnpliktslånenämnderna beviljade lånen fördelade sig efter lånebeloppens storlek på följande sätt.

Lånebelopp kr.	Antal lån
200— 500	579
501—1 000	361
1 001—1 500	39
1 501—2 000	27
2 001—2 500	8
2 501—3 000	20
3 001—3 500	2
3 501—4 000	10
Summa	1 046

Enligt författningen skola bl. a. lån å högre belopp än 1 000 kronor underställas arbetsmarknadskommissionens prövning.

Hela antalet till statens arbetsmarknadskommission t. o. m. den 31 oktober 1940 inkomna värnpliktslåneärenden uppgick till 77. Av dessa avsågo 35 av värnpliktslånenämnderna underställda beslut och 42 av lånesökande ingivna besvär. Av 16 avgjorda ärenden avseende prövning av underställda beslut

Värnpliktslånenämnden i ..... län	Inkomna låneansökningar		Helt eller delvis bifallna ansökningar[1]			Avslagna ansökningar		Den 31/10 1940 icke slutbehandlade ansökningar	
	antal	gällande kr.	antal	ansökt belopp kr.	beviljat belopp kr.	antal	gällande kr.	antal	gällande kr.
Stockholms stad	249	339 004	75	99 129	37 160	124	166 425	50	73 450
Stockholms	352	625 793	55	102 325	44 750	71	106 750	226	416 718
Uppsala	101	136 646	21	27 000	14 200	32	48 845	48	60 801
Södermanlands	190	310 275	39	58 675	15 845	78	136 900	73	114 700
Östergötlands	189	278 610	21	37 700	19 400	93	125 100	75	115 810
Jönköpings	238	416 050	38	83 400	39 250	112	198 150	88	134 500
Kronobergs	141	243 275	8	18 400	11 400	47	71 725	86	153 150
Kalmar	243	385 085	36	52 541	25 041	61	120 710	146	211 834
Gotlands	40	76 100	13	25 900	12 700	7	12 800	20	37 400
Blekinge	118	157 460	18	26 000	16 200	47	57 800	53	73 660
Kristianstads	350	578 725	15	24 350	7 950	112	195 050	223	359 325
Malmöhus	496	800 401	119	180 850	72 445	256	410 941	121	208 610
Hallands	215	364 850	65	123 550	38 000	129	205 350	21	35 950
Göteborgs o. Bohus	235	438 553	62	119 100	67 700	130	205 915	43	113 538
Älvsborgs	270	467 960	56	115 600	60 585	76	115 310	138	237 050
Skaraborgs	208	394 651	26	42 730	17 400	94	175 826	88	176 095
Värmlands	257	442 439	62	110 850	41 105	102	168 581	93	163 008
Örebro	195	293 335	80	111 225	41 825	46	74 710	69	107 400
Västmanlands	138	219 055	22	40 805	26 760	38	53 100	78	125 150
Kopparbergs	220	362 730	41	75 005	23 005	91	146 675	88	141 050
Gävleborgs	296	409 905	21	36 505	11 125	52	67 800	223	305 600
Västernorrlands	335	500 695	92	136 435	57 905	176	261 572	67	102 688
Jämtlands	183	231 558	39	46 130	17 682	97	127 344	47	58 084
Västerbottens	236	430 366	15	15 710	7 800	40	63 406	181	351 250
Norrbottens	203	359 267	7	15 400	7 300	112	188 417	84	155 450
Summa	5 698	9 262 788	1 046	1 725 315	734 533	2 223	3 505 202	2 429	4 062 271

fastställde kommissionen i 13 fall värnpliktslånenämndernas beslut, medan i 3 fall de underställda besluten ändrades i avseende på lånevillkoren. Av 11 avgjorda besvärsärenden hade kommissionen i 9 fall lämnat besvären utan bifall och i 2 fall ändrat värnpliktslånenämndernas beslut.

[1] Häri ingå 106 låneansökningar å sammanlagt 233 060 kronor, som författningsenligt skola underställas arbetsmarknadskommissionen men varav 90 ansökningar ej varit föremål för kommissionens prövning vid tiden för uppgifternas sammanställande.

Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden.

A. Arbetsförmedlingsverksamheten.

Tab. 1. Översikt av verksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna under oktober 1940.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
Stockholms stad .	11 110	3 202	2 908	7 356	5 325	4 128	18 466	8 527	7 036	217
Stockholms län . .	2 310	1 300	952	1 349	1 581	1 049	3 659	2 881	2 001	127
Uppsala län . . .	1 391	859	544	734	545	381	2 125	1 404	925	151
Södermanlands län	1 576	923	672	806	459	327	2 382	1 382	999	172
Östergötlands län .	2 455	1 975	1 450	1 403	893	676	3 858	2 868	2 126	135
Norrköping	2 055	899	817	596	267	171	2 651	1 166	988	227
Jönköpings län . .	1 655	915	628	822	456	333	2 477	1 371	961	181
Kronobergs län . .	763	473	348	304	216	164	1 067	689	512	155
Norra Kalmar län .	514	364	238	175	133	114	689	497	352	139
Södra Kalmar län .	1 308	621	527	649	316	266	1 957	937	793	209
Gotlands län . . .	246	152	105	212	181	128	458	333	233	138
Blekinge län . . .	1 681	961	730	866	717	494	2 547	1 678	1 224	152
Kristianstads län .	2 269	2 259	1 295	1 136	1 008	650	3 405	3 267	1 945	104
Malmöh. l.: Malmö	4 001	913	880	2 759	1 455	1 205	6 760	2 368	2 085	285
Hälsingborg . .	1 448	601	556	651	273	244	2 099	874	800	240
Länet i övrigt .	2 805	2 863	2 209	1 419	897	664	4 224	3 760	2 873	112
Hallands län . . .	1 250	558	446	1 040	336	283	2 290	894	729	256
Göteborgs stad . .	9 965	2 114	2 044	4 285	1 911	1 585	14 250	4 025	3 629	354
Göteb. o. Boh. län	3 604	768	717	720	328	283	4 324	1 096	1 000	395
Älvsborgs län . .	2 262	817	671	1 429	793	585	3 691	1 610	1 256	229
Skaraborgs län . .	1 594	1 427	966	869	630	438	2 463	2 057	1 404	120
Värmlands län . .	1 711	1 370	702	992	695	489	2 703	2 065	1 191	131
Örebro län	1 811	1 020	562	1 640	904	697	3 451	1 924	1 259	179
Västmanlands län .	1 339	1 077	586	963	749	545	2 302	1 826	1 131	126
Kopparbergs län .	1 274	1 077	538	969	617	458	2 243	1 694	996	132
Gävleborgs län . .	2 081	1 185	855	916	449	330	2 997	1 634	1 185	183
Västernorrlands län	3 952	923	786	1 162	668	544	5 114	1 591	1 330	321
Jämtlands län . .	1 681	1 275	1 001	847	592	462	2 528	1 867	1 463	135
Västerbottens län .	1 059	613	463	737	431	342	1 796	1 044	805	172
Norrbottens län . .	2 129	1 820	1 355	522	403	316	2 651	2 223	1 671	119
Summa okt. 1940	**73 299**	**35 324**	**26 551**	**38 328**	**24 228**	**18 351**	**111 627**	**59 552**	**44 902**	**187**
» sept. 1940	64 082	32 850	24 101	36 042	27 581	18 730	100 124	60 431	42 831	166
» okt. 1939	55 840	28 312	22 969	30 072	27 340	18 335	85 912	55 652	41 304	154
» » 1938	54 672	22 920	18 917	25 728	25 346	16 223	80 400	48 266	35 140	167
» » 1937	48 026	20 365	15 533	23 055	23 387	14 570	71 081	43 752	30 103	162

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 3 168 platser, varav 2 454 manliga och 714 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 1 728 (1 388 manliga och 340 kvinnliga) platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

Tab. 2. Verksamheten inom olika yrkesgrupper vid de

A = ansökningar L = lediga

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk			Skogshushållning			Malmbrytning, metall- o. maskin-industri			Trävaruindustri, pappers- o. grafisk industri		
		A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T
1	*Manliga avdeln.* . .	8 563	9 518	6 726	2 836	7 866	3 387	5 674	1 890	1 382	6 505	683	638
2	Stockholms stad . . .	106	—	—	3	1	1	972	442	333	384	62	54
3	Stockholms län	678	623	450	66	330	198	268	47	26	83	7	6
4	Uppsala län	407	375	276	41	296	116	90	19	12	63	12	10
5	Södermanlands län . .	347	375	265	50	250	129	250	52	43	113	3	3
6	Östergötlands län . . .	874	876	647	40	225	79	284	173	110	183	76	67
7	Norrköping	218	206	169	10	70	39	91	18	12	170	28	27
8	Jönköpings län	220	280	209	16	204	55	92	51	27	420	52	45
9	Kronobergs län	141	141	78	31	87	54	56	36	30	184	27	25
10	Kalmar län	250	269	218	42	115	55	95	94	32	411	74	73
11	Gotlands län	102	110	74	2	4	—	4	—	—	—	—	—
12	Blekinge län	130	223	140	24	101	41	156	95	54	76	5	5
13	Kristianstads län . . .	1 338	1 407	906	56	452	66	102	50	21	133	17	17
14	Malmöhus l.: Malmö .	122	177	153	—	—	—	271	43	38	99	24	24
15	Hälsingborg	97	207	180	—	—	—	71	9	9	28	—	—
16	Länet i övrigt . . .	959	2 103	1 479	3	—	—	147	63	52	54	6	5
17	Hallands län	179	319	235	11	85	65	112	28	25	118	9	9
18	Göteborgs stad	131	61	36	7	7	7	749	165	155	740	11	10
19	Göteborgs o. Bohus län .	131	84	56	8	19	15	107	21	16	222	90	90
20	Älvsborgs län	142	111	70	37	125	69	230	65	51	185	47	45
21	Skaraborgs län	602	591	412	59	397	153	94	86	67	99	42	38
22	Värmlands län	135	111	64	124	759	145	266	59	56	225	8	7
23	Örebro län	264	230	151	54	409	77	215	57	43	118	14	14
24	Västmanlands län . .	323	322	212	56	462	127	336	58	42	43	4	3
25	Kopparbergs län . . .	78	74	55	177	695	204	110	34	26	419	7	7
26	Gävleborgs län	104	67	53	333	662	370	175	34	32	320	17	17
27	Västernorrlands län . .	156	57	46	538	508	389	118	14	13	1 298	21	21
28	Jämtlands län	101	65	52	453	669	440	77	22	9	27	3	3
29	Västerbottens län . . .	58	27	13	201	256	165	32	13	10	164	9	7
30	Norrbottens län	170	27	27	394	678	328	104	42	38	126	8	6
31	*Kvinnliga avdeln.* .	1 418	1 746	1 063	4	1	1	191	117	97	270	150	126
32	Stockholms stad . . .	405	154	152	—	—	—	78	65	48	88	79	58
33	Stockholms län	47	123	86	—	—	—	13	13	11	4	5	5
34	Uppsala län	64	83	42	—	—	—	—	—	—	—	3	3
35	Södermanlands län . .	41	48	31	—	—	—	15	2	2	12	5	5
36	Östergötlands län . . .	37	74	57	—	—	—	8	11	11	5	4	2
37	Norrköping	3	2	2	—	—	—	2	—	—	9	—	—
38	Jönköpings län	48	58	27	—	—	—	—	2	1	17	8	8
39	Kronobergs län	29	25	14	—	—	—	—	—	—	1	—	—
40	Kalmar län	24	30	20	—	—	—	—	—	—	2	—	—
41	Gotlands län	12	28	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Blekinge län	25	49	20	—	—	—	17	4	4	2	—	—
43	Kristianstads län . . .	112	163	113	—	—	—	—	—	—	2	1	1
44	Malmöhus l.: Malmö .	21	45	37	—	—	—	18	—	—	25	15	14
45	Hälsingborg	10	19	19	—	—	—	3	—	—	6	—	—
46	Länet i övrigt . . .	100	155	113	—	—	—	—	—	—	10	3	3
47	Hallands län	55	86	75	—	—	—	4	1	1	7	1	1
48	Göteborgs stad	6	5	1	—	—	—	16	1	1	47	17	17
49	Göteborgs o. Bohus län .	9	6	5	—	—	—	—	—	—	8	4	4
50	Älvsborgs län	2	2	1	—	—	—	—	3	3	5	—	—
51	Skaraborgs län	61	87	41	—	—	—	—	2	2	2	1	1
52	Värmlands län	22	72	16	—	—	—	—	—	—	1	1	1
53	Örebro län	35	38	8	—	—	—	2	—	—	4	3	3
54	Västmanlands län . . .	47	71	34	—	—	—	14	5	5	3	—	—
55	Kopparbergs län . . .	15	44	17	—	—	—	—	—	—	5	—	—
56	Gävleborgs län	52	33	19	—	—	—	—	8	8	—	—	—
57	Västernorrlands län . .	30	71	29	—	—	—	—	—	—	4	—	—
58	Jämtlands län	48	103	38	—	—	—	1	—	—	—	—	—
59	Västerbottens län . . .	46	49	29	4	1	1	—	—	—	—	—	—
60	Norrbottens län	12	23	9	—	—	—	—	—	—	1	—	—

platser T = tillsatta platser.

Byggnadsverksamhet			Övriga till industri o. hantverk hörande grupper			Sjöfart o. fiske			Kontorsarbete, allm. tjänst o. fria yrken			Övriga till handel o. samfärdsel hörande grupper			Diversearbete o. husligt arbete			Ungdom u. utbildning	
A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	
14 183	**2 512**	**2 371**	**8 379**	**1 292**	**1 117**	**5 191**	**2 006**	**1 962**	**6 361**	**4 028**	**3 916**	**7 355**	**3 598**	**3 190**	**6 375**	**1 931**	**1 862**	**1 877**	1
3 394	188	178	891	117	109	632	354	351	2 077	1 142	1 105	1 878	825	706	545	71	71	228	2
478	23	23	150	18	16	58	27	26	95	46	45	158	64	52	234	115	110	42	3
166	12	11	112	—	—	8	—	—	206	77	56	107	17	16	151	51	47	40	4
251	25	21	182	3	2	121	64	64	60	43	42	66	51	46	108	57	57	28	5
407	145	127	133	115	111	30	14	14	126	150	148	131	122	72	197	79	75	50	6
453	23	23	306	61	59	136	43	42	145	130	130	451	300	296	42	20	20	33	7
220	62	62	255	57	26	6	—	—	121	105	104	87	57	54	196	47	46	22	8
112	92	88	105	29	16	2	—	—	22	23	23	27	10	6	73	28	28	10	9
194	41	41	215	124	97	205	44	44	64	85	83	109	73	63	219	66	59	18	10
9	2	2	13	2	—	61	26	22	10	1	1	13	4	3	32	3	3	—	11
203	67	65	256	60	57	248	103	99	45	66	65	118	152	128	404	89	76	21	12
188	19	16	115	60	44	77	24	24	64	135	135	84	56	36	91	39	30	21	13
1 387	34	34	379	16	16	301	105	104	451	314	313	496	167	165	392	33	33	103	14
285	15	15	148	8	8	333	95	95	82	217	216	228	40	23	139	10	10	37	15
339	91	88	287	45	45	214	88	87	294	206	204	152	171	159	325	90	90	31	16
179	18	18	339	5	5	95	32	32	56	12	12	80	24	19	65	26	26	16	17
1 827	33	32	672	44	36	1 800	468	468	1 136	330	324	1 771	807	789	680	188	187	452	18
490	224	218	1800	94	92	155	81	78	74	31	29	188	53	52	369	71	71	60	19
463	72	59	641	169	167	18	1	—	114	46	40	169	132	125	207	49	45	56	20
200	53	48	158	46	39	13	7	7	65	70	70	101	41	39	152	94	93	51	21
340	196	196	197	15	14	67	64	64	139	81	81	94	35	35	106	42	40	18	22
330	45	37	436	91	87	4	—	—	86	41	37	110	40	31	136	93	85	58	23
167	28	28	95	21	8	58	34	31	56	32	31	70	54	42	86	62	62	49	24
110	65	65	74	25	18	2	—	—	59	45	40	46	19	13	185	113	110	14	25
234	59	58	142	28	13	152	63	62	88	96	96	192	32	29	267	127	125	74	26
774	105	104	128	6	6	192	87	87	140	46	46	211	37	32	305	42	42	92	27
417	224	216	77	9	8	3	1	—	234	161	152	67	46	46	147	75	75	78	28
92	20	18	28	12	6	51	32	25	179	120	116	59	74	53	123	50	50	72	29
474	531	480	45	12	12	149	149	136	73	177	172	92	95	60	399	101	96	103	30
4	**1**	**—**	**6 382**	**1 671**	**1 313**	**195**	**60**	**56**	**6 272**	**2 054**	**1 718**	**4 129**	**2 772**	**2 266**	**17 050**	**15 656**	**11711**	**2 418**	31
1	—	—	608	336	198	133	35	33	1 448	488	363	1 272	689	596	2 931	3 479	2 680	392	32
—	—	—	110	59	43	2	—	—	137	56	34	73	84	61	883	1 241	809	80	33
—	—	—	46	—	—	—	—	—	169	48	45	58	66	50	342	345	241	55	34
1	—	—	71	10	9	—	—	—	94	42	24	79	52	39	424	300	217	69	35
—	—	—	159	40	36	—	—	—	213	69	60	90	92	72	795	603	438	96	36
—	—	—	247	67	58	—	1	1	52	16	12	32	12	7	178	169	31	73	37
—	—	—	113	34	24	—	—	—	104	32	28	77	45	36	433	277	209	30	38
—	—	—	8	4	4	—	—	—	36	6	6	32	21	16	198	160	124	—	39
—	—	—	121	76	76	—	—	—	130	34	32	78	45	38	394	264	214	75	40
—	—	—	4	6	5	—	—	—	34	14	12	24	15	10	138	118	93	—	41
—	—	—	34	46	24	—	—	—	121	37	33	99	103	67	484	478	346	84	42
—	—	—	101	41	29	—	—	—	121	45	39	156	160	104	544	598	364	100	43
—	—	—	669	94	89	3	—	—	504	148	138	268	169	146	1 090	984	781	161	44
—	—	—	161	17	13	1	—	—	93	22	21	63	37	30	272	178	161	42	45
—	—	—	286	34	28	1	1	1	293	87	76	91	83	62	579	534	381	59	46
—	—	—	461	15	14	1	—	—	74	20	20	96	20	19	268	193	153	74	47
2	—	—	1249	150	137	39	15	13	878	194	170	408	174	160	1 298	1 355	1 086	342	48
—	—	—	244	72	54	3	2	2	78	18	15	44	29	27	281	197	176	53	49
—	—	—	668	290	231	1	—	—	119	48	25	104	62	42	482	388	283	48	50
—	—	—	111	44	37	—	—	—	69	26	17	45	58	46	532	412	294	49	51
—	—	—	91	8	6	1	2	2	173	65	61	77	60	49	524	487	354	103	52
—	—	—	531	145	139	1	—	—	172	77	66	142	140	126	629	501	355	124	53
—	1	—	24	21	18	—	—	—	118	55	43	103	100	82	570	496	363	84	54
—	—	—	32	19	15	—	—	—	189	41	37	148	107	81	523	406	308	57	55
—	—	—	151	14	11	1	—	—	93	48	42	94	61	47	444	285	203	81	56
—	—	—	31	13	9	7	2	2	155	40	37	76	64	55	801	478	412	58	57
—	—	—	17	2	2	—	—	—	282	152	146	139	100	92	346	235	184	14	58
—	—	—	23	13	4	—	1	1	176	55	50	72	38	31	408	274	226	8	59
—	—	—	11	1	—	1	1	1	147	71	66	89	86	75	259	221	165	2	60

Tab. 3. Översikt av verksamheten inom olika yrkesgrupper under oktober 1940.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk o. skogshush.	11 399	17 384	10 113	1 422	1 747	1 064	12 404	12 821	19 131	11 177
Jordbruk	8 563	9 518	6 726	1 418	1 746	1 063	9 599	9 981	11 264	7 789
Skogshushållning . .	2 836	7 866	3 387	4	1	1	2 805	2 840	7 867	3 388
Industri o. hantverk .	34 741	6 377	5 508	6 847	1 939	1 536	40 042	41 588	8 316	7 044
Malmbrytning . . .	84	40	32	—	—	—	83	84	40	32
Metall- o. maskinind.	5 590	1 850	1 350	191	117	97	5 551	5 781	1 967	1 447
Jord- och stenind. .	2 934	360	251	56	36	34	2 939	2 990	396	285
Trävaruindustri . .	4 254	574	537	29	2	2	4 098	4 283	576	539
Pappers- o. graf. ind.	2 251	109	101	241	148	124	2 290	2 492	257	225
Livsmedelsindustri .	2 132	315	304	921	343	270	2 879	3 053	658	574
Textil- o. bekl.-ind.	1 532	248	238	4 539	1 010	765	5 922	6 071	1 258	1 003
Läder- o. gummiind.	1 049	141	106	668	117	85	1 672	1 717	258	191
Kemisk-teknisk ind. .	440	158	155	198	165	159	623	638	323	314
Byggnadsverksamh. .	14 183	2 512	2 371	4	1	—	13 709	14 187	2 513	2 371
Kraft- o. värmeprod.	292	70	63	—	—	—	276	292	70	63
Sjöfart och fiske . .	5 191	2 006	1 962	195	60	56	5 216	5 386	2 066	2 018
Handel o. samfärdsel	13 716	7 626	7 106	10 401	4 826	3 984	22 182	24 117	12 452	11 090
Kontorsarbete . . .	1 332	217	188	1 410	277	254	2 654	2 742	494	442
Affärs- o. lagerarb. .	3 452	505	472	1 730	445	360	4 839	5 182	950	832
Landtransport . . .	6 214	3 354	2 966	285	414	293	5 928	6 499	3 768	3 259
Hotell- o. rest.-rör. .	810	204	185	3 795	2 337	1 952	3 921	4 605	2 541	2 137
Litter. o. konstn. arb.	331	40	39	49	21	21	353	380	61	60
Förvaltn. o. underv. .	1 276	3 203	3 162	1 329	587	574	2 557	2 605	3 790	3 736
Sjukvård o. hygien .	301	103	94	1 803	745	530	1 930	2 104	848	624
Husligt arbete . . .	128	66	55	17 006	15 648	11 703	12 954	17 134	15 714	11 758
Diversearbete	6 247	1 865	1 807	44	8	8	5 736	6 291	1 873	1 815
Ungdom ut. särsk. utb.	1 877	—	—	2 413	—	—	4 108	4 290	—	—
Summa	73 299	35 324	26 551	38 328	24 228	18 351	102 642	111627	59 552	44 902
Därav under 18 år	4 089	2 628	2 127	5 112	2 531	2 074	8 946	9 201	5 159	4 201

Tab. 4. Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft under september och oktober 1940 samt under oktober 1939.

Huvudgrupper	Ansökningar på 100 lediga platser									Tillsatta platser på 100 lediga		
	Manliga			Kvinnliga			Tillsammans					
	Okt. 1940	Sept. 1940	Okt. 1939	Okt. 1940	Sept. 1940	Okt. 1939	Okt. 1940	Sept. 1940	Okt. 1939	Män	Kv.	Tills.
Jordbruk o. skogshush.	66	67	100	81	57	59	67	66	95	58	61	58
Jordbruk	90	95	93	81	57	59	89	89	87	71	61	69
Skogshushållning . .	36	32	124	.	.	.	36	32	124	43	.	43
Industri o. hantverk .	545	423	412	353	352	144	500	408	337	86	79	85
Sjöfart och fiske . .	259	232	153	.	.	247	261	233	156	98	.	98
Handel o. samfärdsel	180	180	175	216	194	148	194	186	162	93	83	89
Husligt arbete . . .	.	.	.	109	84	89	109	84	89	.	75	75
Diversearbete	335	278	324	.	.	.	336	282	325	97	.	97
Summa	208	195	197	158	131	110	187	166	154	75	76	75
Därav under 18 år	156	166	124	202	179	119	178	173	121	81	82	81

Tab. 5. Sysselsatta personer i slutet av okt. 1940 i jämförelse med slutet av sept. 1940.

Näringsgrenar	Företag med uppgifter för såväl september 1940 som oktober 1940									
	Antal företag	Okt. 1940		Indextal för oktober 1940 (september 1940 = 100)[1]						
		Arbetare	Övriga	Arbetare			Övriga	Samtliga		
				Män	Kv.	S:a		Män	Kv.	S:a
Malmbrytning o. metallind.	1 237	127 020	22 471	102·1	100·2	102·0	101·6	102·1	100·5	101·9
Gruvor o. anrikningsverk	15	1 933	118	101·4	61·5	101·1	102·6	101·4	79·2	101·2
Järn-, stål- o. kopparverk	39	22 677	2 821	103·3	76·7	103·3	100·8	103·0	99·8	103·0
Järn- o. stålmanufaktur	284	17 084	2 163	102·6	101·6	102·5	101·1	102·5	101·0	102·3
Mekaniska verkstäder	603	54 940	11 143	101·6	101·1	101·6	102·5	101·8	101·1	101·7
Skeppsvarv	46	10 736	1 377	102·0	88·2	101·9	101·8	101·9	102·7	101·9
Elektriska verkstäder	78	13 799	3 849	101·0	99·0	100·5	100·6	100·8	99·7	100·5
Annan metallindustri	172	5 851	1 000	103·8	101·8	103·5	98·8	103·4	100·2	102·8
Jord- o. stenindustri	437	15 023	1 544	97·1	103·3	97·6	102·6	97·6	102·6	98·0
Kolgruvor	3	909	40	101·5	—	101·5	·	101·4	·	101·4
Torvindustri	52	597	31	101·0	·	100·5	·	101·0	·	100·3
Stenbrott o. stenhuggerier	105	2 133	198	100·8	·	100·9	112·5	101·8	·	101·7
Cementfabriker, kalkbruk	93	3 390	388	95·6	94·0	95·6	102·1	96·2	95·8	96·2
Tegelbruk	128	2 925	382	85·1	·	85·0	100·5	86·4	95·4	86·6
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	16	2 542	308	99·0	102·6	100·4	101·0	99·4	102·2	100·4
Glasbruk	40	2 527	197	111·1	112·8	111·3	102·6	110·4	112·3	110·6
Träindustri	546	19 155	1 929	101·1	98·4	101·1	100·6	101·1	99·4	101·0
Sågverk o. hyvlerier	218	8 397	694	98·5	·	98·5	101·6	98·7	107·3	98·8
Snickeri- o. möbelfabriker	287	9 147	1 022	104·0	100·0	103·9	100·6	103·7	100·5	103·6
Annan trävaruindustri	41	1 611	213	99·4	95·0	99·0	97·3	99·2	95·7	98·8
Pappers- o. grafisk ind.	480	26 461	5 665	103·3	103·7	103·4	101·1	103·1	102·6	103·0
Pappersmassefabriker	56	7 780	914	105·4	92·9	105·3	101·3	105·0	96·5	104·9
Pappersbruk o. pappfabr.	45	7 034	954	104·0	105·6	104·3	100·1	103·7	104·0	103·7
Annan pappersindustri	104	3 777	502	102·2	104·2	103·5	100·6	102·1	103·8	103·1
Grafisk industri	275	7 870	3 295	100·8	101·3	100·8	101·4	101·1	100·7	101·0
Livsmedelsindustri	641	27 033	7 092	116·0	102·2	111·0	104·1	115·1	101·0	109·5
Kvarnar	39	1 043	310	99·3	92·7	98·6	101·3	99·8	94·8	99·2
Bagerier	146	3 961	1 208	96·2	86·7	92·3	99·8	96·7	91·1	94·0
Råsockerbruk o. raffinad.	22	6 417	766	168·7	203·2	171·9	147·6	167·0	187·2	169·0
Choklad- o. karamellfabr.	54	3 954	778	99·0	102·8	101·9	100·3	100·1	102·2	101·6
Bryggerier o. läskedrycksf.	131	4 596	1 042	101·8	97·1	101·0	102·0	102·2	96·4	101·1
Tobaksfabriker	8	1 615	180	97·3	96·3	96·6	100·0	98·3	96·4	96·9
Slakterier o. konservfabr.	95	3 444	1 172	105·1	105·6	105·3	104·6	105·7	104·2	105·1
Annan livsmedelsindustri	96	2 003	1 636	106·6	100·7	105·1	97·6	105·3	97·5	101·6
Textil- o. beklädnadsind.	550	60 734	7 181	100·6	98·9	99·4	101·0	100·8	99·0	99·6
Bomullsindustri	46	14 991	1 099	103·3	100·5	101·8	99·7	103·0	100·4	101·7
Jute- o. linneindustri	11	2 724	168	99·5	99·4	99·5	100·6	99·6	99·5	99·5
Ylleindustri	59	10 426	1 103	98·5	100·0	99·3	101·2	98·7	100·2	99·5
Trikåfabriker	99	7 712	901	102·4	98·5	99·3	98·8	101·7	98·4	99·3
Skrädderier o. sömnadsfabr.	209	19 186	2 793	98·9	97·5	97·7	102·2	100·2	97·8	98·3
Annan hithörande industri	126	5 695	1 117	98·8	100·1	99·6	100·8	99·5	100·0	99·8
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	260	20 002	2 785	99·8	98·5	99·2	101·2	100·1	98·7	99·5
Garverier	29	2 619	252	99·4	105·6	100·0	98·4	99·4	103·8	99·8
Skofabriker	105	7 907	825	100·9	94·5	98·0	101·2	100·9	95·0	98·3
Gummivarufabriker	21	5 881	990	98·3	99·5	99·0	101·6	98·8	99·9	99·3
Annan hithörande industri	105	3 595	718	100·0	104·8	102·1	101·4	100·8	103·4	102·0
Kemisk-teknisk industri	183	10 070	2 843	103·3	105·6	104·0	99·9	102·7	103·7	103·1
Färg-, olje- o. parfymfabr.	73	2 480	1 344	103·3	103·8	103·5	99·3	102·9	100·9	102·0
Sprängämnesfabriker	7	2 343	202	102·4	102·3	102·4	96·7	101·5	102·6	101·9
Tändsticksfabriker	8	1 367	217	118·9	113·1	116·2	102·8	115·3	112·5	114·2
Annan kemisk-tekn. ind.	95	3 880	1 080	100·3	106·1	101·5	100·7	100·4	104·4	101·3
Samtliga industrigrupper	4 334	305 498	51 510	102·6	100·0	101·9	101·7	102·6	100·0	101·9
Byggnadsverksamhet	985	11 702	1 874	86·7	·	86·3	101·5	88·1	89·5	88·1
Statliga verk o. byggn.-arb.	174	30 556	6 390	100·6	105·1	101·1	101·6	100·6	105·4	101·1
Komm. verk o. byggnadsarb.	200	16 397	3 562	102·1	34·5	100·2	102·1	102·1	70·8	100·5
Handel o. varulager	1 298	7 033	23 911	99·8	102·7	100·4	98·9	98·7	99·7	99·2
Samfärdsel	159	4 922	1 113	94·2	101·2	94·3	98·4	94·8	99·7	95·0
Banker	112	—	4 750	—	—	—	100·5	102·8	96·2	100·5
Försäkringsföretag	60	—	4 644	—	—	—	101·1	103·5	99·6	101·1
Samtliga näringsgrenar	7 322	376 108	97 754	101·4	99·8	101·1	100·9	101·5	99·7	101·0

[1] Se Anm. vid slutet av tabellavdelningen.

Tab. 6. Indextal över antalet sysselsatta arbetare. September 1939 = 100.

Näringsgrenar	1940									
	Jan.	Febr.	Mars	April	M	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
Malmbrytning o. metallind.	97·0	97·1	98·4	94·4	93·8	83·8	90·6	96·8	100·3	102·3
Gruvor o. anrikningsverk .	90·0	90·2	90·3	84·0	88·5	83·4	94·2	102·8	104·0	105·1
Järn-, stål- o. kopparverk .	95·7	96·7	97·0	92·2	92·3	85·7	91·1	96·3	96·9	100·1
Järn- o. stålmanufaktur . .	96·4	93·2	92·8	85·5	82·7	69·9	80·5	83·5	86·4	88·6
Mekaniska verkstäder . . .	97·8	98·5	100·0	97·0	96·7	85·4	92·7	101·2	106·0	107·7
Skeppsvarv	102·9	106·3	111·1	109·8	112·1	96·4	107·0	107·9	111·0	113·1
Elektriska verkstäder . . .	100·0	99·7	101·8	99·5	102·0	94·8	97·6	105·9	109·9	110·4
Annan metallindustri . . .	94·7	95·5	95·1	87·9	82·7	77·8	76·5	79·0	82·5	85·4
Jord- o. stenindustri . . .	69·2	64·8	64·8	63·2	67·8	64·4	66·4	68·5	68·0	66·4
Kolgruvor	99·7	103·5	105·9	99·3	107·0	109·6	93·4	115·1	119·1	120·9
Torvindustri	41·4	52·9	57·1	58·7	144·8	184·8	134·3	108·6	99·6	100·1
Stenbrott o. stenhuggerier .	65·6	56·7	58·8	60·3	63·3	57·9	62·2	59·8	58·7	59·2
Cementfabriker, kalkbruk .	76·5	74·7	77·1	75·4	78·6	76·5	77·0	80·2	81·2	77·6
Tegelbruk	42·2	37·1	37·7	39·5	59·1	55·8	65·7	63·1	59·3	50·4
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	95·2	91·0	82·9	77·6	64·3	63·0	60·0	62·8	64·1	64·4
Glasbruk	83·9	80·5	79·7	72·3	54·9	42·0	49·8	61·9	64·5	71·8
Träindustri	70·9	69·5	71·2	67·7	68·2	67·2	67·9	75·4	78·0	78·9
Sågverk o. hyvlerier . . .	64·1	62·2	68·2	73·7	78·8	80·8	76·8	83·1	83·5	82·2
Snickeri- o. möbelfabriker .	77·9	76·8	74·4	63·5	59·2	56·8	61·3	69·9	75·6	78·5
Annan trävaruindustri . .	88·3	87·7	89·3	73·6	78·6	70·4	72·2	83·7	80·9	80·1
Pappers- o. grafisk ind. . .	91·4	90·9	91·9	82·8	74·9	64·3	61·8	66·1	68·8	71·1
Pappersmassefabriker . . .	84·8	83·4	85·3	75·1	68·5	53·8	51·4	53·8	55·5	58·4
Pappersbruk o. pappfabr. .	95·2	95·7	96·7	85·9	72·8	60·4	57·4	58·9	61·2	63·8
Annan pappersindustri . .	96·8	96·6	95·2	89·9	84·6	74·9	72·6	81·2	83·9	86·8
Grafisk industri	98·6	98·0	99·6	91·3	85·3	79·7	77·4	86·5	91·4	92·1
Livsmedelsindustri	96·0	95·3	93·7	95·8	97·6	90·4	94·4	96·6	98·0	108·8
Kvarnar	90·1	88·5	91·1	100·6	93·4	85·1	83·3	95·4	99·6	98·2
Bagerier	89·3	93·2	93·5	102·9	104·0	97·8	96·9	97·9	101·7	93·9
Råsockerbruk o. raffinad. .	93·0	90·7	83·9	87·3	94·0	71·7	102·7	99·6	102·5	176·2
Choklad- o. karamellfabr. .	78·2	84·5	75·9	78·6	81·4	73·3	85·8	93·7	100·1	102·0
Bryggerier o. läskedrycksf. .	95·5	94·2	96·1	91·3	97·1	99·9	96·7	96·5	92·7	93·6
Tobaksfabriker	94·2	93·8	93·6	93·7	92·5	85·0	74·3	79·3	78·0	75·3
Slakterier o. konservfabr. .	99·6	92·1	91·9	94·3	98·0	97·2	115·9	115·7	114·5	120·6
Annan livsmedelsindustri .	104·8	100·3	100·7	100·2	90·0	81·5	77·7	82·3	83·8	88·1
Textil- o. beklädnadsind. . .	100·3	102·4	102·7	99·7	98·4	91·1	90·8	93·9	94·5	93·9
Bomullsindustri	101·5	102·8	104·3	99·5	98·3	97·4	91·8	93·9	94·3	96·0
Jute- o. linneindustri . . .	87·7	90·7	91·3	89·5	87·5	87·0	86·0	84·8	86·4	86·0
Ylleindustri	104·7	108·6	109·9	107·0	106·9	106·1	100·9	103·1	104·3	103·6
Trikåfabriker	102·3	104·6	105·9	102·9	97·1	88·6	90·8	88·7	86·7	86·1
Skrädderier o. sömnadsfabr.	97·4	99·3	98·7	97·1	97·3	87·1	88·2	93·1	95·6	93·4
Annan hithörande industri .	97·1	98·7	96·6	92·4	91·1	78·7	80·0	84·5	88·4	88·0
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	98·9	100·9	102·5	100·5	99·0	96·0	92·0	90·3	99·0	98·2
Garverier	115·7	117·3	122·7	125·5	126·1	122·8	125·1	120·0	127·9	127·9
Skofabriker	100·7	103·4	103·4	100·2	98·8	95·4	89·5	100·5	101·9	99·9
Gummivarufabriker	91·0	92·3	95·3	94·2	93·6	91·7	85·6	67·5	84·8	84·0
Annan hithörande industri .	97·4	99·0	99·2	94·9	89·6	85·5	84·6	92·1	98·5	100·6
Kemisk-teknisk industri . .	102·2	102·4	105·8	100·9	91·2	62·4	64·1	72·8	76·4	79·5
Färg-, olje- o. parfymfabr. .	102·4	103·4	107·3	101·6	95·9	78·0	80·7	83·5	87·7	90·8
Sprängämnesfabriker . . .	98·2	101·4	110·1	108·1	113·0	117·5	114·7	114·7	114·2	116·9
Tändsticksfabriker	124·3	128·9	128·4	109·0	88·0	12·1	13·3	32·7	46·6	54·1
Annan kemisk-teknisk ind. .	86·5	82·0	84·6	90·3	85·2	78·5	79·8	86·0	86·3	87·6
Samtliga industrigrupper	92·9	92·9	93·7	90·0	88·6	80·4	82·9	87·3	89·9	91·6
Byggnadsverksamhet	56·6	55·8	51·8	57·8	58·7	53·4	56·6	57·8	58·4	50·4
Statliga verk o. byggn.-arb. .	90·8	93·1	96·5	100·7	105·9	108·3	106·4	121·5	123·4	124·8
Komm. verk o. byggnadsarb.	86·2	83·3	85·7	83·0	80·8	74·2	73·0	79·1	82·6	82·8
Handel o. varulager	81·0	78·8	80·5	73·9	72·1	65·6	64·6	69·6	75·7	76·0
Samtliga näringsgrenar	89·8	89·4	90·5	88·1	87·3	80·3	82·2	87·2	89·7	90·7

Tab. 7. Arbetstillgången enligt uppgifter från företagare (konjunktursiffror).

Näringsgrenar	1939		1940									
	Okt.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
Malmbrytning o. metallind.	3·99	4·05	3·99	4·02	3·84	3·81	3·64	3·77	3·73	3·64	3·59	3·60
Gruvor o. anrikningsverk	2·99	4·11	3·46	3·80	3·51	3·90	3·84	4·19	4·31	3·42	4·11	4·19
Järn-, stål- o. kopparverk	4·36	4·71	4·70	4·44	4·31	4·32	3·98	3·87	4·32	3·60	3·36	3·35
Järn- o. stålmanufaktur	4·28	3·94	3·59	3·53	3·21	3·31	3·14	3·07	2·95	3·19	3·13	3·24
Mekaniska verkstäder	3·86	3·96	4·01	4·06	3·98	3·95	3·82	4·05	3·92	3·89	3·93	3·84
Skeppsvarv	2·90	3·94	3·95	3·84	4·22	3·96	3·76	4·08	3·80	3·71	3·47	3·96
Elektriska verkstäder	4·24	3·94	3·78	4·34	3·68	3·50	3·66	3·30	3·48	3·49	3·38	3·54
Annan metallindustri	4·32	4·07	3·56	3·51	3·28	3·02	2·72	2·81	2·73	2·40	2·62	2·68
Jord- o. stenindustri	3·24	3·06	2·80	2·51	2·74	2·62	2·69	2·85	2·90	2·84	2·82	2·69
Kolgruvor	3·00	3·52	3·50	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00
Torvindustri	3·46	2·69	3·26	3·49	3·53	3·56	4·14	4·20	3·97	3·48	3·97	3·79
Stenbrott o. stenhuggerier	2·76	2·57	2·26	1·54	2·10	2·12	2·22	2·30	3·45	2·89	3·07	2·28
Cementfabriker, kalkbruk	3·59	3·08	2·86	2·81	2·69	3·20	3·26	3·05	3·03	2·88	2·96	2·66
Tegelbruk	2·87	3·10	3·25	2·84	2·96	2·57	2·65	3·03	2·67	2·38	2·40	2·39
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	3·51	3·32	2·79	2·71	2·86	2·18	1·23	2·22	1·91	1·91	2·46	2·76
Glasbruk	3·44	3·07	2·46	2·39	2·45	2·32	2·38	2·37	3·18	3·29	2·60	2·65
Träindustri	3·24	3·30	2·93	2·88	2·85	2·70	2·81	2·80	2·96	3·01	3·15	3·09
Sågverk o. hyvlerier	2·89	3·32	3·26	3·15	3·27	2·98	3·22	3·22	3·20	3·08	3·18	2·99
Snickeri- o. möbelfabriker	3·61	3·29	2·59	2·60	2·48	2·39	2·40	2·34	2·72	2·93	3·23	3·25
Annan trävaruindustri	3·12	3·18	3·15	2·81	2·92	2·67	2·61	2·86	2·98	3·00	2·53	2·75
Pappers- o. grafisk ind.	3·47	3·66	3·48	3·49	3·37	2·89	2·37	2·45	2·25	2·41	2·56	2·64
Pappersmassefabriker	3·28	3·57	3·45	3·43	3·49	3·13	2·64	2·45	2·41	2·40	2·57	2·28
Pappersbruk o. pappfabr.	3·80	4·28	4·37	3·99	3·87	2·91	1·97	2·15	1·71	2·19	2·16	2·19
Annan pappersindustri	3·75	3·83	3·42	3·50	3·12	2·93	2·72	2·89	2·60	2·64	2·87	3·34
Grafisk industri	3·24	3·12	2·98	2·95	2·91	2·65	2·41	2·46	2·32	2·48	2·69	2·97
Livsmedelsindustri	3·62	3·61	3·33	3·35	3·36	3·57	3·59	3·62	3·60	3·52	3·51	3·51
Kvarnar	3·64	3·65	3·31	3·29	3·56	4·18	3·92	3·56	3·77	3·81	4·06	3·97
Bagerier	3·30	3·49	3·14	3·18	3·33	3·77	3·87	3·59	3·79	3·60	3·51	3·28
Råsockerbruk o. raffinad.	3·69	3·14	3·26	3·42	3·15	3·54	3·56	3·85	3·68	3·53	3·46	3·69
Choklad- o. karamellfabr.	4·59	4·48	3·10	3·59	3·33	3·44	3·49	3·83	3·98	4·10	4·11	4·14
Bryggerier o. läskedrycksf.	2·87	3·26	3·02	2·86	3·09	3·22	3·53	3·63	3·47	2·86	2·85	2·82
Tobaksfabriker	4·22	4·23	4·42	3·91	4·00	3·32	3·05	3·29	2·37	3·02	3·05	3·18
Slakterier o. konservfabriker	3·48	3·60	3·32	3·35	3·34	3·52	3·43	3·34	3·63	3·65	3·68	3·74
Annan livsmedelsindustri		3·77	3·69	3·74	3·70	3·82	3·58	3·77	3·56	3·62	3·63	3·45
Textil- o. beklädnadsind.	4·28	4·24	4·11	4·12	4·09	3·93	3·85	3·66	3·70	3·69	3·48	3·38
Bomullsindustri	4·30	4·56	4·28	4·32	4·31	4·19	4·41	4·11	4·09	3·95	3·15	2·90
Jute- o. linneindustri	4·45	4·29	4·52	4·40	4·23	4·41	4·16	3·95	3·51	3·39	3·52	3·59
Ylleindustri	4·46	4·53	4·57	4·55	4·60	4·51	4·33	4·23	4·25	4·16	4·14	3·98
Trikåfabriker	4·34	4·14	4·31	4·26	4·31	4·04	3·98	3·66	3·69	3·50	3·49	3·51
Skrädderier o. sömnadsfabr.	4·23	4·04	3·78	3·76	3·73	3·50	3·33	3·21	3·30	3·49	3·39	3·38
Annan hithörande industri	3·87	3·79	3·84	3·83	3·74	3·42	3·05	2·97	3·01	3·21	3·30	3·25
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	4·18	4·23	4·34	4·25	4·13	4·03	3·97	3·65	3·50	3·66	3·62	3·74
Garverier	4·63	4·62	4·62	4·57	4·45	4·59	4·47	3·97	4·01	3·81	3·81	3·69
Skofabriker	4·37	4·45	4·46	4·36	4·16	3·91	3·91	3·85	3·91	4·03	3·88	3·65
Gummivarufabriker	3·76	3·96	4·34	4·23	4·22	4·28	4·17	3·42	2·85	3·09	3·25	3·86
Annan hithörande industri	4·09	3·92	3·77	3·76	3·58	3·39	3·26	3·45	3·41	3·58	3·60	3·75
Kemisk-teknisk industri	4·08	4·17	3·95	3·95	3·70	3·20	2·75	3·09	2·87	3·04	3·29	3·31
Färg-, olje- o. parfymfabr.	3·63	4·30	3·79	3·41	3·31	3·58	3·09	2·63	2·48	2·82	2·74	2·89
Sprängämnesfabriker	4·93	3·88	4·04	4·78	4·77	3·58	4·21	3·87	3·66	3·43	4·94	4·75
Tändsticksfabriker	5·00	5·00	5·00	5·00	4·00	2·00	1·00	2·00	2·00	2·00	2·00	2·00
Annan kemisk-teknisk ind.	3·87	3·48	3·34	3·29	3·28	3·67	3·45	3·46	3·27	3·41	3·33	3·28
Samtliga industrigrupper	3·86	3·90	3·77	3·78	3·68	3·57	3·46	3·46	3·45	3·43	3·39	3·39
Byggnadsverksamhet	3·17	2·60	2·53	2·45	2·36	2·51	2·46	2·43	2·50	2·55	2·46	2·32
Statliga verk o. byggn.-arb.	3·73	3·75	3·81	3·69	3·76	3·86	3·85	3·83	3·72	3·74	3·82	3·72
Komm. verk o. byggn.-arb.	3·57	3·15	3·12	3·21	3·10	3·24	3·36	3·20	3·00	3·06	2·98	2·96
Handel o. varulager	3·64	3·49	3·26	3·15	3·30	3·26	3·10	3·17	3·14	3·14	3·15	3·10
Samfärdsel	2·99	3·81	3·70	3·14	3·26	3·57	3·01	2·77	2·70	2·59	2·69	2·83
Banker	4·23	4·46	4·43	4·28	4·40	4·44	4·03	4·08	4·06	3·64	3·54	3·53
Försäkringsföretag	3·49	3·70	3·71	3·74	3·90	3·70	3·84	3·64	3·67	3·58	3·57	3·48
Samtliga näringsgrenar	3·77	3·78	3·66	3·67	3·60	3·53	3·44	3·42	3·40	3·38	3·36	3·35

Tab. 8. Till statens arbetsmarknadskommission rapporterade nyanställningar och entledigganden under oktober 1940 i jämförelse med föregående månad.

Näringsgrenar	Antal rapporterande företag		Antal nyanställda		Antal entledigade		Ökning (+) eller minskning (−)	
	sept.	okt.	sept.	okt.	sept.	okt.	sept.	okt.
Malmbrytning o. metallindustri	**160**	**150**	**2 259**	**2 195**	**2 116**	**1 773**	+ **143**	+ **422**
Gruvor o. anrikningsverk	6	4	66	42	44	145	+ 22	− 103
Järn-, stål- o. kopparverk	16	11	93	223	559	237	− 466	− 14
Järn- o. stålmanufaktur	10	12	107	59	107	56	± 0	+ 3
Mekaniska verkstäder	87	88	1 320	1 293	703	758	+ 617	+ 535
Skeppsvarv	9	9	318	288	83	151	+ 235	+ 137
Elektriska verkstäder	12	13	214	194	153	190	+ 61	+ 4
Annan metallindustri	20	13	141	96	467	236	− 326	− 140
Jord- o. stenindustri	**52**	**56**	**286**	**421**	**593**	**461**	− **307**	− **40**
Kolgruvor	2	2	6	22	34	6	− 28	+ 16
Torvindustri	1	—	—	—	15	—	− 15	—
Stenbrott o. stenhuggerier	11	9	21	81	58	39	− 37	+ 42
Cementfabriker, kalkbruk	9	12	25	12	122	171	− 97	− 159
Tegelbruk	23	25	8	43	298	188	− 290	− 145
Porslins-, kakel- o. lergodsfabr.	2	2	25	77	44	—	− 19	+ 77
Glasbruk	4	6	201	186	22	57	+ 179	+ 129
Träindustri	**43**	**23**	**721**	**518**	**334**	**364**	+ **387**	+ **154**
Sågverk o. hyvlerier	14	3	25	250	113	228	− 88	+ 22
Snickerier o. möbelfabriker	25	16	681	253	154	116	+ 527	+ 137
Annan trävaruindustri	4	4	15	15	67	20	− 52	− 5
Pappers- o. grafisk industri	**34**	**39**	**707**	**858**	**881**	**637**	− **174**	+ **221**
Pappersmassefabriker	15	13	650	334	568	542	+ 82	− 208
Pappersbruk o. pappfabriker	7	4	6	344	164	9	− 158	+ 335
Annan pappersindustri	5	12	18	60	22	17	− 4	+ 43
Grafisk industri	7	10	33	120	127	69	− 94	+ 51
Livsmedelsindustri	**55**	**63**	**772**	**3 631**	**411**	**428**	+ **361**	+ **3 203**
Kvarnar	5	3	47	19	5	13	+ 42	+ 6
Bagerier	3	7	14	18	10	50	+ 4	− 32
Råsockerbruk o. raffinaderier	19	20	351	3 096	261	166	+ 90	+ 2 930
Choklad- o. karamellfabriker	8	9	208	207	19	50	+ 189	+ 157
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	9	3	15	7	86	24	− 71	− 17
Slakterier o. konservfabriker	6	4	86	43	30	6	+ 56	+ 37
Annan livsmedelsindustri	5	17	51	241	—	119	+ 51	+ 122
Textil- o. beklädnadsindustri	**59**	**47**	**495**	**463**	**851**	**832**	− **356**	− **369**
Bomullsindustri	11	9	110	184	273	184	− 163	± 0
Jute- o. linneindustri	2	—	1	—	42	—	− 41	—
Ylleindustri	13	8	78	69	148	103	− 70	− 34
Trikåfabriker	9	4	14	23	103	48	− 89	− 25
Skrädderier o. sömnadsfabriker	15	18	220	121	247	462	− 27	− 341
Annan hithörande industri	9	8	72	66	38	35	+ 34	+ 31
Läder-, hår- o. gummivaruind.	**19**	**14**	**269**	**249**	**340**	**281**	− **71**	− **32**
Garverier	5	2	—	2	72	42	− 72	− 40
Skofabriker	2	2	34	6	9	4	+ 25	+ 2
Gummivarufabriker	5	4	192	193	229	179	− 37	+ 14
Annan hithörande industri	7	6	43	48	30	56	+ 13	− 8
Kemisk-teknisk industri	**16**	**13**	**84**	**395**	**135**	**150**	− **51**	+ **245**
Färg-, olje- o. parfymfabriker	4	5	—	29	13	9	− 13	+ 20
Sprängämnesfabriker	1	1	25	95	22	—	+ 3	+ 95
Tändsticksfabriker	2	3	—	219	32	—	− 32	+ 219
Annan kemisk-teknisk industri	9	4	59	52	68	141	− 9	− 89
Samtliga industrigrupper	**438**	**405**	**5 593**	**8 730**	**5 661**	**4 926**	− **68**	+ **3804**[2]
Byggnadsverksamhet	297	277	3 618	2 815	3 838	5 572	− 220	− 2 757
Handel o. varulager	18	21	185	119	136	124	+ 49	− 5
Samfärdsel	5	5	5	9	48	32	− 43	− 23
Hotell- o. restaurangrörelse	13	7	114	64	908	51	− 794	+ 13
Banker och försäkringsföretag	3	2	—	—	22	21	− 22	− 21
Samtliga näringsgrenar	**774**	**717**	**9 515**	**11 737**	**10 613**	**10 726**	− **1 098**	+ **1011**[2]
Kvinnor			1 773	2 098	2 304	1 413	− 531	+ 685

[1] Rapportskyldighet föreligger endast ifråga om förändringar av viss omfattning. Beträffande principerna för redovisningen hänvisas till statens arbetsmarknadskommissions kungörelse, SFS 1940: 588 samt Soc. Medd. årg. 1940, sid. 409. — [2] Frånräknas de säsongmässiga nyanställningarna inom sockerindustrin uppstår för samtliga industrigrupper en ökning med 874 och för samtliga näringsgrenar en minskning med 1 919.

D. Arbetslösheten inom fackförbunden.

Tab. 9. Arbetslösheten inom fackförbunden den 30 september 1940.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	91	27 525	23 028	1 296	4·7	1 163	27 601	1 484	5·4
Bleck- o. plåtslagareförb. .	51	2 682	—	165	6·2	—	2 770	225	8·1
Bokbindareförbundet . . .	51	8 016	5 080	525	6·5	371	8 020	524	6·5
Bryggeriindustriarb.-förb. .	109	7 272	1 604	434	6·0	219	7 339	256	3·5
Byggnadsträarbetareförb. .	303	33 501	—	9 007	26·9	—	34 320	8 148	23·7
De förenade förbunden . .	51	11 823	3 907	609	5·2	353	11 640	656	5·6
Elektriska arbetareförb. . .	59	7 386	—	350	4·7	—	7 500	325	4·3
Gjutareförbundet	104	7 673	—	315	4·1	—	8 570	399	4·7
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	515	62 716	6 936	11 428	18·2	1 558	64 205	10 254	16·0
Byggnadsind.-arb. . . .	163	24 623	725	5 917	24·0	150	24 119	4 918	20·4
Byggnadsämnesind.-arb.	182	12 549	376	2 390	19·0	34	12 567	1 771	14·1
Glasbruksarb.	40	3 542	87	369	10·4	14	3 961	637	16·1
Sockerfabriksarb. . . .	19	4 603	846	707	15·4	458	4 463	471	10·6
Tändsticksarb.	4	1 301	508	368	28·3	219	1 320	482	36·5
Övriga arb.	107	16 098	4 394	1 677	10·4	683	17 775	1 975	11·1
Gruvindustriarbetareförb. .	50	9 271	56	177	1·9	2	9 412	159	1·7
Handelsarbetareförb. . . .	256	40 636	16 765	1 816	4·5	521	40 518	1 629	4·0
Kommunalarbetareförb. . .	285	44 456	11 334	1 061	2·4	392	44 962	1 029	2·3
Lantarbetareförbundet . .	649	36 636	612	1 286	3·5	269	38 949	1 401	3·6
Litografförbundet	18	2 564	155	168	6·6	20	2 819	176	6·2
Livsmedelsarbetareförb. . .	120	26 239	7 867	1 758	6·7	544	26 813	1 450	5·4
Metallindustriarb.-förb. . .	299	170 187	10 895	7 770	4·6	910	169 855	7 303	4·3
Järnbruksarbetare . . .	58	36 045	482	764	2·1	55	35 903	695	1·9
Verkstadsarbetare . . .	241	134 142	10 413	7 006	5·2	855	133 952	6 608	4·9
Murareförbundet	110	10 069	—	3 843	38·2	—	10 183	3 178	31·2
Målareförbundet	200	13 987	2	1 847	13·2	—	14 308	2 089	14·6
Pappersindustriarb.-förb. .	121	28 447	1 413	6 733	23·7	633	32 136	8 499	26·4
Sadelm.- o. tapetseraref. .	57	3 710	774	192	5·2	66	3 712	307	8·3
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	51	11 457	4 786	329	2·9	176	11 382	385	3·4
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	267	13 596	4	4 334	31·9	2	14 347	4 890	34·1
Stenindustriarbetareförb. .	114	6 377	1	1 063	16·7	—	6 535	917	14·0
Sågverksindustriarb.-förb. .	221	20 154	10	3 581	17·8	3	20 563	2 860	13·9
Textilarbetareförbundet . .	98	38 666	22 190	1 779	4·6	1 282	38 769	1 491	3·8
Tobaksindustriarb.-förb. .	12	2 393	1 828	119	5·0	114	2 399	113	4·7
Transportarbetareförb. . .	135	20 763	401	3 306	15·9	96	20 941	2 968	14·2
Träindustriarbetareförb. . .	229	21 249	345	1 947	9·2	68	21 099	1 938	9·2
Typografförbundet	105	11 795	604	1 024	8·7	63	11 795	603	5·1
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	249	22 555	—	4 670	20·7	—	23 206	4 633	20·0
Summa	4 980	723 801	120 597	72 932	10·1	8 825	736 668	70 289	9·5
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	4 713	710 205	120 593	68 598	9·7	8 823	722 321	65 399	9·1

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under september uppgivits till inalles 321 652.

Tab. 10. Antalet arbetslösa i olika fackförbund i procent av det redovisade medlemsantalet 31/8 1939—30/9 1940.

Fackförbund	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	31/1	29/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9
Beklädnadsarbetareförb.	3·7	2·2	2·3	4·3	14·9	5·7	5·3	5·0	3·8	5·1	6·7	6·7	5·4	4·7
Bleck- o. plåtslagareförb.	1·9	2·5	6·5	11·7	14·9	19·6	26·0	27·7	20·0	14·5	11·6	9·6	8·1	6·2
Bokbindareförbundet	2·6	2·4	2·6	1·8	2·8	3·9	3·9	4·4	5·8	5·8	6·0	6·1	6·5	6·5
Bryggeriindustriarbetareförb.	2·2	3·4	5·9	6·1	5·5	5·3	6·6	6·5	5·9	3·0	2·1	2·4	3·5	6·0
Byggnadsträarbetareförb.	7·9	10·9	21·0	29·9	38·5	44·5	46·1	52·6	27·6	23·9	25·8	24·0	23·7	26·9
De förenade förbunden	2·9	4·0	4·3	2·9	2·9	3·5	3·8	5·0	3·4	3·6	4·5	5·0	5·6	5·2
Elektriska arbetareförb.	1·3	1·1	1·6	3·5	6·9	9·3	12·8	15·4	8·4	7·0	5·5	4·9	4·3	4·7
Gjutareförbundet	1·9	1·7	1·7	2·2	8·0	2·2	3·1	3·5	2·4	2·5	3·3	3·4	4·7	4·1
Grov- o. fabriksarbetareförb.	9·7	11·7	14·9	19·2	30·9	29·4	30·9	33·5	20·2	15·7	14·8	14·9	16·0	18·2
Byggnadsind.-arb.	12·1	15·7	22·2	29·2	43·4	41·2	43·7	46·1	25·1	17·8	16·8	17·5	20·4	24·0
Byggnadsämnesind.-arb.	6·7	11·1	15·3	22·2	37·0	35·6	39·0	41·4	27·3	17·3	12·0	12·6	14·1	19·0
Glasbruksarb.	5·4	3·6	4·0	5·5	15·0	13·0	14·2	14·7	10·6	20·3	22·0	20·2	16·1	10·4
Sockerfabriksarb.	7·9	8·3	6·6	7·6	28·2	26·3	20·4	27·2	13·9	10·9	9·7	10·0	10·6	15·4
Tändsticksarb.	2·2	3·2	3·6	3·2	2·7	0·4	0·5	0·7	2·3	34·5	52·8	45·7	36·5	28·3
Övriga arb.	10·2	9·3	9·2	9·7	15·0	14·2	15·8	18·8	13·1	10·4	10·7	10·4	11·1	10·4
Gruvindustriarbetareförb.	3·4	3·2	3·5	3·3	3·5	2·7	2·9	3·0	2·3	1·9	2·0	1·8	1·7	1·9
Handelsarbetareförb.	3·7	3·5	3·9	4·4	4·9	4·1	4·5	4·6	4·1	3·6	3·6	3·9	4·0	4·5
Kommunalarbetareförb.	2·0	2·0	3·4	5·0	6·9	6·8	6·8	6·5	3·9	1·7	1·6	2·3	2·3	2·4
Lantarbetareförbundet	4·3	3·8	4·3	6·3	6·6	7·5	8·0	8·1	3·9	3·0	2·6	2·9	3·6	3·5
Litografförbundet	0·9	1·2	1·6	1·4	1·9	2·0	2·8	3·0	1·7	2·9	6·6	5·9	6·2	6·6
Livsmedelsarbetareförb.	4·1	5·1	5·9	6·3	10·5	8·8	7·4	7·8	4·9	3·9	3·8	4·2	5·4	6·7
Metallindustriarbetareförb.	2·6	3·5	4·3	4·7	5·5	5·2	5·6	6·5	5·4	4·8	4·1	4·5	4·3	4·6
Järnbruksarbetare	1·1	1·2	1·5	1·5	1·6	1·6	1·9	2·4	2·0	1·6	1·4	1·7	1·9	2·1
Verkstadsarbetare	3·0	4·1	5·1	5·6	6·5	6·1	6·6	7·6	6·3	5·6	4·9	5·3	4·9	5·2
Murareförbundet	4·3	11·2	18·5	27·3	49·4	54·7	57·3	58·8	42·3	35·4	30·7	30·9	31·2	38·2
Målareförbundet	1·2	1·4	10·3	24·7	31·2	48·5	49·3	49·4	37·2	27·0	22·5	16·5	14·6	13·2
Pappersindustriarbetareförb.	6·2	9·8	7·4	7·4	6·9	6·9	8·1	8·9	15·4	23·6	21·0	26·3	26·4	23·7
Sadelm.- o. tapetserareförb.	4·4	2·4	2·0	2·6	19·7	21·1	21·2	27·9	14·3	17·0	14·8	11·9	8·3	5·2
Sko- o. läderindustriarb.-förb.	3·0	2·4	2·2	2·2	9·9	4·3	4·4	4·5	3·9	4·0	4·6	5·1	3·4	2·9
Skogs- o. flottn.-arbetareförb.	47·8	45·7	44·3	46·3	45·5	17·3	19·6	38·0	35·6	30·2	29·3	33·5	34·1	31·9
Stenindustriarbetareförb.	9·0	17·7	17·5	19·4	39·4	29·8	29·5	32·8	20·9	14·9	13·0	11·7	14·0	16·7
Sågverksindustriarbetareförb.	19·4	24·7	28·9	34·7	52·7	35·5	31·6	39·1	28·3	17·8	11·4	10·5	13·9	17·8
Textilarbetareförbundet	2·7	2·4	2·2	2·3	2·0	2·2	2·0	2·0	1·9	2·4	2·7	3·2	3·8	4·6
Tobaksindustriarbetareförb.	2·0	2·5	3·6	3·6	3·6	3·2	3·0	3·3	3·0	3·3	3·6	5·2	4·7	5·0
Transportarbetareförb.	7·1	10·4	10·7	11·3	10·3	15·2	17·2	17·2	13·8	9·3	11·5	13·4	14·2	15·9
Träindustriarbetareförb.	4·3	4·6	5·6	8·1	34·0	15·5	15·8	20·1	16·5	14·6	12·1	12·0	9·2	9·2
Typografförbundet	2·6	4·5	5·2	5·4	5·3	5·6	6·0	6·8	5·2	4·9	2·7	3·4	5·1	8·7
Väg- o. vattenb.-arbetareförb.	15·3	18·0	23·3	32·5	42·3	32·1	33·1	36·2	25·8	25·1	21·3	20·1	20·0	20·7
Summa	**6·0**	**7·2**	**8·9**	**11·2**	**15·9**	**14·2**	**14·6**	**16·2**	**11·6**	**9·9**	**9·2**	**9·4**	**9·5**	**10·1**
Utom skogs- o. flottn.-arb.	**5·0**	**6·3**	**8·0**	**10·4**	**15·2**	**14·1**	**14·5**	**15·8**	**11·1**	**9·5**	**8·7**	**9·0**	**9·1**	**9·7**

E. Hjälpsökande arbetslösa.

Tab. 11. Till statens arbetsmarknadskommission rapporterade hjälpsökande arbetslösa.

Län	Antal rapportkommuner		Antal hjälpsökande arbetslösa			Ökning (+) eller minskning (−) gent emot närmast föregående månad				Arbetslösa per 1 000 inv.	Försörjningspliktiga i % av samtliga
	hela antalet	därav städer	Städer	Landsbygd	Summa	Städer	Landsbygd	Summa Antal	Summa %		
a) *Vid utgången av oktober 1940.*											
Stockholms stad	1	1	2 518	—	2 518	+ 676	—	+ 676	+ 36·7	4·3	64·2
Stockholms	9	2	52	280	332	+ 12	+ 64	+ 76	+ 29·7	1·2	72·6
Uppsala	2	1	98	11	109	+ 27	− 12	+ 15	+ 16·0	0·8	78·9
Södermanlands	3	3	178	—	178	+ 53	—	+ 53	+ 42·4	0·9	70·2
Östergötlands	3	3	408	—	408	+ 183	—	+ 183	+ 81·3	1·3	76·5
Jönköpings	9	5	239	130	369	+ 59	+ 121	+ 180	+ 95·2	1·5	78·0
Kronobergs	6	2	38	43	81	− 27	± 0	− 27	− 25·0	0·5	81·5
Kalmar	5	2	133	41	174	+ 23	− 40	− 17	− 8·9	0·8	48·3
Gotlands	1	1	41	—	41	+ 16	—	+ 16	·	0·7	87·8
Blekinge	21	3	65	221	286	− 27	− 26	− 53	− 15·6	2·0	74·1
Kristianstads	3	1	16	6	22	+ 16	− 1	+ 15	·	0·1	72·7
Malmö stad	1	1	1 042	—	1 042	+ 211	—	+ 211	+ 25·4	6·8	78·7
Malmöhus i övrigt	5	4	309	7	316	+ 34	+ 6	+ 40	+ 14·5	0·8	73·4
Hallands	6	3	155	31	186	+ 21	+ 3	+ 24	+ 14·8	1·2	78·5
Göteborgs stad	1	1	3 995	—	3 995	+ 1 002	—	+ 1 002	+ 33·5	14·2	65·6
Göteborgs o. Bohus i övrigt	34	6	513	1 692	2 205	+ 87	+ 244	+ 331	+ 17·7	10·7	77·1
Älvsborgs	8	5	219	36	255	+ 110	+ 13	+ 123	+ 93·2	0·8	76·5
Skaraborgs	5	3	54	3	57	+ 50	+ 1	+ 51	·	0·2	66·7
Värmlands	12	2	142	202	344	+ 27	+ 43	+ 70	+ 25·5	1·3	72·1
Örebro	4	1	226	74	300	+ 148	+ 65	+ 213	+ 244·8	1·3	69·3
Västmanlands	2	2	29	—	29	+ 13	—	+ 13	·	0·2	37·9
Kopparbergs	3	1	80	42	122	+ 7	+ 6	+ 13	+ 11·9	0·5	73·8
Gävleborgs	8	3	228	134	362	+ 62	+ 58	+ 120	+ 49·6	1·3	78·7
Västernorrlands	32	2	74	1 882	1 956	+ 22	+ 346	+ 368	+ 23·2	7·1	83·9
Jämtlands	2	1	33	3	36	+ 26	+ 3	+ 29	·	0·3	86·1
Västerbottens	11	1	5	160	165	+ 1	+ 31	+ 32	+ 24·1	0·8	58·8
Norrbottens	11	1	2	232	234	± 0	+ 122	+ 122	+ 108·9	1·1	54·7
Summa	**208**	**61**	**10892**	**5 230**	**16 122**	**+ 2 832**	**+ 1 047**	**+ 3 879**	**+ 31·7**	**2·5**	**71·8**
b) *September 1939—oktober 1940.*											
1939.											
september	226	58	3 067	3 996	7 063	+ 344	+ 648	+ 992	+ 16·3	1·1	69·0
oktober	250	69	4 953	4 893	9 846	+ 1 886	+ 897	+ 2 783	+ 39·4	1·6	69·6
november	266	69	7 003	6 492	13 495	+ 2 050	+ 1 599	+ 3 649	+ 37·1	2·1	70·1
december	265	71	7 327	5 941	13 268	+ 324	− 551	− 227	− 1·7	2·1	73·1
1940.											
januari	252	71	8 313	5 632	13 945	+ 986	− 309	+ 677	+ 5·1	2·2	75·5
februari	239	68	9 012	4 826	13 838	+ 699	− 806	− 107	− 0·8	2·2	74·9
mars	227	67	8 962	4 288	13 250	− 50	− 538	− 588	− 4·2	2·1	75·8
april	178	54	5 705	3 127	8 832	− 3 257	− 1 161	− 4 418	− 33·3	1·4	74·8
maj	159	48	4 811	1 593	6 404	− 894	− 1 534	− 2 428	− 27·5	1·0	71·9
juni	140	45	4 264	1 142	5 406	− 547	− 451	− 998	− 15·6	0·9	71·7
juli [1]	169	51	5 257	2 645	7 902	+ 993	+ 1 503	+ 2 496	+ 46·2	1·3	76·2
augusti [1]	180	51	6 494	3 867	10 361	+ 1 237	+ 1 222	+ 2 459	+ 31·1	1·6	75·7
september	193	56	8 060	4 183	12 243	+ 1 566	+ 316	+ 1 882	+ 18·2	1·9	74·4
oktober	208	61	10892	5 230	16 122	+ 2 832	+ 1 047	+ 3 879	+ 31·7	2·5	71·8

[1] För under juli och augusti 1940 genomförda ändringar i rapporteringen redogöres i Soc. Medd. årg. 1940, sid. 580 och 643.

Tab. 12. De arbetslösas yrkestillhörighet. Oktober 1940.

Yrkesgrupper	Antal hjälpsökande arbetslösa			Ökning (+) eller minskning (−) gent emot föregående månad			Av staten och kommunerna hjälpta	
	Städer	Landsbygd	Summa	Städer	Landsbygd	Summa	antal	i % av antalet hjälpsökande
Jordbruk och skogshushållning	**113**	**270**	**383**	**+ 43**	**+ 103**	**+ 146**	**193**	**50·4**
Jordbruk	106	61	167	+ 40	+ 35	+ 75	69	41·3
Skogshushållning	7	209	216	+ 3	+ 68	+ 71	124	57·4
Industri och hantverk	**6 002**	**3 862**	**9 864**	**+1658**	**+ 644**	**+2 302**	**6 897**	**69·9**
Malmbrytning	2	24	26	± 0	+ 12	+ 12	14	·
Metall- och maskinindustri	668	77	745	+ 135	+ 20	+ 155	527	70·7
Jord- och stenindustri	337	1 518	1 855	+ 95	+ 118	+ 213	1 387	74·8
stenindustri	177	1 414	1 591	+ 50	+ 88	+ 138	1 205	75·7
glasindustri	10	76	86	+ 1	+ 14	+ 15	56	65·1
övrig jord- och stenindustri	150	28	178	+ 44	+ 16	+ 60	126	70·8
Trävaruindustri	517	703	1 220	+ 89	+ 79	+ 168	919	75·3
sågverksindustri	408	687	1 095	+ 68	+ 77	+ 145	833	76·1
annan trävaruindustri	109	16	125	+ 21	+ 2	+ 23	86	68·8
Pappers- och grafisk industri	218	685	903	+ 61	+ 229	+ 290	445	49·3
Livsmedelsindustri	153	17	170	+ 62	+ 5	+ 67	109	64·1
Textil- och beklädnadsindustri	160	13	173	+ 50	+ 9	+ 59	105	60·7
Läder-, hår- och gummivaruindustri	90	9	99	+ 2	± 0	+ 2	72	72·7
Kemisk-teknisk industri	124	1	125	+ 24	− 4	+ 20	73	58·4
Byggnadsverksamhet	3 671	804	4 475	+1129	+ 181	+1310	3 193	71·4
husbyggnadsarbete	2 966	330	3 296	+ 842	+ 94	+ 936	2 364	71·7
väg-, gatu- o. vattenbyggnadsarb.	705	474	1 179	+ 287	+ 87	+ 374	829	70·3
Kraft- och värmeproduktion	62	11	73	+ 11	− 5	+ 6	53	72·6
Sjöfart och fiske	**278**	**67**	**345**	**+ 87**	**+ 23**	**+ 110**	**254**	**73·6**
Handel, samfärdsel o. allmän tjänst	**2 851**	**202**	**3 053**	**+ 853**	**+ 50**	**+ 903**	**2 329**	**76·3**
Kontorsarbete	190	8	198	+ 22	+ 4	+ 26	167	84·3
Affärs- och lagerarbete	743	27	770	+ 192	± 0	+ 192	600	77·9
Landtransport	1 587	162	1 749	+ 541	+ 43	+ 584	1 314	75·1
Hotell- och restaurangrörelse	184	1	185	+ 73	+ 1	+ 74	135	73·0
Litterärt och konstnärligt arbete	78	2	80	+ 3	+ 1	+ 4	66	82·5
Förvaltning och undervisning	42	—	42	+ 13	—	+ 13	26	·
Sjukvård och hygien	27	2	29	+ 9	+ 1	+ 10	21	·
Husligt arbete	**42**	**5**	**47**	**+ 8**	**± 0**	**+ 8**	**27**	·
Arbete, ej hänförl. till annan grupp	**1 606**	**824**	**2 430**	**+ 183**	**+ 227**	**+ 410**	**1 643**	**67·6**
Summa	**10 892**	**5 230**	**16 122**	**+2 832**	**+1047**	**+3879**	**11343**	**70·4**

Tab. 13. De arbetslösas ålders- och försörjningsförhållanden. Oktober 1940.

Åldersgrupper	Städer			Landsbygd			Summa		
	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa
16—25 år	275	626	901	117	372	489	392	998	1 390
26—50 »	4 797	1 667	6 464	2 705	494	3 199	7 502	2 161	9 663
över 50 »	2 363	1 164	3 527	1 316	226	1 542	3 679	1 390	5 069
Summa	**7 435**	**3 457**	**10 892**	**4 138**	**1 092**	**5 230**	**11 573**	**4 549**	**16 122**

Tab. 14. Hjälpverksamheten för arbetslösa.

Län	Hela antalet hjälpta[1]	därav hjälpta genom								
		statligt beredskapsarbete		kommunalt beredskapsarbete	reservarbete		kommunalt arbete utan statsbidrag	kontantunderstöd		utbildningshjälp
		i kommissionens regi	i annan myndighets regi		arkivarbete	statskommunalt reservarbete		dagunderstöd	kommunalt understöd	
a) *Vid utgången av oktober 1940.*										
Stockholms stad	1 892	172	—	—	90	43	11	1 163	68	345
Stockholms	191	41	—	—	8	—	—	73	62	7
Uppsala	70	—	—	—	—	—	59	—	11	—
Södermanlands	93	—	—	—	—	—	92	—	1	—
Östergötlands	236	—	—	—	2	—	6	150	78	—
Jönköpings	137	54	—	—	1	—	81	—	—	1
Kronobergs	67	36	—	—	1	—	27	—	—	3
Kalmar	89	39	—	20	—	10	20	—	—	—
Gotlands	22	—	—	—	—	—	22	—	—	—
Blekinge	151	73	19	39	—	—	19	—	1	—
Kristianstads	11	4	—	—	—	—	7	—	—	—
Malmö stad	832	35	—	—	—	—	—	474	323	—
Malmöhus i övrigt	234	23	—	1	—	—	8	134	68	—
Hallands	78	6	—	—	—	9	62	—	1	—
Göteborgs stad	3 603	186	11	—	12	—	18	3 251	65	60
Göteborgs o. Bohus i övrigt	1 463	495	588	5	—	17	39	238	34	47
Älvsborgs	96	1	—	—	—	—	57	—	38	—
Skaraborgs	12	—	—	—	—	—	8	—	—	4
Värmlands	117	30	—	18	6	6	25	20	3	9
Örebro	127	2	—	—	1	16	84	24	—	—
Västmanlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs	112	2	—	—	2	—	108	—	—	—
Gävleborgs	127	29	26	—	1	34	18	—	19	—
Västernorrlands	1 408	389	345	133	—	91	202	175	31	42
Jämtlands	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Västerbottens	99	12	—	13	—	—	47	—	—	27
Norrbottens	74	26	6	4	1	—	1	—	14	22
Summa	**11 343**	**1 655**	**995**	**233**	**125**	**226**	**1 021**	**5 702**	**817**	**569**
b) *September 1939—oktober 1940.*										
1939.										
september	5 996	1 130	1 622	814	116	544	844	—	783	143
oktober	6 903	1 171	1 571	766	123	454	964	842	834	178
november	8 488	1 241	1 301	787	122	492	1 192	1 811	1 366	176
december	9 221	1 011	1 045	627	124	443	1 277	2 930	1 688	76
1940.										
januari	10 135	1 182	971	636	132	411	1 335	3 273	2 085	110
februari	10 556	1 070	766	580	127	298	1 404	3 423	2 582	306
mars	10 210	863	647	435	130	213	1 386	3 493	2 814	229
april	7 176	597	638	402	131	138	1 041	2 676	1 397	156
maj	5 407	405	926	546	127	196	724	1 279	921	283
juni	5 276	358	1 011	518	128	214	589	993	1 057	408
juli	5 858	524	1 084	318	119	197	661	1 009	1 379	567
augusti	7 519	1 133	1 051	318	119	195	669	1 532	1 867	635
september	9 019	1 458	1 059	255	122	181	814	2 694	1 807	629
oktober	11 343	1 655	995	233	125	226	1 021	5 702	817	569

[1] För tiden september 1939—juni 1940 har i antalet hjälpta medräknats i statliga och kommunala beredskapsarbeten sysselsatta av arbetslöshetskommittéer anvisade arbetslösa, vilka först i juli 1940 ingå i antalet hjälpsökande och redovisas under rubrikerna »statligt beredskapsarbete i annan myndighets regi» och »kommunalt beredskapsarbete».

F. Sammanfattande uppgifter rörande arbetsmarknaden åren 1935—1940.

Tab. 15. Arbetsförmedling och arbetslöshet.

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Medeltal
	Antal ansökningar om arbete på 100 lediga platser												
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	262
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	187
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	236	231	196
1939	219	230	179	155	126	119	119	106	124	154	193	186	173
1940	165	162	144	132	114	115	137	154	166	187			
	Arbetslösheten inom fackförbunden (Procent av medlemstalet)												
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	15·0
1936	19·0	18·1	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	8·1	8·7	10·3	12·3	17·5	12·7
1937	16·3	14·8	14·5	11·2	8·3	7·7	6·4	6·2	6·8	8·3	11·1	17·8	10·8
1938	15·6	14·5	13·0	10·7	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	10·9
1939	14·9	13·0	11·7	9·0	6·3	5·6	4·8	5·0	6·3	8·0	10·4	15·2	9·2
1940	14·1	14·5	15·8	11·1	9·5	8·7	9·0	9·1	9·7				
	Antal rapporterade hjälpsökande arbetslösa												
1935	93 419	89 838	83 588	75 122	61 177	51 157	42 582	41 723	41 190	47 045	54 167	57 965	61 581
1936	61 400	58 127	53 162	46 628	34 571	25 863	21 510	20 783	20 903	24 712	28 742	30 814	35 601
1937	33 509	31 280	27 750	22 247	15 840	11 429	9 800	9 577	9 782	12 411	16 169	18 765	18 213
1938	21 723	21 766	19 184	15 791	12 463	10 421	8 481	8 346	9 154	12 349	17 350	22 099	14 927
1939	27 547	27 087	25 290	22 790	15 310	9 917	6 634	6 071	7 063	9 846	13 495	13 268	15 360
1940	13 945	13 838	13 250	8 832	6 404	5 406	[1]7 902	[1]10 361	12 243	16 122			

Tab. 16. Indextal för antalet sysselsatta arbetare.

År	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
1935	100·0	105·5	106·1	104·9
1936	104·5	110·5	112·0	110·2
1937	111·7	119·1	120·6	116·4
1938	114·7	117·9	117·8	116·3
1939	114·1	120·3	120·3	118·6
1940	109·7	107·0	107·5	

Tab. 17. Konjunktursiffror för arbetstillgången.

År	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
1935	3·51	3·71	3·78	3·76
1936	3·71	3·82	3·91	3·97
1937	4·01	4·10	4·06	3·80
1938	3·45	3·51	3·53	3·63
1939	3·66	3·92	3·96	3·78
1940	3·67	3·44	3·38	

Anmärkningar till tabellavdelning B (tab. 5—7) och tab. 16—17. Efter tryckningen inkomna uppgifter kunna föranleda ändringar i indextalen i tab. 5, vilka därför äro att anse som preliminära. Indextal för mindre än 50 personer (under oktober) ha ej beräknats. Indextal, som avse minst 50 men under 100 personer, äro tryckta med medievalstil. — Uppgifterna insamlas medelst rapportkort, som varje månad utsändas till ungefär 13 000 arbetsgivare. För oktober 1940 ha c:a 7 300 arbetsgivare insänt besvarade rapportkort. De vid indexberäkningarna använda uppgifterna avse antalet sysselsatta arbetare den sista arbetsdagen av den sista avlöningsperioden i september och oktober samt övriga sysselsatta den 30 september och 31 oktober 1940. Med användande av månadsindextalen över antalet sysselsatta arbetare ha i tab. 6 enligt den s. k. kedjemetoden indextal uträknats över antalet sysselsatta arbetare i slutet av månaderna januari—oktober 1940 med början av september 1939 som bas. På motsvarande sätt ha över arbetarantalet även beräknats kvartalsindextal med 1:a kvartalet 1935 som bas. Dessa kvartalsindextal för samtliga näringsgrupper tillhopa återgivas i tab. 16. Konjunktursiffrorna i tab. 7 och 17 grunda sig på arbetsgivarnas omdömen om arbetstillgången. Vid beräkningarna har man givit omdömet mycket god arbetstillgång poängsiffran 5 och låtit siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång, varefter ett med antalet sysselsatta personer (före oktober 1939 antalet arbetare) vägt medeltal av dessa poängsiffror framräknats.

[1] Se noten till tab. 11

Litteraturöversikt.

(Oktober 1940.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

Bergegren, I. Socialismen som fördelningsproblem. Syndikalismen 1940, nr 5.

Beyer-Arnesen, K., & Grönер, H. Offentlig prisregulering. — Formål, system og virkninger. Statsökonomisk tidsskrift 1940, nr 3.

Boje, A. Sociale Udviklingslinier mellem to Krige 1919—1939. Samfundets Krav 1940, nr 2/3.

Cassel, G. Kapitalknapphet. Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1940, nr 4.

Gadolin, C. A. J. Bunden prisbildning. *Ekonomiska samfundets tidskrift. Ny serie, nr 49.*

Herlitz, N. Drag ur de nordiska ländernas statsskick. Nordisk tidskrift 1940, nr 5/6.

Shirras, G. F. The position and prospects of gold. The economic journal juni/sept. 1940.

Inför en ny krigsvinter. Finanstidningen 1940, nr 38.

Omsättningsskatten för detaljhandeln i grannländerna. Detaljhandlaren 1940, nr 40.

Sverige.

Böök, K. Den svenska kreditmarknaden under ett års europeiskt krig. Svensk tidskrift 1940, nr 8.

Cassel, G. Lek inte med elden. [Inflationen.] Sunt förnuft 1940, nr 8.

Englom, C. P. Direkta och indirekta krisskatter m. m. Från departement och nämnder 1940, nr 17.

Hagström, K.-G. Om möjligheten att bereda kompensation för en prisstegring med efterföljande stabilisering av penningvärdet. Ekonomisk tidskrift 1940, nr 3.

Hermelin, Carin. Vården av ungdomen. Husmodersförbundets medlemsblad 1940, nr 10.

Jönsson, John E. Stockholm som industriort. Industritjänstemannen 1940, nr 10.

Lundberg, E. Mellan inflation och deflation. Ekonomisk tidskrift 1940, nr 3.

Nanneson, L. Kvinnornas arbete i lanthemmen. Kungl. lantbruksakademiens tidskrift 1940, nr 4.

Olsen, Thorvald. En sociologisk Studie over de svenske Privatfunktionærers økonomiske og sociale Forhold. [Anm. av] F. Croner: De svenska privatanställda. Socialt Tidsskrift 1940, nr 8.

Osvald, Ingrid. Kvinnornas arbete i lanthemmen. Kungl. lantbruksakademiens tidskrift 1940, nr 4.

Svennilson, I. Synpunkter på ett svenskt uppbyggnadsprogram. Tiden 1940, nr 8.

Unger, G. Den statliga informationsverksamheten i Sverige. Svenska reklamförbundets årsbok 1940, s. 9.

Indexlönerna och köpkraften. Finanstidningen 1940, nr 39.

Modernisera folkräkningen — de privatanställda tjänstemännen böra också finnas till. Industritjänstemannen 1940, nr 9.

Omsättningsskatten. Sunt förnuft 1940, nr 8.

Omsättningsskatten kommer att vålla detaljhandeln enorma svårigheter. Köpmannen 1940, nr 42.

Amerikas förenta stater.

Industrial relations policies in United States defence industries. The labour gazette 1940, nr 7.

Finland.

Kranck, E. H. Ekonomisk-geografiska synpunkter på landavträdelserna 1940. (Föredrag.) Ekonomiska samfundets tidskrift. Ny serie, nr 49.

Monnberg, A. E. Bankerna under kriget. (Föredrag.) Bankvärlden 1940, nr 10.

Norge.

Försörjningsläget i Norge. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 40.

Omsetningsavgiftens omlegging. Norges industri 1940, nr 18/19.

Schweiz.

Rück, F. Schweiz under första krigsåret. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 43.

Soc. rådsrepublikernas union.

Sovjet kritiserar sitt system: Direktörerna i gluggen. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 41.

Sovjetunionen skapar ordning i eget hus. Industria 1940, nr 21.

Storbritannien.

Bray, J. F. L. Small savings. The economic journal juni/sept. 1940.

Tyskland.

[Seldte.] Reichsarbeitsminister Seldte über Gegenwarts- und Zukunftsaufgaben der deutschen Sozialpolitik. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 29.

Zahn, F. Die Statistik im nationalsozialistischen Grossdeutschland. Allg. statistisches Archiv, B. 29, s. 369.

Die Angleichung der Preise und Löhne im Protektorat Böhmen und Mähren. Wirtschaft und Statistik 1940, nr 18.
Tysk socialpolitik om tio år. Industria 1940, nr 21.

Arbetarskydd.

Sverige.

STRAND, S. G. Trötthet och olust såsom olycksfallsorsaker. Arbetarskyddet 1940, nr 9.
[WELIN-BERGER, J.] Säkerheten vid sprängning. Kommunalarbetaren 1940, nr 10.

Amerikas förenta stater.

FLODMAN, B. Säkerhetstjänstens organisation — ett amerikanskt standardprogram. Affärsekonomi 1940, nr 13.
TRUED, S. Några intryck från studieresa i U. S. A. 1939. Arbetarskyddet 1940, nr 9.

Tyskland.

MARTINECK. Wo steht die soziale Hygiene? Reichsarbeitsblatt 1940, nr 27.

Arbetslön och arbetstid.

Sverige.

PALM, A. Vi och semesterlagens tillämpning. Målarnas facktidning 1940, nr 10.
Dacodiskussion i indexfrågan. Industritjänstemannen 1940, nr 10.
Indexregleringar [av lönerna för landstingens befattningshavare]. Sveriges landstings tidskrift 1940, nr 5.

Danmark.

Lov om Regulering af Arbejdslönninger. Arbejderen 1940, nr 19.

Kanada.

Wages of employees on farms in Canada, 1929, 1933 and 1937 to 1939. The labour gazette 1940, nr 5.

Storbritannien.

Changes in wage rates and earnings in 1939—1940. The economic journal juni/sept. 1940.
Hours of work of women and juveniles in factories in Great Britain since outbreak of war. The labour gazette 1940, nr 5.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Military service and contracts of employment. International labour review aug./sept. 1940.
The problem of agricultural labour. International labour review aug./sept. 1940.

Sverige.

EKELÖF, G. Den unge inför arbetet. Tidskrift för Sveriges ungdomsledare 1940, nr 6/7.
HOFSTEN, BIRGITTA v. Deltidsyrken: De som förvärvsarbeta i hemmet. Hertha 1940, nr 10.
OLIN, O. Arbetsförmedlingsstatistiken. Arbetsförmedlingen 1940, nr 2/3.
QUENSEL, C.-E. Landsbygdens avfolkning och flykten från jordbruket. Ekonomisk tidskrift 1940, nr 3.
SKOGH, S. Arbetsmarknadens försvarsberedskap. Officersförbundsbladet 1940, nr 7.
[WIGFORSS, E.] Arbetet måste komma igång. (Föredrag.) Transportarbetaren 1940, nr 4.
Arbetmarknadens utveckling i Sverige. Industritidningen 1940, nr 9.
Folkvandring på arbetsmarknaden. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1940, nr 10.
Kreditlättnad och arbetslöshet. Kooperatören 1940, nr 18.
Landsbygdens avfolkning. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1940, nr 9.
Skogsbrukets arbetsmöjligheter. Affärsvärlden 1940, nr 43.

Amerikas förenta stater.

U. S. A. och arbetslöshetsproblemet. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 39.

Danmark.

KALLESTRUP, L. R. Arbejdslöshedsforsikring for Landbrugets Arbejdere i Danmark. Sosialt arbeid 1940, nr 7.
Hos danske Arbejdere i Tyskland. Arbejderen 1940, nr 19.
Regeringens store Beskæftigelsesplan [i Danmark]. Tidsskrift for Industri 1940, nr 20.

Finland.

KAHRA, E. Finlands arbetsmarknad under och efter kriget. Skogsmannen 1940, nr 20.

Kanada.

Legislation providing for unemployment insurance in Canada. The labour gazette 1940, nr 7.

Norge.

Forordning om arbeidsformidling av 8 okt. 1940. Arbeidsgiveren 1940, nr 23/24.

Storbritannien.

CHRISTIANSEN, A. Redegörelse for engelsk Undersögelse af langtvarigt arbejdslöse. Socialt Tidsskrift 1940, nr 8.
Wartime regulation of labour supply in Great Britain. The labour gazette 1940, nr 7.

Tyskland.

STETS. Zur Nachwuchsplanung 1941. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 28.

Befolkningsfrågor.

Norge.

WIESENER, G. Barnetrygd: kollektive tiltak og pengebidrag. Sosialt arbeid 1940, nr 7.

Soc. rådsrepublikernas union.

Der neue Gebiets- und Bevölkerungsstand der Sovjetunion. Wirtschaft und Statistik 1940, nr 19.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

MÜLLER, H. Studie över bostadsproduktionens industrialisering. Byggnadsvärlden 1940, nr 42.

MÖLLER, G. Byggnadskrisens problem. Byggmästaren 1940, nr 20.

Bankerna och byggkrisen. Finanstidningen 1940, nr 39.

Bostadsbygge i kristid. Byggnadsträarbetaren 1940, nr 10.

Förbundsjubileum och kongress. [Sveriges fastighetsägareförening 25 år.] Sveriges fastighetsägaretidning 1940, nr 20.

Danmark.

Specialundersögelse vedrörende de köbenhavnske Beboelseslejligheder og Forretningslokaler, der har modtaget Bygningsattest i 1939. Statistisk Maanedsskrift 1940, nr 5/6.

Finland.

Bostadsproduktionen i städerna och köpingarna år 1939. Social tidskrift 1940, nr 9.

Italien.

BORGHESE, G. Les habitations pour familles nombreuses en Italie. Habitation et urbanisme 1940, nr 1/2.

NICEFORO, A. .... »Pauperum tabernas». (Enquêtes statistiques, anciennes et récentes, sur les habitations des pauvres.) Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1940, nr 3.

Tyskland.

DERLAM. Die Altstadtgesundung in Frankfurt am Main. Habitation et urbanisme 1940, nr 1/2.

KABEL, A. E. Das neue Stadtbaurecht in Frankfurt am Main. Habitation et urbanisme 1940, nr 1/2.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter.

Sverige.

KARLBOM, T. Den svenska fackföreningsrörelsens politiska inriktning. Förbundskamraten 1940, nr 10.

ODHE, TH. Västkustfiskare i samarbete. Vi 1940, nr 42.

Avtalsläget på svenska arbetsmarknaden den 30/9 1940. Finanstidningen 1940, nr 18.

Förbundsstatistiken inför sakkunnigt auditorium. Industritjänstemannen 1940, nr 10.

Inför höstens löneförhandlingar. Finanstidningen 1940, nr 37.

Svenska folkorganisationer med specialartiklar av E. H. Thörnberg, A. Eriksson, H. Elldin, T. Tegnér, H. Stolpe, Ax. Axelman och R. Rilton. Affärsekonomi 1940, nr 12.

Danmark.

HEILESEN, C. C. Det organiserede Samarbejdes Princip i Økonomi og Samfundsliv. Loven om Arbejdsforhold af 14. September 1940. Andelsbladet 1940, nr 40.

Loven om Arbejdsforhold. Arbejdsgiveren 1940, nr 20.

Finland.

LARSSON, KNUT. Fackföreningsrörelsen i Finland efter kriget. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 40.

Kanada.

Declaration of principles for wartime regulation of labour conditions. The labour gazette 1940, nr 7.

Storbritannien.

Conditions of employment and national arbitration order. The Ministry of labour gazette 1940, nr 8.

Hälso- och sjukvård.

WALLGREN, A. Några fall av tuberkulos, belysande sjukdomens inkubationstid. Sv. läkartidningen 1940, nr 42.

Sverige.

BRÄNNBERG, C. Landstingens sjukvårdande uppgifter. (Föredrag.) Sv. sjukkasse-tidning 1940, nr 10.

BUNNE, E. Sjukvården i Göteborg. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1940, nr 10.

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND. Utlåtande över »Utredning angående förbättrad tuberkuloseftervård». Status 1940, nr 10.

LUNDQVIST, B. Enklare former för förlossningsvård. Sunt förnuft 1940, nr 8.

MÅNSSON, O. P. Arbetarnas samaritförbund. Social-medicinsk tidskrift 1940, nr 9.

[SVENSKA LANDSTINGSFÖRBUNDET.] Yttrande ang. förbättrad tuberkuloseftervård. Sveriges landstings tidskrift 1940, nr 5.

Danmark.

En Nyordning indenfor Köbenhavns Kommune vedrörende Begrebet »Ekstraforplejning». Maanedsskrift for praktisk Lægegerning og social Medicin 1940, nr 9.

Jordbruks- och egnahemsfrågor.

Sverige.

ÅMARK, K. Statliga kristidsåtgärder på jordbruksområdet. Hushållningssällskapens tidskrift 1940, nr 6.

Tyskland.

Den tyska jordbruksregleringen. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1940, nr 10.

Kooperation.

Sverige.

Co-operation in Sweden. [Anm. av] N. Lamming: »Sweden's co-operative enterprise». Co-operative review 1940, nr 6.

Danmark.

FRANK, P. De danske Brugsforeningers sidste Tiaar. Kooperatören 1940, nr 18.

Andelsbevægelsens Betydning under de nuværende Forhold. Andelsbladet 1940, nr 42.

Frankrike.

ODHE, Th. *Frankrikes kooperation och det nya* försörjningsläget. Kooperatören 1940, nr 19.

Kristidsfrågor.

Sverige.

BERTHOLD, H. Allmän brödransonering. Sv. bageritidskrift 1940, nr 10.

CURTMAN, C. W. Värnpliktslåneförordningens tillämpning. Från departement och nämnder 1940, nr 19.

Brödransoneringen. De nya bestämmelserna om tilläggskort. Från departement och nämnder 1940, nr 19.

Reglering av fläskförbrukningen. Från departement och nämnder 1940, nr 18.

Nykterhetsfrågan.

G[AH]N, H. Alkoholkonsumtionen i Sverige och grannländerna år 1939. Tidskrift för systembolagen 1940, nr 9.

Sverige.

KINBERG, O. Alkoholbrottslingar. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1940, nr 8.

PERSSON, GUSTAF. Länsnykterhetsnämnderna — statliga övervakare av nykterhetstillståndet. Reformatorn 1940, nr 42.

PETRÉN, A. Sinnessjukvård eller alkoholistvård för straffriförklarade icke-sinnessjuka alkoholister? Social-medicinsk tidskrift 1940, nr 9.

THULIN, E. Brännvinspriser och brännvinsbeskattning under tre kvarts sekel. Tidskrift för systembolagen 1940, nr 10.

Rattfyllerilagstiftningen. (Remissyttrande till det framlagda lagförslaget avgivet av MHF.) Motorföraren 1940, nr 9.

Finland.

CASELIUS, I. Observationer rörande alkohollagens struktur. Tidskrift för alkoholpolitik 1940, nr 3.

LINTURI, A. Differenserna mellan den absoluta nykterhetsrörelsens och den totalförbud icke åsyftande folknykterhetsrörelsens alkoholpolitiska strävanden. Tidskrift för alkoholpolitik 1940, nr 3.

Storbritannien.

Alkoholförbrukningen och fylleriförseelserna i England. Tidskrift för systembolagen 1940, nr 9.

Tyskland.

Gott år för bryggarna i Tyskland. Pressmeddelanden från Nykterhetssällskapens upplysningsbyrå 1940, nr 18.

Priser, levnadskostnader, konsumtion.

Sverige.

BONOW, M. Livsmedelskostnader och prissubventioner. Kooperatören 1940, nr 18.

BOUVIN, S. Indextal eller löneberäkningstal? Sv. trafiktidning 1940, nr 41.

— Ändrade grunder för indexberäkningarna. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 41.

J[U]L[I]N, [T.] *Ny levnadskostnadsindex?* Sv. trafiktidning 1940, nr 41.

O[DHE], TH. Levnadskostnadsindex under diskussion. Kooperatören 1940, nr 19.

SELANDER, HILDA. Kostnadsberäkning för kläder. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1940, nr 7.

Beräkningssättet för en »levnadskostnadsindex». En nationalekonom studerar socialstyrelsens förslag. Sv. trafiktidning 1940, nr 42.

Beskattningen av tobak och sprit i Sverige. Tidskrift för systembolagen 1940, nr 9.

Den falska måttstocken. [Levnadskostnadsindex.] Lanternan 1940, nr 20.

Ingen inflationistisk stegring av levnadskostnaderna. Finanstidningen 1940, nr 38.

Jordbrukets krav på höjda produktpriser. Finanstidningen 1940, nr 40.

Läget. [Indexberäkningarna.] Metallarbetaren 1940, nr 41.

De nya brödkorten. Från departement och nämnder 1940, nr 17.

Ny indexberäkning. Folkskollärarnas tidning 1940, nr 41.

Några fakta om den indirekta beskattningen. Sunt förnuft 1940, nr 8.

Prissättningen för kol och koks. Från departement och nämnder 1940, nr 18.

Reviderad levnadskostnadsindex. Affärsvärlden 1940, nr 41.

Sveriges livsmedelsförsörjning. Affärsvärlden 1940, nr 41.

Norge.

Prisreguleringen. Norges industri 1940, nr 18/19.

Schweiz.

Saisonschwankungen der Indexziffer der Nahrungskosten. Die Volkswirtschaft 1940, nr 9.

Der Stand der Kleinhandelspreise in den Schweizerstädten am 1. September 1940. Schweiz. Konsum-Verein 1940, nr 40.

Tyskland.

LORENZ, CHARLOTTE. Die Verbrauchsbesteuerung. Soziale Praxis 1940, nr 19—20.

SCHERSTÉN, B. [Anm. av] Kittel-Schreiber-Siegelmayer: Soldatenernährung und Gemeinschaftsverpflegung. Sv. läkartidningen 1940, nr 40.

Socialförsäkring.

Sverige.

BRUNDIN, G. Försäkringstekniska utredningar för centralsjukkassorna. Folkpensioneringen 1940, nr 8.

— 1938 års understödsföreningslag. Nordisk försäkringstidskrift 1940, nr 4.

Medlemsantalet och dess förändringar i de erkända sjukkassorna under år 1939. Sv. sjukkasse-tidning 1940, nr 10.

Socialvårdens besparingsmöjligheter. Sv. sjukkasse-tidning 1940, nr 10.
Under år 1939 utanordnade pensioner och barnbidrag. Folkpensioneringen 1940, nr 8.

Danmark.

OLSEN, AXEL. Gennemførelsen af Begravelseshjælp som tvungen Sygekasseydelse. Samfundets Krav 1940, nr 2/3.

Italien.

Compensation for war victims [in] Italy. International labour review aug./sept. 1940.

Norge.

ORMESTAD, M. Premiepolitikk i sosialtrygden. Sosial trygd 1940, nr 9.

Storbritannien.

Old age pensions [in England]. Co-operative review 1940, nr 4.

Tyskland.

HOFFMEISTER. Über die verschiedenen Systeme der Beitragserhebung in der deutschen Sozialversicherung und ihre besonderen Merkmale bezüglich der einzelnen Versicherungszweige. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1940, nr 3.
Die Altersversorgung — Bismarcks Erbe. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 27.

Socialvård.

Sverige.

BAGGER-SJÖBÄCK, INGA. Mödrahjälpen. Morgonbris 1940, nr 10.
SJÖDÉN, B. Lövstahemmet öppnat. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1940, nr 5.
STRÖM, J. Den statsunderstödda förebyggande mödra- och barnavårdens utveckling i Sverige. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1940, nr 5.
TINGVALL, S. Hur en industristad ordnat sin barnkoloniverksamhet. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1940, nr 5.
WIKANDER-BRUNANDER, SIRI. Statliga sommarinternat för skolbarn. Sv. läkartidningen 1940, nr 43.

Belgien.

DUBAR, G. Une nouvelle loi sur les allocations familiales en Belgique. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1940, nr 3.

Danmark.

Kommunernes Hjælp til trængende Börns Anbringelse i Börnehaver m. v. [Börns Anbringelse i forebyggende Institutioner. (Socialministeriets ökonomisk-statistiske Undersögelser Nr 5).] Socialt Tidsskrift 1940, nr 8.

Finland.

MUSTALA, P. Den nya lagstiftningen angående ungdomsbrottsligheten. Social tidskrift 1940, nr 9.

Undervisning och yrkesutbildning.

Sverige.

LARSSON, IVAN. Bör den skolmässiga yrkesundervisningen försiggå endast vid yrkesskolor? Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1940, nr 7.
NEYMARK, E. Nytt på yrkesvägledningens område. Hertha 1940, nr 10.

Soc. rådsrepublikernas union.

Sovjetungdomens lärlingstvång. Industria 1940, nr 22.
Utbildning i Sovjet. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 42.

Storbritannien.

Training for war-time work. The Ministry of labour gazette 1940, nr 8.

Tyskland.

CUNTZ. Ziel, Wesen und Bedeutung der berufsordnenden Arbeiten der Reichsgruppe Industrie. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 29.
SCHLINGMANN, R., & WERA. Die Frau als Einrichterin (Anlernerin). Reichsarbeitsblatt 1940, nr 29.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

AHLMARK, S. Den nya hyreslagstiftningen. Kommenterande redogörelse för lagarna av d. 22 juni 1939. Sthlm 1939.
ALLEN, F. Kan kapitalismen bestå? Övers. [fr. eng.] av L. Björk. Sthlm 1939. (Ekonomi och samhälle.)
AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor.
Annual report of the Secretary of labor. 27 (1938/39). Wash. 1939.
— — Bureau of labor statistics.
Bulletin. Wash. 1940.
674. Union wages, hours, and working conditions in the building trades June 1, 1939.
676. Union wages, hours, and working conditions of motortruck drivers June 1, 1939.
— Housing authority.
Annual report. 1938/39. Wash. 1940.
AROSENIUS, E. Översikt över tuberkulosdödligheten i Sverige åren 1935—38. På uppdrag av Sv. nationalföreningen mot tuberkulos utarb. Sthlm 1940.

AUSTRALIEN. Commonwealth bureau of census and statistics.
Official year book. 32 (1939). Canberra 1940.

BERG, S. Smitta och smittskydd vid tuberkulos. Sthlm 1940. (Meddelande från Sv. nationalföreningen mot tuberkulos. 28.)

BRASILIEN. Institute of geography and statistics.
Statistical abstract of Brazil. 4 (1938). Rio de Janeiro 1940.

DOBB, M. Klassisk och modern ekonomilära. Övers. [fr. eng.] av L. Björk. Sthlm 1939.

EKELÖF, G. Arbetsledarskap och arbetsledarplikter i svensk industri. Sthlm 1940. (Sveriges Industriförbund.)

FINLAND. Socialministeriet.
Meddelanden. Hki 1939.
41. *Haapasalo, E.* Ungdoms- och arbetskolonierna i Finland 1934—38.

GJERLØFF, C. Et fremstöt for boligsaken i Norge. Oslo 1940.

HABERLER, G. v. Högkonjunktur och depression. En teoretisk analys av konjunkturväxlingarna. Övers. [fr. eng.] av L. Björk & M. Bonow. Sthlm 1940.

HILDEBRAND, K. Sveriges fastighetsägareförbund under kvartseklet 1914—39. Upps. 1940.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Études et documents. Genève 1940.
Sér. E. (Indemnisation et rééducation des mutilés de la guerre.)
6. L'indemnisation des victimes de la guerre. Prestations médicales, indemnités et pensions.

JUSTITIEKANSLERSÄMBETET.
Utredning rörande vissa förhållanden inom fängvården m. m. Sthlm 1940.

JØRGENSEN, H. Studier over det offentlige Fattigvæsens historiske Udvikling i Danmark i det 19. Aarhundrede. Udg. af Institutet for Historie og Samfundsökonomi. Khvn 1940.

KEMPE, J. Stockholms stenhuggarefackförening 50 år 1890—1940. Historik. Sthlm 1940.

NILSSON, ADA. Barrikaden valde oss. 25 år ur en kämpande förenings historia. Sthlm 1940.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1940.
199. Skolestatistikk. 1937/38.

NYA ZEELAND. Census and statistics department.
The New Zealand official year-book. 48 (1940). Wellington 1940.

RIKSRÄKENSKAPSVERKET.
Budgetredovisning för budgetåret 1939/40. Sthlm 1940.

RUSTUNG, E. Kostholdstudier. Oslo 1940. (Fra Universitetets hygieniske institutt.)

SJÖSTRAND, J. Den äktenskapliga fruktsamheten i Sverige. Akad. avh. Sthlm 1940.

STECHERT, K. Tyskland och Sovjetunionen. Sthlm 1940. (Internationell politik. 16.)

STATENS JÄRNVÄGARS PUBLIKATIONER. Sthlm 1940.
Teknisk-ekonomisk redogörelse för banavdelningens verksamhet år 1939.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1940. Sthlm 1940.
19. Förslag till ändrad lagstiftning om straff för försök till brott jämte motiv. [Avg. d. 20 juni 1940.] (Ju.)
25. Straffrättskommitténs betänkande med förslag till ändring av strafflagen för krigsmakten i vad den berör förmögenhetsbrotten. [Avg. d. 30 sept. 1940.] (Ju.)
26. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar. Avg. d. 30 sept. 1940 av Epizootisakkunniga. (Jo.)

STOCKHOLMS STADS STATISTIK. Sthlm 1940.
1. ...rsbok.
Statistisk årsbok för Stockholms stad. 71 (1940). Utarb. av Stockholms stads statistiska kontor.

STORBRITANNIEN. Royal economic society. Memorandum. Lond. 1940.
82. London and Cambridge economic service's report on current economic conditions, May, 1940.
83. — July, 1940.

SV. KOMMUNALARBETAREFÖRBUNDET.
Statistiska löneuppgifter år 1939. Sthlm 1940.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1940.
Allmänna väg- och vattenbyggnader år 1939. Av K. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
Finanser.
Kommunernas finanser år 1937. Av Statistiska centralbyrån. 2. Landskommunernas finanser m. m.
— år 1938. 1. Städernas, municipalsamhällenas och landstingens finanser.
Hälso- och sjukvård.
Sinnessjukvården i riket år 1938. Av K. medicinalstyrelsen.
Järnvägar.
Allmän järnvägsstatistik år 1939. Av K. järnvägsstyrelsen.
Statens järnvägar år 1939. Av K. järnvägsstyrelsen.
Socialstatistik.
Inresta utlänningar åren 1938 och 1939. Av K. socialstyrelsen.

SÖLVÉN, A. Svensk arbetsfredspolitik. Sthlm 1940. (Studentföreningen Verdandis småskrifter. 430.)

THULSTRUP, Å. Italiens utrikespolitik under fascismen. Sthlm 1940. (Internationell politik. 13.)

VAD en hyresgäst bör veta: 1. Om nya bränsleklausulen. 2. Om nya bestämmelser för inkallade. 3. Om nya hyreslagen. Sthlm 1940. (Hyresgästernas riksförbund.)

UNGERN. K. statistisches Zentralamt.
Stand der Eisenbahnen Ungarns im Jahre 1938. Budap. 1940. (Ungarische statistische Mitteilungen. N. F. Bd 110.)

WAHLSTRÖM, LYDIA. Livsrummet och dödszonen i nazismens världsåskådning. Sthlm 1940.

VALENTIN, H. Kampen om Palestina. Sthlm 1940. (Internationell politik. 15.)

VIRGIN, EBBA. Matsäck. Sthlm 1940.

INNEHÅLL

Yrkesinspektionen i Sverige 50 år . . 893

Kristillägg och nya direktiv för indexberäkningarna 899

Bostadsreserven den 15 november 1940 (preliminär rapport) 902

Kortare meddelanden 905

Socialstyrelsens utlåtande om lantbrukets lärlingsfråga 905

Utredning om åtgärder för hantverk och småindustri 906

Registrerade arbetstagarföreningar . . . 907

Kristidsindex i Finland 907

Ny förordning om arbetslöshetsförsäkring i Norge 908

Periodiska översikter

Livsmedelskostnaderna den 1 december 1940 910

Arbetsmarknaden 912

Arbetsmarknaden under november 1940 . 912

Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet under november 1940 915

Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission 919

Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden 922

Litteraturöversikt 937

Författningar rörande sociala frågor . 941

Sakregister till årgången 1940 942

INDEX

Le cinquantenaire de l'Inspection du travail en Suède.

Indemnités de vie chère et directives nouvelles pour le calcul de l'indice du coût de la vie.

Habitations inoccupées au 15 nov. 1940. (Rapport préliminaire).

Courtes notices.

Rapport sur les mesures à prendre en faveur de l'apprentissage agricole.

Enquête sur des mesures concernant l'artisanat et la petite industrie.

Associations d'employés enregistrées.

L'indice du coût de la vie pour le temps de crise en Finlande.

Nouvel arrêté touchant l'assurance contre le chômage en Norvège.

Aperçus periodiques

Prix des denrées alimentaires le 1er décembre 1940.

Marché du travail.

Le marché du travail pendant novembre 1940.

Activité de la Commission du marché du travail en novembre 1940.

Communications de la Commission du marché du travail.

Tableaux relatifs à la situation du marché du travail.

Bibliographie.

Lois concernant les questions sociales.

Table des matières pour l'année 1940.

Articles principaux du Bulletin.

Le cinquantenaire de l'Inspection du travail en Suède. L'article retrace la création et le développement de la législation sur la protection ouvrière et sur l'inspection du travail. L'initiative de la première loi sur la protection contre les risques professionnels fut prise par A. Hedin dans une motion au Riksdag de 1884. Après l'étude d'une commission, la loi dite des risques professionnels fut votée en 1889 et entra en vigueur en 1890. La loi actuelle »de protection ouvrière» a été votée en 1912 et révisée depuis, notamment en 1931 et en 1938. Les premiers inspecteurs du travail qui entrèrent en fonction en 1890 étaient trois, mais leur nombre a été successivement augmenté et comprend aujourd'hui 11 inspecteurs (assistés d'ingénieurs de district, de sous-inspecteurs, etc.), une inspectrice du travail et trois inspectrices de district, outre une série d'inspecteurs spéciaux, par exemple pour les travaux forestiers et de flottage, la fabrication des matières explosives, etc. L'article cite finalement les témoignages exprimés par des représentants de l'Union patronale et de la Confédération générale du Travail suédoises sur l'œuvre accomplie par l'Inspection du travail et son importance pour la vie ouvrière de la Suède. P. 893.

Indemnités de vie chère et directives nouvelles pour le calcul de l'indice du coût de la vie. Dans la proposition No 66 adoptée par la session extraordinaire du Riksdag, le gouvernement a proposé qu'une indemnité spéciale de vie chère soit ajoutée aux traitements des fonctionnaires d'Etat, dès que l'indice du coût de la vie aura dépassé une augmentation de 20 % sur le niveau de 1935, excluant ainsi, selon les règlements en vigueur, toute possibilité ultérieure de compensation à la hausse des prix. Les directives pour le calcul de l'indice indiquent la marche à suivre dans le cas de diminutions dans la consommation de certains articles par suite de leur raréfaction ou de leur rationnement. Le principe directeur des calculs est que ceux-ci doivent être représentatifs d'un niveau de vie constant. La question d'exclure les impôts des calculs reste pour l'instant pendante. P. 899.

Le marché du travail en novembre 1940. Les séries statistiques relatives au développement du marché du travail accusent une baisse de l'activité comme d'ordinaire à cette saison. Le nombre de travailleurs occupées dans l'industrie, le commerce etc. a tombé de 1 %, environ, depuis la fin d'octobre. Selon les rapportes parvenus à la commission du marché du travail, le nombre d'ouvriers congédiés au cours du mois de novembre a été de beaucoup superieur au nombre d'ouvriers nouvellement engagés. Les demandes d'emploi pour 100 places libres, aux offices de placement public étaient passées de 187 en octobre à 227 en novembre. Le nombre de chomeurs affilés à des syndicats ouvriers representait à la fin d'octobre 10·9 % de l'effectif des syndicats rapportants contre 9·8 % le mois précédant. Les demandes de secours de chômage rapportées à la commission du marché du travail s'élevaient à la fin du novembre à 20 562, dont 4 440 cas nouveaux enregistrés au cours du mois. P. 912.

Häftets huvudinnehåll.

December 1940.

Yrkesinspektionen i Sverige 50 år. I artikeln skildras arbetarskyddslagstiftningen och yrkesinspektionens uppkomst och utveckling. — Initiativet till den första lagen om skydd mot yrkesfara togs av A. Hedin genom en riksdagsmotion år 1884. Efter utredning genom kommitté antogs den s. k. yrkesfarelagen år 1889, som trädde i kraft år 1890. Den nuvarande »lagen om arbetarskydd» antogs år 1912 och har sedermera reviderats bl. a. 1931 och 1938. De första yrkesinspektörerna, som började sin verksamhet 1890, voro tre, men antalet har sedan successivt ökats till att för närvarande utgöra 11 manliga yrkesinspektörer (som biträdas av distriktsingenjörer, underinspektörer m. fl.), en kvinnlig yrkesinspektris med tre distriktsinspektriser, förutom en rad inspektörer för specialområden, såsom skogs- och flottningsarbetena, sprängämnesfabrikationen o. s. v. — Avslutningsvis citeras uttalanden om yrkesinspektionen och dess betydelse för svenskt arbetsliv av representanter för svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen. Sid. 893.

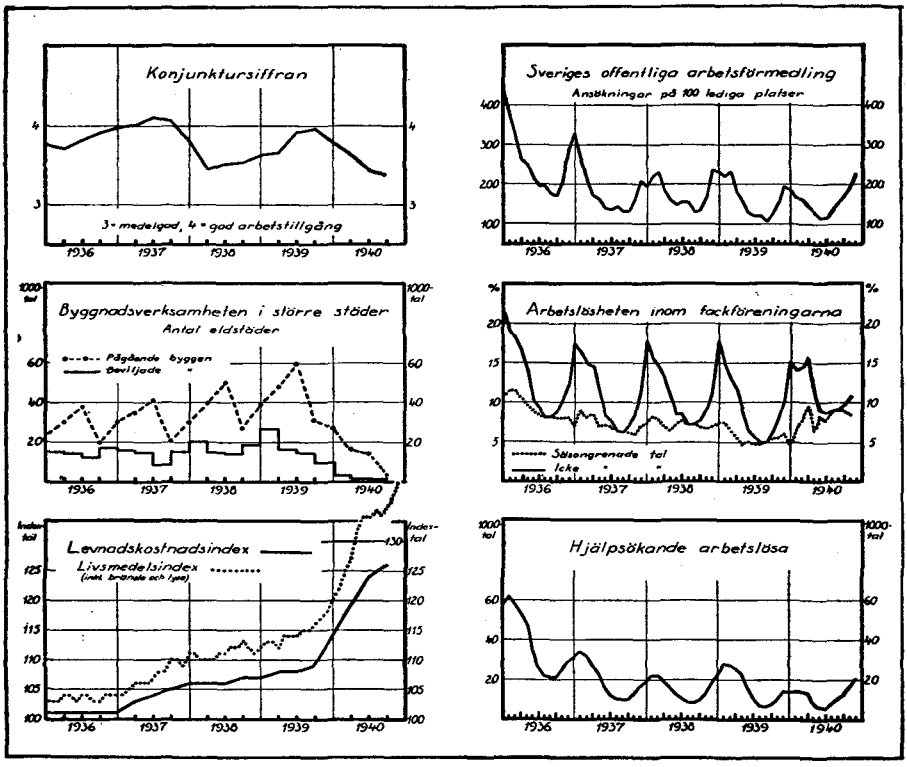
Kristillägg och nya direktiv för indexberäkningarna. I prop. 66, som antagits av urtima riksdagen, har regeringen föreslagit, att ett särskilt kristillägg skall utgå på statstjänstemännens löner, sedan levnadskostnadsindex stigit med mer än 20 % över 1935 års nivå, och därmed ytterligare kompensation för levnadskostnadernas stegring enligt gällande löneregelementen icke kan lämnas. — I nya direktiv för indexberäkningarna meddelas anvisningar för tillvägagångssättet, då konsumtionen av livsförnödenheter genom minskad tillgång eller på grund av ransonering beräknas ha nedgått. Riktpunkten för beräkningarna skall vara en oförändrad levnadsstandard. Frågan om skatternas utelämnande vid beräkningarna står tills vidare öppen. Sid. 899.

Bostadsreserven den 15 november 1940. Socialstyrelsen har utfört en särskild inventering av bostadsreserven den 15 november 1940 i orter med minst 5 000 invånare (exkl. Stockholm). En preliminär sammanställning har skett av de uppgifter, som inkommit från samtliga 88 orter. Det antal lediga lägenheter, som redovisats, uppgår till 6 658; medräknas Stockholm stiger siffran till 10 474. Undersökningen visar, att bostadsreserven minskats avsevärt sedan föregående år över hela landet med undantag för i första hand Stockholm och framför allt dess förstadssamhällen (Råsunda, Sundbyberg och Hagalund). I flertalet orter råder uppenbarligen bostadsbrist; 67 orter ha en ledighetsprocent understigande 1, och för över halva antalet (46) uppgår procenttalet till högst 0·5. Sid. 902.

Arbetsmarknaden under november 1940. De statistiska serier, som belysa arbetsmarknadens utveckling, ge uttryck för en som vanligt under denna del av året nedåtgående säsongrörelse. Antalet sysselsatta arbetare inom industri, handel o. dyl. uppvisade en minskning sedan slutet av oktober med omkring 1 %. Enligt rapporter till arbetsmarknadskommissionen var överskottet av entledigade arbetare i förhållande till antalet nyanställda ganska betydande under novem-

ber. Antalet ansökningar på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna utgjorde 227 i november mot 187 i oktober. Antalet arbetslösa inom fackförbunden var vid månadsskiftet oktober—november 10·9 % av medlemsantalet mot 9·8 % en månad tidigare. Antalet hjälpsökande arbetslösa uppgick i slutet av november till 20 562, varav 4 440 voro nytillkomna under månaden. Sid. 912.

Socialstatistiska diagram.

Yrkesinspektionen i Sverige 50 år.

I anslutning till det möte inför sin chefsmyndighet, Riksförsäkringsanstalten, till vilket vårt lands samtliga yrkesinspektörer samt yrkesinspektrisen och skogs- och flottledsinspektören nyligen varit kallade, högtidlighöll yrkesinspektionen sin 50-åriga tillvaro. Den 1 juli 1890 trädde nämligen vår första allmänna lag på den sociala skyddslagstiftningens område — den av 1889 års riksdag beslutade lagen angående skydd mot yrkesfara — i kraft och samtidigt begynte den i samband därmed upprättade yrkesinspektionen sin verksamhet.

Den tid, under vilken yrkesinspektionen hittills verkat, omspänner den tidrymd, under vilken vår industris egentliga uppsving ägt rum. År 1870 försörjde sig 14·5 % av landets befolkning med industri eller hantverk, under det att motsvarande siffra år 1900 stigit till 28·2 % samt år 1935 till icke mindre än 37·2 %. Genom organisatoriska och tekniska åtgärder har man under de senare åren sökt rationalisera den industriella driften. Därvid har man bl. a. strävat att ersätta den levande arbetskraften med maskinella hjälpmedel. Såsom resultat härav må nämnas, att under tiden 1924—1936 vårt lands produktion steg med 89 % men arbetarantalet med endast 31 %. Under samma tid ökades industrins behov av mekanisk drivkraft med 67 %.

Såsom ett viktigt led i industrins rationaliseringssträvande måste även ingå ökade omsorger om de arbetandes liv och hälsa under yrkesutövningen, d. v. s. ett bättre arbetarskydd. Detta är i våra dagar ett tillfullo klarlagt ehuru ännu ej i önskvärd omfattning i praktiken beaktat förhållande.

Arbetarskyddslagstiftningens uppkomst och utveckling. Initiativtagare till den sedermera antagna lagen angående skydd mot yrkesfara var A. Hedin, vilken i en motion vid 1884 års riksdag påyrkade utarbetande av lagförslag angående säkerhetsåtgärder mot olycksfall i yrkesarbetet, arbetsgivares ansvar för sådana olycksfall, arbetares olycksfalls- och ålderdomsförsäkring m. m. Med anledning härav tillsatte Kungl. Maj:t samma år den s. k. (första) arbetarförsäkringskommittén. Denna fann efter noggranna och vittomfattande undersökningar rörande inträffade olycksfall i arbete i vårt land samt rörande de hygieniska förhållandena vid åtskilliga svenska fabriker, att föreskrifter angående skyddande av arbetares liv och hälsa borde lämnas i en särskild författning, som i detta avseende skulle ordna förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare. Därjämte framhöll kommittén nödvändigheten av en särskild statsinspektion över näringarna. Alla lagbestämmelser för skyddande av arbetares liv och hälsa skulle enligt kommitténs åsikt bliva utan gagn, därest icke deras efterlevnad övervakades av personer, som uteslutande ägnade sig åt denna verksamhet och intoge den oberoende ställning, som tillkommer statstjänstemän.

Den 28 juli 1888 avgav kommittén till Kungl. Maj:t förslag till »lag om

åtgärder för skyddandet af arbetares lif och hälsa i arbete». Sedan förslaget varit föremål för ett omfattande remissförfarande, utarbetades inom civildepartementet ett förslag till författning i ämnet, vilket redan 1889 förelades riksdagen. När lagförslaget föredrogs i första kammaren, förordades i allmänhet lagutskottets förslag. Avstyrkande röster höjdes dock. Sålunda ansåg bruksägaren C. E. Ekman i Finspång förslaget vara både dyrbart och olyckligt. Han framhöll, att vårt lands fabriksidkare i allmänhet visat en sådan vänlig sinnesstämning emot arbetarna, att därav alstrats ett gott och förtroendefullt inbördes förhållande, i följd varav icke blott de åtgärder, som erfordrats för skyddande av arbetarnas liv och hälsa på frivillighetens väg redan blivit åstadkomna, utan även mycket annat blivit gjort till arbetarnas fördel. Härtill svarade civilministern statsrådet von Krusenstjerna, att man icke med fog kunde påstå, att förhållandena i vårt land vore tillfredsställande; missförhållanden funnos och behövde avhjälpas. Handelstidningens utgivare, S. A. Hedlund i Göteborg, uttalade sin synnerliga fägnad över lagförslaget. Mot talet om de utmärkta förhållandena, som skulle råda mellan arbetare och arbetsgivare, förklarade han, att det jäste inom de djupare samhällslagren och det mera kanske än arbetsgivarna visste. »Det glimmar under askan en eld, som kan slå ut, innan vi veta ordet av», sade han. »Men vart steg vi taga i den nu inslagna riktningen skall, efter vad jag hoppas, i sin mån bidraga att dämpa denna eld eller åtminstone giva oss tid att gå vidare i undanröjandet av de olägenheter, varpå jag syftat.»

I andra kammaren var det huvudsakligen lantmannapartiets representanter, som opponerade sig mot lagförslaget och särskilt mot de däri föreslagna yrkesinspektörerna. Lantbrukaren Carl Ifvarsson, Värestorp, Ränneslöv, förklarade, att han i lagförslaget spårade ett system att sätta svenska folket under förmyndarskap och polisuppsikt. Han ansåg visserligen, att det kunde vara något i lagen att taga vara på, men när man sammanband inspektionen med lagen, så ansåg han icke lämpligt att antaga lagen. Hemmansägaren G. Jansson i Krakerud ansåg rent av att det vore en skam, att denna lag förelåge och att man kastade en skugga över våra industriidkare, då man sade, att de icke skulle vilja rätta sig efter densamma utan att man hade någon, som sprunge efter dem och hölle knutpiskan över dem.

Emellertid antogs lagförslaget i båda kamrarna, i första kammaren t. o. m. med stor majoritet. Lagen benämndes »lag angående skydd mot yrkesfara» (yrkesfarelagen) och utfärdades den 10 maj 1889 samt trädde i kraft den 1 juli 1890.

Sedermera väcktes flera gånger i riksdagen förslag om ändring eller fullständigande av såväl yrkesfarelagen som den år 1900 utfärdade minderårighetslagen (lag angående minderårigas och kvinnors användande i industriellt yrke). En av Kungl. Maj:t år 1905 tillsatt kommitté framlade år 1909 ett förslag till lag om arbetarskydd, vilket efter en rätt väsentlig omarbetning resulterade i den av riksdagen den 29 juni 1912 antagna lagen om arbetarskydd. Denna ersatte de båda förut gällande yrkesfare- och minderårighetslagarna samt vissa andra bestämmelser. Den förutvarande skyddslagstiftningen avsåg

endast industrin och väsentligen endast den fabriksmässiga industrin. Den nya lagen åter hade givits en nära nog allmängiltig tillämplighet, i det den med vissa undantag omfattade all yrkesmässigt bedriven verksamhet, oavsett arten och storleken.

I samband med den fortskridande ekonomiska och sociala utvecklingen i vårt land ha sedermera åtskilliga ändringar och utvidgningar av skyddslagstiftningen visat sig erforderliga. De mest betydelsefulla ändringarna av arbetarskyddslagen ha skett åren 1931 och 1938. Sålunda skärptes år 1931 stadgandet angående den s. k. arbetarombudsinstitutionen (avseende medverkan från arbetarnas sida vid skyddsbestämmelsernas genomförande). Vidare överflyttades då befogenheten att meddela beslut om lagens tvångsvisa genomförande från länsstyrelserna till yrkesinspektionens chefsmyndighet. Bland ändringarna år 1938 bör särskilt nämnas, att i lagen infördes en bestämmelse om skyldighet för tillverkare och försäljare av maskiner eller redskap att tillse, att dessa vid leverans äro försedda med nödiga skyddsanordningar, samt att stadgandet om arbetarombud ånyo reviderades, varvid i lagtexten bl. a. infördes ett förord för anordnandet av s. k. lokal säkerhetstjänst vid större arbetsställen. Vidare löstes detta år en tidigare många gånger dryftad och mycket omstridd fråga, i det nämligen yrkesinspektörerna utrustades med befogenhet att meddela arbetsgivarna föreläggande avseende genomförande tvångsvis av lagens bestämmelser.

Bland övriga lagar för tillvaratagande av arbetarskyddsintressen må här nämnas de år 1919 antagna och sedermera i vissa avseenden ändrade s. k. skogs- och flottledshärbärgeslagarna, vilka åsyftade att bereda skogs- och flottningsarbetare m. fl. ändamålsenliga bostäder under yrkesutövningen. I samband med denna lagstiftning tillkom en ny befattningshavare inom yrkesinspektionen, vilken inom sitt område fått övertaga de uppgifter, som förut ålegat yrkesinspektör, nämligen skogs- och flottledsinspektören.

Med de år 1919 antagna lagarna angående arbetstidens begränsning samt angående arbetstidens förläggning vid bageri- och konditoriarbete utsträcktes arbetarskyddslagstiftningen i vårt land ytterligare. Härtill kommo år 1936 lantarbetstidslagen samt år 1939 arbetstidslagen för detaljhandeln. Tillsynen även beträffande dessa lagar ålades yrkesinspektionen. Därjämte ha under senare år tillkommit ett flertal mera speciella lagar och andra författningar på arbetarskyddets område, vilka emellertid här icke kunna närmare beröras.

Yrkesinspektionens organisation. De i samband med yrkesfarelagen av år 1889 tillsatta första yrkesinspektörerna ställdes under inseende av kommerskollegium, som skulle ha att söka leda deras verksamhet så, att likformighet i tillämpningen av lagens föreskrifter vunnes. Kollegiet ägde, där så funnes lämpligt, att kalla inspektörerna till överläggning inför den ledamot av kollegium, som hade att föredraga ärenden rörande fabriker och hantverk. Inspektörerna voro pliktiga att varje år till kommerskollegium avgiva berättelse om sin verksamhet och samtidigt redogöra för under året inträffade olycksfall. Kommerskollegium hade dock icke befogenhet att meddela yrkesinspektörerna bindande

föreskrifter, varför det icke var att anse såsom någon verklig chefsmyndighet för yrkesinspektionen. Behovet av en sådan gjorde sig emellertid gällande. I 1912 års lag om arbetarskydd stadgades därför, att tillsynen å arbetarskyddslagstiftningens efterlevnad skulle utövas under överinseende och ledning av en chefsmyndighet. Denna blev den fr. o. m. år 1913 inrättade socialstyrelsen, i vilken för detta ändamål tillskapades en byrå för arbetarskyddsärenden.

Den 1 januari 1938 överflyttades arbetarskyddsbyrån till riksförsäkringsanstalten, vilken samtidigt blev chefsmyndighet för yrkesinspektionen.

Som ovan nämnts voro de första yrkesinspektörerna endast tre. Deras tjänstgöringsområden benämndes norra, västra och södra distrikten. Redan år 1895 ökades yrkesinspektörernas antal till fem. Dessas distrikt benämndes södra, västra, mellersta, östra och norra. Nästa utökning av yrkesinspektionen skedde år 1901, då yrkesinspektörernas antal bestämdes till åtta med motsvarande antal inspektionsdistrikt, nämligen Malmö, Göteborgs, Jönköpings, Linköpings, Örebro, Stockholms, Gävle och Härnösands distrikt.

I samband med 1912 års arbetarskyddslag undergick yrkesinspektionen en genomgripande omorganisation och utökades avsevärt. Landet indelades då i nio yrkesinspektionsdistrikt, benämnda första, andra o. s. v. distrikten. Inom vart och ett av dessa skulle yrkesinspektionstjänsten utövas av en yrkesinspektör såsom chef med biträde av en eller två assistenter och en till tre underinspektörer. I allt skulle inom yrkesinspektionen vara anställda 9 yrkesinspektörer, 11 assistenter, 18 underinspektörer och 9 kontorsbiträden. Samtidigt inrättades en befattning såsom yrkesinspektris, vilken särskilt skulle uppmärksamma de kvinnliga arbetarnas förhållanden. Hon skulle vara bosatt i Stockholm och ägna tillsyn över hela landet åt arbetsställen med övervägande eller talrik kvinnlig personal. Sedermera (år 1919) fick yrkesinspektrisen vid sin sida tvenne kvinnliga assistenter.

År 1937 tillsattes av Kungl. Maj:t en kommitté (1937 års arbetarskyddskommitté) med uppdrag att framlägga förslag till yrkesinspektionsverksamhetens effektivisering.[1] En till 1938 års riksdag på grundval av kommitténs förslag utarbetad proposition i ämnet vann riksdagens bifall, och därmed erhöll yrkesinspektionen sin nuvarande organisation.

Enligt denna organisation utövas tillsynstjänsten i allmänhet fr. o. m. år 1939 av 11 yrkesinspektörer, 11 förste distriktsingenjörer, vilka skola vara yrkesinspektörens ställföreträdare, 15 distriktsingenjörer, varav 2 extra-ordinarie, 32 yrkesunderinspektörer, varav 10 extra-ordinarie, samt 2 aspiranter till distriktsingenjörstjänst. Stationsorter för distrikten äro: Stockholm (såväl första som andra distrikten), Linköping, Jönköping, Malmö, Göteborg, Borås, Karlstad, Gävle, Härnösand och Umeå.

Vid den av 1938 års riksdag beslutade utökningen av yrkesinspektionens personal utvidgades även den kvinnliga yrkesinspektionen. Riket indelades i fyra distrikt, södra, västra, östra och norra, med stationsorter i Malmö, Göteborg, Stockholm och Gävle. Yrkesinspektrisen, som är ansvarig för och leder den kvinnliga yrkesinspektionens arbete, utövar med biträde av en assistent

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1938, sid. 70 och 423.

och en extra-ordinarie befattningshavare tillsynen i östra distriktet. Å vart och ett av de tre övriga distrikten utövas tillsynen av en distriktsinspektris.

Förutom ovan omnämnda befattningshavare för utövande av den allmänna yrkesinspektionstjänsten samt den kvinnliga yrkesinspektionen och skogs- och flottledsinspektionen finnas vissa specialinspektörer, vilka förutom annan statstjänst ha att en var inom sitt tillsynsområde utöva tillsyn över arbetarskyddslagstiftningens tillämpning. Dessa inspektörer lyda under yrkesinspektionens chefsmyndighet endast i avseende på sin tjänsteutövning såsom yrkesinspektionens specialinspektörer men äro eljest underställda annan statsmyndighet.

Specialinspektörerna äro fyra bergmästare jämte gruvingenjörer, en skogs- och flottledsinspektör jämte assistenter och skogsunderinspektörer, en specialinspektör för tillsyn å arbete med lastning och lossning av fartyg, en sprängämnesinspektör, fyra elektriska specialinspektörer och tre järnvägsinspektörer.

För tillsyn å arbete, vilket bedrives utan användande av maskinella hjälpmedel eller sådan ångpanna, kokare eller annat kärl under tryck, som genom explosion kan förorsaka olycksfall, och ej är underkastat bergmästares tillsyn samt vari användas färre än tio arbetare, biträda landets hälsovårdsnämnder i egenskap av yrkesinspektionens kommunala tillsynsorgan. Dessa utöva följaktligen tillsyn vid mindre arbetsställen huvudsakligen inom handel, hantverk och byggnadsverksamhet.

Yrkesinspektionens minnesskrift 1890—1940. Den här ovan lämnade redogörelsen har väsentligen anslutits till en mera fullständig skildring i en minnesskrift, som nyligen utgivits till hugfästande av yrkesinspektionens 50-åriga tillvaro.[1] I denna meddelas dessutom bl. a. några muntrande glimtar från yrkesinspektionens arbetsfält samt offentliggöras ett antal uttalanden om yrkesinspektionens verksamhet av arbetsgivare och arbetare m. fl. ävensom av befattningshavare inom yrkesinspektionen.

Såsom i början av denna uppsats meddelats, anfördes i samband med yrkesfarelagens tillkomst från skilda håll synnerligen starka betänkligheter mot yrkesinspektionen, och det uttalades t. o. m. fruktan för att den skulle komma att verka som »en käpp i industriens hjul». Att arbetarskyddslagstiftningen och yrkesinspektionen av såväl arbetsgivare som arbetare i våra dagar betraktas på ett helt annat sätt än vid yrkesfarelagens tillkomst framgår med full tydlighet av de ovanberörda uttalandena i yrkesinspektionens minnesskrift. Sålunda har t. f. verkst. direktören i Svenska arbetsgivareföreningen Fritiof Söderbäck gjort följande uttalande: »Det halvsekel, som nu förgått sedan de första yrkesinspektörerna började sin verksamhet i samband med tillkomsten av 1889 års yrkesfarelag, inrymmer huvudparten av det skede, under vilket den moderna svenska industrin med sin högt uppdrivna maskinteknik vuxit fram. Att det under denna tid varit och allt framgent skall förbli ett sam-

[1] Yrkesinspektionen 1890—1940. Sthlm 1940. Publikationen, som tillkommit helt på enskilt initiativ, har utarbetats av befattningshavarna å yrkesinspektionens arbetarskyddsbyrå N. Zetterman, W. Stenholm och E. Pelow.

hällsintresse av högsta ordningen att förbättra skyddet för dem, som sköta maskinerna eller på annat sätt handha produktionsarbetet, är ställt utom allt tvivel.

Ehuru arbetarnas och arbetsgivarnas egna bemödanden alltid måste utgöra det viktigaste ledet i skyddsverksamheten, är yrkesinspektionen som samhällets organ för övervakning av arbetarskyddsbestämmelsernas efterlevnad tillika av största betydelse. Yrkesinspektionens tjänstemän ha under de gångna femtio åren utfört en gagnelig verksamhet, för vilken svenskt näringsliv har all anledning att vara tacksam, så mycket mer som inspektionen i sina många gånger ömtåliga uppdrag handlat med förståelse för produktionens ekonomiska förutsättningar.

Yrkesinspektionens på lagstiftningen grundade insatser till fromma för arbetarskyddet ha varit så mycket betydelsefullare, som de enskilda arbetsgivarna och arbetarna tidigare ofta brustit i vederbörligt intresse för arbetarskyddsfrågor. Känslan hos arbetsmarknadens parter för storleksordningen av de humanitära och ekonomiska värden, om vilka arbetarskyddet slår vakt, växer sig emellertid numera allt starkare. Det finnes därför grundad anledning att tro, att arbetsgivarna och arbetarna på ett effektivare sätt, än tidigare varit fallet, komma att i framtiden medverka i kampen mot de skaderisker, för vilka arbetskraften ännu trots allt i stor utsträckning är utsatt och vilka leda till betydande värdeförstörelse i direkta utgifter och förlorade dagsverken. Arbetsgivarnas organisationer skola icke försumma att därvid lämna den medverkan, som kan ankomma på dem.»

Ordföranden i Landsorganisationen i Sverige Aug. Lindberg skriver: »Att på några rader åstadkomma ett uttalande, som belyser den betydelse arbetarskyddet och yrkesinspektionen haft för näringslivet, individen och samhället under det gångna halvseklet, är icke möjligt. Och det är väl för övrigt inte heller meningen. Men några ord från arbetarehåll kunna likväl vara motiverade, när det gäller en för arbetareklassen så viktig institution.

Vid den tid, då yrkesinspektionen trädde i funktion, hade arbetarna själva ytterst små möjligheter att medverka till drägliga arbetsförhållanden. De fackliga organisationer, som funnos, voro svaga, och det politiska inflytandet var lika med noll. Förhållandena på arbetsplatserna voro enligt samstämmiga skildringar från denna tid genomgående dåliga. Osunda arbetslokaler, bristande skydd vid maskiner och andra arbetsanordningar samt lång arbetstid betecknade det tillstånd som rådde, när yrkesinspektionen såg dagens ljus.

Det saknades alltså icke arbetsuppgifter för nykomlingen. Överhuvud taget ha sådana aldrig saknats för yrkesinspektionen. I vad mån det beror på denna, att förhållandena under det gångna halvseklet blivit så mycket bättre, är givetvis svårt att säga. Vi känna ju alla till, att det är många krafter i samhället, som medverkat till denna förbättring. Men nog vågar man göra påståendet, att yrkesinspektionen varit en starkt medverkande kraft.

En annan sak är också säker. De män och kvinnor, som varit anställda inom yrkesinspektionen, ha haft ett nog så tungarbetat arbetsfält, och detta torde framför allt gälla de första årtiondena. Yrkesinspektörerna hade det sannerligen icke så trevligt då. De som skulle hjälpas — arbetarna — visade själva

minimalt intresse för saken, mången gång beroende på obekantskap med yrkesinspektionens uppgift men också på grund av den uppfattningen, att inspektionen ingenting kunde uträtta. Jag minns själv, att vid den arbetsplats jag vistades åren 1911—1920 stod yrkesinspektionen icke alltför högt i kurs. Men besvärligast hade nog yrkesinspektörerna med arbetsgivarna. Att skaffa skyddsanordningar och vidtaga andra av inspektörerna påbjudna åtgärder kostade ju pengar. Och sådana ha arbetsgivarna alltid haft svårt att punga ut med, när det gällt förbättringar till arbetarna. Och arbetarskyddslagen gav ju inspektörerna små möjligheter att öva laglig press på tredskande arbetsgivare.

Men trots dessa svårigheter har yrkesinspektionen ändå drivit en för arbetarna gagnelig verksamhet. Att kunniga män och kvinnor år efter år besökt arbetsplatserna och medelst råd och upplysningar sökt få till stånd förbättrade förhållanden i arbetarskyddshänseende måste ha haft sin betydelse. Vad verksamheten betytt i ekonomiska besparingar för individen, näringslivet och samhället är omöjligt att göra sig en föreställning om. Det är säkerligen väldiga belopp det här rör sig om. Att en myckenhet personligt lidande undgåtts är också säkert.

Yrkesinspektionens arbete har ju på olika sätt intensifierats under senare år. Det är alltså en 50-åring, som ännu icke fått tillfälle att helt utveckla sin kraft. Men den är tydligen på god väg. Från arbetarehåll vilja vi tacka 50-åringen för det arbete som utförts och önska lycka och framgång i fortsättningen.»

Edv. Pelow.

Kristillägg och nya direktiv för indexberäkningarna.

Kristillägg till statstjänstemän.

Enligt de civila och militära ordinarie och icke-ordinarie löneregelementena utgår på den del av statstjänstemännens närmare angivna grundlön, som icke överstiger 900 kr. per månad ett rörligt tillägg motsvarande 3 % för varje hel mångfald av 4, varmed socialstyrelsens levnadskostnadsindex stiger över 1935 års nivå (basen). Utöver indextalet 120 lämnas dock ingen kompensation.

Sedan levnadskostnadsindex den 1 juli 1940 uppnådde talet 124 och den 1 oktober talet 126, har alltså lönetillägget kvarstått oförändrat vid sin högsta punkt, nämligen 15 %.

I prop. nr 66 till 1940 års urtima riksdag, vilken sedermera bifallits, framhåller emellertid finansministern, att fastän någon rätt till ytterligare lönetillägg vid fortsatt prisstegring icke föreligger enligt gällande avlöningsreglementen, har statsmakternas avsikt givetvis icke varit, att tjänstemännen skulle utan ersättning bära konsekvenserna av varje höjning av levnads-

kostnaderna utöver den fastställda maximihöjden. Men man har genom maximeringen velat bereda möjlighet att ånyo fritt pröva frågan, i vilken utsträckning en kompensation för stegringen i levnadskostnader vore skälig, med beaktande av denna stegrings orsaker, av levnadsstandarden inom övriga samhällsgrupper och av landets ekonomiska förhållanden överhuvud.

Under förhandlingar med tjänstemannaorganisationernas representanter hade finansministern i enlighet härmed kommit till det resultatet, att ett särskilt kristillägg enligt följande grunder vore motiverat.

Vid fortsatt prisstegring skall efter en höjning av indextalet med minst 8 enheter över indextalet 120 en kompensation utgå med 4 % av de avlöningsförmåner, på vilka rörligt tillägg utgår. Förhöjningen skall tillförsäkras de ersättningsberättigade för en tid av ett år, under förutsättning att index under denna tid icke nedgår till eller under 120, och skall utgå från det kvartalsskifte, vid vilket 1935 års levnadskostnadsindex nått 128. Vid fortsatt prisstegring utöver 128 skall höjning av kristillägget komma till stånd först om levnadskostnaderna undergått en ytterligare höjning motsvarande 8 enheter över 1935 års nivå, dock tidigast vid det kvartalsskifte, som inträffar sex månader efter det, vid vilket index nått upp till 128. Förhöjningen av kristillägget skall utgöra ytterligare 4 procent av lönen, eller 50 procent av de 8 enheterna, och stå fast för återstående del av regleringsperioden.

Bestämmelserna om kristillägget skilja sig, som man finner, från dem som gälla det rörliga tillägget däri, att kristillägget endast gäller viss tid (ett år räknat från det beräkningstillfälle, då indextalet uppgick till 128), att kompensationsgraden är 50 % i stället för 75 % och att intervallet mellan regleringstillfällena är sex månader i stället för tre.

Nya direktiv för beräkning av levnadskostnadsindex.

Som bilaga till proposition 66 publiceras en P. M. innehållande direktiv för den i civila och militära avlöningsreglementena avsedda beräkningen rörande levnadskostnaderna.[1] Dessa äro i huvudsak av följande lydelse:

»Riktpunkten vid de av försörjningslägets utveckling påkallade modifikationerna av grunderna för levnadskostnadsberäkningen, sådana dessa grunder fastställts genom Kungl. Maj:ts beslut den 15 juni 1939, skall vara bibehållandet av en oförändrad levnadsstandard. I övrigt skola följande regler tillämpas.

För det fall att *en vara, som ingår i hushållsbudgeten, helt försvunnit ur marknaden*, bör, såvitt möjligt, i stället för den försvunna varan insättas en ersättningsvara av samma standard. Ersättningsvaran bör icke endast ur näringsfysiologisk synpunkt vara likvärdig med den utbytta varan utan även i övrigt ligga denna vara så nära som möjligt. Till ledning för valet bör tjäna den faktiska konsumtionsutvecklingen i landet. Denna bör följas genom

[1] Rörande socialstyrelsens förslag i ämnet se Soc. Medd. årg. 1940, sid. 669. Hittills gällande direktiv för uträkningen av levnadskostnadsindex återfinnes i S. F. S. 1939: 292.

de fortlöpande konsumtionsundersökningarna, vilka böra färdigställas i sådan tid, att aktuellt material föreligger vid de kvartalsvis återkommande indexberäkningarna.[1] Vid valet av ersättningsvara bör beaktande skänkas även åt priset på ifrågakommande varor. Om en ersättningsvara är gängse och näringsfysiologiskt likvärdig, böra sålunda kraven på identisk typ och kvalitet icke få drivas därhän, att ett pris godtages, som konsumenterna vid god hushållning icke kunna väntas villiga att erlägga. För att godtagas bör substitutionsvaran vidare finnas i sådan mängd, att ersättningen under föreliggande försörjningsförhållanden är möjlig att genomföra för hushållen.

Ersättningsvaran skall vid indexberäkningen alltid medräknas i lägst sådana kvantiteter, som näringsfysiologiskt motsvara den utbytta varan. Om den kvantitet av ersättningsvaran, som näringsfysiologiskt motsvarar den ersatta varukvantiteten, är billigare än denna, bör utbytet vid beräkningstillfället icke få medföra en sänkning av indextalet, såvida icke ersättningsvaran är gängse och även ur andra synpunkter än den näringsfysiologiska är likvärdig med den ersatta varan. Där detta icke är fallet, bör ersättningsvaran medräknas i sådan mängd, att man når samma utgiftsbelopp, som den utbytta varan senast representerat, oavsett om detta innebär en höjning av den näringsfysiologiska standard budgeten representerar. Om å andra sidan ersättningsvaran är näringsfysiologiskt dyrare än den utbytta varan och en oförändrad näringsstandard sålunda icke kan upprätthållas inom den gamla kostnadsramen, följer av den förut angivna huvudprincipen för substitutionen, att en indexstegring får bli följden.

Det bör tillses, att varor, som i budgeten representera en hel varugrupp, icke få förlora sin representativitet. I den mån så blir fallet, böra erforderliga modifikationer i varuvalet göras.

För det fall att *tillgången på en vara skulle starkt minskas* (utan att ransonering tillgripes av statsmakterna) bör substitution jämväl ske, sedan en sådan statistiskt konstaterad nedgång i den samhälleliga försörjningen inträtt, att den i indexberäkningen förutsatta förbrukningen icke är möjlig att upprätthålla. Vid denna substitution böra samma principer tillämpas som vid substitution för helt försvunnen vara.

Om substitution enligt förut angivna regler bort ske, men *sådan substitution icke är möjlig*, bör varan i fråga vid beräkningen få falla bort utan ersättning. Samtidigt skall varan i så fall elimineras ur budgeten under basperioden.

Vid en *kvalitetsförsämring* på i budgeten representerade varor böra modifikationer, i den mån så låter sig göra, verkställas efter samma linjer som vid varubortfall eller minskad varutillgång. I den mån kvalitetsförsämringens återverkan på levnadsstandarden kan omvärderas i kvantitativ försämring, bör ersättning alltså införas efter tidigare angivna regler. Där denna utväg icke står öppen, bör frågan om en revision av index på den berörda punkten upptagas till avgörande, först sedan erfarenhet vunnits om den inträdda kvalitetsförsämringens omfattning och betydelse.

[1] Om konsumtionsundersökningarna se Soc. Medd. årg. 1940, sid. 825.

Jämväl vid *ransoneringar*, som medföra minskning av normalhushållets konsumtion av de ransonerade varorna, böra de förut angivna reglerna för indexberäkningarnas anpassning efter minskad varutillgång äga tillämpning; då varuförknappning med ransonering sålunda avses skola behandlas på samma sätt som varubrist utan ransonering, förutsättes de penningpolitiska krav, som eljest motiverat en minskning av de medräknade varukvantiteterna i anslutning till ransoneringarna, vara tillgodosedda av statsmakterna vid utformningen av bestämmelserna om lönekompensationen för stegrade levnadskostnader.

Vid *prisdifferentiering* å de i budgeten medräknade varorna bör vid indexberäkningen hänsyn tagas endast till de priser som faktiskt gälla för normalfamiljen.»

I direktiven utsäges intet om hur man vid indexberäkningarna skall förfara med skatteutgifterna, men denna fråga beröres av finansministern i hans yttrande till propositionen. Det meddelas här, att Kungl. Maj:t tagit frågan om skatterna under övervägande och senare kommer att utfärda de direktiv, som kunna finnas befogade. Till och med det kvartalsskifte, då levnadskostnadsindex med år 1935 som bas eventuellt uppnår eller överskrider talet 128, skola emellertid beräkningarna i varje fall utföras som hittills med inräknande av skatter.

Bostadsreserven den 15 november 1940.

Preliminär rapport.

För att vinna kännedom om det nuvarande läget på bostadsmarknaden har det befunnits önskvärt att närmare undersöka bostadsreservens storlek. Socialstyrelsen har därför i skrivelse den 26 oktober 1940 bl. a. lämnat en plan för en dylik inventering av lediga lägenheter jämte kostnadsberäkning. Vid mitten av november månad ansågs tidpunkten för en dylik undersökning vara inne, enär då förhållandena för innevarande hyresår torde ha blivit stabiliserade efter de sedvanliga oktoberflyttningarna.

Den 8 november 1940 bemyndigade Kungl. Maj:t socialstyrelsen att utföra inventeringen. En kungörelse i ämnet utfärdades samtidigt (S. F. S. 1940: 921). Inventeringen skulle enligt kungörelsen ske i sådana städer, köpingar och municipalsamhällen, vilkas invånarantal den 31 december 1939 uppgick till minst 5 000 inv. Undantag gjordes dock för Stockholm, enär erforderliga uppgifter där lämnas i samband med mantalsskrivningen. och sedan sammanställas av stadens statistiska kontor. Var och en, som inom sådan ort ägde eller förvaltade annan fastighet än jordbruksfastighet, skulle lämna uppgifter angående inom fastigheten inrymda bostadslägenheter, som stodo lediga den 15 november 1940. Uppgifterna skulle lämnas å särskilda blanketter, som tillhandahöllos kost-

Preliminära siffror över bostadsreservens storlek den 15 nov. 1940 i orter med minst 5 000 invånare.

	Antal lediga lägenheter	Lediga lägenheter i % av samtl.		Antal lediga lägenheter	Lediga lägenheter i % av samtl.		Antal lediga lägenheter	Lediga lägenheter i % av samtl.
Stockholm . . .	3 816	1·8	Karlskrona . .	3	0·0	Falköping . . .	8	0·7
Södertälje . . .	1	0·0	Ronneby . . .	37	1·8	Karlstad	159	1·7
Sundbyberg . .	190	4·9	Karlshamn . . .	28	0·9	Kristinehamn . .	33	0·8
Djursholm . . .	9	0·6	Kristianstad . .	38	0·7	Arvika	5	0·2
Lidingö	64	1·8	Ängelholm . . .	15	0·7	Örebro	362	2·1
Norrtälje . . .	20	1·2	Malmö	1 593	2·9	Karlskoga . . .	—	—
Nynäshamns köp.	4	0·2	Lund	211	2·1	Västerås	6	0·1
Hagalunds m:e .	119	3·8	Landskrona . .	58	0·8	Sala	3	0·1
Råsunda » .	385	12·9	Hälsingborg . .	345	1·6	Köping	2	0·1
Uppsala	87	0·6	Höganäs	11	0·6	Arboga	10	0·6
Enköping . . .	4	0·2	Eslöv	12	0·6	Falun	10	0·2
Nyköping . . .	1	0·0	Ystad	45	1·2	Avesta	9	0·5
Katrineholm . .	6	0·2	Trelleborg . . .	2	0·0	Ludvika	3	0·1
Eskilstuna . . .	78	0·6	Halmstad . . .	123	1·4	Gävle	44	0·3
Strängnäs . . .	2	0·1	Falkenberg . .	15	0·8	Söderhamn . . .	41	1·2
Linköping . . .	3	0·0	Varberg	21	0·7	Hudiksvall . . .	6	0·3
Norrköping . .	141	0·6	Göteborg . . .	1 572	1·7	Sandvikens köp.	3	0·1
Motala	7	0·5	Mölndal	56	1·1	Härnösand . . .	11	0·3
Mjölby	12	1·0	Lysekil	17	1·0	Sundsvall . . .	38	0·6
Jönköping . . .	60	0·6	Uddevalla . . .	—	—	Örnsköldsvik . .	10	0·6
Huskvarna . . .	6	0·2	Ålvsborgs m:e .	27	1·1	Östersund . . .	5	0·1
Nässjö	13	0·4	Vänersborg . .	3	0·1	Umeå	6	0·2
Värnamo . . .	7	0·4	*Trollhättan* . .	11	0·2	*Skellefteå* . . .	20	0·9
Eksjö	5	0·2	Alingsås	31	0·9	Skelleftestrands		
Tranås	1	0·0	Borås	164	1·1	m:e	3	0·2
Växjö	6	0·1	Ulricehamn . .	9	0·6	Luleå	4	0·1
Ljungby	5	0·4	Åmål	1	0·0	Boden	—	—
Kalmar	110	1·5	Mariestad . . .	3	0·2	Kiruna m:e . . .	16	0·5
Oskarshamn . .	—	—	Lidköping . . .	11	0·3	Tillhopa	10 474	1·4
Västervik . . .	10	0·2	Skara	12	0·5			
Visby	4	0·1	Skövde	7	0·2			

nadsfritt av vederbörande kristidsnämnd. De ifyllda formulären skulle inlämnas senast den 25 november till kristidsnämnden.

Uppgifter ha numera inkommit till socialstyrelsen från samtliga 88 orter, varför fullständiga, om ock preliminära siffror över bostadsreservens storlek kunna lämnas. Bearbetningen av det inkomna materialet pågår emellertid inom socialstyrelsen på så sätt att ytterligare, mera detaljerade uppgifter angående framför allt de lediga lägenheternas storlek, kvalitet och hyra kunna lämnas inom kort. Härvid skall även belysas, vilken andel hyreslediga lägenheter utgöra av samtliga hyreslägenheter (exkl. egna hem, tjänstebostäder o. dyl.).

I vidstående tablå lämnas för varje ort uppgift om totala antalet redovisade lediga bostadslägenheter (inkl. s. k. blandade lägenheter) jämte antalet lediga lägenheter i procent av samtliga lägenheter i orten (»ledighetsprocenten»). De undersökta orterna redovisa tillhopa 6 658 lediga lägenheter; medräknas Stockholm stiger siffran till 10 474, vilket ger för samtliga orter en ledighetsprocent av 1·4.

De siffror, som nu föreligga, äro som nämnts endast preliminära; de kunna därför bli underkastade smärre justeringar, innan de definitiva resultaten fram-

läggas. Vidare får man givetvis räkna med att här och var ett antal lediga lägenheter icke blivit vederbörligen anmälda, varför bostadsreserven i verkligheten torde i åtskilliga orter vara något större än vad inventeringen anger. Den stora nedgång i antalet lediga lägenheter, som siffrorna visa från föregående år, förklaras emellertid icke därmed. Bostadsreserven har uppenbarligen minskats avsevärt i rikets städer och stadsliknande samhällen.

Ett undantag från denna regel utgör Stockholm och framför allt dess förstadssamhällen. I Stockholm har enligt statistiska kontoret antalet lediga lägenheter stigit från 3 068 till 3 816 och ledighetsprocenten från 1·5 till 1·8; bostadsreserven är relativt sett störst i förorterna. Vid socialstyrelsens inventering ha vissa förstadssamhällen till Stockholm visat ovanligt stort bostadsöverskott. Främst kommer Råsunda municipalsamhälle med 385 lägenheter outhyrda, vilket innebär att icke mindre än c:a 13 % av hela bostadsbeståndet står ledigt. Därnäst kommer Sundbyberg (190 eller 4·9 %), Hagalunds municipalsamhälle (119 eller 3·8 %) och Lidingö (64 eller 1·8 %). I Malmö har antalet lediga lägenheter nedgått från 2 108 föregående år till 1 593; ledighetsprocenten är dock fortfarande jämförelsevis hög (2·9). I Göteborg har likaså bostadsreserven krympt från 2 118 till 1 572, vilket motsvaras av en nedgång i procenttalet lediga från 2·3 till 1·7. I Lund har bostadsöverskottet icke minskats nämnvärt (från 226 till 211); bostadstillgången har där förblivit relativt god (från 2·2 till 2·1 % lediga). I Örebro och Karlstad har antalet lediga lägenheter visserligen nedgått betydligt men är fortfarande ändå jämförelsevis stort (362 och 159); ledighetsprocenten är resp. 2·1 och 1·7. Övriga orter i landet visa emellertid nästan genomgående en så liten bostadsreserv, att bostadsbrist kan sägas föreligga.

Det är framför allt vissa militära förläggningsorter och sådana mindre och medelstora orter, där en betydande industriell expansion ägt rum under senare tid, som uppvisa en särskilt allvarlig knapphet på bostäder. Icke mindre än 67 av de 88 redovisade orterna ha en ledighetsprocent understigande 1; för över halva antalet orter (46) uppgår procenttalet till högst 0·5. Fyra städer ha icke redovisat en enda ledig lägenhet, nämligen Oskarshamn, Uddevalla, Karlskoga och Boden. Särskilt låga siffror ha Södertälje (1), Nynäshamns köp. (4), Enköping (4), Nyköping (1), Katrineholm (6), Strängnäs (2), Linköping (3), Huskvarna (6), Eksjö (5), Tranås (1), Växjö (6), Västervik (10), Visby (4), Karlskrona (3), Trelleborg (2), Vänersborg (3), Trollhättan (11), Åmål (1), Mariestad (3), Skövde (7), Arvika (5), Västerås (6), Sala (3), Köping (2), Falun (10), Ludvika (3), Sandvikens köp. (3), Östersund (5), Umeå (6), Skelleftestrands m:e (3) och Luleå (4).

Kortare meddelanden.

Socialstyrelsens utlåtande om lantbrukets lärlingsfråga. Genom remiss den 29 juli 1940 har socialstyrelsen anbefallts avgiva utlåtande över en av lantbruksstyrelsen verkställd utredning angående lantbrukets lärlingsfråga.[1] I anledning härav har socialstyrelsen i utlåtande den 15 november 1940 anfört i huvudsak följande.

Socialstyrelsen anser sig icke kunna upptaga de av lantbruksstyrelsen framlagda förslagen till detaljprövning utan inskränker sig till allmänna synpunkter på frågan om utbildningen av jordbrukets arbetskraft. Lantbruksstyrelsen hade i sitt betänkande anfört, att kravet på yrkeskunnighet och arbetsskicklighet hos jordbruksarbetarna gjort sig alltmera gällande, i den mån jordbruksdriften mekaniserats och lantbruket i övrigt rationaliserats, samt att en utvidgad yrkesutbildning torde vara ägnad att höja lantarbetaryrkets sociala anseende. Utbildningsmöjligheterna voro enligt betänkandet sämre tillgodosedda inom jordbruket än inom industrin och hantverket, varför jordbruksyrket gärna undervärderas av de unga på landsbygden. Den starka överföringen av arbetskraft från jordbruket till andra yrken hade delvis förorsakats av dessa förhållanden. Dessa allmänna överväganden, i vilka socialstyrelsen instämmer, göra det synnerligen önskvärt, att frågan om yrkesutbildning för jordbruksarbetare regleras och då närmast i form av reglerad och kontrollerad lärlingsutbildning.

Vissa delar av lantbruksstyrelsens förslag böra emellertid enligt socialstyrelsens mening ytterligare övervägas. Den föreslagna lärlingsutbildningen skulle till en början endast komma att omfatta 250 elever per årsklass. Varje årskull inom jordbrukarbefolkningen, som når upp till arbetsför ålder, omfattar emellertid 15 000 à 20 000 unga män, varav omkring hälften är att hänföra till jordbruksarbetarnas grupp, varför den föreslagna utbildningen endast komme att ges åt ett fåtal av dem, som skulle behöva densamma. Då sålunda krav på utvidgning av utbildningen snart torde komma att framföras, sätter styrelsen i fråga, huruvida förslaget om statsbidrag till undervisningen utformats tillräckligt försiktigt med hänsyn till den nuvarande och framtida statsfinansiella situationen. Styrelsen föreslår därför, att statsbidraget till lärlingslöner sättes till något lägre belopp än som föreslås i lantbruksstyrelsens betänkande. Även med hänsyn till önskvärdheten att ur arbetsmarknadssynpunkt motverka ev. tendens från jordbrukares sida att obehörigt utnyttja den billiga arbetskraft, som lärlingarna komme att erbjuda, synes en nedsättning av statsbidraget motiverad.

Styrelsen ifrågasätter vidare lämpligheten av att lärlingslönen fastställes med utgångspunkt från den kollektivavtalsenliga lönen, enär lönesatserna för majoriteten av lantarbetarna i vissa delar av landet ej äro reglerade enligt kollektivavtal.

Det föreslagna inrättandet av lärlingsnämnder för varje län bör undvikas och utbildningsövervakningen lämnas till annat redan existerande organ, t. ex. egnahemsnämnden i länet, för ändamålet förstärkt med en av landstinget utsedd ledamot.

Gentemot lantbruksstyrelsens förslag om förberedande jordbruksyrkesskolor i internatform för 14—15 års gossar framhåller socialstyrelsen bl. a., att praktiskt arbete i lantbruk borde innebära tillräckliga förberedelser till lärlingsutbildningen. Å andra sidan är det känt, att vanlig jordbrukspraktik icke sällan medför alltför starka fysiska påfrestningar för barn i 14—15 års åldern, och styrelsen har därför ingenting att erinra emot, att en yrkesskola av den typ, som lantbruksstyrelsen föreslagit, inrättas på försök. Frågan i vad

[1] Referat av betänkandet återfinnes i Soc. Medd. årg. 1940, sid. 553.

mån yrkesskolor skola inrättas bör helst avgöras av centralmyndighet och icke överlämnas till landstingens fria prövning, enär det i så fall torde vara att befara, att sådan utbildning icke kommer till stånd helt utifrån behovet av yrkesutbildning för jordbruksarbetare inom olika landsdelar.

Styrelsen framhåller slutligen, att man för den stora massan av landsbygdens barn måste söka den av lantbruksstyrelsen efterlysta utfyllnaden mellan folkskolan och lärlingsutbildningen i det sjunde skolåret jämte en jordbruksbetonad fortsättningsskola, varigenom alla de säkerligen många ungdomar, som icke kunna beredas lärlingsutbildning, dock skulle erhålla vissa elementära kunskaper och färdigheter på området.

Utredning om åtgärder för hantverk och småindustri. Regeringen har genom beslut i konselj den 8 november bemyndigat handelsministern att tillkalla sakkunniga att verkställa utredning om vissa åtgärder till främjande av hantverk och småindustri.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Domö, erinrade därvid i sitt yttrande till statsrådsprotokollet om de organisationer, som redan finnas för främjande av hantverkets och småindustrins intressen, nämligen Sveriges hantverksorganisation, Riksorganisationen småindustrins centralförbund, statens hantverksinstitut m. fl., och om de åtgärder, som redan vidtagits på området, bl. a. genom inrättandet av en statlig hantverkslånefond. Han anförde därefter: »Ehuru åtskilligt sålunda vidtagits till hantverkets och småindustrins gagn, torde vissa problem alltjämt sakna en tillfredsställande lösning. Vid överläggningar, som jag i början av denna månad haft med representanter för de berörda sammanslutningarna framgick, att bland annat finansieringsfrågan icke kan anses ändamålsenligt ordnad. De möjligheter, som de statliga lånefonderna erbjuda, betraktas av vederbörande företagare såsom icke tillräckliga, närmast med hänsyn till den praktiskt taget bankmässiga säkerhet, som brukar fordras för erhållande av lån. Med hänsyn till finansieringsproblemets stora betydelse förtjänar det enligt min mening undersökas, huruvida och på vad sätt en förbättring av småföretagarnas lånemöjligheter kan komma till stånd.» Det vore emellertid icke utan vidare givet, att en utvidgad låneverksamhet skulle ske med anlitande av statsmedel. Även andra utvägar borde undersökas.

Vidare heter det: »Den tekniska och ekonomiska utvecklingen ävensom de, särskilt i nuvarande tid, inträffande förändringarna i avsättningshänseende beträffande småföretagarnas produkter aktualisera frågan om ökad upplysningsverksamhet. Förslag har väckts, att staten borde medverka härtill genom bidrag till anställande av konsulenter även i andra delar av landet än de, där sådana för närvarande förekomma. Frågan förtjänar att utredas. En dylik utredning borde till en början närmare klarlägga behovet av ytterligare upplysningsmöjligheter ävensom fastställa de syften, som genom dessa möjligheter främst borde tillgodoses. — — — Vad förmedlingsverksamheten beträffar, torde denna närmast ankomma på småföretagarnas egna organisationer. Då emellertid förslag vid flera tillfällen framförts om statsanslag till verksamheten, och då densamma kan få vissa beröringspunkter med en eventuell utvidgad konsulentverksamhet, synes det lämpligt att, vid en utredning sådan som den nyss skisserade, jämväl ifrågavarande spörsmål blir föremål för undersökning. I detta sammanhang torde uppmärksamhet böra ägnas frågan i vad mån de olika organisationerna på hantverkets och småindustrins område till syfte och arbetsuppgifter sammanfalla. Kunde ett närmare samgående mellan dem åvägabringas, skulle, förefaller det, detta vara till gagn icke blott för vederbörande till organisationerna anslutna företagare utan även för de större industriföretag, vilka exempelvis för placering av underleveranser ha intresse av samarbete.»

Till utredningsmän ha kallats statssekreteraren K. Elliot (ordförande), civilingenjören E. Bosæus, Stockholm, disponenten John E. Johnson, Lidköping, verkställande direktören i Sveriges hantverksorganisation G. Juhlin, ingenjören H. Lindskog, Hovslätt, och t. f. kommerserådet K. A. Wickman. Amanuensen vid Industrins utredningsinstitut A. Carlsson förordnades att vara utredningsmännens sekreterare.

Registrerade arbetstagarföreningar. I Sociala Meddelanden årg. 1938, sid. 124, lämnades förteckning över de arbetstagarföreningar, som vid ingången av år 1938 införts i det av styrelsen jämlikt lagen den 11 september 1936 om förenings- och förhandlingsrätt förda registret över arbetstagarföreningar. Utöver tidigare redovisade ändringar[1] i denna förteckning ha följande förändringar i densamma förekommit.

Sedan *Järnhandelsbiträdenas riksförbund* anslutit sig såsom branschorganisation till Handelstjänstemannaförbundet, har riksförbundet avförts såsom självständig organisation ur registret.

Svenska skogvaktareförbundet har i samband med vissa stadgeändringar utbytt sitt namn mot *Sveriges skogstjänstemannaförbund.*

Sedan *Oljetjänstemännens riksförbund* upplösts, har förbundet avförts ur registret.

Svenska brukstjänstemannaföreningen har, på därom gjord ansökan, avförts ur registret.

Bensindistributörers riksförbund har likaledes på därom gjord ansökan avförts ur registret.

Försäkringstjänstemannaföreningen och *Svenska försäkringsinspektörernas förbund* ha avförts ur registret såsom självständiga organisationer, sedan de bildat en sammanslutning, *De försäkringsanställdas riksförbund,* vilket riksförbund registrerats.

Genom beslut den 8 juli 1939 har socialstyrelsen, efter därom gjord anmälan, beslutat i registret införa *Ölands byggnadsarbetareförening,* som enligt stadgarna består av arbetstagare inom till byggnadsbranschen hörande arbetarkategorier på Öland och har till syfte att tillvarataga arbetstagarnas intressen och förhållanden i övrigt till respektive arbetsgivare. Föreningens ordförande är herr Karl Magnusson, adress: Runsten.

Jämlikt socialstyrelsens beslut den 10 oktober 1940 har vidare införts i registret *Ladugårdsförmännens riksförbund, som enligt stadgarna skall sammansluta ladugårdsförmän,* som genomgått någon av landets skolor med praktisk och teoretisk utbildning för ladugårdsförmän eller besitta därmed jämställd kompetens. Riksförbundet har till syfte, bl. a., att representera kåren och i alla avseenden tillvarataga dess berättigade intressen. Riksförbundets ordförande är herr Erik Rohmer, adress: Sundby sjukhus, Strängnäs.

I efterföljande tablå lämnas en förteckning över de arbetstagarföreningar, som hösten 1940 voro registrerade, med angivande tillika av deras medlemsantal per den 31 december 1939 (där ej annan tidpunkt för uppgiften angives).

	Medlemsantal
Sveriges skogstjänstemannaförbund	c:a 900
Svenska sjukhuspersonalförbundet	6 412
Handelsagenternas yrkesförbund	727
Föreningen Sveriges aktiva handelsresande (31/10 1939)	1 886
Riksförbundet för affärsanställda	c:a 1 200
Svenska bokhandelsmedhjälparefföreningen	714
Sveriges arbetsledareförbund	12 381
Systembolagens personalförening (30/4 1940)	1 721
Sveriges kommunaltjänstemannaförbund	10 846
Sveriges farmacevtförbund (15/10 1939)	1 066
Handelstjänstemannaförbundet	8 058
Sveriges tekniska apotekspersonals förbund	1 273
Tjänstemannaförbundet för hotell och restauranger (26/3 1940)	1 032
Svenska lantbrukstjänstemannaföreningen	1 315
Malungs fria arbetareförening (år 1938)	300
Svenska mejeristföreningen	900
Ölands byggnadsarbetareförening (maj 1939)	17
De försäkringsanställdas riksförbund	2 488
Ladugårdsförmännens riksförbund	419

Kristidsindex i Finland. Den finska levnadskostnadsindex uträknas enligt samma metod som den svenska och grundar sig alltså på den beräknade kostnaden för en bestämd

[1] Se Soc. Medd. årg. 1938, sid. 432, 545 och 793.

konsumtion, vars sammansättning erhållits genom hushållsbudgetundersökningar under den förflutna fredsperioden. Beräkningarna omfatta alla ett hushålls utgifter, alltså även skatter. Den sedan stormaktskrigets utbrott alltmer framträdande varuknappheten och ransoneringen av förnödenheter har givetvis medfört, att förbrukningen icke kunnat upprätthållas oförändrad.

Byrån för social forskning inom det finska socialministeriet har därför ansett det vara av intresse att jämte den officiella levnadskostnadsindex, som alltjämt beräknas efter oförändrade principer, uträkna en särskild kristidsindex, i vilken hänsyn tages bl. a. till den genom ransoneringar minskade konsumtionsvolymen. Då man alltså i indexberäkningarna upptager de fastställda ransonerna i stället för de kvantiteter, som konstaterats vid budgetundersökningen, kommer den nya utgiftssumman att representera ett slags minimiutgift, liksom utgifterna enligt den officiella indexberäkningen å sin sida anses representera ett maximum. En annan faktor av undantagsnatur, som under krigstiden påverkar levnadskostnaderna, är den starkt stegrade beskattningen i form av höjda tullar och acciser, till vilka i framtiden antagligen en omsättningsbeskattning kommer att läggas. Med hänsyn till att indexberäkningarna allmänt användas som utgångspunkt vid löneförhandlingar, har man ansett det vara av vikt att kunna särskilja även den del av utgiftsstegringen, som föranletts av den ökade beskattningen, och för den skull beräknat kristidsindex såvitt möjligt utan hänsyn till skatter. Indextalen enligt den officiella index och enligt den sålunda konstruerade kristidsindex framgå av följande tablå:

	Aug. 1938—juli 1939	1939 oktober	1940 januari	1940 april	1940 juli	1940 oktober
Officiell levnadskostnadsindex . . .	100	105	111	119	122	128
Kristidsindex	100	105	108	117	117	117

Den skillnad på 11 enheter, som visar sig mellan indextalen för oktober 1940, beror helt på inskränkning i konsumtionen — icke på frånräknandet av skatterna. Sista gången de direkta skatterna omräknades för indextalen var i januari 1940. Beträffande ransoneringsbestämmelserna, vilka något variera mellan olika landsdelar, gäller, att dessa följts i den tillämpning de erhållit i Helsingfors.

Social tidskrift 1940, nr 11.

Ny förordning om arbetslöshetsförsäkring i Norge. Den nya förordningen, som är daterad den 15 november 1940, innebär i stort sett ett återupptagande av den genom *Lov av 24 juni 1938 om trygd mot arbeidsløshet*[1] reglerade försäkringen, vilken i våras blev satt ur funktion. Den nya arbetslöshetsförsäkringen är sålunda i princip obligatorisk och omfattar med vissa undantag alla personer, som enligt sjukförsäkringslagen äro skyldiga att vara sjukförsäkrade. Av ändringar beträffande försäkringens omfattning må endast framhållas, att även klass 1 i sjukförsäkringen nu inbegripits. Ledningen av den nya försäkringen utövas av Direktoratet for arbeidsformidling og arbeidsløshetstrygd inom ramen av de förordningar och föreskrifter, som meddelas av chefen för Sosialdepartementet. Statens arbeidsløshetsråd skall emellertid kvarstå i egenskap av rådgivande organ. Den lokala ledningen åligger representanten för den offentliga arbetsförmedlingen i kommunen. I den lokala administrationen inträder en arbetslöshetsnämnd såsom rådgivande organ.

Bestämmelserna beträffande understöd, avgifter, allmänna bidrag etc. i den nya förordningen äro principiellt sett desamma som enligt 1938 års lag men innebära i några avseenden strängare villkor beträffande rätten till understöd och en genomsnittlig minskning av bidraget från det allmänna. Sålunda har dagunderstödet till ogift medlem sänkts med belopp, som i runt tal motsvara en minskning av 25 %. För medlem utan försörjningsplikt är vidare karenstiden ökad från 6 till 12 dagar. En minskning av den längsta under-

[1] Se Soc. Medd. årg. 1938, sid. 727—734.

stödstiden från 15 till 12 veckor under ett löpande 12-månadersintervall inträder för samtliga medlemmar. Å andra sidan saknas ej helt utökningar av förmånerna. Barntillägget utgår sålunda intill dess barnet fyllt 16 år i stället för såsom förut intill fyllda 15 år. Den inom en socialförsäkring anmärkningsvärda begränsningen, att barntillägg finge utgå för högst 5 barn, har bortfallit. Regeln, att det sammanlagda dagunderstödet ej får överstiga 80 % av den normala arbetsförtjänsten, gäller allt fortfarande oförändrad. Den tid, som medlemmen skall vara avstängd från understöd som följd av att han utan godtagbar anledning lämnat sin anställning, har ökats från 4 till 6 veckor. Den försäkrade är även skyldig att antaga arbete, om lönen är fastställd av offentlig eller kommunal myndighet och överstiger, vad medlemmen äger att uppbära i försäkringsunderstöd. Motsvarande skyldighet enligt 1938 års lag inträdde först om lönen var 25 % högre än försäkringsunderstödet. S. k. konfliktdirektiv saknas i den nya förordningen.

Försäkringsavgifterna, som till lika delar skola erläggas av den försäkrade och hans arbetsgivare, ha undergått en avsevärd förhöjning. Den sammanlagda veckoavgiften angives i följande tablå.

	Sjukförsäkringsklass					
	1	2	3	4	5	6
Veckoavgift enligt						
1940 års bestämmelser (kr.)	0·40	0·80	1·20	1·70	2·30	2·80
1938 års bestämmelser (kr.)	(saknades)	0·36	0·52	0·70	0·90	1·00

Uppenbarligen har det räknats med en större arbetslöshetsrisk vid fastställandet av de nya avgifterna. En del av ökningen är emellertid en följd av att bidragen från det allmänna minskat. Det kommunala bidraget har sänkts från en fjärdedel till en tiondel av beloppet av erlagda avgifter. Liksom 1938 års lag innehåller 1940 års förordning bestämmelser om en riksreservfond. De lokala kassornas bidrag till denna fond skall oförändrat utgöra 10 % av kassans inkomster (d. v. s. avgifter plus kommunalt bidrag). Väsentliga ändringar ha vidtagits beträffande reglerna för statens bidrag. Enligt 1938 års bestämmelser utgick vid överskott å understödsrörelsen intet statsbidrag till den lokala kassan, men för täckande av underskott bidrog staten med en andel, som ökades i procent räknat med ökat underskott. Statsbidrag i annan form skulle i regel ej utgå. Enligt de nya bestämmelserna tillskjuter staten till riksreservfonden ett belopp, som motsvarar det sammanlagda kommunala bidraget till lokalkassorna. Statens och kommunernas bidrag belöpa sig sålunda i regel till $^1/_5$ av det belopp, som erlagts såsom försäkringsavgifter. Intill den 30 juni 1942 äro kommunerna fritagna från bidragsskyldighet. Belopp motsvarande det kommunala bidraget skall för denna tid utgå av statsmedel. Om de lokala kassorna sakna medel för fullgörandet av sina förbindelser, skall riksreservfonden tillskjuta erforderligt belopp. Chefen för Sosialdepartementet äger vidare föreskriva, att tillgängliga medel i lokala kassor må överföras till riksreservfonden, om brist i denna skulle befaras, *ävensom att i vissa fall kommunbidraget må direkt tillföras riksreservfonden.* Liksom förut svarar staten i sista hand för riksreservfondens utfästelser. Vidare må nämnas, att statens bidrag till de s. k. godkända hjälpkassorna minskats från hälften till en tredjedel av utbetalat understöd.

Den nya förordningen innehåller även bestämmelser om en vidgad anmälningsskyldighet för arbetsgivare vid minskning av arbetsstyrkan. Sålunda skall vid företag, som sysselsätter minst 20 försäkringspliktiga arbetare, anmälan ske, om mer än en fjärdedel av antalet arbetare uppsäges. Om företaget sysselsätter mer än 100 försäkringspliktiga, skall anmälan ske, om minst 25 arbetare bliva uppsagda.

Livsmedelskostnaderna den 1 december 1940.

De noteringar av minuthandelspriser på livsmedel, bränsle och lyse, som meddelas i sammandragstabellen på följande sida, ha insamlats på socialstyrelsens 49 ombudsorter under november månad och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet.

Under november har prisnivån stigit mera än under närmast föregående månad. Till uppgången ha i främsta rummet bidragit prisförhöjningar å mjölk, smör och ost, kött och fläsk, salt sill samt kaffe.

Till belysning av de allmänna förändringar, som med avseende å minutpriserna på livsmedel, bränsle och lyse ägt rum till den 1 december 1940, meddelas följande serier av vägda indextal.

Basperiod	Juli 1914	Årsmedeltal 1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1939 4:e kv.	1:a kv.	1940 2:a kv.	3:e kv.	1 okt.	1 nov.	1 dec.
år 1935 . .	.	.	.	.	100	104	108	111	115	118	125	133	135	136	137	140
juli 1914 . .	100	127	123	124	130	134	140	144	149	153	162	172	175	176	178	182

Utgår man från 1935 som basår, befinnes det, att den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse stigit med tre enheter sedan föregående månad. Anknytes denna serie till indexberäkningarna med utgångspunkt från juli 1914, finner man, att indextalet utvisar uppgång med fyra enheter. — Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m.), vilket uträknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 oktober 1940, 126, om år 1935 tages till basperiod, och 197, om juli 1914 sättes lika med 100.

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709 och 1938, sid. 127). Indextalen, vilka grunda sig på uppgifter för 15 orter, avse den vecka, i vilken den 15:e ingår. Generalindextalen för november 1940 ävensom för närmast föregående månad och för november åren 1937—1939 framgå av nedanstående uppställning.

Sept. 1931	Nov. 1937	Nov. 1938	Nov. 1939	Okt. 1940	Nov. 1940
100	105·5	105·8	111·8	128·2	129·9

Varuslag	Kvantitet	1914[1]	1935	Aug. 1939	Nov. 1939	Okt.[3] 1940	Nov.[3] 1940	Novemberprisernas procentuella förändringar sedan: år 1935	aug. 1939	nov. 1939
Mjölk, oskummad	l	15	21	25	25	28	30	+ 42·9	+ 20·0	+ 20·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	239	268	341	342	384	429	+ 60·1	+ 25·8	+ 25·4
mat- (lands-)	»	218	253	322	327	372	416	+ 64·4	+ 29·2	+ 27·2
Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	162	177	215	226	254	276	+ 55·9	+ 28·4	+ 22·1
Bordsmargarin, ej smörblandat	»	144	135	170	171	340	300	+122·2	+ 76·5	+ 75·4
Ägg, svenska, färska	»	142	154	172	250	275	269	+ 74·7	+ 56·4	+ 7·6
Potatis: gammal	»	9	12	[2] 16	15	16	16	+ 33·3	0·0	+ 6·7
»	100 kg	.	896	—	1178	1233	1244	+ 38·8	—	+ 5·6
färsk, svensk	kg	23	26	17	—	—	—	—	—	—
Gula ärter, svenska	»	35	48	41	—	74	74	+ 54·2	+ 80·5	—
Bruna bönor	»	49	62	113	121	121	131	+111·3	+ 15·9	+ 8·3
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	33	38	43	44	45	45	+ 18·4	+ 4·7	+ 2·3
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	23	24	27	29	32	32	+ 33·3	+ 18·5	+ 10·3
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	29	33	36	38	40	40	+ 21·2	+ 11·1	+ 5·3
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	42	35	43	49	63	64	+ 82·9	+ 48·8	+ 30·6
ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	41	40	45	56	88	—	—	—	—
Makaroner, svenska, ideal	»	.	.	.	.	74	74	.	.	.
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	43	59	66	67	76	76	+ 28·8	+ 15·2	+ 13·4
hårt, knäckebröd	»	.	82	85	86	93	93	+ 13·4	+ 9·4	+ 8·1
sötlimpa eller siktbröd	»	40	58	66	67	81	81	+ 39·7	+ 22·7	+ 20·9
grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	31	45	51	52	65	66	+ 46·7	+ 29·4	+ 26·9
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	78	132	144	147	174	176	+ 33·3	+ 22·2	+ 19·7
mjukt matbröd, bakat med vatten	»	46	72	82	84	94	95	+ 31·9	+ 15·9	+ 13·1
billigaste sort » » mjölk	»	61	85	96	99	111	111	+ 30·6	+ 15·6	+ 12·1
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	.	97	113	120	147	149	+ 53·6	+ 31·9	+ 24·2
Nötkött, färskt: stek	»	116	179	218	222	233	234	+ 30·7	+ 7·3	+ 5·4
soppkött	»	95	143	169	177	184	186	+ 30·1	+ 10·1	+ 5·1
Kalvkött, stek: gödkalv	»	130	217	269	269	286	295	+ 35·9	+ 9·7	+ 9·7
spädkalv	»	70	129	163	170	180	185	+ 43·4	+ 13·5	+ 8·8
Fårkött, färskt, stek	»	130	205	260	2·5	283	286	+ 39·5	+ 10·0	+ 12·2
Malet nötkött (köttfärs)	»	.	172	208	213	226	226	+ 31·4	+ 8·7	+ 6·1
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	129	177	226	228	294	299	+ 68·9	+ 32·3	+ 31·1
salt, svenskt (sidfläsk)	»	137	182	230	233	300	304	+ 67·0	+ 32·2	+ 30·5
Fläskkorv, ej delikatess-	»	.	.	172	176	200	203	.	+ 18·0	+ 15·3
Fisk, färsk: abborre	»	76	110	112	117	123	131	+ 19·1	+ 17·0	+ 12·0
gädda	»	110	153	168	164	187	193	+ 26·1	+ 14·9	+ 17·7
sill	»	35	62	74	75	110	126	+103·2	+ 70·3	+ 68·0
strömming	»	39	57	64	66	79	84	+ 47·4	+ 31·3	+ 27·3
torsk	»	57	89	90	95	108	113	+ 27·0	+ 25·6	+ 18·9
rödspotta (spätta)	»	81	145	150	155	172	178	+ 22·8	+ 18·7	+ 14·8
kolja	»	.	116	116	126	153	162	+ 39·7	+ 39·7	+ 28·6
Salt sill	»	45	62	55	71	114	128	+106·5	+ 132·7	+ 80·3
Kaffe, rostat: santosblandning	»	.	291	288	291	395	403	+ 38·5	+ 39·9	+ 38·5
mest gångbara sort	»	.	.	.	.	419	432	.	.	.
Socker, bit-	»	65	46	48	48	54	54	+ 17·4	+ 12·5	+ 12·5
Salt, matsalt	»	10	15	15	19	22	22	+ 46·7	+ 46·7	+ 15·8
Äpplen, åt-	»	.	101	94	65	86	110	+ 8·9	+ 17·0	+ 69·2
Apelsiner, medelstora	duss.	.	115	123	140	215	—	—	—	—
Bananer, prima	kg	.	160	164	184	—	—	—	—	—
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	.	101	84	97	150	157	+ 55·4	+ 86·9	+ 61·9
Vitkål, svensk	»	.	24	29	24	25	25	+ 4·2	— 13·8	+ 4·2
Pilsner, klass II, utan glas	1/2 l	.	24	24	24	28	29	+ 20·8	+ 20·8	+ 20·8
Svagdricka	l	6	15	16	16	18	18	+ 20·0	+ 12·5	+ 12·5
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	.	35	32	33	34	34	— 2·9	+ 6·3	+ 3·0
Fotogen, Water White	l	21	20	21	25	34	35	+ 75·0	+ 66·7	+ 40·0
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	.	17	17	17	24	24	+ 41·2	+ 41·2	+ 41·2
Björkved, osågad, hemkörd	»	740	945	1125	1285	1770	1795	+ 89·9	+ 59·6	+ 39·7
Barrved, » »	»	595	730	885	1030	1485	1500	+105·5	+ 69·5	+ 45·6
Pannved, hemkörd	»	.	.	.	.	1355	1370	.	.	.
Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	411	614	637	766	1032	1032	+ 68·1	+ 62·0	+ 34·7
hushålls- (fyrkol), prima, »	»	242	291	336	415	513	506	+ 73·9	+ 55·2	+ 21·9
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	.	452	517	624	810	804	+ 77·9	+ 55·5	+ 28·8
c:a 40—60 el. 60—80 mm, »	»	.	436	506	618	782	778	+ 78·4	+ 53·8	+ 25·9

[1] 44 orter. — [2] Medeltal av julipriserna å gammal och augustipriserna å färsk vara. — [3] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden.

Översikt utarbetad inom socialstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission.

Arbetsmarknaden under november 1940.

De förändringar i läget på arbetsmarknaden, som inträffat sedan oktober månad, ha närmast varit betingade av säsongförhållandena. Den under denna del av året nedåtgående säsongrörelsen har som vanligt varit mest framträdande inom jordbruket och byggnadsfacken.

Enligt socialstyrelsens sysselsättningsstatistik förelåg under november jämfört med föregående månad en nedgång av antalet sysselsatta arbetare inom industri, handel o. dyl. med omkring 1 %; i fråga om övrig personal hade antalet sysselsatta ökat med 1½ %, vilket huvudsakligen sammanhängde med julsäsongen inom affärslivet. Sysselsättningstalen företedde sålunda förhållandevis små förändringar, och den på grundval av samma uppgiftsmaterial beräknade konjunktursiffran för arbetstillgången uppgick till 3·35 under såväl november som oktober.

Till arbetsmarknadskommissionen rapporterade uppgifter om anställande och entledigande av arbetskraft bestyrka dock, att en viss sammankrympning av sysselsättningen inom näringslivet ägt rum under november. Antalet entledigade arbetare översteg sålunda antalet nyanställda inom flertalet industrigrupper. Uppgifterna om anställanden och entlediganden visa också tydligare än sysselsättningsstatistiken den alltjämt fortgående starka nedgången av sysselsättningen vid byggnads- och anläggningsarbeten.

Enligt rapporterna från de offentliga arbetsförmedlingarna sjönk visserligen under november siffran för antalet arbetssökande med inemot 4 % sedan föregående månad; minskningen hänför sig emellertid helt till kvinnliga avdelningen, under det att siffran för manliga avdelningen tvärtom visar någon ökning. Platstillgången var omkring 20 % mindre än tidigare. Genomsnittliga antalet ansökningar på 100 lediga platser utgjorde 227 i november mot 187 i oktober. Ökningen av antalet oplacerade arbetssökande var dock icke större än vid motsvarande tidpunkt andra år. Detta förhållande torde vara att anse som ett resultat av den starka omflyttning av arbetskraft från bristområden till överskottsområden, som successivt skett under innevarande år.

De senast tillgängliga uppgifterna om arbetslösheten inom fackförbunden, som emellertid icke avse en senare tidpunkt än månadsskiftet oktober/november, utvisade en arbetslöshet av 10·9 % bland medlemmarna inom samtliga rapporterande förbund (exkl. skogs- och flottningsarbetareförbundet) mot 9·8 % en månad tidigare.

Antalet till arbetsmarknadskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa, varom uppgifter föreligga intill utgången av november månad, utgjorde vid denna tidpunkt inalles 20 562, vilket innebär en ökning med 4 440 gentemot föregående månad. De hjälpsökande voro framförallt koncentrerade till Göteborgs stad (4 970) och Göteborgs och Bohus län i övrigt (2 503), Stockholms stad (3 362), Västernorrlands län (2 238) samt Malmö stad (1 345). Som man kan sluta sig till redan av denna lokala fördelning, tillhörde huvudparten av de hjälpsökande byggnads- och anläggningsfacken (6 437), sågverks- och pappersindustrin (2 307), landtransport (2 106) samt stenindustrin (1 702).

En sammanfattande jämförelse med läget vid motsvarande tid föregående år utvisar en nedgång av antalet sysselsatta arbetare inom industri, handel o. dyl. med omkring 8 %; därvid utgöres alltjämt en icke obetydlig del av den bortfallna arbetskraften av inkallade i beredskapstjänst. Den ytterligare minskning av den totala sysselsättningsvolymen, som ägt rum inom vissa produktionsområden genom tillämpande av korttidsarbete, kommer emellertid icke till uttryck i indexserierna rörande arbetarantalets förändringar. En viss ledning för bedömandet av dessa förhållanden ge de särskilda uppgifter rörande arbetarantal och arbetstid, som socialstyrelsen införskaffat för veckan 17—22 november. Hittills föreliggande preliminära sammanställningar av dessa uppgifter visa, att mer än en tiondel av samtliga arbetare inom de egentliga industrigrupperna hade förkortad arbetstid.[1] Enligt en motsvarande undersökning i november 1937 hade däremot mindre än 4 % av de sysselsatta arbetarna förkortad arbetstid, och det synes vara skäl att antaga, att ej heller under november 1939 arbetstidsförkortning tillämpats i avsevärt större omfattning. En ganska betydande minskning av sysselsättningsvolymen torde därför under innevarande år ha skett i form av reducerad arbetstid. Den på grundval av förevarande material beräknade genomsnittliga veckoarbetstiden, som utgjorde något över 46 timmar inom samtliga industrigrupper tillsammantagna, innefattar emellertid å andra sidan på vissa verksamhetsområden förekommande övertidsarbete av icke ringa omfattning.

Ser man till siffrorna för arbetslösheten inom fackförbunden och antalet hjälpsökande, äro dessa avsevärt högre än under föregående år men likväl ej så höga som t. ex. år 1936.

Med avseende på läget inom de särskilda produktionsområdena torde de under månaden inträdda förändringarna i de flesta fall närmast sammanhänga med säsongförhållandena; på några områden synes dock råvarubrist ha medverkat till en nedgång.

Inom jordbruket var platstillgången icke ens hälften så stor som under oktober, då omplaceringar av den årsanställda personalen i huvudsak hunnit ske före den 1 november. Det föreliggande behovet av arbetskraft gällde huvudsakligen tjänare i husbondes kost och kunde i regel fyllas utan svårighet.

[1] Jfr tab. 5 b. En närmare redogörelse för undersökningens resultat lämnas i ett följande häfte av Soc. Medd.

Tillfällighetsarbetare entledigades i viss utsträckning men torde till stor del i stället ha erhållit arbete i skogarna.

Skogsarbetet har som vanligt under hösten huvudsakligen utgjorts av brännveds- och kolvedshuggningar, vilka i år av kända skäl ha en avsevärd omfattning. Efterfrågan på arbetskraft var därför fortfarande synnerligen livlig. Möjligheterna att anvisa lämplig arbetskraft har på vissa håll underlättats genom kurser i huggning och verktygens skötsel. Bristen på kolare var alltjämt kännbar.

Inom verkstadsindustrin förelåg fortfarande stor efterfrågan på kvalificerad arbetskraft, ehuru kanske ej i samma utsträckning som tidigare. Ett antal personer, som genomgått av arbetsmarknadskommissionen anordnade beredskapskurser, utplacerades. Inom järn- och stålmanufaktur förekom korttidsarbete i ganska betydande omfattning vid bl. a. företag, som tillverka lantbruksredskap. Vissa företag med tillverkning av konsumtionsvaror av bleck och plåt uppvisade en minskad sysselsättning, som i en del fall uppgavs bero på råvarubrist. De elektriska verkstäderna rapporterade minskad arbetstillgång efter avslutandet av leveranser för försvaret och elektrifieringsarbetena på landsbygden, medan däremot armaturfabrikerna hade god säsong.

Vad beträffar exportindustrierna märktes på vissa områden ytterligare någon förbättring. Vid massafabriker och pappersbruk framträdde en tendens till ökad arbetstillgång; korttidsarbete förekom emellertid även här i avsevärd omfattning. Samtliga tändsticksfabriker voro under november i gång, varvid dock delvis tillverkning av annan art upptagits. Vid en del sågverk företogos driftsinskränkningar av säsongmässig art.

Inom livsmedelsindustrin rådde god arbetstillgång med undantag för bagerierna, där brödransoneringen medförde ytterligare permitteringar och entlediganden. Råsockerbruken sysselsatte under större delen av månaden stora arbetsstyrkor; vid månadens slut avslutades emellertid kampanjen vid en del fabriker, varför personalen där entledigades. Margarinfabrikationen har även varit i gång under månaden. Tobaksfabrikerna ha tillämpat en viss förkortning av arbetstiden för omkring halva antalet sysselsatta men rapporterade mot slutet av månaden en med säsongen sammanhängande ökning av sysselsättningen.

Läget inom textilindustrin kännetecknas alltjämt av inskränkningarna av arbetstiden till följd av råvarubrist. Enligt de i det föregående nämnda uppgifterna om arbetstiden under en vecka i november hade mellan hälften och en tredjedel av arbetarna inom bomullsindustri, jute- och linneindustri och trikåfabriker förkortad arbetstid samt bortåt en fjärdedel inom ylleindustri. Vissa fabriker, som hade statsbeställningar, arbetade emellertid för fullt och företogo även nyanställningar. Vid skofabrikerna, där ungefär en fjärdedel av de sysselsatta hade korttidsarbete, förekommo dessutom permitteringar och entlediganden under månaden. Det må nämnas, att i Örebro län omkring 1 400 permitterade eller korttidsarbetande skoarbetare hänvände sig till arbetsförmedlingen för sökande av annat arbete.

Såväl inom byggnadsmaterialindustrierna som husbyggnadsverksamhet och

anläggningsarbeten ökades under november den redan förut mycket omfattande arbetslösheten. Vid de byggnadsarbeten, som voro i gång, förekom också som vanligt under denna årstid i stor utsträckning förkortad arbetstid till följd av det kortvariga dagsljuset. Överflyttningen av byggnadsarbetare till skogsarbete pågår alltjämt.

Arbetsmarknaden för sjöfolket var under november mindre gynnsam än tidigare. Stort överskott på arbetssökande av olika kategorier förefanns, särskilt i övre Norrland, där seglationsperioden avslutats. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 2 063 påmönstringar och 1 949 avmönstringar mot 4 513 påmönstringar och 4 770 avmönstringar i fjol.

Inom handeln har efterfrågan på kvinnliga affärsbiträden ökats inför julsäsongen. Den tidigare bristen på varubud har väsentligen avtagit, men det är svårt att få alla platser tillsatta. Vad beträffar gruppen samfärdsel, har bristen på motorbränsle medfört ökad arbetslöshet bland både drosk- och lastbilschaufförer, vilken dock i någon mån motvägts genom att jämsides med den ökade tillverkningen av gengasaggregat behovet av chaufförer för dylik trafik ökat.

Anställningsmöjligheterna inom hotell- och restaurangfacket torde i stort sett få anses mindre gynnsamma än förut, men efterfrågan på personal av olika slag till sport- och turistorter inför den stundande säsongen synes vara lika livlig nu som under normala år.

Inom det husliga området avse de lediganmälda platserna i allt större utsträckning korttidsanställningar. Många familjer, som förut haft heltidsanställda hembiträden, ha nu av ekonomiska skäl måst avstå från sådan hjälp. Även de arbetssökande ha visat en viss obenägenhet, särskilt inför den stundande julhelgen, att binda sig genom heltidsplatser. De tidigare svårigheterna att besätta platser inom husligt arbete synas åtminstone för närvarande vara övervunna.

Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet under november 1940.

Arbetsförmedlingsverksamheten. Under juni månad 1940 vidtogo statens arbetsmarknadskommission och statens livsmedelskommission förberedelser för ordnandet av tillfällig ledighet från militärtjänstgöring för värnpliktig yrkeskunnig jordbrukspersonal under sådana tider av året, då jordbrukets behov av arbetskraft är särskilt framträdande. Ett system av uppgiftskort infördes för sådana värnpliktiga jordbrukare, som, om det militära läget det medgåve, borde under skördearbetet kunna disponeras inom jordbruket. Detta system tillämpades under sommaren och hösten och har ansetts böra bibehållas även under nästa år. En viss revidering av systemet har emellertid visat sig nödvändig med hänsyn dels till hittills vunna erfarenheter, dels till de

förändringar, som inträffat i fråga om jordbrukets arbetskraft, sedan nu gällande uppgiftskort utfärdades. I samband med revideringen har en ökning av antalet uppgiftskort ansetts böra ifrågakomma. Denna utökning är vidtagen i avsikt att ernå större smidighet vid systemets tillämpning, men innebär icke i och för sig ökade möjligheter till hempermittering; dess omfattning bestämmes alltjämt endast av militärpolitiska synpunkter. De båda kommissionerna ha efter samråd med överbefälhavaren över rikets försvarskrafter meddelat nya föreskrifter och anvisningar för revidering m. m. av uppgiftskorten för värnpliktiga jordbrukare, som under för jordbruket betydelsefulla perioder böra disponeras inom detta.

I syfte att åvägabringa en bättre överblick över tillgången på olika kategorier av läroverkslärare har statens arbetsmarknadskommission föreskrivit, att samtliga studentförmedlingar skola varje vecka till kommissionen lämna uppgifter om antalet oplacerade anställningssökande inom olika lärargrupper. På grundval av dessa uppgifter uppgöres inom kommissionen en veckorapport, som tillställes studentförmedlingarna och skolöverstyrelsen. En liknande sammanställning göres redan tidigare genom lärarförmedlingarna beträffande tillgången på folkskollärare.

Under månaden ha distriktskonferenser med arbetsförmedlingspersonalen hållits i Linköping, med personalen vid kontoren i Östergötland och Småland och i Stockholm med personalen vid Stockholms stads arbetsförmedling och Stockholms läns arbetsförmedlings huvudkontor.

Vid de offentliga arbetsförmedlingarna tillsattes under månaden 37 164 platser, varav 22 644 manliga och 14 520 kvinnliga. Förmedlingsverksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna samt inom olika yrkesgrupper framgår av tab. 1—4 i tabellavdelningen. Till belysande av samarbetet mellan arbetsförmedlingsorganen inom skilda delar av landet må nämnas, att i samverkan mellan olika kontor och ombud under november 2 547 platser tillsattes, av vilka 1 960 manliga och 587 kvinnliga. Genom denna interlokala förmedlingsverksamhet erhöllo 1 270 personer (1 012 män och 258 kvinnor) arbetsanställning i annat län än det, inom vilket ansökan om arbete ingivits.

Hjälpverksamheten för arbetslösa. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid november månads utgång till 20 562, vilket i jämförelse med föregående månad innebär en ökning med 4 440, eller 27·5 %. Det ökade hjälpbehovet har i avvaktan på att lämpligt belägna beredskapsarbeten kunna igångsättas huvudsakligen tillgodosetts genom utvidgad kontantunderstödsverksamhet. Under november månad har kommissionen medgivit utförande såsom beredskapsarbeten av ett flertal företag, däribland vatten- och avloppsledningsarbeten i Örebro stad och Gudmundrå kommun. Vidare ha motsvarande tillstånd lämnats för betydande vägföretag, avseende infartsvägar till Stockholm och Göteborg samt till ett större sjukhusbygge i Göteborg. Slutligen kan nämnas, att under november ett flertal arbetslösa kontorister kunnat placeras vid nya arkivarbeten.

Av hela antalet hjälpsökande vid november månads utgång åtnjöto 14 818

(72·1 %) hjälp från stat och kommun. Av dessa hjälptes 12 404 (83·7 %) med statsmedel. En summarisk redogörelse för den av kommissionen bedrivna hjälpverksamheten under november månad lämnas i det följande. Om icke annat anmärkts, avse sifferuppgifterna förhållandet vid månadens utgång. Närmare uppgifter om antalet hjälpta i olika hjälpformer och inom olika län samt en översikt av hjälpverksamhetens omfattning under tiden oktober 1939—november 1940 lämnas i tab. 14 i tabellavdelningen.

Arbetslinjen. Arbeten för arbetslösa bedrevos under månaden dels i form av statliga och kommunala beredskapsarbeten, dels i form av statliga arkivarbeten och statskommunala reservarbeten. I statliga beredskapsarbeten sysselsattes vid 51 arbetsplatser i kommissionens regi 1 852 arbetslösa och vid 30 arbetsplatser i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi 856 arbetslösa. Vid kommunala beredskapsarbeten sysselsattes 282 arbetslösa. Vid 43 arkivarbetsplatser sysselsattes 154 arbetslösa, tillhörande tekniska och merkantila yrken, och vid statskommunala reservarbeten 221 arbetslösa, antingen familjeförsörjare eller ungkarlar över 50 år. Statskommunala reservarbeten bedrevos av 5 städer, 8 landskommuner och 2 vägdistrikt.

Förutom hänvisade arbetslösa sysselsattes vid beredskapsarbeten och statskommunala reservarbeten även specialarbetare, vilka icke voro anmälda som hjälpsökande och sålunda icke ingå i arbetslöshetskommittéernas månadsrapporter.

Understödslinjen. Dagunderstöd utgick i 14 städer och 22 landskommuner till sammanlagt 8 330 arbetslösa (utom kursdeltagare), av vilka 6 018 (72·2 %) voro försörjningspliktiga. Av samtliga dagunderstödda voro 6 634 (79·6 %) hemmahörande i storstäderna. För november månad hade av understödskommunerna 10 städer och 7 landskommuner även beviljats tillstånd att bedriva hyreshjälpverksamhet med bidrag av statsmedel.

Understöd till kursdeltagare, frivillig arbetstjänst (utbildningshjälp). Kursverksamhet för arbetslösa bedrevs under månaden i form av beredskapskurser, för vilka redogörelse lämnas i det följande. Av eleverna voro 679 anmälda som hjälpsökande och åtnjöto dagunderstöd eller bidrag till inackorderingskostnaderna. Frivillig arbetstjänst, avseende teoretisk och praktisk yrkesutbildning, bedrevs under månaden vid Vännäs yrkesskola. Antalet arbetselever uppgick till 30.

Utbildningsärenden. Vid månadens utgång voro beredskapskurser för omskolning och utbildning av tempoarbetare för verkstadsindustrin anordnade med bidrag av statsmedel dels av arbetslöshetskommittéerna i Stockholm, Växjö, Göteborg och Härnösand, dels vid verkstadsskolor för arbetslös ungdom i Lysekil, Mölndal, Uddevalla, Arvika, Köja, Sandö, Sundsvall och Piteå, dels ock vid kommunala anstalter för yrkesundervisning i Stockholm, Uppsala, Södertälje, Eskilstuna, Hyltebruk, Lilla Edet, Trollhättan, Vänersborg, Mariestad, Tidaholm, Örebro och Malmberget. Under november månad påbörjades vid Örebro stads skolor för yrkesundervisning en kurs för gassvetsare och en kurs för bågsvetsare. Statsbidrag beviljades till ytterligare en kurs för gas-

svetsare vid arbetslöshetskommitténs i Växjö verkstadsskola och vid Hyltebruks skolor för yrkesundervisning, vilka kurser även påbörjades under månaden. Hela antalet elever vid månadens utgång, fördelade på olika yrkesavdelningar, framgår av följande sammanställning.

Avdelningar för	Antal avdelningar	Antal elever
mekaniker	52	731
finmekaniker	5	75
verktygsskötare	1	2
elektromekaniker	1	16
smeder	4	67
svetsare	14	184
Summa	77	1 075

Värnpliktslåneverksamheten. Omfattningen av *värnpliktslånenämndernas* verksamhet t. o. m. utgången av november månad framgår av följande sammanställning.

	Antal	Gällande kr
Helt eller delvis bifallna låneansökningar	2 828	bifallet belopp 1 958 836 avslaget belopp 2 702 158
Avslagna låneansökningar	5 994	9 196 117
Ej slutbehandlade »	2 876	4 576 681
Summa inkomna »	11 698	18 433 792

Hela antalet till *kommissionen* t. o. m. den 30 november 1940 inkomna värnpliktslåneärenden uppgick till 804. Av dessa hade kommissionen före månadens utgång avgjort 399, varav 105 avsågo av värnpliktslånenämnder underställda beslut och 294 av lånesökande ingivna besvär. I fråga om underställda beslut hade kommissionen i 11 fall upphävt värnpliktslånenämndernas beslut om lån och i några fall minskat de beviljade lånebeloppen. I anledning av anförda besvär beviljades ytterligare 26 lån. De av kommissionen vid månadens utgång icke avgjorda ärendena hade inkommit efter den 19 november.

Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission.

Ändrade grunder för hjälpverksamheten för arbetslösa. I anledning av kommissionens i underdånig framställning den 25 november 1940 framlagda förslag innefattande dels ett nytt system för statsbidrag till kommunernas arbetslöshetskostnader dels ändrade grunder för kontantunderstödsverksamheten har Kungl. Maj:t den 6 december 1940 bemyndigat kommissionen att tills vidare vidtaga åtgärder för genomförande försöksvis av dessa ändringar i huvudsaklig överensstämmelse med kommissionens förslag; dock att sådan jämkning skall vidtagas beträffande de vid kontantunderstödsverksamhet föreslagna understödssatserna inom de tre olika ortsgrupperna att dagunderstödsbeloppen till familj och ensamstående person enligt den nya skalan icke inom någon kommun bliva lägre än de nuvarande.

Det nya systemet för *statsbidrag till kommunernas arbetslöshetskostnader* innebär, att de faktiska kostnaderna för samtliga av kommissionen godkända arbetslöshetsåtgärder inom en kommun summeras vid årets slut och för denna summa utgår statsbidrag beräknat i förhållande till kommunens skatteunderlag. Försöksvis kommer kommissionen att på arbetslöshetskostnader upp till 1 krona per skattekrona beräkna ett statsbidrag av 20 procent. För kostnader överstigande 1 krona beräknas ytterligare statsbidrag efter en stigande skala. Skalan är emellertid så avpassad att den på kommunen vilande andelen av kostnaderna icke får överstiga kronor 1:50 per skattekrona. Enligt dessa beräkningsgrunder skulle ett totalt statsbidrag av 20 procent förekomma vid en arbetslöshetskostnad av t. o. m. 1 krona per skattekrona; 30 procent vid en kostnad av kronor 1:50, 35 procent vid en kostnad av 2 kronor samt slutligen 40 procent vid en kostnad uppgående till kronor 2:50 per skattekrona.

Det tillkommer kommissionen att avgöra vilka slag av kostnader en kommun skall vara berättigad att inräkna bland dem, varå statsbidrag må utgå. Beträffande bl. a. dagunderstöd och hyreshjälp är kommissionens godkännande att anse såsom lämnat i och med att kommunen erhållit tillstånd att bedriva dylik verksamhet. I fråga om av kommunerna bedrivna beredskapsarbeten må nämnas, att kostnaderna för dessa icke utan vidare få i sin helhet inräknas i den totala arbetslöshetskostnad, på vilken statsbidrag beräknas. Dylika arbeten komma nämligen i flertalet fall att utgöras av sådana nyttiga och angelägna företag, som kommunen oavsett arbetslöshetssituationen ganska snart med egna medel skulle utfört och som tillföra kommunen ett bestående värde. För att stimulera kommunerna att utföra kommunala arbeten under en arbetslöshetskris ger emellertid det nya systemet möjligheter för engångsbidrag. I fattiga och arbetslöshetstyngda kommuner komma dessa engångsbidrag självfallet att bli ganska betydande, liksom tidigare varit fallet. Efter kommis-

sionens prövning kan även statsbidrag utgå å de årliga kostnaderna för lån, som av kommunen upptages för finansiering av arbetslöshetsarbeten.

Slutligen kan nämnas, att ekonomiskt mera bärkraftiga kommuner, som erhållit sysselsättning för sina arbetslösa vid statliga beredskapsarbeten, skola för denna fördel betala en ersättning till staten beräknad efter det belopp, som kommunen i annat fall behövt utgiva i kontantunderstöd till det antal hjälpsökande, som hänvisats till arbetena ifråga. Sådan ersättning får inräknas i den totala arbetslöshetskostnad, på vilken statsbidrag utgår.

De nya bestämmelserna för *kontantunderstödsverksamheten* ha tillkommit i överensstämmelse med en av riksdagen lämnad fullmakt för Kungl. Maj:t att försöksvis införa en nyordning på detta område och därvid söka anknytning till principerna för krigsfamiljebidragen. De nya understödsbeloppen framgår av följande sammanställning.

Dagunderstöd								Hyreshjälp		
Ortsgrupp	Man och hustru	Ensam person över 18 år	Ensam person 16—17 år	Barn under 16 år		Man, hustru och 3 barn	Man, hustru och 6 barn	Ortsgrupp	Per månad högst	
				1—3 barn	4—6 barn				Ungkarlar	Familjeförsörjare
I	3: —	1: 85	1: 10	0: 60	0: 30	4: 80	5: 70	I a	—	—
								b	10: —	20: —
								c	15: —	30: —
								d	20: —	40: —
II	3: 25	2: 10	1: 25	0: 80	0: 30	5: 65	6: 55	II a	10: —	20: —
								b	15: —	30: —
								c	20: —	40: —
								d	25: —	50: —
III	3: 50	2: 50	1: 50	1: —	0: 30	6: 50	7: 40	III a	15: —	30: —
								b	20: —	40: —
								c	25: —	50: —
								d	35: —	70: —

I fråga om kommunernas hänförande till ortsgrupp skall tillämpas den enligt lagen om folkpensionering verkställda indelningen. Dagunderstödssatserna för varje ortsgrupp äro så avvägda, att de närmast motsvara behovet inom de kommuner i varje grupp, som ha de lägsta levnadskostnaderna. Den höjning av understödet, som i vissa fall bör ske i kommuner med högre levnadskostnader men tillhörande samma ortsgrupp ernås genom ett differentierat, för den enskilda kommunen maximerat hyresbidrag. Varje ortsgrupp är sålunda uppdelad i 4 undergrupper a—d. I grupp 1 a, som omfattar jordbruks- och med dem jämförliga kommuner, utgår icke hyreshjälp. Enligt hittills gällande bestämmelser har hyreshjälp kunnat tilldelas endast familjeförsörjare, men dylik hjälp skall nu kunna utgå även till ensamstående person med högst hälften av vad som inom en kommun får ifrågakomma i hyreshjälp till familjeförsörjare. De i understödsskalan upptagna beloppen angiva den översta gränsen för understödens storlek. Dagunderstöd och hyreshjälp få sammanlagt icke uppgå till den i orten gängse lönen för icke kvalificerad ar-

betskraft och ej heller till de inkomster vederbörande åtnjutit under förutvarande arbetsanställning. Dagunderstödet får liksom hittills icke utgå för mer än sex dagar per vecka. Enligt den hittills gällande understödsskalan var understödet maximerat på sådant sätt, att högsta medgivna understöd uppnåddes redan då den familj, för vilken understödet beräknas, bestod av man, hustru och 3 barn. Detta maximum har nu höjts därigenom, att ett reducerat bidrag skall kunna utgå även för fjärde t. o. m. sjätte barnet.

Ändringar i krigsfamiljebidragskungörelsen. Med anledning av en av kommissionen gjord framställning har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 22 november 1940 (nr 955) förordnat om vissa ändringar i krigsfamiljebidragskungörelsen. Ändringarna innebära att familjebidragsnämnd, om särskilda skäl därtill föranleda, äger medgiva värnpliktig uppbära familjebidrag jämväl för viss tid efter tjänstgöringens upphörande i anledning av hemförlovning eller ledighet, som beviljats utan krigslön. Familjepenning och sjukbidrag kan sålunda få utbetalas under högst 20 dagar efter tjänstgöringens upphörande samt bostadsbidrag och näringsbidrag högst till och med månaden näst efter den, under vilken tjänstgöringen upphört respektive ledigheten börjat. Vidare kan bostadsbidrag efter beslut av kommissionen få utbetalas i efterskott i stället för i förskott.

Den utsträckta rätten till familjebidrag har trätt i kraft den 1 december 1940. Om tjänstgöringen upphört eller ledigheten börjat före nämnda dag, skola de tidigare bestämmelserna alltjämt vara tillämpliga.

I anslutning till Kungl. Maj:ts ovannämnda kungörelse har kommissionen i cirkulär till samtliga familjebidragsnämnder meddelat anvisningar rörande de nya bestämmelsernas tillämpning.

Sakkunniga rörande kvinnlig arbetskraft. Statens arbetsmarknadskommission tillkallade den 23 november 1940 f. d. yrkesinspektrisen fröken Kerstin Hesselgren, yrkesinspektrisen fröken Ida Fischer, ledamoten av riksdagens andra kammare fru Elsa Johansson, fru Alva Myrdal och hemkonsulenten fru Ingeborg Lundborg att under ordförandeskap av kommissionens ledamot fru Disa Västberg, såsom sakkunniga bereda vissa frågor rörande kvinnlig arbetskraft.

Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden.

A. Arbetsförmedlingsverksamheten.

Tab. 1. Översikt av verksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna under november 1940.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
Stockholms stad .	11 620	2 082	1 875	6 330	4 273	3 183	17 950	6 355	5 058	282
Stockholms län . .	2 479	1 064	835	1 098	1 059	724	3 577	2 123	1 559	168
Uppsala län . . .	*1 344*	*789*	*540*	*705*	*378*	*276*	*2 049*	*1 167*	*816*	*176*
Södermanlands län	1 473	529	451	707	345	262	2 180	874	713	249
Östergötlands län .	2 188	1 257	937	1 082	656	513	3 270	1 913	1 450	171
Norrköping	2 206	767	709	510	263	142	2 716	1 030	851	264
Jönköpings län . .	1 406	666	524	731	405	303	2 137	1 071	827	200
Kronobergs län . .	746	375	293	259	220	169	1 005	595	462	169
Norra Kalmar län .	505	244	190	115	77	62	620	321	252	193
Södra Kalmar län .	1 172	525	447	614	271	226	1 786	796	673	224
Gotlands län . . .	234	123	114	158	118	85	392	241	199	163
Blekinge län . . .	1 571	852	634	865	498	348	2 436	1 350	982	180
Kristianstads län .	1 606	1 546	900	1 004	581	405	2 610	2 127	1 305	123
Malmöh. l.: Malmö	4 230	783	770	2 650	1 139	984	6 880	1 922	1 754	358
Hälsingborg . .	1 486	453	432	567	200	182	2 053	653	614	314
Länet i övrigt .	2 795	2 119	1 793	1 227	581	461	4 022	2 700	2 254	149
Hallands län . . .	1 379	395	320	946	225	201	2 325	620	521	375
Göteborgs stad . .	10 050	2 107	2 053	3 809	1 411	1 237	13 859	3 518	3 290	394
Göteb. o. Boh. län	3 608	562	543	637	249	212	4 245	811	755	523
Älvsborgs län . .	2 407	1 100	997	1 269	600	464	3 676	1 700	1 461	216
Skaraborgs län . .	1 504	1 275	905	756	608	469	2 260	1 883	1 374	120
Värmlands län . .	1 503	1 212	741	824	589	415	2 327	1 801	1 156	129
Örebro län	2 215	814	407	1 860	768	624	4 075	1 582	1 031	258
Västmanlands län .	1 212	763	523	770	507	350	1 982	1 270	873	156
Kopparbergs län .	1 165	900	555	772	463	322	1 937	1 363	877	142
Gävleborgs län . .	1 977	890	746	728	321	233	2 705	1 211	979	223
Västernorrlands län	4 306	909	864	980	571	496	5 286	1 480	1 360	357
Jämtlands län . .	1 471	1 066	879	860	659	553	2 331	1 725	1 432	135
Västerbottens län .	989	756	552	582	355	283	1 571	1 111	835	141
Norrbottens län . .	2 592	1 561	1 115	476	389	336	3 068	1 950	1 451	157
Summa nov. 1940	**73 439**	**28 484**	**22 644**	**33 891**	**18 779**	**14 520**	**107 330**	**47 263**	**37 164**	**227**
» okt. 1940	73 299	35 324	26 551	38 328	24 228	18 351	111 627	59 552	44 902	187
» nov. 1939	59 695	22 923	19 585	26 042	21 476	14 658	85 737	44 399	34 243	193
» » 1938	61 612	15 853	13 932	24 020	20 437	13 288	85 632	36 290	27 220	236
» » 1937	54 564	17 955	15 235	21 306	18 519	11 685	75 870	36 474	26 920	208

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 2 547 platser, varav 1 960 manliga och 587 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 1 270 (1 012 manliga och 258 kvinnliga) platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

Tab. 2. Översikt av verksamheten inom olika yrkesgrupper under november 1940.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk o. skogshush.	8 656	12 497	7 768	890	819	412	9 182	9 546	13 316	8 180
Jordbruk	5 715	4 563	3 346	887	816	410	6 311	6 602	5 379	3 756
Skogshushållning . .	2 941	7 934	4 422	3	3	2	2 871	2 944	7 937	4 424
Industri o. hantverk .	38 496	5 045	4 375	7 563	1 545	1 285	44 766	46 059	6 590	5 660
Malmbrytning . . .	128	18	17	1	—	—	128	129	18	17
Metall- o. maskinind.	5 469	1 531	1 027	172	68	55	5 470	5 641	1 599	1 082
Jord- och stenind. .	3 121	331	298	42	22	22	3 130	3 163	353	320
Trävaruindustri . .	4 505	543	523	39	2	2	4 380	4 544	545	525
Pappers- o. graf. ind.	2 146	146	140	199	121	106	2 210	2 345	267	246
Livsmedelsindustri .	2 124	216	207	918	237	205	2 913	3 042	455	412
Textil- o. bekl.-ind.	1 392	152	134	4 941	759	595	6 257	6 333	911	729
Läder- o. gummiind.	1 542	115	86	1 104	87	60	2 596	2 646	202	146
Kemisk-teknisk ind.	352	38	37	143	243	235	479	495	281	272
Byggnadsverksamh. .	17 454	1 913	1 866	4	6	5	16 947	17 458	1 919	1 871
Kraft- o. värmeprod.	263	42	40	—	—	—	256	263	42	40
Sjöfart och fiske . .	4 968	1 737	1 716	196	52	42	5 037	5 164	1 789	1 758
Handel o. samfärdsel	13 034	7 442	7 068	9 128	4 671	3 919	20 614	22 162	12 113	10 987
Kontorsarbete . . .	1 130	178	152	1 280	278	245	2 354	2 410	453	397
Affärs- o. lagerarb. .	3 293	475	453	1 605	710	575	4 664	4 898	1 185	1 028
Landtransport . . .	6 191	3 154	2 889	254	377	275	5 915	6 445	3 531	3 164
Hotell- o. rest.-rör. .	770	342	330	3 264	2 055	1 764	3 437	4 034	2 397	2 094
Litter. o. konstn. arb.	337	28	27	58	15	15	388	395	43	42
Förvaltn. o. underv. .	1 031	3 182	3 144	1 250	551	535	2 252	2 281	3 733	3 679
Sjukvård o. hygien .	282	86	73	1 417	685	510	1 604	1 699	771	583
Husligt arbete . . .	120	43	35	14 025	11 675	8 845	11 291	14 145	11 718	8 880
Diversearbete	6 658	1 720	1 682	48	17	17	6 078	6 706	1 737	1 699
Ungdom ut. särsk. utb.	1 507	—	—	2 041	—	—	3 433	3 548	—	—
Summa	**73 439**	**28 484**	**22 644**	**33 891**	**18 779**	**14 520**	**100 401**	**107 330**	**47 263**	**37 164**
Därav under 18 år	3 295	1 924	1 592	4 570	2 286	1 807	7 695	7 865	4 160	3 399

Tab. 3. Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft under oktober och november 1940 samt under november 1939.

Huvudgrupper	Ansökningar på 100 lediga platser									Tillsatta platser på 100 lediga		
	Manliga			Kvinnliga			Tillsammans					
	Nov. 1940	Okt. 1940	Nov. 1939	Nov. 1940	Okt. 1940	Nov. 1939	Nov. 1940	Okt. 1940	Nov. 1939	Män	Kv.	Tills.
Jordbruk o. skogshush.	69	66	135	109	81	71	72	67	127	62	50	61
Jordbruk	125	90	152	109	81	71	123	89	135	73	50	70
Skogshushållning . .	37	36	117	.	.	.	37	36	117	56	.	56
Industri o. hantverk .	763	545	616	490	353	205	699	500	496	87	83	86
Sjöfart och fiske . .	286	259	151	.	.	.	289	261	153	99	.	98
Handel o. samfärdsel	175	180	185	195	216	139	183	194	163	95	84	91
Husligt arbete . . .	.	.	.	120	109	98	121	109	98	.	76	76
Diversearbete	387	335	370	.	.	.	386	336	368	98	.	98
Summa	**258**	**208**	**260**	**180**	**158**	**121**	**227**	**187**	**193**	**79**	**77**	**79**
Därav under 18 år	171	156	134	204	202	127	189	178	130	83	81	82

Tab. 4. Verksamheten inom olika yrkesgrupper vid de

A = ansökningar L = lediga

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk			Skogshushållning			Malmbrytning, metall- o. maskin-industri			Trävaruindustri, pappers- o. grafisk industri		
		A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T
1	*Manliga avdeln.* . .	**5 715**	**4 563**	**3 346**	**2 941**	**7 934**	**4 422**	**5 597**	**1 549**	**1 044**	**6 651**	**689**	**663**
2	Stockholms stad . . .	114	—	—	1	1	1	1 037	272	183	401	50	45
3	Stockholms län	504	218	144	71	364	271	293	93	48	148	12	11
4	Uppsala län	197	141	114	23	339	167	74	15	6	61	3	3
5	Södermanlands län . .	157	133	103	37	137	114	291	66	51	149	15	15
6	Östergötlands län . . .	488	343	234	69	277	186	329	162	89	186	46	46
7	Norrköping	171	53	45	13	76	46	95	18	10	163	38	37
8	Jönköpings län	135	115	85	24	152	90	86	57	30	307	59	54
9	Kronobergs län	166	65	42	51	145	92	33	18	15	186	27	27
10	Kalmar län	115	106	71	69	162	109	79	70	31	380	76	75
11	Gotlands län	57	26	20	41	25	25	7	3	—	2	—	—
12	Blekinge län	92	88	58	27	225	87	130	48	22	74	1	1
13	Kristianstads län . . .	515	667	409	80	443	126	114	65	27	99	33	32
14	Malmöhus l.: Malmö .	118	130	122	1	16	16	274	36	31	112	9	9
15	Hälsingborg	108	197	196	—	—	—	102	9	8	24	—	—
16	Länet i övrigt . . .	713	1 289	999	6	51	41	169	44	35	60	6	6
17	Hallands län	320	94	74	11	153	103	70	21	21	97	5	5
18	Göteborgs stad	161	33	24	4	3	3	714	121	107	692	17	16
19	Göteborgs o. Bohus län .	133	46	38	3	51	50	118	23	20	204	22	22
20	Älvsborgs län	111	59	38	32	164	112	227	62	50	178	73	71
21	Skaraborgs län	374	253	176	73	507	249	103	80	56	111	19	17
22	Värmlands län	65	56	36	114	649	205	213	53	52	201	2	2
23	Örebro län	147	102	69	56	449	103	186	48	34	139	10	6
24	Västmanlands län . .	175	160	100	48	297	150	316	59	40	40	5	5
25	Kopparbergs län . . .	77	33	18	182	558	270	85	25	14	263	4	4
26	Gävleborgs län	101	40	34	267	435	317	150	39	35	383	22	22
27	Västernorrlands län . .	113	40	38	537	458	422	115	6	5	1 551	79	79
28	Jämtlands län	62	45	37	502	638	481	36	19	14	54	3	3
29	Västerbottens län . . .	70	14	7	174	344	190	27	9	5	180	45	43
30	Norrbottens län	156	17	15	425	815	396	124	8	5	206	8	7
31	*Kvinnliga avdeln.* .	**887**	**816**	**410**	**3**	**3**	**2**	**173**	**68**	**55**	**238**	**123**	**108**
32	Stockholms stad . . .	188	2	2	—	—	—	76	35	24	74	69	56
33	Stockholms län	23	23	7	—	—	—	18	—	—	4	9	9
34	Uppsala län	34	39	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Södermanlands län . .	24	20	11	—	—	—	22	5	4	13	3	3
36	Östergötlands län . . .	17	25	13	—	—	—	6	20	20	2	4	4
37	Norrköping	2	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
38	Jönköpings län	45	35	19	—	—	—	—	1	—	16	8	8
39	Kronobergs län	18	24	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40	Kalmar län	10	13	8	—	—	—	—	—	—	4	—	—
41	Gotlands län	13	12	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Blekinge län	14	35	18	—	—	—	5	1	1	1	—	—
43	Kristianstads län . . .	47	42	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	Malmöhus l.: Malmö .	18	13	10	—	—	—	16	—	—	25	8	7
45	Hälsingborg	14	3	3	—	—	—	1	—	—	7	2	2
46	Länet i övrigt . . .	56	61	48	—	—	—	—	—	—	10	—	—
47	Hallands län	21	15	7	—	—	—	3	—	—	3	1	1
48	Göteborgs stad	34	—	—	—	—	—	15	—	—	49	6	6
49	Göteborgs o. Bohus län .	9	6	3	—	—	—	—	—	—	2	9	9
50	Älvsborgs län	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
51	Skaraborgs län	56	83	40	—	—	—	—	3	3	6	3	2
52	Värmlands län	20	63	22	—	—	—	—	—	—	2	—	—
53	Örebro län	36	36	12	—	—	—	—	—	—	6	—	—
54	Västmanlands län . . .	18	38	13	—	—	—	11	2	2	—	1	1
55	Kopparbergs län . . .	11	31	8	—	—	—	—	—	—	3	—	—
56	Gävleborgs län	40	24	13	—	—	—	—	1	1	—	—	—
57	Västernorrlands län . .	28	49	21	—	—	—	—	—	—	4	—	—
58	Jämtlands län	53	84	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59	Västerbottens län . . .	29	30	14	3	3	2	—	—	—	—	—	—
60	Norrbottens län	9	9	7	—	—	—	—	—	—	1	—	—

platser T = tillsatta platser.

Byggnadsverksamhet			Övriga till industri o. hantverk hörande grupper			Sjöfart o. fiske			Kontorsarbete, allm. tjänst o. fria yrken			Övriga till handel o. samfärdsel hörande grupper			Diversearbete o. husligt arbete			Ungdom u. utbildning	
A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	L	T	A	
17 454	1 913	1 866	8 794	894	802	4 968	1 737	1 716	2 780	3 471	3 896	10254	3 971	3 672	6 778	1 763	1 717	1 507	1
4 331	64	62	843	83	79	582	274	274	819	480	463	2 772	825	735	530	33	33	190	2
697	48	47	159	16	14	32	11	11	24	108	106	217	43	35	286	151	148	48	3
321	13	12	154	10	6	3	—	—	188	150	136	139	61	50	151	57	46	33	4
265	14	14	159	11	9	147	41	41	27	38	37	113	31	24	110	43	43	18	5
457	146	138	148	24	21	19	6	6	63	126	122	200	75	44	213	52	51	16	6
625	112	112	295	44	40	103	30	29	42	66	66	610	316	310	59	14	14	30	7
267	50	50	217	45	31	3	—	—	59	99	98	103	36	33	190	53	53	15	8
120	38	38	57	13	12	1	—	—	9	30	29	52	17	16	60	22	22	11	9
232	35	35	210	28	28	205	30	29	36	135	135	124	90	87	211	37	37	16	10
13	3	3	13	1	1	37	13	13	6	34	34	22	7	7	35	11	11	1	11
211	51	48	241	23	21	227	49	48	13	56	56	120	195	181	401	116	112	35	12
264	31	27	151	46	34	102	32	29	26	114	114	127	71	64	102	44	38	26	13
1 629	10	10	412	6	6	253	52	52	205	267	267	799	223	223	363	34	34	70	14
394	—	—	143	13	6	313	81	80	37	95	94	219	44	34	128	14	14	18	15
475	116	116	339	65	65	211	81	81	151	165	161	239	242	229	408	60	60	24	16
209	15	15	303	15	15	126	25	24	25	33	33	111	17	13	90	17	17	17	17
2 121	24	22	688	34	28	1 639	500	500	456	378	375	2 543	870	851	689	127	127	343	18
549	79	79	1833	184	182	164	77	75	15	16	16	192	23	20	333	41	41	64	19
641	92	90	614	106	101	28	4	4	43	246	246	261	248	243	240	46	42	32	20
324	161	160	159	34	32	27	5	5	30	63	63	117	58	52	150	95	95	36	21
329	156	153	200	15	15	68	42	42	45	123	122	135	52	52	108	64	62	25	22
407	35	32	895	9	8	13	—	—	32	31	31	148	49	43	136	81	81	56	23
216	10	9	103	8	6	55	33	33	50	73	71	92	56	48	86	62	61	31	24
127	42	42	56	11	8	1	—	—	42	43	36	69	21	12	236	163	151	27	25
241	51	51	128	14	8	173	71	71	34	60	59	223	94	86	251	64	63	26	26
950	93	93	123	4	3	228	92	92	41	57	56	262	46	42	312	34	34	74	27
358	152	147	85	14	13	1	—	—	130	105	101	84	47	40	104	43	43	55	28
153	61	53	24	12	4	41	42	41	41	94	83	58	73	64	138	62	62	83	29
528	211	208	42	6	6	166	146	136	91	186	186	109	41	34	658	123	122	87	30
4	6	5	7 148	1 348	1 117	196	52	42	4 005	1 529	1 305	5 123	3 142	2 614	14 078	11 692	8 862	2 041	31
2	1	—	797	306	199	120	29	25	942	375	284	1 306	841	695	2 420	2 615	1 898	405	32
—	—	—	121	51	43	2	—	—	60	30	20	93	85	65	713	861	580	64	33
—	—	—	97	—	—	—	—	—	176	51	48	56	46	32	291	242	172	51	34
1	4	4	83	20	20	—	—	—	44	22	19	109	46	35	329	225	166	82	35
—	—	—	96	24	20	—	—	—	168	58	52	110	79	58	615	446	346	68	36
—	—	—	223	42	33	1	—	—	25	13	8	55	47	29	156	161	72	44	37
—	—	—	100	23	10	1	—	—	81	29	23	85	58	47	367	251	196	36	38
—	—	—	9	5	5	—	—	—	22	16	15	42	27	19	168	148	117	—	39
—	—	—	73	45	44	—	2	2	88	26	21	101	54	44	407	208	163	46	40
—	—	—	1	1	—	2	1	1	9	8	8	24	17	14	109	79	55	—	41
—	—	—	209	22	15	—	—	—	54	23	18	122	103	67	390	314	229	70	42
—	—	—	146	16	15	—	—	—	49	14	12	188	127	92	482	382	262	92	43
—	—	—	866	45	43	3	—	—	217	77	76	542	233	223	848	763	625	115	44
—	1	1	147	12	7	2	2	2	31	10	10	98	44	43	240	126	114	27	45
—	—	—	257	12	12	3	3	3	227	51	50	113	73	57	514	381	291	47	46
—	—	—	438	12	11	—	—	—	53	17	15	124	51	49	243	129	118	61	47
—	—	—	1259	102	93	53	7	4	504	138	120	564	198	177	1 031	960	837	300	48
—	—	—	250	37	35	—	—	—	50	16	14	47	31	25	232	150	126	47	49
1	—	—	584	205	170	1	—	—	75	29	16	126	77	57	424	288	221	56	50
—	—	—	84	131	126	—	—	—	62	36	32	74	52	44	439	300	222	35	51
—	—	—	94	21	20	1	—	—	134	47	40	66	50	35	429	408	298	78	52
—	—	—	923	149	146	1	1	1	111	63	51	154	93	81	546	426	333	83	53
—	—	—	35	13	9	—	—	—	63	28	24	105	98	78	457	327	223	81	54
—	—	—	39	23	16	—	—	—	136	33	28	154	99	75	383	277	195	46	55
—	—	—	133	3	3	1	—	—	44	17	15	125	58	50	340	218	151	45	56
—	—	—	30	9	8	5	3	3	97	46	44	100	63	61	679	401	359	37	57
—	—	—	11	6	5	—	—	—	226	97	91	257	261	247	300	211	166	13	58
—	—	—	31	8	5	—	—	—	126	58	52	85	45	36	298	211	174	10	59
—	—	—	12	5	4	—	4	1	131	101	98	98	86	79	223	184	147	2	60

Tab. 5 a. Sysselsatta personer i slutet av nov. 1940 i jämförelse med slutet av okt. 1940.

Näringsgrenar	Företag med uppgifter för såväl oktober 1940 som november 1940									
	Antal företag	Nov. 1940		Indextal för november 1940 (oktober 1940 = 100)[1]						
		Arbetare	Övriga	Arbetare			Övriga	Samtliga		
				Män	Kv.	S:a		Män	Kv.	S:a
Malmbrytning o. metallind.	**1 190**	**114 920**	**21 176**	**99·5**	**99·1**	**99·5**	**101·1**	**99·7**	**99·6**	**99·7**
Gruvor o. anrikningsverk	17	2 220	121	99·2	·	99·3	101·7	99·3	·	99·4
Järn-, stål- o. kopparverk	30	15 300	2 258	100·7	·	100·7	100·4	100·7	100·5	100·7
Järn- o. stålmanufaktur	256	14 752	1 991	98·9	103·5	99·4	101·5	99·2	102·6	99·6
Mekaniska verkstäder	594	56 816	11 652	99·2	102·3	99·3	101·8	99·6	102·0	99·8
Skeppsvarv	43	7 988	995	101·5	·	101·5	100·7	101·5	97·1	101·4
Elektriska verkstäder	78	12 616	3 263	98·6	94·0	97·5	99·2	98·7	95·3	97·8
Annan metallindustri	172	5 228	896	99·7	96·8	99·3	101·2	99·9	98·1	99·6
Jord- o. stenindustri	**404**	**12 146**	**1 292**	**94·0**	**105·6**	**95·1**	**99·8**	**94·5**	**105·0**	**95·5**
Kolgruvor	3	938	42	103·2	—	103·2	·	103·3	·	103·3
Torvindustri	44	483	24	90·8	·	91·3	·	91·2	·	91·7
Stenbrott o. stenhuggerier	95	2 018	191	95·1	·	95·1	96·5	95·2	·	95·3
Cementfabriker, kalkbruk	83	2 845	377	91·0	102·0	91·2	98·4	91·7	103·0	92·0
Tegelbruk	130	1 374	201	82·0	·	82·0	102·0	83·9	·	84·1
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	15	2 431	272	105·4	109·0	106·8	100·0	104·6	108·4	106·0
Glasbruk	34	2 057	185	96·2	92·5	95·9	102·8	96·6	94·7	96·4
Träindustri	**524**	**17 563**	**1 839**	**96·3**	**99·7**	**96·4**	**100·5**	**96·7**	**99·8**	**96·8**
Sågverk o. hyvlerier	197	6 914	612	93·8	·	94·0	97·9	94·1	114·5	94·3
Snickeri- o. möbelfabriker	291	9 563	1 102	98·3	98·5	98·3	102·0	98·7	100·0	98·7
Annan trävaruindustri	36	1 086	125	95·5	93·8	95·3	100·0	96·0	94·3	95·7
Pappers- o. grafisk ind.	**469**	**26 408**	**5 198**	**103·3**	**103·9**	**103·4**	**100·7**	**102·9**	**103·2**	**103·0**
Pappersmassefabriker	47	6 544	850	101·2	·	100·8	98·8	101·1	71·6	100·6
Pappersbruk o. pappfabr.	50	8 738	1 024	106·9	107·5	107·0	101·3	106·1	107·5	106·4
Annan pappersindustri	100	4 062	506	103·3	102·9	103·1	99·8	102·8	102·7	102·7
Grafisk industri	272	7 064	2 818	101·6	103·5	101·9	101·3	101·6	102·0	101·7
Livsmedelsindustri	**631**	**26 210**	**6 916**	**99·8**	**101·7**	**100·4**	**99·8**	**99·7**	**101·3**	**100·3**
Kvarnar	36	957	302	95·9	85·0	94·8	103·1	97·5	90·7	96·7
Bagerier	141	3 394	1 011	96·8	93·6	95·6	98·7	96·6	96·0	96·3
Råsockerbruk o. raffinad.	23	6 463	773	96·8	106·1	97·8	96·7	96·7	106·3	97·7
Choklad- o. karamellfabr.	54	3 667	763	100·0	100·3	100·2	102·7	100·6	100·7	100·7
Bryggerier o. läskedrycksf.	184	4 679	1 051	100·3	97·2	99·8	99·3	100·2	97·4	99·7
Tobaksfabriker	8	1 754	165	103·5	114·9	112·2	98·2	102·1	114·1	110·9
Slakterier o. konservfabr.	93	3 471	1 307	105·2	99·9	103·3	100·6	104·1	100·3	102·6
Annan livsmedelsindustri	92	1 825	1 544	109·0	111·1	109·4	99·9	107·2	102·1	104·8
Textil- o. beklädnadsind.	**536**	**60 961**	**6 992**	**99·7**	**99·2**	**99·3**	**99·6**	**99·8**	**99·1**	**99·4**
Bomullsindustri	46	14 935	1 111	99·4	99·7	99·6	102·4	99·8	99·8	99·8
Jute- o. linneindustri	13	3 031	186	101·9	98·4	100·0	91·2	100·7	98·3	99·4
Ylleindustri	65	10 702	1 176	100·0	99·5	99·7	101·3	100·3	99·5	99·9
Trikåfabriker	95	7 970	930	100·6	100·1	100·2	101·9	101·0	100·2	100·4
Skrädderier o. sömnadsfabr.	203	18 802	2 591	99·1	98·2	98·3	98·3	98·9	98·2	98·3
Annan hithörande industri	114	5 521	998	98·9	100·6	99·9	97·5	98·9	99·9	99·5
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	**257**	**20 308**	**2 839**	**98·1**	**100·5**	**99·2**	**100·3**	**98·4**	**100·5**	**99·3**
Garverier	26	2 303	241	93·3	105·7	94·5	101·3	93·9	105·4	95·1
Skofabriker	106	7 930	847	98·0	100·2	99·0	99·9	98·2	100·2	99·1
Gummivarufabriker	22	5 942	995	101·4	100·6	101·0	100·5	101·5	100·4	100·9
Annan hithörande industri	103	4 133	756	99·2	100·3	99·7	100·1	99·1	100·5	99·7
Kemisk-teknisk industri	**178**	**10 591**	**3 051**	**104·2**	**106·4**	**104·9**	**98·9**	**103·0**	**104·5**	**103·5**
Färg-, olje- o. parfymfabr.	68	2 669	1 522	99·4	97·2	98·4	98·8	99·1	97·9	98·5
Sprängämnesfabriker	7	2 411	196	100·5	107·4	102·9	97·0	100·2	106·8	102·4
Tändsticksfabriker	8	1 807	217	135·4	128·1	132·2	100·0	128·5	126·8	127·8
Annan kemisk-tekn. ind.	95	3 704	1 116	100·5	102·5	100·9	99·3	100·1	101·9	100·5
Samtliga industrigrupper	**4 189**	**289 107**	**49 303**	**99·4**	**100·3**	**99·7**	**100·4**	**99·6**	**100·3**	**99·8**
Byggnadsverksamhet	976	10 398	1 724	90·8	·	90·8	98·6	91·6	98·8	91·8
Statliga verk o. byggn.-arb.	160	25 126	5 971	94·4	98·3	94·7	101·4	95·7	99·1	96·0
Komm. verk o. byggnadsarb.	191	14 532	3 051	98·3	59·1	97·9	100·4	98·6	91·4	98·3
Handel o. varulager	1 223	6 737	22 762	101·8	101·0	101·6	104·3	101·7	105·7	103·6
Samfärdsel	156	6 057	1 140	114·1	97·4	113·8	104·9	112·7	102·8	112·3
Banker	111	—	4 667	—	—	—	102·1	103·2	100·0	102·1
Försäkringsföretag	59	—	4 365	—	—	—	99·9	101·1	99·2	99·9
Samtliga näringsgrenar	**7 065**	**351 957**	**92 983**	**98·9**	**100·2**	**99·2**	**101·5**	**99·2**	**100·8**	**99·7**

[1] Se Anm. vid slutet av tabellavdelningen.

Tab. 5 b. Sysselsättning och arbetstid inom industrin under november 1940.

Preliminära uppgifter.

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal anställda arbetare	Därav (i %)						Genomsnittlig veckoarbetstid för sysselsatta arbetare, timmar
			Sysselsatta			permitterade		frånvarande av annan orsak än arbetsbrist	
			med full arbetstid	med förkortad arbetstid	Samtliga	växelvis	tillsvidare		
Malmbrytn. o. metallind.	1 487	176 051	86·2	4·8	91·0	0·3	0·7	8·0	46·9
Gruvor o. anrikningsverk	47	12 548	90·2	2·8	93·0	0·0	0·0	7·0	45·6
Järn-, stål- o. kopparverk	49	30 381	86·7	2·4	89·1	0·3	0·5	10·1	48·2
Järn- o. stålmanufaktur	328	23 660	76·6	14·2	90·8	0·2	1·6	7·4	46·1
Mekaniska verkstäder	725	70 449	87·9	3·6	91·5	0·2	0·6	7·7	46·0
Skeppsvarv	45	15 510	91·6	0·6	92·2	0·1	0·4	7·3	49·1
Elektriska verkstäder	95	14 918	84·6	6·8	91·4	0·2	0·5	7·9	47·2
Annan metallindustri	198	8 585	83·6	5·8	89·4	0·8	3·2	6·6	49·1
Jord- och stenindustri	469	21 460	73·0	17·2	90·2	0·9	4·4	4·5	45·1
Kolgruvor	3	1 036	92·9	—	92·9	—	—	7·1	45·6
Torvindustri	52	682	97·5	1·9	99·4	—	—	0·6	45·4
Stenbrott o. stenhuggerier	119	4 139	60·1	31·4	91·5	1·7	3·6	3·2	42·2
Cementfabriker, kalkbruk	110	4 409	62·1	25·6	87·7	0·8	5·5	6·0	44·0
Tegelbruk	118	3 380	63·2	18·0	81·2	1·0	15·5	2·3	45·3
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	15	3 434	90·2	3·4	93·6	0·1	0·1	6·2	47·8
Glasbruk	52	4 380	81·5	11·9	93·4	1·3	0·6	4·7	46·4
Träindustri	673	29 544	78·0	11·0	89·0	0·5	5·9	4·6	46·5
Sågverk o. hyvlerier	289	14 908	77·6	11·4	89·0	0·4	6·4	4·2	45·9
Snickeri- o. möbelfabr.	342	12 768	79·3	10·6	89·9	0·3	5·2	4·6	47·1
Annan trävaruindustri	42	1 868	72·6	9·9	82·5	3·2	6·3	8·0	46·2
Pappers- o. grafisk ind.	574	44 638	72·4	11·6	84·0	1·5	8·2	6·3	46·7
Pappersmassefabriker	75	14 793	56·2	16·4	72·6	3·3	18·5	5·6	45·2
Pappersbruk o. pappfabr.	61	13 898	67·8	16·3	84·1	1·0	6·5	8·4	45·6
Annan pappersindustri	122	4 947	85·8	9·0	94·8	0·3	0·3	4·6	49·3
Grafisk industri	316	11 000	94·1	0·4	94·5	0·0	0·1	5·4	48·4
Livsmedelsindustri	773	34 351	86·3	8·9	95·2	0·2	1·0	3·6	47·2
Kvarnar	47	1 320	93·7	2·1	95·8	0·3	0·7	3·2	48·2
Bagerier	184	4 721	87·4	5·0	92·4	0·9	3·7	3·0	46·7
Råsockerbruk o. raffinad.	25	7 239	96·6	1·4	98·0	—	—	2·0	49·9
Choklad- o. karamellfabr.	62	4 947	94·0	3·5	97·5	0·3	0·8	1·4	47·3
Bryggerier o. läskedrycksf.	207	5 455	75·8	17·2	93·0	0·2	0·4	6·4	45·3
Tobaksfabriker	9	2 135	36·8	56·0	92·8	—	—	7·2	38·0
Slakterier o. konservfabr.	127	5 182	88·0	6·9	94·9	0·0	0·8	4·3	47·8
Annan livsmedelsindustri	112	3 352	93·9	1·1	95·0	0·2	1·7	3·1	48·8
Textil- o. beklädnadsind.	586	72 423	66·6	27·5	94·1	0·2	1·4	4·3	44·4
Bomullsindustri	48	17 747	58·5	34·6	93·1	0·1	1·1	5·7	43·4
Jute- o. linneindustri	14	3 268	49·8	40·2	90·0	1·1	2·2	6·7	42·8
Ylleindustri	72	14 575	71·3	23·0	94·3	0·1	1·1	4·5	45·6
Trikåfabriker	102	8 489	51·6	43 0	94·6	0·1	1·1	4·2	42·1
Skrädderier o. sömnadsfabr.	235	22 503	78·0	18·0	96·0	0·2	1·3	2·5	45·5
Annan hithörande ind.	115	5 841	66·9	24·1	91·0	0·2	4·1	4·7	44·5
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	297	24 414	75·8	17·7	93·5	0·6	0·9	5·0	45·6
Garverier	29	2 917	81·5	10·5	92·0	0·1	0·5	7·4	47·3
Skofabriker	116	9 972	69·7	24·9	94·6	1·2	1·1	3·1	43·3
Gummivarufabriker	29	7 307	72·5	19·2	91·7	0·1	0·7	7·5	46·4
Annan hithör. industri	123	4 218	92·0	3·3	95·3	0·5	1·0	3·2	48 5
Kemisk-teknisk industri	200	13 944	87·8	2·9	90·7	0·2	4·1	5·0	46·9
Färg-, olje- o. parfymfabr.	77	3 586	88·4	1·3	89·7	0·2	3·6	6·5	47·5
Sprängämnesfabriker	8	3 015	93·7	3·0	96·7	—	0·2	3·1	45·3
Tändsticksfabriker	8	2 223	76·0	2·5	78·5	0·6	16·5	4·4	48·8
Annan kemisk-teknisk ind.	107	5 120	89·0	4·1	93·1	0·2	1·5	5·2	46·8
Samtl. industrigrupper	**5 059**	**416 825**	**79·5**	**11·6**	**91·1**	**0·4**	**2·4**	**6·1**	**46·2**

Tab. 6. Indextal över antalet sysselsatta arbetare. September 1939 = 100.

Näringsgrenar	1939			1940					
	Okt.	Nov.	Dec.	Febr.	Maj	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.
Malmbrytning o. metallind.	**98·8**	**100·2**	**95·9**	**97·1**	**93·8**	**96·8**	**100·3**	**102·3**	**101·8**
Gruvor o. anrikningsverk	97·1	92·8	90·2	90·2	88·5	102·8	104·0	106·7	106·0
Järn-, stål- o. kopparverk	96·6	99·4	93·5	96·7	92·3	96·3	96·9	100·1	100·8
Järn- o. stålmanufaktur	100·5	101·3	95·2	93·2	82·7	83·5	86·4	88·6	88·1
Mekaniska verkstäder	98·5	100·1	96·7	98·5	96·7	101·2	106·0	107·7	106·9
Skeppsvarv	96·1	98·1	95·6	106·3	112·1	107·9	111·0	113·1	114·8
Elektriska verkstäder	102·7	103·1	98·5	99·7	102·0	105·9	109·9	110·4	107·6
Annan metallindustri	100·0	102·7	97·9	95·5	82·7	79·0	82·5	85·4	84·8
Jord- o. stenindustri	**87·8**	**83·6**	**76·0**	**64·8**	**67·8**	**68·5**	**68·0**	**66·4**	**63·1**
Kolgruvor	100·8	99·7	89·0	103·5	107·0	115·1	119·1	120·9	124·7
Torvindustri	82·5	68·5	48·7	52·9	144·8	108·6	99·6	100·1	91·4
Stenbrott o. stenhuggerier	90·2	89·1	77·6	56·7	63·3	59·8	58·7	59·2	56·3
Cementfabriker, kalkbruk	95·8	91·7	82·3	74·7	78·6	80·2	81·2	77·6	70·8
Tegelbruk	67·0	58·4	49·1	37·1	59·1	63·1	59·3	50·4	41·3
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	99·3	98·8	98·3	91·0	64·3	62·8	64·1	64·4	68·8
Glasbruk	93·9	91·8	89·8	80·5	54·9	61·9	64·5	71·8	68·9
Träindustri	**86·5**	**82·0**	**73·4**	**69·5**	**68·2**	**75·4**	**78·0**	**78·9**	**76·1**
Sågverk o. hyvlerier	81·7	74·1	64·5	62·2	78·8	83·1	83·5	82·2	77·3
Snickeri- o. möbelfabriker	92·6	91·3	83·6	76·8	59·2	69·9	75·6	78·5	77·2
Annan trävaruindustri	98·2	95·0	85·1	87·7	78·6	83·7	80·9	80·1	76·3
Pappers- o. grafisk ind.	**97·4**	**97·6**	**92·3**	**90·9**	**74·9**	**66·1**	**68·8**	**71·1**	**73·5**
Pappersmassefabriker	94·1	92·7	86·4	83·4	68·5	53·8	55·5	58·4	58·9
Pappersbruk o. pappfabr.	95·1	96·4	92·0	95·7	72·8	58·9	61·2	63·8	68·3
Annan pappersindustri	103·1	107·4	99·1	96·6	84·6	81·2	83·9	86·8	89·5
Grafisk industri	105·9	105·4	101·7	98·0	85·3	86·5	91·4	92·1	93·8
Livsmedelsindustri	**114·2**	**113·9**	**96·4**	**95·3**	**97·6**	**96·6**	**98·0**	**108·8**	**109·2**
Kvarnar	97·4	95·6	89·0	88·5	93·4	95·4	99·6	98·2	93·1
Bagerier	97·8	97·4	88·4	93·2	104·0	97·9	101·7	93·9	89·8
Råsockerbruk o. raffinad.	165·1	163·6	90·6	90·7	94·0	99·6	102·5	176·2	172·3
Choklad- o. karamellfabr.	103·8	105·7	89·4	84·5	81·4	93·7	100·1	102·0	102·2
Bryggerier o. läskedrycksf.	97·0	95·9	96·6	94·2	97·1	96·5	92·7	93·6	93·4
Tobaksfabriker	97·8	96·9	87·0	93·8	92·5	79·3	78·0	75·3	84·5
Slakterier o. konservfabr.	107·5	107·4	97·6	92·1	98·0	115·7	114·5	120·6	124·6
Annan livsmedelsindustri	107·9	109·3	107·9	100·3	90·0	82·3	83·8	88·1	96·4
Textil- o. beklädnadsind.	**99·7**	**100·9**	**97·7**	**102·4**	**98·4**	**93·9**	**94·5**	**93·6**	**92·9**
Bomullsindustri	97·5	100·8	97·7	102·8	98·3	96·9	94·3	96·0	95·6
Jute- o. linneindustri[1]	100·2	103·6	101·5	106·1	102·4	99·3	101·2	100·7	100·7
Ylleindustri	102·7	105·2	103·8	108·6	106·9	103·1	104·3	101·7	101·4
Trikåfabriker	100·3	102·8	99·6	104·6	97·1	88·7	86·7	86·1	86·3
Skrädderier o. sömnadsfabr.	99·6	98·4	94·4	99·3	97·3	93·1	95·6	93·4	91·8
Annan hithörande industri	101·7	100·3	97·0	98·7	91·1	84·5	88·4	86·6	86·5
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	**100·5**	**102·6**	**98·3**	**100·9**	**99·0**	**90·3**	**99·0**	**98·2**	**97·4**
Garverier	104·5	109·3	107·6	117·3	126·1	120·0	127·9	127·9	120·9
Skofabriker	101·7	102·8	100·0	103·4	98·8	100·5	101·9	99·9	98·9
Gummivarufabriker	95·8	100·5	93·2	92·3	93·6	67·5	84·8	84·0	84·8
Annan hithörande industri	104·4	106·0	100·8	99·0	89·6	92·1	98·5	100·6	100·3
Kemisk-teknisk industri[1]	**101·8**	**106·3**	**102·5**	**104·1**	**95·3**	**82·1**	**86·2**	**89·6**	**94·0**
Färg-, olje- o. parfymfabr.	113·2	120·6	109·9	103·4	95·9	83·5	87·7	90·8	89·3
Sprängämnesfabriker[1]	106·8	110·9	113·0	121·9	133·7	146·4	145·8	142·3	153·6
Tändsticksfabriker	102·1	103·2	109·8	128·9	88·0	32·7	46·6	54·1	71·5
Annan kemisk-teknisk ind.	91·7	96·8	88·6	82·0	85·2	86·0	86·3	87·6	88·4
Samtliga industrigrupper	**98·6**	**98·9**	**92·9**	**92·9**	**88·6**	**87·3**	**89·9**	**91·6**	**91·3**
Byggnadsverksamhet	88·1	74·1	59·3	55·8	58·7	57·8	58·4	50·4	45·8
Statliga verk o. byggn.-arb.	105·9	100·6	86·4	93·1	105·9	121·5	123·4	124·8	118·2
Komm. verk o. byggnadsarb.	97·2	97·9	90·4	83·3	80·8	79·1	82·6	82·8	81·1
Handel o. varulager	88·0	86·9	85·5	78·8	72·1	69·6	75·7	76·0	77·2
Samtliga näringsgrenar	**98·2**	**97·3**	**90·4**	**89·4**	**87·3**	**87·2**	**89·7**	**90·7**	**90·0**

[1] Justerade siffror.

Tab. 7. Arbetstillgången enligt uppgifter från företagare (konjunktursiffror).

Näringsgrenar	1939	1940										
	Nov.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.
Malmbrytning o. metallind.	3·99	3·99	4·02	3·84	3·81	3·64	3·77	3·73	3·64	3·59	3·60	3·59
Gruvor o. anrikningsverk	3·33	3·46	3·80	3·51	3·90	3·84	4·19	4·31	3·42	4·11	4·19	3·80
Järn-, stål- o. kopparverk	4·25	4·70	4·44	4·31	4·32	3·98	3·87	4·32	3·60	3·36	3·35	3·49
Järn- o. stålmanufaktur	4·11	3·59	3·53	3·21	3·31	3·14	3·07	2·95	3·19	3·13	3·24	3·18
Mekaniska verkstäder	3·93	4·01	4·06	3·98	3·95	3·82	4·05	3·92	3·89	3·93	3·84	3·79
Skeppsvarv	2·97	3·95	3·84	4·22	3·96	3·76	4·08	3·80	3·71	3·47	3·96	3·87
Elektriska verkstäder	4·24	3·78	4·34	3·68	3·50	3·66	3·30	3·48	3·49	3·38	3·54	3·23
Annan metallindustri	4·17	3·56	3·51	3·28	3·02	2·72	2·81	2·73	2·40	2·62	2·68	2·65
Jord- o. stenindustri	3·19	2·80	2·51	2·74	2·62	2·69	2·85	2·90	2·84	2·82	2·69	2·91
Kolgruvor	3·51	3·50	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00
Torvindustri	3·16	3·26	3·49	3·53	3·56	4·14	4·20	3·97	3·48	3·97	3·79	4·08
Stenbrott o. stenhuggerier	2·54	2·26	1·54	2·10	2·12	2·22	2·30	3·45	2·89	3·07	2·28	2·05
Cementfabriker, kalkbruk	3·14	2·86	2·81	2·69	3·20	3·26	3·05	3·03	2·88	2·96	2·66	2·65
Tegelbruk	3·08	3·25	2·84	2·96	2·57	2·65	3·03	2·67	2·38	2·40	2·39	1·83
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	3·58	2·79	2·71	2·86	2·18	1·23	2·22	1·91	1·91	2·46	2·76	3·81
Glasbruk	3·56	2·46	2·39	2·45	2·32	2·38	2·37	3·18	3·29	2·60	2·65	3·03
Träindustri	3·23	2·93	2·88	2·85	2·70	2·81	2·80	2·96	3·01	3·15	3·09	3·06
Sågverk o. hyvlerier	2·95	3·26	3·15	3·27	2·98	3·22	3·22	3·20	3·08	3·18	2·99	3·03
Snickeri- o. möbelfabriker	3·51	2·59	2·60	2·48	2·39	2·40	2·34	2·72	2·93	3·23	3·25	3·01
Annan trävaruindustri	3·45	3·15	2·81	2·92	2·67	2·61	2·86	2·98	3·00	2·53	2·75	3·65
Pappers- o. grafisk ind.	3·66	3·48	3·49	3·37	3·89	2·37	2·45	2·25	2·41	2·56	2·64	2·86
Pappersmassefabriker	3·36	3·45	3·43	3·49	3·13	2·64	2·45	2·41	2·40	2·57	2·28	2·21
Pappersbruk o. pappfabr.	4·04	4·37	3·99	3·87	2·91	1·97	2·15	1·71	2·19	2·16	2·19	2·67
Annan pappersindustri	4·18	3·42	3·50	3·12	2·93	2·72	2·89	2·60	2·64	2·87	3·34	3·47
Grafisk industri	3·38	2·98	2·95	2·91	2·65	2·41	2·46	2·32	2·48	2·69	2·97	3·27
Livsmedelsindustri	3·64	3·33	3·35	3·36	3·57	3·59	3·62	3·60	3·52	3·51	3·51	3·46
Kvarnar	3·85	3·31	3·29	3·56	4·18	3·92	3·56	3·77	3·81	4·06	3·97	3·94
Bagerier	3·43	3·14	3·18	3·33	3·77	3·87	3·59	3·79	3·60	3·51	3·28	3·19
Råsockerbruk o. raffinad.	3·67	3·26	3·42	3·15	3·54	3·56	3·85	3·68	3·53	3·46	3·69	3·66
Choklad- o. karamellfabr.	4·40	3·10	3·59	3·33	3·44	3·49	3·83	3·98	4·10	4·11	4·14	3·97
Bryggerier o. läskedrycksf.	3·06	3·02	2·86	3·09	3·22	3·53	3·63	3·47	2·86	2·85	2·82	2·68
Tobaksfabriker	3·72	4·42	3·91	4·00	3·32	3·05	3·29	2·37	3·02	3·05	3·18	2·97
Slakterier o. konservfabriker	3·63	3·32	3·35	3·34	3·52	3·43	3·34	3·63	3·65	3·68	3·74	3·87
Annan livsmedelsindustri	3·65	3·69	3·74	3·70	3·82	3·58	3·77	3·56	3·62	3·63	3·45	3·57
Textil- o. beklädnadsind.	4·29	4·11	4·12	4·09	3·93	3·85	3·66	3·70	3·69	3·48	3·38	3·39
Bomullsindustri	4·54	4·28	4·32	4·31	4·19	4·41	4·11	4·09	3·95	3·15	2·90	3·14
Jute- o. linneindustri	4·34	4·52	4·40	4·23	4·41	4·16	3·95	3·51	3·39	3·52	3·59	4·04
Ylleindustri	4·52	4·57	4·55	4·60	4·51	4·33	4·23	4·25	4·16	4·14	3·98	3·78
Trikåfabriker	4·34	4·31	4·26	4·31	4·04	3·98	3·66	3·69	3·50	3·49	3·51	3·44
Skrädderier o. sömnadsfabr.	4·08	3·78	3·76	3·73	3·50	3·33	3·21	3·30	3·49	3·39	3·38	3·29
Annan hithörande industri	3·94	3·84	3·83	3·74	3·42	3·05	2·97	3·01	3·21	3·30	3·25	3·22
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	4·38	4·34	4·25	4·18	4·03	3·97	3·65	3·50	3·66	3·62	3·74	3·67
Garverier	4·41	4·62	4·57	4·45	4·59	4·47	3·97	4·01	3·81	3·81	3·69	3·63
Skofabriker	4·48	4·46	4·36	4·16	3·91	3·91	3·85	3·91	4·03	3·88	3·65	3·52
Gummivarufabriker	4·23	4·34	4·23	4·22	4·28	4·17	3·42	2·35	3·09	3·25	3·86	3·86
Annan hithörande industri	4·39	3·77	3·76	3·58	3·39	3·26	3·45	3·41	3·58	3·60	3·75	3·70
Kemisk-teknisk industri	4·14	3·95	3·95	3·70	3·20	2·75	3·09	2·87	3·04	3·29	3·31	3·37
Färg-, olje- o. parfymfabr.	4·07	3·79	3·41	3·31	3·58	3·09	2·63	2·48	2·82	2·74	2·89	2·99
Sprängämnesfabriker	4·69	4·04	4·78	4·77	3·58	4·21	3·87	3·66	3·43	4·94	4·75	4·75
Tändsticksfabriker	5·00	5·00	5·00	4·00	2·00	1·00	2·00	2·00	2·00	2·00	2·00	2·00
Annan kemisk-teknisk ind.	3·63	3·34	3·29	3·28	3·67	3·45	3·46	3·27	3·41	3·38	3·28	3·52
Samtliga industrigrupper	3·89	3·77	3·78	3·68	3·57	3·46	3·46	3·45	3·43	3·39	3·39	3·40
Byggnadsverksamhet	2·80	2·53	2·45	2·36	2·51	2·46	2·43	2·50	2·55	2·46	2·32	2·26
Statliga verk o. byggn.-arb.	3·80	3·81	3·69	3·76	3·86	3·85	3·83	3·72	3·74	3·82	3·72	3·50
Komm. verk o. byggn.-arb.	3·26	3·12	3·21	3·10	3·24	3·36	3·20	3·00	3·06	2·98	2·96	2·97
Handel o. varulager	3·51	3·26	3·15	3·30	3·26	3·10	3·17	3·14	3·14	3·15	3·10	3·29
Samfärdsel	3·51	3·70	3·14	3·26	3·57	3·01	2·77	2·70	2·59	2·69	2·83	3·13
Banker	4·24	4·43	4·28	4·40	4·44	4·03	4·08	4·06	3·64	3·54	3·53	3·66
Försäkringsföretag	3·70	3·71	3·74	3·90	3·70	3·84	3·64	3·67	3·58	3·57	3·48	3·57
Samtliga näringsgrenar	3·78	3·66	3·67	3·60	3·53	3·44	3·42	3·40	3·38	3·36	3·35	3·35

Tab. 8. Till statens arbetsmarknadskommission rapporterade nyanställningar och entledigande under november 1940 i jämförelse med föregående månad.

Näringsgrenar	Antal rapporterande företag		Antal nyanställda		Antal entledigade		Ökning (+) eller minskning (−)	
	okt.	nov.	okt.	nov.	okt.	nov.	okt.	nov.
Malmbrytning o. metallindustri	**153**	**141**	**2 280**	**1 577**	**1 839**	**1 914**	+ **441**	− **337**
Gruvor o. anrikningsverk	5	5	50	22	164	25	− 114	− 3
Järn-, stål- o. kopparverk	13	13	224	218	266	209	− 42	+ 9
Järn- o. stålmanufaktur	12	8	65	53	56	30	+ 9	+ 23
Mekaniska verkstäder	88	83	1 363	759	776	1 124	+ 587	− 365
Skeppsvarv	9	9	288	378	151	92	+ 137	+ 286
Elektriska verkstäder	13	9	194	81	190	191	+ 4	− 110
Annan metallindustri	13	14	96	66	236	243	− 140	− 177
Jord- o. stenindustri	**58**	**46**	**421**	**231**	**479**	**414**	− **58**	− **183**
Kolgruvor	2	2	22	33	6	23	+ 16	+ 10
Torvindustri	—	2	—	—	—	16	—	− 16
Stenbrott o. stenhuggerier	9	8	81	49	39	25	+ 42	+ 24
Cementfabriker, kalkbruk	12	5	12	12	171	44	− 159	− 32
Tegelbruk	27	23	43	14	206	258	− 163	− 244
Porslins-, kakel- o. lergodsfabr.	2	3	77	67	—	46	+ 77	+ 21
Glasbruk	6	3	186	56	57	2	+ 129	+ 54
Träindustri	**24**	**33**	**531**	**239**	**364**	**1 300**	+ **167**	− **1 061**
Sågverk o. hyvlerier	3	17	250	191	228	933	+ 22	− 742
Snickerier o. möbelfabriker	17	14	266	48	116	346	+ 150	− 298
Annan trävaruindustri	4	2	15	—	20	21	− 5	− 21
Pappers- o. grafisk industri	**40**	**34**	**862**	**859**	**637**	**556**	+ **225**	+ **303**
Pappersmassefabriker	13	16	334	415	542	487	− 208	− 72
Pappersbruk o. papfabriker	4	7	344	365	9	24	+ 335	+ 341
Annan pappersindustri	13	5	64	22	17	6	+ 47	+ 16
Grafisk industri	10	6	120	57	69	39	+ 51	+ 18
Livsmedelsindustri	**64**	**47**	**3 762**	**349**	**428**	**1 612**	+ **3 334**	− **1 263**
Kvarnar	3	3	19	2	13	24	+ 6	− 22
Bagerier	7	4	18	17	50	93	− 32	− 76
Råsockerbruk o. raffinaderier	21	12	3 227	52	166	1 324	+ 3 061	− 1 272
Choklad- o. karamellfabriker	9	9	207	53	50	65	+ 157	− 12
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	3	2	7	6	24	4	− 17	+ 2
Slakterier o. konservfabriker	4	8	43	96	6	75	+ 37	+ 21
Annan livsmedelsindustri	17	9	241	123	119	27	+ 122	+ 96
Textil- o. beklädnadsindustri	**48**	**36**	**469**	**328**	**844**	**357**	− **375**	− **29**
Bomullsindustri	9	6	184	161	184	87	± 0	+ 74
Jute- o. linneindustri	—	—	—	—	—	—	—	—
Ylleindustri	8	4	69	29	103	52	− 34	− 23
Trikåfabriker	4	5	23	51	48	10	− 25	+ 41
Skrädderier o. sömnadsfabriker	19	11	127	49	474	131	− 347	− 82
Annan hithörande industri	8	10	66	38	35	77	+ 31	− 39
Läder-, hår- o. gummivaruind.	**14**	**13**	**266**	**227**	**288**	**222**	− **22**	+ **5**
Garverier	2	2	2	15	42	26	− 40	− 11
Skofabriker	2	1	6	—	4	33	+ 2	− 33
Gummivarufabriker	4	5	210	186	186	138	+ 24	+ 48
Annan hithörande industri	6	5	48	26	56	25	− 8	+ 1
Kemisk-teknisk industri	**15**	**17**	**409**	**307**	**168**	**250**	+ **241**	+ **57**
Färg-, olje- o. parfymfabriker	5	2	29	1	9	134	+ 20	− 133
Sprängämnesfabriker	2	2	105	91	5	16	+ 100	+ 75
Tändsticksfabriker	4	3	223	125	13	8	+ 210	+ 117
Annan kemisk-teknisk industri	4	10	52	90	141	92	− 89	− 2
Samtliga industrigrupper	**416**	**367**	**9 000**	**4 117**	**5 047**	**6 625**	+ **3 953**	− **2 508**
Byggnadsverksamhet	286	210	3 083	2 250	5 647	4 915	− 2 564	− 2 665
Handel o. varulager	21	24	119	564	124	106	− 5	+ 458
Samfärdsel	5	1	9	—	32	5	− 23	− 5
Hotell- o. restaurangrörelse	7	4	64	82	51	35	+ 13	+ 47
Banker och försäkringsföretag	2	1	—	3	21	—	− 21	+ 3
Samtliga näringsgrenar	**737**	**607**	**12 275**	**7 016**	**10 922**	**11 686**	[2] + **1 353**	[2] − **4 670**
Kvinnor			2 154	1 792	1 445	1 273	+ 709	+ 519

[1] Rapportskyldighet föreligger endast ifråga om förändringar av viss omfattning. Beträffande principerna för redovisningen hänvisas till statens arbetsmarknadskommissions kungörelse, SFS 1940: 588 samt Soc. Medd. årg. 1940, sid. 409. — [2] Frånräknas de säsongmässiga förändringarna inom sockerindustrin uppstår för oktober minskning med 1 708 och för november minskning med 3 398.

D. Arbetslösheten inom fackförbunden.

Tab. 9. Arbetslösheten inom fackförbunden den 31 oktober 1940.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	93	27 825	23 321	1 182	4·2	1 085	27 525	1 296	4·7
Bleck- o. plåtslagareförb. .	48	2 665	—	242	9·1	—	2 709	168	6·2
Bokbindareförbundet . . .	51	8 035	5 098	443	5·5	307	8 016	525	6·5
Bryggeriindustriarb.-förb. .	116	7 426	1 604	611	8·2	305	7 272	434	6·0
Byggnadsträarbetareförb. .	307	33 453	—	11 401	34·1	—	33 999	9 092	26·7
De förenade förbunden . .	53	11 789	3 673	517	4·4	249	11 823	609	5·2
Elektriska arbetareförb. . .	62	7 260	—	374	5·2	—	7 598	362	4·8
Gjutareförbundet	102	7 743	—	366	4·7	—	8 476	359	4·2
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	510	62 116	7 339	12 031	19·4	1 329	63 370	11 529	18·2
Byggnadsind.-arb. . . .	164	23 746	672	6 344	26·7	159	24 702	5 942	24·1
Byggnadsämnesind.-arb.	181	12 380	374	2 808	22·7	33	12 650	2 401	19·0
Glasbruksarb.	39	3 574	87	327	9·1	13	3 905	422	10·8
Sockerfabriksarb. . . .	19	5 115	898	454	8·9	247	4 603	707	15·4
Tändsticksarb.	4	1 394	568	371	26·6	228	1 301	368	28·3
Övriga arb.	103	15 907	4 740	1 727	10·9	649	16 209	1 689	10·4
Gruvindustriarbetareförb. .	51	9 241	69	158	1·7	2	9 399	183	1·9
Handelsarbetareförb. . . .	256	40 780	16 851	2 121	5·2	489	40 636	1 816	4·5
Kommunalarbetareförb. . .	282	44 536	11 713	1 682	3·8	682	45 148	1 112	2·5
Lantarbetareförbundet . .	652	36 861	579	1 279	3·5	147	36 636	1 286	3·5
Litografförbundet	19	2 836	172	168	5·9	17	2 839	185	6·5
Livsmedelsarbetareförb. . .	121	27 256	8 240	2 228	8·2	689	27 098	1 777	6·6
Metallindustriarb.-förb. . .	295	169 106	10 872	8 738	5·2	934	170 649	7 773	4·6
Järnbruksarbetare . . .	57	86 316	497	727	2·0	62	86 045	764	2·1
Verkstadsarbetare . . .	238	132 790	10 375	8 011	6·0	872	134 604	7 009	5·2
Murareförbundet	111	9 904	—	4 577	46·2	—	10 135	3 854	38·0
Målareförbundet.	198	13 907	2	3 290	23·7	—	14 110	1 866	13·2
Pappersindustriarb.-förb. .	129	30 112	1 455	6 200	20·6	440	32 108	8 206	25·6
Sadelm.- o. tapetseraref. .	57	3 733	785	183	4·9	57	3 710	192	5·2
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	51	11 519	4 798	433	3·8	252	11 457	329	2·9
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	255	13 092	4	4 290	32·8	2	14 777	4 900	33·2
Stenindustriarbetareförb. .	113	6 268	1	1 086	17·3	—	6 665	1 129	16·9
Sågverksindustriarb.-förb. .	213	19 275	11	4 176	21·7	4	20 699	3 713	17·9
Textilarbetareförbundet . .	98	38 686	22 159	1 945	5·0	1 388	38 666	1 779	4·6
Tobaksindustriarb.-förb. .	12	2 382	1 821	126	5·3	120	2 393	119	5·0
Transportarbetareförb. . .	133	20 254	402	3 654	18·0	90	21 135	3 336	15·8
Träindustriarbetareförb. . .	224	21 044	343	1 959	9·3	66	21 342	1 980	9·3
Typografförbundet	105	11 795	605	992	8·4	67	11 795	1 024	8·7
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	254	23 150	—	5 050	21·8	—	23 974	4 973	20·7
Summa	4 971	724 049	121 917	81 502	11·3	8 721	736 159	75 906	10·3
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	4 716	710 957	121 913	77 212	10·9	8 719	721 382	71 006	9·8

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under oktober uppgivits till inalles 368 075.

Tab. 10. Antalet arbetslösa i olika fackförbund i procent av det redovisade medlemsantalet 30/9 1939—31/10 1940.

Fackförbund	30/9	31/10	30/11	31/12	31/1	29/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10
Beklädnadsarbetareförb.	2·2	2·3	4·3	14·9	5·7	5·3	5·0	3·8	5·1	6·7	6·7	5·4	4·7	4·2
Bleck- o. plåtslagareförb.	2·5	6·5	11·7	14·9	19·6	26·0	27·7	20·0	14·5	11·6	9·6	8·1	6·2	9·1
Bokbindareförbundet	2·4	2·6	1·8	2·8	3·9	3·9	4·4	5·8	5·8	6·0	6·1	6·5	6·5	5·5
Bryggeriindustriarbetareförb.	3·4	5·9	6·1	5·5	5·3	6·6	6·5	5·9	3·0	2·1	2·4	3·5	6·0	8·2
Byggnadsträarbetareförb.	10·9	21·0	29·9	38·5	44·5	46·1	52·6	27·6	23·9	25·8	24·0	23·7	26·7	34·1
De förenade förbunden	4·0	4·3	2·9	2·9	3·5	3·8	5·0	3·4	3·6	4·5	5·0	5·6	5·2	4·4
Elektriska arbetareförb.	1·1	1·6	3·5	6·9	9·3	12·8	15·4	8·4	7·0	5·5	4·9	4·3	4·8	5·2
Gjutareförbundet	1·7	1·7	2·2	8·0	2·2	3·1	3·5	2·4	2·5	3·3	3·4	4·7	4·2	4·7
Grov- o. fabriksarbetareförb.	11·7	14·9	19·2	30·9	29·4	30·9	33·5	20·2	15·7	14·8	14·9	16·0	18·2	19·4
Byggnadsind.-arb.	15·7	22·2	29·2	43·4	41·2	43·7	46·1	25·1	17·8	16·8	17·5	20·4	24·1	26·7
Byggnadsämnesind.-arb.	11·1	15·3	22·2	37·0	35·6	39·0	41·4	27·3	17·3	12·0	12·6	14·1	19·0	22·7
Glasbruksarb.	3·6	4·0	5·5	15·0	13·0	14·2	14·7	10·6	20·3	22·0	20·2	16·1	10·8	9·1
Sockerfabriksarb.	8·3	6·6	7·6	28·2	26·3	20·4	27·2	13·9	10·9	9·7	10·0	10·6	15·4	8·9
Tändsticksarb.	3·2	3·6	3·2	2·7	0·4	0·5	0·7	2·3	34·5	52·8	45·7	36·5	28·3	26·6
Övriga arb.	9·3	9·2	9·7	15·0	14·2	15·8	18·8	13·1	10·4	10·7	10·4	11·1	10·4	10·9
Gruvindustriarbetareförb.	3·2	3·5	3·3	3·5	2·7	2·9	3·0	2·3	1·9	2·0	1·8	1·7	1·9	1·7
Handelsarbetareförb.	3·5	3·9	4·4	4·9	4·1	4·5	4·6	4·1	3·6	3·6	3·9	4·0	4·5	5·2
Kommunalarbetareförb.	2·0	3·4	5·0	6·9	6·8	6·8	6·5	3·9	1·7	1·6	2·3	2·3	2·5	3·8
Lantarbetareförbundet	3·8	4·3	6·3	6·6	7·5	8·0	8·1	3·9	3·0	2·6	2·9	3·6	3·5	3·5
Litografförbundet	1·2	1·6	1·4	1·9	2·0	2·8	3·0	1·7	2·9	6·6	5·9	6·2	6·5	5·9
Livsmedelsarbetareförb.	5·1	5·9	6·3	10·5	8·8	7·4	7·8	4·9	3·9	3·8	4·2	5·4	6·6	8·2
Metallindustriarbetareförb.	3·5	4·3	4·7	5·5	5·2	5·6	6·5	5·4	4·8	4·1	4·5	4·3	4·6	5·2
Järnbruksarbetare	1·2	1·5	1·5	1·6	1·6	1·9	2·4	2·0	1·6	1·4	1·7	1·9	2·1	2·0
Verkstadsarbetare	4·1	5·1	5·6	6·5	6·1	6·6	7·6	6·3	5·6	4·9	5·3	4·9	5·2	6·0
Murareförbundet	11·2	18·5	27·3	49·4	54·7	57·3	58·8	42·3	35·4	30·7	30·9	31·2	38·0	46·2
Målareförbundet	1·4	10·3	24·7	31·2	48·5	49·3	49·4	37·2	27·0	22·5	16·5	14·6	13·2	23·7
Pappersindustriarbetareförb.	9·8	7·4	7·4	6·9	6·9	8·1	8·9	15·4	23·6	21·0	26·3	26·4	25·6	20·6
Sadelm.- o. tapetserareförb.	2·4	2·0	2·6	19·7	21·1	21·2	27·9	14·3	17·0	14·8	11·9	8·3	5·2	4·9
Sko- o. läderindustriarb.-förb.	2·4	2·2	2·2	9·9	4·3	4·4	4·5	3·9	4·0	4·6	5·1	3·4	2·9	3·8
Skogs- o. flottn.-arbetareförb.	45·7	44·3	46·3	45·5	17·3	19·6	38·0	35·6	30·2	29·3	33·5	34·1	33·2	32·8
Stenindustriarbetareförb.	17·7	17·5	19·4	39·4	29·3	29·5	32·8	20·9	14·9	13·0	11·7	14·0	16·9	17·3
Sågverksindustriarbetareförb.	24·7	28·9	34·7	52·7	35·5	31·6	39·1	28·3	17·8	11·4	10·5	13·9	17·9	21·7
Textilarbetareförbundet	2·4	2·2	2·3	2·0	2·2	2·0	2·0	1·9	2·4	2·7	3·2	3·8	4·6	5·0
Tobaksindustriarbetareförb.	2·5	3·6	3·6	3·6	3·2	3·0	3·3	3·0	3·3	3·6	5·2	4·7	5·0	5·3
Transportarbetareförb.	10·4	10·7	11·3	10·3	15·2	17·2	17·2	13·8	9·3	11·5	13·4	14·2	15·8	18·0
Träindustriarbetareförb.	4·6	5·6	8·1	34·0	15·5	15·8	20·1	16·5	14·6	12·1	12·0	9·2	9·3	9·3
Typografförbundet	4·5	5·2	5·4	5·3	5·6	6·0	6·8	5·2	4·9	2·7	3·4	5·1	8·7	8·4
Väg- o. vattenb.-arbetareförb.	18·0	23·3	32·5	42·3	32·1	33·1	36·2	25·8	25·1	21·3	20·1	20·0	20·7	21·8
Summa	7·2	8·9	11·2	15·9	14·2	14·6	16·2	11·6	9·9	9·2	9·4	9·5	10·3	11·3
Utom skogs- o. flottn.-arb.	6·3	8·0	10·4	15·2	14·1	14·5	15·8	11·1	9·5	8·7	9·0	9·1	9·8	10·9

E. Hjälpsökande arbetslösa.

Tab. 11. Till statens arbetsmarknadskommission rapporterade hjälpsökande arbetslösa.

Län	Antal rapportkommuner		Antal hjälpsökande arbetslösa			Ökning (+) eller minskning (−) gent emot närmast föregående månad				Arbetslösa per 1 000 inv.	Försörjningspliktiga i % av samtliga
	hela antalet	därav städer	Städer	Landsbygd	Summa	Städer	Landsbygd	Summa			
								Antal	%		
a) *Vid utgången av november 1940.*											
Stockholms stad	1	1	3 362	—	3 362	+ 844	—	+ 844	+ 33·5	5·8	64·5
Stockholms	10	2	80	461	541	+ 28	+ 181	+ 209	+ 63·0	1·9	71·9
Uppsala	4	1	122	38	160	+ 24	+ 27	+ 51	+ 46·8	1·2	75·0
Södermanlands	3	3	257	—	257	+ 79	—	+ 79	+ 44·4	1·3	70·4
Östergötlands	3	3	589	—	589	+ 181	—	+ 181	+ 44·4	1·9	66·7
Jönköpings	8	5	269	125	394	+ 30	− 5	+ 25	+ 6·8	1·6	76·1
Kronobergs	6	2	96	38	134	+ 58	− 5	+ 53	+ 65·4	0·9	79·9
Kalmar	7	4	373	35	408	+ 240	− 6	+ 234	+ 134·5	1·8	76·0
Gotlands	1	1	32	—	32	− 9	—	− 9	·	0·6	87·5
Blekinge	21	4	93	217	310	+ 28	− 4	+ 24	+ 8·4	2·2	73·5
Kristianstads	5	2	62	10	72	+ 46	+ 4	+ 50	·	0·3	62·5
Malmö stad	1	1	1 345	—	1 345	+ 303	—	+ 303	+ 29·1	8·7	76·7
Malmöhus i övrigt	8	6	529	8	537	+ 220	+ 1	+ 221	+ 69·9	1·4	69·1
Hallands	6	3	208	33	241	+ 53	+ 2	+ 55	+ 29·6	1·6	79·3
Göteborgs stad	1	1	4 970	—	4 970	+ 975	—	+ 975	+ 24·4	17·7	61·8
Göteborgs o. Bohus i övrigt	36	6	616	1 887	2 503	+ 103	+ 195	+ 298	+ 13·5	12·2	74·2
Älvsborgs	12	5	311	74	385	+ 92	+ 38	+ 130	+ 51·0	1·2	77·9
Skaraborgs	3	3	63	—	63	+ 9	− 3	+ 6	+ 10·5	0·3	85·7
Värmlands	11	1	122	206	328	− 20	+ 4	− 16	− 4·7	1·2	73·8
Örebro	6	2	317	104	421	+ 91	+ 30	+ 121	+ 40·3	1·9	69·4
Västmanlands	2	2	108	—	108	+ 79	—	+ 79	·	0·6	53·7
Kopparbergs	3	1	103	43	146	+ 23	+ 1	+ 24	+ 19·7	0·6	63·0
Gävleborgs	8	3	277	88	365	+ 49	− 46	+ 3	+ 0·8	1·3	79·7
Västernorrlands	34	2	157	2 081	2 238	+ 83	+ 199	+ 282	+ 14·4	8·1	84·9
Jämtlands	2	1	55	1	56	+ 22	− 2	+ 20	·	0·4	78·6
Västerbottens	12	2	11	165	176	+ 6	+ 5	+ 11	+ 6·7	0·8	59·7
Norrbottens	9	1	4	417	421	+ 2	+ 185	+ 187	+ 79·9	2·0	70·1
Summa	**223**	**68**	**14531**	**6 031**	**20 562**	**+ 3 639**	**+ 801**	**+ 4 440**	**+ 27·5**	**3·2**	**70·3**
b) *Oktober 1939—november 1940.*											
1939.											
oktober	250	69	4 953	4 893	9 846	+ 1 886	+ 897	+ 2 783	+ 39·4	1·6	69·6
november	266	69	7 003	6 492	13 495	+ 2 050	+ 1 599	+ 3 649	+ 37·1	2·1	70·1
december	265	71	7 327	5 941	13 268	+ 324	− 551	− 227	− 1·7	2·1	73·1
1940.											
januari	252	71	8 313	5 632	13 945	+ 986	− 309	+ 677	+ 5·1	2·2	75·5
februari	239	68	9 012	4 826	13 838	+ 699	− 806	− 107	− 0·8	2·2	74·9
mars	227	67	8 962	4 288	13 250	− 50	− 538	− 588	− 4·2	2·1	75·8
april	178	54	5 705	3 127	8 832	− 3 257	− 1 161	− 4 418	− 33·3	1·4	74·8
maj	159	48	4 811	1 593	6 404	− 894	− 1 534	− 2 428	− 27·5	1·0	71·9
juni	140	45	4 264	1 142	5 406	− 547	− 451	− 998	− 15·6	0·9	71·7
juli [1]	169	51	5 257	2 645	7 902	+ 993	+ 1 503	+ 2 496	+ 46·2	1·3	76·2
augusti [1]	180	51	6 494	3 867	10 361	+ 1 237	+ 1 222	+ 2 459	+ 31·1	1·6	75·7
september	193	56	8 060	4 183	12 243	+ 1 566	+ 316	+ 1 882	+ 18·2	1·9	74·4
oktober	208	61	10892	5 230	16 122	+ 2 832	+ 1 047	+ 3 879	+ 31·7	2·5	71·8
november	223	68	14531	6 031	20 562	+ 3 639	+ 801	+ 4 440	+ 27·5	3·2	70·3

[1] För under juli och augusti 1940 genomförda ändringar i rapporteringen redogöres i Soc. Medd. årg. 1940, sid. 580 och 643.

Tab. 12. De arbetslösas yrkestillhörighet. November 1940.

Yrkesgrupper	Antal hjälpsökande arbetslösa			Ökning (+) eller minskning (−) gent emot föregående månad			Av staten och kommunerna hjälpta	
	Städer	Landsbygd	Summa	Städer	Landsbygd	Summa	antal	i % av antalet hjälpsökande
Jordbruk och skogshushållning	**208**	**309**	**517**	**+ 95**	**+ 39**	**+ 134**	**277**	**53·6**
Jordbruk	188	74	262	+ 82	+ 13	+ 95	110	42·0
Skogshushållning	20	235	255	+ 13	+ 26	+ 39	167	35·5
Industri och hantverk	**8 413**	**4 455**	**12 868**	**+ 2411**	**+ 593**	**+ 3 004**	**9 173**	**71·3**
Malmbrytning	3	40	43	+ 1	+ 16	+ 17	20	·
Metall- och maskinindustri	895	97	992	+ 227	+ 20	+ 247	720	72·6
Jord- och stenindustri	469	1 576	2 045	+ 132	+ 58	+ 190	1 491	72·9
stenindustri	255	1 447	1 702	+ 78	+ 33	+ 111	1 240	72·9
glasindustri	7	73	80	— 3	— 3	— 6	54	67·5
övrig jord- och stenindustri	207	56	263	+ 57	+ 28	+ 85	197	74·9
Trävaruindustri	637	813	1 450	+ 120	+ 110	+ 230	1 080	74·5
sågverksindustri	472	792	1 264	+ 64	+ 105	+ 169	945	74·8
annan trävaruindustri	165	21	186	+ 56	+ 5	+ 61	135	72·6
Pappers- och grafisk industri	227	816	1 043	+ 9	+ 131	+ 140	628	60·2
Livsmedelsindustri	212	27	239	+ 59	+ 10	+ 69	162	67·8
Textil- och beklädnadsindustri	222	8	230	+ 62	— 5	+ 57	150	65·2
Läder-, hår- och gummivaruindustri	134	9	143	+ 44	± 0	+ 44	100	69·9
Kemisk-teknisk industri	145	1	146	+ 21	± 0	+ 21	95	65·1
Byggnadsverksamhet	5 391	1 046	6 437	+ 1720	+ 242	+ 1962	4 654	72·3
husbyggnadsarbete	4 575	466	5 041	+ 1609	+ 136	+ 1745	3 649	72·4
väg-, gatu- o. vattenbyggnadsarb.	816	580	1 396	+ 111	+ 106	+ 217	1 005	72·0
Kraft- och värmeproduktion	78	22	100	+ 16	+ 11	+ 27	73	73·0
Sjöfart och fiske	**325**	**92**	**417**	**+ 47**	**+ 25**	**+ 72**	**288**	**69·1**
Handel, samfärdsel o. allmän tjänst	**3 492**	**219**	**3 711**	**+ 641**	**+ 17**	**+ 658**	**2 984**	**80·4**
Kontorsarbete	219	10	229	+ 29	+ 2	+ 31	190	83·0
Affärs- och lagerarbete	931	29	960	+ 188	+ 2	+ 190	767	79·9
Landtransport	1 932	174	2 106	+ 345	+ 12	+ 357	1 680	79·8
Hotell- och restaurangrörelse	226	2	228	+ 42	+ 1	+ 43	195	85·5
Litterärt och konstnärligt arbete	92	3	95	+ 14	+ 1	+ 15	87	91·6
Förvaltning och undervisning	60	—	60	+ 18	—	+ 18	40	66·7
Sjukvård och hygien	32	1	33	+ 5	— 1	+ 4	25	·
Husligt arbete	**65**	**7**	**72**	**+ 23**	**+ 2**	**+ 25**	**44**	**61·1**
Arbete, ej hänförl. till annan grupp	**2 028**	**949**	**2 977**	**+ 422**	**+ 125**	**+ 547**	**2 052**	**68·9**
Summa	**14 531**	**6 031**	**20 562**	**+ 3 639**	**+ 801**	**+ 4 440**	**14818**	**72·1**

Tab. 13. De arbetslösas ålders- och försörjningsförhållanden. November 1940.

Åldersgrupper	Städer			Landsbygd			Summa		
	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa	försörjningspliktiga	icke försörjningspliktiga	summa
16—25 år	410	1 103	1 513	183	465	648	593	1 568	2 161
26—50 »	6 349	2 289	8 638	3 091	567	3 658	9 440	2 856	12 296
över 50 »	2 958	1 422	4 380	1 472	253	1 725	4 430	1 675	6 105
Summa	**9 717**	**4 814**	**14 531**	**4 746**	**1 285**	**6 031**	**14 463**	**6 099**	**20 562**

Tab. 14. Hjälpverksamheten för arbetslösa.

Län	Hela antalet hjälpta[1]	därav hjälpta genom: statligt beredskapsarbete		kommunalt beredskapsarbete	reservarbete		kommunalt arbete utan statsbidrag	kontantunderstöd		utbildningshjälp
		i kommissionens regi	i annan myndighets regi		arkivarbete	statskommunalt reservarbete		dagunderstöd	kommunalt understöd	
a) *Vid utgången av november 1940.*										
Stockholms stad	2 678	267	—	—	118	22	—	1 732	145	394
Stockholms	318	91	—	—	8	—	—	94	114	11
Uppsala	114	—	—	—	—	—	74	40	—	—
Södermanlands	140	—	—	—	—	—	134	—	6	—
Östergötlands	440	51	—	—	2	—	33	249	105	—
Jönköpings	158	53	—	—	1	—	90	—	—	14
Kronobergs	100	35	—	—	1	—	37	—	—	27
Kalmar	176	56	—	20	—	18	82	—	—	—
Gotlands	21	—	—	—	—	—	21	—	—	—
Blekinge	142	61	15	43	—	—	21	—	2	—
Kristianstads	52	3	—	—	—	—	46	—	—	3
Malmö stad	1 103	30	—	—	—	—	—	884	189	—
Malmöhus i övrigt	302	20	—	1	—	—	20	175	86	—
Hallands	114	13	—	—	—	8	89	—	2	2
Göteborgs stad	4 460	280	7	16	12	—	20	4 018	47	60
Göteborgs o. Bohus i övrigt	1 614	496	506	15	—	21	75	386	52	63
Älvsborgs	186	17	—	—	—	—	120	39	9	1
Skaraborgs	45	—	—	—	—	—	34	—	10	1
Värmlands	140	27	—	10	6	15	55	22	—	5
Örebro	287	13	—	39	1	7	143	69	2	13
Västmanlands	19	—	—	—	—	—	19	—	—	—
Kopparbergs	83	3	—	—	2	—	78	—	—	—
Gävleborgs	200	55	26	—	2	43	19	47	8	—
Västernorrlands	1 736	266	297	135	—	87	295	575	21	60
Jämtlands	18	—	—	—	—	—	15	—	—	3
Västerbottens	98	12	—	3	—	—	55	—	—	28
Norrbottens	74	3	5	—	1	—	—	—	41	24
Summa	14 818	1 852	856	282	154	221	1 575	8 330	839	709
b) *Oktober 1939—november 1940.*										
1939.										
oktober	6 903	1 171	1 571	766	123	454	964	842	834	178
november	8 488	1 241	1 301	787	122	492	1 192	1 811	1 366	176
december	9 221	1 011	1 045	627	124	443	1 277	2 930	1 688	76
1940.										
januari	10 135	1 182	971	636	132	411	1 335	3 273	2 085	110
februari	10 556	1 070	766	580	127	298	1 404	3 423	2 582	306
mars	10 210	863	647	435	130	213	1 386	3 493	2 814	229
april	7 176	597	638	402	131	138	1 041	2 676	1 397	156
maj	5 407	405	926	546	127	196	724	1 279	921	283
juni	5 276	358	1 011	518	128	214	589	993	1 057	408
juli	5 858	524	1 084	318	119	197	661	1 009	1 379	567
augusti	7 519	1 138	1 051	318	119	195	669	1 532	1 867	635
september	9 019	1 458	1 059	255	122	181	814	2 694	1 807	629
oktober	11 343	1 655	995	233	125	226	1 021	5 702	817	569
november	14 818	1 852	856	282	154	221	1 575	8 330	839	70

[1] För tiden oktober 1939—juni 1940 har i antalet hjälpta medräknats i statliga och kommunala beredskapsarbeten sysselsatta av arbetslösbetskommittéer anvisade arbetslösa, vilka först i juli 1940 ingå i antalet hjälpsökande och redovisas under rubrikerna »statligt beredskapsarbete i annan myndighets regi» och »kommunalt beredskapsarbete».

F. Sammanfattande uppgifter rörande arbetsmarknaden åren 1935—1940.

Tab. 15. Arbetsförmedling och arbetslöshet.

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Medeltal
	Antal ansökningar om arbete på 100 lediga platser												
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	262
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	187
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	236	231	196
1939	219	230	179	155	126	119	119	106	124	154	193	186	173
1940	165	162	144	132	114	115	137	154	166	187	227		
	Arbetslösheten inom fackförbunden (Procent av medlemstalet)												
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	15·0
1936	19·0	18·1	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	8·1	8·7	10·3	12·3	17·5	12·7
1937	16·3	14·8	14·5	11·2	8·3	7·7	6·4	6·2	6·8	8·3	11·1	17·8	10·8
1938	15·6	14·5	13·0	10·7	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	10·9
1939	14·9	13 0	11·7	9·0	6·3	5·6	4·8	5·0	6·3	8·0	10·4	15·2	9·2
1940	14·1	14·5	15·8	11·1	9·5	8·7	9·0	9·1	9·8	10·9			
	Antal rapporterade hjälpsökande arbetslösa												
1935	93 419	89 838	83 588	75 122	61 177	51 157	42 582	41 723	41 190	47 045	54 167	57 965	61 581
1936	61 400	58 127	53 162	46 628	34 571	25 863	21 510	20 783	20 903	24 712	28 742	30 814	35 601
1937	33 509	31 280	27 750	22 247	15 840	11 429	9 800	9 577	9 782	12 411	16 169	18 765	18 213
1938	21 723	21 766	19 184	15 791	12 463	10 421	8 481	8 346	9 154	12 349	17 350	22 099	14 927
1939	27 547	27 087	25 290	22 790	15 310	9 917	6 634	6 071	7 063	9 846	13 495	13 268	15 360
1940	13 945	13 838	13 250	8 832	6 404	5 406	[1] 7 902	[1] 10 361	12 243	16 122	20 562		

Tab. 16. Indextal för antalet sysselsatta arbetare.

År	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
1935	100·0	105·5	106·1	104·9
1936	104·5	110·5	112·0	110·2
1937	111·7	119·1	120·6	116·4
1938	114·7	117·9	117·8	116·3
1939	114·1	120·3	120·3	118·6
1940	109·7	107·0	107·5	

Tab. 17. Konjunktursiffror för arbetstillgången.

År	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
1935	3·51	3·71	3·78	3·76
1936	3·71	3·82	3·91	3·97
1937	4·01	4·10	4·06	3·80
1938	3·45	3·51	3·53	3·63
1939	3·66	3·92	3·96	3·78
1940	3·67	3·44	3·38	

Anmärkningar till tab. 5—7 och 16—17. Uppgifterna insamlas medelst rapportkort, som varje månad tillställas c:a 13 000 arbetsgivare, av vilka c:a 7 300 inkommit med uppgifter för november. Angående materialets representativitet se Soc. Medd. 1940, sid. 334. Uppgifterna avse antalet sysselsatta arbetare sista arbetsdagen av sista avlöningsperioden i månaden och för övriga sysselsatta sista dagen i månaden. Indextal för mindre än 50 personer ha ej beräknats. Indextal, som avse minst 50 men under 100 personer, äro tryckta med medievalstil. Med användande av månadsindextalen över antalet sysselsatta arbetare ha i tab. 6 enligt den s. k. kedjemetoden indextal uträknats över arbetarantalet i slutet av månaderna februari—november 1940 med början av september 1939 som bas. På motsvarande sätt ha över arbetarantalet även beräknats kvartalsindextal med 1:a kvartalet 1935 som bas. Dessa kvartalsindextal för samtliga näringsgrupper tillhopa återgivas i tab. 16. De s. k. konjunktursiffrorna i tab. 7 och 17 grunda sig på arbetsgivarnas omdömen om arbetstillgången. Vid beräkningarna har man givit omdömet mycket god arbetstillgång poängsiffran 5 och låtit siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång, varefter ett med antalet sysselsatta personer (före oktober 1939 antalet arbetare) vägt medeltal av dessa poängsiffror framräknats.

[1] Se noten till tab. 11.

Litteraturöversikt.

(November 1940.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

EDELBERG, V. Flexibility of the yield of taxation — some econometric investigations. (Med diskussion.) Journal of the Royal statistical society 1940, nr 2.

HAYEK, F. A. v. Socialist calculation: The competitive »solution». Economica maj 1940.

HICKS, J. R. The valuation of the social income. Economica maj 1940.

KRISTENSEN, T. Problemer vedrörende prisdifferentiering. Nationalökonomisk Tidsskrift 1940, nr 3/4.

LACHMANN, L. M. A reconsideration of the Austrian theory of industrial fluctuations. Economica maj 1940.

SINDING, TH. Rasjonalisering. lönn og arbeidsløshet. (Radioforedrag.) Sosialt arbeid 1940, nr 8.

Den internationale Prisudvikling under Krigen. Økonomi og Politik 1940, nr 3.

Krigsekonomi och efterkrigshushållning. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 46.

Sverige.

CARLSSON, AXEL. Ersättningsproduktion och ny företagsamhet. Meddelanden från handelskammaren i Gefle 1940, nr 3/4.

CARLSON, SUNE. Affärsföretagets statistik. Affärsekonomi 1940, nr 14—16.

HERNÓD, T. Exportindustrierna och handelsspärren. Sv. export 1940, nr 23.

KOCK, KARIN. Sparande, produktion och arbetslöshet. Sv. sparbankstidskrift 1940, nr 8.

SÖDERLUND, G. Industriproduktionen i krigstid. Industria 1940, nr 24.

Betlastningen i Skåne rationaliseras. Lantarbetaren 1940, nr 44.

Industriproduktionen i krigstid. Sv. export 1940, nr 23.

Amerikas förenta stater.

TONNDORF, H. G. Amerikas näringsliv ställes om. Handelsarbetaren 1940, nr 11.

Belgien.

Det krigshärjade Belgien. Industria 1940, nr 24.

Neue Wirtschaftsordnung in Belgien. Der deutsche Volkswirt 1 nov. 1940.

Danmark.

GLUD, T. En Vurdering af de danske Bankers Laane- og Konsolideringspolitik gennem de sidste 10 Aar. Nationalökonomisk Tidsskrift 1940, nr 3/4.

Fagbevægelsens Problemer. Arbejderen 1940, nr 22.

Finland.

STADIUS, O. Finlands handelslag under kriget. Kooperatören 1940, nr 20.

Frankrike.

»Social hierarki» i Frankrike. Industria 1940, nr 24.

Grekland.

REITZER, H. Den grekiska industriens nutid och framtid. Industria 1940, nr 23.

Norge.

Den industrielle og økonomiske Situation. Tidsskrift for Industri 1940, nr 21.

Soc. rådsrepublikernas union.

Den industriella uppryckningen i Ryssland. Industria 1940, nr 24.

Spanien.

REITZER, H. Industriellt liv i det nya Spanien. Industria 1940, nr 23.

Storbritannien.

Sparverksamhet och försvarslån i England. Industria 1940, nr 23.

Tyskland.

BREMHORST. Leistungsertüchtigung und Leistungssteigerung im Kriege. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 32.

OSTHOLD, P. Arbeitseinsatz, Berufserziehung und Schule. Der deutsche Volkswirt 1 nov. 1940.

Den tyska krigsfinansieringen. Industria 1940, nr 24.

Tysklands industrialisering enligt den tyska yrkes- och företagsräkningen 1939. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 45.

Arbetarskydd.

Förhindrandet av ång- och dimbildning i fabrikslokaler. Från svenska bruk 1940, nr 10.

Sverige.

BERG, O. Samarbete i arbetshygieniska frågor. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 44.

ECKERSTRÖM, L. Olycksfall och trakassering. [Om arbetarskyddsombuden.] Metallarbetaren 1940, nr 47.

MOHLNE, G. Varför inte folkhälsa på arbetsplatsen också? Metallarbetaren 1940, nr 44.

— Yrkeshygien och folkhälsa. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 44.

NYSTRÖMER, C. B. Lämpligt färgval ökar arbetsglädjen och arbetsprestationen på våra kontor. Affärsekonomi 1940, nr 16.

Frisörerna med i yrkessjukdomsförsäkringslagen? Frisören 1940, nr 11.

En undersökning rörande frekvensen av yrkeseksem bland litograferna. Grafia 1940, nr 10/11.

Tyskland.

ZELLMER. Der Arbeitsschutz der Frau im Kriege. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 32.

Arbetslön och arbetstid.

Zwei Lohnentwicklungen. [Tyskland och England.] Der deutsche Volkswirt 1 nov. 1940.

Sverige.

ANDERSSON, JOEL. Socialstyrelsen vill försämra lönerna. C. P. F:s medlemsblad 1940, nr 5.

OLSSON, IVAR. Byggnadsindustrien som social faktor. Lantarbetaren 1940, nr 47.

Förhandlingarna i Stockholm om rörliga tillägget. Kommunaltjänstemännens tidskrift 1940, nr 11.

Socialstyrelsens index och lönerna. Sv. trafiktidning 1940, nr 44.

Statstjänarna i Göteborg diskutera rörliga tilläggget. Postmannen 1940, nr 22.

Finland.

Lönesituationen i Finland. Vår stad 1940, nr 10.

Norge.

Ingen endring i lönns- og arbeidsvilkår uten forhandling. Statstjenestemannen 1940, nr 7.

Lönnen fremdeles [för statstjänstemän]. Statstjenestemannen 1940, nr 7.

Tyskland.

FRÖDE, A. P. Einheitliche Regelung des Pfändungsschutzes für Arbeitseinkommen. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 31.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Sverige.

B[RUNIU]S, A. De missgynnades reservat. Industria 1940, nr 23.

MUNCH-PETERSEN, F. Svensk Arbejdsmarkedspolitik. Socialt Tidsskrift 1940, nr 9.

PERSSON, ERIC. Beredskapsarbeten inom skogsbruket. S. A. P. information 1940, nr 21.

THOMSON, A. Aktuella arbetsmarknadsproblem. Affärsekonomi 1940, nr 15.

ÅKERMAN, G. Arbetsmarknadens statistiska mätare. Industria 1940, nr 23.

Aktuella riktlinjer för arbetslöshetspolitiken. Sunt förnuft 1940, nr 9.

Amerikas förenta stater.

GILL, C. Local work for relief. Survey midmonthly 1940, nr 5.

Danmark.

Arbejdsmuligheder under den nye Forhold. Arbejderen 1940, nr 22.

Norge.

SCHÖNHEYDER, K. Ungdomsarbeidslösheten. Sosialt arbeid 1940, nr 9.

TORP, S. Varig arbeidsledighet blant menn hjemmehörende i Oslo. En sosialstatistisk undersökelse. Sosialt arbeid 1940, nr 8.

Storbritannien.

ALLEN, R. G. D. The unemployment situation at the outbreak of war. (Med diskussion.) Journal of the Royal statistical society 1940, nr 2.

Tyskland.

SCHELP. Rückkehr von entlassenen Soldaten in den alten Betrieb. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 30.

Befolkningsfrågor.

ROSLUCKY, P. Kriget, befolkningsminskningen och kvinnoöverskottet. Hertha 1940, nr 11.

Tyskland.

PACYNA, G. Der Menschenschwund in der Landwirtschaft. Der deutsche Volkswirt 8 nov. 1940.

Deutschlands Wanderungsbilanz 1933 bis 1939. Wirtschaft und Statistik 1940, nr 20.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

CEDERSTRÖM, HJ. »Socialstad» för överåriga och partiellt arbetsföra. (Referat av föredrag.) Byggnadsvärlden 1940, nr 44.

ENGKVIST, O. Byggnadsindustrins läge och framtidsutsikter. Tiden 1940, nr 9.

LARSSON, SVEN. Några reflexioner kring bränsleklausulerna. Vår bostad 1940, nr 19.

LINDGREN, I. Ekonomiska synpunkter vid stadsplanering. Sv. stadsförbundets tidskrift 1940, nr 9.

STAËL VON HOLSTEIN, MATHILDA. Den goda hyresbostaden. Hertha 1940, nr 11.

WALLANDER, S. H. S. B. i beredskap. Sv. stadsförbundets tidskrift 1940, nr 9.

Finland.

HARVIA, Y. Bostadspolitikens uppgifter i detta nu. Social tidskrift 1940, nr 10.

Tyskland.

AUST, H. W. Die neue Epoche der Wohnbaupolitik. Der deutsche Volkswirt 22 nov 1940.

THEVS. Die Übereignung der mit Reichsdarlehen geförderten Volkswohnungen. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 31.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter.

Amerikas förenta stater.

THUNBORG, F. Fackligt filmfolk. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 47.

Danmark.

ILLUM, K. Lov om Arbejdsforhold. Arbejderen 1940, nr 21.

Fagforbundenes Midler. [Strejkekasser.] Arbejderen 1940, nr 21.

Storbritannien.

TÖRNKVIST, F. Engelsk fackföreningsrörelse i krigstid. Förbundskamraten 1940, nr 11.

Försvarsberedskap.

Sverige.

MEHR, HJ. Socialpolitik för de inkallade. Kommunaltjänstemännens tidskrift 1940, nr 11.

Hälso- och sjukvård.

Sverige.

KINBERG, O. Behovet av läkarkrafter inom en socialhygieniskt och socialpsykopatologiskt fullgod samhällsorganisation. Sv. läkartidningen 1940, nr 44.

Jordbruks- och egnahemsfrågor.

Sverige.

ERICSSON, YNGVE. Egnahemsverksamheten omorganiseras. Sv. statsförvaltning 1940, nr 4.

Tyskland.

LANGER, F. Soziale Leistungsgemeinschaft der Landarbeiter. Soziale Praxis 1940, nr 22.

Kooperation.

Sverige.

ODHE, TH. En brittisk kooperatör om den svenska rörelsen. [Anm. av G. N. Lamming: »Sweden's Co-operative Enterprise».]

Kristidsfrågor.

Sverige.

Hur Stockholms stad mötte krisen 1914—1919. Vår stad 1940, nr 10.

Danmark.

SKADE, RIGMOR. Danmark under Krigen. Ökonomiske Foranstaltninger i Perioden Juli—September 1940. Ökonomi og Politik 1940, nr 3. Tillæg.

Nykterhetsfrågan.

Sverige.

OLSSON, OSCAR. Krigsberedskap och alkoholseder. Reformatorn 1940, nr 47.

Priser, levnadskostnader, konsumtion.

Statens praktisk-sundhedsmæssige Undersögelser: Grönsager. Börnesagens Tidende 1940, nr 19.

Sverige.

BONOW, M. Det ändrade försörjningsläget. S.A.P. information 1940, nr 21.

— Subventionssystemet i prisbildningen på livsmedel. Kooperatören 1940, nr 20.

BOUVIN, S. Indextal eller löneberäkningstal? C. P. F:s medlemsblad 1940, nr 5.

GRÄSLUND, H. Vår fettförsörjning. Från departement och nämnder 1940, nr 21.

HOFSTEN, E. v. Vårt myntsystem behöver reformeras. Affärsekonomi 1940, nr 14.

PAUES, E. W. Vår textilvaruförsörjning. Från departement och nämnder 1940, nr 20.

SOOP, E. Vad är indextal? Metallarbetaren 1940, nr 46—47.

SVENSSON, WALD. Några kritiska randanteckningar till debatten om jordbrukspriserna. Sunt förnuft 1940, nr 9.

Förslaget till ny levnadskostnadsindex. Kommunaltjänstemännens tidskrift 1940, nr 10.

Vår bränsleförsörjning och dess utsikter. Finanstidningen 1940, nr 44.

Danmark.

Priser hjemme og ude. Andelsbladet 1940, nr 44.

Frankrike.

The economic organisation of war-time control. France. Review of international co-operation 1940, nr 6.

Nederländerna.

BOER, K. DE. Essentials of co-operative price policy in the Netherlands. Review of international co-operation 1940, nr 6.

Tyskland.

SZENDE, S. »Svinmorden» i Tyskland. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 44.

Socialförsäkring.

Danmark.

ZEUTHEN, F. Det almindelige Forsörgelsesproblem. (Foredrag.) Socialt Tidsskrift 1940, nr 9.

Norge.

LANGE-NIELSEN, FR. Den norske pensjonslovkomites innstillinger om Statens og Statsbanenes pensjonskasser. Sosialt arbeid 1940, nr 9.

Storbritannien.

Socialförsäkring i England. Industria 1940, nr 24.

Tyskland.

SCHWEER, W. Auswirkungen des Krieges auf Pensionskassen. Soziale Praxis 1940, nr 22.

Das nationalsozialistische Altersversorgungswerk. Reichsarbeitsblatt 1940, nr 30.

Versicherung oder Versorgung? Soziale Praxis 1940, nr 22.

Socialvård.

Sverige.

INGHE, G. Om s. k. summarisk läkarundersökning. Sv. juristtidning 1940, nr 7.

MYRDAL, ALVA. Nedskärningspolitikens faroområde är barnen. Morgonbris 1940, nr 11.

ÅMAN, A. Lagstiftningen mot lösdriveriet under debatt. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1940, nr 9.

Är Socialvårdsbyrån olaglig? Kommunaltjänstemännens tidskrift 1940, nr 10.

Amerikas förenta stater.

HOUWINK, EDA. Case work in the public agency. Survey midmonthly 1940, nr 5.

SPRINGER, GERTRUDE, & CLOSE, KATHRYN. Our defense must be from within. Survey midmonthly 1940, nr 6.

Danmark.

Københavns Børneværns og Sundhedsplejerskers Virksomhed i Aaret 1939. Børnesagens Tidende 1940, nr 19.

Undervisning och yrkesutbildning.

Sverige.

CARLSSON, OSCAR. Yrkesundervisningen inom vanförevården. Vår slöjd 1940, nr 4.

EKSTRÖM, S. Arbetaren och yrkesutbildningen. Fackföreningsrörelsen 1940, nr 46.

LINDBLAD, O. Specialisering och träning inom skogsarbetet. Skogen 1940, nr 21.

WALLNER, O. Utbildningen av kockor. Skogen 1940, nr 22.

WÄSTERDAL, B. J. Yrkesundervisning vid verkstadsskola eller hos mästare. Vår slöjd 1940, nr 4.

Amerikas förenta stater.

MARSH, H. Merit systems for the states. Survey midmonthly 1940, nr 5.

Norge.

Yrkesopplæring for tekstilindustrien. Norges industri 1940, nr 22/23.

Tyskland.

SIEBERT, W. Berufserziehung und Jugendarbeitsrecht. Soziale Praxis 1940, nr 21.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

ALLMÄNNA VÄGHÅLLNINGSBESVÄRET PÅ LANDET. Statistisk tabell angivande för varje vägdistrikt och län de allmänna vägarnas längd och kostnaden för väghållningen m. m. för år 1938... Upprättad i K. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Sthlm 1940.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Bureau of labor statistics.
Bulletin. Wash. 1940
648. Family expenditures in selected cities, 1935—36. Vol. 2. Food.
672. *Dawson, M.* Problems of workmen's compensation administration in the United States and Canada.

— — Division of labor standards.
Bulletin. Wash. 1940.
36. Discussion of industrial accidents and diseases.
40. Digest of state and federal labor legislation enacted July 1, 1939, to July 1, 1940.

BAHNSEN, P. Ungdommens Fremtidsplaner og Erhvervsönsker. Bidrag til Erhvervsvalgets Psykologi. Khvn 1939.

DAHLBERG, G. Arv och ras. Sthlm 1940.

DANMARK. Arbejderbevægelsens Erhvervsraad.
Økonomisk Aarsoversigt 1939. Khvn 1940.
— Det statistiske Departement.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1940.
Bd 111: H. 1. Landbrugsstatistik 1939.
» 112: » 1. Produktionsstatistik 1939.

JARBING, G. Östra Medelhavet. Sthlm 1940. (Världspolitikens dagsfrågor.)

JUSTITIEKANSLERSÄMBETET.
Utlåtande rörande Högbroforssaken. Sthlm 1940.

KOCKUMS MEKANISKA VERKSTADS A.-B., Malmö, 1840—1940. Red.: *C. E. von Seth.* Malmö 1940.

KÖPENHAMN. Københavns statistiske Kontor.
Statistisk Aarbog for København, Frederiksberg og Gjentofte Kommune. Aarg. 21 (1940). Khvn 1940.

LANDSORGANISATIONEN I SVERIGE.
Berättelse. 1939. Sthlm 1940.

MUNKTELL, H. Två straffrättshistoriska studier. [Till frågan om brott och tillräknelighet i svensk rättsutveckling. — Gatuloppsstraffet.] Upps. & Lpz. 1940. (Uppsala universitets årsskrift 1940:5.)

NATIONERNAS FÖRBUND. Service d'études économiques. — Economic intelligence service.
Annuaire statistique. — Statistical year-book. 1939/40. Genève 1940. (Publ. 1940. 2. A. 3).

NEDERLÄNDERNA. Centraal bureau voor de statistiek.
Jaarcijfers voor Nederland. 1939. 's-Gravenh. 1940.

NORDIN, J. Förebyggande av olycksfall inom cellulosaindustrien. Upps. 1939.
— Förebyggande av olycksfall inom jordbruket. Upps. 1940.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1940.
198. Norges handel 1939.
— Sjefinspektören for arbeidstilsynet. Årsberetninger fra arbeidsrådet og arbeidstilsynet 1939. Oslo 1940.
— Det statistiske sentralbyrå.
Statistisk årbok. Årg. 59 (1940). Oslo 1940.

NYLUND, S. Behovsprincipen i svensk lönelagstiftning. En översikt och en granskning. Sthlm 1940.

PEDERSEN, JØRGEN. Vekselkursernes Indflydelse paa Leveomkostninger, Indtægt og Produktion. Aarhus 1940. (Studier fra Aarhus Universitets økonomiske Institut. 6.)

SCHWEIZ. Eidg. statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1940.
92. Bevölkerungsbewegung in der Schweiz. 1938.

SKATTEBETALARNAS FÖRENING.
Meddelanden. Sthlm 1940.
69. Promemoria rörande löneförmåner m. m. för Stockholms stads tjänstemän i jämförelse med motsvarande för statens tjänstemän m. fl.

SOCIALSTYRELSEN, K.
Årsberättelse. 1939. Sthlm 1940. [Maskinskr.]

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1940. Sthlm 1940.
27. Betänkande med förslag till organisation av telegrafverket. Avg. [d. 27 okt. 1940]. (K.)
28. Betänkande angående uppgörelse mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad rörande överståthållarämbetets uppförande å riksstaten m. m. Avg. [d 30 okt. 1940] av 1940 års förhandlingskommission. (S.)

STATISTISK ÅRSBOK för Norrköpings stad. Årg. 5 (1940). Utg. av Norrköpings stads drätselkammare. Norrköping 1940.

STOCKHOLMS STADS STATISTIK. Sthlm 1940.
3. Hälso- och sjukvård. 1. Stockholms stads hälsovård. 62 (1939). Berättelse utarb. av Stockholms stads hälsovårdsnämnd och Stockholms stads statistiska kontor.

SVENSKA BANKFÖRENINGEN.
Skrifter. Sthlm 1940.
70. Berättelse angående det ekonomiska läget av Svenska bankföreningens styrelse avg. till ordinarie bankmötet d. 25 och d. 26 okt. 1940.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1940.
Lantmäteri år 1939. Av K. lantmäteristyrelsen.

TINGSTEN, H. Förenta staternas president. Sthlm 1940. (Världspolitikens dagsfrågor.)

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 november—10 december 1940 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
932.	K. kung. ang. ändrad lydelse av 3 § kung. den 13 april 1940 (nr 220) om inkvarteringsnämnder	22 nov.
939.	K. kung. om ändring av 3 § kung. den 1 september 1939 (nr 599) med vissa särskilda föreskrifter om tillsyn över utlänningar	16 »
944.	K. kung. ang. förbud mot överlåtelse av lantost	22 »
946.	K. kung. ang. handel med lantsmör	22 »
954.	K. cirkulär till vederbörande statliga myndigheter ang. begränsning av matfettsförbrukningen	22 »
955.	K. kung. ang. ändring i vissa delar av kung den 3 maj 1940 (nr 322) med närmare bestämmelser ang. tillämpning av krigsfamiljebidragsförordn. den 17 april 1940 (nr 223) (krigsfamiljebidragskung.)	22 »
956.	K. kung. ang. befrielse för direktionen över allmänna barnhuset, Stockholms stads barnavårdsnämnd och barnavårdsnämnden i Malmö från tillämpning av vissa bestämmelser i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag)	22 »
964.	K. kung. ang. ändrad lydelse av 3 § kung. den 29 september 1939 (nr 749) med bestämmelser i fråga om avlöning till viss statsanställd civil personal under tjänstledighet för värnpliktstjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap	22 »
976.	K. kung. ang. reglering av handeln med ris och risgryn	6 dec.
978.	K. kung. ang accis och tilläggsaccis å kokosfett	6 »
979.	K. kung. ang. beslag å vissa oljor	6 »

Sakregister till årgången 1940.

(Siffrorna inom parentes angiva häftets nummer.)

Arbetarskydd. Skydd för arbetstagare (inför 1939 års urtima riksdag): s. 4 (1).

Varsamhetskampanj på arbetsplatser och i hemmen: s. 632 (9).

Arbetsavtal. Avtal för tjänstemän vid hotell och restauranger: s. 629 (9).

Varsel i arbetstvister år 1938: s. 241 (4).

Danmark. Den danska lagen om arbetstvister: s. 684 (10 A).

Norge. Bestämmelser om avtalsförhandlingar och driftsinskränkningar: s. 556 (8).

Storbritannien. Bestämmelser om avtalsförhandlingar och arbetsinställelser: s. 557 (8).

Arbetsbyrån, Internationella. Styrelsesammanträde februari 1940: s. 87 (2).

Arbetsfostran, se *Lösdrivare.*

Arbetsförhållanden, se *Arbetslagstiftning.*

Arbetsförmedling, Sveriges offentliga, år 1939: s. 91 (2); *månadsstatistik* (tabeller): 1939, dec.: s. 40 (1); 1940, jan.: s. 124 (2); febr.: s. 181 (3); mars: s. 252 (4); april: s. 325 (5); maj: s. 410 (6); juni: s. 513 (7); juli: s. 585 (8); aug.: s. 648 (9); sept.: s. 736 (10 A); okt.: s. 871 (11); nov.: s. 922 (12).

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1939: s. 474 (7).

Den privata arbetsförmedlingen under år 1939: s. 346 (5).

Danmark. Danska arbetare i Tyskland: s. 635 (9).

Finland. Arbetsanskaffning åt överflyttad befolkning: s. 472 (7).

Norge. Obligatorisk arbetsförmedling: s. 840 (11).

Arbetsgivareföreningen, Svenska, år 1939: s. 375 (6).

Arbetsinställelser i Sverige år 1938: s. 191 (3). Se även *Arbetsavtal.*

Arbetslagstiftning. Frågor angående arbetsförhållanden inför 1940 års lagtima riksdag: s. 533 (8).

Den internationella arbetslagstiftningens framsteg under 1939: s. 194 (3).

Finland. Bestämmelser om arbetsförhållanden: s. 167 (3).

Ryssland. Nya bestämmelser om arbetsförhållanden i Sovjetunionen: s. 473 (7). — Tvångsförflyttning av arbetstagare i Sovjetunionen: s. 843 (11).

Arbetslöner. Lönenivån år 1939 och löneutvecklingen inom industri, handel och samfärdsel m. m.: s. 382 (6).

Sågverksarbetarnas arbets- och inkomstförhållanden i norra Sverige 1936—1938: s. 440 (7).

Familjelönsystemet i vissa främmande länder: s. 380 (6).

Lönepolitiska åtgärder i utlandet: s. 687 (10 A).

Danmark och Norge. Indexlöneregleringarna i Danmark och Norge: s. 620 (9).

Norge. Indexreglerade löner: s. 35 (1).

Se även *Jordbruk, Skogsarbetare, Vägarbetare.*

Arbetslösheten under år 1939: s. 170 (3).

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna (fackförbunden): 1939, 30 nov.: s. 46 (1); 31 dec.: s. 130 (2); 1940, 31 jan.: s. 187 (3); 29 febr.: s. 258 (4); 31 mars: s. 331 (5); 30 april: s. 416 (6); 31 maj: s. 520 (7); 30 juni: s. 593 (8); 31 juli: s. 656 (9); 31 aug.: s. 744 (10 A); 30 sept.: s. 879 (11); 31 okt.: s. 931 (12).

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet: 1939, nov. och dec.: s. 47 (1); 1939, dec. och 1940, jan.: s. 131 (2); 1940, jan. och febr.: s. 188 (3); febr. och mars: s. 259 (4); mars och april: s. 332 (5). Forts. se Hjälpsökande arbetslösa enligt statens arbetsmarknadskommission.

Hjälpsökande arbetslösa enligt statens arbetsmarknadskommission (tabeller): 1940, april—maj: s. 418 (6); maj—juni: s. 522 (7); juni—juli: s. 595 (8); juli—aug.: s. 658 (9); aug.—sept.: s. 746 (10 A); sept.—okt.: s. 881 (11); okt.—nov.: s. 933 (12).

Arbetslösheten (inför 1939 års urtima riksdag): s. 5 (1).

Erkända arbetslöshetskassor år 1939: s. 387 (6).

Finland. Bekämpandet av arbetslösheten bland s. k. intellektuella arbetare: s. 87 (2). — Reservarbeten åt arbetslösa: s. 695 (10 A).

Norge. Arbetsförhållandena inom stenindustrin: s. 168 (3). — Ny förordning om arbetslöshetsförsäkring: s. 908 (12).

Storbritannien. Arbetslösheten (i december 1939): s. 88 (2).

Arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden sedan september 1939: s. 396 (6); sedan våren 1940: s. 860 (11).

Arbetsmarknaden enligt arbetsförmedlingarnas rapporter: 1939, dec.: s. 36 (1); 1940, jan.: s. 120 (2); febr.: s. 178 (3); mars: s. 248 (4); april: s. 322 (5); maj: s. 399 (6); juni: s. 503 (7); juli: s. 576 (8); aug.: s. 639 (9); sept.: s. 727 (10 A); okt.: s. 863 (11); nov.: s. 912 (12).

Meddelanden från statens arbetsmarknadskommission: s. 408 (6); s. 511 (7); s. 583 (8); s. 645 (9); s. 733 (10 A); s. 869 (11); s. 919 (12).

Statens arbetsmarknadskommissions verksamhet: 1940, maj: s. 404 (6); juni: s. 507 (7); juli: s. 579 (8); aug.: s. 642 (9); sept.: s. 730 (10 A); okt.: s. 866 (11); nov.: s. 915 (12).

Sysselsättning och arbetstillgång under fjärde kvart. 1939: s. 107 (2); under första kvart. 1940: s. 333 (5); under andra kvart. 1940: s. 501 (7); under tredje kvart. 1940: s. 724 (10 A).

Sysselsättning inom industri och handel m. m. enligt uppgifter från arbetsgivarna, *månadsstatistik:* 1939, dec.: s. 42 (1); 1940, jan.: s. 126 (2); febr.: s. 183 (3); mars: s. 254 (4); april: s. 327 (5); maj: s. 414 (6); juni: s. 517 (7); juli: s. 589 (8); aug.: s. 652 (9); sept.: s. 740 (10 A); okt.: s. 875 (11); nov.: s. 926 (12).

Tabeller till berättelserna över arbetsmarknaden 1940, april—maj: s. 410 (6); maj—juni: s. 513 (7); juni—juli: s. 585 (8); juli—aug.: s. 648 (9); aug.—sept.: s. 736 (10 A); sept.—okt.: s. 871 (11); okt.—nov.: s. 922 (12).

Arbetsmarknadens reglering under kristiden: s. 303 (5).

Förbättrad tuberkuloseftervård: s. 694 (10 A).

Finland. Överenskommelse mellan parterna på arbetsmarknaden: s. 87 (2).

Arbetsmarknadskommissionen, se *Kristidsåtgärder.*

Arbetsorganisationen, Internationella, under 1939: s. 30 (1).

Arbetsreserver, se *Yrkesutbildning.*

Arbetstiden. Dispenser från allmänna arbetstidslagen: s. 318 (5).

Arbetstidens reglering i krigförande och i neutrala länder (meddelande från internationella arbetsbyrån): s. 158 (3).

Se även *Jordbruk, Kvinnor.*

Arbetstillgång, se *Arbetsmarknaden, Sjömansyrket.*

Arbetstjänst. Lagen om tjänsteplikt: inför 1939 års urtima riksdag: s. 3 (1); inför 1940 års lagtima riksdag: s. 533 (8).

Arbetstvister, se *Arbetsavtal.*

Avlöningsreglemente, se *Försvaret.*

Barnavård, se *Fattigvården.*

Befolkningsfrågor. Befolkningsutvecklingen: 1939, tredje kvart.: s. 48 (1); fjärde kvart.: s. 280 (4); 1940, första kvart.: s. 484 (7); andra kvart.: s. 705 (10 A).

Bostadsfrågor inför 1940 års lagtima riksdag: s. 537 (8).

Bostadsförhållanden. Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen: s. 849 (11).

Bostadsreserven den 15 november 1940: s. 902 (12).

Bostadstillgången å större orter vid slutet av år 1939: s. 365 (6).

Familje-, hushålls- och bostadsförhållandena enligt partiella folkräkningen i mars 1936: s. 161 (3).

Normalkontrakt för hyresavtal: s. 33 (1).

Outhyrda bostadslägenheter i Stockholm och Göteborg (åren 1938 och 1939): s. 89 (2).

Danmark. Bostadsundersökning i fem landskommuner: s. 633 (9).

Finland. Biläggande av hyrestvister i Helsingfors: s. 89 (2). — Propositioner i bostadsfrågan: s. 841 (11).

Bostadsförsörjning, se *Byggnadsverksamheten.*

Bostadspolitik, se *Byggnadsverksamheten.*

Bostadsproduktion, se *Byggnadsverksamheten.*

Bränsleklausul, Socialstyrelsens: s. 319 (5).

Bränslekommissionen, se *Kristidsåtgärder.*

Byggnads- och tomtkostnader, se *Byggnadsverksamheten.*

Byggnadsverksamheten i Sverige år 1939: s. 558 (8).

Byggnadsverksamheten i vissa större städer år 1939: s. 132 (2); under första kvart. 1940: s. 349 (5); under andra kvart. 1940: s. 563 (8); under tredje kvart. 1940: s. 844 (11).

Beräkningar rörande byggnadskostnadernas förändringar: s. 838 (11).

Bostadsbygge och bostadsförsörjning under kristiden: s. 17 (1).

Läget på byggnadsmarknaden i februari 1940: s. 81 (2).

Undersökning rörande byggnads- och tomtkostnaderna på landsbygden: s. 209 (4).

Bostadspolitik i krigstid (internationell): s. 155 (3).

Tyskland. Bostadsproduktion och bostadsförsörjning under senare år: s. 24 (1).

Fackföreningsrörelsen. Svenskt förbund för sadelmakare och tapetserare: s. 629 (9).

Familjebidrag, se *Försvarsberedskap.*

Familjelönsystem, se *Arbetslöner.*

Fattigvården år 1937: s. 195 (3).

Konferens för representanter för länens fattigvårds- och barnavårdsförbund i Stockholm i oktober 1940: s. 839 (11).

Ålderdomshemmens beläggning och vårdtagare: s. 605 (9).

Folkhushållningsdepartement, se *Kristidsåtgärder.*

Fritiden. Friluftslivets markfråga (med socialstyrelsens utlåtande ang. fritidsutredningens betänkande): s. 682 (10 A).

Fylleriförseelser och spritsmuggling: 1939, fjärde kvart.: s. 138 (2); 1940, första kvart.: s. 348 (5); andra kvart.: s. 569 (8); tredje kvart.: s. 854 (11).

Föreningsrätt. Frågor angående förenings- och förhandlingsrätt inför 1940 års lagtima riksdag: s. 559 (8).

Förhandlingsberättigade *föreningar* av statstjänstemän: s. 238 (4).

Registrerade arbetstagarföreningar: s. 907 (12).

Författningar rörande sociala frågor: s. 70 (1); 152 (2); 206 (3); 300 (4); 362 (5); 427 (6); 530 (7); 602 (8); 666 (9); 697 (10 A); 859 (11); 941 (12).

Förlikningsmän. Statens förlikningsmäns verksamhet år 1938: s. 193 (3).

Se även *Kollektivavtal.*

Försvaret. Förslag till avlöningsreglemente för försvarsväsendets manskap: s. 31 (1).

Försvarsberedskap inför 1940 års lagtima riksdag: s. 539 (8).

Familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring: s. 242 (4).

Familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring: inför 1939 års urtima riksdag: s. 7 (1); inför 1940 års lagtima riksdag: s. 539 (8).

Räntefria lån åt värnpliktiga (med socialstyrelsens utlåtande): s. 630 (9).

Förslag om understöd vid utrymning m. m. (med socialstyrelsens utlåtande ang. sociala försvarsberedskapskommitténs betänkande): s. 11 (1).

Försörjningsmöjligheter, se *Sociala hjälpåtgärder.*

Hantverket. Blockbildning inom hantverket och den mindre industrin: s. 553 (8).

Statens hantverksinstitut: s. 553 (8).

Utredning om åtgärder för hantverk och småindustri: s. 906 (12).

Hembakning, se *Levnadskostnader.*

Hemkonservering, se *Levnadskostnader.*

Husligt arbete. Lagförslag om hushållsarbete i Norge och i Sverige: s. 21 (1).

Hyresavtal, se *Bostadsförhållanden.*

Hyreslagstiftning. Frankrike. Revision av hyreslagstiftningen: s. 169 (3).

Hyrestvist, se *Bostadsförhållanden.*

Industrin. Arbetskraften i industrin år 1938: s. 478 (7).

Intellektuella arbetare, se *Arbetslösheten.*

Jordbruk. Arbetartillgång och arbetslön inom jordbruket år 1939: s. 260 (4).

Lantarbetstidslagen ur kraft i södra och mellersta Sverige: s. 238 (4).

Danmark. Säkerställandet av arbetskraft för jordbruket: s. 557 (8).

Finland. Hjälpåtgärder för evakuerade jordbrukare: s. 377 (6). — Omflyttning av karelska jordbrukare: s. 320 (5).

Se även *Yrkesutbildning.*

Kollektivavtal i Sverige år 1938: s. 189 (3).

Kollektivavtalen under fjärde kvart. 1939 och första kvart. 1940: s. 273 (4); under andra kvart. 1940: s. 568 (8); under tredje kvart. 1940: s. 706 (10 A).

Se även *Arbetsavtal.*

Konjunkturinstitutet. Konjunkturläget: hösten 1939: s 8 (1); våren 1940: s. 466 (7).

Kooperation. Kooperativa förbundets och anslutna föreningars verksamhet år 1939: s. 376 (6).

Krigsförflyttade. Finland. Sociala åtgärder *för de krigsförflyttade: s. 696 (10 A).*

Krislagstiftning i Danmark: s. 378 (6).

Kristidsåtgärder, Statliga. Folkhushållningsdepartement upprättas (vid 1939 års urtima riksdag): s. 6 (1).

Omorganisation av statens arbetsmarknadskommission: socialstyrelsens utlåtande: s. 164 (3); inför 1940 års lagtima riksdag: s. 534 (8).

Statens bränslekommission: s. 471 (7).

Statens priskontrollnämnd: s. 244 (4).

Statens utrymningskommission: s. 85 (2).

Se även *Levnadskostnader.*

Kvinnor. Deltidsarbete för gift kvinna inom industrin: s. 834 (11).

Kvinnors och minderårigas användande inom industrin år 1938: s. 482 (7).

Landsorganisationen i Sverige år 1939: s. 375 (6).
Finland. *Landsorganisationens kongress*: s. 842 (11).
Lantarbetstidslag, se *Jordbruk*.
Levnadskostnader 1940, den 1 jan.: s. 49 (1); den 1 april: s. 281 (4); den 1 juli: s. 485 (7); den 1 okt.: s. 710 (10 A).
Aktion för gemensamma måltidstimmar: s. 555 (8).
Aktiv hushållning: s. 554 (8).
Fortlöpande konsumtionsundersökningar (beslut av 1940 års lagtima riksdag): s. 546 (8). — Livsmedelskonsumtionen inom stadshushåll i febr. 1940: s. 228 (4); i maj och febr. 1940: s. 547 (8); tredje kvart. 1940: s. 825 (11).
Förslag angående försäljning av bröd efter vikt: s. 33 (1).
Förslag till ändringar av socialstyrelsens levnadskostnadsindex: s. 669 (10 A).
Hembakning inom stadshushåll i maj 1940: s. 830 (11).
Hemkonserveringens betydelse för kosthållet: s. 615 (9).
Konsumtionens förändringar under kristiden: s. 82 (2).
Kristillägg och nya direktiv för indexberäkningarna: s. 899 (12).
Nya ransoneringsåtgärder: s. 837 (11).
Ransonering av fläsk: s. 694 (10 A).
Ransonering av matfett och tvättmedel: s. 318 (5).
Ransonering av mjöl och bröd: s. 631 (9).
Större brödransoner till vissa befolkningsgrupper: s. 694 (10 A).
Vårt nuvarande ransoneringssystem för livsmedel m. m.: s. 431 (7).
Amerikas förenta stater. Konsumtionsutgifter i Förenta staterna: s. 624 (9).
Danmark. Kristidshänsyn vid beräkning av levnadskostnadsindex: s. 842 (11).
Finland. Kristidsindex: s. 907 (12).
Schweiz. Priskontroll och levnadskostnadsindex: s. 635 (9).
Levnadskostnadsfrågor (inför 1939 års urtima riksdag): s. 6 (1).
Litteraturöversikt: s. 64 (1); 146 (2); 202 (3); 295 (4); 358 (5); 422 (6); 526 (7); 599 (8); 662 (9); 750 (10 A); 885 (11); 937 (12).
Livsmedelskostnaderna 1940, den 1 febr.: s. 144 (2); den 1 mars: s. 200 (3); den 1 maj: s. 356 (5); den 1 juni: s. 394 (6); den 1 aug.: s. 574 (8); den 1 sept.: s. 637 (9); den 1 nov.: s. 855 (11); den 1 dec.: s. 910 (12).
Livsmedelspriser. Näringsvärde och pris å viktigare födoämnen år 1939: s. 197 (3).
Lösdrivare. *Förslag till lag om arbetsfostran* m. m. (socialstyrelsens utlåtande): s. 755 (10 B).
Minderåriga, se *Kvinnor*.
Moderskapsskydd. Mödrahjälpen år 1939: s. 319 (5).
Mödrahjälpen (socialstyrelsens utredning med förslag): s. 305 (5).
Socialstyrelsens utlåtande angående mödrahjälpen: s. 33 (1).
Måltidstimmar, se *Levnadskostnader*.
Mödrahjälp, se *Moderskapsskydd*.
Normalkontrakt, se *Bostadsförhållanden*.
Nykterhetsfrågor inför 1940 års lagtima riksdag: s. 543 (8).
Olycksfall i arbete år 1937: s. 707 (10 A).
Priskontroll, se *Levnadskostnader*.
Priskontrollnämnd, se *Kristidsåtgärder*.
Ransonering, se *Levnadskostnader*.
Resandefrekvens, se *Utlänningar*.
Reservarbete, se *Arbetslösheten*.
Riksdagen. Sociala frågor inför 1939 års urtima riksdag: s. 3 (1); inför 1940 års lagtima riksdag: s. 533 (8).
Sadelmakare, se *Fackföreningsrörelsen*.
Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1939: s. 347 (5).
Sjömansyrket. Arbetstillgång under år 1939: s. 104 (2).
Skogsarbetare. Skogsarbetarnas arbetsförtjänster vintern 1939/1940: s. 269 (4).
Sociala hjälpåtgärder. Västernorrlands läns försörjningsmöjligheter: s. 78 (2).
Socialförsäkring inför 1939 års urtima riksdag: s. 5 (1); inför 1940 års lagtima riksdag: s. 544 (8).
Storbritannien. Socialförsäkringen i Storbritannien: s. 243 (4).
Sociallagstiftning. Finland. Krigstidens inflytande på sociallagstiftningen: s. 73 (2).
Socialvård inför 1940 års lagtima riksdag: s. 544 (8).
Statstjänstemän, se *Föreningsrätt*.
Stenindustrin, se *Arbetslösheten*.
Sågverksarbetare, se *Arbetslöner*.
Tjänstebostad. Riktlinjer för värdering av tjänstebostäder: s. 27 (1).
Tjänsteplikt, se *Arbetstjänst*.
Tuberkuloseftervård, se *Arbetsmarknaden*.
Tvångsförflyttning, se *Arbetslagstiftning*.

Utlänningar med vistelsetillstånd 1940: 1 jan.: s. 139 (2); 1 april: s. 354 (5); 1 juli: s. 570 (8); 1 okt.: s. 857 (11).

Inresta utlänningar åren 1938 och 1939: s. 838 (11).

Resandefrekvensen 1938 och 1939: s. 90 (2).

Belgien. Utlänningarna i Belgien: s. 245 (4).

Ut- och invandring. Utvandringen till främmande världsdelar år 1939: s. 142 (2); under första halvåret 1940: s. 633 (9).

Utrymning, se *Försvarsberedskap.*

Utrymningskommission, se *Kristidsåtgärder.*

Varsamhetskampanj, se *Arbetarskydd.*

Vägarbetare. Vägarbetets organisation och vägarbetarnas arbetsförtjänster år 1940: s. 698 (10 A).

Värnpliktslån, se *Försvarsberedskap.*

Värnskatt, beslut om, vid 1939 års urtima riksdag: s. 7 (1).

Yrkesinspektionen i Sverige 50 år: s. 893 (12).

Yrkesutbildning. Lantbrukets lärlingsfråga: s. 553 (8).

Socialstyrelsens utlåtande om lantbrukets lärlingsfråga: s. 905 (12).

Yrkes-, yrkesutbildnings- samt inkomst- och förmögenhetsförhållandena i Sverige: s. 369 (6).

Ryssland. Statliga arbetsreserver i Sovjetunionen: s. 696 (10 A).

Se även *Hantverket.*

Ålderdomshem, se *Fattigvården.*